OPERUM
TOMUS
PRIMUS

FUCHS

1566

FRANCOFURTI.

38 E
2464
L XXXIII Fuc
M

31553

Nicolai Myrepsi Alexandrini Medicamentorum opus, in sectiones quadraginta octo digestum, hactenus in
Germania non visum, omnibus tum medicis tum seplasiariis mirum in modum utile, a Leon-
harto Fuchsio medico, et scholae Tubingensis professore publico, e Graeco in Latinum
recens conversum, luculentisque annotationibus illustratum. Accessit non solum
rerum et verborum, sed et medicamentorum singulis morbis destinatorum locupletissimus
Index. Basileae per Io. Oporinum. 1549. Mense Martio. fol.

Operum

LEONHARTI FVCHSII

MEDICI ET PHILOSOPHI EXCELLENTISSIMI

Tomus Primus:

Medicamentorum omnium componendi, miſcendiq; rationem ac modum, Libris Quatuor, omnibus cùm Medicis tùm Pharmacopœis longè vtiliſsimis & ſummè neceſſarijs, complectens.

QVVM OLIM TRES DVNTAXAT, ET EOS QVIDEM BREVES admodum de componendis ac miſcendis medicamentis libros ediderimus, nunc illis vnus adhuc, qui ordine ſecundus eſt, & Medicamentarius, vel, vt vulgus medicorum loquitur, Diſpenſatorium dicitur, acceſſit. Præparandorum quoq; medicamentorum ratio, quæ in prioribus editionibus omninò deſiderabatur, adiecta eſt. Compoſitiones deniq; hodie vſitatæ, & quæ in officinis medicorum venales proſtant, omnes è fontibus ſuis petitæ, & ab erroribus multis ac pernicioſis purgatæ, ac luculentiſſimis annotationibus paſſim illuſtratæ, hoc in Opere exhibentur.

ADDITA EST APPENDIX AVT APOLOGIA, IN qua criminationibus ac calumnijs Ioannis Placotomi libros hos arrodentis, obiter reſpondetur.

Item oratio de Vita & Morte autoris, omnium quoq; operum ipſius Catalogum continens. Acceſsit locuples rerum & verbórum in ijs memorabilium INDEX.

Omnia ab Authore ipſo paulò ante mortem recognita, aucta & locupletata.

F. i. Niemann M.D. 1880.

Cum gratia & priuilegio ad Decennium.

FRANCOFVRTI AD MOENVM, Anno M. D. LXVI.

AMPLISSIMIS ATQVE CLARISSIMIS VIRIS PIETATE, PRVdentia, eruditione,& virtute præſtantibus, Conſulibus ac Senatoribus inclite ac omnium laudatiſsimæ vrbis Noribergæ, Dominis ſuis perpetua obſeruantia colendis, Leonhartus Fuchſius Medicus S P D.

ANNVS iam agitur decimus tertius, Patres ampliſsimi, poſtquàm Nicolaum Myrepſum Alexandrinum mea opera in latinum ſermonē conuerſum, anteaq; à nullo vnquam editum, nomini veſtro conſecraui. Conſilij verò mei hæc planè tum ratio erat. Sperabam hunc autorem plurimū vtilitatis tum medicis, tum eorundē miniſtris pharmacopœis allaturum, quod maxima pars earū quæ hodie in officinis ipſorum proſtant compoſitionum ab illo deſcripta ſit. Verùm quū paulo pòſt animaduerterem pharmacopœorum magnam partem, fortè quod rudiores ſint quàm vt quæ illic habentur aſſequi poſsint, ad huius autoris lectionem ſe accommodare ſatis haud poſſe, Medicamentarium librum, in quo non tantum Nicolai, ſed & aliorum omnium quæ hodie vſurpantur cōpoſitiones legitimæ, veræ, integræ, & ex ipſis fontibus hauſtæ & erutæ habentur, cōſcripſi, & reliquis tribus quos olim de compoſitione medicamentorum in communem vſum medicinæ ſtudioſorum edidi, vt inter illos ordine ſecundus eſſet, adiunxi. Vt autem facilius tum à medicis, tum à pharmacopœis omnia aſſequerentur, ſingulis propemodum reſcriptis ac medicamentorum formulis, annotationes luculentas, in quibus tum lectionum varietatem oſtendi, tum obſcuriores voces diſertè explicaui, adijcere volui. Complures quoq; compoſitiones, quæ in prima editione penitus deſiderantur, addidi. Multa denique alia de medicamentorum præparatione, & alijs quibuſdam pharmacopœis cognitu ſummè neceſſarijs, quæ itidē in priore editione non habētur, inſerui, adeo vt vniuerſum hoc opus, propter quàm plurimos locos caſtigatos, auctos, & multifariam locupletatum, quaſi recens natum eſſe videatur. Hunc verò omnem laborem ideo ſuſcepi, vt pharmacopœi tandē haberent Medicamentarium librū, vnde tuto ſua medicamenta ac formulas

componere ac ſtruere poſſent. In confeſſu enim eſt hactenus ſingulos, ſingulos ſuos libros ex quorum præſcripto ſua medicamenta confecerunt, eosq́; non ſolum corruptos ac mirificè deprauatos, ac monſtroſis portentoſisq́; vocabulis, quæ ſuperioris ſeculi barbaries inuexit, miſerè fœdatos & cõtaminatos, ſed & mutilos habuiſſe. His libris, conniuentibus interim medicis, earum rerum æquè ac illi imperitis, plurimis annis, nullo prohibente, cõfidenter & perfricta fronte, maximo reipublicæ, & ægrorum, detrimento atq; periculo in vniuerſum omnes vſi ſunt ad hæc vſq; tempora, quum Valerij Cordi, iuuenis maximè ſpei, & qui ſupra ætatem varia rerum cognitione præditus, & non vulgari eruditione ornatus fuit, veſtro, ni fallor hortatu & impulſu conſcripta, pharmacorum conficiendorum ratio, Diſpenſatorium vulgò vocant, in publicum typis excuſa prodiret. Nam tum reperti ſunt, qui priorum temporum infelicitatem deplorantes & agnoſcentes, ſuos medicamentarios libros, in quibus multæ medicamentorum compoſitiones nulla arte cõſtructæ, nullo ſatis conſtanti autore inſcriptæ, & plerunq; etiã veteratoria fide dimidiatæ inerant, abiecerunt, & è Cordi præſcripto formulas ſuarum officinarum ſtruere cœperunt, & etiamnũ hodie conficiunt. Etſi verò Cordi labor maximam meretur laudem, quod in ea ætate conſtitutus, & eo tempore quo res herbaria ſumma caligine obruta fuit, tantum præſtare potuerit, tamen quum ei græcum Nicolaum videre haud contigit, aliaq́; nõnulla ætas iuuenilis ipſum plenè aſſequi prohibuit, operæ precium me facturũ putaui, ſi etiam poſt illum Medicamentariũ librum, in quo compoſitiones omnes integræ, ab ipſisq́; fontibus petitæ, & ab omnibus erroribus repurgatæ haberentur, & cuius normam deinceps pharmacopœi in ſuis cõponendis ac conficiendis medicamentis ſequantur, relictis vulgaribus & ineptis, ac corruptiſsimis antidotarijs, ſiue, vt vocant, diſpenſarijs, cõcinnarem. In quo etiam excudendo, ad euitandos com plures errores, id vnicè à me curatum eſt, vt ponderum nomina, non notis vt hactenus fieri ſolitum eſt, ſed integris literis ſcriberentur, & ſingula ſimplicia, medicamentum conſtituentia, cum ſuis ponderibus, verſum vnicum tantum cõſtituerent, ne inter ſe miſta & confuſa, negligentia pharmacopœorum, aliqua omitterentur, & compoſitio ipſa labefacteretur, minusq́; efficax redderetur. Nihil verò dubito quin hic meus

Valerij Cordi laus.

labor

labor in varias hominum reprehenſiones incurrat. Nam quidam tanquã ſuperuacaneam meã operã damnabunt, quod poſt doctiſsimorũ virorum ea de re ſcripta, ipſe etiam aliquid edere voluerim. Quidã etiã culpabunt, quod in aliorũ erratis refutãdis, inq; mea defendẽda ſententia immodicus fuerim. Verũ priores nõ ſatis perſpectũ habent, quàm difficilis nec adhuc ſatis explicata de cõpoſitione medicamentorũ tractatio, ita vt multorũ induſtriam ac diligentiã requirat. Poſteriores haud intelligunt, quantũ vnius medicamenti ſimplicis ignorantia, aut falſa interpretatio toti cõpoſitioni incõmodi afferat. Proinde vt vera retineãtur & aſſerãtur, illegitima verò eijciantur, omnib: veritatis amantib: acriter contendendũ erit. Quare iſtorũ hominum iudicia deprauatiſsima nihil moror. Satis erit ſi ex hac mea opera ad ſolidioris medicinæ ſtudioſos vtilitas aliqua perueniat, & hinc pharmacopœi ſua medicamenta rectius cõponere diſcãt. Hos igitur meos qualeſcunq; labores, magna tamẽ diligentia cõfectos, nomini veſtro nuncupare tribus de cauſis volui. Vna quidem, quod ob maxima vrbis veſtræ ornamenta dignos vos iudicẽ, quos agminatim docti ſuſpiciãt, colãt, venerentur, ſuisq; in ſcriptis laudibus in cœlũ vſq; euehãt. Nã vt aliqua, obiter ſaltem, referã, nõne hoc omniũ præſtantiſsimũ eſt, & quo nullũ aliud maius inueniri poteſt ornamentũ, quod in vrbe veſtra Dei verbũ purè ſonat, adeoq; hęc ipſa templũ Dei, & hoſpitiũ ſit Eccleſiæ verè inuocantis ac celebrantis Deum: Quare quũ in ea multi quotidie ad audiendũ Dei verbũ, ad preces, & ad gratiarũ actiones conueniant, fieri nequit, quin Deo curæ ſit, & ab ipſo ſeruetur, totaque veſtra gubernatio ac reſpublica ſalutaris. Rectè enim à Dauide dictum eſt: Beatus populus cuius dominus Deus eſt. *Pſalm. 144.* Quod ad docentiũ apud vos cœtũ attinet, nõ profecto poſtrema laus eſt vrbis veſtræ, quod doctrinam Eccleſiæ ſemel receptã, inter pericula varia conſtanter retinuerit ſyncerã & incorruptã. Et quũ hodie Sacramentariorũ de cœna Dominica error omnib: pijs & vere Chriſtianis ſummè deteſtandus recrudeſcat, & paſsim per multas graſſetur Eccleſias, tamẽ maxima cura & vigilantia tũ veſtra, tũ docentiũ factũ eſt, ne locũ in vrbe veſtra vnquã cõſecutus ſit. Laudata inſuper ſemper fuit ab omnib: iudiciorũ vrbis veſtræ, & gubernationis ſeueritas atq; iuſticia, Senatorũ prudentia, ciuiũ concordia, obedientia, artificum omnis generis ſingularis induſtria et dexteritas. Quid

multa? totius ciuitatis εὐταξία, ordo mirabilis, tranquillitas, & modeſtia. Quibus ſanè rebus id conſecuti eſtis, vt vrbs veſtra inter omnes alias Germaniæ noſtræ vrbes hactenus primas tenuerit. Deniq; quum in pleriſq; alijs Germaniæ ciuitatibus, & ijs quidem maximis, tantus ſit non ſolum in cibo & potu, atq; veſtitu, alijsq; rebus luxus, vt præ illis aulæ Principum ſordeant, apud vos certè nullo non tempore in omnibus iam dictis ſpectata & commendata frugalitas fuit. Quibus ſanè rebus id conſecuti eſtis, vt multorũ, præſertim bonorum & eruditorum hominũ vobis fauorem & beneuolentiã inſignem cõciliaueritis. Altera cauſa cur hos meos labores vobis inſcripſerim hæc fuit, quod non ignorabam vrbem veſtram totius noſtræ Germaniæ eſſe veluti ſingulare & publicum Emporium, vnde aliarũ ciuitatum Pharmacopœi ſua ſibi comparant medicamenta. Niſi igitur vrbis veſtræ officinę probè medicamentis omnis generis inſtructæ fuerint, profecto calamitas illa non ſolum veſtra, & veſtrorum ciuium erit, imò ad alios etiam, qui inde medicamenta ſua corradunt, dimanabit. Vt autem tales ſint officinæ veſtræ, quales eſſe debent, quatuor ij libri de medicamentorum compoſitionibus, quos nomini veſtro dedico, prę̃ſtabunt, modò in ijs legendis, ac euoluendis ſeduli fuerint. Tertia cauſa cur vos cenſores & tutores huius mei laboris delegerim hæc fuit, vt veſtri beneficij memoriam recolerem. Nam non excidit mihi, quàm liberales & munificos vos quum Nicolai Myrepſi conuerſionem latinam vobis nuncuparem ergà me exhibueritis. Odio igitur dignus omnium eſſem, ſi non qualicunque hac animi mei ſignificatione gratitudinem meam declararem. Vtinam verò decenti quadam ratione quàm vobis omnibus & reipublicæ veſtræ ex animo benę cupiam, ſignificare poſſem. Deum certè patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, conditoris mundi, & rerũ omnium conſeruatoris oro & obteſtor, vt ornamenta vrbis veſtræ præclariſsima ſarta, tecta, ſalua & integra, vſq; ad diem aduentus filij ſui bonis omnibus toto pectore expetendam ſeruare ac cuſtodire dignetur, Eccleſiamq; æternam ſemper ſibi in vrbe veſtra colligere, & eiuſdem rempublicam indies florentiorem, ornatiorem, & ampliorem reddere velit. Quod vt fiat, faxit Ieſus ſeruator noſter, qui cum patre, filio, & ſpiritu ſancto ſit benedictus in omne æuum. Amen. Bene valete, Tubingæ ex ædibus noſtris. Calendis Iulij, 1566.

AD

AD TYPOGRAPHOS.

QVVM TANTA HODIE QVORVNDAM TYPOgraphorum ſit improbitas & impudentia, vt noſtris lucubrationibus haud ſecus quàm inertes fuci mellificio inſidientur, & eaſdem vix prælũ egreſſas, magno me herclè eorum qui has primum impreſſerunt detrimento, denuo excudant, diutius mihi eſſe ſilendum non putaui, ne ſi horum temeritati & audaciæ me non opponerem, id ſibi quaſi ſuo quodam iure licere, & impunè etiam deinceps quoties vellẽt ſe vſurpare poſſe ſibi omnino perſuaderent. Mirari autem principio ſubit, cur legis naturæ, quæ præcipit ne alteri faciamus, quæ fieri nobis nolimus, prorſus immemores, ita omnem humanum affectum exuerint, vt ijs, à quibus nulla vnquam affecti ſunt iniuria, nocere tamen auſint? Ita verò vt faciant ſtimulis auaritiæ agitantur, & nulla prorſus proximi ratione habita, eò feruntur, quò ſordidi lucri cupiditas ipſos rapit. Deteſtandum profecto hominum genus, vt quos Chriſtianæ charitatis, ac propriæ famæ & exiſtimationis penitus oblitos, auri ſacra fames, tanquam cathenis ligatos, quò velit ducat, atq; vt ſuo commodo alijs incommodent, impellat. Verum præter hoc quod alijs hac ratione nocent, in eo etiam vehementer delinquunt, quod ea quæ ab alijs primum eleganter, & accurata diligentia excuſa ſunt, peruerſa ſua & ſcelerata imitatione ita contaminant atq; conſpurcant, vt nulla ſit pagina, quæ non multis erroribus redundet. Qua ſanè de cauſa odio omnium digni ſunt, quod non ſolum autoribus librorum, ſed & ipſis lectoribus plurimum obſint. Autoribus quidem, quòd eos alienis grauant erroribus: Lectoribus autem, quòd illis ſcrupos inijciant, vbi aliàs nullus futurus erat. Verum nec hac nocendi ratione contenti ſunt, ſed eò impudentia progrediuntur, vt ea quæ non ſine conſilio per autores adiecta ſunt, prorſus omittant. Quale certè flagitium nuper deſignauit Lugdunenſis ille Typographus, qui hos meos de compoſitione medicamentorum inſcriptos libros, à Ioanne Oporino, optimo & doctiſsimo viro, elegantiſsimo charactere, & ampla forma, multis impenſis primum impreſſos, minutiſsima, & vſui humano parum conuenienti forma, nec etiam integros, ſed compluribus reſectis, recudere auſus eſt. Siquidem præter epiſtolam nuncupatoriam, in qua omnem conſilij mei rationem quod in exarandis ijs libris ſecutus ſum, & quod cognoſcere lectorem neceſſe eſt, accuratè expoſui, multa etiam alia prorſus omiſit, præſertim vbi Monachos illos ocioſos, ac probè ſaginatos patres, omni tamen doctrina & pietate deſtitutos me acerbius perſtrinxiſſe, animaduertit. Metuit fortè ne qui totas viduarum ædes deglutire poſſunt & ipſum deuorent. Sed quæ hæc eſt impudentia, lucri ſpe in alieno opere quæ placent ædere, alia verò quæ diſplicent metu periculi reſecare? Imò boni viri officium erat, aut ea forma qua ab autore ſcriptum eſt, & primo publicatum, recudere, aut auaras manus ab eo prorſus abſtinere. Quod ſi igitur lucrum quod ex mutilo & miſerè decurato opere ſentit gratum & ſuaue eſt, faciat vt periculum quoq; quod ex integri operis editione impendere ſibi putat, non pertimeſcat. Proinde vt tandem Lugdunenſis illius peruerſam imitationem omnium è manibus excuterem, & illius ſubinde exemplo monitos cæteros quoq; Typographos ab eiuſmodi imitationibus abſterrerem, denuo excudendos hos meos de Compoſitione medicamentorum libros multifariam correctos & auctos, maximaq; acceſsione non ſolum compoſitionum, ſed & aliarum rerum acceſsione locupletatos, atq; ab omnibus erroribus repurgatos, cum alijs quamplurimis meis ſcriptis, Sigiſmundo Feyrabend, tanquam legitimo horum impreſſori, tradere volui. Quod reliquum eſt cæteros omnes Typographos rogo, moneo, & hortor, vt deinceps ea potius quæ ſuæ fidei ab autoribus librorum commiſſa ſunt ædere, quàm mea ab alijs prius rectè excuſa, recudere velint, & ne deinceps hac peruerſa ac fraudulenta imitatione, ſui ordinis hominibus incõmodare pergant. Quod ni fecerint, non eſt cur aliud expectent, quàm quod ipſos tanquam falſarios & reipublicæ nocentiſsimas peſtes ſim traducturus, omnesq; hortaturus, vt ab eorundem impreſsionibus veluti adulterinis ſibi caueant. Valete Typographi, & noſtræ admonitioni patulas aures præbete, ne opus ſit vt veſtram impudentiam ac ſordidam auaritiam toti orbi traducem.

APPENDIX IN QVA CRIMINATIONIBVS AC CALVMNIIS *Ioannis Placotomi obiter reſpondetur.*

ETSI non ſemel, ſed iterum atq; iterum Placotomus priuatim per epiſtolas aliquot me vt illi reſpōderem irritauit, & vt cum ipſo in arenam deſcenderem multifariam prouocauit, tamen quum eo tempore in abſoluendis meis de Stirpium hiſtoria commentarijs totus eſſem, & haberem quæ tractarem magis ſeria, non exiſtimaui mihi faciendum eſſe, vt melioribus poſt habitis deteriora ſectarer, & hominis ineptijs reſponderem. Et ſperabam me herclè mea ſaltem pacientia id conſecuturum vt deinceps taceret, & mihi poſtea moleſtus eſſe deſineret. Atqui tantum abfuit vt meo ſilentio quod ſperabam conſequerer, vt publicè etiam tribus editis libellis, quanquam pertenuibus, me vt illi reſponderem acriter vrgere perrexerit. In quorum quidem primo meam de natura & viribus cereuiſiæ, in altero de cauſa continente, vel, vt ipſe appellat, coniuncta, ſententiam improbauit, in tertio quod commentarios meos de Stirpium hiſtoria in Germanicam linguam conuerti reprehendit. Non potuit verò neq; ijs ipſis vt ei reſponderem efficere, quod videbam in ijs libellis proponi à Placotomo eiuſmodi, quæ doctis riſum magis mouerent, quàm vt illis quod ipſe voluit perſuaderent. Quare quum non dubitarem Placotomo etiam aliquando diſplicitura ea quæ tum fortè incogitanter effutierat, propterea quod candorem haud exiguum præ ſe ferebant, aut potius mentiebantur, nec illis me vt ipſi reſponderem induci paſſus ſum. Atq; hac quidem ratione poſſe fieri putabam, vt ne maiora inter nos certamina de rebus ab ipſo non ſatis cognitis orirentur cauerem. Sed neq; hoc modo hominis lenire vehementiam, & animum vindictæ cupidum, ab inſtituto retrahere potui. Nam non ita longo poſt tempore, epiſtolam quandam plenam conuitijs ad collegas meos, ad quos tamen hæc res nihil pertinebat ſcripſit, in qua me miſeris modis lacerat, & tantum non amarulentiſſimis ſuis morſibus conficit. Ex ea planè mihi Placotomi animus certius innotuit, & quam parum philoſophicè & humaniter, multoq; minus chriſtianè: quod tamen crimen falſò mihi in altero horum libellorum obiecerat: mecum agat hinc cognoſcere cœpi. Vt autem omnes furoris Placotomi cauſas rectius intelligant, nō pigebit has ordine breuiter commemorare. In libello meo de cauſa continente inſcripto, vt aliorum multorum, ita etiam Placotomi ſententiam obiter, & nullis, quod ſciam, adiectis conuicijs, improbaui. Hoc ita hominem commouit, vt in libello ſuo de cauſa coniuncta dicere auſus fuerit me hoc nomine parum humaniter philoſophiceq;, multo minus chriſtianè illum excepiſſe, & tanquam hoſtem veritatis publicè proclamaſſe. Sed quis non videt ſummam hominis ſtulticiam, vt qui ſtatim ſe pro veritatis hoſte traduci ab eo exiſtimet, qui ipſius ſententiam ſe non probare dicat? An nō id perpetuo doctis ſolenne fuit, vt alter ab altero in nōnullis candidè diſſentiret? Nemo tamen vnquā fuit, dempto delicatulo illo ac irritabili Placotomo, qui ſe ꝓpterea pro hoſte veritatis traductū eſſe queſtus ſit, q̄d alius ab ipſius ſentētia diſsideret. Quàm verò philoſophicè ac chriſtianè me exceperit Placotomus, ex prœmij, q̄d ad collegas meos tranſmiſit, confutatione, omnibus palàm fiet. Siquidem id tot calumnijs, ac criminationibus farciuit, vt cōmittere haud potuerim: niſi famæ & exiſtimationis meæ nulla habita ratione is quem ille me fingit eſſe voluiſſem: quin eas ordine diluerem, & q̄ egregius eſſet Placotomus

cotomus calumniator oſtenderem. Quod vt facerem me non parum mouit, quod non dubitem quin ea quæ priuatim ad collegas meos miſit hinc inde ſparſerit, aut breui ſit æditurus. Ne igitur deinceps mihi opus eſſet peculiari apologia labeculas mihi aſperſas, & calumnias falſò aſcriptas abſtergere ac refutare, malui idipſum nunc obiter, adiecta hac appendice, præſtare. Nemo enim eſt qui mihi ſuaderet, vt in talibus ineptijs ſcrupuloſius diluendis multas & horas & chartas bonas perderem. Quanquam autem neminem tam peruerſum, inuidũ, improbumq́ꝫ fore ſperabam qui hos meos labores, quos in vſitatis hodie compoſitionibus, mirum in modum deprauatis ac corruptis, corrigendis publicæ vtilitatis gratia ſuſcepi, eſſet improbaturus, tamen tanta eſt huius Placotomi tum temeritas, tum impudentia, vt hoc meum ſtudium quod doctis omnibus gratiſsimum fuit, ipſe non tantum improbare, ſed & conuellere, lacerare, calumnioſè interpretari, cõuicijs ac maledictis proſcindere voluerit, quũ tamen res ipſa clamet, neminem antea ex diligenti Græcorum & Latinorum codicum collatione meliores dediſſe compoſitiones ꝙ ſint illæ, quæ mea opera in publicum prodierunt. Proinde quũ Placotomus mihi non ferendas in ſuo procœmio labeculas aſperſerit, cõmittere nec debui, nec potui, quin pro aſſerenda mea innocentia & exiſtimatione, illi obiter ſaltem reſponderem, & calumnias, quas in me ſanè multas, euomuit diluerem. Ad eas igitur ſingulas iam ordine reſpondebo. Principio in epiſtola ad collegas meos ſcripta, ꝗd Valerium Cordum, iuuenem de medicina optimè meritum, iam vita defunctum, indignis modis flagellem, falſò & mendaciter me accuſat. Nam ſi quis totum hunc meum perlegat librum, tamen aliud de Cordo me dixiſſe nihil inueniet, quàm quod aliquoties ipſius ſententiam improbauerim, adeoq́ꝫ illum erraſſe ſcripſerim. Id Placotomo eſt flagellare, nempe à Cordi ſententia diſcedere, & lectionem quam ille in ſuo medicamentario libro ſiue Diſpenſatorio ſecutus eſt non probare, quanq́ꝫ nunquam non eius rei cauſæ ac rationes additæ ſunt. Sed quis ſanæ mentis vnquam fuit, qui ab alio candidè diſſentire, interpretaretur flagellare, præter vnum Placotomum, qui diſſentientem à ſe æquo animo ferre neminem poteſt? Quam Cordum autem amauerim ſemper, & ipſe viciſsim me, multi qui etiamnum viuunt, inter quos eſt Stephanus Haſius, Balthaſarus Brauchius, vterq́ꝫ medicinæ Doctor, olim diſcipuli mei, probè norunt. His enim conſtat, quod illum non ſemel, ſed iterum atq́ꝫ iterum à Vuitenberga vt me amicitiæ ergò inuiſeret Tubingam profectum eſſe. Extat quoque de Cordo alicubi meum honorificum admodum teſtimonium, vt cur illum flagellarem nullæ mihi fuere cauſæ. Quod verò eius iam vita defuncti errores aliquot indicarim & detexerim, id nullo prorſus ipſius odio, ſed amore potius veritatis factum eſt, vt qui manibus etiam eius bene cupiam, quibus haud dubie, ſi illis aliquis ineſſet ſenſus, hoc meum inſtitutum etiam probaretur, tantum abeſt vt Placotomi more impacienter ferrent. Quum enim multorum pharmacopœorum manibus eius teratur Diſpenſatorium, ſiquidem propemodum omnes ex ipſius præſcripto compoſitiones ſuas conficiant, officij mei ratio, vt qui emendatas, & ab erroribus repurgatas compoſitiones vſitatas exhibere ſtudebã, poſtulabat, vt ſi quos Cordus admiſerat errores, quum iam mortuus eos reuocare ipſe non poſſet, indicarem, ne imperiti ac rudes magna ex parte Germaniæ noſtræ pharmacopœi, hos in ſtruendis ſuis cõpoſitionibus ſectarentur. Et quid mirũ Cordum adhuc iuuenem, adeoq́ꝫ exigua rerũ experientia inſtructum, Græcisq́ꝫ, præſertim Nicolai Myrepſici, codicibus deſtitutũ, interdum à vero deuiaſſe? quum non raro ætate iam cõfectis, ac exemplariorũ copia adiutis idipſum etiam eueniat? Quare opus nõ erat vt hoc nomine ꝗd Cordum aliquando erraſſe dixeram mihi tantopere ſtomacharet Placotomus, Cur nõ potius Matthiolo iraſcitur, qui Cordi Diſpen-

Calumnia prima.

Diſpenſatorium multis erratis refertum eſſe ſcribit? Sed placuit Placotomo vt
Calumnia altera. in meis tantum ſcriptis cenſendis eſſet oculatus. Pergit in epiſtola ſua Placo-
tomus, ac me non pauca pudenda errata cõmiſiſſe, ac nugas aniles pro veris ra-
tionibus produxiſſe inquit. At quàm verè iſta dixerit, in progreſſu huius ap-
Calumnia tertia. pendicis oſtendam. Nunc quæ ſint procemij ipſius capita, in quibus ſibi potiſ-
,, ſimum notandus videor, percenſebo. Primum me notat quod in hoc opere ali-
,, quoties à prius editis diuerſa, & quod longè turpiſsimum eſt, planè pugnantia
,, tradam. Nam prius me docuiſſe ait, granum eſſe minimum pondus, & viginti
,, grana conſtituere ſcrupulum, hîc verò viginti quatuor grana ſcrupulum æqua-
,, re ſtatuam. Hinc autem ſtatim inſignis ſe hominis tum improbitas, tum ſtulti-
cia prodit. Improbitas quidem, quod in me reprehendit, quod nullo non ſecu-
lo ab omnibus probatum fuit. Nam quis vnquam Auguſtino, aut alijs viris do-
ctrina & eruditione claris vitio vertit, quod ea quæ nondum ſatis confirmato
iudicio, aut incogitanter effuderant, recantarint? Stulticia, quod omnibus no-
tiſsimũ, & à laudatiſsimis viris laudatum vnicè prouerbium, δευτέρας φροντίδας εἶναι
σοφωτέρας, ignorat. Minimè profectò turpè eſt hoc corrigere, quod antea parum
rectè exciderat, quin id potius omnium longè turpiſsimum eſt, hoc quod ali-
quando falſò ſtatuiſti, pertinaciter velle deinceps tueri, nec, monitus etiam ab
alijs, errorem agnoſcere. Proinde non ſine magna impudentia Placotomus re-
prehendere auſus eſt quod falſam opinionem, quam olim, quorundam autori-
tate motus, ſecutus ſum, in altera editione correxerim ac mutauerim? Quid
enim mirum, ſi quod ſummis & præclariſsimis contingit ingenijs, vt temporis
progreſſu plura inueniant ac examinent diligentius, id mihi quoq; accidiſſe?
Quum enim me parum rectè de ſcrupulo olim cenſuiſſe animaduerterem, non
puduit me candidè fateri errorem, & hunc quoq; firmiſsimis refutare rationi-
bus, ratus me plus laudis apud cordatos viros ex agnita veritate conſecuturum,
quàm ſi falſam ſententiam pertinaciter defendendo prioribus conſentanea di-
xiſſem. Placotomum igitur parum prudentem, & omni iudicio deſtitutum eſſe
ex eo palàm fit, quod falſam etiam ſententiam, ne ſibi quis pugnantia dicere vi-
Calumnia quarta. deatur, pertinaciter tuendam ac propugnandam eſſe cenſeat. Pergit inquiens,
,, antea docuit ad vnam libram mellis, aut ſacchari vncias tres ſpecierum accipi-
,, endas eſſe, hîc verò triplum mellis, aut ſacchari ad ſpecies ſatis eſſe aliquoties ex
,, Cordo monet. Quis eſt verò tam cæcus, qui hoc etiam in loco non videat, Pla-
cotomum eſſe inſignem calumniatorem, quandoquidem de induſtria damnet,
quod nullam planè damnationem meretur? Conſtat enim omnibus me cap. 5.
libri huius Operis duplicem referre de mellis aut ſacchari cõmiſtione opinio-
nem, vnam eorũm quæ quadruplum, quam quidem improbo: alteram eorum
quæ triplum tantum mellis ad ſpecies adijciunt, quam tanquã meliorem, pro-
bo. Quid igitur mirum, ſi Cordi etiam meliorem hac in parte ſententiã ſectan-
tis iudicium approbauerim? Nihil enim vererer, pueri etiam rectè monentis,
ſequi conſilia. Quod autem in prima editione vncias tres adijciendas eſſe ſtatu-
erim, id non ſimpliciter feci, ſed collatione ad eos pharmacopœos qui minus
accipiunt, conſultius eſſe innuens tres ſpecierum vncias, quàm pauciores adij-
Calumnia quinta. cere, vt patet legenti cap. 6. libri ſecundi. Progreditur Placotomus dicens: alibi
,, cum Hippocrate docet corpora antequam purgentur præparanda eſſe, hîc con-
,, tra in quodam medicamine purgante ſcribit ante eius vſum non opus eſſe ægri
,, vt præparentur medicamentis. Etſi verò nihil dubito hoc quoq; in loco Placo-
tomum antiquum retinere, & ea quæ dixi malitioſè interpretari, tamen quod
medicamentum purgans innuat ante cuius vſum non opus eſſe vt æger medi-
camentis præparetur ſcripſerim, ſcire in præſentia non poſſum. Nemo autem
credat ſi quid tale à me dictum ſit, quin motus ratione dixerim. Fuit fortè eius-
modi

modi medicamentum, cuius compoſitio ex vehementibus atq; e longinquo trahentibus medicamentis ſimplicibus haud conſtat: aut bilem educens medicamentum, quam præparatione perinde atq; craſſos humores nō egere notum eſt. Conſilio autem locū non expreſsit, vt collegis meis fucum faceret, & vt ſuis nugis fidem adhiberent hac ratione, loco nimirum non indicato, illis perſuaderet. Poſt hæc ſubijcit Placotomus. In libris ſuis de curandis morbis præcipit *Calumnia ſexta.* vſum pilularum cochiarum, hic vix iumentis tuto eas exhibere poſſe affirmat. Hæc quidem prioribus ſimilis eſt calumnia, qua iterum malicioſe in alienum ea quæ dixi ſenſum detorquet. Nā quæ ego priuatim de Coccijs catapotijs à Rhaze deſcriptis, & eorundem maxime exhibitionis quod ab eo præſcribitur pondere, diſertè dixi, hæc promiſcuè ad reliqua quoq; eodem nomine appellata catapotia refert. Nam quis eſt qui de Coccijs Rhazis, quod ipſe præcipit, drachmas duas vna vice deuorandas exhibere auderet? Et quid mirum Rhazem, Empirica magis quàm rationali doctrina imbutum, talia medicamenta literis mandaſſe, quæ vix tuto iumentis, vt dixi, exhiberi poſsint? Nō igitur prorſus omnium Cocciorū vſum, quod ſycophanta Placotomus mihi falſò affingit, improbaui, ſed Rhazis, præſertim ſi eo quod ipſe præſcribit pondere, ſumpta fuerint. Nicolai autem Myrepſi potius, tanquā minus validis, ac correctioribus vtendum eſſe Coccijs cenſui, & etiamnū cenſeo. Sed alias calumnias audiamus. Alibi, inquit ille, Camphorā inter frigida numerat, in hoc verò libro, & rectè qui- *Calumnia ſeptima.* dem, calidam eſſe ſcribit. Ita ſubinde ex eodem ore calidum & frigidum efflat. Si rectè, quod fateris, calidam eſſe Caphuram ſcribo Placotome, cur igitur reprehendis, ſi quod verum eſt affirmo? Nulla mehercle alia de cauſa, quàm quod ſycophantam te eſſe omnibus palàm declares. An nō præſtat agnoſcere errorem, adeoq; vt tu ſycophanticè interpretaris, calidum & frigidum ex eodem efflare, quàm veritati, idem perpetuò dicendo, aduerſari? Vel vt planè cauillationem hanc in te detorqueam, nonnè melius eſt ex eo quo antea falſum efflaſti ore, nunc veritatem, quàm ex eodem ore, vt tu ſoles, perpetuò meras calumnias, & aperta mendacia efflare? Vt profectò impudentiſsimum iſtud os tuum merito peſtilenti barathro, è quo nunquam non niſi lethales ac virulentiſsimæ exhalantur, auræ comparari poſsit. Quòd Caphuram olim inter frigida numeraui, id factum eſt, quòd ita primum à preceptoribus meis didicerā, & quòd idipſum vnanimi conſenſu recentiores medicos tradere compertum haberem, quorum autoritatem contemnere tum mihi religio erat. Verum quum tandem cognouiſſem illis Caphuræ naturam non fuiſſe ſatis perſpectā, & ipſe Caphuram qua hodie vtimur bituminis eſſe genus didiciſſem, relicta priori & à veritate abhorrente ſententia, meliorē amplexus ſum, & calidam eſſe Caphuram dixi. Quare quum veritatis ratio plus apud me valuit quàm errantium multitudo, eram hoc nomine Placotomo, tanquam veritatis amans, laudandus potius quàm notandus. Sed ſi hoc feciſſet, calumniatoris nomen, quo vnicè delectatur, amiſiſſet. Subnectit aliam calumniam inquiens. Item in hoc ipſo etiam Opere ſibi quan- *Calumnia octaua.* doq; contrarius eſt, in annotationibus enim cuiuſdam antidoti ita ſcribit. Nos græci codicis fidem ſecuti ſumus, quam pluris facimus quàm latinorum codicum conſenſum. In alio loco ſcribit lectionem autem hanc eſſe legitimam & veram omnes Nicolai codices teſtantur. Hic certè pluris facit conſenſum Latinorum exemplariorum, quàm Græci codicis. In quodam loco haud obſcurè ſignificat ex latino licere aliquid adijcere compoſitionibus. In alio rurſus id improbare videtur. Hæc ille. Neminem autem eſſe arbitror, qui hinc non cognoſcat, quàm omnia mea dicta in calumniam rapiat Placotomus. Siquidem conſtat eos qui in Græcorum monimentis enarrandis ſudant, & in eorundem locorum explicatione verſantur, ſæpenumero cogi, vt etiam

ad latinos

ad latinos interpretum veterum codices recurrant ac reſpiciant. Quos quum diligenter expendunt, accidit vt interdum eorundem conſenſum pluris, præſertim quando in græcis mendoſa eſſe lectio videtur, quàm græci codicis fidem faciant. Contra vbi rationibus accedentibus græci codicis lectio rectè habere videtur, ibi planè vnius ipſius fidem pluris, quàm multorum codicum latinorum, faciunt. Quum itaq; idem mihi in Nicolai Myrepſi compoſitionibus corrigendis, ac priſtino nitori reſtituendis faciendum fuerat, quid mirum ſi interdum legitimam vnius græci exemplaris lectionem prætulerim multorum aliorum latinorum: & contra multorũ rurſus latinorum, rectam lectionem oſtendentium, fidem, & conſenſum, græco codici deprauato antepoſuerim? Placotomus autem qui ad placentas ſecandas multo quàm ad deprauatos veterum locos emendandos aptior eſt, horum nihil intelligit, aut ſi intelligit, de induſtria certè calumnioſè interpretatur. Verùm quæ hactenus commemorauimus, præ ijs quæ ſequuntur luſum fuiſſe dices, ita enim mox ſubijcit. Fuchſius pleraq; ab

Calumnia nona.

,, alijs ſumpſit, quod non culpandum ſi candidè fieret. Sunt enim doctorum vi-
,, rorum labores tanquam apicularum operæ communes. Verùm quoniam ſibi
,, aliorum inuenta arrogat, ac pro Fuchſio fucum agit, vnde Fucius vel Fucus
,, potius quàm Fuchſius dici poſsit, & apibus malam gratiam refert, merito re-
,, prehenſionem incurrit. Si Syluius & Cordus ſua repeterent, opus ipſius ſimile
,, capiti alopecia vel ophiaſi laboranti futurum eſſet, & nihil ferè præter conuitia
,, reſtaret. Nihilominus nullam tamen honorificam mentionem Syluij, viri do-
,, ctiſsimi, facit. Cordum verò contemnit, & ex profeſſo perſequitur, contra
,, exempla aliorum Medicorum præſtantiſsimorum, maximè horum ipſorum,
,, imò contra ſua ipſius ſcripta, quod admodum indecorum eſt. Scribit enim ſe
,, ſemper in ſuis lucubrationibus, aut ſaltem in præfationibus honorificam facere
,, mentionem illorum nominatim quorum ſcriptis adiutus ſit. Eos verò qui ob-
,, ſcuriores ſunt, aut minus rectè ſenſiſſe videntur candidè interpretari, & hone-
,, ſtis rationibus excuſare. Hæc à veritate alieniſsima eſſe, vel ex vno atq; altero
,, folio ſecundi libri patet. Syluius apertè fatetur ſua de ponderibus ſcripta melio-
,, ra & auctiora eſſe reddita lectione Georgij Agricolæ, Medici in hac parte do-
,, ctiſsimi ac diligentiſsimi. Idem Cordum feciſſe ſæpe audiuimus. Ac mirari ſa-
,, tis nequeo, quæ dementia Fuchſium Germanum virum, alioqui multis nomi-
,, nibus ſuſpiciendum cœperit, vt ſeipſum conuiciando adeò deformet, ac mul-
,, tos bonos viros ad maledicendũ ſuis maledictis irritet efficiatq;, vt præter na-
,, turam ſuam vitio tam tetro ſeſe contaminent, atq; affectibus indulgeant. Quis
,, quæſo præter Fuchſium illam conuiciandi licentiam in Scholam medicorum
,, inuexit? Oſtende vnum authorem, in quo tot conuitia, tot maledicta reperian-
tur? Hactenus bona fide, atqui non ſine maximo tædio, Placotomi furores recenſui, vnde liquido omnibus apparet, ꝙ mendaciter hucuſq; à me petierit, vt cum illo placidè ac modeſtè de rebus inter nos controuerſis conferam. Nam ſi ſerio id à me poſtulaſſet, in hæc conuitia, quæ mihi ſtomachum motura ignorare non potuit, haud prorupiſſet. Quis enim vir cordatus, & honeſti amans, cum tam maledico conuitiatore placidè conferre animum induceret? Quod autem ad huius ſycophantæ conuitia diluenda ſpectat, iniuriam mihi primum facit, quod ait mihi aliorum inuenta arrogare. Siquidẽ nullius hominis inuentum proferre, ſat ſcio, poterit, quod mihi impudenter arrogauerim. In ſecundo quidem libro in quo bona fide recito autorum compoſitiones, præter paucas quaſdam, & annotationes quas ſubieci, nihil eſt quod mihi arrogare potuerim, hincq; adeò eſt quod paſsim ſingulis compoſitionibus ſuos autores adſcripſerim, nullamq; mihi quæ ab alio compoſita eſſet vindicarim. Quare non erat cur ſycophanta ille me Fucium aut Fucum, potius quàm Fuchſium dici poſſe ſcri-

beret,

beret, quum quod fuci facere ſolent furtim nihil ſuſtulerim, ſed aliorum mellificia priſtino loco reſtituere conatus ſim. Quin hoc magis faciendum erat Placotomo, vt ſe deinceps Phauloſtomon, id eſt, maledicum, conuiciatorem, & obtrectatorem appellaret, quum præter conuitia, maledicta, & criminationes ex fœdiſsimo ore nihil efflet. Iacobi Syluij nullam in ijs libris facere mentionem potui, quod ex eo nullam mutuatus ſim compoſitionem. Quàm honorificè autem aliàs ſemper de hoc viro & ſenſerim & dixerim, norunt omnes qui publicè me docentem aut aliàs de eo loquentem audiuerunt. Cordus quod ſuum eſt ex hoc meo opere repetere nequit. Nam compoſitiones quas vtrique referimus eaſdem, aliorum ſunt, haud noſtræ. Eundem neque contemno, neque ex profeſſo perſequor, ſed tantum vbi ab eius ſententia diſſentio, candide & citra conuitia indico. Hoc ſi alium eſt contemnere, & ex profeſſo perſequi, vt malicioſè interpretatur Phauloſtomos, nemo deinceps ab altero ſine contemptus aut odij ſuſpitione diſſentire audebit. Quod conuiciando meipſum deformarim, & multos bonos viros ad maledicendũ meis maledictis irritarim, figmentum eſt Phauloſtomo dignum. Si enim vnquam conuitijs vſus ſum, in eo fortè libello cui Cornarius furens titulus erat, factum fuiſſe concedam oportet. Atqui vt id facerem, Cornarius contumelioſiſsimo ſuo ſcripto mihi occaſionem dediſſe omnibus notum eſt. Pœnituit autem me non ſemel, quod furori hominis tum non ceſſerim, quod facturus haud dubiè eram niſi feruor ætatis aliud ſuaſiſſet. Calumnia præterea manifeſta eſt, quod conuiciandi licentiam me in ſcholam medicorum inuexiſſe ait. Non enim conuiciari, ſed de aliorum ſcriptis rectè iudicandi libertatem in Scholam medicorum cum Leoniceno, Manardo, & alijs quibuſdam doctis viris inuexi. Nam ante meorum paradoxorum editionem, nihil erat à quouis abſurdiſsimè etiam, & falſiſsimè dictum, aut pronunciatum, quod in dubium ab vllo vocabatur, ſed omnia nullo delectu adhibito pro veris & optimis arripiebantur. Aliorum igitur errores detegere, & explodere, Phauloſtomo eſt conuitiari. Quod deinde à me petit vt oſtendam illi autorem in quo tot conuitia, ac maledicta reperiantur ac in meis ſcriptis, ipſum profecto Phauloſtomum proferam, in cuius vnico hoc procemio plura ſunt per Apollinem conuitia, & maledicta, quàm in omnibus ferè meis libris. Sed fac mihi etiam interdum vnum atque alterum excidiſſe conuicium, quod acceſſiſſe in prioribus meis ſcriptis non prorſus inficias ire poſſum, an propterea vni mihi hoc exprobrandum fuit à Phauloſtomo quod mihi cum multis commune fuit nec deeſſent qui ea de cauſa me magis reprehendendi ipſi fuerant. An non Syluius, Phauloſtomi etiam iudicio, vir omni laude dignus, & eruditione celebris, Galeni amore motus ita conuitijs in eo libello quem aduerſus Andream Veſalium, de re tamen medica, & arte ſecandi humana corpora optimè meritum, ſcripſit, indulſit, vt interdum in vnius calumniæ depulſione plus ſit conuitiorum, quàm in omnibus meis ſcriptis, Cornarium furentem ſemper excipio? Cur igitur hunc non induxiſſe in ſcholam medicorum conuiciandi licentiam Phauloſtomos pronunciat? Quod nemo à me dictum putet quaſi Syluio, viro doctiſsimo & de noſtris ſtudijs præclarè merito, hoc nomine notam inurere, aut inuidiam conciliare cupiam, ſed tantum vt Phauloſtomi impudentiam retundam, & iudicij prauitatem detegam. Sed de huius calumniæ amolitione ſatis. Subnectit decimam. Non autem, inquit, omnino excuſatum volo Cordum, homo fuit, humanum eſt errare, maximè iuuenem tyronem. Veteranum verò, præſertim aliorum ſcriptorum cenſorem hallucinari eſt valdè turpe. Fuchſius debebat ſua prius caſtigare ſcripta, & næuos ex ijs ſatis grandes tollere, quàm de aliorum lucubrationibus tam rigidam & acerbam cenſuram agere.

φαυλόςομος.

Calumnia decima.

* Qui

» Qui poſt alios in publicum emittit ſcriptum haud obſcurè pr ſe fert ſibi ab alijs
» non ſatis fieri, ſe perfectius aliquid editurum, quàm ab alijs factum eſt, quod
» Fuchſius quidem glorioſè pollicetur, ſed nequaquã præſtat, etiamſi Galenum
» plus quàm viginti quatuor annis publicè priuatimq; enarrauit. Hæc Phauloſtomus. Si non omnino excuſatum vult Cordum, adeoq; illum interdum erraſſe fatetur, cur igitur tantoperè ringitur, ac indignatur, quod errores hos candidè, & nullo facto conuitio indicarim? Veteranũ autem interdum errare turpe eſſe non arbitror, modo errorem agnoſcat, & eundem pertinaciter non defendat. Veniam etiam meretur vbi in ijs rebus errat, quæ propter ſuam difficultatem nondum ſatis ſunt explicatæ, vt eſt ſimplicium, & compoſitorum medicamentorum tractatio, quæ in hodiernum vſq; diem priſtinum nitorem nondum eſt conſecuta. Mirum autem eſt ſi nullos næuos præter hos quos ipſe recenſuit in hoc meo opere inuenit, cur caſtigationem à me exigat? Nullius enim momenti ſunt, aut potius meræ calumniæ, vt partim oſtendimus, & partim in ſequentibus monſtrabimus. Rigidam & acerbam cenſuram hanc meam quæ lectionem tantum aliorum improbat quare appellare auſus ſit, non video, niſi quod omnia mea tum dicta, tum facta, Phauloſtomos ille arrodere & malitioſè interpretari ſemel conſtituerit. Mea nec glorioſè, nec ambitioſè prædicaui, ſed ſimpliciter quid effecerim oſtendi. Quid pſtiterim, aliorum, non Phauloſtomi, vtpote qui obeſis admodum naribus eſt, & fœnum in cornu habet, iudicium eſto. Hoc verè affirmare poſſum, me in Nicolai Myrepſici compoſitionibus emendandis plus omnibus alijs præſtitiſſe, quod vnus hactenus græcum illum viderim. Gallenum vt enarrem, & qua diligentia ipſius ſcripta explicem, norunt qui mea ſcripta legunt, & me docentem audiunt. Placotomum me poſſe in hoc autore multa docere, nihil dubito. Sed pergamus. Confundit, ait ille,

Calumnia XI.

» pharmacopœam cum doctrina medicorum, nec alterum ab altero probè diſtin-
» guit. Quod vir doctiſsimus Iacobus Syluius improbat, nec immeritò, res enim
» ipſa loquitur artes non confundendas, ſed rectè diſtinguendas eſſe. Idem & no-
» tiſsimum dictum, qui benè diſtinguit, benè docet, oſtendit. Valdè ergò incom-
» moda & reprehenſione digna eſt artium confuſio. Pharmacopœo ſatis eſt ſcire
» quo pacto medicamina eligantur, præparentur, formentur, & ritè componan-
» tur, miſceantur, & aſſeruentur. Medicus facultates medicamentorum & legiti-
» mum vſum teneat oportet. Fuchſius neutri ſatisfacit. In primo libro vſq; ad
» XXII. caput pauca Medico profutura docet, neq; enim vt Medici intereſt ſci-
» re ſimplicia explicat, ſed tantum nomenclaturas, & quæ partes ſimplicium in
» vſu ſunt oſtendit, & temperamenta, aliquando tantum attingit, non quo quid
» gradu calefaciat, vel frigefaciat. Hæc calumniator. Vnde omnibus liquidò apparet, ipſum neq; cerebrum, neq; mentem habere. Tam ridicula enim ſunt quæ affert, vt ad ea dignè ridenda decem Democriti haud ſufficerent. Principio nanq; Iacobo Syluio, optimo viro, iniuriam facit, quod pharmacopœam illum ad doctrinam medicorum non attinere ſcripſiſſe ait, quum diuerſum clamitent libri quos ille de componendi ratione quatuor, ſanè doctiſsimos, ſcripſit. Et doctis omnibus conſtat, Galenum non hoc tantum in medico requirere vt medicamentorum facultates, & horum legitimum vſum teneat, ſed etiam, vt quæ inter hæc ſint optima, quomodo præparanda, conſtruenda, rectè componenda, miſcenda, & aſſeruanda ſint probè ſciat. Hoc nanq; olim ipſorum medicorum, non pharmacopœorum opus & officium fuit. Hinc eſt quod Galenus non cõtentus fuerit librum de medicamentorũ ſimplicium facultatib: ſcripſiſſe, ſed adiecit duos alios, quos de compoſitione medicamentorum inſcripſit. Quoties ipſe in ſuis monumentis medicos hortatur, vt rectè componere medicamen-

dicamenta diſcant? Et dicat nobis Phauloſtomus, quo modo legitimè vti medicamento compoſito aliquis poſsit, qui ignoret num ad eam compoſitionem optima ſelecta ſimplicia, an probè præparata, an ritè cõpoſita, & inter ſe miſta ſint? niſi forte Phauloſtomi exemplo ſuam exiſtimationẽ, & ægri ſalutem vniuerſam in manibus indoctiſsimi pharmacopœi eſſe velit. Porrò veteres, prudentes & doctiſsimi viri, id munus ad ſe pertinere putantes, ægrorum ſuorum ſalutem, ſecus atque hodie fit, pharmacopœorum fidei credere noluerunt. Odio igitur omnium dignus eſt Phauloſtomus, qui contra veterum, & optimorum medicorum ſententiam pharmacopœam à medicorum doctrina diſtinguere conatur. Nam demus ei vt medicamentorum compoſitio tantum ad eos pertineat, qui hodie pharmacopœi nominantur, qua ratione medicus num hæc ipſa ab eis ritè ſint compoſita cognoſcat, niſi ipſe etiam hæc omnia quæ ad componendi artem ſpectant probè teneat? Quod ſubijcit me in primo libro pauca medico profutura docuiſſe, huc profectò ſpectat, quod homo omnis methodi ignarus, arbitratur me ſimplicium medicamentorum facultates, eorumque in calefaciendo vel refrigerando ordines commemorare debuiſſe, quum tamen id meum non erat conſilium, ſed tantum id indicare, quæ ſimplicia noſtræ ætatis tum medici, tum pharmacopœi, quorum illi in ſtruendis compoſitis, ac ſimplicibus quoque colligendis medicamentis opera vtuntur, maximè vſurparent. Nam eorundem facultates, & quicquid ad vniuerſam ipſorum hiſtoriam attinet, copioſè in ijs commentarijs quos de ſtirpium hiſtoria inſcripſimus, & in tres digeſsimus tomos, proſequuti ſumus, hincque adeò ad hos ipſos lectorem non rarò ablegauimus. Ita Phauloſtomus ſemper aliam ex alia calumniam nectit, & ſe ex peſtilenti ſuo ore nihil niſi calumnias, ac pueriles omniumque riſu dignas nugas euomere poſſe pulchrè declarat. Progreditur calumniando inquiens. Sæpius *Calumnia*
" eadem non ſine tedio & ſtomacho lectorum præter neceſsitatem vllam repetit, *XII.*
" tantum vt opus magnitudine non rerum doctrina creſcat, fortaſſe vt typogra-
" pho carius obtrudi poſsit, quo inde maiorem quæſtum faciat. Et vt alia taceam
" exempla quoties repetit Rha veterum ſiue Rhaponticum non eſſe noſtrum il-
" lud Rhabarbarum, & pro illo noſtrum Rhaponticum accipi debere. Item Eu-
" patorium Meſues eſſe Ageraton, ſi Dijs placet. Quoties refert ſe huius vel illi-
" us plantę effigiem in opere ſuo de ſtirpibus poſuiſſe. Hęc Phauloſtomi eſt XII.
& minimè leuis calumnia, è qua nemo non videt, nihil reſtare, quàm vt os illud impudentiſsimum nihil niſi conuicia & calumnias effutiens, fimo, & quidem humano, quod familiaritatis fortè ratione in obturando efficacius erit, occludatur. Quod enim inquit me nonnulla ideò toties repetere vt typographo carius Opus hoc venderem, apertum eſt mendacium, quod à conuiciatore alio, cuius Phauloſtomos ille ouum eſt, quem ne cum laruis luctari videar, nominare nolo, didicit. Quod verò toties de Rha veterũ monuerim, neceſsitate compulſus feci. Quum enim vulgata exemplaria è quibus hodie ſua pharmacopœi componunt medicamenta, imò etiam gręcus Nicolai codex interdum pro Rha pontico Rha barbarum noſtrate ſubſtituant, committere nec debui, nec potui, quin paſsim eius erroris commonefacerem lectorem, ne temerè vnum pro altero vſurparet. Quod ſanè conſiliũ nemo æquus rerum iudex improbare poterit. Quoties enim Galenus, & alij ſcriptores eadem docent, & repetunt, nulla alia de cauſa, quàm vt illorum memoriam refricent, & animis legentium fortius imprimant. Quod quum illis nunquam à quouis bono & docto ſit vitio datum, cur in me reprehenderet Phauloſtomus nullam planè occaſionem habuit. Sed placuit illi, vt calumniatorem decet, omnia deprauare. Quod igitur Phauloſtomo meum conſilium haud probatur, non eſt cur aliquis miretur. Si enim

quod bonum ac laudabilè eſt ab eo probaretur, nominis ſui rationi parum re-
ſponderet. Non probari ſibi quod Eupatorium Meſues ſtatuam eſſe Dioſcori-
dis Ageraton, mirum non eſt. Secus enim à ſuo magiſtro, quem ἀναμάρτητον eſſe
iudicat, edoctus eſt, vt qui illud potius eſſe Gratiolam ei inculcauit. Nam eo eſ-
ſe ſenſu præditum Phauloſtomũ, vt id quod ſemel didicit, etiamſi falſiſsimum
eſt, nunquam dediſcere aut eius obliuiſci velit, ex ijs quæ hactenus diximus ſa-
tis conſtare arbitror. Quod autem Eupatorium Meſues ſit Dioſcoridis Agera-
tum, primo noſtrorum de ſtirpium hiſtoria cõmentariorum tomo docuimus,
quos ideò cito, vt Phauloſtomo magis ſtomachum moueant, qui reprehendit
quod toties eorundem mentionem fecerim. Quanquã non oſtentationis cau-
ſa hos nominauerim, ſed vt imperitioribus pharmacopœis ac medicis hac ra-
tione conſulerem, & ad agnoſcendas herbas illis parum cognitas quaſi viam
Calumnia XIII. ſtruerem. Sed audiamus vltra conuiciantem Phauloſtomon. Eſt, ait, magis
,, inuectiuum quàm didacticum, magis Rhetoricum, vel potius Sophiſticum
,, q̃ dialecticum ſcriptum. In docendo enim ſeruatur illud Horatij præceptum:
,, Quicquid præcipies eſto breuis, vt cito dicta. Percipiant animi dociles, tene-
,, antq; fideles. Eſt enim veri doctoris munus ita rem explicare, vt cito percipia-
,, tur, & diu retineri queat. Fuchſius in aduerſarium inuehitur, & de lana ſæpe ri-
,, xatur caprina, vnde medicinæ tyrones turbantur, pharmacopœi implicantur,
,, & tanquam è labyrintho ſeſe extricare nequeunt. Nihilominus gloriatur ſe
,, omnia perſpicuè & breuiter perſtringere. Quis non videt ſycophantam illum
nihil in hoc meo opere relinquere, quod non ſuo fœdo & immundo contactu,
more Harpiarum ac venenato aſpectu & halitu inſtar Baſiliſci contaminet, in-
ficiat, & intoxicet. Nam inuectiuum ſcriptum appellat, in quo, ſemotis omni-
bus conuitijs alienæ à veritate ſententiæ improbantur. Cum Sophiſtica, quam
perpetuo odio ſum proſecutus maximo, nihil mihi vnquam commune fuit.
Horatij præceptum an in meis ſcriptis ſeruarim, ſciunt qui iſta legere dignati
ſunt. Vtinam verò illud parcius obſeruaſſem, & pleraq; copioſius explicaſſem,
ita enim nunc opus haud eſſet multa illorum retexere, & auctiora reddere. Qua
verò in ijs vſus ſim perſpicuitate, iudicent boni & eruditi, non improbus con-
uitiator ille, mali corui malum ouum. An de re nihili diſputationes inutiles vn-
quam inſtituerim, itidem ad eruditorum refero iudicium, vt qui de me ambi-
tioſè loqui nec velim, nec debeam. Pharmacopœos pleraq; non poſſe aſſequi,
facilè Placoſtomo conceſſerim. Sed ſi expendat me non tantum illos docendos
ſuſcepiſſe, verumetiam medicos non ſatis rerum cognitione inſtructos, non
habebit quod reprehendat, niſi Phauloſtomos eſſe pergat. Decimam quartam
Calumnia XIIII. calumniã hanc ſubiecit. Eſt etiam, inquit, non ſemel ambiguus & inconſtans.
,, In quibuſdam enim locis conſenſu communium codicum, in alijs verò ſuo græ-
,, co ſcripto codici innititur: quum latini codices ſæpe varient, & manci ſint, græ-
,, cus non rarò mutilus & mendoſus ſit. Quando igitur vel illis, vel huic aſſenti-
,, endum ſit, non definit, ſed pro ſuo arbitratu ſine regula pronunciat. Nunc pro-
,, bat cordi ſententiam, ſed tectè nunc improbat, verùm apertè non ſine contu-
,, melia ipſius. Adeò vt parum certi habere videatur, quod ijs qui abſq; methodo
,, in particularibus progrediuntur, & affectu magis quàm iudicio feruntur vſu-
,, uenire ſolet. Ridiculum etiam eſt, quod Scillam & fructibus, & radicibus an-
,, numerat. Hactenus Phauloſtomos. Quod ad codicum tum græcorum, tum
latinorum fidem attinet, non eſt cur nunc illi verbũ reponamus, quum idipſum
in octauæ calumniæ depulſione abundè præſtiterim. Mendacium autem eſt
apertum, quod me non definire vtri ſit aſſentiendum ait. Siquidem nunquam
non vtrius verior ſit lectio annotaui, eiuſq; rei rationes paſsim adieci, nec quic-

quam

quam temerè pronunciaui. Cordi opinionem vbi rectè ſentit, vt probarem veritatis reſpectus mihi perſuaſit. Idem rurſus vbi minus rectè cenſet, vt ab eius ſententia diſcederem me compulit. Quid verò ineptius & magis ridiculum dici potuiſſet, quàm quod ille inquit me apertè Cordi ſententiam ſine ipſius contumelia haud improbaſſe? Si enim contumelia, vt ſciunt latinæ linguæ periti, iniuria durior & aſperior eſt, quomodo is qui alterius non rectè ſentientis opinionem improbat, illum contumelia onerare poteſt? quum iure faciat vt malè ſentientis opinionem declinet & ipſe, & vt alij idem faciant moneat. Porrò quod Scillam fructibus annumeratam eſſe repræhendit, rectè facit. Atq; hoc nomine nobis laudandus venit, quod tandem veritatem vnicam hanc ſaltem dixerit, & eſſe calumniator deſierit. Scilla enim nullum profert fructum, cuius gratia locum inter fructus habere debeat. Quod autem inter fructus à me numerata ſit, id errore quodam factum eſſe fateor, vt qui me in ſeminum fortè capite eſſe ratus illum incogitanter inſeruerim, quo ſanè in capite ipſi locus futurus erat commodiſsimus, quandoquidem Dioſcorides eius ſeminis vſum in medicina aliquem eſſe literis mandauerit. Pergit Phauloſtomus inquiens.

Calumnia XV.

" Non oſtendit Fuchſius quò pertineat hæc de componendis medicamentis do-
" ctrina: num peculiaris medicinæ pars ſit, vel ad aliam pertineat partem, nec
" quomodo, quare, & quando legi debeat, monet. In ipſo verò Opere non rarò
" negligit ordinem, & intempeſtiuè res profert. Exempli gratia, in primo libro
" in enumeratione ſimplicium, capitum ſingulorum ſeruat quidem ordinem li-
" terarum: in capitum verò diſtributione nullum ſeruat ordinem. In ſecundo li-
" bro nec literarum, nec rerum vllum ſeruat ordinem, nec cognationis rationem
" habet, neq; enim ſecundum alphabetum capita aut exempla diſtribuit, neq;
" à ſimplicibus ad compoſita magis progreditur. Neq; etiam cognata, vt pecto-
" ralia, hepatica, nephritica, hyſterica coniungit. Adeò vt ſi quis velit querere
" deſcriptionem aliquam niſi indicem conſulat, totius ſectionis titulos percur-
" rere neceſſe ſit. Exempli gratia, lecturus deſcriptionem catapotiorum è Bdel-
" lio, totam ſectionem catapotiorũ euoluat oportet. Nam in fine ponitur. Idem
" facit in libris ſequentibus. Ponit & hîc digeſtiua, vt vocant, pòſt medicamina
purgantia, contra ordinem naturæ. Hæc ille. Mirari autem ſatis non poſſum cur non piguerit, aut puduerit potius Phauloſtomum has proferre ineptias? Quis enim vnquam ſanæ mentis fuit, qui doctrinam de componendis medicamentis ad artem medicam pertinere dubitauit? Nam quum præcipuum artis medicæ munus ſit vt ſanet morbos, hi verò magna ex parte non niſi compoſitis ſanentur medicamentis, quorſum illa doctrina niſi ad artẽ medicã pertineret, & ad eam ſanè eius partem quæ morbos curat? Quod quum à Galeno etiam in ijs libris quos de curandis morbis inſcripſit abundè ſit demonſtratum, non eſt cur illud hîc fuſius doceamus. Quo vtiq; in loco etiam quomodo, quare, & quando ea doctrina legi debeat, oſtendit. A me qui tantum medicamenta compoſita recito, & quomodo formulæ medicamentorum hodie vſitatæ conſcribi ac componi debeant doceo, tale nihil requiri poteſt. Dein me neglecti ordinis inſimulat, ſed ita ridiculè, vt vix legens ſe à riſu continere poſsit. Et profectò piget me ijs ineptijs diluendis chartam contaminare. Nugæ manifeſtæ ſunt quod in primo libro nullum in capitum diſtributione ordinem me ſeruaſſe ait, quum primò folia, dein flores, tertiò ſemina, quartò fructus, & ſic deinceps alia omnia quæ in plantis naturæ ordine procreantur, iuxtaq; diſtributionem illam quæ in ſchemate propoſita eſt, ſingula ſuis in capitibus commemorarim. In ſecundo libro literarum ordinem ſequi conſultum minimè vi-

 debatur.

debatur. Rerum autem me nullum ſeruaſſe ordinem mendacium prioribus ſimile eſt. Nam cognationis quoq; habita mihi ratio eſt. Nam ſingulas compoſitiones, eo quo Meſuæ vſus eſt ordine recenſui, quem præ cæteris, propter pharmacopœos qui eo aſſueuerunt, ſequi volui. Cognationis autem rationem habuiſſe me hinc liquet, quod purgantia omnis generis medicamenta coniunxerim, ſerapia item, vnguenta, & emplaſtra, eo quo alij ante me ordine, commemoraui. Nec Cordum alio vſum eſſe ordine omnibus conſtare arbitror, tamen non erat cur illum hoc nomine Phauloſtomus reprehenderet. Fuchſius ſolus illi viſus eſt idoneus eſſe, in quem ſuas calumnias euomeret. Si cognata de ſententia Phauloſtomi copulare voluiſſem, verbi gratia, nephritica, hepatica, & hyſterica, nonne antidota vnguentis, & vnguenta ſerapijs mihi immiſcenda erant? Fuiſſetq; hac ratione querendi labor, quod vnum tamen fatuus ille culpat, multò difficilior. Mirum autem eſt, cur in catapotiorum ordine non aurea vocata recenſere voluerit, ita enim diu querenda illi non fuerant, quod in hoc ordine primum occupent locum. Quid autem piaculi eſt, quod ſerapia & decocta poſt purgantia medicamenta poſuerim, quum idem præceptor ſuus Cordus fecerit? Delictum planè nullum erat, ſi alius quiſpiam præter Fuchſium hoc ordine vti voluiſſet. Vt iam ſole meridiano clarius ſit, nunquã Phauloſtomo illo ineptiorem, ſtultiorem, ac virulentiorem conuitiatorem repertum eſſe. Sed quæ reſtant audiamus. Multa, inquit, habet non neceſſaria,

Calumnia XVI.

ocioſa, atq; ab inſtituto præſenti aliena, imitans græcos Poëtas qui ſuas particulas expletiuas habent, quibus deficientibus alijs numerum ſyllabarum complent, cuius generis ſunt quæ ſine neceſsitate ad nauſeam vſq; repetuntur, & quæ in alijs ſcriptis plus ſatis pertractata ſunt, vt de Poterio, de Nitris & Brabylis contra clariſsimum Germaniæ medicum Ianum Cornarium, de medicamentis purgantibus contra Puteanum, quibus profectò non paucas explet chartas. Taceo logomachias, vtrum Hieralogodium, vel Hieralogadij, vtrum marciatum, vel marcianum legendum, vtrum ſyrupus è Praſio, vel Marrubio ſit inſcribendus, & ſimilia quàm plurima. In Diarhodo Abbatis explicat quid ſignificat vox Abbas, nempe præſidem collegij. Deinde quales olim fuerint Abbates, & quod plurimum degenerauerint. Quæ etſi vera ſunt, nihil tamen ad rem pertinent. Nihil conferunt vel ad medicamenti præparationem vel exhibitionem, interim non ſine periculo ægrotantium negligit virium explicationem, nec eum offendit an hæc antidotus tot recipiens calida tuto exhiberi poſsit in omni calido morbo, in febre acuta & ardente, vt autor tradit, & ipſe quoq; in libris ſuis de curandis morbis temerè ſequi videtur. Idem & in alijs ſimilibus deſidero. Hæc mehercle non ideò recito, vt exquiſitiore confutatione indigere putem, ſed potius vt hinc omnes quàm ineptus, & iudicio omni deſtitutus, quamq; mihi planè iniquus ſit, cognoſcant. Cornario licuit integrum libellum de Nitris & Brabylis contra Fuchſium conſcribere. In Fuchſio reprehenditur quod eius libelli argumenta obiter, &, vt Græci dicunt, κατὰ πάρεργον, refutarit. Quare rectè admodum ſe Cornarij errorum & furorum eſſe patronum innuit. In Poterio autem & Brabylis hunc hallucinatum fuiſſe, notius eſt, quàm vt iterum à me dici oporteat. In Nitro ſe erraſſe, metipſe Cornarius in ſuis Emblematis in Dioſcoridem fatetur. Tanto igitur odio aduerſus me flagrat Phauloſtomus, vt manifeſtum errorem tacitè approbare maluerit, quàm hoc in loco mihi nullum facere conuitium. Puteani de purgantibus medicamentis opinio falſa, & noua fuit, ideoq; quum hanc peculiari apologia retundere noluiſſem, vt ad eam explodendam hoc loco aliquid ſaltem obiter afferrem, neceſſe fuit. Vocum legitimas explicationes inueſtigare eſſe logomachias, præter hunc impudentiſsimum calumniatorem nemo vnquam dixit.

Quare

Quare hanc calumniam pluribus non retundam. Monachorum noſtri tempõris, etſi ad inſtitutum nihil pertinet, mentionem non ſine cauſa feci. Volui enim aliquod meum apud poſteritatem extare teſtimonium, quo declararem iſtorum inutilium terræ ponderum, & bene ſaginatorum de grege Epicuri porcorum me acerrimum fuiſſe hoſtem, horumq́ peſtilentiſsimum dogma cane & angue peius me ſemper odiſſe. Quod autem hæc antidotus διὰ ῥοδῶν tot recipiat calida medicamenta, me nunquam, ingenuè fateor, offendit, quod eius rei cauſam ſcirem, quam in altera illa æditione priuſquam me Phauloſtomus moneret, impulſus ab alio æquè imperito medico, adieci. Progrediamur in calumniarum enumeratione. Eſt, ait, planè opus imperfectum, ac neq; Medicis, neq; pharmacopœis ſufficit, & ſicut multa habet ocioſa, ita multa neceſſaria non habet. Promittit ſe facturum ſatis ſimul & Medicis & pharmacopœis, quum profectò nemo ex eo pharmacopœus, aut rationem dextrè tractandi medicamenta haurire poſsit. Idem de medicis quoq; iudico. In medicamentorum compoſitione, quantum ad pharmacopœam attinet, tria tenere neceſſe eſt. Primùm, vt qualia oportet ſimplicia ſumantur. Deinde, vt iuſto pondere ſocientur. Tertiò, vt cuncta ritè miſceantur, iungantur, atq; aſſeruentur. In prioribus ſatis diligens eſt Fuchſius, quanquam multa ſilentio præterit. Poſterius admodum leuiter attingit. Medico verò longè alia conſideranda veniunt. Verbi gratia, in medicamentis purgantibus primum omnium quem vel quos humores purgent, id non tantum titulo autoris æſtimandum, ſed multò magis ex ingredientibus, vt vocant, ratiocinandum. Deinde à quo potiſsimum membro, & quare. Quare pilulæ ex Hermodactylis noxios ab articulis purgent humores. Quare pilulæ Cochiæ caput purgent. Tertiò quantum ſit exhibendum, vt non ſolum qualia, ſed etiam quantum purgari oportet, purgetur, vt ægroti iuuentur, non lædantur. Quartò, quando, quo tempore diei, quo tempore morbi pharmacum purgans ſit exhibendum. Quintò per ſe, vel cum alio mixtum, & dilutum, calidè an frigidè. Talia Fuchſium docere par erat, & lectorem vtili doctrina attentum retinere, non alienis turbare, & moleſtia afficere. Verum is quod ad medicos attinet optima quæq; omittit, non Methodum iudicandi de compoſitorum medicamentorum facultatibus ex ſimplicibus tradit, quum tamen abſq; regulis iudicium de exemplis fieri non poſsit. Non docet veram rationem alia componendi medicamina, non oſtendit temperamenta compoſitorum, non gradus temperamentorum ipſorum, non explicat cauſas facultatum attributarum, quod proprium eſt medici rationalis, non pondus, non tempus, non modum. Quomodo igitur perfectum opus eſſe poteſt. O egregium methodi magiſtrum, qui omnia miſcet, & vno in loco tractanda eſſe cenſet, ſecus atq; Galenum, optimum methodi artificem feciſſe conſtat. Is enim ſeorſim & peculiari opere ſimpliciũ medicamentorũ facultates explicauit. Proprio quoq; in libello quos humores purgare oporteat, declarauit. Qualia & quantũ, & quare, & quo tempore, item an per ſe, vel cũ aliјs miſta ſint exhibenda, in libris de medendi ratione inſcriptis docuit. Cõponendi verò eorundem rationẽ proprijs de ea ſcriptis libris oſtendit. Hunc ego ſequi volui, non veſanũ illũ & omnis methodi perturbatorẽ Phauloſtomũ. Simpliciũ enim medicamentorũ facultates ꝓlixo opere de ſtirpiũ hiſtoria inſcripto docui. Item in iјs cõmentarijs quos in libros Galeni de ſimpl. medic. facul. ſcripſi. Alia quæ Phauloſtomus requirit, partim in Inſtitutionibus, partim in medẽdi libris, ſingula nimirũ ſuo in loco, optimo ordine tradidi. Fatuus ille, vt eſt omnis methodi ignarus, tale opus eſſe perfectũ cenſet, in quo hoc omnia docent, quale nullũ vnq; apud veteres, aut etiã recentiores, qui methodi ſaltẽ cognitionẽ habuerunt, reperiet, Siquidẽ ij id vnicè ſtuduerũt, vt ſingula ſuis in locis tractarẽt, nõ

Calumnia XVII.

confuſè omnia miſcerent. Sed non meretur Phauloſtomus, vt in re doctis omnibus nota pluribus refutetur. In hoc Opere id meum inſtitutum fuit, vt qua poſſem breuitate componendi medicamenta rationem hodie vſitatam, quæ res partim ad pharmacopœos, partim ad medicos ſpectat, docerem. Id me præſtitiſſe, eruditi inficias haud ibunt. Phauloſtomi, hominis methodi omnis expertis, iudicium nihil moror. Quare vltimam calumniam ſubnectemus. In toto, inquit, Opere magis verbis quàm rebus explicandis intentus eſt, quum rerum cura potior eſſe debeat, quàm verborum. Non autem improbo ſtudium proprietatis ſermonis, ſed ſuperſtitioſum vocabulorum delectum & accommodationem dictionum barbararum ad Grammaticæ præcepta latinè. Quanquam hæc quoq; tolerari poſſent, ſi res ſufficienter explicaret. Poſtremò quædam etiam in compoſitionibus autorum ſine exemplis, ſine iudicio mutat, nunc addendo, nunc auferendo, nunc aliud pro alio ſupponendo: ſicut pro Camphora nunc Nympheæ flores, nunc, neq; enim ſibi ipſi ſatis conſtat, ſuccum Sedi maioris ponit, quod ab interpretis officio alienum eſt, cuius munus eſt non quicquid videtur verum exprimere, ſed ſententiam ſcriptoris exponere etiamſi falſa ſit. Et quum hoc tanquam peculiare vitium Cordo attribuat, parum honorificum eſt ipſum idem cõmittere quod in alio reprehendit, iuxta illud Catonis. Turpe eſt doctori ſi culpa redarguit ipſum. Et hæc poſtrema calumnia eſt eiuſmodi, vt hinc clarè conſpiciant omnes, Phauloſtomum communi ſenſu deſtitutum eſſe. In priore enim calumniæ parte de verborum cura ſic diſſerit, vt neſciat metipſe quid dicat. Proprietas ſermonis, ſeu vocabulorum legitimus vſus & delectus, ſi vſpiam neceſſarius eſt, in compoſitionibus medicamentorum certè neceſſarius eſt, ne ſcilicet adulterina pro veris & legitimis inſeramus. Quod ad Caphuram attinet, quum hanc calidam eſſe, quod etiam Phauloſtomus affirmat, conſtet, & ea Nicolaus & alij perpetuò pro frigido medicamento ſuis compoſitionibus miſcuerint, rectè quidem & iudicio pro illa Nympheæ flores, aut Sedi ſuccum ſubſtitui. Nec eſt cur ob id mihi non ſatis conſtare inferat, quum vtrunq; medicamentum quod à me ſubſtitutum eſt refrigerandi & ſiccandi facultatem, qua illi quos nominaui donatam eſſe Camphoram ſuam putabant, habeat. Scriptoris ſententiam paſsim expoſui, & meæ ſubſtitutionis nunquam non rationem adieci, adeò vt malicioſè & falſò, quemadmodum in alijs omnibus, hoc in loco Phauloſtomus me accuſet. Reſtat calumniarum cataſtrophe. Hæc ſunt, ait, capita eorum quæ in Fuchſio in hoc ſcripto à me deſiderantur, & ad quæ obſeruationes meas tanquam ad præfixum ſcopum aſsiduè dirigam. Miror talia à collegio medicorum ſuorum ad quod prouocat non eſſe animaduerſa, ſed ſimpliciter quaſi aliquod Delphicum oraculum comprobata ac pharmacopœis iſtius ampliſsimæ ditionis ad tam imperfectum Opus edicto ſeuerè adſtringi. A Fuchſio autem etiam atq; etiam contendo, vt pro ſua humanitate candorem meum in iudicando de ſcripto ſuo boni conſulat, quum ipſe quoq; de aliorum lucubrationibus liberrimè iudicare ſoleat. Hæc ille. Collegas meos, quod antea dixi, huic contentioni noſtræ, vtpote ad quos illa nihil pertinet, miſcere minimè debuit. De quibus in præſentia id ſubieciſſe ſatis eſt, eos eſſe prudentiores, doctiores, & circumſpectiores, quàm vt ea inter errores cõnumerent, quæ à veritate haud diſsident. Id potius eſt calumniatorum, inter quos Phauloſtomus primas tenet, munus. Quo autem candore in iudicando de meo hoc ſcripto vſus ſit Phauloſtomus, ex hac mea appẽdice omnib: abundè innotuiſſe arbitror. Diſpereã enim ſi vllo in loco ſcintilla aliqua candoris appareat, imò vel apertis, ijsq; non leuibus cõtumelijs

Calumnia XVIII.

me

me affecit, vel calumnioſe mea dicta omnia deprauauit, & in alienum ſenſum detorſit. Sin verò, quod falſò fingit, mecum de prædictis rebus ſemotis conuitijs ac criminationibus candidè conferre, nec me ſuis contumelijs apud collegas meas deformare voluiſſet, illi viciſsim humaniter, amicè, ac modeſtiſsimè reſpondiſſem, ſingulorumq́ in quibus meam ſententiam improbat cauſas illi expoſuiſſem, vt nihil in me amplius deſiderare potuiſſet. Quum itaq́ prior me ita conuitijs ſuis irritauerit, vt modeſtæ ac amicæ collationi nullum mihi reliquerit locum, ſuæ temeritati imputet, ſi paulò durius à me in hac appendice ſit exceptus. Hortor illum inſuper, vt ſua potius edat, quàm vt in aliorum ſcriptis ſugillandis ac cauilandis oculatum ſe fuiſſe, ſuo maximo malo, oſtentet.

ORATIO

ORATIO DE VITA ET MORTE CLARISSIMI *VIRI, MEDICI ET PHILOSOPHI PRÆSTANtiſſimi, D. Leonharti Fuchſij, artis medendi in Academia Tubingenſi Profeſſoris doctiſſimi.*

*A DOCTISSIMO VIRO GEORGIO HIZLERO, GRÆCA*rum & Latinarum literarum in eadem Profeſſore habita & ſcripta.

MAGNOPERE vellem, vel cuperem potius: Rector magnifice, Comites & Barones generoſi, clariſſimi Doctores, Auditores nobilitate generis, eruditione & virtute ornatiſſimi: Maximè, inquam, cuperem, Deus Opt. Max. feciſſet, vt clariſſimum virum Leonhartum Fuchſium, Medicum & Philoſophum præſtantiſſimũ, in inclyta hac Schola valentem potius videre, & de hoc loco ſæpe multumq́ adhuc dicentem audire potuiſſemus: quàm vt eundem mortuum deſideraremus, & pro vetuſto & iam olim recepto more oratione publicè ornaremus. Ita enim nos, patrono & præceptore, ſummis animi & corporis dotibus ornatiſſimo, orbati non eſſemus: Reſpub. præſidio ſalutari & præclaro ornamento non eſſet ſpoliata: Senatus haberet eum virum, qui annis triginta fuit collega conſuetudine iucundiſſimus, officio amicus coniunctiſſimus, ſocius in dandis accipiendisq́ conſilijs fideliſſimus. Sed quia ab immortali Deo, omnia optimè regente & gubernante, is nobis, Scholæ, & Reipublicæ ereptus, & ex hac ærumnoſa vita in cœleſtem patriam euocatus eſt: nos miſeriam noſtram deploremus: felicitatem, qua iam in ſempiterna vita, cum omnibus cœleſtibus ciuibus fruitur, ei impeditam non velimus: ad res præclaras & egregias eius exemplo nos excitemus: memoriam denique ſempiternam, cum ſumma pietate, obſeruantia, & celebratione laudum & virtutum ipſius amplectamur, conſeruemus, illuſtremus. Qua ſanè voluntate & conſilio Senatus huius Scholæ, in hunc celeberrimum literatiſſimorum hominum conuentum ſum progreſſus. Doleo autem, & doleo vehementer: orationem meam illius virtutibus nullo modo adæquari poſſe. Tot enim, & tam præclaræ fuerunt: vt vel optimus Orator, ſi eas non dico ornare verbis, ſed pro dignitate enarrare conetur, defatigari poſſet. Ego verò libenter agnoſco, libenter etiam fateor: ingenium in me admodum eſſe exiguum, exercitationem dicendi penè nullam: iudicium ita tenue: vt in hac clariſſimorum hominum corona, de tanti viri laudibus, ſine pudore dicere non poſſim. Veruntamen cùm hoc imbecillitati meæ, non malitiæ ſit tribuendum: vos humaniter de me iudicaturos: hanc meam qualemcunq; operam pro veſtra beneuolentia ſingulari in optimam partem accepturos: meq́ pauca quædam de præcipuis huius viri, de vniuerſa re Medica optimè meriti, ornamentis dicentem (in quo omnis hæc mea verſabitur oratio) benignè audituros ſpero atq; confido: præſertim cùm me officiosè, piè, & obedienter facere intelligatis. Porrò, vt à principio omnia repetam: quo alios, qui præclarius id poſſunt, quàm ego, excitem, illiq́ habeant, in quo ſtylum ſuum exerceant: natus fuit Leonhartus Fuchſius Wendingæ, quod Rhætiæ eſt oppidum, pulcherrimo loco ſitum, ad ditionem Ducum Bauariæ pertinens: anno ſalutis humanæ, ſupra milleſimum quingenteſimum primo. Patrem habuit Ioannem, ex patre conſulari eiuſdem nominis generatum: Matrem verò Annam, è Dentenorum conſulari etiam familia natam. Semper ea familia ab omnibus ciuibus honeſtatis ſtudioſa eſt habita. Vterq; parens amans virtutis, pietatis, & religionis fuit: inprimis mater, probatis moribus & nota atq; teſtata prudentia omnibus fuit commendata. Ac quoniam ſimiles ſui filios, parentes boni eſſe volunt: filium etiam optimè inſtitui, & ad religioſam pietatem erudiri cupiebant. Nam, vt Philoſophus teſtatur: οὐ μικρὸν διαφέρει, τὸ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἠθίζεσθαι: ἀλλὰ πάμπολυ: μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν: *non parum refert, hoc aut illo modo ſtatim à pueris aſſuefieri: ſed plurimùm: imò verò in hoc ſita eſt omnis vis. Itaq; cùm primùm infantiæ anni præteriſſent: & aduentare pueritia inciperet: mater honeſtiſſima mulier, ad literarum Magiſtros filium deduxit. Pater enim mortuus eſt, cùm annum filius ageret quintum. Primum autem ſtudiorum tempus in patria conſumpſit. Fuerunt illis temporibus inauſpicati labores diſcentium. Cùm enim illi, qui ætatem puerilem informabant, in docendo rationem fœdam, varietate vagam, obſcuritate difficilem, ſequerentur: fiebat, vt pueritia, docta, erudita, & eleganti inſtitutione careret. In illa tamen conturbata docendi ratione, regularumq́ & præceptionum multitudine vaſta, eiuſmodi ingenij acumen in puero elucebat: vt magnã de ſe ſpem præberet omnibus. Quò magis reprehendendi ſunt illi, qui hodie in tanta rerum omniũ ad diſcendum occaſione & facilitate, in ſummã negligentiam incurrunt: nec naturã ſuam artibus ingenuis erudiri patiuntur. Paulò pòſt literarũ ſtudia aliquo modo à barbaris Magiſtris, et informatione fœda, vindicari cœperũt. Ideo cùm literarũ ludus Hailbrunnenſis*

brunnenſis præ cæteris celebraretur: eiq́ præeſſet vir bonus, bonarum artium Magiſter, Conradus nomine: ad pleniorem ingenij cultum, cura matris ac propinquorum, anno ætatis decimo miſſus eſt Hailbrunnum, quæ ciuitas eſt Imperij. Habebatur is Magiſter, pro illorum temporum conditione doctus: & certè eius integritatem, & in docenda iuuentute aſsiduitatem & fidem, multi prædicabant. Hic in cæteris auctoribus, quos explicabat, Terentij optimi Latinæ linguæ auctoris Comœdias, & Horatij odas in ſchola ſua interpretabatur. Eo in loco ita ſe geſſit Fuchſius: vt & Magiſter ingenium eius laudaret, & alij mirarentur. Annum verſatus in Schola Hailbrunnenſi, Erphordiam Turingiæ ciuitatem eſt miſſus: atq́ in ludo, qui à D. Maria virgine nomen habebat, quòd literarum ſtudia in eo florerent, dicendi artes, & varia Poëtarum genera, magna diligentia & fructu audiuit. Sub hac diſciplina cùm annum & ſex menſes manſiſſet: ita ingenium & diligentiam ſuam omnibus approbauit: vt dignum iudicarent, qui ad præſtantiores Magiſtros mitteretur. In hoc enim primo ſtudiorum curſu, initiò ſtatim egregia quædam indoles in eo apparuit: acumen in percipiendo præclarum: ardor in dicendo talis: vt omnibus ſingularis & eximiæ virtutis & doctrinæ ſpem afferret. In publicam itaq́ eiuſdem ciuitatis Scholam (Academiam vocant) ſe contulit: in qua exiguo tempore tantum in literis & pietate profecit: vt Baccalaureus (quo nomine honorum initia in Academijs appellantur) fieret: eamq́ de ſe opinionem commoueret, vt alijs quoq́ docendis idoneus haberetur. Quare in patriam reuerſus: conſilio amicorum & cognatorum ludum aperuit. Quod munus Fuchſio ideò demandabatur: vt ſtudijs ſuis patriæ ſeruiret: ſibi verò nomen compararet. Ac certè magna fide, diligentia, aſsiduitate, auditorum fructu, in patria officio ſuo annum cum dimidio eſt functus. Cæterùm cùm ſtudium diſcendi ardens, & ambitio honeſta, hortaretur eum: vt ad maiores dignitatis gradus contendendum ſibi iudicaret (ad maiora enim natum fuiſſe euentus docuit) Ingolſtadium ad ampliorem ingenij cultum capiendum eſt profectus: anno ſalutis humanæ ſupra mille quingentos decimo nono: quo anno Carolus Auſtriæ Princeps, & Hiſpaniarum Rex, Romanorum Imperator eſt electus, annos vndeuiginti natus: Menſis Iunij die vigeſimo octauo: quo die Alexander Magnus à vita diſceſsit Babylone, anno ætatis trigeſimo ſecundo, ante Chriſtum natum trecenteſimo vigeſimo tertio. Illo tempore totum ſe artium & Philoſophiæ ſtudijs addixit. Floruerunt eodem tempore Ingolſtadij præ cæteris Ioannes Capnion: qui, quod vir bonus, pius, & trium principalium linguarum, Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ, peritiſsimus eſſet: à Monachis & horum propugnatoribus grauiſsimè vexabatur: itemq́ Iacobus Ceporinus, tribus etiam linguis vir eximiè doctus. Hos præ cæteris audiebat, obſeruabat, colebat: tum quòd magnum horum nomen in viris doctis eſſet: tum quia intelligeret, eos rectè de literarum ſtudijs iudicare. Sæpe hi de conturbata & fœda multorum docendi via dicere: errores longè lateq́ diffuſos exponere & iugulare: ruinam diuini cultus demonſtrare: temporum morumq́ vitia indicare: ſæpe optare & monere, vt Scholæ & Eccleſiæ rectè conſtituerentur & emendarentur. Horum conſilio & auctoritate permotus: ad Latinam linguam & Philoſophiæ ſtudia, literas Græcas, Fabium & Ciceronem imitatus, adiunxit. Volunt enim præſtantiſsimi auctores vtriuſq́ linguæ peritiam eſſe coniunctam. In his omnibus tantos breui tempore progreſſus fecit: vt Magiſtri liberalium artium titulum atq́ inſignia aſſequeretur. Factum hoc eſt decimo ſeptimo die Ianuarij, anno ſalutis humanæ ſupra milleſimum quingenteſimum vigeſimo primo: quo Lincij Ferdinandus Auſtriæ Princeps, Ludouici Vngariæ Regis ſororem, Annam duxit in matrimonium: Solimannus Turcarum Imperator Belgradum (olim Taururum, hodie Alba Græca vocatur) Vngariæ propugnaculum cœpit. Hiſce temporibus maximus Theologus Martinus Lutherus, excitatus concionibus Pontificiorum declamatorum, cùm ſcribere incepiſſet: Religio ad veritatem eſt reuocata. Fuchſius, quoniam optimum & ſalutare ſtudiorum atq́ doctrinæ genus id eſſe iudicabat, quòd ſuam induſtriam & progreſſus ad religionem & pietatem aggregaret: Lutheri etiam libros legere voluit. Ex his cùm cognouiſſet: non quibuſlibet hominum doctrinis habendam eſſe fidem: ſed omnia expendi oportere: præterq́ eam doctrinam, quæ ſit à Prophetis & Apoſtolis relicta, non eſſe recipiendam aliam: Pontificum præſtigias animaduertere et odiſſe, & maturè amore veritatis, & refloreſcentis doctrinæ flagrare cœpit: cuius rei poſtea documenta præclara dedit. Factus bonarum artium Magiſter, medendi arti perdiſcendæ operam dedit, cuius Doctoribus & Profeſſoribus diligentem aſsiduumq́ auditorem atq́ diſcipulum ſe præbuit: ita tamen, vt Græcarum literarum ſtudia, à quibus Medicinam originem deſumpſiſſe non ignorabat, coleret ſemper & amplecteretur. In hoc ſtudio tantum breui tempore conſecutus eſt: vt & hanc linguam optimè calleret: & ne interpretes ſequeretur, ſcriptores Græcos ipſe legeret, vt ſua lingua ipſos loquentes quaſi audiret. Hac ergò diligentia, hoc inſtituto, hac aſsiduitate, magnam doctrinam paucis annis ſibi comparauit: quam quotidiano labore, exercitatione, atq́ conſtantia ita auxit: vt ſolenni more honores, quos Doctorios vocant, anno ſupra mille quingentos vigeſimo quarto, calendis Martij, conſequeretur. Atque ita paucis annis, per omnes Scholaſticos honores aſcendendo, omnibus eſt ornatus: & ita ornatus: vt non inane nomen haberet: ſed do-

ctrinam

ctrinam præclaram, eruditionem excellentem, laborioſiſſimo literarum ſtudio comparatam. Porrò cùm magni ingenij excellentisq́ animi ſit: ſtudia ſua ad vtilitates publicas & hominum ſalutem referre: Doctor noſter, vt & ipſe multos iuuaret, Monacum, Bauaricæ ditionis ciuitatem, eſt profectus: vbi maxima dexteritate, & multorum ſalute, artem medendi factitauit. Hoc tempore de vxore ducenda, quæ rei familiaris curam gereret, deliberare cœpit. Etſi enim ita inde ab adoleſcentulo vixiſſet: vt liber ab omni cupiditate & libidine ſemper eſſet viſus: nec de eius temperantia & continentia boni viri dubitarent: tamen cùm vitam cœlibem grauibus de cauſis improbaret: amicorum conſilio, primam vxorem, Annam Fridpergeram duxit: puellam virginem honeſtiſſimam, natam honeſto loco, benè educatam, cum qua in matrimonio caſtiſſimo annis multis coniunctiſſimè vixit: & vtriusq́ ſexus liberos ſuſcepit decem, filios quatuor, & ſex filias. Paulò pòſt Monaco relicto, rurſus Ingolſtadium ſe contulit: & quia cupidiſſimus literarum erat: & quia eius opera ad docendam medendi artem expetebatur. Venit Ingolſtadium anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto: die vigeſimo tertio menſis Maij. Hoc ſuſcepto munere, cùm biennium Ingolſtadij docuiſſet ſumma cum fide ac diligentia: ab illuſtriſſimo Principe, Georgio Marchione, ad exercendam medicinam, honorifico ſalario Onoltzbachium accerſitus fuit: anno ſupra mille quingentos vigeſimo octauo, die decimo octauo menſis Maij. Vſus eſt multùm eius opera & conſilio, motus fama viri, & re ipſa confirmatus, is, de quo dicimus, Marchio. In curando enim eam diligentiam & induſtriam adhibuit ſemper: vt Deo fortunante iuuaret plurimos. Non poſſum ſilentio hoc loco præterire, quod memorabile videtur: ex quo eius in curando induſtria apparebit. Anno ſalutis humanæ ſupra milleſimum quingenteſimum vigeſimo nono, quo Turci Viennam Auſtriæ obſederunt: nouum genus morbi Germaniam inuaſit. Homines enim ſudore peſtifero affecti, intra vigeſimam quartam horam, aut ex hac vita demigrabant: aut, ſi virus exudaſſent, valetudinem priſtinam paulatim recuperabant. Ea graſſante lue, quia remedium multis erat incognitum, multa perierunt millia. Illo tempore Medicus hic noſter, Dei æterni propitio fauore, pro ſua ſolertia, vitam multorum conſeruauit. Ex quo, non tantùm fauorem & charitatem multorum, ſed laudem quoq́ & admirationem à præſtantiſſimis ea facultate viris eſt adeptus. Morbus ille vulgò dicebatur ſudor Anglicus. Nam Henrici ſeptimi Britanniæ Regis primo, qui fuit ſalutis humanæ ſupra mille quadringentos nonageſimus ſextus, eadem lues inſulam illam inuaſerat. Ita autem eo in loco medicinam exercebat: vt literarum ſtudia nunquam intermitteret. Cum enim ſtudijs & laboribus ſuis non ſolùm principi & præſentibus prodeſſe vellet: verùm etiam alios iuuare cuperet: medicinam ſcriptis multis in lucem emiſſis, tum illuſtrare cœpit. Extant eius lucubrationes vtiliſſimæ, annis illis quinq́, quibus Onoltzbachij cum Marchione fuit, ab eo ſcriptæ, quæ valde probantur doctis: quas hîc recenſere non alienum videtur: vt intelligatis ipſum maturè medendi artem illuſtrare cœpiſſe. Sunt autem hæc, dum Onoltzbachij fuit, ab eo ſcripta: Compendiaria ac ſuccincta admodum in medendi artem ἀσαγωγὴ ſiue introductio: Liber ſextus Epidemiorum Hippocratis è Græco in ſermonem Latinum tranſlatus, cum commentarijs luculentiſſimis: Apologia aduerſus Hieremiam Triuerium Brachelium Medicum Louanienſem, qua monſtratur, quòd in viſcerum inflammationibus, pleuritide præſertim ſanguis è directo laborantis lateris mitti debeat: Paradoxorum Medicinæ libri tres, in quibus multa, à nemine hactenus prodita, Arabum ætatisq́ noſtræ Medicorum errata confutantur: & obiter Sebaſtiano Montuo Medico Riuorienſi reſpondetur. Sub idem tempus gubernatio Academiæ Ingolſtadienſis, clariſſimo Iureconſulto Leonharto Eccij, à Guilhelmo Bauariæ duce, commiſſa fuit. Is, quòd Fuchſium Medicinæ virum peritiſſimum iam antè cognouiſſet, effecit: vt iterum ad docendam Medicinam vocaretur. Factum hoc eſt anno ſupra mille quingentos trigeſimo tertio. Sed eò cùm veniſſet: quòd miſſarum nundinationes improbaret: & Euangelij doctrinam ſanam, quam ex noſtrorum ſcriptis didicerat, & in qua Onoltzbachij confirmatus fuerat, maxima conſtantia profiteretur: & Cœnam integram, vel, vt loquuntur, ſub vtraq́ ſpecie, omnibus communicandam iudicaret: docendi munere fungi non potuit. Etſi enim illis, qui Ingolſtadij tum erant, hominis excellens eruditio cognita, isque ea inſtitutus diſciplina erat: vt bonorum gratias iam antè ſibi conciliaſſet: habuit tamen propè omnes, quòd humana potentia & pontificia tyrannide niterentur, & magnoperè confiderent, importunos: præter Leonhartum Eccij Iureconſultum, qui eum defendebat: tum quia virum doctiſſimum eſſe ſciret: tum quia iniuſtiſſimam cauſam inimicitiarum vel potius odij, eſſe animaduerteret. Nihil enim aliud ipſos ad maleuolentiam prouocarat: quàm quòd firmus & immotus in doctrina Euangelij pura defendenda perſiſteret: eos ſummo ſtudio & diligentia ad eandem hortaretur: ad correctionem vitæ morumq́ commoneret. Saluberrimum conſilium hoc fuit. Sed plus apud eos ſuperſtitio & cupiditas ad odium valuit: quàm ad amorem & obſeruantiam, tanti viri eruditio & doctrina. Itaq́ cùm turbulentis conſilijs oppugnare optimum virum non ceſſarent: & ſeditioſis clamoribus rem agerent: Fuchſius mendacio atque adulationi, libertatem & veritatem magno etiam ſuo

periculo ante poſuit. Eodem ergo anno, quo redierat, iterum diſceßit Auguſti menſis die nono. Prima namq; viri boni laus eſt, mortem pro religione, ſi neceßitas poſtulet, oppetere: proxima excedere ijs locis, in quibus ſine impietate conſiſtere non licet, & emendatio vitioſæ diſciplinæ atq; doctrinæ præfractè recuſatur. Sed vt reuertar, vnde nonnihil digreſſus ſum, Fuchſius Ingolſtadio cùm diſceßiſſet, Onoltzbachium iterum, à Marchione vocatus, ſe contulit. Vnde quòd oppido peſtilentiæ malum eſſet infeſtum, mox Culmbachium, cum Friderico Marchione ſeniore, patre Georgij, reliquaq; Marchionum familia, cum ſuis ſe conferre coactus fuit. Ibi vltra annum commoratus, rediјt Onoltzbachium, anno ſupra mille quingentos trigeſimo quarto: quo Rex Perſarum (Sophum vocant) duplici clade Turcos in oriente affecit. Hactenus breuiter commemoraui, quæ Wendingæ, Hailbrunni, Erphordiæ, Ingolſtadij, & apud Marchionem egerit Fuchſius: reſtat, vt reliquæ vitæ, à qua maximarum & amplißimarum virtutum exempla peti poſſunt, curſum enarremus. De qua rogo vos, vt me pauca dicere æquo animo patiamini. Ad hoc ipſum ferè tempus illuſtrißimus Princeps D. Vlricus celeberrimæ memoriæ, noſtri Principis pater, recuperata iam ditione ſua, Pontificiam ſuperſtitionem repudiare & abolere, & Eccleſias iuxta verbi diuini præſcriptum conſtituere cœpit. Ac quoniam cognouerat, veram Religionem miris ſubinde artibus & machinis aduerſariorum oppugnari: ea, qua ſapientia fuit, facilè vidit: ditioni ſuæ florentißimæ, niſi præcaueret, paulatim defuturos non Theologos modò, ſed Iureconſultos etiam, Medicos, cæterarumq; diſciplinarum Profeſſores, quæ hominum genera ſemper neceſſaria ſunt Rebuſpublicis. Itaq; vt aliquod eſſet remedium contra mala, quæ impendere videbantur: accerſitis viris doctißimis, & conductis honorificis ſalarijs, Academiam hanc noſtram auxit, cumulauit, ornauit. Illo tempore, cùm Medici noſtri virtus & doctrina excellens, publica fama commendaretur: optimus Princeps eius quoq; operam liberali ſalario conduxit: & ſuæ Academiæ adiunxit: à quo tempore ſemper eum benignißimè eſt complexus Princeps. Patris veſtigijs filius etiam, illuſtrißimus, & præſtantißimus pietate, virtute, ſapientia Princeps, D. Chriſtophorus, dominus noſter clementißimus, inſiſtens: propter viri doctrinam, multarum rerum experientiam, inq; iudicando prudentiam, Fuchſium dilexit & magnifecit, neq; ſolùm in primis Medicis habuit, ſed eius etiam ſalarium amplificauit. Quo etiam tempore ſummus Theologus Ioannes Brentius Hala Sueuorum, vt de Academiæ conſtitutione, eo etiam præſente deliberaretur, ab eodem Principe Vlrico eſt accerſitus. Huius annua opera & Eccleſiæ & Scholæ vtilis & maximè ſalutaris fuit. Sed de illo hoc loco plura non dico: ne alijs dicare adulanter, alijs blandiuſculè videar, tametſi verè. Cùm Tubingam veniſſet Fuchſius, (venit autem eò menſis Auguſti die decimo tertio: anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto) & munus ſuum in Schola ſuſcepiſſet: celeriter conſecutus eſt multorum admirationem: & hæc Academia cœpit tunc mirabiliter frequentari & celebrari: tum propter alios doctißimos viros, (ex quibus nonnulli in hoc publico ſunt conuentu,) tum propter hunc Medicum noſtrum præſtantißimum. Nam, Deum immortalem, quàm amans honeſtatis, religioſæ pietatis, & cæleſtis veritatis ſemper fuit? Qua animi magnitudine & conſtantia? Quo ſtudio, diligentia, aßiduitate, in docenda iuuentute? Quàm exquiſita optimarum literarum cognitione & doctrina? Quàm ſtudioſus Reipublicæ? Qua mentis integritate? Qua fide, & conſiliorum prudentia in negotijs publicis? Si conarer omnia perſequi, me non ſolùm tempus, ſed etiam vires deficerent. Xenophon, Plato, & alij commentarios quoſdam de illis, quæ Socrates egit, quæque dixit, confecerunt (ἀπομνημονεύματα vocarunt) vtilia profectò, & omnium cognitione digna. Sed ſi omnia Medici & Philoſophi noſtri dicta atq; facta colligerentur: cum Socratis conſilijs componere vſu, prudentia, religioſa pietate, non dubitarem. Sunt enim noſtris temporibus, & Eccleſiæ Chriſti accommodatiora. Etenim ſi virtutes, quæ in Philoſopho & Medico Chriſtiani nominis ineſſe debent, conſiderentur: an non tales illæ in eo extiterunt: vt non apud nos, & in Germania ſolùm: verùm etiam apud exteras gentes & nationes in regionibus remotis, ſint notæ? Vt enim à Religione & pietate erga Deum (vnde tanquam ex fonte, omnis veræ virtutis & ſapientiæ principium dimanat,) initium ſumam: Religione vera & pietate nihil habebat prius Fuchſius, aut antiquius: huius amore ſic flagrabat, vt ſemper eam admirabili conſtantia colendam ſtatueret: ab hac in omnibus actionibus principium ſumebat: huic primam, huic poſtremam diei horam tribuebat: Contrariam veræ pietati doctrinam, non verbis tantùm, ſed reipſa etiam condemnabat, etiam tum, cùm eſſet ſummum periculum. Præclarè Metellus dixiſſe fertur: Improbè facere, proprium eſſe ſceleratorum hominum: Rectè agere, ſi abſit periculum, aut vtilitas etiam inuitet, commune bonis cum malis: Laudabiliter autem facere, quando cum facto honeſto periculum aut incommodum coniungitur, peculiare eſſe bonis & fortibus viris. Laude digna Metelli oratio. Virtus enim ijs exercitationibus niteſcere vult: quæ cum moleſtijs ſocietatem habent, atque cum periculo ſunt coniuncta. Eadem laus noſtro etiam Medico rectè tribuitur. Non enim ſolùm in pace, otio, & reipublicæ tranquillitate, veræ pietatis ſtudioſißimus fuit: ſed & in ſæuißimis tempeſtatibus & fluctibus, puram doctrinam, in qua inſtitutus, & ſacrorum librorum

lectione confirmatus erat, palàm eſt profeſſus, ac acerrimè propugnauit. Teſtis eſt conſtantia Ingolſtadienſis. Teſtes ſunt ſuperiorum temporum, poſt bellum ſociale, perturbationes & periculoſi motus. Teſtis eſt liber ille, neſcio, quorum mercenaria opera confectus, vulgò Interim dictus: quòd præſcriberet, quid interim, dum Concilij decreta publicarentur, ſeruandum eſſet illis, qui falſam doctrinam, vitioſos cultus, atq; ritus in ſuis Eccleſijs ſuſtuliſſent. Hæc formula cùm vrgeretur tum minimè clementer: multi, in primis Eccleſiæ Doctores, qui eam, quòd contraria veritati, & ex mendacijs, & horrendis nominis diuini contumelijs conflata eſſet, non approbabant, miſerè afflicti & vexati fuerunt: alij loco moti, alij eiecti, alij reuincti catenis in cuſtodiam dati. In his quaſi procellis, ſtudijs hominum huc illuc inclinantibus, animisq; formidine concußis & occupatis: Fuchſius noſter, vt initiò Euangelij doctrinam Ingolſtadij maxima conſtantia profeſſus fuerat: ita & tum, in iſta, dico, tempeſtate, nullius periculi terrore vel metu induci potuit: vt de veritatis cœleſtis & ſanæ doctrinæ ſtudio quidquam remitteret. Erat enim robore animi, & conſtantia ſingulari munitus: & tam in rebus aduerſis, quàm ſecundis, in ſyncera doctrina defendenda conſtantißimè perſeuerabat. Cæterùm cùm religionis amantißimus fuiſſet ſemper: tanta fuit in viro grauitas: vt nihil aut in verbis aut in factis ſentiretur: quod non vel morum diſciplinæ & literis, vel aliorum commodis, vel publicis vtilitatibus inſeruiret: nihil leue, nihil ineptum: prudentes & piæ cogitationes: profana omnia dicta & facta fugiebat. Quibus omnibus quantam auctoritatem ſibi comparauerit, non attinet dicere. Sunt hæc magna. Quid cætera? In docendi munere, quanta ſedulitas, fides, diligentia? Duabus autem maximè rebus in docendo neceſſarijs, ſummam conſequebatur laudem: tum illa artium via, quæ μέθοδος à Græcis dicitur: tum ſermone puro, perſpicuo, & aperto. Nam in explanandis Medicorum ſcriptis, primùm expeditißimam & vtilißimam viam cognoſcere & inire: nihil à re alienum afferre: verba ſenſumq; genuinum diligentißimè explicare: non diutius hærere & immorari, quàm res, quæ ad cognoſcendum exponebatur, requirere videretur: eorum, quæ neceſſaria ad explicandum erant, nihil omittere. Deinde tam purè, tam apertè, tam ſimpliciter omnia tradere, vt facilimè omnes aſſequerentur. Itaq; non tam ordine & modo, quem ſeruabat, optimo, quàm orationis elegantia animos auditorum conciliare, ita vt cum faſtidio ipſum audiret nemo. Huius rei inter multa alia, exemplum poteſt eſſe anatome: quam docuit dexteritate & perſpicuitate ſingulari. Humani enim corporis partes, & ſingularum partium actiones & figuras oſtendebat: omnium oßium, cartilaginumq; naturam, muſculos, venas, arterias, neruos, & cætera indicabat, & oculis ſubijciebat: ac quaſi contrario ordine, quàm eo, quo factum eſt, corpus reſoluebat. Quo nomine magni nominis Medicum, & anatomes illuſtratorem, Andream Veſalium Bruxellenſem magnifaciebat: quod ante illa tempora nemo eo exquiſitius, aut induſtria maiore, partes humani corporis, & ſingularum actiones, ſitus, figuras annotaſſet, & ante oculos poſuiſſet. Veſalius non modò Fuchſium vicißim diligebat: ſed tanquam annis ſuperiorem colebat, obſeruabat, verebatur. Natus enim eſt Veſalius anno humanæ ſalutis ſupra mille quingentos decimo quarto, calendis Ianuarij: quo anno Perſarum Rex Turcas in maiori Armenia magna ſtrage vicit. Verùm vt ad Doctorem noſtrum reuertar: tanta fide, ſtudio, & diligentia, munere docendi fungebatur: vt, cùm ſæpè occaſiones, quibus ad quæſtum & opes via patefiebat, offerrentur, nunquam ab officio ſuo ſe auocari paſſus fuerit. In ætate etiam iam graui, cùm Senatus permiſſu à docendo vacare ei licuiſſet, muneri & officio ſuo præfuit diligenter. Quid? Cùm vltimis menſibus propter infirmitatem valetudinis abſtineret à publico, auditores domi ſuæ inſtituebat. Habemus, auditores, in hoc Profeſſore noſtro exemplum diligentiæ, quod imitemur omnes. Neq; verò ſolùm ea virtute præditus erat, vt vellet ſuam pulcherrimam artem excolere & amplificare: ſed doctrina etiam in eo fuit tanta, vt poſſet. Quam, pulcherrimis illis virtutibus, quæ ſtudioſo homini neceſſariæ ſunt, conſecutus erat: temperantia in voluptatibus, incredibili admirabiliq; ſtudiorum conſtantia, & diligentia cum laboribus maximis coniuncta. Sine his etiam magna ingenia non longè progrediuntur. Nulla enim concordia ſtudijs doctrinæ & ſapientiæ, cum negligentia mollicie & prauitate intercedere ſolet. Itaq; in Bibliotheca, & inter libros, inquirendo perpetuò verſabatur. Inprimis vetus illud & nobile præceptum ſemper ſibi tenendum putabat: vt temporis quàm maximam rationem haberet. Vnde ſemper aliquid vel audiendum, vel legendum, vel ſcribendum, vel cogitandum, vel quærendum iudicabat. Quam ob cauſam in literis labores ſuſcipiebat, perferebatq; incredibiles: in eo non priuatæ vtilitati conſulens, ſed publicam vtilitatem ſpectans. Quo etiam nomine omni laude eſt cumulandus. Alexander ille Magnus cùm literarum laudem cum militari gloria coniungere vellet: diſcendi eas cupiditate inflammatus, ſumptus magnos feciſſe, & Ariſtoteli ſexcenta talenta ad omnis generis animalia conquirenda, ex quibus multiplicis naturæ vis cognoſci poſſet, dediſſe fertur. Sed doctrinam hanc ſibi peculiarem, neq; cum alijs communicatam voluit. At in noſtro Medico longè diuerſum ſtudium. Cùm enim bonum tantò melius eſſe, quantò cum pluribus communicaretur, ſibi perſuaſiſſet: laborum

ſuorum

*ſuorum fructus ad multos peruenire voluit. Itaq; nihil præclarius eſſe exiſtimauit, quàm omne
ſtudium atq; ingenium ad illam artem illuſtrandam conferre: quæ omnibus ſalutaris, & vſui
mortalium maximè neceſſaria. Quare vt Onoltzbachij, ita & Tubingæ, edidit in lucem ſcri-
pta plurima, ſpectatæ eruditionis atq; ſcientiæ: quæ eum de vita hominum optimè meritum
eſſe declarant ſatis. Hi autem libri, dum in hac ſchola verſatus eſt, ab eo euulgati, & in lucem
emiſſi ſunt: Hippocratis Epidemiorum liber ſextus, recognitus & auctus plurimis in locis: A-
pologiæ tres, quarum prima aduerſus Gulielmum Puteanum docet, Aloën aperire ora vena-
rum: altera, aduerſus Sebaſtianum Montuum, nonnulla Paradoxorum capita defendit: tertia
in internis inflammationibus, pleuritide præſertim, è directo partis affectæ ſanguinem mitten-
dum eſſe oſtendit: Explicationum, difficilium aliquot quæſtionum, & hodie controuerſarum,
libri quatuor aucti & locupletati: Medicinæ methodus ſeu ratio compendiaria perueniendi
ad veram ſolidamq; medicinam, mirificè ad Galeni libros rectè intelligendos vtilis: item de vſi-
tata huius temporis componendorum miſcendorumq; medicamentorum ratione libri tres, ijs,
qui praxin medicam exercent, maximè neceſſarij: Annotationes in libros Galeni de tuenda va-
letudine: De ſanandis totius humani corporis eiuſdemq; partium, tam internis quàm externis
malis, libri quinq;, accurata diligentia conſcripti: De hiſtoria ſtirpium commentarij inſignes,
adiectis earundem viuis plus quàm quingentis imaginibus, nunquam antea ad naturæ imita-
tionem artificioſius effictis: Acceſsit ſuccincta vocum difficilium & obſcurarum, paſsim in
hoc opere occurrentium explicatio, idq; latina & populari lingua: Apologia aduerſus Gual-
therum Ryffium: Hippocratis Aphoriſmorum ſectiones ſeptem, è Græco in Latinum ſermonem
conuerſæ, & luculentiſsimis ijſdemq; breuiſsimis commentarijs explicatæ: adiectis annotatio-
nibus, in quibus quotquot ſunt in Galeni commentarijs difficiles loci, explicantur: Apologia
aduerſus Cornarium: De curandi ratione libri octo, cauſarum ſignorumq; catalogum breuiter
continentes: Nicolai Myrepſi Alexandrini, medicamentorum opus in ſectiones quadraginta
octo digeſtum, è Græco in Latinum conuerſum, luculentiſsimisq; annotationibus illuſtratum:
Galeni aliquot opera latinitate donata, & commentarijs expoſita & illuſtrata: vtpote de in-
æquali intemperie libro primo de differentijs & cauſis morborum & ſymptomatum libri ſex:
De iudicijs libri tres: De curatione per ſanguinis miſsionem liber vnus: De temperamentis li-
bri tres: De differentijs febrium libri duo: De laborantium locorum notitia libri ſex: Tabulæ
ſex in Galeni libros de morborum cauſis & ſymptomatibus: Tabula in librum de curandi ra-
tione per ſanguinis miſsionem: Tabulæ aliquot, vniuerſæ Medicinæ ſummam & diuiſionem
compendio complectentes: De compoſitione Medicamentorum libri quatuor, aucti & dili-
genter recogniti, adiecto diſpenſatorio, vt vocant, qui liber antea deſiderabatur: Libri qua-
tuor de fabrica humani corporis: Inſtitutionum Medicinæ, ad Hippocratis, Galeni, alio-
rumq; veterum ſcripta rectè intelligenda, mirè vtiles libri quinq;: qui aucti, & ſumma cu-
ra & diligentia recogniti, iam iterum in lucem emittuntur: Libellus, num morbifica aliqua
de Galeni ſententia ſit cauſa continens. Poſt mortem in Bibliotheca reperti ſunt hi libri, qui
edentur ab hæredibus: Commentarij illi, quos hactenus auidiſsimè expectarunt omnes, de ſtir-
pium hiſtoria, in tomos tres, incredibili magnitudine digeſti: ætate extrema à ſene (mirum)
propria manu ſcripti & confecti: ſtirpium icones continentes plures, quàm mille quingentas.
Hoc opere ſolertius, ingenioſius, laborioſius, & præclarius, in hoc genere hactenus viſum eſſe
nihil, confirmare non dubito. Sed plura de eo hoc loco non addo. Nam breui, vbi in lucem
emiſſum fuerit: non modò expectationem diuturni deſiderij omnem explebit, ſed etiam longè
ſuperabit.*

Leonharti Fuchſij de hiſtoria ſtirpium opus inſignè.

*Item paradoxorum libri tres, correcti & aucti: Commentarij in aliquot libros Gale-
ni de ſimpl. medica. facultatibus: Libellus, quòd iecur ſit ſanguificandi primarium inſtrumen-
tum: Commentarij in libros Galeni de medendi ratione XIIII. Commentarij in ſextum Epi-
demiorum, libri etiam de medendi ratione aucti & emendati: Annotationes in libros Galeni
de Compo. medicamentorum localium, & id genus alia. Hæc & alia abundè ſatis demonſtrant:
Fuchſium propter labores maximos, & hoc de genere humano bene merendi ſtudium ſummum,
laude ſempiterna, & ampliſsimis virtutis præmijs, quibus ornatus eſt, magnorumq; virorum
commendatione fuiſſe digniſsimum. Veteres præclarè de vita humana meritos in Deorum nu-
merum referebant. Vnde etiam tam multiplex gentilium Deorum turba originem ſumpſiſſe
videtur. Sed quàm pauci reperiuntur, quibus tam ſplendidum diligentiæ, laborum, eru-
ditionis, virtutis, maximorumq; in rempublicam meritorum teſtimonium tributum ſit: quale
eſt hoc, quod noſtro Philoſopho eſt datum? Cùm enim potentiſsimus Imperator Carolus V.
tantam viri doctrinam magnifico teſtimonio dignam iudicaret: inſignia & ornamenta nobilita-
tis, non petenti, & recuſanti etiam, obtulit. Grauiſsimum hoc ſapientiſsimi Imperatoris de me-
ritis Fuchſij in rempub. præclariſsimis, iudicium fuit. Fuit tanta virtus, tanta eruditio, fuerunt
tanta merita, tanti Imperatoris comprobatione digna. Hac multarum rerum ſcientia in nobilium
& Principum virorum notitiam peruenit, non in Germania ſolùm, ſed etiam apud gentes exte-*

ras, in regionibus remotis. Hac à Tuſcorum Duce Coſmo Medice, oblato honeſtiſſimo & ampliſſimo annuo ſexcentorum coronatorum ſtipendio, vt in Piſana Schola publicè Medicinam doceret, humaniſſimè ſæpè inuitatus fuit: id quod hactenus paucis admodum Germanis contigit: vt ex ſuperiori Germania in Italiam, eruditiſſimis in omni diſciplinarum genere hominibus, liberaliſſimisq́ ſtudijs affluentem, in tantam ſpem vocarentur. Hac amicitiam cum doctiſſimis viris, qui vel noſtra memoria vixerunt, vel adhuc viuunt, coniunxit & coluit: quibus charus, gratus, & reuerendus fuit: omniumq́ ſeculorum poſteritas huius viri laudum immemor non erit. Neq́ ſolùm in Bibliotheca, & inter libros, tantus erat: ſed & in publicis negotijs gerendis induſtria admirabili, & grauitate ſpectata. Hac de cauſa gubernatio Academiæ ſemeſtris ei commiſſa fuit ſæpius. Quod munus quoties adminiſtrandum ſuſcepiſſet, ita ſe geſſit: vt grauiſſimi & ſapientiſſimi Magiſtratus auctoritatem tueretur. Ciues, vt filios, paterno amore complecti ac tueri: affectos iniuria ſubleuare: vim vlciſci: bonos laudare: negligentes excitare: officium facientibus præſidio & auxilio eſſe: contumaces cuiuſcunq́ eſſent ordinis, territare minis: pœnis afficere: omnes pari & æquiſſima iuris moderatione complecti: omnes in officio continere: omnibus ius ſuum tribuere. Ob hanc prudentiam, grauitatem, rerumq́ vſum, eius collegij, quod ab optimo Principe Vlrico conſtitutum, à filio, Duce ſapientiſſimo locupletatum, & liberaliter ornatum eſt, (in quo adoleſcentes egregia indole, maximis ſumptibus, quò Eccleſijs paſtores idonei non deſint, enutriuntur,) præ cæteris commiſſæ ſunt rationes: quod adminiſtraſſe ipſum ſumma cum fide ac diligentia, & ad tolerabilem mediocritatem reuocaſſe, nemo ignorat. Ob hanc eandem viri excellentem virtutem & induſtriam: Scholæ Senatus & illius conturbenij (quod ab auctore Martinianum dicitur) adminiſtrationem ei commiſit: cui ita præfuit, vt in ordinem redigeret omnes. In his occupationibus publicis ita verſabatur: vt ſemper literarum amor maneret, earumq́ ſtudia deſereret nunquam. Vt enim Vlyſſes (quem Homerus Græcorum prudentiſſimum fecit) in aſperrimis ſaxis Ithacam ſuam, in omnibus & laboribus & ærumnis cogitabat: ita Fuchſius ſemper ad Bibliothecam rediens, in maximis occupationibus, doctrinæ ſtudia nunquam intermittebat: vt niſi in literis viueret: viuere haud poſſe videretur. Qua in re imitatores & æmulos habet non plurimos. Etſi enim permulti ingenij acumine præditi, & celeritate ad intelligendum ſunt ornati: alij tamen inertiſſimum & deſidioſiſſimum otium ſectantur: alij voluptate molleſcunt: alij, ſi hæc euitare poſſunt, ad quæſtuoſas artes ſe conferunt, antequam puerili diſciplina & inſtitutione ſint enutriti & eruditi. Agè verò, quanta omnibus in rebus mentis integritate erat? Sicut veritatis cultor, ita fraudis inimicus fuit: nihil ſimulabat prorſus. Fuit in antiquiſſima & prudentiſſima Athenarum vrbe Solon legiſlator: qui ſapientiæ gloria maximè in Græcia floruit. Is tamen, vt id, quod cupiebat, ſine periculo ſuo obtineret: ſtulticiam ſimulaſſe dicitur. Noſter Philoſophus nihil ſimulatè, nihil aſtutè, nihil inſidioſè: omnia ſyncera, ſimplicia, libera, aperta. Cuius ergò viri, Auditores, maior laus eſſe poteſt? Inter tot vigilias, labores, lucubrationes & occupationes quotidianas (de quibus hactenus, quàm breuiſſimè potui, dixi) valetudine ita commoda & integra eſt vſus: vt ante grauiſſimum illum morbum, quo ſublatus eſt, nullum admodum corporis morbum ſenſerit. Huic vxor Fridpergera cum ſumma diligentia & ſolicitudine inſeruiebat: mores ſuos ad mariti ingenium accommodabat. Ex quo amor in matrimonio conſtans & firmus ſemper extitit. Verùm, quæ conditio eſt rerum humanarum, quo tempore Medici noſtri valetudini, maximè vxoris diligentia & cura fuiſſet opus: Coniunx chariſſima, grauiſſima & optima fœmina, anno ſupra milleſimū quingentiſimum ſexageſimo tertio, menſe februario, mortem obijt, ſibi quidem felicem, (nam inuocatione filij Dei feliciter è vita demigrauit) ſuis autem, & potiſſimùm ſeni noſtro, acerbiſſimam. Quid mirum? vxorem amiſerat, cum qua multis annis coniunctiſſimè vixerat: eamq́ ob virtutes multas vehementer dilexerat. Sed tamen, quo erat animi robore, ſummum illum dolorem fortiter ferebat: mœroriq́ reſiſtebat. Fortitudo enim in omni vita talis in eo fuit: vt in vultu, cogitationibus, in ore, & omnibus actionibus eluceret. Cæterùm cùm res domeſticæ & familiares, ſenem, quàm longiſſimè & latiſſimè ſuam artem diffundere cupientem, impedire viderentur: quò minus lucubrationes ſuas, præcipuè autem illud opus penè diuinum (de quo paulò ſuprà mentionem fecimus) de ſtirpium hiſtoria, recognoſcere & conficere poſſet: anno ſequenti, valetudinis & occupationum ſuarum rationem habens, alteram duxit vxorem: in re domeſtica adiutricem: viduam, matronam honeſtiſſimam, admodum religioſam, matremfamilias bonam, ſeniſq́ noſtri valetudini accommodatam. Hanc antea in matrimonio habuit optimus vir, Michael Gretterus, Paſtor Eccleſiæ in Salinis Sueuicis, pietate præſtantiſſimus. Fecit, ad quod eum non libido, ſed neceſſitas impellebat. De temperantia enim, modeſtia, & continentia, teſtis eſt vita, à primis ſtatim annis per omnem ætatem acta. A pueris namq́ ad modeſtiam, temperantiam, ſobrietatem, diligentiam, & labores ſe aſſuefaciens: vt frugalitatem amauit, ita vitam delicatiorem, molliorem, & luxui deditam fugiebat: D. Baſilij concionem ſecutus: δεῖ τῇ γαστρὶ τὰ ἀναγκαῖα ὀπηρετεῖν, οὐχὶ τὰ ἥδιστα. Nec imitabatur eos, qui in copia, & rerum af-

fluentia

fluentia ſumptibus profuſis viuunt, patrimonia profundunt, fortunas obliguriunt: ſed cùm aliquando in adoleſcentia, pecunia non abundaſſet: eam poſtea cuſtodiendam, & ad neceſſarios vitæ vſus ſeruandam, non profundendam iudicauit: cui tamen ita ſemper pepercit: vt legitimos & honeſtos ſumptus facere recuſaret nunquam. Quid multis? Cùm ſemper à voluptatum illecebris diſiunctiſsimus fuiſſet: ſumma erat eius in victu temperantia. Vtinam mihi hac in parte, tanta dicendi facultas & copia eſſet: vt hanc pulcherrimam & maximam virtutem, (temperantiam & modeſtiam dico) ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſsima, omnibus commendare poſſem. Eius enim vis, natura, & vtilitas, ita ſe latè explicat & diffundit: vt vix vlla virtus magis in vita humana neceſſaria videatur. Tenet enim modum in omnibus, quæ fiunt, quæq; dicuntur: quem vltra citraq; nequit illud, quod rectum appellatur, conſiſtere. Quid, quæſo magis commendat Chriſtiani nominis homines, quàm grauitas in veſtitu? conſtantia in pretermittendis corporis voluptatibus? in edendo bibendoq; frugalitas? In hac virtute ſummum decus & ornamentum conſiſtit: hæc ad ſumma dignitatis faſtigia euehere poteſt: hæc eſt, quæ ex infimo loco ad ſummum homines deducit: hæc ex obſcuris nobiles reddit: hinc omnis pendet vitæ honeſtas: hinc actiones rectæ & laudabiles oriuntur omnes. Siquidem qui turpiori intemperantiæ, omnium perturbationum matri, deditі, immodicis epulis & potationibus indulgent: facultates ſuas abſorbent: contrahunt æs alienum: bonitatem ingenij vitijs corrumpunt: Et quod maximum eſt, Religionem colere, diuini numinis miſericordiam implorare, non poſſunt. Quare hanc virtutem anteponamus rebus omnibus: omni cura, ſtudio, animi contentione, hanc appræhendamus, colamus, foueamus, reuereamur. Niſi multa propter breuitatis & temporis rationem prætermittenda exiſtimarem: proferrem copiam exemplorum in vtranq; partem, tam ex Græcis, quàm ex Latinis Scriptoribus: quibus demonſtrarem, non reſpublicas tantùm, ſed priuatos etiam, & inferioris ordinis homines, duce modeſtia, ad magnos honores, ad magnam potentiam perueniſſe: contrà, eiuſdem neglectu perijſſe miſerè. Sed temperantiſsimi Medici noſtri exemplum ob oculos nobis ponamus: qui huius virtutis cultu eò peruenit: quo ipſum perueniſſe admiramur omnes. Idem adiutrice hac diuina virtute ſibi corporis robur, & valetudinem integram, ſupra annos ſexaginta conſeruauit, eadem duce, corporis ſui eximiam formam coluit & exornauit. Fuit enim (vt de illo naturæ beneficio, quod à Philoſophis in felicitatis partibus numeratur, egoq; ferè præterieram, breuiter dicam) fuit Fuchſius egregia & liberali corporis figura, & ſtatura appoſita ad dignitatem, cum aperta & venuſta membrorum conformatione. Vox magno viro & Philoſopho digna, grauis, clara, plena. Motus corporis & inceſſus, neq; languens, neq; concitatus, neq; inſolens: ſed planè talis, in quo nullæ ineptiæ ineſſent. Magna hæc, magna eſſe fateor. Sed, quæ longè maiora, hanc corporis dignitatem, indolis elegantia ita cohoneſtabat: vt animi pulchritudo, ipſa corporis forma & elegantia, venuſtior eſſe crederetur. Gratior enim eſt (vt Poëta teſtatur) pulchro veniens è corpore virtus. Et ſanè ex eius vita per omnem ætatem acta facilè apparet: ſingulari naturæ & ingenij bonitate, egregiaq; & præclara indole, præditum fuiſſe: quam à parentibus ſecum in hanc lucem attulerat. Etſi enim apud Homerum Telemachus paucos parentum ſimiles eſſe affirmat, inquiens: παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται: οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. *Id quod interdum fieri ſolet: ſæpenumero tamen, vt robur, forma, valetudo, aliaq; corporis commoda ſunt hæreditaria: ſic & ſanctiſsimarum virtutum, hæreditatem liberos à parentibus accipere ſæpe videmus. Sic Polemarchus non ſolùm bonorum, ſed etiam paternæ virtutis* κληρονόμος *à Platone inducitur. Sic Fuchſius maiorum virtutem tutatus eſt: neq; ſolùm tutatus eſt: ſed ita etiam auxit, amplificauit, & illuſtrauit, bonitate ingenij, induſtria, diligentia, doctrina, conſiliorum prudentia, & omnis virtutis, ſapientiæ, religioſæq; pietatis ſtudio: vt familiæ illius laudes intermorituræ ſint nunquam. Atq; hic curſus vitæ fuit. Reliquum eſt, vt de morte eiuſdem quàm breuiſsimè exponamus. Cùm in rebus optimis, de quibus hactenus eſt dictum, naturam ſuam vſq; in ſexageſimum quintum annum ſtudioſiſsimè & vehementiſsimè exercuiſſet: eius valetudo infirmior, & natura imbecillior eſſe cœpit: tum quòd per omnem ſuperiorem vitam maximos labores, eosq; reipub. cauſa ſuſcepiſſet: tum quòd iam ætate affecta, & ſumma ſenectute eſſet. Quapropter cùm ſuperioribus diebus in morbum grauiſsimum & periculoſiſsimum incidiſſet: facilè is naturæ vim vigilijs, curis, & laboribus anteactæ vitæ, exhauſtam ſuperauit. Ac licet amici initiò benè ſperarent: ipſe tamen ex certis indicijs morbum hunc, finem huius caducæ vitæ allaturum, præſagiebat. Neq; propterea mortis metus ei inijciebatur: non mortis aduentu exhorreſcebat. Verùm cùm eam nihil aliud, quàm ex hac mortali, ad ſempiternam & feliciſsimam vitam, ad cœleſtem ciuitatem, ad Chriſti regnum, demigrationem eſſe iam olim didiciſſet: pro religioſa, qua ſemper fuit, fortitudine, æquiſsimo animo ſe ab hac vita diſceſſurum fortiter affirmabat: præſertim cùm ſibi Deum non tam adempturum longiorem vitam, quàm maturum finem daturum intelligeret. Satis enim ipſe ſibi vixit. Omnia enim ſtudia ſua, omnes actiones ſuas, ad publicas cõmoditates, pietatẽ, et Religionem retulit. Veræ etiam gloriæ, quã æternam conſecutus eſt, vixit ſatis: ſi Scholæ maximoperè eum requirenti, ſi*

nobis, eundem deſiderantibus, ſatis diu ſuperſtes fuiſſet. Toto morbi tempore, vigiliarum ſomniiq́, nec die, nec nocte diſcriminata tempora habere potuit. Vnde permoleſta ei fuit inſomnia: & quoties ſomnus eum complecti cœpiſſet: facilè è ſomno ſuſcitabatur: & quoties excitabatur: cùm diuini numinis inuocatione, ſe, & ſpiritum ſuum immortali Deo commendabat. Sermones ſimiles fuerunt ſuperiori actæ vitæ: pleni conſtantiæ, fortitudinis, religionis, pietatis. Memorabile hoc eſt in optimo noſtro ſene: quoties de Religione, rebus Diuinis, Deo, æterna vita, cum amicis, ipſum quotidie officij & amicitiæ cauſa inuiſentibus, etiam in grauiſſimo morbo, conferebat, ita dilucidè, purè, latinè, eleganter, aptè, piè, conſtanter, & fortiter, animi ſenſa explicabat: vt ex morbo nullo infirmus eſſe videretur. Et fuit ſanus animo ſemper, etiam in corporis ægritudine maxima. Chriſtianæ enim patientiæ, religioſæ pietatis, omniſq́ virtutis, documenta dedit maxima. Euangelij doctrinam conſtanter ad extremum vſq́ ſpiritum profitebatur: in Chriſto Ieſu, qui pro mundi delictis vitam & ſanguinem profudiſſet: & ſolus ab æterna morte nos miſeros liberaſſet: & vnicus ab æterno patre aduocatus, mediator, & ſeruator humano generi datus eſſet: ſe ſpem omnem collocatam habere teſtabatur: per huius mortem aditum ſe patefactum habere ad cœleſtem ciuitatem, & æternam & feliciſſimam vitam, conſtantiſſimè aſſeuerabat. Cùm autem morbus quotidie magis inualeſceret: tandem ad ſextum Idus Maij intra ſeptimam horam & octauam antemeridianam, hanc caducam & miſeram vitam cum immortali & ſempiterna permutauit, placidè & omnino feliciter: inter amplexus chariſſimorum filiorum, & vxoris honeſtiſſimæ, ſumma cùm teſtificatione conſtantiæ, Religionis, omniſq́ pietatis: & inuocatione eius, quem per omnem vitam coluerat, filij Dei, Domini noſtri Ieſu Chriſti, leniſſimo mortis ſopore. Corpus poſtridie ad eandem ſepulturam eſt datum: ad quam, Annam, honeſtiſſimam Matronam, primam vxorem, dari vidimus. Atq́ ita amiſimus clariſſimum virum, Leonhartum Fuchſium, Medicum & Philoſophum præſtantiſſimum: exemplum diligentiæ & laboris: decus atq́ ornamentum Scholæ noſtræ ſingulare. O mortem detrimentoſam Reipublicæ: nobis omnibus acerbam. Cui enim iſta mors ob vtilitates publicas non eſſet acerbiſſima? Quis tam graui Reipublicæ vulnere impoſito, quo ſuperiora ex multorum doctorum hominum obitu accepta, quæ conſenuiſſe iam videbantur, refricantur & recrudeſcunt, non doleret? Quis non lugeret mortem talis & tanti viri? Quis non lachrymas, officio & pietate plenas effunderet? Præſertim cùm in iſta paucitate talium virorum, maximæ ſint & periculoſiſſimæ metuendæ commutationes & inuerſiones rerumpublicarum.

Veruntamen in hoc communi luctu modum triſtitiæ & doloris ſtatuere debemus: ne, ſi noſtra cauſa eum lugere nimium pergamus, ei æternam felicitatem inuidere, idq́ velle, quod Deus nolit, videamur. Ergo recremus nos, illoq́ ſolatio nos conſolemur: quod iam particeps æternæ felicitatis, & cohæres Chriſti, cœleſtibus commoditatibus & gaudijs fruitur: inter beatas animas verſatur: Patriarchas omnes, ſanctoſq́ Apoſtolos intuetur: viuit felix atq́ beatus, cum Deo Patre, cum Chriſto Domino, cum diuino ſpiritu. Quod vt & nobis omnibus feliciter contingat: Ieſum Opt. Max. precor, cuius laus & honos, gloria & potentia, in æuum ſempiternum permanebit.

DE

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COMPONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMENTORUM ratione Liber primus, Leonharto Fuchſio autore.

PRAEFATIO.

EXTANT aliquot recentium medicorum de hodie vſitata componendorum miſcendorumq́ medicamentorum ratione ſcripta, ſed talia fere omnia, vnde nullus plane, aut ſaltem exiguus ad lectorem fructus venire poteſt. Nam vel prodigioſa & diſtorta oratione ac barbarie prorſus ſunt defœdata & contaminata, vel nullo ordine contexta, vel imperfecta & manca, ita ſane vt horrido ac monſtroſo ſermonis genere offenſus lector, ab eorum lectione reſiliat, & quòd rem nec ordine, nec perfecte tradant prorſus abijciat, & indigna eſſe in quibus multum operæ ponat, iudicet. Quod quum ipſe mecum reputarem, operæ precium me facturum exiſtimaui, ſi ſcriptum aliquod, in quo ad eam rem cognitu neceſſaria omnia, tolerabili oratione, breuiter, & perſpicue traderentur, pararem. Quod vt facerem, me non parum etiam hortabatur, quod intelligerem eos qui antea medicinam non exercuerunt, ſed eam iam facere incipiunt, hac maxime parte plurimum laborare, illiſq́ miſcendorum ac componendorum medicamentorum ratione plurimum difficultatis parere adeoq́ indigere, qui eos quaſi manu ducat. Qui certe ſi illis nō contingat, non rarò in miſcendis medicamentis impingant neceſſe eſt. Proinde vt haberent quod ipſis quaſi viam quandā ad rectè miſcenda & componenda medicamenta ſtrueret, hoc qualecunq́ ſcriptum parare volui. Nequaquam autem hæc medicinæ pars quæ rectè componere medicamenta docet negligenda erit, idq́ duabus potiſsimū de cauſis. Primò quidem quod hanc plerique morbi requirant, adeoq́ neceſſaria ſit. Si enim contra ſingulos morbos ſimplicia haberemus medicamenta in quibus nihil omnino deſideraremus, compoſitis medicamentis non indigeremus. Nunc quia morbi & circumſtantiæ multis modis componuntur fere fit, vt multo nobis opus ſit apparatu. Hinc ars eſt inuenta, qua diuerſæ medicamentorū ſubſtantiæ miſcentur. Fit etiam vt medicamenta non tantum ad morborū proflagationem, ſed etiam ad ſui conſeruationem aliorum opem requirant. Atq́ hæc altera eſt compoſitionis medicamentorum cauſa. Vt duplex ſane compoſitionis medicamentorum finis ſit: Vnus, quod morbi talem miſturam deſiderent: alter, quod alioqui medicamenta conſeruari nequeant. Cæterùm vniuerſum hoc opus in quatuor digeſsimus libros, vt nō eſſet quod deſiderare vel medici, vel pharmacopœi poſſent. In horum quidem primò, ſimplicium medicamentorum, eorum præcipuè quorum hodie in Seplaſijs & medicorum officinis frequens eſt vſus, nomenclaturas, & vbi opus fuit eorundem genera etiam & notas, ordine, vt ſperamus, optimo perſtrinximus. Niſi enim ſimplicium medicamentorum exquiſitam quis habeat noticiam, vt compoſita rectè conſtruat fieri haud poteſt. Vt enim domum ſtruere nemo poteſt, niſi materias è quibus hæc conſtat perſpectas habeat: ita ſane nullus componere medicamenta poteſt, qui non prius ſimplicium, veluti horum materiam, noticiam ſibi parauerit. Cæterùm formas & vniuerſam ſimplicium hiſtoriam vt hic attingeremus, neq́ neceſſe fuit, neq́ conueniebat. Nam hac ratione liber ille immenſam in molem abijſſet. Et quæ ad hoc inſtitutum pertinent, in tribus tomis quos de Stirpiū hiſtoria inſcripſimus, pleniſsime docuimus: ad quos, eos qui pleniorem tractationē requirunt,

Recentium medicorum de miſcendorum medicamentorū ratione ſcripta qualia.

Operis diuiſio.

Quæ in primo libro tractentur.

Simplicium cognitio neceſſaria.

ablegamus. Deteximus tamen hic non paucos tum Medicorum, tum Seplaſiariorum errores, quos in vſurpandis ſimplicibus adulterinis hactenus commiſerunt, & adhuc hodie (tanta eſt quorundam impudentia & proteruitas) committunt. Nomina verò eorundem produximus ea duntaxat, quæ optimis tum Græcis, tum Latinis autoribus recepta ſunt: idq; non alia ſanè de cauſa, quàm vt hac ratione efficeremus, vt abiectis tandē ac repudiatis barbaris & ineptis medicamentorū nomenclaturis, quibus hodie paſsim Medici & Seplaſiarij vtuntur, pro illis, Latinis, receptis, & perſpicuis vti aſſueſcerent. Neq; enim perpetuò illis cum balbis & indoctis pharmacopœis balbutiendum & ineptiendum erit. Verùm quum haud ignorarem, Latinas & proprias nondum omnibus eſſe cognitas: non piguit etiam barbaras, hodieq; vſitatas, vbi neceſsitas ita poſtulare videbatur, adijcere nomenclaturas. Non enim ijs tantum qui ſingula ſimplicia ſuis & Latinis nominibus appellare nouerunt, verumetiam ijs qui per ignorantiam Græcæ & Latinæ linguæ conſuetis ac barbaris vti coguntur, inſeruire voluimus. Quippe ſtudiorum noſtrorum ratio ſic comparata eſt, vt ea ad omnium commoditatem conferamus. Vt igitur imperitiæ pharmacopœorum prorſus conſuleremus, indicem quoq; parari curauimus, in quo Latinæ & barbaræ voces ex aduerſo poſitæ eſſent, vt ad hunc in ſingulis compoſitionibus, in quibus Latinis vſi ſumus nomenclaturis, confugerent, & quod illis ſimplex vſurpandum eſſet, cognoſcerent. Non ſolum autem ſimplicium medicamentorum nomenclaturas, ſed eorundem etiam collectionem, aſſeruationem, præparationem, delectū & temperamenta in hoc primo libro obiter expoſuimus: & præterea quæ ex ijs ſingulares corporis partes iuuant medicamēnta, nominatim indicauimus. Adiecimus quoq; ſecundarum medicamentorum ſimplicium qualitatum commemorationem. Poſtremò breuem etiam purgantium medicamentorum hodie vſitatorum deſcriptionem ſubiecimus, ac ſingulorum pondera & illorum vehementiam infrenantia medicamenta monſtrauimus. Vt hinc pateat, hunc librum non ſolum medicis ipſis, ſed & pharmacopœis mirè eſſe vtilem. In altero huius operis libro ponderum, quibus hoc tempore tum medici, tum pharmacopœi vtuntur, & eorum medicamentorum omnium quæ hodie in officinis medicorum proſtant, conficiendorum ratio exponitur. Qui vtiq; rectiſsimè Medicamentarius liber inſcribetur. Ita enim verius & latinius, quàm, vt vulgò ſolet, Diſpenſatorium nominabitur. Nam & veteres Græci eos libros in quibus medicamentorum compoſitiones traduntur, φαρμακευτικοὺς appellarunt. Atq; is ſanè liber itidem ad vtroſq;, medicos nimirum & pharmacopœos pertinet. In tertio compoſitorū medicamentorum, quæ intro in corpus ſumuntur, conſtruendi modus ac formulæ, eorundemq; miſcendi hodie vſitata ratio docetur. In quartò, eorum quæ extrinſecus corpori admouentur medicamentorum conficiendorū ratio monſtratur. Hic vt etiam is qui eum præcedit tertius, ad medicos ferè tantum ſpectat. Nihil igitur earum rerum, quas ſaltem ad ritè miſcenda & componenda medicamenta cognoſcere tum medicos tum pharmacopœos oportet, omiſimus, aut negligenter præteriuimus. Quinetiam paſsim, vbi neceſsitas poſtulauit, ſingulis medicamentis Annotationes adiecimus, ne imperitus lector in pleriſq; hærere poſſet. Proinde qui expeditè & vtiliter compoſita medicamenta conſtruere, aut ea quæ ab alijs compoſita ſunt dextrè vſurpare velit, eum ſanè quatuor hos libros quos de Compoſitione medicamentorum huius temporis vſitata inſcripſimus, diligenter euoluere, & aſsiduè in manibus verſare oportet, præſertim pharmacopœos, vt tandem veteres ſuos errores non ſolum cognoſcant ac diſcant, verumetiam dediſcant, abijciantq;, & ad meliorem frugem redeant.

Quæ in altero.

Medicamentarius liber.

Quæ in tertio.

Quæ in quarto.

QVID

QVID MEDICAMENTVM, ET QVO A NVTRImento diſtet, ac quotuplex ſit medicamentorum natura.

CAPVT PRIMVM.

QVum vniuerſa huius operis tractatio futura ſit de medicamentis, ordinis vtiq; ac methodi ratio poſtulat, vt primùm quid ſit medicamentum, & deinceps quotuplex eius natura, exponamus. Medicamentum itaq;, Galeno lib. 1. Simp. cap. 1. & lib. 3. de Temperamentis teſte, eſt omne id quod naturam ſubſtantiamúe noſtri corporis alterare & immutare poteſt. Vel breuius, quod alterandæ naturæ vim habet. Quocirca nutrimento planè aduerſatur, atq;, vt dici ſolet, illi ex diametro pugnat. Nutrimentum enim eſt, quicquid corporis noſtri ſubſtantiam augere poteſt. Vel, quod augendæ naturæ vim obtinet. Non augebit autem, niſi prius ab ea alteretur, illiq; aſsimiletur. Iam dictis igitur definitionibus ſua vtriuſq; illorum naturæ proprietas rectiſsimè explicatur, declaraturúe. Cæterùm natura medicamentorum quadruplex eſt. Siquidem vel nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota integraq; ſeruata vincunt, corpusq; ipſum afficiunt ac immutant, ad eum ſanè modum quo id cibos. Atq; hæc prorſus grauia, & naturæ animalis corruptricia ſunt, ideoq; Græcis δηλητήρια, hoc eſt, venenata, letalia, ſeu mortifera dicuntur. Eiuſmodi certè ſunt, quæ frigiditate ſua interimunt: veluti cicuta, mandragora, papauer, hyoſcyamus, & id genus alia. Hæc autem non toto genere, hoc eſt, naturæ ſuæ contrarietate, adeoq; ſemper, humanæ naturæ aduerſantur, ac letalia ſunt, ſed ſola quantitate. Nam horum quodq; ſi exigua quantitate ſumatur, nullam euidentem hominibus noxam infert, tantum abeſt vt mortem afferre queat: haud ſecus quàm ſi copioſæ flammæ pauxillum aquæ inſtilles, aut lignum illi iniícias humidum ac viride. Etſi verò hæc ipſa toto genere, adeoq; quocunq; modo ſumpta non occidunt, ſunt tamen nihilominus ex genere deleteriorum ſeu letalium, quia magna quantitate ſumpta interimunt. Neq; vtiq; eo minus genere letalia ſunt dicenda, quod quum minima quantitate exhibentur, nullam ſenſibilem noxam inferunt. Sic nanq; neq; ignis ipſe calidus ſit, neq; nix frigida, oportet. Nam horum quoq; ſi quid prorſus exiguum eſt, nullum euidens in corporibus noſtris excitat pathos. Quippe centeſima vnius ſcintillæ pars eſt quidem omnino genere ignis, cæterum adeò nos non vrit, calefacitúe, ut corpori incidens, ne ſenſum quidem vllum ſui excitet. Ad eundem modum frigidæ guttæ centeſima portio non modo nihil offendit, aut refrigerat, ſed nec ſenſum ſui vllum prebet. Nequaquam igitur ſic iudicanda deleteria ſunt, ſed totius naturæ ſuæ contrarietate, vt fuſius Galenus lib. 3. de Temp. cap. 4. & libro 3. de Simplicium med. facul. cap. 17. 18. & 19. oſtendit. Secunda medicamentorum ſpecies ſeu natura eorum eſt, quæ vbi mutationis initium ab animalis corpore conſecuta fuerint, ſubinde putreſcunt, ac corrumpuntur, vnaq; corpus ipſum corrumpunt ac putrefaciunt. Eiuſmodi ſunt quæ erodendo putrefaciendoq; interimunt medicamenta: vt ſunt, auripigmentum, aconitum, cantharides, chryſocolla, & iis ſimilia. Sunt autem toto quidem genere letalia, hoc eſt, naturæ ſuæ contrarietate interimentia, adeoq; in genere eorum quę ſecundum naturam ſunt numerari non poſſunt, quandoquidem minima etiam quantitate ſumpta erodunt, putrefaciunt, & corrumpunt: niſi vnà cum excrementis, priuſquam iniuria afficiant corpus, excernantur: aut cibis, aut aliis quæ vim eorundem obtundunt, mixta fuerint, quemadmodum copioſius lib. 3. de Simpl. medic. facultatib. cap. 20. 21. & 23. Galenus monſtrat. Tertia medicamentorum ſpecies eorum eſt, quæ corpus quidem calefaciunt, mali tamen nihil adferunt. Talia quidem ſunt, abſinthium,

Medicamentum quid.

Nutrimentum quid.

Medicamentorum natura quadruplex.

Prima. Δηλητήρια.

Sola quantitate letalia.

Obiectio diluitur.

Secunda.

Toto genere letalia.

Tertia.

Quarta.

thium, origanum, abrotonum, & id genus alia, quæ ſunt poteſtate calida. Quarta ſpecies eorum eſt medicamentorum, quæ agunt & patiuntur aliquid, ſed ſpacio temporis planè vincuntur. His porrò accidit, vt tam medicamenti quàm nutrimenti rationem habeant. Quatenus autem medicamenta ſunt, eatenus corpus noſtrũ afficiunt & alterant: quatenus verò nutrimenta ſunt, eatenus in corpus nihil planè agũt, ſed ab illo alterata ac prorſus adſimilata calorẽ naturalẽ augent. Eiuſmodi ſanè eſt lactuca, ut li. 3. de Temp. ca. 5. Galenus fuſius oſtẽdit.

QVID SIT MEDICAMENTVM SIMplex, & eiuſdem diuiſio.

CAPVT SECVNDVM.

Simplex.

Natura.

QVum in primo huius operis libro ſimplicium medicamentorum ratio aliqua ex parte nobis explicanda veniat, principiò quid ſit medicamentum ſimplex, & quot ſint eiuſdem genera, nobis exponendum erit. Medicamentum igitur ſimplex, collatione ad compoſitum nuncupatum eſt. Neque enim ſimplex eſt, niſi id quod immixtum & ſincerum eſt. Aut quod tale eſt, quale ipſum natura produxit. Proinde ſimplex medicamentum, Galeno lib. 1. de Simpl. medic. facul. cap. 1. teſte, eſt, quod natura ſua ſincerum, & à mixtura alterius medicamenti alienum eſt. Natura verò hic nihil aliud, niſi ſubſtantiam ſeu eſſentiam ſignificat: ita vt verborum Galeni is ſit ſenſus. Medicamentum ſimplex eſt id, cuius ſubſtantia ſincera eſt, & cum alterius medicamenti ſubſtantia non commixta. In hanc ſententiam idem Galenus cap. 4. iam citati libri, exquiſitè ac ſincerè aquam vocat eam, quæ alterius ſubſtantiæ miſtione vacat. Quod ideo eſſe adijciendum duximus, ne imperiti variarum vocis naturæ acceptionum, adeoq; parum æqui iudices, ſibi pugnantia docere Galenum exiſtimarent, dum is libro 3. de Simp. medic. facul. cap. 13. ſcribit, omnia propemodum medicamenta, licet ſenſu ſimplicia appareant, natura tamen eſſe compoſita. Eo nanq; in loco, natura non ſignificat ſubſtantiam ſeu eſſentiam, vt in priore, ſed potius facultatem. Quapropter is eſt verborum Galeni ſenſus: Tametſi medicamenta propemodum omnia ſenſu ſimplicia eſſe apparent, adeoq; cum alia ſubſtantia minimè commixta, tamen facultate naturaúe compoſita ſunt. Verùm, ne quis tergiuerſari poſsit, ac dicere naturam hoc loco non idem quod facultatem denotare, Galeni teſtimonium producemus, qui eodem in loco ſeipſum interpretatur, ac perſpicuè naturam non niſi facultatem ſignificare monſtrat, inquiens: Quin & ſubinde compoſitas, easq; diuerſiſsimas in ſe facultates continent. Simplicia verò medicamenta ferè omnia, compoſitas ac diuerſas planè in ſe habere facultates, in eo quod ibidem mox ſequitur capite, braſsicæ, lenticulæ, conchularum, & multorum aliorum medicamentorum exemplis oſtendit. Neque hoc ſolum in loco Galenus naturam pro facultate vſurpat, ſed multis etiam alijs, præſertim lib. 2. de Sympt. cauſis, cap. 1. vbi hanc pro facultate ſumi manifeſtis teſtatur verbis. Cæterùm alij ſuccinctius medicamentũ ſimplex ita definiunt. Eſt quod à natura eiuſmodi productum eſt, & cui nulla alia aliunde, aut noſtra opera, ſubſtantia acceſsit, & admiſta eſt. Hæc aũt cũ priore in idem planè recidit. Nonnunquã verò medici impropriè ſimplicia medicamẽta vocare conſueuerunt, quæ reuera cõpoſita ſunt: idq; non alia ſanè de cauſa, quàm quod pauciorib. conſtant medicamentis ſimplicib. quàm alia eiuſdem generis cõpoſita. In hanc ſententiã diatrion pipereon quod reuera compoſitũ eſt ſimplex Galeno lib. 4. de Tuenda ſanitate dicit. Sic Actuario, Nicolao, & alijs, Oxymeli ſimplex & compoſitum, & alia permulta vocantur ſimplicia. Igitur ſimplicia medicamenta propriè loquendo illa duntaxat nominantur, quibus nulla aliunde, vel à nobis miſtio acceſsit, non obſtante quòd ex qualitatib. & facultatib. diuerſis conſtẽt. Quę verò minus cõpoſita ſunt cęteris eiuſdẽ generis, καταχρηστικῶς etiam ſimplicia interdũ appellãtur.

Galenus à pugnantia vindicatur.

Natura.

Medicamenti ſimplicis alia definitio.

Simplicia medicamenta impropriè dicta.

Simplicia propriè.

Quæ

QVAE AD RECTE COMPONENDA *medicamenta neceſſaria ſint.*

CAPVT TERTIVM.

QVum iam nobis clarè expoſitum ſit quid compoſiti medicamenti nomine intelligendum veniat, reſtat vt nunc quæ ad rectè & legitimè componenda medicamenta præcipuè neceſſaria ſint, explicemus. Quanquam autem hæc res latè pateat, nec breuibus ſat dici queat, tamen quum hodie munus componendi medicamenta totum ſit in manibus hominum quorundam, magna ex parte rudium & imperitorum, quos pharmacopolas nominant, ea ſaltem per- *Pharmacopœorum munus & officium.* ſtringemus, quæ in illis maximè requiruntur, & ſeptenario numero complectuntur. Principio nanque qui medicamentorum componendorum ſibi ſumunt prouinciam, ij minimũ vtriuſque linguæ latinæ nimirum & græcæ, cogni- *1. Vtriuſque linguæ periti ſint.* tionem habeant, ſi non exquiſitam, quam profectò in eis non requirimus, ſed tantam ſaltem quæ illis ad intelligendos in latinam linguam conuerſos materiæ medicæ ſcriptores Dioſcoridem, Galenum, Serapionem, Meſuen, & Auicennam ſufficiat, & quæ ad cognoſcendas græcas voces quæ in eorundem officinis adhuc remanſerunt, & hodie vſitatæ ſunt, illis ſatis ſit. In ſumma, grammatices ſaltem præcepta probè teneant, ſi vltrà progredi nequeunt. Quantum enim ea in parte omnes hactenus laborarunt, notius eſt quàm vt pluribus à me dici debeat. Qui igitur ætate iam prouecti ſunt, ac ita conſenuerunt, vt diſcere linguas nec velint, nec poſsint, id ſaltem agant, modo Chriſtiani dici & haberi, & de omnibus benè audire velint, vt miniſtros nõ tantum ſedulos, verumetiam doctos habeant. Et ſi hac in parte non præſtent quod ab illis poſtulatur, magiſtratus officium erit, vt ſeueriter conſtituat eorundem miniſtros examinari, nec vllum admittat, niſi in quem antea diligenter à medicis eſt inquiſitum. Secundo loco, vt exquiſitam ſimplicium medicamentorum noticiam habeãt, eorum *2. Simplicium cognitionem habeant.* potiſsimum quibus in componendis medicamentis hodie vſitatis, quotidianus vſus eſſe ſolet, neceſſe eſt. Qua quidem in re plurimum illis adiumenti conferent. Theophraſtus & Dioſcorides, noſtrique quos de ſtirpium hiſtoria conſcripſimus commentarios, in quibus initio eorundem nomina, & cur ita denominata ſint, dein genera, formam, locum, tempus, temperamenta, ac facultates ipſorum diligenter & copioſè explicauimus, adiectis ſingulorum iconibus artificioſiſsimè expreſsis atque depictis, ita vt nihil quod ad illorum plenam cognitionem requiritur, deſiderare ab ipſis poſsit. Non verò ſatis erit pharmacopœis *3. Ritè colligant ſimplicia.* vt ſimplicium legitimam habeant cognitionem, ſed vt ea quę cognouerunt ritè colligant tertio loco ab ipſis requiritur. Siquidem niſi id accurata diligentia præſtent, ad vſum medicum parum idonea & efficacia medicamenta ſimplicia reponent. Quarto loco, vt ea quæ ritè ab ipſis collecta ſunt, ita aſſeruent, ne ſitu *4. Probè collecta aſſeruent.* & ſqualore, aut alia de cauſa putreſcunt, vireſque ſuas amittant, & omnino pereant, oportet. Quinto loco, vt ex ijs quæ collegerunt, non niſi quæ optima ſunt ad vſum medicum deligant, neceſſum eſt. Eum quoque delectum eos in coëmen- *5. Delectum in uſu ſimplicium adhibeant.* dis peregrinis adhibere oportet, vt ſcilicet in ipſorũ officinis nihil venale proſtet quod non ſit optimum, aut ſaltem minimè adulterinum & ſuppoſitiuum. Non eſt igitur vt pharmacopolæ qui officinam inſtruunt, in hanc tantum curam incubant, vt vaſcula auro & argento incruſtata, varieque picta habeant, vt quæ plus ad oſtentationem, quàm ad neceſsitatem faciunt, quòd vulgus officinas has tantum admiretur, verùm id ſtudeant vt ſuperfluas & inutiles has impenſas, ad comparanda optima medicamenta inſumant. Hac nanque ratione tum ſibi, tum ægrotis melius conſulent. Sexto loco, ut ijs medicamentis quæ id po- *6. Præparationem quibus oportet adhibeant.* ſtulãt, præparationes ſuas, quo ſuauiora palatoque gratiora fiant, vel melius conſeruari, aut compoſitionibus miſceri queant, adhibeant. Septimo & vltimo

 loco,

7. Rectè componant & diſponant.

loco, vt ijs omnibus factis, ea ita ordine diſponat, vt omnia ad manum ſint, & ex ijs recta & legitima ratione medicamenta componat, atque parata ſeruet. De ijs igitur omnibus, excepta cognitione linguarum, quæ à grammaticis petenda & diſcenda erit, ordine dicemus, initio à ſimplicibus quorum hodie in officinis medicamentarijs vſus eſt ſumpto. Horum autem quædam è ſtirpibus ſumuntur, earundemq́ partes ſunt, vt folia, flores, ſemina, fructus, cortices, ſtipites, rami, ſurculi, ſucci prædenſi concretiúe, liquores, gummi, reſinæ, ligna, & radices. Alia verò ſtirpium ſunt adnata ſiue excrementa, vt muſcus, viſcus, fungus. De quibus omnibus præter Dioſcoridem, Galenus etiam à libro ſexto de ſimpl. medica. facul. vſq; ad nonum tractat. Quædam ab animantibus petuntur vel integris, vel eorundem partibus, vel ex ijs prouenientibus, vel eorundem excrementis. De quibus Galenus libro decimo iam citati operis abundè ſcribit. Nonnulla è venis & latebris terræ ſumuntur, vt ſunt metalla, lapides, gemmæ, & terræ diuerſæ ſpecies. De quibus libro nono iam nominati operis Galenus tractat. Aliqua è mari, aquis, & littoribus, quæ tamen è genere animalium non ſunt, ſumuntur. De quibus Galenus libro vndecimo ſæpius iam dicti operis diſſerit. Atq; in eum quidem modum Galenus ſimplicia medicamenta diuidit libro primo de compoſitione medicamentorum generalium capite primo. De ſingulis autem ordine dicemus à ſtirpium folijs exorſi, vbi prius iam dictam materiæ medicæ diuiſionem in ſchema digeſtam, & contractam ſtudioſorum oculis ſubiecerimus.

Simplicium vſitatorum officinis medicamentarijs generalis diuiſio.

A ſtirpibus ſumpta.

Ab animalibus.

E venis & latebris terræ.

Ex mari, aquis & littoribus.

- Stirpium aut
  - Partibus, vt ſunt
    - Folia.
      - Stipites.
      - Rami.
      - Surculi.
    - Flores.
    - Semina.
    - Fructus.
    - Radices.
    - Succi.
    - Liquores.
    - Lachrymæ, Reſinæ.
    - Gummi.
    - Cortices.
    - Ligna.
  - Adnatis ſeu excrementis, vt
    - Viſcus.
    - Muſcus.
    - Fungus.
- Integris, veluti ſunt:
  - Aſelli.
  - Aſtaci fluuiatiles.
  - Cochleæ ſiue Limaces.
  - Cancri.
  - Cantharides.
  - Hirundines.
  - Lumbrici terreſtres.
  - Ranæ.
  - Sciaci.
  - Scorpio.
  - Vipera.
  - Vulpes.

Mate-

Materia medica petitur vel ex

- Animalibus, vel
  - Partibus eorundem, vt eſt,
    - Antalium
    - Adeps, ſiue ſeuum.
      - Taxi.
      - Vrſi.
      - Vulpis.
      - Cerui.
      - Hirci.
      - Tauri.
    - Cerebrum leporis.
    - Cerebellũ paſſeris.
    - Cornu ceruinum.
    - Cranium humanum.
    - Coagulum.
    - Dentalium. Entalium.
    - Ebur.
    - Genitale cerui.
    - Gluten piſcium.
    - Glutinum tauri.
    - Lupi iecur.
    - Lupi inteſtinum.
    - Maxilla lucij.
    - Medulla.
      - Bubulina.
      - Ceruina.
      - Hircina.
      - Vitulina.
    - Oculi cancri.
    - Os de corde cerui.
    - Operculũ buccinæ.
    - Operculũ purpuræ.
    - Pinguedo.
      - Hominis.
      - Anatis.
      - Anſeris.
      - Ardeæ.
      - Capi.
      - Canis.
      - Cati.
      - Gallinę.
      - Porci.
      - Suis.
    - Pulmo vulpi.
    - Vngula aſini, & alcis
    - Vngula capri.
    - Vnicornu cornu.
  - Prouenientib. ex eis, aut excrementis ipſorũ.
    - Butyrum.
    - Caſeus.
    - Cera.
    - Lac.
    - Lana ſuccida.
    - Mel.
    - Mel virgineum.
    - Oua.
    - Sanguis.
    - Serum.
    - Sericum. Seta.
    - Senecta ſerpẽtis.
    - Teſta oui.
    - Moſchus.
    - Propolis.
    - Pili.
    - Fel.
    - Oeſypus.
    - Caſtorium.
    - Mumia.
    - Saliua.
    - Sudor.
    - Stercus.
    - Vrina.
    - Zybetum.
- Terrę latebris:
  - Gemmæ.
  - Lapides.
  - Metalla.
  - Terræ.
- Mare, aquis, & littoribus.
  - Ambra
  - Bitumen.
  - Flos maris.
  - Garum.
  - Margarita.
  - Muria.
  - Pila marina.
  - Piſſaſphaltus.
  - Sales.
  - Spongia } maris.
  - Spuma } maris.
  - Succinum.
  - Vmbilicus veneris.
  - Corallus vterq;.

DE STIRPIBVS.

Caput Quartum.

Abrotonum. ABrotonum geminum eſt, mas & fœmina. Mas vulgaris eſt, ac cognita omnibus, ideoq; omnibus in officinis proſtat. Fœmina paucis agnoſcitur, & quæ ſub eius nomine à pharmacopœis hodie venditur, adulterina eſt, & abſinthij Pontici genus, vt in primo tomo noſtrorum de Stirpium hiſtoria luculentis argumentis oſtendimus. Ibidem ſtudioſi vniuerſam quoq; Abrotoni fœminæ veræ tum hiſtoriam, tum imaginem affabrè expreſſam inuenient. Vtriuſque coma, & floribus vtimur. *Pharmacopolarum erratum.*

Abſinthium. Abſinthij multa ſunt genera, vt loco iam citato monſtrauimus. Vbi autem apud veteres Abſinthij mentio incidit, non vulgare & quod omnibus notum eſt, vſurpandum erit, ſed Ponticum: quod non eſt niſi id quo hactenus Seplaſiarij pro Abrotono fœmina, vt diximus, ad ſua medicamenta vſi ſunt. Eſt tamen & vulgaris Abſinthij ſuus vſus, & ob id minimè abijciendum, vt fuſius loco iam oſtenſo docuimus. Comam tantum cum floribus ad medicamentorum confectionem adhibemus. Santonici tamen ſemine ad enecandos vermes vtimur, quod ob id pharmacopœi ſemen lumbricorum appellant. *Ponticum. Semen lumbricorum.*

Acanthus. Branca vrſina. Error pharmacopœorũ. Acanthus, vel Acantha, officinis germanicis non agnoſcitur. Quam enim illæ Brancam vrſinam appellant, veterum Acanthus non eſt, ſed Sphondylium potius ſylueſtre: quod nos alibi euidentibus argumentis demonſtrauimus. Vera igitur in vſum medicum reuocanda erit, poſthabita & abiecta adulterina. Hiſtoriam verò & imaginem pictam in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorũ tomo pharmacopœi inueniẽt. Vtimur tum folijs, tum radice.

Acetabulũ. Vmbilicus Veneris. Craſſula maior. Acetabulum geminum eſt, Vnum, quod Vmbilicus Veneris, & Cymbalaris, à folijs in acetabuli modum orbiculatis, & ineuidenter cauis, dicitur. Hoc noſtris officinis adhuc ignotum eſt, eius tamen iconem in noſtris de ſtirpium hiſtoria commentarijs inuenient. Alterum, vulgò & Seplaſijs Craſſula maior vocatur. eſtq;, quod paſsim ſcilicet naſcitur, omnibus cognitum. Vtimur folijs, ſemine & radice. Vtriuſq; pictura eſt in noſtris commentarijs.

Adiantum. Error Seplaſiariorum. Adianti duo genera officinis medicorum hodie innoteſcere cœperunt, ſed ſub nomine Capilli Veneris, candidum nimirum, & nigrum. Errant autem pharmacopœi plurimùm, qui pro Adianto, vel vt ipſi appellant Capillo Veneris, herba vtuntur quæ Ruta muraria nominatur, quum ſit altera potius Trichomanis, vt alibi fuſius diximus ſpecies.

Agnus. Vitex. Agnus caſtus. ἄγνος, agnus, quod Latinis non eſt niſi caſta: ſic enim Græcis uocatur hæc herba, quòd ad caſtitatem plurimùm conferat. Vitex Latinis dicitur. Vulgò medicorum, & Seplaſijs græca & latina iunctis vocibus, non ſine riſu eruditorum, Agnus caſtus appellatur. Foliorum, florum, & ſeminis vſus eſt. Noſtræ tamen officinæ ſemen tantum venale exhibent.

Aiuga. Iua. Chamæpitys. Seplaſiariorum erratũ. Aiuga, ſiue Abiga & Ibiga, quæ veteribus dicta eſt herba, & poſtea abiectis duabus literis b & g, Iba, hodie mutatione b in v, Iua Seplaſijs & medicis nuncupatur. Alio nomine Chamæpitys vocatur, quaſi pumila & humi naſcens pites. Multi in Germania pharmacopolæ pro Iua, non ſine maximo errore vſurpant herbam, quæ Sideritis eſt ſpecies. Coma cum floribus & ſemine vtimur.

Lolium. Aera Græcis, Lolium Latinis nominatur. Germanicis officinis nec cognitum, nec vſitatum. Præſtaret autem, propter veterum autoritatem, qui illo creberrimè vſi ſunt, & eius in medicina neceſſarias facultates eſſe vſitatiſsimum. Quare operam dabunt vt in vſum reuocent Lolium Seplaſiæ: quod facilè poterunt, ſi hiſtoriam & imaginem eius pictam in noſtris Commentarijs traditam, legent ac intuebuntur.

Alſine, vulgò & officinis Morſus gallinæ dicitur. Eius multa ſunt genera, quæ alibi demonſtrauimus. *Morſus gallinæ.*

Althæa, alio nomine Ebiſcus, & Ibiſcus appellatur. Seplaſijs Biſmalua, & Maluauiſcus. Foliorum, ſeminis, & radicis vſus eſſe debet. *Althæa.*

Amarantus multorum eſt generum, ſed ex illis vnum duntaxat, nempe luteum, Seplaſijs cognoſcitur, & Stichas citrina nominatur. Coma & florum luteis corymbis vtimur. *Amarantus. Stichas citrina.*

Anagallis trium eſt generum. Duo autem, nempe puniceum & cæruleum, paſſim proueniunt. Nullus verò eſt prorſus in noſtris officinis Anagallidum vſus: quod reprehenſione non vacat. Nam quum mira earundem ſit facultas & vtilitas, expedit vt in vſum quotidianum reuocentur. Quod planè, quia paſſim proueniunt, facilimum erit. *Anagallis.*

Anethum nulli non cognoſcitur. Vtendũ coma, floribus, folijs, & ſemine. *Anethum.*

Anonis, ſiue Ononis, vulgò Reſta bouis nominatur. Trium eſt generum, purpureum, luteum, & candidum. Debet etiam huius ſtirpis aliquis deinceps eſſe in Seplaſijs vſus. Nam illam hactenus, vt alias multas vulgares, ſupra modum tamen vtiles, medici neglexerũt, peregrinas interim & incognitas vſurpantes. *Reſta bouis.*

Anthemis etſi multorum eſt generum, tamen vnicum tantum, nempe quod leucanthemon, chamæmelum latinis, vulgò Chamomilla dicitur, Seplaſijs cognitum & vſitatum eſt. Eius comas & flores vſurpant medici. *Anthemis. Chamomilla.*

Apium ſatiuum eſt id quod vulgò petroſelinum nominatur. Vtimur folijs & ſemine. Quod igitur Seplaſiæ hodie pro Apio vtuntur, non eſt niſi Elæoſelinon: quod alibi abundè oſtendimus. *Apium ſatiuum. Seplaſiarum error.*

Artemiſiæ plura ſunt faſtigia: ramoſa, & vnicaulis. Ramoſa iterum in geminas partitur ſpecies, fruticoſam, & non fruticoſam. Fruticoſa eſt quæ in hodiernum uſque diem in officinis Artemiſiæ nomen retinet. Non fruticoſa, quod eximiè morbis vteri conferat, Matricaria medicis & pharmacopœis nominatur. Aliorum generum noſtratibus officinis nullus eſt vſus. Vtimur coma cum floribus. *Artemiſia. Matricaria.*

Aſplenon Seplaſijs Ceterach dicitur. Vſus eſt eius foliorum duntaxat. *Aſplenon. Ceterach.*

Atriplicis duo primaria ſunt genera, ſatiua & ſylueſtris. Foliorum & ſeminis vſus eſt. *Atriplex.*

Balſamita officinarum non eſt niſi Siſymbrium Græcis ſimpliciter appellatum. Vſus eſt foliorum & florum. *Balſamita.*

Betonica coronaria gemina exiſtit, altilis & ſylueſtris. Officinæ detritis duabus prioribus literis, & mutatione o in u, Tunicam vocant. Vtuntur autem altili duntaxat, eius flores & radices ad medicamentorum compoſitiones vſurpantes. Eſt & betonica altera non coronaria dicta ad prioris differentiam, quæ priuatim Græcis Ceſtros vocatur. Duûm generum exiſtit, purpurea & alba. Prior tantum Seplaſijs vſitata. Vtuntur autem coma cum floribus. *Betonica coronaria. Betonica non coronaria.*

Beta duûm eſt generum, alba & nigra. Alba in purgandis per nares cerebri humoribus valentior. Foliorum ſucci, & radicis vſus eſt. Confundunt noſtræ ætatis medici Betam, non ſine maximo errore, cum Blito. nam Bletam vocant adiecta litera l, quæ Beta illis dicenda erat. Blitum autem à Beta diuerſum eſſe, ſciunt omnes qui vel leuem ſimplicium medicamentorum noticiam habent. *Beta. Error medicorũ, Betam cum Blito confundentium.*

Branca vrſina. vide Acanthus. *Branca vrſina.*

Braſsica hortenſis & eſculenta multarum eſt ſpecierum, vt alibi oſtendimus. Seplaſijs Caulis appellatur. *Braſsica. Caulis.*

Braſsica marina eſt quæ hodie officinis medicorum Soldanella nominatur, *Braſsica marina. Soldanella.*

Folia

Folia eius in puluerem redacta, & ex ſucco ac liquore aliquo conueniente hau‑ſta, miram in aqua inter cutem ſananda efficaciam præbent.

Buglοſſum ueterum. Borrago. Bugloſſum veterum eſt herba, quæ Seplaſijs & vulgò Borrago nuncupatur. Hodie medici & pharmacopœi floribus duntaxat huius herbæ vtuntur, quum Nicolai Myrepſici exemplo, folijs etiam & radicibus vtendum eſſet.

Bugloſſa officinarum. Bugloſſa officinarum. vide Echion.

Cotula non fœtida. Error quorundā detectus. Buphthalmum Seplaſijs Cotula non fœtida vocatur. Pauci verò ſunt qui hanc hodie rectè agnoſcunt, quum propemodum omnes Chryſanthemi quoddam genus pro ea vſurpent. Effigies veri Buphthalmi in noſtris Commentarijs de Stirpium hiſtoria extat.

Burſa paſtoria. Burſa paſtoria, vel Paſtoris burſa hodie vulgò dicta, veteribus quod ſciam, non fuit cognita. Ob inſignes tamen ſuas quas in conſtringendo habet vires, in frequenti medicorum vſu eſſe meretur. Folijs autem cum ſemine vtendum.

Calamintha. Calamintha Latinis nominata, Seplaſijs Calamentum appellatur. Eius plura ſunt genera: altera tamen duntaxat noſtrates officinæ vtuntur. Coma cum floribus vtendum.

Chamæmelū. Chamæmelum. vide Anthemis.

Fumaria. Capnos Aëtij. Ariſtolochia rotunda officinarum. Capnos & Capnios, latinis Fumaria, Seplaſijs autem Fumus terræ nuncupatur. Atque hæc eſt quæ Dioſcoridi pingitur. Altera eſt quæ ab Aëtio deſcribitur, & tum medicis quibuſdam, tum officinis Ariſtolochia rotunda nuncupatur, manifeſtè repugnantibus folijs, quæ minimè ſunt hederacea, vt alibi copioſè admodum demonſtrauimus. Vſus hodie foliorum & ſeminis duntaxat prioris, alterius verò, radicis tantum.

Carduus benedictus. Carduus benedictus. vide Cnicus.

Caſſutha. Cuſcuta. Caſſutha recentiorum Græcorum, Seplaſijs Cuſcuta nominatur.

Centaurium. Rhaponticū. Centaurium eſt geminum, maius & minus. Maius officinis Rhaponticum hodie nominatur, vt infrà fuſius docebimus. Minus ſuam retinet appellationem, & Centaurea minor, in aliud genus deflexa uoce, appellatur. Maioris radice duntaxat vtuntur officinæ. Minoris coma cum floribus.

Cerefolium. Cerefolium. vide Myrrhis.

Chamædrys. Chamædrys duarum eſt ſpecierum, vna Dioſcoridis, altera Theophraſti. Præſtat vti hac vel altera quæ haberi poteſt, modò adulterinam pro vera non vſurpemus. Vtimur coma cum floribus.

Chamælæa. Chamælæa Seplaſijs Mezereon nominatur. Paucis autem hodie vera Chamælæa cognoſcitur. Qua verò ſtirpe hodie noſtrates officinæ pro Mezereon vtantur, paulo pòſt exponemus. Eius iconem in noſtris de ſtirpium commentarijs inuenient Pharmacopœi.

Chamæpitys. Chamepitys. vide Aiuga.

Cichorium. Cichorium, officinis Cicorea, latinis Intybum ſylueſtre dicitur.

Cicuta. Cicuta venenata & letalis eſt herba. Vtimur eius ſemine, ſed extrinſecus admoto. Semen tamen quo hodie pharmacopœi vtuntur non eſt legitimum, nec è Cicuta ſtirpe, ſed potius ex ea herba, quam Cicutariam vulgò nominant, decerptum. Quippe Cicutæ ſemen non eſt rotundum, ſed oblongum, vt alibi copioſius diximus.

Cnicus. Carduus benedictus. Cnici duo ſunt genera, ſatiua & ſylueſtris. Satiua Seplaſijs Cartamus, vulgò Crocus ſylueſtris nominatur. Sylueſtris duas partitur in ſpecies. Vna eſt quæ recticaulis dicitur, & officinis non cognoſcitur. Altera humicaulis, quæ Seplaſijs Carduus benedictus appellatur.

Chelidoniū. Maius. Minus. Chelidonium duûm eſt generum, maius & minus. Maius paſsim naſcitur, & nulli non cognitū eſt. Minus iudico hodie eſſe omnibus ignotum. Herba enim quam vulgus medicorū Scrophulariam minorem vocat, Chelidonium minus

non

non eſt, quòd nullam penè acrimoniam, vel certè tam exilem vt ſenſui ferè non occurrat: ſed eſt potius altera Malacociſsi ſpecies, vt alibi à nobis oſtenſum eſt. *Scrophularia minor.*

Cynogloſſum officinarum non eſt id quod Dioſcorides & alij veteres pingunt, ſed potius ea herba quam illi Lycopſim nominant. Reuocandum igitur in vſum medicum veterũ Cynogloſſum, cuius quidem folijs, non radice vtendum erit. Eius effigies eſt in noſtris de Stirpium hiſtoria commentarijs. *Cynogloſſum. Cynogloſſa officinarum.*

Daphnoides Seplaſijs Laureola nuncupatur. Eius folijs pro Mezereon noſtrates vtuntur officinæ, quum tamen, vt paulo ſuprà eſt monſtratum, Mezereon non ſit niſi Græcorum Chamælæa. Semine verò eiuſdem pro Coccognidio, vt infrà latius dicemus, vtuntur. *Daphnoides.*

Delphinium duplex eſt, ſatiuum & ſylueſtre. Satiuum in Germania non niſi ſatum prouenit. Sylueſtre paſsim in agris & ſegetibus gignitur, vocaturq́ue Seplaſijs Conſolida regalis. *Delphinium. Conſolida regalis.*

Dictamnus officinis Diptamus. Vera autem dictamno multis annis noſtrates officinæ non ſunt vſæ, ſed radice alterius herbæ, quam Diptanum album vocant, quum Cretenſis potius folijs illis vtendum fuiſſet. Iam verò innoteſcere ſatis cœpit, nec iam eſt facilè inuenire officinam, in qua nõ venalis habeatur. *Dictamnus.*

Ebiſcus. Vide Althæa. *Ebiſcus.*

Echion multorum eſt generum. Eius generis herba eſt quæ hodie Seplaſijs Buglofſa vocatur. Vtendum illius coma, floribus, & radice. *Echion. Bugloſſa officinarum.*

Eleliſphacos, Latinis & officinis Saluia nominatur. Foliorum duntaxat vſus eſt. *Saluia.*

Equiſetum Seplaſijs Cauda equina dicitur. Coma eius vtimur. *Cauda equina.*

Ebulus nomen ſuum in officinis retinet. Folijs potiſsimum hodie vtimur. *Ebulus.*

Eleoſelinum latinis ſonat Apium paluſtre. Seplaſijs ſimpliciter, non tamen ſine errore, Apium appellatur, quum ita nominatum, propriè non ſit niſi quod vulgò medicorum Petroſelinũ nuncupatur. Vſus foliorũ, florum, & ſeminis. *Eleoſelinum. Apium officinarum.*

Erigeron, latinis Senecio dicitur. Errant officinæ medicorum quæ pro Senecione vtuntur aquatico naſturtio, quod tamen alterum Siſymbrij genus eſt. Ita nullam prorſus cognitionem herbarum habent, qui hodie componendis medicamentis præſunt. Coma cum floribus vſurpatur. *Error officinarum in Senecione.*

Eruca hortenſis vera paucis eſt cognita. Imaginem eius in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo pictam dedimus. Sylueſtris eſt quæ vulgò deprauato & decurtato nomine Rucula nominatur. Folijs & ſemine vtimur. *Eruca. Rucula.*

Eupatorium triplex exiſtit. Vnum Dioſcoridis, Galeni, & aliorum Græcorum medicorum, quod ab officinis Agrimonia vocatur. Vſus foliorum eius & radicis. Alterum Auicennæ, quod ſub nomine Eupatorij ſimpliciter, omnibus propemodum in officinis proſtat. Alio nomine Kunegundis herbam, & Origanum aquaticum nominant. Hæc tamen quum omni adſtrictione vacet, pro vero & Græcorum Eupatorio vſurpari non debet. Tertium eſt Meſue, quod Græcis Ageratum dicitur, paucis pharmacopœis cognitum. Effigies eius eſt in noſtris Commentarijs expreſſa. Eo vtendum, quum ex præſcripto Meſues Seplaſiarij componunt medicamenta: ſicuti altero, vbi Auicennæ medicamenta conſtruunt. Errant toto cœlo pharmacopœi, qui pro Eupatorio vtuntur Scarlea ſylueſtri, vel vt nonnulli vocant Saluia agreſti. Siquidem nullus vnquam neq; Græcorum, nec Arabum ea herba pro Eupatorio vſus eſt. *Eupatorium Græcorum. Agrimonia. Auicennæ. Herba Kunegundis. Meſue. Pharmacopœorum immenſus error.*

Eufragia veteribus, ſub hoc præſertim nomine incomperta herba. Apparet hanc vetuſtioribus herbarijs Euphroſynõ fuiſſe dictam, propter cauſam alibi abundè expoſitam. Ab alijs non ineptè Ophthalmica eſt nuncupata. Folijs cum floribus vtimur. *Eufragia. Ophthalmica.*

Fœnicu-

Fœniculum. Fœniculum omnibus eſt notum, & retinet nomen ſuum hodie in officinis medicorum. Vſus comæ eius, ſeminis, & radicis.

Fumaria. Fumaria. Vide Capnos.

Gingidium. Gingidium non eſt herba quæ officinis Cerefolium dicitur, ſed potius Lappula agrorum, vt alibi euidentibus argumentis oſtendimus. Coma eius vtendum. A noſtratibus pharmacopœis non agnoſcitur, ideoq; in illorum officinis nullum obtinet vſum. Eius iconem dedimus primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo.

Halicacabus. Alchechẽgi. Halicacabus geminus eſt, peregrinus, & vulgaris. Poſterior officinis duntaxat cognitus eſt, & deprauata voce Alchechengi nominatur, vtimur ſucco foliorum, & fructu.

Hedypnois. Taraxacon. Hedypnois duûm eſt generum, maior & minor. Maior Seplaſijs nota, Taraxacon dicitur. Coma cum floribus vtimur.

Helxine. Parietaria. Helxine, vulgò & officinis medicorũ Parietaria nominatur. Folijs vtimur.

Hyoſcyamus. Hyoſcyamus ab officinis barbara & deprauata voce Iuſquiamus vocatur. Vſus comæ & ſeminis.

Hyſſopum. Hyſſopum nomen ſuum in Seplaſijs retinet. Folijs eius cum ſpica florum vtimur.

Intybum. Endiuia. Scariola. Error pharmacopœorũ. Cichorium. Intybum duplex eſt, ſatiuum & ſylueſtre. Satiuum iterum in duo partitur genera: latifolium, quod vulgò Medicorum & Seplaſijs Endiuia nominatur. Anguſtifolium, quod ijſdem Scariola nuncupatur. Plurimum errant pharmacopœi qui pro Endiuia vtuntur herba quadam, quæ eſt ſylueſtris lactuca. Alij iis non minus hallucinantur, qui alteram Sonchi ſpeciem loco Endiuiæ vſurpant. Sylueſtre Intybum Cichorium dicitur. Officinæ deprauata nonnihil voce Cicoream vocant. Vſus eſt foliorum, ſeminis & radicis.

Iuncus odoratus. Squinantum. Iuncus odoratus Græcè σχοῖνος. Huius flore, qui Actuario & alijs recentioribus Græcis σχοινάνθος appellatur, maximè vtendum eſſet. Hodie tamen ad nos flos minimè defertur, ſed culmi duntaxat eiuſdem, ſuperiore nimirum parte à camelis, qui ea veſcuntur, Galeno atteſtante, & maximè delectantur, eroſa. Eam enim in Arabiæ ſemitis copioſiſsimè prouenientem cameli depaſcuntur. Hinc Germanis Camelhew/id eſt, fœnum camelorum, nominatur. Quod autem falsò Galenus ſit à Matthiolo notatus, in appendice aduerſus illum ſcripta docuimus. Seplaſiæ etſi culmos tantum venales proponant, tamen nihilo minus deprauata voce Squinantum, quum dicendum eſſet illis Schœnanthon, vocant. Floris culmorum, & radicis vſus eſſe in officinis medicorum deberet. Sunt tamen, vt Monachi illi qui in Meſues filium commentarios ediderunt, quod prætereundũ nobis minimè erit, qui culmos illos legitimos eſſe negent, quòd ſcilicet linguam non mordicent, nec roſæ odorem ſpirent. Sed viciſsim non deſunt, qui Schœnanthum recens linguam validè mordicare, & roſæ odorem referre atteſtantur. Nec mirum vetus & odorem & ſaporem amittere, præſertim quum ab eo, vt Galenus autor eſt, omnis vis vetuſtate euaneſcat. Sed nec illud quod paſsim in officinis proſtat odore prorſus vacat.

Laurus. Laurus nomen ſuum retinet. vtimur eius folijs & fructu.

Vuularia. Laurus Alexandrina, Seplaſijs Vuularia nuncupatur. vſus foliorum duntaxat eſt.

Lactuca. Lactuca multarum eſt ſpecierum. vtimur folijs, & ſemine.

Lapathum. Lapatium acutum. Lapathum, quod officinis corrupta nonnihil voce Lapatium dicitur, multorum eſt generum, quorum duo duntaxat Seplaſijs vſitata ſunt, nempe Oxylapathum, quod illis Lapatium acutum vocatur, ex Oxalis, quæ iiſdem Acetoſa nominatur. Vſus foliorum, ſeminis, & radicis.

Laureola. Laureola. vide Daphnoides.

Lichen,

Hepatica. Lichen, officinis medicorum Hepatica nuncupatur. Vtimur folijs.

Lolium. Lolium, quod officinæ hodie nec cognoſcunt, nec vſurpant, veteribus vſitatiſsimum fuit. Quare in quotidianum vſum reuocandum. Quale verò ſit, diſcent è noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs. Ibidem enim duo illius genera recenſuimus, adiectis eorundem picturis.

Lotus ſylueſtris. Seplaſiarum error. Lotus ſylueſtris eſt herba illa qua noſtrates officinæ hactenus propemodum omnes pro Meliloto, non ſine errore, vſæ ſunt. Quæ enim vera Melilotus ſit, paulopòſt indicabimus. Lotum illam vulgus medicorum, & Germani etiam noſtri Saxifragam luteam appellant. Vtimur eius coma cum floribus.

Lupulus. Lupus ſalictarius, officinis medicorum Lupulus dicitur. Coma cum floribus vtimur.

Malua. Malua multarum eſt ſpecierum. Officinæ pumila maximè vtuntur. Vſus verò eſt foliorum eius, & ſeminis.

Malabathrũ. Folium Indum. Vnguentum Malabathrinum. Syriacum. Folium. Malabathrum Dioſcoride teſte, folium eſt ſui generis, quod Indicæ paludes gignunt, lentis paluſtris modo innatans aquis, ſine radice. Hoc namq; ita à Dioſcoride pingitur. Folium Indum Græci appellant. A quo vnguentum Malabathrinum, dictum eſt. Alterum Malabathrum folium eſt arboris cuiuſdam in Syria naſcentis, ideoq; Malabathrum ſyriacum nominatum, & Plinio lib. 12. cap. 26. celebratum. Vnde Galeno lib. 7. de compoſ. medicament. vnguentum ſyriacum appellatum eſt. Vtrumq; folium hodie ad nos deferri deſijt. Eſt præterea aliud cuiuſdam plantæ folium perpetuò viride, amplum, folio Nucis iuglandis ſimile, in quadam Indiæ regione quæ Malabar dicitur natum, quod incolæ decurtata nonnihil voce Batrum nominant. Hoc cerebrũ & ſtomachum roborat, ac cor exhilarat, veneremq; incitat, & halitum oris commendat, itidem Indiæ incolis priuatim Folium appellatur. Ab hoc vnguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus nuncupatum eſt. Vt iam dicta tria ſint diſtincta genera. Hinc Galenus lib. 7. de compoſ. medicament. general. cap. 12. in vnius medicamenti compoſitionem tria hæc vnguenta μαλαβάθρινον, καὶ φυλιάτου ῥωμαιστὶ καλουμένου, καὶ συριακὸν adhibet. Differunt etiam hæc, eodem teſte, à ναρδίνῳ, ſecus ac Plinius putauit. Non temere autem hoc ad vſum erit admittendum, quod eius facultas nos lateat, ſed vbi Malabathro ſeu Folio opus ſit, caſia odorata, vel Indica nardus, Galeno autore, ſupponenda erit.

Folium Arabicum. In horum locum Arabes quartum inuexerunt folium oblongum, Laurino proximum, ſed maius, & neruis tribus illud intercurſantibus diſtinctum, odore & ſapore Cinnamomi iucundo. Quapropter quidem è ſapore colligunt Cinnamomi eſſe folia. Hoc vnum hodie cognoſcitur, illudq; officinæ, vt Mauritani, quos illæ maximè imitantur, ſimpliciter Folium nominant.

Marrubium. Marrubium officinis hodie Græca appellatione Praſsium nuncupatur. Comæ cum ſemine vſus eſt.

Maiorana. Maiorana, Sampſychus alio nomine dicitur. Vtimur folijs cum floribus, & ſemine.

Melilotum. Officinarum error. Melilotum quo Seplaſiæ hodie vtuntur propemodum omnes, non eſt verum & legitimum, ſed potius lotus, vt paulo ante dictum eſt, ſylueſtris. Verum autem Melilotum in noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs pinximus. Ex ijs itaq; diſcant Seplaſiarij quo illis deinceps Meliloto ſit vtendum, nec in veteri errore, toties moniti, perſiſtant, nec præfractè adulterinum ſubinde ad medicamentorum compoſitiones vſurpent.

Meliſſa. Lutea. Turcica. Meliſſophyllum officinis Meliſſa dicitur. Sunt autem vulgaris Meliſſæ duo genera. Vna cum luteis floribus, qua communiter omnes propemodum officinæ vtuntur. Altera cum purpureis floribus, quæ Turcica, diſcriminis gratia, nominari poteſt. Vtraq; grauiter odorata eſt, & cimices verius quàm citrum

redolet. Tertium Meliſſæ genus, quod copioſè in Boiaria iuxta Ingolſtadium prouenit, odore ſuo planè Citrum refert, præſertim quum arida exiſtit, ideoq; vera eſt, & Citrago rectiſsimè nuncupatur. Hac etiam Seplaſiæ Ingolſtadianæ pro Meliſſa vtuntur. — *Citrago.*

Mentha. Mentha multorum eſt generum, quæ ſingula alibi nominatim expreſsimus. Vſus comæ cum floribus.

Mentaſtrũ. Mentaſtrum nomẽ ſuum in officinis in hodiernum vſq; diem retinet. Vtendum folijs cum floribus.

Mercurialis. Mercurialis duplex, mas & fœmina. Vſus foliorum & ſeminis.

Morus. Morus arbor eſt, cuius folijs, fructu, & radice vtendum eſſe veteres tradunt.

Muſcus. Muſcus, Seplaſijs Vſnea vocatur.

Myrrhis. Myrrhis non eſt niſi herba quæ vulgò & officinis Cerefolium dicitur. Folijs & ſemine vtimur.

Naſturtium. Naſturtium nomen etiam ſuum hodie in officinis retinet. Vſus foliorum & ſeminis.

Nepeta. Nepeta. Vide Calamintha.

Ocimum. *Baſilicum.* Ocimum multorum eſt generum, officinæ Baſilicon vocant. Vſus comæ cum floribus & ſemine.

Ononis. Ononis. Vide Anonis.

Origanum. Origanum eſt multarum ſpecierum. Seplaſiæ noſtrates hactenus omnes ſylueſtri, vtpote vulgari & paſsim proueniente, duntaxat vſæ ſunt. Iam afferunt etiam Creticum, Heracleoticum, & alia quædã genera. Vſus eſt comarũ et florũ. Effigies omniũ in noſtris Commentarijs de Stirpium hiſtoria habentur.

Oſyris. Oſyris Seplaſijs Linaria dicitur. Vtimur folijs cum floribus.

Oxalis. Oxalis. Vide Lapathum.

Parietaria. Parietaria. Vide Helxine.

Cotula fœtida. Parthenium officinis, & vulgò Cotula fœtida dicitur. Errant autem qui hanc herbam Matricariam eſſe arbitrantur. Vſus comæ cum floribus.

Mater ſyluarum. *Caprifolium.* Periclymenon vulgò & Seplaſijs Mater ſyluarum, caprifolium, & Lilium inter ſpinas vocatur. Vſus foliorum & ſeminis.

Perfoliata. Perfoliata officinis, dicta, veteribus incognita fuit. Vtimur folijs & ſemine.

Lappa maior. *Bardana.* Perſonatia officinis & vulgò Lappa maior, & Bardana nominatur. Vſus foliorum & radicis.

Phyllitis. *Scolopendria.* Phyllitis Seplaſijs Scolopendria vocatur. Coma eius frequenter vtuntur medici. Floribus nanq; & ſemine vacat.

Plantago. Plantago maior, minor & media. Vtuntur folijs, ſemine, & radice.

Polium. Polium duplex eſt. Inter ea montanum optimum eſt. Errant nonnulli pharmacopœi qui pro Polio vtuntur Chamæpityos ſpecie. Vſus eſt comæ.

Polygonon. *Corrigiola.* Polygonon officinis Corrigiola dicitur. Vtimur coma cum floribus.

Populus. Populus duplex, alba & nigra. Vſus foliorum, florum, corticis, & ſeminis.

Portulaca. Portulaca itidem duplex, ſatiua & ſylueſtris. Vtimur folijs & ſemine.

Praſium. Praſium. Vide Marrubium.

Pſyllium. Pſyllium nomen ſuum vetus retinet in medicorum officinis. Coma cum ſemine vtimur.

Pulegium. Pulegium duorum eſt generum, mas & fœmina. Vſus foliorum cum ſemine.

Roſa. Roſa gemina, ſatiua & ſylueſtris. Vtimur coma & floribus.

Roſmarinus. *Anthos.* Roſmarinus coronaria vtilis folio & flore, quem vulgus medicorum ſimpliciter ἄνθος, genere pro ſpecie vtens, appellat.

Rumex. Rumex. Vide Lapathum.

Ruta. Ruta duũm eſt generum, hortenſis, quæ omnibus cognita eſt; & ſylueſtris,

quæ

quæ rurſus gemina eſt, vna ſcilicet montana, & altera quam Syri Harmala, noſtræ ætatis medici Harmel nominant. Errant capitaliter Seplaſiarij & Medici, qui pro Harmala, vel vt ipſi loquuntur Harmel, Cicutæ ſemine vtuntur. Rutarum omnium hiſtorias & picturas alibi ſtudioſis dedimus.
Harmel. *Capitalis Seplaſiariorum error.*

Sabina, officinis Sauina vocatur. Comæ vſus eſt. *Sabina.*

Salix, nomen retinuit ſuum in hodiernum diem. Vtimur folijs duntaxat. *Salix.*

Saluia duplex, maior & minor. Vſus comæ cum floribus. *Saluia.*

Sambucus antiquum hodie nomen obtinet in officinis medicorum. Vtendum folijs eius, & radice. *Sambucus.*

Sampſychum. Vide Maiorana. *Sampſychum*

Sanguinális. Vide Polygonum. *Sanguinalis.*

Sanicula duûm eſt generum, & vtraq; vulneraria eſt. Seplaſiæ primi generis tantum Sanicula vtuntur. Comæ verò eius vſus eſt. *Sanicula.*

Satureia verum & antiquum nomen ſuum retinuit. Folijs vtuntur officinæ. *Satureia.*

Scabioſa multarum eſt ſpecierum, quas omnes alibi monſtrauimus. Vſus foliorum cum floribus. *Scabioſa.*

Scarlea, aut potius Orminum ſylueſtre, duobus potiſsimum hodie cognitis diſtinguitur generibus: eſt enim maior & minor. Maiorem Seplaſiæ priuatim corrupta voce Gallitricum vocant. Callitrichum nanq; illis dicendum erat, quæ tamen appellatio Adianto, quod illæ Capillum Veneris nominant, conuenit. Minor eſt quam vulgus medicorum Saluiam ſylueſtrem appellant: & nonnullæ officinæ, non niſi maximo errore, vt diximus ſuprà, pro Eupatorio vtuntur. Vſus foliorum cum floribus & ſemine.
Scarlea. *Gallitricum.* *Officinarum quarundam error.*

Scolopendrion. Vide Aſplenon.

Scolopendria. Vide Phyllitis. *Scolopendrium.*

Scordium verum, magna Seplaſiarum pars hactenus ignorauit, & pro eo, magno errore, Allij ſylueſtris radice vſæ ſunt. Iam hunc errorem omnes ferè abiecerunt. Foliorum cum floribus vſus eſt.
Scolopendria *Scordium.* *Error Seplaſiarum.*

Semperuiuum plurima habet genera. Seplaſiæ maiorem, & minorem fœminam maximè vſurpant. Folijs autem cum floribus vtuntur. *Semperuiuũ.*

Senecio. Vide Erigeron. *Senecio.*

Serpyllum nomen vetus retinet. Coma cum floribus vtilis eſt. *Serpyllum.*

Seris. Vide Intybum. *Seris.*

Siſymbrium ſimpliciter, officinis Balſamita nominatur, vt ſuprà quoq; monuimus. Vtimur folijs cum floribus. Siſymbrium autem cardamine eſt, quod vulgò & Seplaſijs Naſturtium aquaticum dicitur. Vſus eius vt prioris.
Siſymbrium. *Balſamita.* *Naſturtium aquaticum.*

Sonchus duplex eſt, aſpera & non aſpera. Poſteriore officinæ quædam pro Endiuia vtuntur: quod ferendum erat, niſi idem quoq; medici nonnulli facerent: quorum tanta eſt pertinacia & ſtupiditas, vt moniti etiam, imò de errore conuicti, illum tamen deferere nolunt. Sciunt autem nunc ferè omnes, Endiuiam appellationem deprauatam ex Intybo promanaſſe, vt indigni ſint quos amplius moneas: imò qui errorem ne nunc quidem agnoſcere volunt, hos perpetuò cecos eſſe conuenit. Foliorum & florum vſus eſſe debet.
Sonchus. *Medicorum pertinacia.*

Solanum Seplaſijs corruptè Solatrum nominatur. Hoc quum multarum ſit ſpecierum, duabus tantum, nempe hortenſi, & altera quæ Halicacabus dicitur, vtuntur. Hortenſis folia duntaxat vſurpant. Halicacabi ſemen. *Solanum.*

Spica nardi, & Spica ſimpliciter non eſt niſi radix quæ ſub eo nomine paſsim in officinis medicorum venditur, vt alibi fuſius monſtrauimus. Sic verò eſt appellata, non quod reuera ſpica ſit, & in caulium cacumine proueniat, ſed quod Spicæ formam radix hæc repræſentet. *Spica nardi.*

Spica celtica. Spica celtica, aliàs Romana dicitur. Eius effigies eſt in altero noſtrorũ Commentariorum tomo.

Spinachia. Spanachia, vulgò Spinachia dicitur. Coma cum ſemine vtimur.

Spina alba. Bedeguard. Spina alba Seplaſijs & Serapioni Bedeguard, nominatur. Hodie pharmacopœis ferè omnibus incognita: ideoq; fit vt alius aliam pro ea vſurpet herbam, ſinguli enim peculiarem propemodũ habent Bedeguard, ita vt nonnulli etiam eò inſaniæ veniant, vt ſpongiolas quas ſylueſtris Roſa profert, pro illa vtantur, ſilentibus interea medicis, æquè, vt ipſi, imperitis. Germanicis Seplaſijs conſultiſsimum erit, vt pro ſpina alba vtantur ea quæ paſsim apud nos prouenit, & in altera noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum editione picta eſt, quod illa ſit vera Spina alba, & Dioſcoridis deſcriptioni optimè quadret. vtendum folijs, ſemine, & radice.

Spina arabica Sucaha. Spina Arabica, vel Aegyptia Serapionis & officinarum eſt Sucaha, vt conferenti vtrinq; deſcriptiones & facultates ſole clarius patet. Eſt autem Spina Arabica hodie incognita, ideo eius ſuccedaneo vtendum: quod quale ſit, ſuo infrà indicabimus loco.

Stichas peregrina. Arabica. Stœchas vel Stichas duplex eſt: vna cæruleis, altera purpureis floribus, vt alibi monſtrauimus. Priore Seplaſiæ pro Stichade Arabica vtuntur, quum tamen neutra eſſe Arabica videatur. Arabica namq;, modò Auicennæ credendum ſit, ſemine deſtituitur. Singulæ autem iam dictæ ſuis in ſpicis ſemen producunt. Sunt tamen legitimæ Græcorum Stichades, & quidem nobis peregrinæ. Præter enim has duæ aliæ officinis medicorum vſitatæ ſunt, quarum altera

Spica nardi. Lauandula. Spica nardi appellatur, altera verò Lauandula. Plurimam in medendo efficaciam habent, ideoq; in vſu medico minimè contemnendæ.

Stichas citrina. Stichas citrina officinis dicta, eſt Amaranti lutei ſpecies, vt alibi oſtendimus.

Millefolium. Stratiotes millefolia, Seplaſijs ſimpliciter Millefolium vocatur. Vſus eſt foliorum cum floribus.

Tamariſcus. Tamarix. Tamarix officinis Tamariſcus appellatur. Vtimur folijs, cortice tum ligni, tum radicis.

Thymelæa. Thymelæa hodie à paucis agnoſcitur. Eius ſemen eſt granum ſiue coccum Gnidium, pro quo tamen officinæ noſtræ hodie fructu ſeu ſemine Daphnoidis vtuntur, vt ſuprà quoq; monuimus. Eius effigiem alibi dedimus.

Tithymali. Eſula. Tithymalus eſt multorum generum, quæ propemodum omnia alibi picta legentium oculis ſubiecimus. Seplaſiæ aliquot eius genera Eſulas nominant. Nicolaus tamen Myrepſus ſic duntaxat Tithymalum Cypariſsiam, non Pityuſam, vt Matthiolus falſò cenſet, appellat, & interdum etiam eandem nominat Chamæpityn, nulla alia haud dubie de cauſa, quàm quod magnam ſimilitudinem cum Chamæpity, quod ad foliorum formam attinet, habeat. Hodie Eſula minor vocatur.

Polytrichum. Trichomanes Dioſcoridis officinis Polytrichum nuncupatur. Magni vſus & non contemnendi herba. Coma eius vtimur, quod floribus & ſemine vacet.

Thymum. Thymum nomenclaturam ſuam in Seplaſijs retinuit. Coma cum floribus vtendum. Putant plerìq;, atqui falſò, Thymum vulgare eſſe Serpyllum ſatiuum.

Vngula caballina. Tuſsilago officinis vngula Caballina nominatur. Folijs eius tantum vtuntur hodie medici. Flos enim eius fugax eſt, nec non niſi verno tempore comparet. Quum verò hoc tempore quo floret folijs adhuc ſuis deſtituatur, fit vt à paucis tum cognoſcatur.

Verbaſcum. Verbaſcum multarum eſt ſpecierũ, quas omnes alibi oſtendimus. Seplaſijs

Tapſus

Tapſus barbatus dicitur. Folijs & floribus vtimur. Verbaſculorum duo ſunt genera, odoratum & non odoratum. Officinis herba paralyſis vocatur, & coma, odorati maximè, ac floribus vtuntur.

Tapſus barbatus. Verbaſcula. Herba Paralyſis.

Verbenaca eſt duplex, ſupina & recta. Supina officinæ tantum vtuntur, & Verbenam nominant. Vſus eſt foliorum cum floribus. Recta multa habet genera, quæ alibi monſtrauimus. Errant qui inter genera eiuſdem recenſent herbam quæ eſt Eryſimum oleraceum, quod diffuſè & ex profeſſo in noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs monſtrauimus.

Verbenaca. Verbena. Error quorundam detectus.

Vetonica, Seplaſijs Betonica non coronaria nuncupatur. Duûm eſt generum, purpurea & alba. Purpurea officinæ tantum vtuntur. Foliorum cum floribus maximè vſus eſt.

Betonica.

Viola purpurea ſeu nigra, ſiue Martia. Eius tum folijs, tum floribus in officinis vtuntur.

Viola.

Vitex. Vide Agnus.

Atq; hæ ſunt ſtirpes quibus noſtrates officinæ maximè vtuntur.

DE FLORIBVS.

Caput quintum.

VSus autem priuatim in noſtratibus officinis ſequentium florum eſt.

Anethi. Vide in ſtirpibus.

Anethi.

Anthos vulgus medicorum, & pharmacopœorum poſteriorum Græcorum exemplo, Roſmarini florem appellat. Vide Roſmarinus.

Anthos.

Balauſtium ſyluestris Punicæ flos eſt, vt Cytinus ſatiuæ, Theophraſto, Galeno, & Dioſcoride teſtibus. Intelliguntautem prædicti autores per florem nō ſolum foliola, ſed & calycem qui pomum producit. Cuius quidem rei teſtis eſt lib. 23. cap. 6. Plinius, qui Cytinum primum huius pomi partum florere incipientis nominat. Et Galenus lib. 6. de Comp. medic. local. cap. 1. Cytinum interpretatur primogenitum punicum. Quare minus rectè Cornarius in ſuis ſuper iam citatum locum commentarijs Galenum negligentiæ inſimulat, quin potius diligentiæ tribuendum erat, quòd hoc loco quid per cytinum intelligat, tam diſertè explicare, & lectorem à confuſione aſſerere voluerit. Per florem igitur Punicæ, & futuri pomi formam, & foliola quæ ſuper calycem ſunt, prædicti autores accipiunt. Plinius verò florem ipſum tam ſatiuæ, quàm ſylueſtris nondum apertum, & qui foliola rubra nondum oſtentat, Cytinum nominare videtur. Balauſtium autem foliola rubentia quæ iam ex calyce eruperunt. Plinium ſequuntur recentiores & noſtræ ætatis medici in vniuerſum omnes, qui per balauſtium cuiuſuis mali punicæ florem intelligunt, contrà quàm Græci, qui ſylueſtris duntaxat punicæ florem ita nominant. Retinuit itaq; flos ille in officinis medicorum veterem nomenclaturam.

Balauſtium. Cytinus. Galenus à Cornarij calumnia defenſus.

Betonicæ coronariæ. De qua capite præcedenti diximus. Vſus eſt quoq; florum alterius Betonicæ, quam Ceſtron Græci vocant.

Betonicæ coronariæ. Ceſtron.

Bugloſsi. Borraginem Seplaſiæ appellant, vt anteà monſtrauimus.

Bugloſsi.

Cichorij. Vide Intybum.

Cichorij.

Chamæmeli. Camomillam officinæ medicorū nuncupant. Vide Anthemis.

Chamæmeli.

Croci. Optimus autem ad medicamenta Coryceus, recens, oblongus, integer, plenus, non fragilis, flauiſsimus, & odoratiſsimus. Hodie primas tenet Vienenſis.

Croci.

Cyani. Frumenti florem officinæ appellant. Eius duo ſunt genera, ſatiua ſcilicet & ſylueſtris, vt alibi docuimus.

Cyani.

Echij. Bugloſſam Seplaſiæ nominant, vt præcedenti capite dictum eſt.

Bugloſſæ.

Ephemeri non letalis. Lilium conuallium. Ephemeri non letalis, quod vulgus medicorum & officinæ illorum Lilium conuallium, & Germani noſtri Maij florem nuncupant. Quidam ſciolus, quem indignum vt à nobis nominetur cenſemus, nuper alteram Polygonati ſpeciem pro Ephemero, non letali multorum riſu, produxit. Matthiolus putat inter Ephemeri genera numerandum haud eſſe, qua de re alibi multa diximus, et ipſius opinionem confutauimus.

Epithymum. Arabum & Græcorum Epithymum vnum & idem. Epithymum Græcorum & Arabum vnum & idem eſt. Hallucinantur itaq; plurimũ, qui Dioſcoridis aliorumq; Græcorum Epithymum, ab eo quod Arabes pingunt, & hodie in officinis vſurpatur, diuerſum eſſe putant. Quippe vtrunq; capillamentum Thymi eſt. Eſſe autem vnum & idem vtrorumq; Epithymum, principio facultates quas illi tam Græci, quàm Arabes tribuunt, liquidò monſtrant. Ex æquo enim huic pituitam atramq; bilem per inferna ducendi vim ineſſe tradunt. Præterea deſcriptio Epithymi quæ eſt apud Dioſcoridem ſatis teſtatur, non eſſe ipſum ab Arabum Epithymo diuerſum. Is namq; Epithymum ſuum à Romanis inuolucrũ vocari ſcribit: quod quidem nomen ei quo in officinis vtimur, & ab Arabibus, præſertim Serapiõe, & Meſues filio, pingitur, optimè quadrat. Nam rubrum eſt capillamentum, quod Thymi flores, inuolucri inſtar, ambit, quale etiã in alijs herbis, Thymbra nimirum, quod ob id Græcis ἐπίθυμβρον dicitur, & in lino, quod poſteriores Græci priuatim *ἐπίθυμβρον. Cuſcuta.* Caſſutham, noſtri Cuſcutam vocant, inuenitur. Deniq; Dioſcorides Epithymum habere inquit capitula tenuia, leuia, caudas capillorum modo obtinentia: quæ certè ſingula indicia communis vſus & Arabum Epithymo pulchrè conueniunt. Quare vt diuerſum ab eo ſit, fieri nequit. Sed ijs quę diximus quiſpiam *Obiectio diluitur.* fortè reclamabit, & Dioſcoridis autoritatem opponet, qui diſertè ait Epithymum Thymi eſſe florem. Quod ſi verum eſt, vt nemo inficias ire poterit, ab eo quod Arabes deſcribunt diuerſum ſit neceſſe eſt, qui non eſſe Thymi florem, ſed eius potius inuolucrum memoriæ prodiderunt. Cui ita reſpondemus, rectè quidem Dioſcoridem ſtatuere Epithymum eſſe Thymi florem, ſiquidem florem ille appellet, non id quod propriè Thymi flos dicitur, ſed id quod crinium vel cincinnorum modo capitula Thymi ambit, ac florum quadam imagine comat capillamentum. Hincq; adeò factum eſt, quòd non contentus fuerit ſimpliciter florem nominare: ſed adijcit, atq; perſpicuè explicat, quale id ſit quod Thymi capitula cingit, aut quod flores Thymi inuoluit & ambit: nempe capillamentum aliquod Caſſutham referens. Vnde omnibus palàm fit, Epithymum non ſolum capillamentũ eſſe quod Thymi flores cingit, ſed etiam ipſos flores, tàm Thymi, quàm capillamenti, qui vnà quum capillamentum illud tollitur, decerpuntur. Cuius rei teſtis eſt Auicenna, qui lib. 2. cap. 229. Epithymiũ hiſce verbis deſcribit: Eſt, inquit, ſemen, & flos, & ſtipites parui confracti. E quibus ſanè verbis manifeſtum omnibus fit, Epithymum eſſe capillamentum ſeu inuolucrum quod ſimul flores, ſemen & ſummitates ſtipitis ſeu coliculos Thymi in ſe complectitur. Id quod confirmat maximè, quod nunc pharmacopœi etiam Epithymum eiuſmodi afferant, q̃d Thymi folia, flores, & ſemen ſibi admixtum habet. Vt rectiſsimè Dioſcorides capillamenta illa flores Thymi ambientia & cingentia, atq; florum quadam imagine cõmantia, Thymi flores dixerit, capillamenta ſcilicet ipſa floribus connectens, vt qui à capillis illis ſeparari nequeãt, & vnà vt cum eis decerpantur neceſſe ſit. Quapropter rectiſsimè fecit Galenus quòd Epithymo facultates Thymi aſsignat, quanquam efficaciores. Nec ob- *Obiectio alia diſſoluta.* ſtat noſtræ ſententiæ, quòd Plinius lib. 26. cap. 8. duo Epithymi genera eſſe ſtatuat. Nam is, vt poſt eum multi quoq; alij, Dioſcoridis locum non rectè intellexit, quemadmodum copioſiſsimè tomo primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria comentariorum diximus. Sed hæc de Epithymo in præſentia dixiſſe ſatis ſit.

Geniſtæ

Geniſtæ. Pharmacopœorum negligentia.

Geniſtæ noſtratis, quã corrupta nonnihil voce Seplaſiæ Geneſtam vocant, flores pharmacopœos habere oporteret. Sed tanta eſt multorum negligentia, vt illos planè negligant, nec inter reliquos flores locum obtinere patiantur. Vtuntur enim eius duntaxat ſemine.

Iunci odorati.

Iunci odorati, Squinantum barbari nominant, flores in Seplaſijs noſtratibus haud proſtant. Eius enim duntaxat culmos venales exponunt.

Lauandulæ.

Lauandulæ. vide Stœchas.

Cheiri.

Leucoiorum luteorum. Cheiri nuncupant officinæ. Vide ſuprà.

Liliorum alborum.

Liliorum alborum, quidem flores vſurpant Seplaſiæ, aliorum nequaquam.

Maluæ.

Maluæ ſylueſtris floribus vtuntur maximè.

Meliloti. Galenus non eſt autor græcorum ſuccedaneorum.

Meliloti, cuius multa eſſe genera conſtat, vt alibi diximus. Officinæ propemodum omnes, flores Loti ſylueſtris pro Meliloti floribus venales exponunt, quum potius earum herbarum floribus illis ad conficienda medicamenta vtendum eſſet, quas in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum totmo primam, & quartam ſpeciem fecimus. His enim leuis quædam aſtrictio ineſt, quam in Meliloto veteres requirunt, quum contrà Lotus ſylueſtris nullam prorſus habeat, acriſq; magis ſit. Græcorum ſuccedanea, quorum nonnulli falſò autorem eſſe Galenum ſibi perſuadent, quod multa in ijs non ſatis commodè pro alijs ſubſtituta ſint: inter ſuccedanea Meliloti referunt Lotum ſylueſtrem: quod non alia de cauſa fecerunt, quàm quòd concoquendi & diſcutiendi facultatem, perindeatq; Melilotum, habeat. Quaſi verò ſolas has facultates Melilotum, & non etiam illis coniunctam adſtrictionem, qua Lotus ſylueſtris prorſus deſtituitur, obtineat. Atq; ea haud dubiè cauſa eſt cur hactenus etiam officinæ ea pro Meliloto vſæ ſint. Quum autem habeamus aliam herbam quæ præter iam dictas tertiam etiam habeat, nempe adſtrictoriam facultatem, neceſſe eſt vt illa vtantur. Præſtaret tamen eas prima ſpecie vti, ſi eius copia haberi poſſet.

Meliſſophylli.

Meliſſophylli, officinis Meliſſæ. Vide ſuprà.

Nymphææ. Nenuphar. Medicorum noſtri temporis error.

Nymphææ, Seplaſijs Nenupharis. Facultatis tamen florum eius Dioſcorides & Galenus priuatim non meminerunt, quod eandem quam ſemen & radix facultatem habeant. De illorum itaq; ſententia ſemine potius, & radice medicis vtendum erit, quæ, vt ijdem teſtantur, refrigerandi & exiccandi poteſtatem obtinent. Arabes contrà floribus eſſe vtendum præcipiunt, illiſq; refrigerandi in tertio, in ſecundo autem humectandi vim tribuunt. Atq; hos quidem flores quarta ſpecies Nenupharis producit, quandoquidem illi præter binas quas Græci commemorant, duas alias recenſent. Vt hinc conſtet, eam Nymphæam, cuius flores humectare Arabes memoriæ prodiderunt, nõ eſſe Nymphææ ſpeciem, ſed herbam ab ijs diuerſam, & hodie omnibus incognitam. Quapropter toto cœlo errant noſtri temporis medici, quod ſuis Nymphæis, quæ ſunt Græcorum, humectandi etiam facultatem aſsignant. Ita Arabum ſcripta ſæpenumero errandi occaſionem medicis præbent. Et mirum planè eſt, Serapionem etiam inter Nenuphares ſuas quæ frigidæ & humidæ ſunt, numerare, quam calidam eſſe, & tenuium partium ſcribit. Adeò nihil eſt in vniuerſa Arabum doctrina certum ac ſolidum. Decebat autem Serapionem huic tertiæ Nenuphari vt peculiare nomen imponeret, aut ita deſignatione aliqua perſpicua illam declararet, vt à cæteris dignoſci poſſet. Quod quum non fecerit, non temerè hoc Serapionis inſtitutum admiratus ſum. Quanquam magis miret, Matthiolum tam nullius momenti rationibus Arabibus patrocinari auſum fuiſſe.

In Arabum doctrina nihil certum ac ſolidum.

Origani. vide ſuprà.

Perſicorum. Perſicorum floribus ſubducendi aluum vim ineſſe, experientia compertum eſt. Excipiuntur Saccharo, vt aliarum quarundam herbarum flores.

Prunellæ. Prunellæ, cuius multa eſſe genera conſtat, vt alibi diximus, flores veteribus innominati, aut ſaltem neglecti fuerunt.

Roſarum. vide ſuprà.

Anthos. Roſmarini, anthos officinis, recentiorum Græcorum exemplo nominatur.

Sambuci. Sambuci, omnibus noti.

Scabioſæ. Scabioſæ vocatæ multa ſunt genera. Herba in vſu medico minimè contemnenda.

Spartum à Geniſta diſtat. Sparti, quod à Geniſta diſtat, id quod omnes ſciunt quibus vtraque ſtirps viſa eſt, imò vtriuſque pictura, quam alibi exhibuimus, planiſsimè vtraſque eſſe diuerſas demonſtrat. Spartum folijs ferè deſtituitur, Geniſta verò multifolia exiſtit.

Stichadis. Stichadis. Suprà.

Verbaſci. Verbaſci. vide ſuprà.

Herba paralyſis. Verbaſculi odorati, Seplaſijs herba paralyſis, vt ſuprà eſt oſtenſum.

Violarum. vide ſuprà.

Agni caſti flores. Viticis, officinis Agni caſti. Vide ſuprà.

DE SEMINE.

Caput ſextum.

Semen. Fructus. Semen à fructu differt, perindeatque contentum à continente, ſeu potius veluti pars à ſuo toto. Quod exemplo clarius euadet. Pomum & pyrum, item perſica mala, arborum fructus ſunt: nuclei autem in medio fructuum reperti, ſemina. Pari ratione cucumer, cucurbita, pepo, & id genus alij fructus ſunt, quibus plurima lata & conſpicua inſunt ſemina. Semen autem Græcis propriè σπέρμα dicitur. Crebrò tamen Dioſcorides & Galenus καρπὸν etiam vocant. *σπέρμα, καρπός.* Quare diligenter conſiderandum quando fructum, & quando ſemen ſignificet. In Seplaſijs autem noſtratibus magna ex parte ſequentium vſus eſt ſeminum.

Altheæ. Altheæ.

Ammi. Ammeos, cuius iam multa cognoſcuntur genera. Quod autem inter illa legitimum ſit, ex noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs diſcendum erit, nempe id quod paruum nominatur, & odore ſuo Origanum refert.

Amomum. Amomi ſemen in omnibus officinis deſideratur. Quod enim ſub Amomi nomine proſtat, eius herbæ ſemen eſt, quam nos Petroſelini Macedonici non quidem eius quam officinæ ita vocant, vt mihi falſò Bernardus Deſſennius Cronenburgius affingit, quum ne per ſomnium quidem mihi in mentem venerit, ſed eius potius cuius iconem in commentarijs meis de ſtirpium hiſtoria ſubieci pro vero Petroſelino. Etſi non omnes officinas vno & eodem ſemine pro Amomo vti ſcio. Non autem ſemine Amomi priuatim vſi ſunt veteres, vt ex Dioſcoride ſatis conſtat, ſed toto frutice, ligno ſcilicet vel ſurculis eius cum ſemine ſeu fructu vuis ſimili. Interdum etiam ſolis racemis, vt liquet ex lib. 9. Galeni κατὰ τόπους cap. 3. & lib. 7. κατὰ γένη cap. 9. Quum itaque vero Amomo deſtituamur, ſuccedaneo eius in componendis medicamentis vtendum erit: quod, quale ſit, ſuo monſtrabimus loco. Non eſſe autem Roſam Hierichontis, hinc maximè liquet, quòd illi vt Amomo non inſit origani odor, nec acris ſapor. Quare Acoro vero, pro Amomo vtendum erit.

Anethi,

Anethi.

Aniſi.

Apij ſatiui, quod eſt Petroſelinum vulgare, vt alibi multis argumentis oſtendimus. Errant igitur pharmacopœi, quòd pro Apij veri ſemine, alterius cuiuſdam, nempe Elæoſelini, ſemen vſurpant. *Apium ſat. uum.* *Error Seplaſiarum.*

Aquilegiæ.

Aſparagi, officinæ abiectione primæ literæ Sparagi ſatis inepte nominant. *Aſparagi.*

Atriplicis, cuius multas eſſe ſpecies conſtat, quas omnes alibi indicauimus. Vtuntur hortenſis maximè ſemine. *Atriplicis.*

Braſsicæ, Caulem officinæ vocant. Cuius itidem multa eſſe genera alibi diximus. *Caulis.*

Cari, carei, & caroi, Seplaſiæ Carui ſemen appellant. *Carui.*

Cannabis. *Cannabis.*

Cardamomi. Duplex eſt autem Cardamomum, vnum quidem Græcorum, id nimirum quod Dioſcorides & alij Græci deſcribunt. Id autem Serapioni & alijs Arabibus Cardumenum vel Cordumenum dicitur, id quod ex vtroruncꝫ collatione fit manifeſtiſsimum. Hoc hodie deſideratur, & Seplaſijs incognitum & inuſitatum eſt. Alterum, quod Serapioni Sacolla nominatur. Cardamomum autem Auicennæ & Sacollam Serapionis eſſe eandem rem, vtriuſcꝫ deſcriptiones inter ſe collatæ monſtrant. Digerunt verò Arabes ſuum Cardamomum in duo faſtigia, maius ſcilicet ac minus. Maius, appellant cuius ſemen Ciceris amplitudine grandeſcit, & quod fractum intus granula alba, anguloſa, & odorata, guſtu ſuo mordaci linguam vellicantia, habet. Minus, in inuolucris ſuis ſemina lentis magnitudine obtinet, minore odoris fragrantia. Seplaſiæ Arabum imitatione itidem duo Cardamomi genera faciunt. Vnum maius, quod in ſiliquis concipit ſemina triangula, colore fuſca, guſtus acerrimi, ſine vlla adſtrictione. Granum paradiſi vocant: Nicolaus Myrepſus Menegetam. Ad quam ſanè appellationem alludentes Hiſpani Malagretam, Itali Melligetam vel Melegletam, quòd ſcilicet à regno Melliaduehantur, nuncupant. Minus itidem in ſiliquis flauis ſemẽ continet anguloſum, colore ex terreo flauum, quod illæ ſimpliciter Cardamomum nominant. Vnde perſpicuum euadit, officinarum Cardamomum non eſſe Dioſcoridis. necꝫ enim denſa ſunt & ad frangendum contumacia, nec in guſtu vllam amaritudinem relinquunt. Vtruncꝫ autem ad Cardamomum maius Arabum magis, etſi per omnia non reſpondens, referendum eſſe videtur. Nam ſiliqua in qua concipiuntur Ciceris nigri magnitudine grandeſcit, granacꝫ intus anguloſa, mordacitate ſua guſtum vellicantia continet. Minore autem prorſus carent, quod non eſt niſi id quod Actuario, & alijs recentioribus Græcis Capſicon, vulgò piper Indianum appellatur, quod alibi abundè ſatis oſtendimus. Eo igitur rectè pro Cardamomo minore deinceps vtentur Seplaſiæ.

Cardamomũ duplex. *Græcorum.* *Arabum.* *Sacolla.* *Cardamomũ Arabum geminum.* *Maius.* *Minus.* *Cardamomũ officinarum.* *Maius.* *Granum paradiſi.* *Menegeta.* *Minus.* *Capſicon.* *Piper Indianum.*

Cepæ. Sunt autem eius aliquot genera, quæ alibi indicauimus. *Cepa.*

Ciceris rubri & nigri. *Ciceris.*

Cici, quod latinis alio nomine Ricinus dicitur. Arabes Cheruam, barbari & officinæ Cataputiam maiorem vocant. Quapropter in compoſitionibus Arabum & recentiorum pharmacopœi pro Gherua & Cataputia maiore Ricini ſemine vti debent. *Ricinus.* *Cherua.* *Cataputia maior.*

Cicutæ, quo certè non ſine capitali errore in pleriſcꝫ compoſitionibus pro Rutæ ſemine vtuntur officinæ, vt ſuprà quocꝫ in Ruta diximus. Errant verò etiam in eo, quod pro Cicutæ ſemine, Cicutariæ alterius vſurpant ſemen, vt ſuprà quocꝫ diximus. *Officinarum error in Cicuta.*

Citrei

Citri. Citrei mali, Citri Seplaſiæ nuncupant.

Carthamus. Cnici. Cartami. Vide ſuprà.

Coriandri quod omnibus notum eſt.

Cotoneorum. Cotoneorum, cydoniorumúe.

Granum tinctorium. Coccus baphica, vel coccum baphicum, id eſt, granum tinctorium, infectoriumúe. Arabes Karmes vel Chermes & Alkarmes nominant. Nihil autem eſt granum tinctorium niſi baccula, lenticulæ, æmula, ramis adnata Ilicis coccife-ræ. Cæterùm Granum tinctorium communis vſus, & quod hodie in officinis proſtat, non eſt id quod à Dioſcoride pingitur. Nam hoc nullam lentis faciem, vt Dioſcorides aſſerit, refert. Videtur itaq; eſſe granum quod ad radices quarundam herbarum, maximè Pimpinelle reperitur, ex cuius medulla tenues, formicæ inſtar, vermiculi exoriuntur: argumento quod hoc inane intus deprehenditur. Hoc ruſtici in pluribus Italiæ locis colligunt. Huius meminiſſe » apparet Plinium lib. 24. cap. 4. ijs verbis. Eſt autem genus Cocci in Attica ferè » & Aſia naſcens, celerrimè in vermiculam ſe mutans, quod ideo Scolecion, qua- » ſi vermiculoſum, vocant improbantq;. Cæterùm granum hoc paruum obſcurè rubrum ſiue puniceum, non ſolum ex Italia, ſed & alijs regionibus, nempe Thuringia, Polonia, & Occidentalibus plagis ad nos affertur. Officinis granum tinctorum appellatur. Huius grani duæ ſunt partes: altera interior ſeu medullaris, melior ac præſtantior, quam nonnulli Grani tinctorij puluerem nominant: altera exterior corticoſa, quæ longè priori eſt inferior. Eximiè confert hoc granum mulieribus abortientibus, cum pari Thuris pondere in potu ſumptum.

Granum Cnidium. Error Seplaſiariorum. Coccon gnidium, ſeu granum Cnidium, Seplaſijs Coccognidium compoſita dictione vocatum, ſemen eſt Thymelææ. Hallucinantur plurimùm pharmacopœi qui pro eo vtuntur Daphnoidis ſemine, vt ſuprà quoq; in dictione Thymelæa monuimus.

Cucurbita. Cucurbitæ, cuius tamen apud veteres nulla fit mentio.

Cucumeres. Cucumerum omnis generis, quæ ſingula ferè alibi oſtendimus. Inter ea Citrulus etiam appellatus Cucumer continetur.

Cumini ſatiui. Nam ſylueſtris nullus eſt in officinis vſus.

Daucus. Dauci veri. Quod non temerè adijcimus, quia magna pharmacopœorum pars Staphylini erratici ſemine, quanquam nullo errore, pro Dauco vtatur.

Eruca. Erucæ veræ. Nam raró etiam officinæ legitimæ Erucæ ſemen vſurpant, imò pro ea Sinapis quodam genere vtuntur, quod in noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs latius monſtrauimus.

Orobus. Eruum. Erui, Orobum Græca quidem nomenclatura Seplaſiæ nuncupant. Eſtq; duplex, candidum & rufum. Neutrum hodie cognoſcitur à noſtratibus pharmacopœis. Non enim eſt hoc ſemen quod pro eo aliquot annos vti cœperunt: Ochri enim & Lathyri ſemina eſſe conſtat, vt alibi monſtrauimus. Errant tamen omniū maximè qui pro Eruo ſeu Orobo ſylueſtri vicia, & Aphace vtuntur. Afferunt iam aliud ſemen pro Orobo Siculo, quod ipſe Cicerculam eſſe potius arbitror. Proinde pro vero Eruo tantiſper, dum in notíciam pharmacopœorum venerit, eius ſuccedaneo vtendum erit. Quod quale ſit infrà in catalogo ſuccedaneorum quærendum erit.

Fœniculi.

Fœnigræci.

Fabarum.

Geniſtæ.

Hippoſelinū. Hippoſelini, quod falſo Seplaſiarij pro Petroſelino Macedonico vſurpant.

Nicolaus

Nicolaus Myrepſus Macedoniſium appellat: vnde haud dubiè Macedonici Pe- *Macedoniſium.*
troſelini nomenclatura qua hodie vtuntur promanauit.

Halicacabi, officinis Alchachengi vocatur, vt ſuprà quoq; diximus. *Alchechengi*

Hordei.

Hyoſcyami albi & flaui. Seplaſijs barbara & inepta voce Iuſquiami ſemen *Hioſcyami.*
nominatur.

Intybi ſatiui vtriuſq;, Endiuiæ & Scariolæ officinis ſemen appellatur. Vide *Endiuiæ & Scariolæ.*
Intybus.

Lactucæ. Suprà.

Lathyris, quod Seplaſijs Cataputia minor dicitur. *Cataputia minor.*

Laureolæ, non ſine magno errore rerumq; confuſione, officinis Coccogni- *Laureolæ.*
dium vocatur.

Lens, notum omnibus ſemen.

Liguſticum vel Libyſticum verum noſtratibus officinis adhuc incognitum *Libyſticum.*
eſt. Nam Leuiſticum illis nuncupatum non eſſe veterum Liguſticum, omnes *Leuiſticum.*
deprehendent, qui illud cum Liguſtici deſcriptione conferre volunt. Neq; eſt,
vt plerique cenſent, Smyrnium, propterea quòd Braſsicæ ſemen ſimile haud ha-
beat: ſed eſt Dauci genus, vt alibi abundè oſtendimus.

Linguæ auis, fraxini eſt ſemen, vt in noſtris de Stirpium hiſtoria Commen- *Lingua auis.*
tarijs indicauimus.

Lini. Vide ſuprà.

Lithoſpermon geminum eſt, ſatiuum & ſylueſtre. Satiuum iterum eſt duo-
rum generum, maius & minus. Maius Lachrymam Iodoci nominant. Minus, *Lachryma Iodoci.*
Milium ſolis Seplaſijs & medicis nuncupatur. Hoc ſolum hodie vſitatum eſt, & *Milium ſolis*
à ſylueſtri, quod nigrius eſt, variat.

Lupini.
Maluæ. } Retinent ſuas appellationes.

Maioranæ. Vide Sampſychum.

Melonum inter Cucumeris genera recenſetur. *Melonum.*

Myrti. Seplaſiæ myrtillorum ſemen appellant. *Myrtilli.*

Naſturtij, omnibus notum.

Nigellæ tria ſunt genera, vt alibi diximus. Vtuntur duorum ſeminibus offi- *Nigella.*
cinæ. Lutea enim nigella illis incognita eſt. Gith Barbari Nigellam nominant.
Hactenus maximo errore pharmacopœi ſemine cuiuſdam ſtirpis quæ in ſegiti- *Pharmacopœorum error.*
bus naſcitur, & à nonnullis Pſeudomelanthium, à nobis autem Lolium puta-
tum, & adulterinum nominatur, vſi ſunt.

Ocymi, Seplaſijs Baſilici nuncupatur. *Baſilicum.*

Oxalidis, officinis Acetoſæ dicitur. *Acetoſa.*

Orizæ, Seplaſijs detrita vna litera Rizæ nominatur. *Riza.*

Orobi. Vide Eruum.

Pæoniæ. Gemina eſt maris & fœminæ diſcrimine. Officinis noſtratibus fœ- *Pæonia.*
minæ duntaxat ſemen vſurpatur.

Papaueris albi & nigri.

Palmularum nuclei, officinis Dactylorum oſſa dicuntur. *Dactylorum oſſa.*

Petroſelini, Seplaſijs Apij ſemen vocatur. Vide Apium. *Apium.*

Perſonaciæ, officinis Bardanæ ſemen appellatur. *Bardana.*

Paſtinacæ ſylueſtris, Seplaſiæ pro Dauci vtuntur ſemine. *Paſtinacæ ſylueſtris.*

Plantaginis vtriuſq;.

Portulacæ vtriuſq;. *Plantaginis.*

Rapi.

Rapha-

Raphani.

Cataputia maior. Ricini, officinis Cataputiæ maioris dicitur ſemen. Vide Cici.

Anthera. Roſarum, officinę id genus ſeminis Antheram nominant, atqui falſo. Antheræ namq; medicamentum eſt compoſitum ad oris morbos accommodum. *Error medicorum & pharmacopœorum.* Decipiuntur itaq; medici & pharmacopœi, qui putant ſemen roſarum eſſe id croceum quod capillamentis inſidet, quum ſemen in capite ſit. *Caput roſarum.* Caput autem eſt globulus ille ab inferiore florum parte, quem ſi aperias, re quadam quaſi lana plenum videbis. Huius capitis exterior cortex vbi maturuit, rubeſcit, & ſemen ipſum ambit.

Sumach. Rhois. Seplaſiæ Sumach appellant.

Bruſcus. Ruſci, officinæ vnius literæ adiectione veterem appellationem deprauantes, Bruſci ſemen nuncupant.

Harmel. Rutæ ſylueſtris, officinis & Arabibus Harmel dicitur. Vide Ruta.

Lumbricorum ſemen. Santonici, Seplaſiæ lumbricorum ſemen vocant.

Saxifragæ albæ, quam veteribus incognitam putamus, ſemine iuxta radices proueniente, non eo quod in cacumine caulium producitur, officinæ vtuntur.

Scilla. Scilla, officinis Squilla, qua quidem voce Varro quoq; in libris ſuis de re ruſtica vſus eſt, ne quis barbaram eſſe vocem ſuſpicetur. Scillæ autem inter ſemina mentionem facimus, quod Dioſcorides eius ſeminis in medicina aliquem eſſe vſum memoriæ prodiderit.

Siler montanum. Seſeli, Seplaſij Siler montanum nominant. Semen verò illud quod ſub Sileris montani nomine in officinis medicorum proſtat, non eſt Seſelis Maſsilienſis ſemen, quod acrimonia omni deſtitutum ſit. Dent igitur operam vt verum habeant pharmacopœi, aut loco eius Ammi verum vſurpent. Cæterum Seſeli trium generum eſt: Maſsilienſe, Aethiopium, & Peloponneſiacum. De quibus alibi copioſe diximus.

Seſaminum. Seſami. Officinæ vnius ſyllabæ adiectione veterem nomenclaturam deprauantes, Seſaminum appellant.

Officinæ Sinapi & Erucæ ſemen confundunt. Sinapi. Seplaſiarij Sinapi & Erucæ ſemina inter ſe confundunt. Vide quæ ſuprà de Eruca annotauimus.

Staphiſagria. Staphidis agriæ ſiue vuæ ſylueſtris, officinis Staphiſagriæ ſemen decurtata appellatione vocatur.

Thlaſpi. Thlaſpi, quod duûm eſt generum, noſtrates officinæ ignorant. Hiſtoria eorundem & pictura eſt in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo.

Tritici. Tritici, omnibus notum.

Vrticæ. Seplaſiarum error. Vrticæ. Seplaſiæ propemodum omnes ſemine eius vrticæ quæ apud nos paſsim in ſepibus prouenit vtuntur, quum ad medicamentorum compoſitiones eius potius quæ vera eſt, & Romana hodie nominatur, ſemen, quod Linum prorſus, niſi minus eſſet, refert, vſurpare debent, quod alibi quoq; fuſius monuimus.

Agnus. Viticis. Vide Agni.

Bombacum. Cotum. Xyli, barbaris & officinis Bombacis, Bombacij, & Bombaſi, item Coti ſemen dicitur. Hiſtoriam vniuerſam in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo reperient ſtudioſi.

Spelta. Zeæ, Seplaſijs Speltæ.

Ex ijs qui ordine iam commemorauimus ſeminibus nonnulla vulgus medicorum, & officinæ peculiaribus donarunt appellationibus. Nam aliqua calida maiora, alia minora: nonnulla item frigida maiora, alia minora nominant: & ſingula quaternario ſunt complexæ numero, in hunc modum.

Quatuor

Quatuor ſemina
- Calida
  - Maiora
    - Aniſi.
    - Fœniculi.
    - Carei.
    - Cumini.
  - Minora
    - Ammeos.
    - Amomi.
    - Apij.
    - Dauci.
- Frigida
  - Maiora
    - Cucurbitæ.
    - Cucumeris.
    - Citruli.
    - Melonum.
  - Minora
    - Intybi latifolij, id eſt, Endiuiæ.
    - Intybi anguſtifolij, hoc eſt, Scariolę.
    - Lactucæ.
    - Portulacæ.

DE FRVCTIBVS.

Caput ſeptimum.

FRuctus eſt ea ſtirpis pars, quæ carne conſtat & ſemine. Sæpe quoq; pro ſemine ipſo ſumitur, vt dictum eſt in eo quod præcedit capite. In officinis autem ſequentium maximè vſus eſt. *Fructus quid.*

Amygdala dulcia & amara. Probantur flauiſsima, plena, integra, non confracta, nec eroſa, tamen leuia, intus albiſsima.

Anacardium Actuario, & recentioribus Græcis appellatum: veteres enim eius non meminerunt: fructus eſt arboris cuiuſdam Indiæ, cordi auiculæ non diſsimilis: vnde nomen putatur illi eſſe inditum. Nomen in officinis nonnihil immutatum Anacardi retinuit. Germanis quod pediculorum effigiem exhibet Elephantenlauß nominatur. Sit plenius, habilius, fuſcum, reſina in cortice multa, acri, nigra, nucleo intus albo, quo in melle cocto fit, mel anacardinum, ad hunc quidem modum. Anacardia ſeorſum trita in acetũ iuſtæ quantitatis diebus ſeptem perfunduntur, octauo die lento igne ad medietatem coquuntur, & per linteolum colantur. Fæx remanens ſiccatur. In ſucco autem mel iuſtæ quantitatis ad ſpiſsitudinem coquitur. *Anacardium.* *Mel anacardinum.*

Auellanæ. Laudantur graues, nucleo intus ſonante.

Baccæ Iuniperi, Seplaſijs Grana iuniperi appellantur. *Grana Iuniperi.*

Baccæ lauri, nomen vetus retinent.

Balanus myrepſice, hoc eſt glans vnguentaria, Plinio lib. 12. cap. 21. Myrobalanum Arabibus Ben dicitur. fructus eſt arboris Myricæ ſimilis, magnitudine Meſues filio teſte, Auellanæ nucis, vel Piſtacia referens, albo cortice, triquetro, fractu facili, nucleo intus conferto, & admodum pingui, è quo à putamine repurgato hodierno etiam tempore, quemadmodum ex amaris Amygdalis, exprimitur liquor, quo in precioſa vnguenta olei vice vtuntur. Oleum Balaninum Dioſcoridi uocatur. Glans autem vnguentaria ſit ampla, vetus, corticeleui, tenui, pleno, medulla læui, pingui. *Glans vnguentaria. Ben.*

Caricæ ficus ſunt paſſæ ſiue aridæ. Habentur præſtantiſsimæ quæ in calatho ſpartaceo digitis aut pugnis vtrinq; preſſæ, ſic illis mollitia ſua cedunt, vt mutuos partium dictarum motus ſibi propè occurrentes ſentias. Odore præterea ſunt iucundo, non calorem putredinoſum referente. *Caricæ.*

Cappares, ab officinis ineptè admodum Cappari vocantur. *Cappares.*

Cupulæ glandium. Caliculi glandium, Seplaſijs & barbaram ſectantibus medicinam Cupulæ glandium, Græcis ὀμφακίδες nominantur.

Carpeſium. Cubebæ duplices. Carpeſium, Actuario & Nicolao Myrepſo Combeba vel Compeba nuncupatur, Mauritanis Cubeba. Nam Actuarius diſertè ſcribit, Combebas alio nomine dici Carpeſia. Nec temere diximus Mauritanis. Nam quas officinæ hodie Cubebas vocant, ab ijs ſunt diuerſæ, vt alibi diffuſè docuimus. Cæterùm officinarum Cubebæ ſint corpulentæ, plenæ, graues, acres, minus tamen quàm piper, ſubamaræ, admodum aromaticæ, ſub dulces.

Carpobalſamum. Carpobalſamum, id eſt, fructus Balſami. Sit flauum, plenum, grande, graue, odoratum, mordax guſtu, & feruens in ore. Vnde ſuſpicio eſt, id quod in officinis proſtat, ſub hoc nomine Carpobalſamum non eſſe legitimum. Nam ſubnigrum eſt, leue, euanidum, nec guſtui mordax, deniq; parũ aut nihil odoratũ.

Caryophyllum. Caryophyllum, Seplaſijs Garyophyllum dicitur, fructus eſt grano Piperis grandior fragiliorq́;, ex atro ruſeſcens, in claui modum capitatus, exertis in aduerſum quatuor denticulis ſeſe ſtellatim decuſſantibus.

Caſia fiſtularis. Caſia fiſtularis ſiue fiſtulacea, quæ nigra etiam Actuario dicitur, & officinis Caſia fiſtula, veteribus indicta, recentioribus tantum Græcis & Arabibus medicis cognita fuit. Probatur foris & intus nigra, ampla, collucens, grauis, plenior, & quæ concuſſa clauſis intus granis non ſtrepat, pulpa intus pingui, ſplendente, ſucculenta. De qua infrà plura dicemus.

Citrium. Aurantia. Limones. Citrium, ſeu citreum ſiue medicum, & aureum malum, officinis Citrum appellatur. Inter Citrea mala numerantur etiam quæ ab auri colore Aurantia, vel vt vnius literæ detritione Seplaſiæ vocant Arantia, & Limones nominantur. Sint autem hæc omnia mala odore valido & iucundo, cortice tenui, raro, colore Limones pallido, Citria flauo, Arantia rubeſcente, quamuis viridia etiam per maturitatem inueniantur: carne intus multa, firma, & ſucco odorato, acido, interdum dulci, quandoq; ex vtriſq; miſto.

Cucumer. Elaterium. Cucumeres hortenſes varij ſunt. Cucumeris agreſtis, ſeu, vt vulgus medicorum vocat, aſinini fructus præfertur abſolutus & maturus, & virore depoſito flauus, amarus. Ex quo ſuccus, quem Elaterium vocant, extrahitur, ad modum à Dioſcoride præſcriptum.

Cydonia. Cydonia, vel cotonea, Seplaſijs Citonia ſint bene habita, flaueſcentia, & odorata.

Colocynthis. Colocynthis, officinis Coloquintis corrupta voce nominatur. Vtimur eius medulla cortice ablato. Hæc autem quanto leuior, tanto melior.

Galla. Galla, quædam immatura, Græcis ὀμφακῖτις dicta. Quædam matura.
Glans vnguentaria, vel Granum Ben. vide Balanus myrepſice.
Glandes.

Goſſipium. Goſsipium, barbaris bombax & Cotum appellatur. vide Xylum.

Malum punicum. Malum punicum ſiue granatum, cortice ſeu corio integro, rufo, duro, & denſo, graue, maturum, granis intus rubris, ſucco vinoſo pleniſsimum.

Myrobalani. Myrobalani quinq; generibus diſtincti, veteribus extra Dioſcoridem, qui horum lib. 1. cap. de palma meminit, & Arabicos Myrobalanos vocat, incogniti, recentioribus autem Græcis & Arabibus noti. *Flaui.* Flaui luteiúe, Seplaſijs citrini dicti, multum in viride inclinant, denſi, graues, ampli, cortice craſſo, denſo, os paruum complectente. *Cepuli.* Cepuli, officinis Chebuli vocati, ampli ſunt: & quo maiores, eo meliores: ſubnigri, in rubrum inclinantes, aut ex fuſco nigreſcentes, & carnoſi. *Cærulei.* Cærulei ſiue nigri, Seplaſijs Indi appellantur, ſolidi, magni, graues, ſine oſſibus, oliuæ figura. *Empelitici.* Empelitici, vel Empelici, officinis Emblici, graues, lapillorum penè figura, cute oſsibus hærente, colore in cinereum languente. *Beletzici.* Beletzici Seplaſijs Belliricí dicti, magni, graues, inſtar pyri rotundi. De ijs omnibus infrà copioſius dicemus.

Myrti

Myrtibaccæ, officinis Myrtilli. Laudantur recentes, plenæ, odoratæ, & bene nutritæ. *Myrtilli.*

Myxa, & Myxæ, ac Myxaria Actuario, Græcisq́ aliјs recentioribus dicuntur. Seplaſiјs Sebeſten. A mucoſo autem lentore, quo abundant, Græcis appellatas eſſe Myxas conſtat. Acuminatæ ſunt, parum rugoſæ, graues, nigræ, carne multa ex rubeo nigricante, firmiore, glutinoſa, dulci & ſubacida, eſſe prunorum inæquali, nucleo intus exiguo, dulci. *Myxa. Sebeſten.*

Morum. Notus eſt fructus arboris, quam Morum celſi barbari vocant. *Morum.*

Nux cupreſsi, Latinis & Græcis pilula cupreſsi nominatur. Probatur perfecta, recens, ac mollis, ſeminis plena, etiam in ipſis hiatibus. *Nux cupreſsi.*

Nux Indica fructus eſt prægrandis, circinatæ rotunditatis, inuolucris, tectus, cortice primùm calloſo herbarioq́, intus villoſo, tenui exterius tunica veſtiente: qua extrita, ſolutus in capillamenta fatiſcit, capaci ſubtus orbe duro lignoſo, triplici foramine, concauo anfractu, grandi, nullis loculamentis interſtincto, dulci intus quum recens eſt liquore: nucleo molli, candido, carnoſo, quum inueterauit cartilaginoſo. *Nux Indica.*

Nux moſchata, vel myrepſica, hoc eſt, vnguentaria, officinis muſcata vocatur. Sit grauis, oleoſa, odorata. Hinc eſt quod Symeoni Sethi odorata nux appelletur. Eius hiſtoria eſt in altero noſtrorum de ſtirp. hiſtoria commentariorum tomo. *Nux moſchata.*

Nux vomitoria, Seplaſiјs Vomica. Sic dicta quòd vomitum citet. Non eſt autem eadem cũ Serapionis nuce vomica, quòd Auellana multo maior ſit, nec nodoſa, ſed planè compreſſa, & hirſuta. Quum igitur Serapionis delineationi nux vomica officinarum non reſpondeat. Quum itaq́ non eadem ſit, nec quid ſit, ſatis adhuc conſtet nux vomica officinis dicta, adeoq́ eius vſus vix periculo vacet, non temerè illam deinceps ad conficienda medicamenta adhibere medici & pharmacopœi debent. Ac certè nulla iactura, huius vſu carere poſſunt. Prudenter itaq́ fecerint, ſi ea abiecta, deinceps radicibus tertiæ Aphaces ſpeciei, quas Erdnuß Germani vocant, pro ea vſi fuerint, præſertim vbi vomitum mouere ſtudent. *Nux vomica.*

Nux pinea, officinis ſimpliciter Pinea nuncupatur. Sit plena, recens, & alba. Vitetur flaua, aut etiam pallida, oleoſa, rancida. *Pinea.*

Nux pontica, præneſtina. vide Auellana. *Auellana.*

Oliua melior magna, oualis figura, pallida aut rufa, plena, ſolida, carne multa, denſa, ſubamara & ſubdulci, oſſe intus paruo, longo, nucleum delicatiſsimum complexo. *Oliua.*

Oxyacanthæ vel Oxyacanthi bacculæ, Mauritanis & barbaris medicis Berberis nominatur. Eſt autem à Berberi officinarũ diuerſa, vt quibus vera Oxyacantha ignota eſt. Quæ autem ſit vera Oxyacantha alibi monſtrauimus. Ac debent deinceps pharmacopœi veræ illius Oxyacanthæ baccis vti, & non, vt hactenus fecerunt, ſuæ Berberis, quæ eſt veterum Vua vrſa, vt in noſtris de ſtirpium commentariјs copioſè docuimus. In penuria tamẽ Oxyacanthæ, baccarum Berberis fructu vti licebit. *Berberis.*

Oxyphœnix & Oxyphœnicon Actuario & aliјs recentioribus Græcis dictus ab acido ſuo ſapore, palmæ ſylueſtris fructus eſt. Thamar Indus officinis vocatur. Sit ſubniger ſeu ſubfuſcus, mollis, recens, pinguis, ex dulci acidus, & vinoſo ſapore.

Palmulæ, officinis Dactyli, à digiti figura dicti, fructus palmæ ſunt. Probantur magnæ, flauæ, parum rugoſæ, molles, plenæ tamen & carne intus multa, ſubdura, ad nucleum candicante, ad corticem rubeſcente, non pertuſæ, non vermiculoſæ, & quæ concuſſu nihil, aut minimum ſonent, ſapore vinoſo. *Dactyli.*

Piper. Piper trium eſt generum, longum, album, & nigrum, non in vna, ſed diuerſis ſtirpibus, ſecus ac Theophraſtus, Galenus, Plinius, & Dioſcorides memoriæ prodiderunt, natum. Siquidem piper rotundum in frutice gignitur. Hoc vbi Labruſcæ vuæ modo pubeſcit, album nominatur. Vbi verò Octobri menſe per maturitatem decerptum, & ſub feruenti ſole palmeis tegetibus expanſum torretur quouſq; nigreſcat, & rugoſum euadat, quod tridui plerunq; ſpatio fit, nigrum appellatur. Proinde piper rotundum albumúe, & nigrum eiuſdem fruticis ſunt fructus, nec alia in re diſtant, quàm quod hoc magis, illud verò minus eſt maturum. *Longum.* Longum autem aliæ arbores ferunt, quæ vtiq; piperis ſapore, oblongum aliquid producũt, compactilibus callis racematim cohærentibus, veluti Ponticæ nucis iulum, quod Incolæ illic piper longum vocant, vt fuſius tomo altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorũ docuimus. Cæterùm longum piper, ſit corpulentum, integrum, recens, linguam tardè, ſed diu commordens. *Candidum.* Candidum acrius eſt longo, & nigro, pleniſsimum, graue, non rugoſum. *Nigrum.* Nigrum, quod iam à ſole ſuperaſſatum & exiccatum eſt, maius, cortice tenuiore & minus rugoſo, graue admodum exiſtit.

Fiſticum. Piſtacium, Seplaſiæ barbara, & prorſus inepta voce Fiſticum appellant. Sit recens, nucleo intus herbaceo, ſapore iucundo.

Pruna. *Damaſcena.* Pruna ſatiua multorum ſunt generum. Inter ea, Galeno etiam atteſtante, Damaſcena cæteris præſtant ad ſubducendam aluum. Probantur ampla, & plana, carne intus multa, ſucculenta, oſſe exiguo.

Prunus ſylueſtris. Prunus ſylueſtris arbor eſt, quemadmodum alibi fuſius monſtrauimus, qui fructum profert quem vulgari more Prunulum & Pruneolum nominant. Germani noſtri Schlehen ſua lingua vocant. Idem affirmant, & nobiſcum planè ſentiunt, Ruellius, Iacobus Syluius, Euricius Cordus, Conradus Geſnerus, Muſa Braſauolus, & quotquot noſtra ætate de ſtirpibus aliquid memoriæ prodiderunt, vno dempto Cornario: *Cornarij de Poterio pudendus error detegitur, ac confutatur.* cuius certè aduerſus me furor eouſq; progreſſus eſt, vt catenas nunc & compedes requirat: quas ſanè illi iam dudum pro ſuis Nitris & Brabylis miſiſſem, niſi me pigeret ac puderet cum eo conuicijs certare. Nam id genus certaminis mulierculas potius, quàm viros doctrina excultos decet. Omiſsis igitur contumelijs, erroneam eius opinionem de Poterio & Brabylis ea qua licet modeſtia detegemus, detectamq; ſubinde confutabimus. Is namq;, non ſine maxima temeritate, apertam, & omnium medicorum conſenſu comprobatam veritatem impugnans, ſpinam illam quæ fructum Schlehen Germanis appellatum producit, Poterium eſſe contendit: ac rationibus nullius momenti fretus, hanc opinionem conſtanter tueri conatur, quarum hæc prima eſt. Dioſcorides inquit, de Poterio inter reliqua ſpinarum genera tractat, igitur Germanis Schlehendorn dicta exiſtit. Bella mehercle ratio, quaſi verò neceſſe ſit Poterion ideo eſſe Schlehendorn, quòd aculeatum ſit, & inter ſpinarum genera recenſeatur. Si enim hæc ratio procedit, qui fit vt non Rhamnum, aut Paliurum dicamus eſſe Schlehendorn? vtrumq; enim ſpinoſum eſſe conſtat. Sed ita colligit διαλεκτικώτατος, ſi dijs placet, Cornarius. Non eſſe autem ſpinam Schlehendorn nominatam Poterium, non aliundè certius, quàm ex eiuſdem hiſtoria, quæ eſt apud Dioſcoridem, probari poteſt. *Poterij delineatio.* Is in primis, præteralia, in Poterio requirit ſpiſſam lanuginem, folia exigua, rotunda, florem paruum, fructum guſtu odoratum & acrem, nullius vſus: quorum ſanè indiciorum nullum in ſpina quam nos cum multis alijs doctis viris, & ex profeſſo medicis, Prunum ſylueſtrem appellamus, neq; etiam eius fructu, reperitur. Siquidem in ea nulla apparet lanugo, niſi ea quam non rarò prætereuntes oues inuitæ rapientibus ſpinis & aculeis concedere coguntur. Folia præterea eius non ſunt parua, & rotunda: ſed propemodum eiuſdem cum Pruni ſatiuæ folijs magnitudine,

dine, & oblonga. Neq; flos eius exiguus eſt, ſed Ceraſi floribus, qui ſatis magni ſunt, æqualis. Et quod omnium maximum eſt, fructus eius neq; odoratus, neq; acris, multiq; in medicina vſus, ita vt omnes huius ſpinæ notæ reclament Poterij hiſtoriæ. Quapropter furere, & mente deſtitutum eſſe oportet, qui Poterium eſſe Schlehendorn affirmare, omnibus reclamantibus notis, audet. Atqui Cornarius eam probationem qua docemus neq; facultatem, neq; notas Poterij conuenire ſpinæ & fructui quem Schlehendorn nominant, mirum in modum, tanquam prorſus abſurdam, ridet & contemnit, quum tamen omnium teſtimonio nulla poſsit eſſe efficacior. Nam qua alia ratione oſtendemus hanc ſtirpem hoc vel illo nomine eſſe inſigniendam, quàm quòd omnes tum notæ, tum facultates quas illi veteres tribuerunt, ei conueniant? Quum itaq; Poterion eas notas quæ veterum teſtimonio in ſpina producente fructum Schlehen apparent, minimè habeat, ab ea ſit diuerſum eſt neceſſe. Deniq; quum fructus Schlehen dicti ſint acerbi, & odore deſtituti: Brabyla verò Poterij fructus, odorata & acria, vt hoc nomine diuerſa eſſe fateamur neceſſe eſt. Sed vide miram Cornarij, dicam ne impudentiam, an improbitatem. Is enim vt errorem ſuum aliqua ſaltem ratione tegeret, aut imperitioribus fucum faceret, Dioſcoridem δριμὺν pro στρυφνὸν, hoc eſt, acrem pro acerbo, dixiſſe nugatur. Verùm quis vnquam credet Dioſcoridem hos duos ſapores inter ſe diuerſiſsimos, & multo interuallo diſtantes, ſic confudiſſe, vt alterum pro altero vſurparit? Verùm qui apertam veritatem oppugnare ſtudet, huic vt eiuſmodi cõtingat nugas, neceſſe eſt. Pudeat igitur Cornarium, qui leonis ſibi paſsim, non ſine multorum riſu, nomen vendicat, iſtius commenti, quod certè in puero ferulis plectendum eſſet. Non ignoramus quidem, Dioſcoridem alicubi impropriè vſum eſſe quorundam ſaporum nominibus: quod Galenus lib. 1. de Simpl. medic. facul. cap. 34. & lib. 11. capite de Pinguedine, teſtatum etiam reliquit: ſed non eſt cur hinc colligamus idipſum etiam in Poterij hiſtoria feciſſe. Fatemur itaq; Dioſcoridem adſtringentium appellatione interdum abuſum fuiſſe: ſed quòd idem in acribus fecerit, id conſtanter negamus. Aut producat vnum ſaltem locum quo huic rei fidẽ faciat, & victos nos eſſe confeſtim fatebimur. Atqui, ſat ſcio, idipſum nunquam facturus eſt, quòd Dioſcorides perpetuò acrium voce rectè ſit vſus. Aut proferat nobis vnicum ſaltem fructum quem ille acrem eſſe affirmarit, qui guſtantibus talis non fuerit? Nulli præterea radici ab eodem attributa eſt acrimonia, quam non ſimul etiam hodie guſtu exerat: adeò vt Cornarij commentum omniũ ſit vaniſsimum. Et rectiſsimè fecerit, ſi deinceps non leonis, ſed apri potius ſibi nomen vendicet. Vt enim aper agros, prata, vineas quas ingreſſus eſt deuaſtat: ita Cornarius legitimas & omnium conſenſu approbatas optimorum autorum lectiones perturbat, & magna temeritate vaſtat & immutat. Atq; hactenus Brabyla non eſſe fructus quos Schlehen appellant, liquidò nos monſtraſſe confidimus. Vt mirari ſubeat Bernardi Deſſennij ſtuporẽ, qui audet me falſò traducere, quaſi Brabyla eſſe fructus Prunorũ ſylueſtrium dixerim, quum id ne per ſomnium vnquam mihi in mentem venerit. Sed ij lapſus frequentes admodum ſunt in ijs, qui ex aliorum ſcriptis, parum rectè intellectis, omnia corradunt, vt & ipſi in ſcriptorum numero eſſe poſsint. Eiuſmodi certè eſt hic Deſſennius, qui nihil aliud ſuis annotationibus conſecutus eſt, niſi compilatoris nomen, quandoquidem nullo iudicio omnia in vnum faſcem ex alijs corraſerit, & lectori miras tenebras offuderit. Nunc reliquum eſt, vt eos fructus eſſe pruna ſylueſtria doceamus. Prunos autem ſylueſtres principiò eſſe ſpinarum genera, præter omnium propemodum hodie viuentium medicorum conſenſum, Columella diſertè admodum teſtatur. Prunum præterea ſylueſtrem Virgil. lib. 4. Geor. vocauit ſpinum, vbi ita cecinit:

Cornarius aper rectius quàm leo diceretur.

Schlehen *ſunt pruna ſylueſtria.*

Deſſennij ſtupor.

Spinos iam pruna ferentes.

Atq; hinc factum eſt, ut Germani hanc ſpinam ſua lingua **Schlehendorn** nominarint. Neq; ſanè temerè: plurimus namq; huius in ſepibus conſtruendis vſus eſt, quo ingreſſum alienorum, ac beſtiarum ſuis ſpinis & aculeis prohibeat. Ex hiſtoria quidem eius, quòd à veteribus notis ſuis delineata non ſit, nullum teſtimonium proferre poſſumus. Quòd ſi tamen hanc ſpinã diligenter ſpectes, cum ſatiua Pruni radicibus, caudice, folio oblongo, & minutim per oras ſerrato, flore candido, & foliato, atq; fructu planè conuenire deprehendes, vt neceſſe ſit, ſpeciẽ eius ſylueſtrem eſſe. Facultates deniq; quas veteres Prunis ſylueſtribus adſcribũt omnes, fructibus quos **Schlehen** vocant, ineſſe cõſtat. Adſtringũt enim, aluumq; ſiſtunt. Id quod ſuccus ille quẽ ex hoc fructu hodie conficiunt pharmacopœi, & pro vera Acacia, nullo tamen, aut ſaltẽ ferendo errore, in ſuis officinis vtunt, ſatis confirmat. Atqui cognoſcere lectorẽ oportet quid

Cornarij argumenta improbata. aduerſus hęc Cornarius ꝓducat: Fructus, inquit, **Schlehen** nominati nõ ſolùm palàm adſtringunt, ſed ſua acerbitate oẽs à guſtu ſuo auertunt: nec edi poſſunt priuſquã vieti ac flaccidi ex repoſitione fiant. Quod palàm adſtringere fructus iam dictos aſſerit Cornarius, inficias ire haud poſſumus: ſiquidem experientia idipſum confirmat. Quid aũt ad oppugnandã noſtram ſententiã hæc ratio momenti habeat, non video. Neq; enim ijs verbis aliud euincit, quàm ꝙ ſylueſtria pruna immatura maturis magis, quandoquidẽ acerba admodũ ſint, adſtringãt. quod libenter illi cõcedimus. Nam, Galeno quoq; lib. 7. The. metho. ca. 7. atteſtante, nullum eorũ quæ στρυφνὰ Græcis, acerba latinis dicunt, modicè adſtringens eſt. Hinc eſt ꝙ pyra ſylueſtria, quę lib. 1. Simp. ca. 37. inter acerba recenſet, idem Galen. li. 6. eiuſdẽ operis magis quã reliqua pyra adſtringere & deſiccare, fluxusq; repellere ſcribat. Proinde plurimũ errat Cornarius, ꝙ fructũ **Schlehẽ** nullũ vſum in ſiſtenda aluo pręſtare poſſe ait. Quanto enim fructus illi acerbiores fuerint, tãto ad ſiſtendã aluũ aptiores erũt. Cornario tamen nõ concedimus fructus **Schlehen** vocatos edi nõ poſſe, niſi vbi vieti & flaccidi iam facti fuerint. Quippe in cõfeſſo eſt, prętereũtes hanc ſpinã tum viros, tum mulieres, pueros ac ſenes eius fructu priuſquã flaccidi fiant veſci, tantũ abeſt vt acerbitate ſua oẽs à guſtu ſuo auertat. Et memini me quum puer eſſem creberrimè hoc fructu nondum flaccido, magna auiditate, vſum eſſe. Cæterùm nullius probati autoris teſtimonio, nulla etiam ratione Cornarius Pruna ſylueſtria ante maturitatem non eſſe admodũ acerba, ut ſunt fructus **Schlehen** dicti, docere poteſt: imò contrarium planè è verbis Dioſcoridis iam oſtendimus. Quippe dum is inquit columellam, gingiuas, ac tonſillas fluxione infeſtatas, Pruna ſylueſtria ubi maturuerunt & ſiccata fuerunt, reprimere poſſe, manifeſtè innuit maturis etiam iam Prunis ſylueſtribus tantã ineſſe adſtrictionem, vt intumeſcentes paulo antè nominatas partes iuuare, & fluxionem auertere queant. Nam reprimendi facultas non niſi adſtringentibus, vt omnib. in confeſſo eſt, ineſſe ſolet. Quòd ſi igitur matura iam Pruna ſylueſtria adſtrictionẽ aliquã obtinent, & eam quidẽ tantam vt reprimere poſsint, multo maiorẽ habeant dum adhuc immatura ſunt, neceſſe eſt. Acerba enim, adeoq; adhuc immatura, immodicè eſſe adſtringentia, paulò antè ex Galeno monſtrauimus. Quapropter Cornarij ratio frigida planè, & nullius momenti ſit oportet. Pergit deinceps Cornarius, more ſuo, ineptire, & negat fructus **Schlehen** appellatos cũ Sapa coctos, ſtomacho commodiores fieri, & magis aluum ſiſtere: quẽ tamẽ vſum præſtare poſſe Pruna ſylueſtria quum Dioſcorides teſtatum reliquerit, vt hoc nomine inquit ille ſint diuerſi fructus eſt neceſſe. Verùm vt temerè idipſum affirmatur, ita rectiſsimè negari poteſt. Nam **Schlehen** adiecta Sapa ſtomacho fieri vtiliores, aluumq; magis ſiſtere ſole meridiano clarius eſt. Siquidem Sapa, vt lib. 7. de Comp. med. localiũ cap. 1. teſtis eſt Galenus, ἐμπλαστικωτάτη ἐστὶ καὶ ἀδηκτωτάτη: hoc eſt, vehementem obturan-

turandi facultatem obtinet, & minimè mordax eſt. Quocirca emplaſtica illa ſua & citra morſum exiccante facultate efficit, vt Pruna ſylueſtria, & Schlehen fructus appellati, ſtomacho magis ſint vtiles. Aſperitatē enim eorū, quā quia acerbi ſunt efficere ſolent, lenit: & vt magis aluū ſiſtāt, eo quod meatus obturet & exiccet, planè præſtat. Vt hanc quoque Cornarij rationem concidere ſit neceſſe. Poſſunt autem fructus Schlehen per ſe cocti exhibiti, & ſuccus etiam eorundē quacunque ratione extractus, per ſe datus, aluum ſiſtere. Id quod Acacia officinarū, quæ nō eſt niſi ſuccus ex fructibus illis Schlehen dictis, coctis expreſſus, teſſellatimque confectus, & inſolatus, abundè docet. Nam hæc, haud ſecus atque vera & veterū Acacia, refrigerat, exiccat, & adſtringit, vt quotidiana experientia confirmat, & guſtus quoque teſtimonio comprobatur: vt pluribus rationibus non ſit opus. Poſtremò ſpinam ferentem Schlehen nō eſſe Prunum ſylueſtrem, hoc argumento probare conatur Cornarius, quòd humilis ſit hæc ſpina, & nō iuſta arbor, vt Prunus ſylueſtris. Verùm quàm nullius momēti hoc ſit argumentū, omnibus conſtare arbitror, quū nemo ſit qui ignoret ſpinam ferentem fructus Schlehen dictos, ad iuſtæ arboris proceritatē aſſurgere. Et puto paucos eſſe qui oculis ſuis non conſpexerint multas eiuſmodi ſpinas quæ geminam virialtitudinem exceſſerint. Quòd aūt magna ex parte humilis ſit hæc ſpina, nulla alia de cauſa accidit, quàm quòd ſuccreſcere illam agricolæ non patiant, ſed crebrò ad parandas ſepes, atque in alios vſus neceſſarios, nempe ad muniendas vineas, & agros, ſuccidāt. Porrò latinos autores hos fructus Prunula & Pruneola nominaſſe nuſquam dixi, vt mihi imponit Cornarius, ſed ſic vulgò appellari, in Commentarijs meis de Stirpium hiſtoria ſcripſi, id quod veriſsimum eſt, & eius rei teſtes habeo doctiſsimos viros, Ruellium, Cordum, Syluium, & alios multos ſuprà nominatim citatos. Quare ad confutandam erroneam Cornarij de Brabylis opinionem pluribus argumentis non eſt opus: ad ea igitur quæ reſtant dicenda progrediemur.

Acacia officinarum.

Spina ferens Schlehen ad iuſtæ arboris proceritatem aſcendit.

Ribes.

Ribes non eſt niſi alterum genus Vuæ criſpæ, veteribus incognitum. Nam Arabum Ribes, diuerſum eſt ab eo quod officinę vſurpant, vt alibi fuſius monſtrauimus. Laudatur fructus eius plenior, acinis paucis, bene nutritis potius quàm denſis, paruis, & ſtrigoſis.

Rhus. Sumach. Culinarium. Coriarium.

Rhus Seplaſijs Sumach dicitur. Duo eius in vniuerſum Galeno etiam teſte, ſunt genera. Vnum, quod Græcis μαγειρικὸν, id eſt, culinarium, quòd eo pro ſale aſpergerent obſonijs, nominatur. Alterum Græcis βυρσοδεψικὸν, hoc eſt, coriarium vocatur, quòd ad denſandos pilos eo vterentur. Quod certè non eſt ita accipiendum, ac ſi diuerſæ eſſent ſtirpes, ex vna enim & eadem ſtirpe vtrunque genus ſumitur. Siquidem culinarium ſemen eius & ſuccus maximè appellatur. Coriarium autem folia, & fruticis ramuſculi, quod ijs præcipuè coriarij vterentur. Quanquam interdum vtrunque genus ad medicamenta vſurpatur, vt ſemen etiā à coriarijs. Cęterùm Galenus lib. 6. de Compoſ. medic. localium, Nicolaus Myrepſus, & plerique alij, Syriaci quoque Rhois mentionē faciūt, qui non eſt niſi ſuccus ex Rhoe in Syria proueniente collectus, quod è Galeni verbis ſit manifeſtiſsimum: ait enim, ὁ χυλὸς ὃς ἀπὸ τῆς συρίας κομίζεται. Quapropter Matthiolus falſò mihi tribuit quod Syriacū Rhoem peculiarem quendā ſuccū, & ſeparatum genus fecerim. Nam hic diſertis verbis dico, eſſe ſuccū Rhoes, nec ab alijs niſi loci ratione differre. Calumnioſè igitur præſentem locū, & contra animi mei ſententiam Matthiolus eſt interpretatus. Vt non temerè à quibuſdam ματαιόλογος appellatus eſſe videatur.

Matthioli calumnia depulſa.

Vacinia. Mora arboris.

Rubi mora, quæ βάτινα Græcis, Latinis Vacinia dicuntur, vt alibi fuſius monſtrauimus. Sunt etiam mora arboris omnibus nota.

Sena.

Senæ folliculi, quorum præcipuus eſſe deberet vſus, ſint ſubnigri, ſemine intus amplo & compreſſo. Deteriores ſubalbi, nondum iuſtæ magnitudinis &

maturitatis. Decerpendi autem ſunt, caduci enim inefficaces exiſtunt. Folia ſecundum locum tenent ſi viridia ſint, & plena, non ſubalba. Surculi inutiles purgationi, ob id abijciendi. De ea plura infrà.

Pineæ. Strobyli officinis nuces pineæ nominantur. Probantur pleni, recentes, albi. Improbantur contrà, pallidi, oleoſi, rancidi.

Paſſulæ. Vuæ paſſæ, officinis Paſſulæ dicuntur. Laudantur pingues, carnoſæ, corticetenui.

Vua vrſi, Berberis officinarum. Vua vrſi, officinis Berberis nominatur, vt alibi monſtrauimus.

Xylocerata. Xylocaracta. Xylocerata, vel ſimpliciter Cerata & Ceratia, Latinis ſiliquæ, Seplaſijs Xylocaracta, barbara prorſus & deprauata voce, nuncupantur.

Iuiube. Zizipha Græcis recentioribus, & Actuario Zinzipha, officinis Iuiube appellantur. Probantur recentes, amplæ, oblongæ, carne intus multa, ſucculenta, laxa, dulci, vinoſa: graues, ſapore dulci, nucleo paruo, foris rufæ, intus pallidæ, aut albeſcentes.

DE RADICIBVS.

Caput octauum.

Officinis noſtratibus radices quæ nominatim nobis iam ordine perſtringentur, vſitatæ ſunt.

Luparia. Aconiti Lycoctoni, Seplaſiæ Lupariam hodie appellare ſolent.

Acorus. Acori veri radix complicata in obliquum, geniculis intercepta, candida, acri guſtu, & modicè amaro, odore non ingrata, geniculis intercepta. Quare ea videtur eſſe radix quæ à quibuſdam Galanga maior vocatur, quòd omnes iam dictas in ſe notas habeat. *Galanga maior.* Non quod certò aſſeram radicem hanc è ſtirpe quæ Acorus reuera eſt natam eſſe. Quæ enim hæc eſſet temeritas id conſtanter affirmare, quod oculis meis non viderim vnquam? At fac non eſſe Acorum, tamen præſtat hac in Acori veri inopia vti, reiecta vulgaris Acori, quem vulgus herbariorum Gladiolum luteum vocat, radice, quòd à veri Acori radice tota ſua natura diuerſiſsima ſit. *Error medicorum & officinarum radice Gladioli lutei vocati pro Acoro vero vtentium.* Vt maiorem in modum hallucinari tum medicos, tum pharmacopœos ſit neceſſe, qui adulterino hoc Acoro pro vero vtūtur, magno ægrotantium malo ac detrimento. Non eſt enim adulterinus Acorus vſurpandus, niſi vbi medico vt refrigeret & exiccet conſilium eſt. *Adulterini Acori vſus.* Magnam quoq; in profluuio ſanguinis omnis generis ſiſtendo efficaciam habet, quod alibi fuſius oſtendimus.

Agaricum. Agaricum, quod Galenum ſecutus, inter radices recenſere volui, quum fungus verius ſit, leuius, rarius, mollius, albius, breuius, friabilius ſit, ſapore initio dulci, mox amaro, tandem etiam ſubacri. De quo infrà plura. Cur autem Galenus Agaricum inter radices numerarit, tomo primo noſtrorum commentariorum diximus.

Althea. Altheæ, ſiue Ebiſci, lenta, intus alba.

Angelicæ, ſatiuæ præſertim.

Apium. Officinarum error. Apij ſatiui, Seplaſijs petroſelini vocatur. Nam herba cuius radice pro Apio vtuntur noſtrates officinæ, eſt Elæoſelinum, id eſt, paluſtre Apium, quod ſua ſponte in paluſtribus locis naſcitur.

Ari radice pro Serpentaria vtantur officinæ. Ari, qua vtiq; radice pro Serpentaria, quæ latinis Dracuntium dicitur, officinæ vti debent, ſi vera Serpentaria deſtituuntur, & nequaquam illa, quæ alio nomine Biſtorta dicitur, vt paulo pòſt fuſius demonſtrabitur.

Ariſtolochia. Rotunda deſtitutæ ſunt Seplaſiæ. Ariſtolochiæ, officinæ inepte Ariſtologiam nominant, & pronunciant. Quum autem gemina ſit Ariſtolochia, rotunda & longa, altera, nempe rotunda, omnes propemodum Seplaſiæ noſtrates deſtituuntur. Quæ enim ſub hoc nomine paſsim proſtat, non eſt legitima, ſed eius herbæ radix quæ Aëtio Capnos

nos appellatur, vt ſuprà quoq; monuimus. Affertur tamen nunc à quibuſdam pharmacopœis vera, qua omnibus planè vtendum eſſet. Quanquam ſi haberi vera nequeat, Capni Aëtij radice, vtpote vehementer quoq; amara, pro ea ſine errore vti licebit. Longa non carent officinæ, vt plerique cenſent, qui eam qua illæ vtuntur Clematitin eſſe arbitrantur. Nam folia Hederæ liquidò docent eſſe Ariſtolochiam longam, & non clematitin, vt alibi copioſius monſtrauimus. Non prohibeo tamen ne ea vtantur quæ aliunde affertur, & noſtrate longè maior exiſtit.

Aſari radix numeroſa, geniculata, tenuis, obliqua, Gramini ſimilis, odorata. *Aſarum.*

Aſclepiadis, Seplaſijs Hirundinaria & Vincetoxicum appellatur, numeroſa, tenuis, odorata. *Hirundinaria. Vincetoxicū.*

Aſparagi, adempta vna litera Sparagi radix noſtratibus officinis dicitur. *Aſparagus.*

Aſphodeli veri radice omnes Germaniæ noſtræ officinæ carent. Nam ea quam ſub hoc nomine ad conficienda ſua medicamenta vſurpant, Lilij genus exiſtit, & longè alias quàm vera Aſphodelus facultates obtinet. Facillimè autem veri Aſphodeli copiam illis ſuppeditabit diligens inquiſitio, quòd in plerisq; locis huius prouentus ſit vberrimus. Etiam multi pharmacopœi veram in ſuis officinis repoſitam habent. *Aſphodelus. Seplaſiarum erratum.*

Behen Serapioni duplex, alba & rubea. Radices illæ ex Armenia ad nos hodie non afferuntur. Quare Behen alba & rubea noſtratium officinarum non ſunt legitimæ, ſed eas de quibus Serapio, & alij Mauritani ſcripſerunt, ementiuntur. Nam Behen radices Armenicæ ac veræ magnitudine ſunt radicis Paſtinacæ minoris, contortæ, & ſuaui odore. Officinarum verò craſſæ ſunt, & odoris, rubra ſaltem, expertes. Præterea Behen veræ radices tenacitatem quandam manſæ obtinent, qua Seplaſiarum prorſus carent. Deniq; in Italia non in Armenia effodiuntur. Quo fit vt nulla ſeſe offerat nobis ratio, qua probare poſsimus Behen communis vſus eſſe Arabum legitimum. Ben album quo magna ex parte vtuntur officinæ, videtur eſſe Polemonij radix, quod alibi fuſius docuimus. Quid verò ſit Ben rubrum, certò ſtatuere nondum poſſum. Actuarius certè, vt ex compoſitione Antidoti Diamoſchi ſole meridiano clarius conſpicitur, & Nicolaus Myrepſus multis in locis Behemum album & purpureum, nominant Hermodactylum candidum & purpureū, forſitan quòd digitorum quandam imaginem radix illa exhibeat. Vnde iterum liquet officinarum Behen, rubrum maximè, quum digiti craſsitudinem excedat, non eſſe legitimas, ſed ſuppoſiticias, quemadmodum fuſius in eius hiſtoria diximus tomo noſtrorum de ſtirpium hiſtor. commentarijs altero. *Behen. Ben album officinarum eſt Polemonij radix. Hermodactylus albus & purpureus poſteriorum Græcorum.*

Biſtortæ, quam Seplaſiæ falſo Serpentariam nominant, quòd Serpentaria vera non ſit niſi Dioſcoridis, & aliorum veterū Dracunculus & Dracuntium. Hinc capitaliter errant magna medicorum pars, qui Seplaſiariorum imperitia decepti, vt cæci cæcos habeant duces, non ſine maximo ægrotantiū detrimento, radice Biſtortæ, cui vehemens & immenſa adſtringendi facultas ineſt, in vnguentorum thoraci & pectori illinēdorum compoſitionibus, & ad thoracis ac pulmonis excreationes faciles reddendas, vtuntur: quum Dracunculi potius radice, quæ, Dioſcoride & Galeno teſtibus, iam dictam facultatem obtinet, illis vtendum eſſet. Et mirum eſt eos hodie etiam, num ſæpius monitos, huic errori eſſe implicatos, quum tamen, modò diligenter inquirere vellent, veri Dracunculi copiam habere poſſent. Vtantur autem ſaltem in veri Dracunculi penuria hortor Ari radice, quæ paſsim prouenit, & eaſdem, Dioſcoride & alijs atteſtantibus, facultates habet. Atqui ſcio quorundā medicorū adhuc tantam eſſe dicam inſcitiam an temeritatē neſcio, vt ne nunc quidē toties moniti errorem deſerere velint. Quorū certè pertinaciā magiſtratum vindicare decet, atq; *Biſtorta. Medicorum & pharmacopœorum error non ferendus & plectendus.*

ſeuerà

ſeuera huius animaduerſione, talium carnificũ petulantia, quum verbis emendari non poſsit, cohercenda: ac ne latius progrediatur, cohibenda.

Bryoniæ.
Bryoniæ radix foris cinericea, intus albicans, ampla, conſummata.

Borrago.
Bugloſsi, borraginis officinis dicitur. Nam recentiores Græci non tantum floribus, ſed & radicibus Bugloſsi vtuntur: & recte quidem. Nam quum radices illæ ſint ſuccoſæ admodum, fieri non poteſt quin ſint efficaces.

Calamo aromatico vero caremus.
Calamus aromaticus ſeu odoratus verus in officinis noſtris non habetur. Nam qui hoc nomine venditur, calamus non eſt, ſed radix. Neq; habet eas notas quæ illi à Dioſcoride tribuuntur. Siquidem arundini ſimilis non eſt, nec odore fragantiſsimo præditus: fiſtulis deniq; intus plenus nequaquam eſt, nec ex India affertur.

Quid ſit calamus odoratus officinarum.
Qui igitur in officinis ſub nomine calami aromatici proſtat, radix eſt, mea ſententia, non quidem veri odorati calami, ſiquidem vili precio venditur, & ſæpe admodum recens cernitur, ſed eius qui in Mæotide naſcitur, quod alibi copioſius monſtrauimus. Porrò quum hæc radix in commanducando glutinoſa ſit, linguam adſtringens, amara, & ſubacris, eiq; propemodum omnes veri calami Indici notæ quadrent, profecto tutò & citra ullius reprehenſionem pro calamo aromatico in veri penuria Seplaſiæ vti poſſunt.

Capparis.
Capparis lignoſa, grandis, & numeroſa eſt radix.

Cardapatiũ.
Chamæleonis albi, Cardapatium Seplaſijs dicitur, in lætis collibus craſſa, in montoſis gracilior, in profundo alba, aliquatenus aromatica, graui odore, dulcis.

Rhaponticũ officinarum eſt Centaurij magni radix.
Centaurij magni, quæ huius ætatis medicis & pharmacopœis Rhaponticũ vocatur, craſſa, grauis, ſolida, tripedalis, ſi integra eſt, ſucco vbi recens eſt prægnans.

Cichorium.
Cichorij. Vide Intybum.

Coſtus.
Matthiolus calumnio depulſa.
Coſti, qui Græcis triplex eſt, Arabicus, Indicus, & Syriacus. Arabes coſtum dulcem & amarum faciunt, quemadmodum poſteriores etiam Græci, potiſsimum Actuarius, & Nicolaus. Non potuit autem ſibi temperare Matthiolus, quin libro 5. ſuarum epiſtolarum medicinalium mihi genuinum infigeret, erroris q; inſimularet, quod Arabas ſecutus dulcem etiam eſſe aliquem Coſtum dixerim, ita nunquam non me ex inſidijs obſeruat, & ea etiam quæ rectè à me dicta ſunt, in calumniam rapit. Dulcem enim dixi Coſtum, vt in commentarijs meis de ſtirpium hiſtoria latius monſtraui, non ſimpliciter, quod talis nullus, legitimus ſaltem, exiſtat, ſed collatione ad alterum qui plus eo amaritudinis habet. Quare mirari ſatis non poſſum, cur de aliorum dictis temerè iudicandi autoritatem ſibi arroget Matthiolus, quum hinc aliam quam multorum odium mercedem ſibi ſperandum eſſe ſciat. Extant quidem in officinis medicorum ſub Coſti appellationibus dulcis & amari radices duæ, ſed à veri coſti notis plurimum diſtantes. Nam nec candidæ, nec leues, nec guſtu feruentes, nec odoratæ ſunt.

Coſtus officinarum qualis.
Vera Coſtus.
Suſpicio eſt Mentæ Sarracenicæ, quum vulgus herbariorum Coſtum hortenſem nominat, eſſe, alteram ſaltem, radicem. Nos, vt ſperamus, veras Coſtos, dulcem & amaram, in altera noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum editione pictas dedimus. Ad quos nunc lectorem ablegamus.

Cucumer aſininus.
Cucumeris ſylueſtris, aſinini Seplaſijs appellatur, magna, & candida radix.

Cyclaminus.
Cyclamini, nigra, & aliquantum lata. Officinæ medicorum perperam ad tertiam latinorum inflexionem huius radicis appellationem detorquent, Cyclaminis nominantes radicem.

Cyperus.
Curcuma officinarum.
Serapionis.
Cyperi radix rotunda, nigro colore, ſuaui odore, guſtu amara. Eſt verò aliud Cyperi genus in India natum Zingiberis ſpecie, quod manducatum Crocivm & colorem reddit. Hoc interdum inter Zingiberis radices inuenitur, & Curcuma Seplaſijs nominatur. Porrò Serapionis Curcuma, vt ex vtriuſq; hiſtoria

Condiſi radix magna rotunda & longa ab exteriore parte nigra ... in tota Apuliae Graecis ... Struthion Latinis Radicula & Lanaria, Seplaſijs Condiſi ... Herbam fullonum & ſaponariam vocat ... in purganda lana & panno.

ſtoriæ collatione patet, non eſt niſi Chelidonium maius. Quapropter de Serapionis ſententia Chelidonij potius radice, quàm Cyperi Indici pharmacopœis vtendum eſſet. Nihil autem refert vtro vtantur, quòd Cyperus quoq; Indica præſentem, Dioſcoride atteſtante, pſilothri vim illita exhibeat. Germanis Cucurma, Geel genffer dicitur.

Cynogloſsi radix qua noſtrates officinæ vtuntur non eſt veri Cynogloſsi radix, nam ea, Dioſcoride teſte, nullius eſt in medicina vſus: ſed eius herbæ quæ Græcis Lycopſis vocatur, vt alibi fuſius docuimus. *Cynogloßi.*

Dictamni radix, quam Diptami, deprauata nonnihil voce, vulgus medicorum, & pharmacopœi appellant, & in officinis proſtat, non eſt veri Dictamni radix, ea enim vt autor eſt Dioſcorides, inutilis eſt: ſed potius albi vocati Dictamni, vt alibi abunde monſtrauimus. Non eſt autē abijcienda hæc radix, quod ſuum habet in medicina vſum, nec eum ſanè contemnendum. Veri Dictamni folijs cana lanugine intectis vtimur, vt ſuprà eſt oſtenſum. *Dictamnus.*

Doronicum vocabulum multis accommodatur herbis. Eſt enim quoddam Doronicum, quod orientale & Mauritanorum dicitur, quod hodie ignotum eſt & inuſitatum. Aliud eſt, quod Romanum appellatur, paucis rectè cognitum, officinis noſtris ignotum. Tertium eſt, quo hodie officinæ vtūtur omnes. Quartum Dulcichinum nominatur, itidem officinis inuſitatum. Quintum, vulgatum vocatur. De quibus omnibus copioſiſsimè tomo primo noſtrorum de ſtirp. hiſto. commentariorum tomo diximus. Ad quem nunc Lectorem ablegamus. *Doronicum. Orientale.*

Dracunculi radix nuſquam ferè in officinis medicorū proſtat. Nam omnes propemodum pharmacopœi pro ea Biſtortæ radice, maximo ſanè errore, vtuntur, vt ſuprà quoq; monuimus: quum potius in veri Dracunculi penuria Ari radix illis vſurpanda eſſet, cui etiam forma non abſimilis eſt. *Dracunculus.*

Ebuli longa, digitali craſsitudine radix. *Ebulus.*

Elenij, enulæ campanæ vocant officinæ, ſubalba, aut ſubrufa, odorata, ſubacris, vegeta magna. *Enula campana.*

Eryngij radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis craſsitudine, odorata. Officinæ corrupta voce Iringum appellant. Trium eſt generum apud Dioſcoridem, vt alibi demonſtrauimus, vbi eorundem quoq; picturas exhibuimus. Iſtius radice, tanquam legitimi, officinæ vti debent. *Iringus.*

Ellebori vtriuſq; tum albi, tum nigri. Albus radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, ceparumq; modo fibratis. Niger hodie Germanis non cognoſcitur. Nam qui hoc nomine venditur Enneaphyllon fatiuum eſt. Circumfertur quoq; ab Agyrtis radix ſub Ellebori nigri appellatione, quæ legitima non eſt, vt alibi diximus. *Elleborus.*

Eſulæ radicis cortex probatur tenuis, leuis, fractu facilis, caſiæ fiſtulæ modo rubeſcens. *Eſula.*

Filicis radix nigra, oblonga, guſtu ſubadſtringente. *Filix.*

Fœniculi, nota eſt. *Fœniculi.*

Galanga minor appellata radix, eſt ſubrubra, geniculata, intorta, grauis, ſapore acerrimo linguam vellicāte, odore, & figura quadam Cyperi. Vnde nonnullis Cyperus Babylonicus vocatur. *Galanga. Cyperus Babylonicus.*

Garyophyllatæ ſeu Benedictæ intus rufeſcens, capillamentis multis fibrata, odore Caryophylli. *Benedicta.*

Gentianæ radix, colore foris buxeo, intus crocante, amariſsima, frangi contumax. *Gentiana.*

Glycyrhizæ, officinis deprauata prorſus voce Liquiritia dicitur, radix longa, coloris buxei, fractu contumax, ſapore ſubacerbo, & dulci. *Liquiritia.*

Hermo-

Hermodactylus. Hermodactyli radix rotunda, ampla, foris & intus alba, mediocriter dura. De qua infrà copioſius diſſeremus.

Enula campana. Inulæ, Enulæ campanæ Seplaſijs nominatur, radix. Vide Elenium.

Iris Illyrica. Iridis Illyricæ, quæ duûm eſt generum, Plinio lib. 21. cap. 7. teſte, Raphanitis & Rhizotomos. Raphanitis eſt, quæ à ſimilitudine Raphani ſic eſt dicta. Hanc *Aſtragalitis.* Galenus, Paulus, & Aëtius Aſtragaliten, quòd radix eius cum Aſtragali radice ſimilitudinem habeat, vocant. Vtriuſque pictam imaginem in altera noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum editione dedimus. Probatur parua, *Florentina.* denſa, frangi contumax, ſubrufa, amara, odorata. Florentina tantum officinæ noſtræ hodie vtuntur. Germanica illi non diſsimilis, ſapore acri & mordaci.

Lapatium. Lapathi, lapatij officinis dicitur, radix oblonga, crocei intus colore.

Magiſtrãtia. Laſerpitij, officinis Magiſtrantiæ, Oſtrutij, vel Aſtrutij radix nominatur. Nam herba ita vulgò appellata, nobis Laſerpitium Germanicum dicitur, cuius etiam radice eiusque ſucco in penuria veri Laſerpitij vti licebit.

Lilium. Officinarum error. Affodillus officinarum eſt Lilij ſpecies. Lilij tum albi, tum punicei radicis in officinis vſus eſt. Sed puniceum non ſine maximo errore, Affodillum deprauata voce nominant, ac pro Aſphodeli radice vtuntur: quod paulo ſuprà quoque indicauimus.

Cynogloſſa. Lycopſios, Cynogloſſæ Seplaſijs vocatæ, radix rubra, & adſtringens.

Mandragora. Mandragora vera radicibus nititur bene magnis, binis, ternisúe inter ſe conuolutis, nigris foris, intus albis, craſſo cortice veſtitis. Eius effigies eſt in noſtris de Stirpium hiſtoria Commentarijs, quæ ſatis docet Agyrtarum Mandragoram eſſe ficticiam, vt ibidem etiam fuſius docuimus.

Meon. Mei radix officinarum, non eſt niſi eius herbæ quam Germani noſtri Beerwurtz nominant, radix. Ac poſſunt quidem officinæ noſtræ radice illa pro vero Meo ſine omni errore tantiſper vti, donec verum ad nos aduehatur: ſiquidem Germanicum hoc Meum: ita enim appellare placet: eaſdem quas Meum facultates habeat. Sunt qui Meum Siſtram, Spiculam, & Anethum ſylueſtre nuncupent.

Nardi ſpica. Nardus Indica etſi radix eſt, vt Galenus etiam lib. 1. de Antidotis teſtatur, tamen Nardi etiam ſpica, à formæ ſimilitudine quam cum ſpica habet, appellatur. Radix dodrantalis, digiti parui craſsitudine, multis fibris donata, leuis, nigra ad rubedinem vergens, adſtringens, ſubacris, leniter amara, & odorata.

Nymphæa. Nymphææ radicibus, perinde atque ſemine, Dioſcoride & Galeno teſtibus non tantū floribus pharmacopœis vtendum eſſet. Cur autem flores, tanquam humectans medicamentum, quum potius deſiccent, in vſum venerint, Arabibus acceptum ferendum erit, vt ſuprà, & alibi plenius docuimus.

Filipendula. Oenanthes, Filipendulæ Nicolao & Seplaſijs radix nominatur. In multa rotunda capita extuberat.

Pæonia. Pæoniæ vtriuſque maris & fœminæ radix digitali craſsitudine, & palmi longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ radicibus ſeu glandes circiter ſeptem, aut octo inhærent.

Quinquefolium. Pentaphylli, officinis Quinquefolij dicitur, radix oblonga, & ſubrufa.

Petroſelini radice officinæ carent. Petroſelini veri radix in officinis non habetur. Nam quam ſub hoc nomine vſurpant, Apij ſatiui radix eſt, vt ſuprà quoque indicauimus.

Peucedanū. Peucedani radix à pleriſque pharmacopœis non cognoſcitur. Nigra eſt, craſſa, ſuccoſa, graui odore. Pictura extat in noſtris Commentarijs.

Polypodiū. Polypodij radix dulcis, auſtera, digiti parui magnitudine, cirris & nodis plena, ex rubro nigreſcens, colore intus herbaceo, Piſtacij inſtar.

Sigillum Salomonis. Polygonati, Seplaſijs Sigilli Salomonis dicta radix alba, mollis, longa, crebrò geniculata, digiti craſsitudine. Duûm eſt generum ſtirps, Alteram duntaxat officinæ agnoſcunt.

Pimpinella. Sanguiſorba. Pimpinellæ maioris & minoris radix, eius quam ſic in Germania vocant herbæ ab officinis vſurpanda. Nam quam hoc nomine inſigniunt Itali herba, Sanguiſorba nobis appellatur. Vtriuſq; generis herbarum picturas & facultates in noſtris Commentarijs de Stirpium hiſtoria reperient ſtudioſi.

Pyrethri. Pyrethri, eſt longa, pollicari craſsitudine, guſtu feruidiſsimo, & igneo.

Valeriana. Phu, Valerianæ officinis nominatur. Duûm eſt generum, vera & germanica. Vera, hoc eſt, quæ Dioſcoridi delineationi per omnia reſpondet, radicem habet ſuperius digiti minoris craſsitudine, ex obliquo villoſam, in nigri Ellebori modum, capillamentis inuicem cõtextis, flaueſcentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum æmulantibus donatam. Nos tertiam in noſtris de Stirpium hiſtoria commentarijs adiecimus.

Raphanus. Raphani, magna, Rapi ſpecie, ſubacris.

Rhaponticum. Rha ponticum veterum in officinis deſideratur. Qua enim ſub hoc nomine vtuntur, Centaurij magni radix eſt, vt ſuprà quoq; oſtendimus. Rhaponticum enim veterum adeoq; verum, radix eſt nigra, Coſto nigro foris, Centaurio magno intus ſimilis, ſed minor, ruffior, fungoſa, & laxa, aliquantum leuis, ſine odore, quæ manſa colorem reddit pallidum ad Crocum inclinantem, teredinibus non exeſa. Ea igitur ſit oportet, quæ à D. Gerardo Imperatoris Caroli Oratore è Ponto allata, & tandem mihi ante annos paucos à doctiſsimo viro, & amico omnium cariſsimo, D. Andrea Veſalio tranſmiſſa pro vero Rhapontico radix *Andreas Veſalius.* eſt, vt quæ omnes in ſe Rhapontici veterum notas habet, adeò vt nihil dubitem legitimam eſſe. Nam magna ex parte digitalis eſt tum longitudinis, tum craſsitudinis, fungoſa, leuis, colore exterius nigro, intus luteo, eodem nimirum quo vulgare Rheum barbarum modo commanſa colorem reddit pallidum, inodora, guſtu aſtringens, adeoq; purgandi vi deſtituta, ut infrà latius dicemus. Eius effigies eſt in noſtris de Stirpium hiſtoria commentarijs.

Rha barbarũ. Rha Indicum, & ipſi proximum Rha barbarum, quod Raued ſceni Mauritanis dicitur, quod in officinis medicorum vſitatum eſt, laudatur ſubnigrum, in rubrum inclinans, graue pro raritate ſua, confractum, ex rufo & glauco alternans, & Croci modo tingens. Seruatur annis tribus, aut quatuor in milio, vel cera ſola oblitum. De eo infrà plura, & loco paulo antè citato.

Rubia tinctorum. Rubiæ ſatiuæ radix tenuis, longa, rubra. Officinis Rubia tinctorum nuncupatur.

Bruſcus. Ruſci, quam Seplaſiarij vnius adiectione literæ, Bruſci nominant, radix Graminis ſimilis, acerba, & ſubamara.

Satyrium. Satyrij, officinæ inepta voce Satyrionis appellant, radix in officinis deſideratur. Nam qua ſub huius nomine ad Diaſatyrij compoſitionem vtuntur pharmacopœi, aut Orchios, aut Satyrij baſilici radix eſt, quæ impetum nullum ad venerem excitat. Quum itaq; hodie vix verum Satyriũ agnoſcitur, licebit pro eo vti herba, quam nos in altera editione Satyrium trifolium odoratum germanicum nominauimus. Picturam illic quoq; reperient ſtudioſi. Aut Orchios, quæ etiam Cynoſorchis nominatur, radice pro Satyrio vtendum.

Saxifraga alba. Saxifragi albi radix multis fibris capillata, eiq; multa Coriandri ſeminis quantitatem referentia grana adhærent, quibus Seplaſię, non ſine errore, pro ſemine vtuntur, quum ſemen ſuum excuſsis floribus in caulium cacumine proferat.

Scilla. Scillæ, Varro Squillæ, radix probatur bonæ magnitudinis, bene habita & nutrita, alba.

Scordium. Officinarum error. Scordij herba, non radice, vt hactenus maximo errore Seplaſiæ fecerunt, vtendum erit, vt ex Dioſcoride abundè liquet. Radix autem quam huc uſque vſurparunt, non fuit Scordij, ſed Allij ſylueſtris. Nunc pleriq; reiecto veteri errore, vero Scordio, quod facilè haberi poteſt, vti incipiunt. Quod vtinam

aliȷs quoq; nonnullis in medicamentis facerent: ita enim prompte veteres dediſcerent errores.

Scrophularia. Scrophularias Seplaſię duas habent, vnam maiorem, alteram minorem. *Maior.* Maior non eſt niſi Galeopſis Dioſcoridis. *Minor.* Minor verò eſt altera Malacociſſi ſpecies, ut alibi fuſius monſtrauimus.

Conſolida maior. Symphyti maioris, officinis Conſolidæ maioris radix vocatur, foris nigra, intus alba, viſcoſa.

Tamariſcus. Tamaricis ſiue Myricæ, Tamariſci Seplaſiȷs dicitur.

Thapſia. Thapſiæ radix, non eſt niſi Turbit eius quod à Meſue deſcribitur radix quemadmodum in tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo oſtendimus.

Turbit. Turbit Arabibus laudatur, cuius cortex eſt albus, gummoſus lactis craſsitie, vacuus, arundinaceus, fractu facilis, recens, foris cinericius. Cuius autem fruticis radix ſit, alibi nempe loco iam citato, oſtendimus.

Eſula. Tithymali Cypariſsiȷ, Meſuę & Auicennæ Eſulæ minoris eſt radix. Quod non temerè adiȷcitur, quia Nicolaus Myrepſus interdum Chamæpityn Eſulam hanc vocat, vt ſuprà quoq; eſt dictum.

Tormentilla. Tormentillæ radix in nigro rubea, modicè intorta, fibris capillata.

Turpetum. Turpetum, officinis Turbit dicitur. De quo paulo antè diximus, & infrà copioſius diſſeremus.

Vitis alba. Vitis albæ, Seplaſiȷs Bryoniæ dicitur. De qua ſuprà ſatis.

Zedoaria. Zadura, Zaduaria, Zudar, Zudera, & Zaduar poſterioribus Græcis appellatur, officinis Zedoaria, Serapioni præſertim rotunda, Zurumbet. Sapore ac colore ferè Zingiberis.

Zingiber. Zingiber Galeno, aliȷs Gingiber, Seplaſiȷs Zinziber nominatur. Eius radix ſit intus candida, odorata, Piperis ſapore, ponderoſa, fracta, ſolida, non teredinibus exeſa. Condienda eſt recens, non vetus, impoſtorum quorundam more, qui ut teredinum foramina obſtruant, rubricam aqua ſubactam ſuperlinunt.

Radices quinq; communes. { Apiȷ. / Aſparagi. / Fœniculi, aliȷ Graminis. / Petroſelini. /Ruſci.

DE SVCCIS.

Caput Nonum.

Succus quid. χυλός. SVccus propriè loquendo eſt id quod ex tota ſtirpe, partéue eius aliqua conciſa, aut tuſa, torculari, vel manibus, vel aliter exprimitur. Græcis χυλός dicitur. Nam illi χυλὸν interpretantur ὑγρὸν ἐκπιεσμα. Nos more officinarum, ſuccorum, nomine eos tantum hic inaudiri volumus, qui ab expreſsione liquidi permanent. *Mucilago.* Cæterùm ſuccus qui ex glutinoſis ſeminibus, uerbi gratia lini, pſylli, fœnigræci, cydoniorum, aut radicibus, vt altheæ, extractus, quum lentorem habeat, *Muccago.* Viſcago ſeu Muccago dici poteſt. Officinæ mucilaginem nuncupant. Hinc emplaſtrum διαχυλῶν, id eſt, è lentis & glutinoſis ſuccis, appellatum eſt. *Succi quomodo ſeruandi.* Porrò ſucci aut per ſe ſeruantur, veluti acetum, vinum: aut miſto ſale, vt omphacinum oleum: aut ſuperfuſo phialæ oleo, vt roſarum ſuccus, granatorũ, limonum, cotoneorum, ſambuci, & ſimilium. Succi pauci admodum in officinis medicorum proſtant, quòd nimirum citra corruptionem & putrefactionem multo tempore conſeruari facile nequeant. Sunt enim iȷ propemodum omnes.

Ace-

Acetum album tenuius, ob id valentius nigro & medio, præſertim ſi æquè ſit acre & vetuſtum. *Acetum.*

Acidus citrei mali ſuccus, officinis acetoſitas Citri nominatur. *Acetoſitas Citri.*

Cotoneorum, cydoniorum.

Braſſicæ.

Elaterium ſuccus eſt, qui ex Cucumeris ſylueſtris fructu exprimitur. Optimum læue, non ponderoſum, cum candore leniter humectum, guſtu amariſsimum, quod lucernarum luminibus obiectum facilè flagrat. *Elaterium.*

Iridis.

Limonum.

Malorum granatorum punicorumúe.

Mel optimum purum, adeò vt totum pelluceat, odorū, flauum, acerrimum, dulciſsimumq́ guſtanti & iucundiſsimum: conſiſtentia nec craſſa, nec liquida, ſed tam ſibi cohærens, vt continuitatem ſuam quaſi linea longiſsima non interciſum ſeruet, ſi digito attollitur. Idem coquendo paucam ſpumam emittit. *Mel.*

Oleum omphacinum ex immaturis oliuis expreſſum ad viride inclinat, odoratum, morſus expers, ſapore acerbum. Ex maturis oliuis expreſſum colore rufo, purum, pellucidum, tenue, odore exiguo, ſed grato, ſapore dulci, ſubacri. *Oleum.*

Omphacium ſuccus ex vua immatura expreſſus, officinis Agreſta nominatur. *Omphacium. Agreſta.*

Oxyacanthæ fructus ſuccus Seplaſijs Berberorum appellatur. vide ſuprà. *Berberorum ſuccus.*

Roſaceus.

Violaceus.

Vinum, deligitur varium pro ſcopis medicorum diuerſis.

Cæterarum quum herbarum ac ſtirpium ſucci æſtate tantum & vere è viridibus herbis, vſu poſcente, exprimantur, & hyberno tempore, quo omnes herbæ frigore emoriuntur, haberi non poſsint, in horum locum recentiores tum Græci, tum alij medici Serapia, de quibus ſuo dicemus loco, & ſtillaticios liquores, ſeu, vt hodie loquuntur, aquas diſtillatas, excogitarunt. Sic autem nominant, liquorem vi caloris è ſtirpe extractum. In quorum tamen vſu modum aliquem eſſe oportet, præſertim vbi non diligenter, & in duplici vaſe ſunt eliciti. Siquidem is modus cæteris eſt præſtantior, vt qui ſucco ſtirpis tum odorem, tum ſaporem conciliet. Modum hunc eliciendi ſtillaticios ſuccos Ioannes Manardus libro decimoquinto Epiſt. 5. oſtendit. Et cauendum unicè in ſucco ſtillaticio eliciendo, ne plumbeis vel æreis inſtrumentis vtamur, quod is à metallicis illis organis malam eorum qualitatem ſibi vendicet, & ſi guſtetur nunquam non, vel frequentiſsimè fumidum virus, nidoremq́ reſipiat. Quæ res non modo ægris ingentem moleſtiam afferunt, & nauſeam plerunq; mouent, ſed & plurimum noxæ ventriculo, iocinori, alijſq; viſceribus inferunt. Cæterùm ſtillaticij liquores, qui duplici vaſe vitreis inſtrumentis, calentis aquæ balneo ab herbis & floribus eliciuntur, non ſolum proprias ſtirpium qualitates referunt, ſed etiam ne tantillum quidem tum fumi, tum rei aduſtæ reſipiunt, modo caueatur, ne eius vaſculi in quo ſtirpes continentur fundum, aquam in caccabo bullientem attingat, ſed ſolo vapore ab eo eleuato incaleſcat. Nam à lento ac mitiillo calore: quippe lentus ignis calor eſt in feruente aqua, quod eius acrimonia ab humiditate obtundatur: è totius ſtirpis ſubſtantia vapores exhalant, qui in ſuccum vertuntur omnium ferè partium vices ſeruantem, quæ ex odore, & ſapore, quem ſuccus ille retinet, cognoſcuntur. Euenit autē hoc, quod aqua feruens ſua ipſius humiditate partes tenuiores illas retinet, conſeruat ac cohibet. Iam dictam eliciendi ſtillaticios liquores rationem Matthiolus quoq;, tanquam cæteris præſtantiorem laudat. Tamen vt eſſet ſibi à nobis diſſentiendi occa-

Stillaticij liquores. *Modus eliciendi ſtillaticios liquores optimus.* *Matthioli reprehenſio notata.*

occaſio, aut vt noſtrum ſaltem ſententiam arrodere poſſet, alteram quoq; eliciendi liquores hac minus exquiſitam rationem probare voluit, nec omnino eſſe reijciendam putauit. Vt hinc palàm fiat, Matthiolum nunquam non alios reprehendendi occaſionem quærere, etſi quod reprehenſione dignum ſit haud inueniat. Cæterùm in confeſſo eſt Galenum in diplomate ſeu duplici vaſe omnia propemodum coxiſſe, quod is modus extrahendi facultatem eſſet optimus. Nam quæ ita exprimuntur nullam præ ſe ferunt aduſtionem, quæ magna ex parte ſtillaticijs liquoribus multa ineſt, quæ non tantum ingrata eſt, ſed etiam non mediocriter ad morborum curationem obeſt. Hinc eſt quod liquores illos ſtillaticios patulis vaſis exponere ſoli coguntur, quò calor alienus exhalet. Atis pariter tenuiſsimas, & ſæpe nobiliſsimas rerum partes ſecum educit. Nec melior eſt eorum quæ calore fimi putreſcunt conditio. Nam hic alienam putredinis qualitatem, quæ ſaluti vehementer obeſt, adiunctam habet. Præſtat igitur is modus qui in duplice fit vaſe. *Stillaticijs liquorib. quando vtendum.* Sed quum tenuiores maximè partes ignis actione eliciantur, præſtat tum maximè liquoribus ſtillaticijs vti, vbi celerem actionem requirimus, vt in ſyncope, apoplexia, & id genus alijs morbis celerem opem deſiderantibus. *Quando non vtendum.* Vbi verò tanta celeritate opus non eſt, conſultius eſt vt herbarum ac ſtirpium earundem decoctis vtamur, præſertim quum integras earundem vires requirimus. Nam quum omnes propemodum ſtirpes, Galeno etiam libro tertio de Simpl. medica. facul. cap. 14. atteſtante, licet ſenſu ſimplices apparent, natura tamen ſint compoſitæ, adeoq; maximè contrarias in ſe habeant facultates, nempè excernendi & ſiſtendi, adſtringendiúe, rarefaciendi & condenſandi, reſerandi & contrahendi, aperiendi & occludendi, cæteraſq; vniuerſas oppoſitiones: fieri vix poteſt vt in ſtillaticijs liquoribus omnes hæ facultates ſtirpium inſint. Quippe, vt iam dictum eſt, tenuiores maximè partes ignis feruore eliciuntur, craſſiores autem in ſtirpibus ferè vniuerſæ remanent. Quapropter vires, quæ antea fuerunt coniunctæ, & per totam ſubſtantiam æqualiter diffuſæ, iam ſeparantur. Cæterùm ſtillaticiorum liquorum nomenclaturas nihil attinet referre, quòd nulla propemodum ſit herba ex qua hodie ſuccus non eliciatur.

DE LIQVORIBVS.

Caput Decimum.

Liquor quid. Liquor, qui Græcis ὀπὸς dicitur, eſt qui ex ſtirpe, aut parte eius aliqua, vulnerata, terebrata, ſcarificata, caſtrata ſponte defluit, non curando guſtu ſuauis, aut ingratus ſit. Hic paulopòſt diu inſolatus, aut lento igne ſiccatus concreſcit, quapropter omnes eius ferè generis liquores officinæ concretos vocant. Sunt verò Seplaſijs repoſiti & vſitati liquores qui ſequuntur.

Acacia vera. Acacia ſuccus ex fructu ſeu ſemine exprimitur Aegyptiæ ſpinæ, & in vmbra ſiccatur. Interdum etiam ex folijs, vt Dioſcorides autor eſt. Vera rariſsimè, aut *Acacia officinarum.* nunquam habetur in noſtris officinis. Huius autem loco vtuntur ſucco ex baccis ſylueſtrium prunorum expreſſo, teſſellatim confecto, & inſolato, non admodum magno errore, quòd & is ſuccus haud ſecus atq; veterum Acacia adſtringat, ſiccet, & refrigeret, etſi minori efficacia.

Aloe. Aloe optima ſit pinguis, glutinoſa, friabilis, facilè liqueſcens, ex rubro ruſa, iecoris modo coacta, & intus foueis plena, proinde minus grauis, bono odore, eximiæ amaritudinis, ſincera, nitida, arenularum & calculorum expers. De qua ſuo loco fuſius dicemus.

Cera

Cera. Alba. Viridis. Rubea. Cera virginea. Propolis. Cera fauis occluſa exprimitur. Probatur flauiſsima, odorata, pinguis, coacta, leuis, pura, & aliena omni materia carens. Expetitur etiam alba, vel natura, vel ablutione. Fit viridis miſta ærugine. Rubea minio tingitur. Cera virginea officinis dicta, non eſt niſi veterum Propolis, quæ in aluceariorum foribus inuenitur.

Cyrenaicus liquor. Aſa dulcis. Beltzoe. Cyrenaicus liquor eſt Laſeris ſeu Laſerpitij, ſiue Silphij herbæ, qui caule ipſius, aut radice ſcarificata, defluit. Eſt acer, mordax, modice rufus, tranſlucens, odoratus, & qui dilutus citò albeſcat. Officinis medicorum Aſa dulcis, & Belzoe, vel Beltzoin, & Beltzuinum nominatur. Sed qui ſub hoc nomine in officinis proſtat, non eſt legitimus, aut ſaltem quarundam rerum acceſsione deprauatus, quòd nequeat acer, neque mordax ſit. Non eſſe autem Silphij liquorem hinc etiam ſciri poteſt, quod Strabo libro vltimo Geographiæ ſcribat, Silphium ſuo propemodum tempore defeciſſe. Plinius quoq; lib. 19. cap. 3. multis iam annis non inueniri memoriæ prodidit. Quum igitur Strabonis & Plinij teſtimonio conſtet Silphium Cirenis eorum ætate pene defeciſſe, neque inibi facile inuentum eſſe, nihil mirum uideri debet, ſi noſtra quoq; tempeſtate defecerit, atque nullum iam ad nos vehatur quod legitimum ſit. Præſtaret itaque ſucco Laſerpitij Germanici, quod Magiſtrantiam nominant noſtri, ad compoſitionem medicamentorum vti. Ad vſum autem ſuffumigiorũ nihil obſtat cur non Bentzoen adhibeamus. Laſerpitij verò liquor Syriacus, Medicus, Parthicus, & Perſicus vocatus, virus & putrilaginem, Dioſcoride teſte, olet, ideoq; Seplaſijs Aſa fœtida, & Germanis Diaboli ſtercus appellatur, ob viroſum quem reddit odorem. *Aſa fœtida.* Aſa verò vox deprauata eſt & corrupta, à Laſſere herba haud dubie detorta. Vt enim veteribus Laſer duplex eſt, odoratum, & viroſum, ita quoq; officinis gemina eſt, Aſa dulcis & fœtida.

Diagridium. Dacrydion, officinis corrupta voce Diagridion dicitur. Scammoniæ ſuccus correctus eſt, vt infrà latius dicetur.

Euphorbiũ. Euphorbium liquor ex Libyca emanans arbore exiſtit, lacteus, vrens, tenuium partium, vel Orobi ſeu Erui magnitudine, Sarcocollæ modo emicans: vel in ouillis aut hœdinis ventriculis exceptum & concretum, vitreum, tranſlucens, acre, recens, albiſsimum. Ob eius certè acrimoniam violentiſsimam nunquam niſi inuitis pharmacopolis tunditur. Quippe etſi nares, & os omni prorſus diligentia ſibi muniant, tamen tanta eſt eius acrimoniæ vis, vt omnibus vna cum aëre penetratis munimentis, in eorundem tandem nares perueniat, vbi moleſtiſsimum excitat ardorem, qui nõ facile tollitur. Quapropter accurata diligentia in tundendo Euphorbio opus eſt. Recens albius eſt & calidius, ac leui guſtatu os accenſum diutius ſic tenet. Color autem hic caducus eſt, & citò euaneſcit, fitq; vetuſtate pallidius, aut flauius. Bimum aut trimum adhuc mediocre viribus eſt, & interdum quadrimum: quinto autem vel ſexto anno exoluitur, procedenteq; tempore totum elangueſcit: ne quis vulgi errorem ſecutus, annis decem poſſe integrum ſeruari, etiam cum Milio, lentibus, fabis, exiſtimet. Recenti tamen, quia viribus eſt violentis, non vtendum temerè erit. Annotino igitur, nam recentius igneum & venenoſum eſt, vtendum.

Galbanum. Galbanum liquor eſt naſcentis in Syria ferulæ. Laudatur odore graui, ſapore abominabili, pingue, in Ammoniaci & thuris modum cartilaginoſum, minimè lignoſum. Metuendum ne id quo paſsim officinæ vtuntur, ab impoſtoribus ſit vitiatum, lignorum ferularumq; ramentis, lapidibus & alijs compluribus recrementis adiecta. Qui itaq; optimo deſtituuntur, id ſaltem quod impurum eſt ad modum à Dioſcoride præſcriptum purgent.

Glycyrhizæ ſuccus. Glycyrhizæ liquor, aut verius ſuccus, ex radice eius nominis ſtirpis exprimitur.

Liquiritia. mitur. Seplaſiæ deprauato nomine, liquiritiam nominant. Nos quòd concretus ſit ſuccus ille, inter liquores etiam hunc commemorare uoluimus. Probatur dulciſsimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui confractus ſplendeſcat, nigerrimus, & qui linguæ ſubditus totus eliqueſcat.

Glaucium. Memithe. Glaucium liquor aut ſuccus eſt herbæ ad Hierapolim Syriæ naſcentis. Græcis in multo vſu fuit. Arabibus memithe dicitur: Guſtu amarum, & intus colore croceum, foriſecus autem rufeſcit.

Hammoniacum. Hammoniacum ſiue Hammoniacum thymiama, liquor eſt ſtillans ex ferula quadam Cyrenaica in Aphrica, prope Iouis Hammonis, vnde illi nomen, oraculum. Sunt qui Hammonicam guttam appellant. Seplaſiæ vnius literæ adiectione Armoniacum vocant. Probatur purum ligno, arenis, terra, ſordibus, bene coloratum, odore caſtorij, ſapore amaro, prædenſum, & Thuris maſculi ſimilitudine minutis glebis cartilaginoſum. Vnde palàm fit hodie ſynceriſsimi parum ad nos conuehi. Siquidem rariſsimum Ammoniacum viſitur, quod ſuis minutis glebis thus referat. Nam omne ferè, quo officinæ vtuntur, piceæ reſinæ modo in maſſam compactum conſpicitur, impurum, ac quàm plurimis impoſtorum adulterijs vitiatum.

Hypociſthis. Hypociſthis veluti fungus ad pedem Ciſthi, forma cytini, naſcitur. Non temerè autem à nobis dictum eſt, veluti fungus. Siquidem fungus reuera non exiſtit, ſed potius germen quòd è Ciſthi radicibus Punicorum coſtinis, Dioſcoride teſte, ſimile pullulat. Quare non erat cur Matthiolus hîc me, more ſuo, flagellaret, & ſimpliciter fungum Hypociſthim me dixiſſe ſcriberet. At ab eius morſu nemo eſt qui tutus eſſe queat. Liquor expreſſus etiam Hypociſthis ſimpliciter, aut cum adiectione liquor Hypociſthidis vocatur. Officinæ ineptiſsima voce Hypoquiſtidis ſuccum appellant. In offas conformata eſt nigra, lenta, ſapore adſtringente, odore non ingrata. Timendum ne Hypociſthis qua officinæ paſsim vtuntur non ſit legitima, ſed ex Hirci barbæ herbæ radicibus ab impoſtoribus confecta, qui ſuccum inde exprimunt, ac vt cõcreſcat, inſolant. Errandi occaſionem ijs qui officinis parãt Hypociſthidem Arabes dederunt, qui Ciſthum hirci barbulam appellãt. Siquidem illi ſibi perſuadẽtes hirci barbam, quã Græci τραγοπώγωνα nominant, illam eſſe ſtirpem de qua Arabes ſcribunt, non modo ſeipſos decipiunt, ſed etiam alios qui nũc adulterina Hypociſthide vtuntur. Quum autem ſine legitima Hypociſthide non poſsit optima confici theriaca, præſtat ſuccedaneo eius vti, quod Galeno teſte, eſt acacia, aut Dioſcoride autore, ſylueſtris floris Punicæ ſuccus. Cæterùm ante præparationẽ quædam Hypociſthis flaua, alia virens, alia candida.

Ladanum. Ladanum ex altero Ciſthi genere fit, quod nonnullis Ledon & Ladon nominatur. Officinæ vnius literæ adiectione deprauantes appellationem legitimam, Laudanum vocant. Laudatur odoratum, ſub viride, facilè, molleſcens, pingue, reſinoſum, quod arenas non collegit, nec ſqualore obſitum eſt. Impoſtorum malitia ſabulo, & alijs adulterijs vitiatur.

Lycium. Lycium, à Lycia regione dictum, liquor eſt Pyxiacanthæ. Optimum eſt quod vri poteſt, & reſtinctum rubentem ſpumam oſtendit, glebis extrinſecus nigris, intus quum fregeris rufis, odore minimè viroſo, cum amaritudine adſtringens, crocino colore. Quas ſanè notas id quod in officinis proſtat non habet. Neque enim igni admotum accenditur, nec intus rubeſcit, neque in guſtu amaricat, vt adulterinum ſit neceſſe eſt fateamur. Dabunt igitur operam pharmacopœi vt legitimum ſibi comparent.

Mel

Mel aërium, Galeno appellatum non eſt niſi Manna Arabibus, nomine ab Hebræis mutuato, dicta. Mel verò aërium appellatum eſt, quod ſublucanis temporibus ex aëre veniens arborum ramis, & frondibus, herbis, lapidibus, & ſolo interdum hæreat. Itaque coria ſuper terram extendentes, & arbores ac ſtirpes excutientes, quod ab eis mellis inſtar defluit, excipiunt, & fictilia eo implent. Relictum breui temporis curriculo coaleſcens grumoſum, gummi modo, efficitur. Duûm igitur in vniuerſum eſt generum, altera liquida, quæ in fictilibus aſſeruatur, & Arabico nomine Tereniabin, Hippocrati mel cedrinum, Galeno, vt diximus, aërium, & ros Libani appellatur. Hæc quia nunc nullo in precio habetur, ſeruari deſijt. Altera arida, quæ hodie in arculis ligneis aut vitreis aſſeruatur. Huius tria potiſsimum ſunt genera, quorum alterum ab orientali plaga, alterum à Calabris defertur. Eius quod ab oriente aſportatur duæ ſunt ſpecies. Altera præſtantiſsima, exiguo grano Maſtichæ aſsimilis eſt. Hincq; adeò Granata, & Maſtichina vulgò nominatur. Altera vilis, quę grano conſtat grandiori, floccorum lanæ, & bombycis effigie, hincq; adeò Bombycina vocatur. Tertia compacto eſt grano, pingui, dulci, flauoq; prædita, vulgò Brianſona. Porrò quæ à Calabris affertur trium eſt generum. Vna, quæ ſtirpium frondibus inſidens colligitur, & primas obtinet partes, foliorumq; Manna cognominatur. Minutis conſtat granulis, translucida, grauis, candida, guſtu dulcis ac ſuauis. Altera, quæ ramis inſidet. Hæc ſecundas ſibi aſciſcit partes. Tertia, quæ lapidibus, & ſolo inhæret, granis conſtans craſsioribus, & colore minus ſyncero, adeoque prioribus duabus vilior exiſtit. Siue itaq; Manna liquida ſit, ſiue arida, eligatur alba, recens, dulcis, pura, & excrementorum quoad licet expers, ex ſtirpibus odoratis & ſalubribus collecta. Sola arida in vſu eſt, liquida contempta. Durationis tempus variatur. Alia enim ſtatim poſt annum exoleſcit, & ſitum redolet, vt Maſtichina, quæ vno duntaxat anno in ſuis viribus perſiſtit. Alia tardius corrumpitur, vt ad quinquennium aſſeruari poſsit, veluti eſt quæ in Italia prouenit, præſertim in Calabrienſi agro. Omnes tamen ſicciori loco gaudent. Mala cineritia. Peſsima fuſca, cœnoſa, antiqua. Hæc tempore molleſcit, dolumq; prodit. De ea infrà plura.

Mel aërium. Manna. Tereniabin. Mel cedrinum. Granata. Maſtichina. Brianſona.

Opium, liquor ex inciſo Papauere nigro defluens. Quum enim multi ac varij ſint ὀποί, id eſt, liquores, ſolius tamen Papaueris nigri ὀπός, neutro in genere ὄπιον medicis Græcis priuatim nominatum eſt: præfertur Thebaicum. Optimum habetur graue, denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferum, quod facilè aqua diluitur, læue, candidum, neq; aſperum, neq; grumoſum, quodq; inter colandum non vt cætera coeat, & in ſole diffundatur, deinde admotum lucernis non atra luceat flamma, extinctum deniq; odoris vim ſeruat. Vnde perſpicuum euadit, Opium officinarum non eſſe legitimum è lachryma quæ ex conciſo Papaueris capite exit concretum, ſed potius id quod è foliorum & capitum contritorum ſucco confectum eſt, & Meconium vocatur, opio longè inferius. Et id quidem Glaucij, vel Chelidonij, vel ſylueſtris lactucæ ſucco, adulteratum, cuius rei inditia eius amaritudo, & quod aqua colliquatum croceum reddat colorem, argumento eſt. Candidum præterea non eſt, ſed ex nigro vireſcens, aut potius ex luteo nigricans, & aſperum magis, quàm læue, accenſum deniquè non modo nigram, ſed aterrimam edit flammam. Dabunt igitur operam pharmacopœi vt vel legitimum ſibi comparent opium, vel ipſi ſibi ex Papaueribus ſatis conficiant.

Opium.

Manna

Meconium opio longe inferius.

Opobalſamũ. Βαλζεμέλαιον. Opobalſamum, quod βαλζεμέλαιον vocari ſcribit Simeon Sethi. Probatur recens, validi odoris, ſincerum, non ad acorem vergens, dilui facile, læue, adſtringens, guſtu modice mordens, in laneam veſtem effuſum, nec maculam facit, nec ſi eluatur notam relinquit, lac coagulat, in aqua aut lacte celerrime liquatur, & colore lacteſcit. Hodie in noſtris officinis non habetur.

Opopanax. Opopanax liquor è Panacis Heraclij radice inciſa emanans, candidus dum recens eſt: dum aruit colore foris croceo, aut ſubflauo, intus candido, odore graui, ſapore amariſsimus, læuis, pinguis, friabilis, tener, facile in aqua liqueſcens.

Propolis. Cera virginea. Propolis, officinis Cera virginea dicitur. vide Cera.

Sagapenum ferulaceæ herbæ in Media naſcentis liquor eſt. Serapinum Arabibus & Seplaſijs vocatur. Atq; hoc nomine nõ raro etiam à Nicolao Myrepſo appellatur. Laudatur pellucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore Porri, ſeu medio in Laſeris liquorem & Galbanum, quibus adulteratur.

Scammoniũ. Scammonia vel Scammonium, laudatiſsimum quod eſt nitidum, rarum, fiſtulis tenuibus, fungoſum, leue, taurino glutini, vel Gummi colore ſimillimũ, linguam parum vehementer vrens, linguæ ſaliuoſæ tactu, vel humoris alicuius albeſcens in fragmentis, & lacteſcens, tenerum fractu, ac pulueratu facillimum. Si verò linguam vehementer exurat, Tithymali ſucco vitiatum indicatur, quale eſt quod à mercatoribus ad nos defertur Syriacum & Iudaicum, compactum, denſum, graue, & Erui fortaſſe farina, & lacte Tithymali alijsq; impoſtura vitiatum. Nam quod probatiſsimum eſt, rarum inuentu eſt. Id quod pharmacopœis partim acceptum referendum erit. Hi nanque illud præſtantiſsimum Scammonium eſſe exiſtimant, quod linguæ ſaliua madentis contactu, facile, confeſtimq; albeſcit. In quo Dioſcoridis doctrinam hi negligere manifeſtè videntur, vt qui admoneat, non ſolum illi experimento fidendum eſſe, ſed etiam alijs ac certioribus, id namq; adulterato quoque lactis Tithymali admiſtione euenit. Cæterùm Scammonium illud, quo omnes ferè officinæ vtuntur, Tithymali ſucco vitiatum eſſe hinc liquidò patet, quod decem, vel quindecim eius grana aluum pluries deijciant, quum ſynceri drachma, Dioſcoride teſte, id vix præſtare poſsit.

Quum Saccharum latinis, & voce parum immutata barbaris medicis Zuccarum appellatum, inter ſuccorum genera locum ſibi vendicet, & de eo inter eruditiſsimos noſtræ ætatis diſſenſio ingens orta ſit, nulla, me ſanè iudice, alia de cauſa, quàm quod veterum σάκχαρ ἢ σάκχαρον: ſic enim nominant à noſtro & hodie vſitato non ſatis diſcreuerint. Quare de hac ipſa re meam ſententiam, qua fieri poteſt breuitate, & quidem perſpicuè, exponam. *Saccharum veterum duplex. Primum.* Sacchar veterum, vt ex eorundem monimentis liquet, geminum fuiſſe conſtat. Vnum quidem, cuius Dioſcorides lib. 2. cap. 73. & Galenus lib. de Simp. medica. facul. 7. Item lib. 8. de Medendi ratione capite 4. Plinius quoq; lib. 12. cap. 8. meminerunt, qui vnanimes ſcribunt, hoc ipſum mellis in calamis concreti eſſe genus, in India atq; felici Arabia inuentum, & illinc aduectum. Quinetiam Seneca ſic ſcribit: Aiunt, inquit, inueniri apud Indos mel in arundinum folijs. Is vtiq; melleus ros ſalis modò ſupra calamos ſiue arundines coactus & concretus, Archigeni mel arundinũ, alijs verò, vti Paulo Aeginetæ, à iam dicta cõcretione, & natali ſolo, ſal Indus eſt vocatus. *Mel arundineum. Sal Indus.* Mel verò arundineũ Archigeni nuncupatũ eſt, quòd noctis frigore primũ agglutinatũ arundinibus, mellis ſpeciem habeat, Sal aũt Paulo eſt dictum,

ctum, quod interdiu calore ſolis ſuperueniente, induretur, & ita concreſcat, vt ſalis effigiem capiat. Nec temere à nobis dictum eſt, ſupra calamos. Nam ijs verbis Dioſcoridis loquendi rationem, qui inquit, ἐπὶ τῶν καλάμων, id eſt, ſupra arundines Saccharum inueniri, exprimere voluimus. Præpoſitionem autem ἐπὶ hoc in Dioſcoridis loco ſignificare ſuper vel ſupra, è Galeno fit manifeſtiſsimum, qui libro paulò antè citato, diſertis verbis ſcribit, Sacchar περιπύνθαι καλάμοις, id eſt, arundinibus circumquaque concreſcere. Niſi enim ijs verbis Galenus extrinſecus & ſuper folia arundinis concreſcere Saccharum, ſignificare voluiſſet, non περιπήγνυσθαι καλάμοις, ſed adiecta præpoſitione ἐν, haud dubiè ἐν καλάμοις, id eſt, intra arundines, cõcreſcere dixiſſet. Item ex Alexandro Aphrodiſæo, qui lib. 2. Probl. 72. in hũc ſcribit modum. Quod Sacchar Indi appellant, mellis coagulum eſt, ſole cogente rores, conuertenteq́ ad mellis dulcedinem. Auicenna inſuper Saccharum ſuper arundinem inueniri ſalis effigie Canone ſecundo cap. 757. memoriæ prodidit. Denique Ariſtoteles libro quinto de hiſto. animal. cap. 22. in omnibus mundi tractibus mellis materiam nocte decidere ſcribit. Quapropter ſi Saccharum, vt iam oſtenſum eſt, mellis genus eſt, vt è ſublimi æthere decidat, & ex aëris rore fiat, neceſſe eſt.

Ex ijs autem quæ diximus, duo ſe Matthioli errata produnt, quorum primum eſt, quod Saccharum non ſuper arundinem concreſcere, ſed potius per eiuſdem internodiorum fiſſuras exire, & reſudare ſomniat. Nam quod impudenter affirmat, nullius probati autoris teſtimonio confirmare poterit. Neq; enim Plinij teſtimonio, qui loco ſuprà citato ſcribit, Mel in arundinibus concretum colligi, iuuari poteſt, quum enim conſtet ipſum locum illum ad verbum è Dioſcoride tranſtuliſſe, in arundinibus pro eo quod ſuper arundines dixerit, neceſſe eſt. Si verò ſecus locum intelligat, intra arundines, gummium modo, concretum colligi Saccharum fateatur, oportet. Quod ſi fecerit, per Deum immortalem oro, quomodo id quod in arundinibus ita concretum eſt, ex ijſdem reſudare poterit? Nec Strabonis locum ad ſuæ opinionis, ſanè falſiſsimæ, confirmationem conducere ſibi perſuadeat, quòd in eo de alterius generis veterum Saccharo, vt è ſequentibus clarius patebit, Strabo loquatur. Vt ſole meridiano clarius ſit, Matthiolum nullo prorſus veterum autorum teſtimonio fretum, Saccharum hoc primi generis lachrymam eſſe, quæ ex arundine exudet, adſtruere. Alter huius calumniatoris error eſt, quod ex rore ſaccharum concreſcere non poſsit, ſed à ſole calefactum, rarefactumq́ in auram euaneſcat, magna pertinacia contendat. Neque enim Dioſcorides, Galenus, Aphrodiſæus, neque vllus aliorum veterum vnquam dixit, Saccharum à ſole fuiſſe diſcuſſum, & in auram euanuiſſe, ſed potius ab eo coactum & concretum fuiſſe. Sed quid multis opus eſt verbis, quum Matthioli proteruitas, ſuis ipſius verbis tum edoceri, tum euinci poſsit? Nam is mannam arborum folijs in Calabria inhærentem, à ſole tactam nõ euaneſcere, expreſsis fatetur verbis, dum libro primo ſuorum in Dioſcoridem Commentariorum in hunc ſcribit modum. In Calabria, vbi laudatiſsima eſt, manna in rorem breui tẽporis curriculo coaleſcit, grumoſaq́, gummi in modum efficitur: Ibidẽ quoq; mannam illam minutis granulis, inſtar Maſtichis conſtare tradit. Nec certè fieri poteſt, vt in opacis locis, quod ipſe ex incolarum narratione falſò adſtruit, in eam duriciem concreſcere queat: ſed vt à ſole fiat, quemadmodum omnes veteres & probati autores docuerunt, neceſſe eſt. Non tamen inficias eo, vt roris aliqua ſaltẽ pars in auram euaneſcat; maior tamen eius pars ſemper in grumos coaleſcit. Qua de re minimè mirandũ eſt, quandoquidẽ idem ferè quotidie in luto euenire conſpiciamus. Nam eiuſdem partes liquidas priuſquam dureſcat, in auram euaneſcere nemo non videt. Prɇterea cur ſaccharũ veterũ primi generis ſuper arũdines concretũ fuiſſe haud adſtrue-

Matthioli errata duo. I.

II.

Manna.

Simile.

adſtrueremus, idq́ veterum autoritate freti, quum noſtrum & id quo nunc paſsim vtimur, etiam in loco humido liquefactum, à ſole concreſcere & indureſcere omnibus conſtet. Mirum igitur eſt, cur Matthiolus non ſecum reputarit, mendacem oportere eſſe memorem. Ita enim ſibi non tam impudenter contradixiſſet, ſed cur nunc ſecus atque olim ſentiat potius indicaſſet. Verùm eius tanta eſt inconſtantia, & in alios inuehendi libido, vt præ ijs quid dicat parum curet, modò aliorum ſententias perſtringat, & eaſdem pro erroribus traducat. Hanc verò eius inconſtantiam Franciſcus Alexander fol. 12. ijs verbis notare voluit. ,, Matthiolus, inquit, ſe aliter olim ſenſiſſe confeſſus non eſt, nec mutatæ opinionis veniam popoſcit, ac ſi eius ſapientiæ ratio, eiusq́ doctrina ea ſibi ,, dignitatis inſignia adoptauerit, vt more Gnatonis Terentiani, nutet ac fluctu- ,, et, & rem ſe dignam facere polliceatur. Hæc ille. Sed de primo genere Sacchari veterum ſatis. Alterum Sacchar veterum, ſeu vetuſtioribus ſcriptoribus cognitum, ex arundinibus quibuſdam, vel ex earundem radicibus exprimebatur, eoque tum veluti liquido melle tum in cibo, tum in potu vtebatur. Hinc eſt quod à nonnullis Mauritanis Mel cannæ ſit nominatum. Ex Aegypto, & India maximè afferebatur. Id genus autem Sacchari veteribus fuiſſe cognitum, in primis Narbonenſis Varronis verſiculi ſole clarius docent, qui ſunt huiuſmodi:

Alterum Sac charum veterum.

Mel cannæ.

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo.
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeunt ſucco contendere mella.

Lucanus inſuper, quem C. Cæſare, & L. Cæſiano conſulibus natum eſſe conſtat, tertio Pharſaliæ eius Sacchari meminit ita canens:

Quiq́, bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos.

Statius præterea Papinianus, qui Neruæ Imperatoris temporibus claruit, de eodem lib 1. ſuarum ſyluarum, ſic ſcriptum reliquit:

Et quas percoquit Hypaſita cannas.

Strabo quoque, quem ſub Octauiano celebrem, fuiſſe conſtat, lib. 15. non ſolum arundines illas exprimi, ſed & decoqui ſolitas fuiſſe memoriæ prodidit, ,, in eum ſcribens modum. Eratoſthenes arborum radices, præſertim magna- ,, rum arundinum, & natura, & decoctione dulces eſſe tradit. Et rurſus ibidem, ,, vbi de eodem Eratoſthene ita ſcribit: Dixit etiam arundinem mel ſine apibus gignere. Solinus deniq́, qui Plinij contemporaneus fuit, cap. 65. de India ſcribens, inter alia ita ait. Quæ paluſtria ſunt, arundinem creant ita craſſam, vt fiſsis internodijs, lembi vice vectitet nauigantes. E radicibus eius exprimitur humor dulcis ad melleam ſuauitatem. Quinetiam Galenus qui ſub Antonino Cæſare, ijs iuniore, vixit, arundinum illarum in Aegypto naſcentium dulcium, vnde melleus ille humor exprimebatur, lib. 4. de Simpl. medic. facul. cap. 14. meminit, inquiens: ἐκ τῶν καλάμων αἱ μαλακαὶ ῥίζα. Quo quidem in loco interpres Gaudanus, maximo errore, maluarum, pro arundinum conuertit. Non eſt enim, veriſimile Galenum talium rerum diligentem & ſolertem indagatorem, Saccharum ſiue melleum liquorem Iulij Cæſaris, Varronis, Neruæ Imperatoris, & aliorum ætate notiſsimum ignoraſſe. Quum itaque Sacchar veterum alterius generis, ante Galeni quoque tempora notiſsimum, vt oſtendimus, fuerit, dubium non eſt, quin ille eius loco prædicto mentionem fecerit. Manifeſtum inſuper eſt, quod ab eodem, Saccharum cuius hodie in Seplaſiorum officinis, & paſsim vſus eſt, & more Mauritanorum Zuccarũ appellatur, genere non differat. Vt enim veterũ Saccharum: alterius generis fuit arundinũ ſuccus, ita quoque noſtrum, earundem ſuccus exiſtit. Differunt tamen inter ſe aliqua ratione, quod veteres Saccharum ſuum magna ex parte ex arundinibus expreſ-

Saccharum noſtrum à Saccharo veterũ alterius generis, ſaltem genere non differt.

ſerint,

ſerint, licet interdum etiam decoquendo, vt ex Strabone & Statio monſtratum eſt, extraxerint. Noſtrum verò decoctione tantum efficitur. Siquidem Sacchari arundines minutim conciſæ ignis calore tantiſper decoquuntur, donec vniuerſus liquor, diu efferueſcens, igneq́ conſumptas, in Saccharum, ſalis modo, in vaſis fundo contreuerit, induretur q́ ac dealbetur. Non eſt autem cur quiſpiam exiſtimet priſcos hanc decoquendi rationem ignoraſſe, quod illa etiam vſos eſſe paulò antè oſtenderimus: ſed de induſtria, quod ille ſuccus expreſſus ijs ſuauiſsimum potum præberet, eo vti noluerunt. Maluerunt igitur eo liquore, ob melleam ſuam ſuauitatem, pro potione vti, quàm ignis calore, vt hodie fieri ſolet, ad ſalis conſiſtentiam ac duriciem decoquendo deducare. Poſtquam verò ſpes lucri quotannis arundines incidere, adeoq́ artem modumq́ quo liquor illeijs ipſis prius minutim conciſis, ac deinde decoctis, ad ſalis conſiſtentiam redigere Indos docuit, veriſimile eſt, quod ſpe lucri allecti, ſucco expreſſo pro potu vti deſierint. Aut certè quum ſuccum illum incorruptum in alias, & maximè diſtantiores, regiones transferre haud potuerunt, in eam qua hodie affertur formam redigere voluerunt. Proinde quum Saccharum veterum alterum, & noſtrate ex eadem arundine, vt monſtratum eſt, colligantur, vt inter ſe differant genere fieri nequit. Differunt autem hac ſolum ratione, vt dictum eſt, quod noſtrum ſolum arte & igne præparetur, adeoq́ artificiale ſit, veterum verò interdum expreſſum, aliquando verò decoctione elicitum & extractum, adeoq́ naturale & artificiale fuerit.

Priſci decoquendi Sacchari rationem non ignorarunt.

Sed hic Matthiolus noſtram, vt caper vitem, arrodit ſententiam: neq́ enim ob immenſam ſuam reprehendendi libidinem alios perpetuo pungere non poteſt: atq́ veterum & noſtrum Saccharum idem nequaquam eſſe, ſed inter ſe differre, hoc argumenti genere probare conatur. Saccharum veterum, inquit, Galeno & Paulo teſtibus, οὐ διψῶδες, id eſt, non ſiticuloſum eſt: noſtrum verò Saccharum contra ſitim affert, vt experientia docet, quare vt inter ſe eadem ſint, fieri non poteſt. Sed non videt homo ille, totus ad calumniandum comparatus, prædictos autores Saccharum ſuum non ſimpliciter οὐ διψῶδες dixiſſe, ſed collatum potius cum melle. Quod dicimus, eorũdem verba diligentius expenſa, ſatis confirmant, & omnium maximè Auicenna, qui lib. ſui Canonis 2. cap. 757. illorum ſententiam diſertè explicans, ita ſcribit. Saccharum antiquorum, minorem quàm mel ſitim efficit. Quapropter iam citati autores Saccharum non ſimpliciter, quaſi omnino non excitet ſitim, ſed quod perinde atq́ mel, ſitim non efficiat vehementem ſignificarunt. Et quid opus eſt verbis multis? mel vehementiorem Saccharo excitare ſitim, experientia quotidiana docet.

Matthioli calumnia depulſa.

Cæterùm quum Saccharum quod hodie decoctione paratur, non ſolum in medicum vſum, verumetiam in culinarium expetatur, vt ferè cibus nullus in delicijs ſit, niſi Saccharo conditus fuerit, præſtat vt de ipſius delectu aliquid dicamus. Quum enim illud quo plus coquitur, eò magis purum, & elaboratius fiat, candeſcat & dureſcat: coctio namq́ depurat, defecat, & cogit: ideò ex multiplici coctura, diuerſos quoq́ bonitatis gradus recipit. Quum enim primum coquitur, adhuc quidem lentum & fœculentum eſt. Deinde verò, ſemper magis atq́ magis defecatum, durius, ac ſolidius fit, donec ad bonitatis faſtigium peruenerit, ac perfectionis finem conſecutum fuerit. Hinc eſt quod illud hodie finum appellent, puriſsimum & præſtantiſsimum, nomine à fine mutuato, quia candore, duritie, ac ſuauitate ad finem bonitatis peruenerit. Infimum verò, & ab hoc prorſus euarians lentum, humidum, nigricans, inſuaue, fœculentum, & primæ decoctionis nominatur. Inter hæc duo extrema, duo quoque ſunt media, alterum quidem infimo proximum, ſecundæ decoctionis: alterum verò ſummo, tertiæ decoctionis dictum. Quid multa? quanto diutius excoquitur, tanto candidius, ac durius fit Saccharum.

Sacchari noſtratis delectus.

Finum Saccharum.

Saccha-

Optimum Sacharum. Sacharum itaq; noſtrum præſtantiſsimum eſt, quod durum, ſolidum, & mutuo metarum alliſu ſonorum, ligni ſicci & ſolidi inſtar, exiſtit: tamen ob ſiccitatem & imperceptam raritatem leue, dulciſsimum, candidiſsimum, & niuis in morem ſcintillans, cohærens: quale *Valentinum.* Valentinum in metas pyramidum æmulas coactum, paruas, ponderis libræ vnius & dimidiæ, cariſsimum, & confectionibus ſiccis aptiſsimum. *Madere.* Illi dotibus, & precio eſt proximum, quod Madere vel Medere appellant: ſed in metas ponderis librarum 6. 7. 8. 9. & decem formatur, confectionibus expetitum. Affertur ex Canarijs in ripa fluminis Nigui nunc dictis inſulis, olim Fortunatis, etiam intus albicans, bonitate prædictis inferius, metis conſtans maximis pondere librarum 10. 12. Ignobiliſsimum foris albidum, intus ſubrubrum, tanquam alio fartum, & foris dolo tectum, metis æqualibus, omnium glutinoſiſsimum: condituris ſiccis ineptum, liquidis ſeruit, Serapijs ſcilicet, conſeruis vocatis, & ſimilibus. Sacharum quod purius & candidius eſt, officinæ *Finum.* Finum: quod verò minus eſt expurgatum, *Rubrum.* rubrum nominãt.

Sanguis draconis. Sanguis draconis recentioribus Græcis vocatus, legitimus, non eſt, ut quibuſdã videtur, niſi liquor cuiuſdã arboris in Africa naſcentis, colore ſanguinis, pellucidus, leuis & fractu minimè contumax, vi eadẽ qua lapis Hæmatites prę ditus. Siquidẽ arbor hęc ſcarificata liquorẽ emittit ſanguineũ, quem inſtar gummi denſatũ è cortice abraduntincolæ. Quòd abundè cõfirmant ea quę Aloiſius Cadanuſtus Venetus capite quarto ſuæ nauigationis ſcribit inquiẽs: In inſula Sancti portus dicta, ſanguis draconis reperitur, qui liquor eſt cuiuſdam arboris. Nam ſtato anni tempore incolę arbores ferro ſauciant, corticesq; earundem incidunt, qui ſequenti anno liquorem gummoſum emittunt, colore puriſsimi & ſummè naturalis ſanguinis, quem colligentes ahenis igni, reſinæ modo decoquunt, ac defecant, ſanguinemq; draconis nominant. Lignum quoq; eiuſdem arboris in fruſta conſectum incolæ decoquunt, liquoremq; inde collectum igne aut ſole denſant. Porro liquorem hunc Africanum ijdem non niſi Dioſcoridis Cinnabarin eſſe dicunt, quod illa olim ex Africa, perinde atq; is liquor Africanus, allata ſit, & quod pictorum in vſum veniat, inducendis purpureis, & rubris vmbris pauca quantitate, & quod Hæmatiti facultate ſimilis ſit. Verùm etſi non admodum reluctẽr quin illis concedam ſanguinem draconis officinarum, eſſe liquorem Africanum, tamẽ mihi nondum perſuadere poſſum eundem eſſe Dioſcoridis Cinnabarin, quod is hanc inter metallica recenſeat, adeoq; foſsile potius aliquid, quàm liquor arboris eſſe videatur. Accedit quod is ſanguis draconis non magni conſtet, ſed vili ſatis precio vendatur, & haud exigua quantitate afferatur. Quare mihi animus in eam magis inclinat ſententiam, vt credam officinarum ſanguinem draconis aut eſſe liquorem illum Africanum, aut eum qui ex herba illa quæ hodie vulgo dicitur ſanguis draconis, exprimitur. *Serapionis error.* Cæterùm in nonnullis Serapio Mauritanus maximo errore ſanguinem hunc Draconis, Syderitidis Achilleæ herbæ ſuccum eſſe memoriæ prodidit. Qua de re copioſè tomo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum primo, in hiſtoria Achilleæ diſſeruimus. *Plinij erratum.* Plinius quoq; non minori errore hunc ſaniem ſiue ſanguinẽ ex draconis pugna cũ elephante eliſum & commixtum putauit, vulgi ſecutus opinionem: quod liquorem illum, qui intento nec diluto ſanguinis inſtar colore præditus eſt, ſanguinem animantium falſò eſſe credidit. Atq; hinc eſt, quòd veterem appellationem à vulgi opinione natam recentiores ſubinde Græci retinuerint, & Seplaſiæ in hodiernum vſque diem, quod in picturis propriè ſanguinem reddat, ſanguinem draconis vocẽt. *Sanguis draconis factitius.* Officinis medicorum tertium ſanguinis draconis genus etiam proſtat, factitium & adulterinum, quod ex hircino ſanguine, bolo armenio, & ſucco ſorborũ diutius inſolatis conſtat: & globi, compreſsi tamen & non aſſurgentis, forma

para-

paratur. Hoc præſtat abſtinere, & prioribus duobus, vtpote natiuis & legiti-
mis, vti.
Thapſiæ liquor, herbæ ferulaceæ. *Thapſia.*

DE LACHRYMIS.

Caput Vndecimum.

LAchryma, quæ à Græcis δάκρυον dicitur, humor eſt ex ſtirpe ſua ſponte de- *Lachryma*
fluens, ac Gummi modo concreſcens. In officinis autem medicorum, fe- *quid.*
quentium maximè lachrymarum vſus eſt, quarum exactam noticiam habere
pharmacopolas oportet, quod non deſint mangones & impoſtores, qui eas
adulterent, ac vitient.
Bdellium lachryma arboris eſt Saracenicæ. Optimum eſt carens cortice, *Bdellium.*
ligno, ſordibus, translucens & clarum, guſtu amaro, intus pingue, & ſi tactu
ſubigitur molleſcit. Scythicum, Galeno teſte, reſinoſius, atrius, emolliens ma- *Scythicum.*
gis. Arabicum, reſinoſum, lucidum, liueſcens. Indicum, ſordidum, nigrum, *Arabicum.*
grandioribus glebis in offas conuolutum. Adulteratur gummi, & id quidem *Indicum.*
minus eſt amarum, & minus ſuffitu odoratum. Quapropter quum Bdellium
officinarum amarum non ſit, & accenſum gummi odorem referat, dubium non
eſt quin adulteratum ſit.
Cancamum lachryma eſt Arabicæ arboris, Myrrhæ quodammodo ſimilis.
Lacha Actuario, Arabibus & Seplaſijs Lacca dicitur, id quod ex collatione Se- *Lacha.*
rapionis & Dioſcoridis liquidò patet. Cæterùm Lacha quæ paſsim in medico-
rum officinis proſtat, neq; eſt Dioſcoridis aliorumq; Græcorum Cancamus,
neq; Serapionis lacca, quòd ſcilicet odore prorſus careat, neq; cum Myrrha vl-
lam affinitatem habeat. Vt maiorem in modum hallucinetur Matthiolus, qui
nos Dioſcoridis Cancamo non omnino deſtitutos eſſe putat. Errat etiam quod
Cancamum, & Laccam Arabum inter ſe non differre ſomniat. Si enim Canca-
mum, vt paulò poſt dicemus, grato odore ſpirat, quomodo rogo Arabum Lac-
ca, quæ ſapore, vt Matthiolus fatetur, ingrato eſt, eſſe poterit? Tres autem res *Lacha tri-*
Lachæ appellatione veniunt. Vna, quæ eſt veterum Græcorum Cancamum, *plex.* 1.
Arabici ligni lachryma, myrrhæ quodammodo ſimilis, vt diximus, boni odo-
ris: ſic enim in Dioſcoride conuertendum erit, vt in quo falsò βρομῶδες, id eſt,
viroſi odoris, pro εὐῶδες, legitur, quod hanc lectionem non ſolum Paulus, qui
habet εὐῶδες, verumetiam Serapio, qui conuertit, habens odorem bonum, ho-
die ignorata. Altera facticia, quæ Venetijs, & alijs locis è cocci ſeu grani tincto- 2.
rum, & Berſilij fece, qua maximè pro conficiendo colore rubro obſcuro vtun-
tur pictores, paratur. Tertia, ex qua ruber fit color, qui vulgò Carmeſinus ap- 3.
pellatur. Hæc tinctoribus eſt expetita, ideoq; à Nicolao Myrepſo in antidoto
è lacca, infectorum lacca, Arabibus rubra lacca nominatur. Roris modo ſupra
arborum ſurculos inſidet, præſertim meſpili, & coaleſcit in gummi. Quod con-
firmat Ludouicus ille Romanus lib. 6. ſuæ nauigationis cap. 21. vbi ſic ſcribit.
Mittit etiam ea regio Laccam, vnde conficiunt rutilum colorem. Gignitur hæc
in arbore Iuglandibus noſtris haud abſimili. Infectores floccorum purpuræ
eam macerant, vt colorem ebibant lanæ, & quod remanet lacca dicitur. Hoc au-
tem modo ſolet elui. Ramuli & frutices qui illo ſcatent gummi, feruente aqua,
in qua ariſtolochia & iuncus odoratus inferbuerint, reſperguntur, & piſtillo
ſubiguntur: dein aqua, quum ſidunt, emittitur. Quæ certè omnia ex Iſaac cuiuſ-
dam ſententia Serapion recenſet, adeoq; inter ſe Cancamum, quæ lachryma eſt, *Serapio: Can*
& tertiam laccæ ſpeciem, quæ gummi eſt, vulgoq; Arabes ſectanti Charmes & *camum &*
Chermeſim appellatur, ex quo floridus ruber fit color, qui Charmeſinus nun- *Laccam con-*
E cupatur, *fundit.*

Arabum doctrina confuſa. cupatur, miſcuit & confudit. Vt Arabum doctrina nihil ſit confuſius & incertius. Eſt tamen præter hoc Serapionis Charmes tertium & nouum Chermeſinum Arabibus ignotum, quo hodie puniceo & purpureo colore ſerica ſtamina inficiuntur, bacca exigua herbarũ, maximè Pimpenellæ, radicibus adnaſcens, de quo ſuprà, vbi de tinctorio grano egimus, multa à nobis dicta ſunt. Hoc loco me immeritò pungit Matthiolus, quaſi parum rectè Charmeſinum eſſe laccæ colorem quo panni rubri inficiuntur putauerim. Siquidem ea in re Serapionem autorem ſecutus ſum, qui huiuſce laccæ infecturam Chermes vocat. Sed verba Matthioli ſubijciam. Verum, inquit, Fuchſius ſe autoritate Serapionis tueri non poteſt; quod proprio capite de Chermes, per Chermes nihil ſanè aliud intelligat, quàm Coccum infectorium Dioſcoridis. Quo fit vt exiſtimauerim in eo capite de lacca omnino ſubeſſe mendam, vel autoris, vel interpretis. Hæc ille. Si ſubeſſe mendam putauit Matthiolus, cur non in Serapionem, aut eius interpretem cuius ego verba retuli, potius quàm in me errorẽ illum transtulit: præſertim quum metipſe hæc ex Serapione verba referat, inquiens. Coquitur hæc & inficiuntur inde panni rubeo colore, quam infecturam Chermes vocant. Atq; placuit ſibi vt Fuchſium præ reliquis omnibus tanquam creberrimè hallucinantem traduceret. Sed quo candore id fecerit, omnibus notum eſſe arbitror, qui in lectione Arabum paulò diligentius verſati ſunt, vtpote quibus ſatis conſtat, illis duplex eſſe Chermes. Vnum quidem, quod ſimpliciter Chermes, vel granum quo panni tinguntur, dicitur. Id profectò non eſt niſi Dioſcoridis κόκκον βαφικὸν, id eſt, granum tinctorium. Alterum eſt, rubræ laccæ, vt diximus, infectura. De vtroq;, diuerſis tamen in locis Serapio agit. Quum igitur vtrunq; Serapioni Chermes nominetur, parum candidè feciſſe Matthiolum conſtat, quod me reprehenderit propterea quod colorem eius laccæ rubræ quæ tenuibus lignorum ſurculis inhæret, Serapionem ſecutus Chermes appellauerim. Cur enim mihi non licuiſſet Arabum verba bona fide referre? Amatus Luſitanus tertiam hanc Laccam nõ in arboribus coaleſcere ſcribit, ſed apud Indos, quum terra vel pluuia, vel arte plus iuſto irrigatur, formicas alatas ligna quædam gracilia ab incolis ſic diſpoſita in altum conſcendere, & in ijs laccam generare, & hac de cauſa in lacca ligna inueniri. Quæ ſi vera ſunt, lacca non eſt, niſi, ſi Dijs placet, formicarum alatarum ſtercus, & Arabum doctrina nihil vanius erit. Sed nihil dubitamus hoc eſſe Luſitani figmentum, eſt enim homo ille in effingendis eiuſmodi fabulis exercitatiſsimus. Cuius rei fidem faciant eius Centuriæ, quæ fabulis ſunt refertiſsimæ, & Luciani dialogis ſimiles.

Hederæ lachryma. Hederæ lachryma in caudice aut trunco interdum concreſcit. Hæc Dioſcoride & Galeno teſtibus, Pſilothrum eſt, & illitu pediculos necat. Quapropter *Gummi Hederæ officinarum non eſt legitimũ.* quod in officinis ſub hoc nomine venditur, minimè legitimum eſt, ſed planè ſpurium & adulterinum: quòd guſtu neq; mordax ſit, neq; calorem præ ſe ferat, tantum abeſt vt Pſilothrum eſſe poſsit. Hic verò error facilè ex officinis explodetur, ſi modò Pharmacopœi ex ipſa potius Hedera lachrimam decerpere, quàm à doloſis mercatoribus hanc comparare velint.

Myrrha. Myrrha arboris Arabicæ eſt lachryma. Probatur recens, ſqualore & ſitu obducta, leuis, tota concolor, & quæ confractas vnguium modo, & læuas venas oſtendit, glebis minutis, amara, acris, odorata. Omnibus antefertur Troglodytica, ſubflaua, perlucida, mordax, odoris gratiſsimi, nullo vitiata liquore. Poſt hanc ſecunda eſt tenuis, Bdellij modo facilè ſub digito molleſcens, odore grauiuſcula. Mala, nigra, grauis, retorrida, præter modum exoleta, quæ Cau- *Myrrhæ vſus parum tutus.* calis dicitur. Vera inuentu rara eſt. nam in optima Myrrha, Galenus libro primo de Antidotis teſte, Opocalpaſon, quod lethale eſt, de induſtria à nonnullis

corum

eorum qui eam præparant, admixtum, inuenitur, ab optima myrrha diuerſum. Propter quod, & alia, Myrrhæ vſus parum tutus eſt. Officinarum Myrrha vi- detur eſſe omnium peſsima, ea nimirum quæ Caucalis vocatur. *Myrrha officinarum.*

Myrrha ſtacte. Myrrha ſtacte, id eſt, ſtillaticia, non eſt niſi expreſſa recentis Myrrhæ pin- guetudo. Siquidem ex Myrrha recente, pingui, & ſolo lętiore natalargior exu- datac ſtillat: dein cum aqua pauca tunditur, ac tandem machina exprimitur, co- lore pallido, amaritudine præcipua, odoratiſsima, precioſiſsima, minima por- tione efficaciſsima. Arabibus & recentioribus Styrax, vel, vt ipſi loquuntur, Storax, liquidus appellatur: id quod ex hiſtoria vtrorumq; autorum tum Græ- corum, tum Arabum, facile patet. Qui in officinis proſtat ſub Styracis liqui- di nomine, quum teterrimo propemodum ſit odore, legitimus aut ſincerus eſſe nequit. Quid vero ſit, infra indicabimus. Ex Arabum nanq; & recentiorum traditione tres ſunt Styraces. Vnus liquidus, qui non eſt niſi, quod iam diximus, Myrrha ſtacte. Alter rubeus, qui nihil aliud eſt quàm exterior cortex fu- ſcus & aridus, qui poſt lachrymam ſubactam & expreſſam remanet, quod Se- rapio ipſe confirmat. Tertius eſt lachryma, quæ ex Styrace arbore exudat, de qua infra diſſeremus. *Styrax liquidus. Styrax liquidus officinarum. Tres Styraces. Liquidus. Styrax rubens. Styrax lachryma.*

Oleæ Aethiopicæ ſiue ſylueſtris lachryma officinis, vt Hederæ, inter gummi recenſetur, & corrupta voce iiſdem Gummi Elemi nominatur. Nam oleæ vox primùm in eleæ, poſtea in elemi ab imperito aliquo Græcæ linguæ eſt de- torta. Laudatur quæ Scammonio eſt ſimilis, fulua, ſtillis exilibus conſtans, mordax. Quare videntur officinæ vera oleæ, vel vt ipſæ nominant, Elemi, la- chryma carere: quòd cum Scammonia nullam habeat ſimilitudinem, nec rufa ſit, nec guſtu mordax. Non rectè etiam in gummi genere, ſed verius reſinarum numero cenſetur, quum igni impoſita colliqueſcat & diffundatur, quemadmo- dum aliæ reſinæ. Cæterum gummi Elemi vocati vires apud Chirurgicos, & vulnerarios medicos in ſanandis caluariæ fracturis præſtantes ſunt. *Gummi Elemi. Gummi Elemi officinarū adulterinū.*

Reſina lentiſcina, id eſt, Maſtiche, officinis Maſtix nominatur: laudatiſsima, fulgore quodam ignis ſplendida, candore ceræ Tyrrhenicæ, ampla, retorrida, friabilis, ſtridens friando, odorata, minimum acris: Chia, hoc eſt, ex Chio inſula. Deterior eſt viridis & nigra, Aegyptia aut pontica dicta, Bitumini nigredi- ne ſimilis. *Maſtiche. Chia. Ægyptia.*

Terebinthina reſina, ex terebintho arbore defluens, optima eſt alba, vel cæ- rulea, vel colore vitri, pellucida, odorata, & Terebinthum referens, ſubamara, aſperæ arteriæ & ori mordax, liquida. Quapropter quæ pro Terebinthina, vel vt ipſi loquuntur, Terpentina, à Seplaſiariis venditur, quòd iam dictas notas non habeat, vera non eſt. Huic proxima eſt Laricea, ex larice arbore, cuius in Sileſia magna eſt copia, manans. Qua certe in Terebinthinæ penuria vtendum eſſet pharmacopœis. Hodie autem Abietina, pro Terebinthina, à nonnullis officinis ſupponitur, nullo quidem errore, quum non ſit Terebinthina multo inferior. Magna tamen ex parte Laricea pro Terebinthina vtuntur hodie in ſuis officinis pharmacopolæ. *Terebinthina. Officinæ Terebinthina deſtitutæ. Laricea. Abietina.*

Colophonia, Dioſcoride lib. 1. cap. 78. autore, liquida è pinu & picea reſina eſt ſponte manans. Hæc quia olim non ex omni loco, ſed à Colophone maximè, Aſiæ ciuitate, petebatur, Colophoniæ nomen ſibi vendicauit. Cæterùm liquida pinea reſina veteribus duplex fuit. Vna quidem pura, & alienorum commixtione carens: quæ vtribus aſſeruabatur ac portabatur, vt lib. 9. de Stirpium hiſtoria cap. 2. teſtis eſt Theophraſtus. Altera impura, quæ ſcilicet ligna & lapidoſa corpora in ſe habuit. Hanc Galenus lib. 3. de Compoſitione medic. generalium *συγκομιστὴν*, quod in figulinis, fictilibus amphoris ſeu doliis impura adueheretur, vocat. Hinc eſt quòd eandem multis in locis ſuorum mo- nimento- *Colophonia. Liquida pinea reſina duplex. συγκομιστή. Reſina ex fictilibus.*

nimentorum Reſinam ἐκ τῶν κεραμίων, id eſt, ex fictilibus, appellet. Nam κεράμιον Græcis fictile ſignificat. Cruda verò & liquida reſina, Plinio lib. 24. cap. 6. teſte, raro vſi ſunt medici, quòd coctam & vſtam magis vſurparent. Fit enim per coctionem ac vſtionem reſina arida & friabilis, quod manifeſtè Dioſcorides lib. 1. cap. 78. & Aetius lib. 1. teſtantur, vbi vterque coquendi & vrendi reſinã modum docet.

Reſina frixa & toſta.

Hac autem ratione coctam & vſtam reſinã, Græci φρυκτὴν, hoc eſt, frixam & toſtam, vocauerunt.

Obiectio diluitur.

Nec ei quod iam diximus obſtat, quod Galenus lib. 3. de Compoſ. medic. generalium, cap. 2. & 4. φρυκτὴν appellat eam quæ eliquata percolatur & purificatur. Nam priuſquam reſina torretur, vt eliquata percoletur neceſſe eſt, Dioſcoride etiam teſte: vt ſcilicet quod in ea ſordidum ac lignoſum eſt, ſecernatur ab eo quod purum eſt. Quapropter toſta coctaque eſſe nequit reſina, niſi antea depuretur: vt rectiſsimè Galenus puram & toſtã eandem eſſe putauerit, quemadmodum impuram & minimè toſtam itidem inter ſe haud differre putauit. Quod euidentiſsimum fit ex iis quæ libro 2. iam citati operis ſcribit, inquiens: δευτέρα δ᾽ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ἀκάθαρτός τε καὶ ἄφρυκτος. Proinde nihil refert, vt comprehenſum eſt, vtrum impuram minimeque percolatam, aut non toſtam frixamue dixeris reſinam: quòd iis omnibus nominibus res vna duntaxat ſignificetur, nec frixa fiat reſina, niſi prius repurgetur.

Reſina toſta falſo Colophonia nominata.

Hoc verò modo toſtã frixamque reſinam, vt etiam Galenus lib. iam citato memoriæ prodidit, nonnulli, etſi falſo, Colophoniam appellauerunt. Qui profectò error ad hæc vſque ſecula noſtra dimanauit. Nam in hodiernum vſque diem frixam & toſtam reſinã officinæ medicorum Colophoniam, & Græcam picem nominant, picis nomine abutentes.

Græca pix.

Reſina propriè quid.

Siquidem veteres, quod ex viuentibus & nondum præſectis arboribus deſtillat, reſinam dixerunt.

Pix propriè.

Quod autem ex incenſis pinguiſsimis harum arborum lignis in furno effluit, picem liquidam vocauerunt. Seplaſiæ hodie naualem picem nuncupant, quod ea ad obturandas naues vtantur.

Zopiſſa.

Diſtat autem à Zopiſſa Dioſcoridis, vt quæ ſit reſina cum cera nauibus deraſa.

Pix ſicca.

Cæterùm liquida pix decocta in ſiccam coit, quam Dioſcorides παλίμπισσαν, hoc eſt, bis picem, nominat.

Colophonia.

Vera autem Colophonia, peculiaris fuit reſina, Maſtichæ ſimilis. Quod euidentiſsimè teſtatur Galenus lib. 7. de Compoſ. medic. general. in hunc ſcribens modum: τὴν δὲ τὴν πευκίνην καὶ φρυκτὴν ῥητίνην εἰώθασι καὶ κολοφωνίαν ὀνομάζειν. ἰστέον, ὅτι καὶ ἄλλη τίς ἐστι κολοφωνία παραπλήσιος τῇ χίᾳ μαστίχῃ, μαλακτικὸν ἔχουσά τι: Conſueuerunt pineam, & frixam reſinam, etiã Colophoniam nominare. Sciendum verò, quòd et alia quædam eſt Colophonia, Maſtichæ Chiæ ſimilis, emolliendi aliquam habens facultatem. Quam quidem Galeni ſententiam Plinius quoque lib. 14. cap. 20. confirmat, ita ſcribens: Colophonia reſina præter cæteras eſt fulua, ſi teratur alba fit, grauior odore, & ob id ea non vtuntur vnguentarii. Ex quibus palàm fit, veteribus triplicem fuiſſe Colophoniam.

Colophonia triplex veteribus.

Vnam pineam & piceam, ex Colophone allatam. Alteram reſinam eandem, ſed toſtam ac frixam, qualis eſt etiam hodie quæ hoc nomine in officinis medicorum proſtat. Tertia vera & peculiaris, quæ Maſtichen referebat: quæ hodie eſt incognita.

Sarcocolla.

Sarcocolla arboris Perſicæ lachryma, pollini thuris ſimilis, rufa, emplaſtica, ſubamara, ſine morſu ſiccans. Valentior eſt flaua, quàm alba: & quo amarior, eo melior. Quapropter quæ amara non eſt, haud dubiè adulterium ſenſit. Sarcocollam autem Græci hanc lachrymam dixerunt, quod ſicuti glutinum lignũ, ita hæc ſauciatam, exulceratamque corporis carnem agglutinat.

Styrax calamites.

Styrax lachryma arboris Syriacæ. Probatur flauus, pinguis, reſinoſus, albicantibus grumis, acer admodum & amarus, odoris bonitatem diu ſeruans, & qui ſubactus melleum liquorem reddit. A Galeno lib. 1. de Antidotis, Calamitis, quod olim in calamis & arundinibus ex Pamphilia adueheretur, dictus eſt, & reliquis præſtantior fuit. Atque hinc eſt, quòd in hodiernum vſque diem vſitatum

tum ſit medicis, vt Styraci ſemper Calamitæ nomen adiungant, præſtantiorem ſignificare volentibus. Hic re uera liquidus fuit, & dicebatur, quanquam diuerſus ab eo qui ita Arabibus nominatur. Hodie afferri deſijt. Hallucinatur igitur plurimum Deſſennius, qui impudenter ſcribere auſus eſt, quoties ſimpliciter effertur Styrax, Calamiten ſiue aridum intelligendum. Optarem hunc hominem paulo tardius ſcribendi prouinciam, donec maturuiſſet iudicium, ſuſcepiſſe. In errore quoque verſatur Matthiolus, qui illum liquidũ fuiſſe negat, quem admodum copioſè in tertio noſtrorum de ſtirpium hiſtoria Commentariorum tomo demonſtrauimus. Hic incandicantes & rufeſcentes grumos ſeu micas concreſcit, & Galeno ſiccus dicitur. Huic Calamitæ Styraci interdum liquida reſina & oleum additur, vt liquidior factus magis redoleat, & viliori precio vendatur: qualis eſt, qui in officinis, medicorum ſub Styracis liquidi nomine hodie proſtat. Porro exterior cortex qui poſt lachrymam expreſſam remanet, Arabibus, vt ex Serapione conſtat, Styrax fucus dicitur. Et hoc etiam nomine Seplaſijs hodie appellatur. Iiſdem quoque rubeus Styrax, & Thymiama nominatur, quod ſcilicet Papiſticæ religioni addicti, eo in ſuis templis ad ſuffumigandas aras diuorum vtantur.

Deſſennij error. *Styrax ſiccus Galeni.* *Storax liquidus officinarum.* *Styrax ſiccus Arabum, & officinarum.* *Styrax rubeus.* *Thymiama.*

Thus lachryma eſt arboris Arabicæ, officinis non ſine riſu eruditorũ, Græco articulo adiecto, Olibanus vocatur. Laudatur pingue, albius. Quod fœminum appellant, reſinoſum magis eſt, ac molle, citò ardens. Quod maſculum, primùm albicat, tandem etiam rubeſcit & flaueſcit. Mannam verò thuris, ex magnis faſciculis glebisúe exiguas thuris micas, concuſſu, motuque eliſas, à thure læuigato diuerſas, cum fragmentis quibuſdam exiguis corticis thuris, nominant. Nam, vt Galenus lib. 4. de Compoſ. medic. generalium, cap. 4. teſtatur, fragmenta quædam exigua corticis thuris ipſi mannæ inhærent, à quibus exiguum quiddam adſtrictionis aſſumpſit, qua quidem ratione à thure differt, vtpote quo magis adſtringat. id quod libro 5. Thera. methodi confirmat Galenus, vbi mannam στυπτικώτερον εἶναι φάρμακον τοῦ λιβανωτοῦ, diſertè ſcribit.

Thus. *Maſculum.* *Manna thuris.*

Tragacantos, tragacantha, vel tragacanthum, lachryma eſt, Dioſcoride teſte, quæ radicibus vulneratis emanans, concreſcit. Officinis, corrupta nonnihil voce, Dragagantum appellatur, & perperam ab ijſdem inter gummi genera numeratur. Laudatur Tragacantha alba, pellucens, gracilis, læuis, ſincera, ſubdulcis. Quæ verò eſtantiquata, magis primùm palleſcit, dein rufeſcit, tandem etiam flaueſcit: fitque hæc annis amara, ob idque calidior.

Tragacantha

DE GVMMI.

Caput Duodecimum.

GVmmi eſt lachryma, in truncis arborum concreta. Vſitata hæc quæ ſequuntur, in officinis medicorum ſunt.

Gummi.

Arabicum gummi vulgò dictum, quod ab Arabia regione Aegypto conterminaolim importaretur, ex Acacia Aegypti ſpina manat, in vermiculorum ſpeciem contractum, vitri modo perlucidum. Veteribus gummi abſolutè, Galeno Thebaicum, alijs Babylonicum, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis dictum. Quod in officinis proſtat, non videtur eſſe legitimum. Nam ſunt illi commixta varia aliarum arborum gumi, nec contractis vermiculis ſimile exiſtit.

Gummi Arabicum. *Thebaicum.* *Babylonicũ.*

Amygdalæ amaræ.

Ceraſi, quod tuſsi medetur vetuſtæ, viſum exacuit, & calculoſis auxilio eſt.

Ceraſi.

Iuniperi gummi veteribus non memoratur. Plinius tamen lib. 13. cap. 11. eius meminit, ſed ad nihil vtile eſſe tradit. Contrà recentiores Græci, Actuarius præſertim, & Nicolaus, crebrò ipſius mentionem faciunt, & ad plurima eſſe

Iuniperi.

Plinij locus enucleatus. vtile ſcribunt. De quo non eſt cur quiſpiam miretur. fieri enim potuit, vt Plinij temporibus ignotus fuerit eius gummi vſus: ob idq́ contemptum, tanquam inutile, iacuerit. Atqui tandem poſterioribus Græcis cœptum eſt vti hoc gummi: ideoq́ eius facultates ijſdem quoque innotuerunt, quæ priores latuerunt. Probatur recens, perlucidum, pallidum. dum veterauit, flaueſcit, & fit friabile Maſtiches modo, quam toto habitu multum mentitur. In vſu frequentiori tamen eſt ſcriptoribus & pictoribus, quàm medicis, vt mox fuſius dicemus: *Vernix.* vulgò Vernix nominatur. Sed ne ambiguitas hoc loco alicui imponat, animaduer- *Duplex vernix.* tendum duplicem eſſe Vernicem: vnam ſponte natam, alteram factitiã. Sponte *Sponte nata.* nata, eſt iuniperi gummi, quæ ſolida & ſcriptorum vernix à nonnullis appella- *Solida.* tur. Solida quidem, ad alterius differentiam, quæ liquida eſt. *Scriptorum.* Scriptorum verò, quia ex hoc gummi puluis fit ad delinendas chartas aptus, ne bibulæ ſint, & elegantiores appareant literæ. Eius enim farina ſuperiecta, literis nitorem concili- *Sandarax.* at. Vernix autem hæc alio nomine Arabibus, maximè Serapioni, Sandarax, & *Factitia ſeu liquida.* Raſi Sandaros, recentioribus Sandaraca dicitur. Factitia vernix eſt liquida, & Germanis, alluſione quadam ad Latinam vocem, **Verniß** nominatur. Hæc gemina exiſtit. Vna enim eſt, quæ conſtat ex gum̃i iuniperi, & oleo quod preſſum lini ſemen remiſit. quanquam aliqui oleum è nucibus expreſſum, adiecta aloe, vſurpant. Altera, quæ ex ſuccini reliquijs ad tornatilia opera inutilibus conficitur. Quæ res nonnullis impoſuit, ac erroris occaſionem præbuit, vt vernicem eandem cum ſuccino eſſe crediderint. Vtraq́ liquida pictores, & fabri lignarij vtuntur. Ea nanq́ colores imbuti ſic tinguntur, vt pertinacius hæreant, quàm deleri facile poſsint. Hac etiam illuſtrantur picturæ, & ferro nitor conciliatur. Vtilis quoq́ ad ambuſta, & efficax ad dolores & tumores hemor- *Vernix à vernigine diſtat.* rhoidum. Diuerſa verò eſt vernix à vernigine, quæ Ariſtoteli lib. 5. de Animal. hiſtoria cap. 22. & Varroni lib. 3. de Re ruſtica, cap. 16. ἐριθάκη appellatur. *ἐριθάκη.* Non eſt autem niſi apum opificium, vt idem M. Varro teſtatur, quo fauos extremos inter ſe conglutinant. Quod Plinius quoq́ lib. 11. cap. 7. confirmat, qui apum, dum operantur, cibum plenum humoris eſſe, & in fauorum inanitatibus *Sandaraca.* ſepoſitum inueniri, atq́ non tantum Erithacen, ſed & Sandaracam vocari, ſcri- *Vernigo vnde dicta.* bit. Vernigo autem dicta eſt, quaſi vernus ros. ex verno enim rore, Plinio loco iam citato teſte, fit. Vt hinc palàm fiat, plurimùm errare eos, qui vernigi̇nem eandem cum vernice eſſe exiſtimãt. Hallucinantur ijdem, quòd vernicem, quaſi vernum rorem, vocatum eſſe putant, quòd ex verno rore fiat. Id enim de vernigine, non vernice rectè affirmatur: vt quæ non verno, vt vernigo, ſed æſtiuo potius tempore, recentiorum Græcorum teſtimonio, è iunipero arbore ſudat.

Pruni. Pruni gummi, potum in vino, calculos frangere dicitur: & ex aceto illitum, infantium impetigines ſanat.

DE CORTICIBVS.

Caput XIII.

CORtices vſitati autem hodie in medicorum officinis ſunt maximè qui ſequuntur.

Aranciorum cortex. Aranciorum, aut rectius aurancìorum malorum. De quibus cap. 7. diximus.

Caſia. Caſia quo Cinamomo eſt ſimilior, ac odore ac guſtu propior, eo eſt præſtantior. Tanta enim eſt Caſiæ cum Cinamomo ſimilitudo ac confinitas, vt autore etiam in libro de Antidotis Galeno, Caſiæ ramuli in Cinamomum vertantur, & contrà. Quod cognoſcentes qui arbores illas excorticant, nullo diſcrimine vtrumq́ corticem in faſciculos redigentes, ad exteros mittunt. Eſt autem inter Caſiæ genera, quæ, vt ex Dioſcoride liquet, complura ſunt, optima, rufa, fal-

ueſcensq́

veſcensq; roſam expirans, & vinum olens, boni coloris, perquam anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa: nec linguam ita impenſe vt Cinamomum erodit, ſed cum acrimonia quadam potius adſtringit, & aromatum modo odora. Hinc omnibus perſpicuum euadit, quòd cortex quo ſub Caſiæ nomine hactenus vſi ſunt pharmacopœi, nō ſit vera Caſia, quòd nec guſtu Cinamomum referat, nec acris ſit, nec odoratus. Sunt qui ſamenta quædam & virgularū fruſtula Caſiam ligneam eſſe falſò putarunt. Alij Geniſtæ radicis corticem eſſe cenſuerunt. Nec Caſia quæ nunc affertur, eſt niſi peſsima ipſius ſpecies. Vera autem Caſia quibuſdam non videtur eſſe niſi id quod Nicolaus Myrepſus & alij Canelam & Canellam nominant, quod canales & tubos imitetur. Sed fieri forte poteſt, vt in capſis Canella refertis & Caſiæ & Cinamomi genera reperiantur: quare delectu opus erit, qui illa diſtinguere velit. Diſtinguet autem, notis vtriuſq; diligenter expenſis. Cæterùm habet caſia alias quoq; apud Græcos appellationes. Nam Galeno ſæpe κασία σύριγξ, & Actuario ac Nicolao σύριγξ τῆς κασίας, id eſt, Caſia fiſtuloſa, aut Caſia fiſtula, & ξυλοκασία, hoc eſt, lignea fiſtula, qua quidem nomenclatura adhuc officinæ vtuntur, nuncupatur. Diuerſa tamen res eſt à Caſia purgatrice & Aegyptia, quæ eidem fiſtulæ vel fiſtularis nominatur, vt capite ſeptimo diximus.

Caſia officinarum.

Canella.

Caſia fiſtula.

Caſia lignea.

Cinamomum, quod nobis Zeilam inſula mittit, cortex eſt arboris quatuor ferè cubitorum altæ, craſsitudinis brachialis, ſex vel ſeptem è trunco mittentis ramulos, qui ſingulis annis amputantur, atq; iterum pullulant, quorum cortex, qui Cinamomum eſt, ſit tenuis, odoratiſsimus, guſtatu acris, & valde mordax, non tamen adeò vt moleſtè rodat, manſum Rutam oleat, colore intus cinericio, extrà ſubrufo, nodis frequentibus, leuis, fractu facile. Hanc meam de Cinamomo, quòd cortex ſit, ſententiam Matthiolus in altera ſuorum in Dioſcoridem commentariorū æditione prorſus improbat, & ſibi admodum dolere ait, quod maiorem fidem præſtiterim Luſitani ineptijs & mendacijs, quàm virum peritum decuerat. Quaſi verò hoc à Luſitano, cuius fides mihi ſemper ſuſpecta fuit, didicerim, & non huius meæ ſententiæ autores ac teſtes habuerim viros grauiſsimos, ac fide digniſsimos. Inter quos ſanè vnum Ludouicum Vartomannum, Romanum patricium commemoraſſe in præſentia ſatis ſit. Is enim lib. 6. ſuæ nauigationis cap. 4. de Cinamomo ita ſcriptum reliquit. Cinami arbor Lauro haud abſimilis naſcitur, præſertim ſi folia ſpectes. Et mox ſubijcit: Cinamum nihil aliud eſſe, quàm librum corticemúe, eumq; ita legi. Singulis ternis annis, inquit, incîdunt ramos delibrantq;, demptumq; eo modo corticē, Cinamomum appellant. Quibus vtiq; verbis, Matthioli opinionem planè refellit. In peruerſam autem hanc opinionem nulla alia de cauſa peruenit Matthiolus, quàm quod veteres vnanimes ſcribant, Cinamomum eſſe ramos, virgulta, & ſurculos, id quod nos quoq; fatemur. Quod enim illi ramulorum, virgultorū, & ſurculorum tantum in hiſtoria Cinamomi mentionem faciunt, id nullò alio nomine factum eſt, quàm quod cortex qui Cinamomū eſt, ex ijs ipſis duntaxat, & nequaquam è caudice colligatur. Quod itidem confirmat Ludouicus ille Romanus, qui loco paulò ante citato ſic ſcribit. Non caudicem incîdunt, ſed tantum ramos. Quapropter quum non ex caudice, ſed ex ramulis virgultisúe tantum cortex, qui Cinamomū appellatur, delibretur, nihil mirum, cur in eius hiſtoria horum tantum meminerint, vt de victoria Matthiolo nō ſit admodum triumphandum. Accedit huc, quod Germani noſtri in hodiernum diem Cinamomū ſua lingua, Zimmetrinden/ hoc eſt, corticem Cinami, nominant. Ocularis etiam inſpectio docet Caſiam eſſe corticē, cui Cinamomum eſt ſimile, quapropter vt & illud cortex ſit, neceſſe eſt. Sed hanc & alias Matthioli calumnias etiam Franciſcus Alexander Vercellenſis inſectatur. Rarò aut nunquam hodie

Cinnamomū.

Matthiolo reſpondetur, & eius opinio reprobatur.

verum Cinnamomum affertur. Quo enim ſub hoc nomine vtuntur Seplaſiæ, magna ex parte Caſia eſt, vt paulo antè diximus. Nam ſi affertur, de quo tamen non parum addubito, nõ eſt niſi id quod tenue admodum eſt. Quod enim craſſum hodie affertur, non eſt niſi Caſiæ genus. Cæterùm arboris huius folia nucis iuglandis aut Lauri latifoliæ folijs ſimilia ſunt, quæ in officinis falſo pro Malabathro venditur, vt ſuprà quoq; oſtenſum eſt. *Cinamomi folia.*

Citri. Citrei mali cortex, Citri officinis nominatur.

Sidion. Pſidion. Malicorium. Punicorum malorum, Granatorum Seplaſijs vocatur. Galeno & Dioſcoridi Sidiõ, Barbaris adiectione vnius literæ deprauata voce Pſidion, Plinio Malicorium dicitur.

Macer. Macer cortex eſt flaueſcens, craſſus, guſtu perquàm aſtringens, Dioſcoride teſte, ex Barbaria aduehitur: Galenus ex India conuehi tradit, guſtu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum & ſuaue redolens. In calore & frigore temperatus, in tertio autem deſiccat. Non differt à Mace, quemadmodum lib. 2. de ſtirpium hiſtoria copioſiſsimè monſtrauimus.

Macis. Macis autem Arabum extima eſt membrana, tenuis, fuſca, aut flaua, odorata, ſapore ſubacri, alteri duro & ligneo nucis moſchatæ inuolucro cohærens. Calida & ſicca, Auicenna teſte, in ſecundo ordine.

Fraxini cortex.

Mandragoræ Mandragoræ cortex craſſus.

Nucis Iuglandis viridis.

Raphani.

Sambuci.

Tamaricis.

Thuris. Thuris arboris cortex ſit craſſus, pinguis, odoratus, recens, læuis, non ſcaber, ſine membranis. Adulteratur miſto cortice pini aut nucis eius cortice. ſed hi ſine odore fumant, non incenduntur: thuris verò cortex ardet, & cum odoris fragrantia vaporem iaculatur. Ferè in glebis thuris, vt dictum eſt, inuenitur.

DE LIGNIS.

Caput XIIII.

Agallochon. Dioſcoridis locus emendatus. AGallochon eſt lignum quod ex India & Arabia, Dioſcoride autore, defertur, Thinæ ligno ſimile, ſolidũ, compactum: ὀστιμμένον enim, id eſt, conſtrictum, compactũ, & ſolidum, vt habet Aldinus codex: non ὀστιγμένον, hoc eſt, maculatum, vt in alijs Dioſcoridis codicibus ſcribitur, legendũ. Quod neceſſariò monendum eſſe duxi, ne more quorundã lignum aloes verum eſſe non putaremus, niſi quod eſſet maculatum, ſeu punctis interſtinctum. Satis enim eſt, ſi guſtu ſit adſtringens, odoratũ, ſubamarũ, & compactum. Accedit pro confirmanda Aldini codicis lectione, quòd neq; Serapio, neq; Auicenna macularum & punctorũ meminerint, ſed vterq; durũ & ponderoſum ſeu graue, quale certè eſt id q̃d compactum & ſolidũ exiſtit, eſſe ſcribit. Dioſcorides quidem corticem eius corij ſimilitudinẽ habere, & verſicolorẽ eſſe, non lignũ ipſum tradit. Quapropter interpretũ Dioſcoridis ſententia, qui ὀστιγμένον legerunt, & maculatũ interpretati ſunt, prorſus repudianda erit, & ἐστιμμένον cum melioribus & emendatioribus codicibus: aut cum Oribaſio ἐστὶ μὲν οὖν εὐώδης: eſt igitur odoratum legendum.

Xylaloe. Lignũ aloes. Optimi probatio. Xylaloe Aetio, Simeoni Sethi, Nicolao, & Actuario recentioribus Græcis, Seplaſijs lignum aloes dicitur. Optimi hanc eſſe probationem ſcribunt. Si coniectum in carbones Thuris modo liqueſcat, lachrymamúe fundat, & odorem ſpiret bonum, diuq; antequam ab igne abſumatur, perduret. Item ſi aquæ iniectum mox ſubſidat, & bullas edat.

Crudum. Crudum Nicolaus & Meſue vbiq; ferè requi-

requirunt. Simeon autem Sethi non conſequi illud bonum odorem, niſi putreſcat, memoriæ prodidit. Putreſcit autem, ſi conditum ſub terra, & multo puluere obrutum, poſt certum temporis ſpacium ab incolis educatur. Crudum itaq; eſt quod inſepultum fuit nec computruit. Non autem temere crudi Agallochi mentionem prædicti autores fecerunt. Nam ad geminum vſum medici, Agallochum accommodant, nempe ad ſuffimenta odorisq; conciliandi gratia: & ad roborandas internas corporis partes. Si igitur boni odoris conciliandi ergo ad medicamentorum compoſitiones adhibetur, vſurpandum erit id quod ſepultum fuit. Siquidem vt Simeon Sethi atteſtatur, quandiu non putruit, nihil odoris ſuauitate à reliquis arborum lignis diſtat. Sin ad roborandas internas corporis partes, verbi gratia cor & ventriculũ, medicamentis inditur, crudo vtendum erit, vtpote quod adſtrictoriam ſuam facultatem illæbefactatam adhuc retinet, adeoq; ad robur partibus conciliandum aptiſsimum eſt. Quare crudum etiam vbi dyſenteriam curantibus medicamentis inditur præſtantiſsimum erit. Quum itaq; crudum Agallochum id ſit, quod non putruit, & inſepultum fuit, adeoq; quod ſtatim ab arbore exciſum ad vſum rapitur, parum recte Matthiolus me reprehendit, & id potius eſſe Agallochum crudum contendit, quod non fuerit antea elixum. Nam non id ſolum quod antea non fuit elixum & coctum, ſed etiam id quod terra vel puluere ſepultum non fuit, crudum dicitur. Vtrunq; enim ſtatim ab ipſa arbore exciſum, ad vſum rapitur. Coctum verò, & quod ſepultum fuit, nequaquam. Coctum verò in igne diu durat inconſumptum, propterea quod inter coquendum, quemadmodum etiam ſepeliendum, glutinoſam humiditatem amiſerit. Mos eſt autem Arabibus decoquere Agallochũ, vt Caſsius Felix autor eſt, odoris excipiendi gratia, aquamq; in qua decoctum eſt & eius ſuccum excepit in multos vſus ſeruare. Proinde dum me Matthiolus erroris inſimulat, ipſe in binos, eosq; maximos errores incidit, quorum is primus eſt, quod per crudum Agallochum Nicolaum intelligere tradit, quod impetu fluminum, longoq; eorum ductu per regiones defertur. Sed non videt id quod à ſole elixatum eſt, crudum dici non poſſe. Vtrunq; enim, nempe tam id quod ab igne, tam id quod à ſole elixatur, coctum ſit neceſſe eſt. Alter error eſt, quod cenſet Nicolaum nullum aliud expetere Agallochum, quàm quod ſepultum præſtantiſsimum euaſerit. Quomodo enim præſtantiſsimum eſſe poterit id, quod facultatem adſtrictoriam, quæ in crudo maximè requiritur, iam ex ſepultura ferè totam amiſit. Atqui ita euenire ſolet, vt quum aliorum errores, meos potiſsimum auidius inſectatur Matthiolus, ipſe interea ſuos prodat. A Matthioli calumnia & iniuria me aſſeruit Franciſcus Alexander Vercellenſis ita in folio primo ſui Antidotarij ſcribens. Hic nouæ laudis ſtudio Matthiolus, Fuchſij ſententiam refellit, quoniam per crudũ aloes lignum intelligit quod non putruit, quod terræ non obruitur, ſed ſtatim ab arbore exciſum, ad vſum rapitur. Qua quidem in ſerie quod non vitij genus inſit, docti viri dijudicent. Merum enim creditur odium in eundem profuſum, vt fuſius apud eundem legere licebit. Vt hinc etiam conſpicuum fiat, Matthiolum virus ſuũ & tam varias calumnias in me nulla niſi ambitionis & odij gratia euomuiſſe.

Aſpalathus optimus eſt grauis, detracto cortice rubens, aut purpuraſcens, *Aſpalathus.*
denſus, odoratus, guſtu amarus. Eſt & alterum genus candidũ, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Suſpitio eſt Aſpalathum legitimum in officinis noſtris non proſtare. Quapropter ſuppleat eius vicem Viticis ſiue agni ſemen, vt ſuo indicabimus loco.

Berſilium vel Breſiliũ, vel Verzinium, à Verzinia vrbe Indiæ vnde aduehi- *Berſilium.*
tur dictũ. Hoc quidem in medicorum vſum nondum venit, ſed velleribus imbuendis,

buendis, & ſcriptoribus expetitum. Qui namq; librorum mangonio dant operam, ſegmenta ligni aceto tantiſper macerant, dum omnem coloris vim ad ſe rapiat, cui nonnihil gummi & aluminis, ne chartas penetret, adijciunt.

Gaiacum. Gaiacum, ſiue Guaiacum lignũ, vt officinæ nominant, probatur quod caudice cæteris exiliore conſtat, cortice ipſi ligno firmiter hærente, denſum, graue, bene habitum, ſapore magis amoro, acri, & odoratius, quod Sanctum dicitur, quale eſt quod omni ex parte albicat. Hoc enim quum minus adoleuerit, ac conſenuerit, plus in ſe ſucci continet, atq; cæteris viribus præſtat. Nam quod hoc tam intus, quàm extra candicet, illud verò interiore ſui parte nigricet, non aliunde prouenit, quàm quod hoc magis, illud verò minus adoleuerit. Quippe eo nigrius cernitur lignum Guaiacum, quo ad maturiorem ætatem peruenerit arbor, à qua deciſum fuerit. Cæteris igitur minus præſtat, viribusq; infirmius habetur, quod nigrius, craſsius, & annoſius reperitur. Cæterùm cortices, qui etiam in vſum medicum veniunt, probatiſsimi habentur, qui à præſtantiori caudice detracti fuerint.

Santalum. Santalum Actuario, Nicolao, alijsq; poſterioribus Græcis triplex eſt, candidum, rubrum, & flauum, ſeu vt Seplaſiæ nominant, citrinum. Præfertur in ijs generibus flauum, vtpote odoratiſsimum. Secundas tenet rubrum, tertiam ſibi ſedem arrogat album. Sunt tamen qui poſtremum locum rubro, quod nullo vt priora duo commendetur odore, aſsignent. Non eſt tamen quod, Matthio lum ſecuti, dicamus album ſantalum, quod ſuauiter ſpiret, calidum eſſe. Deceptus enim eſt verbis Galeni ab eo parum rectè intellectis, qui libro 4. ſimpl. cap. 20. odorata omnia eſſe calida ſcribit. Quaſi verò roſæ, quæ ſuauiter ſpirent, & Mandragoræ poma, hoc nomine calida eſſe per exceſſum neceſſe ſit, quum tamen Galenus id tantum innuere prædictis verbis voluerit, odorata omnia aliquid caloris obtinere, non per exceſſum eſſe calida, vt in noſtris ſuper hunc locum Commentarijs plenius docuimus. Santala tertiam frigidorum, & ſecundam ſiccorum claſſem ſibi aſſumunt. Vt hinc omnibus perſpicuum euadat, Santalum flauum quarundam officinarum, ſeu vt ipſæ appellant citrinum, quum acri ſapore linguam interdum mordeat ac pungat, non eſſe legitimum, ideoq; eo non vtendum. Calidum enim admodum eſt, adeoq; Cedri, vel alterius arboris odoratæ & calidæ lignum eſſe apparet. Officinæ vnius literæ immutatione Sandalum vocant.

Santalum citrinum officinarum eſt ſpurium.

Tamariſci. Tamarix, tamariſcus officinis. Vide ſuprà.

Viſcum quercinum. Viſcum quernum, vel, vt Seplaſiæ nominant, quercinum.

Xylobalſamum. Xylobalſamum probatur recens, ſarmento tenui, fuluum, odoratum, quadantenus opobalſamum ſpirans. Quare quod officinæ vſurpant, Xylobalſamum non eſt, ſed alterius cuiuſdam arboris virgultum, quum à iam dictis notis plurimum abſit, nec præter gracilitatem quicquam cum ligno Balſami commune habeat.

DE ANIMAMTIBVS ET EOrundem partibus.

Caput XV.

Antalium & Dentaliũ. ANtalium & Dentalium more latinorum prolatum, vel vt Nicolaus Mirepſus ſect. tertia vnguento 42. appellat, ἄνταλι καὶ τένταλι, & officinæ Antale & Dentale, varij variè interpretati ſunt, ita tamen vt nihil attineat ſingulorum prolixè referre ſententias, quandoquidem in vniuerſum omnes à veritate aberrauerint. Reuera autem è teſtarum genere & Antalium, & Dentalium exiſtit, ſed

ſed quarum à nullo adhuc ſatis explicatum eſſe puto. Mihi quidem, vt diſertè quid de ijs vocibus ſentiam in præſentia exponam, vtraque eſſe corrupta, quales certè multæ aliæ in Nicolao reperiuntur, videtur. Nam ἄνταλι dictio ex græca ἀντέλλη haud dubiè deprauata eſt, qua Athenæum vſum eſſe conſtat. Sic enim ille nominauit Conchæ ſpeciem, quã alij Græci τελλίνην, & in plurali τελλίνας, à creſcendi nimirum celeritate, ὅτι τάχιστα γίνονται τελείαν: quod celerrime perfectionem attingant, vocant. Idem nomen latini retinuerunt. Atque etiamnum hodie Romani has Conchas Tellinas appellant. Duo autem Tellinarum Athenæus genera facit, nempe marinas, & fluuiatiles, vel in fluuiorum hoſtijs repertas. Atque harum aliquæ maiores, aliquæ minores ſunt. Duplici teſta minor conſtat, vtraque ſimili, læui, valida, & ſatis ſpiſſa, in ambitu ſerrata, qua de cauſa ad vnguẽ coniunctæ ſunt. Maior iam dictæ ſimilis, niſi quod teſta ſit maiore, tenuiore, minusque ſpiſſa, & ex rubro flaueſcente, parte qua teſtæ colliguntur in acutiorem angulum deſinente. Per Antalos autem Nicolaum non niſi Antellas vel Tellinas dictas intellexiſſe, hinc quoque perſpicuum euadit, quod ille Antalis in vnguenti è citrijs compoſitione, quod ad extergendas lentigines faciei, impetigines delendas, aliaque cutis vitia ſananda confert, perinde atque id genus alijs abſtergendi facultate præditis medicamentis, vſus ſit. Id enim ſatis oſtendit Antalos ei non niſi Antellas ſiue Tellinas ſignificare, quibus certè abſtergendi quoque ineſſe facultatem Galenus libro quarto de compo. medica. localium capite vltimo abundè docet, dum earundem teſtis leuigatis ad pilos palpebrarum euulſos, ne amplius pronaſcantur, vtendum eſſe docet. Siquidem conſtat ea omnia quæ pilorum ortum prohibent, eſſe attenuatoria, & abſtergentia. Idem etiam Galenus, lib. 11. ſimplicium omnium teſtarum cinerem extergendi facultatem obtinere memoriæ prodidit. Præterea Dioſcorides μύακας, quas Athenæus μύτλους, Plinius adiectione vnius literæ mytulos nominat, Tellinarum ſpecies palpebrarum craſsitudines, oculorum albugines, caligineſque extergere ſcribit. Plinius deniq; Mytulos ad lepras, lentigines, & maculas exterendas vim habere literis mandauit. Quum itaque Antellarum & nomen & facultas cum Antalis pulchrè quadret, dubium non eſt Nicolaum has ipſas, deprauata & corrupta voce Antalorum, ſignificare voluiſſe. Cæterùm hodie pharmacopœi noſtri pro Antali ſeu Antella, in prædicti vnguenti confectione, vermiculorum quorundam teſtis vtuntur, tubuli imaginem referentibus. Naſcuntur autem tubuli illi ſeu ſiphunculi teſtacei in ſaxis marinis, & ſuper Concharum vetuſtarum teſtas, rotundi, aſperi, candidi, & nigri, intus læuiſsimi. Horum autem alij recti ſunt, alij contorti & replicati. Proinde quum tubuli illi naſcantur in ſaxis, factum eſt vt barbaram ſectantes medicinam lapides hos ipſos eſſe crediderint. Cæterùm in ijs tubulis procreantur & viuunt vermes, qui foràs ſe exerunt hauriendæ aqua gratia. Hi vtique colore, ſubſtantia, Scolopendræ rubræ ſimiles ſunt, figura & magnitudine nonnihil differunt: longiſsimi enim digiti magnitudinem non excedunt. Pars poſterior folij Myrtei modo in acutum deſinit. Priore parte vtrinque pedes habent, veluti Scolopendræ, vnde fiſtula prominet in extremo obtuſa tubæ modo, & perforata. De Antalis hactenus. Porro τένταλι vox fortè ex Italica voce Pantalena, qua Veneti Concham quæ Græcis λεπὰς dicitur, nominare ſolent, deprauata eſt. Quod veriſimile fit, quia & hæc ipſa ſaxis hæret. Aut certè è græca δάκτυλοι corrupta, in eam formam detorta eſt. Quippe hoc nomine Græcis vocantur Conchæ longæ, & tenues, quarumque teſtæ tubarum modo concauæ, & acuminatæ ſunt. Quapropter quum digiti formam præ ſe ferant, δάκτυλοι appellatæ ſunt. De quibus ſanè plurima apud Rondeletium, Virum prudentiſsimum & doctiſsimum, inuenient ſtudioſi lectores, cui hoc nomine plurimum debent, quod

Antali quid. ἀντέλλη. τελλίνα.

Tellinæ.

lib. 3.

Minor.

Maior.

Quæ teſta officinæ hodie pro Antellis vtantur.

Antali non ſunt lapides.

Dentali quid. δάκτυλοι.

Rondoletius. lib. 1. cap. 40. & 41. & ſequent. Et lib. de inſectis atque Zoophytis cap. 5.

quod hiſtoriam piſcium doctiſsimè ac luculentiſsimè tradiderit. Quod autem per Dentalos Nicolaus intellexerit Dactylos, hinc etiã colligi poteſt, quod & hæ teſtæ abſtergendi facultate non vulgari præditæ ſint. Hincq; adeò eſt quod Athenæus eas calculoſis, & difficilè meientibus vtiles eſſe ſcribat. Officinæ hodie pro Dentalis vtuntur etiã teſtis quibuſdam Antalis ſimilibus, & in ſaxis prouenientibus, atqui maioribus. Vt inter Antalos & Dentalos officinarum nulla ſit differentia, quàm quod Antali ſint tubuli vel ſiphunculi minores, & tubæ formam præ ſe ferentes. Dentali autem maiores, & tubuli verius, quam tubæ ſpeciem repræſentantes. Etſi verò præſtaret in prædicti vnguenti compoſitione pro Antalis vti Tellinis, & pro Dentalis, Lepadibus, aut Dactylis, tamen in inopia earundem teſtium, licebit vſurpare iam dictos in ſaxis natos tubulos, quod teſtæ Concharum in vniuerſum omnes, extergendi facultate donatæ ſint. Cæterùm, ne id ſilentio inuoluamus, Entalium, vt nonnullis vocatur, ab Entali iam dicto, diuerſum eſt, ac lapidis genus, quem Platearius in expoſitione Antidotarij Nicolai, Amentum dulce nominat, quod nomen Geſnerus Sabaudienſes adhuc vſurpare ſcribit. Sic autem appellant, nomine haud dubiè corrupto ab Amianto lapide, cui quidẽ quod eboris inſtar candidus, ſplendidus & friabilis ſit, ſimilis eſt. Etſi autem lapis hic dulcis ſit, atq; hoc nomine ab Amianto qui ſalſo ſapore ac pungenti qualitate eſt præditus differt, vt Platearius etiam fatetur: tamen nihilominus factum eſt, vt in vnguento Citrio Nicolai latini ſcriptum ſit Amenti dulcis, pro Amianti, quod in Græco codice diſertè ſit ἀμίαντυ, veluti in noſtris in illud annotationibus copioſius diximus. Quum enim vnguentum hoc deſideret medicamenta maximè abſtergentia, quæ dulcia ſunt in eius compoſitione locum habere non poſſunt.

Quæ teſta officinæ hodie pro Dentali vtantur.
Antalium vt à Dentalio diſtet.
Entalium.
Amentum dulce.

Cancrorum fluuialium vſtorum cinis, ad morſum canis rabidi laudatur. Sciendum verò nos Cancro fluuiali in Germania noſtra carere. Quamobrem non ſine errore hodie Aſtaci fluuiatiles ab omnibus ferè pro Cancris habentur, & in eorum vicem vſurpantur. Carne enim ſunt molli, fluida, & diſsipatu facili, minimeq; nutriente.

Cancri.

Cantharides probantur in frumentis inuentæ, Dioſcoride teſte, & quæ luteas in alis tranſuerſas lineas obtinent, corpore longo, craſſo, blattarũ modo præpingues. Capiuntur vere, & necantur, vt præcipit Dioſcorides. In harum verò vſu diligenter conſiderandum medicis erit, quando integris vtendũ ſit, & quando caput & pedes auferre conueniat. Quum extrinſecus corpori ad tollendas impetigines, ſcabiem, lepram, & ſcabros vngues admouentur, nihil prohibet corpore ſolo cantharidum abiectis pedibus, capitibus, & alis, vti, quod nimirũ hac ratione magis erodant, vtpote ijs quæ eroſionem impedire poſſunt, abiectis. Alas autem & pedes Cantharidum maleficio aduerſari in primis teſtatur Dioſcorides lib. 2. cap. 53. qui ait pennas ſeu alas pedesq; ipſarum ijs qui eas in potu hauſerunt eſſe ἀντιφάρμακον & remedium. Aetius præterea lib. 13. cap. 49. idem docet ijs verbis: Cantharidibus hauſtis contrariæ affectionis ratione, quantum nihil aliud, auxiliantur Cantharidum alæ & pedes cum paſſo potæ. Item inter Latinos Plinius, qui lib. 19. cap. 4. de Cantharidibus ita ſcriptum reliquit: Conuenit inter omnes, pennas earum auxiliari, in quacunq; parte ſit venenum. Idem quoq; lib. 11. cap. 35. ait: Venenum hoc remedia ſecum habet. Alæ medentur, quibus demptis letale eſt. Hinc eſt quod Galenus lib. 11. de Simpl. medic. facul. prudenter admodum, totas cantharides tam in exteriore quàm interiori vſu, vſurpandas eſſe hortetur ac doceat. Siquidem præſtat, in externo etiam vſu, vt Cantharidum corpora mitius erodant, & vis illarum non nihil frangatur, quàm vt integram ſuam facultatem, magno cum ægrotantis periculo, imò non rarò præſenti eiuſdem interitu, exerant. Quapropter plurimum

Cantharides.
Cantharidũ legitimus vſus.
Alæ.

mum errant, quia alas & pedes in interiore vſurabij ciunt, quum totis potius vten dum eſſet. Si enim integra exhibentur, non indigent tum ijs quæ vim ipſarum frangunt & imminuunt, quum ſecum habeant alas & pennas, veneno earundem aduerſantes. Quocirca ſi imperitia medicorum accidat, vt quæ corporum Cantharidum noxam emendent ac corrigant, temere negligantur, tamen ſi integræ ſumantur, alę & pedes hoc ipſum quod à medicis neglectum eſt, ſarciunt. Præſtat igitur perpetuò totis vti cantharidibus, niſi vbi vehementer erodendi & vrendi nobis conſilium eſt. *Medicorum error.*

Caſtorium, ſiue teſtes Caſtoris animantis ancipitis capite, oculis murem refert, roſtro canem barbatum, cauda præterea eſt piſcoſa, pilo ſuperne canino, pedibus poſterioribus anſeris, anterioribus ſimiæ aut canis, dente validiſsimo. Siquidem arbores iuxta flumina, vt ferro cædit: hominis parte comprehenſa, non antequam fracta concrepuerint oſſa morſu reſoluit. Cæterùm quod in officinis venditur Caſtorium, non eſſe teſtes Caſtoris magnitudo ipſa conuincit. Illi enim parui, ſubſtrictiq́ ſunt, & gallorum gallinaceorum teſticulos magnitudine non excedunt. Caſtorium verò noſtrum multo maius eſt, nihilq́ aliud plane quàm tumores in inguibus gemini, vtrinq́ enim vnicum membrana ſua concluſum, oui anſerini magnitudine Caſtor habet, in quorum medio ſinguli ſunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis & ceroſus. Sunt autem eo loco quo in quadrupedibus pendent teſtes, ex vtraq́ parte penis, vt non ſit mirum ſi hodie pro teſtibus venales proponantur. Probatur caſtorium cui intus eſt liquor ceroſus, friabilis, odore graui, & virus olente, guſtu acri & mordaci. Porro tumorum liquorem liquidiorem & tenuiorum partium eſſe quàm teſtium, ſaporis odorisq́ maior acrimonia declarat, ac proinde in remedijs quæ extrinſecus adhibentur efficacior erit, ijs verò quæ aſſumuntur vis pro affectus ratione minuenda. Et veriſimile hinc eſt veteres quoq́ ipſos, tumorum potius quàm teſtium liquorem, medicamentis admiſcuiſſe. *Caſtorium.*

Cerebella paſſerum vere & autumnò captorum reponuntur, & prolificis remedijs miſcentur. *Cerebella paſſerum.*

Cerebrum leporis pueris dentientibus comeſtum vtile. *Cerebrum leporis.*

Coagulum leporis omnium præſtantiſsimum ad comitialem morbum, ſi cum aceto bibatur. *Coagulum leporis.*

Cochleæ, Seplaſijs Limaces duplices ſunt, terreſtres & marinę ſeu aquatiles. *Cochleæ.*

Cornu ceruinum.

Cornu caprinum.

Ebur, elephantorum ſunt dentes, quod vt aliàs ſummopere expetitum, ita noſtra quoq́ ætate precioſiſsimum. Eò factum eſt vt nullibi pene verum Ebur reperiatur. Quod enim vulgò huius vice in officinis proſtat, marinorum piſcium dentes eſſe videntur. *Ebur legitimum in officinis non proſtat.*

Genitale cerui à vipera demorſis auxiliatur: ad retentam præterea vrinam, & ad coli dolores valet. Siccatum & tritum in puluerem, in dyſenteria efficaciſsimum eſſe remedium, experientia comprobatum eſt. *Genitale ceruinum.*

Iecur canis rabidi.

Iecur caprinum.

Iecur lupinum.

Inteſtinum lupinum.

Lumbrici ſeu inteſtina terræ. Officinis vermes nominantur. *Inteſtina terræ.*

Mumia Rhazis & officinarum ſeu facticia, liquamen eſt hominum in ſepulchris conditorum: in ſumma, compoſitio qua mortuorum corpora condiuntur: vel vt breuius ac rectius dicam, medicatum funus. Hæc autem condiendi funera ratione Syriaci, Aegyptij & Iudæi maximè vſi ſunt. In diuitum autem *Mumia artificialis.*

corporibus condiendis vſi ſunt balſamo, myrrha, aloe, cedria, cinamomo, & id genus alijs. Hoc medicatum funus hodie non affertur, quod locis benè munitis ac clauſis repoſitum cuſtodiatur, vt mercatoribus integrum non ſit comparare, quemadmodum alibi fuſius monſtrauimus. In pauperum & infimę plebis funeribus condiendis, bitumine Iudaico præſertim & Babylonico vſi ſunt. Quod Strabo in decimoſexto abundè teſtatur, qui diſertè Aegyptios ad mortuorum condituras bitumine, cui nonnulli picem, ſalem, & nitrum adijciunt, vſos eſſe ſcribit. Atque hæc eſt quæ hodie ad nos affertur, & diſtat à Mumia Auicennæ & Serapionis, quæ non eſt artificialis, ſed natiua, adeoq́; non alia niſi Græcorum Piſſaſphalthus, de qua infrà latius dicemus. Habet autẽ prior Mumia eandem cum Piſſaſphalto facultatem, modò rectè illa vtamur. Quod fiet, ſi abiectis terra, oſsium fragmentis, & carnibus exiccatis, liquore tantum concreto, qui eſt in cauis partibus humani corporis collectus, vtamur. Siquidem quũ ex Aegypto integra ad nos hac ratione condita corpora aduehantur, neceſſe eſt eandem Piſſaſphalto, quod non ſonat niſi picem & bitumen, facultatem habeat hæc Mumia. Præſtaret autem naturali vti quàm artificiali Mumia. Nam Mauritani haud dubiè quia Piſſaſphalto deſtituebantur, artificiali in alterius inopia vti cœperunt.

Natiua. *Piſſaſphaltus.*

Os cordis ceruini.

Os è corde cerui exemptum humanum cor totius ſubſtantiæ ſimilitudine roborare inter poſteriores Græcos Actuarius & Nicolaus, cum vniuerſa Arabum familia, tradunt. Veteres Græci eo non ſunt vſi. Num verò os ſit, aut potius oſſea cartilago, alibi diximus. Suſpicio autem eſt ea quæ à pharmacopœis hodie proferuntur ſub hoc nomine, eſſe piſcium, aut grandiora agni oſsis hyoidis aut bouilli capitis oſsicula.

Oſſa humana vſta, diſcutiendi & deſiccandi facultate prædita.

Pinguedo. Adeps.

Pinguedo propriè loquendo eſt quæ Gręcis πιμελὴ, adeps autem ſeu ſeuum, quod ijſdem στέαρ dicitur. Quapropter inter ſe differunt, Galeno etiam libro vndecimo de Simp. medicamentorum facultatibus autore, quòd vnum altero ſit craſsius, nempe adeps pinguedine. Hinc eſt quòd in animantibus vniuerſam naturam magis terream habentibus ſeuum adepsúe proueniat, in humidioribus aũt pinguedo. Quapropter pinguedo in ignem poſita celeriter liqueſcit, nec facilè vbi liquata fuerit, rurſum concreſcit ac cogitur. At ſeuum adepsúe nec facilè funditur aut liqueſcit, & fuſus celerrimè coit, ac concreſcit, multoq́; pinguedine durior apparet. Officinæ omnem oleoſam & pinguem in animantibus ſubſtantiam pinguedinem, & axungiam, vocant. His autem vſitatæ ſunt quæ ſequuntur:

Pinguedinis & adipis ſeu ſeui differentia.

Anatina.
Anſerina.
Ardeæ.
Capi, caponis officinis nominatur.
Canis.
Ceruina.
Caprina.
Felis ſiue cati.
Gallinacea.
Hircina.
Humana.
Leonina.
Suilla, Porcina.
Tauri.
Taxi.

Vitu-

Vitulina.
Vrſina.
Vulpina.
Vulturis.

Medulla oſsium, quòd oleoſa pinguisq́; ſubſtantia ſit, meritò iam dictis ſubijcitur. Autumno & ad hyemis initia è florenti animali, vt etiam pinguedo, colligi, & loco ſicco, edito, & ad Septentrionem ſpectante, cum folijs Lauri ſiccis, ne putreſcat, aut ſitum ducat, reponenda. Recens etiam tenerorum animalium vſurpatur. Vſitatæ officinis ſunt:

Canina.	Ceruina.
Hircina.	Tauri.
Vaccina.	Vitulina.

Pulmo vulpinus, reſiccatus aſthmaticis plurimum auxiliatur.

Scinci. Renes ſcincorum. Scinci autem, quos officinæ commutatione vnius literæ, & non ſine riſu eruditorum, Stincos nominant, animalia ſunt Crocodilo ſimilia, quadrupeda, ſquamis paruis & frequentibus ſubluteis tecta, capite longo, dorſo quadantenus elato, ventre lacerta non maiore, corio ſquamis ſubluteis numeroſis tranſuerſim intercurrentibus referto, à capite ad caudam æquis diſtantibus ſpacijs, veluti lineam facientibus latam, ſquamis atris, cauda lacertæ inſtar tereti, breuiore tamen. Maris rubri, aut Aegypti, ſiquidem Nilus fœcundiſsimus Nili fluuius, hos quum egreditur, producit, aut Indiæ alumni ſunt Scinci. Hodie etiam ex Alexandria Aegypti allati, Venetijs excuterati & ſaliti venduntur: licet autem Crocodilorum ſpeciem referant, magnitudine tamen prægrandes lacertas non excedunt. Squamis ſunt, vt diximus, albis in luteum vergentibus, cum cæſia à capite ad caudam linea. E quibus omnibus perſpicuum ſit, eos quos officinæ ſubijciunt, veros non eſſe. *Officinarum Scinci ſpurij ſunt.* Nam hæ beſtiolæ Salamandræ ſunt aquatiles, venenatæ, lacertos corporis ſpecie referentes, quamuis capite ſint paulo latiore, oris rictu ranis ſimili, tumido ventre, & maculis vario. Hinc Germanicè Waſſereder oder Waſſermolch nominatur. Flagris itaq; digni ſunt pharmacopœi, qui virus lethale pro antidoto medicamentis miſcent, lacertis minores ſunt, nec ex Aegypto, ſed ex fontibus & ſtagnis dulcib. quorum incolæ ſunt, & ex Vicentino agro afferuntur. Cæterùm ne & id ſilentio tranſeamus, ij qui Scincorum renes in medicamentis præſcribunt, non renes, ſed carnes quæ circa renes ſunt & latera intelligunt.

Senectus anguium. Senectus anguium, ſeu Vernatio, cuticula eſt qua ſeſe angues primo vere è terra prodeuntes exuunt, ſaxis aut ſtirpibus affricato, & reſtricto corpore.

Sanguis hircinus. Sanguis hirci quadrimi, bene habiti, Augusto menſe iugulati, medius effluens eligatur. Primus enim tenuior, poſtremus craſsior putatur. Vaſe vitreo receptus, linteo verò tectus, ſole ſiccetur.

Os Sepiæ. Teſta ſepiæ, os Sepiæ officinæ nuncupant. Exterius dura, leuis, interius tenera, fungoſa. Ad dentifricia aptiſsima eſt.

Mater Margaritarum. Teſta Concharum, officinis mater margaritarum ſeu perlarum: Nos enim perlas vocamus, quas Græci μαργαρίτας, latini vniones appellant.

Vipera. Vipera deligatur magna, bene nutrita, corpore toto & ventre craſsiore, ſubflaua, collo valde prominenti, capite latiore, oculis rutilis ac ſubrubentibus, tru cibus, & ferino aſpectu, meatu magis ad extrema caudæ vergente, cauda non inuoluta, ſed potius conuerſa.

Vnguis odoratus. Vnguis odoratus, qui Græcis ὄνυξ dicitur, Conchylij tegumentum operimentumúe eſt, ei ſimile quo purpura integitur, Dioſcoride autore, in Indiæ nardiferis lacubus inuentum, grauiter odoratum, quòd Conchylia inibi Nardi pabulo veſcantur. Vnguis autem appellatur, quòd vnguis ſpeciem referat.

Matthioli opinio refutata.

Blattion Byſantis ab vngue odorato diuerſum.

Odoratus, quia grauem, vt diximus, odorem ſpiret. Hinc eſt quòd mirificam ei in conficiendo thymiamate præſtantiam ſacræ literæ tribuant. Vnde omnibus palàm fit, vnguem illum, licet ſecus ſentiat Matthiolus, & perperam me hoc nomine repræhendat: diuerſum eſſe ab eo quod Actuario & Nicolao ἔλαττος & βλάττιον βύζαντος, vulgò & officinis Blatta Byſantia nominatur. Nam quod illis Blattion Byſantis ſiue Byſantium appellatur, non eſt niſi Purpuræ, & nequaquam Conchylij, operculum. Differre autem Blattion Byſantis recentioribus Græcis dictum, ab Vngue odorato, è Nicolao Myrepſo fit manifeſtiſsimum, qui illud eſſe ὀστοῦν καὶ ῥινὸς καὶ πορφύρης, id eſt, os narium Purpuræ ſcribit. Etſi autem Purpura neq; naſu, neq; nares, neq; oſſa intus habet, tamen conſtat Nicolaum per os naris, non intellexiſſe niſi operculum purpuræ foraminis in capite, quod naris inſtar eſt. Aut ſi parum arridet commoda hęc verborum Nicolai interpretatio, dicamus Nicolai locum deprauatum eſſe, & pro eo quod ſcribitur, ὀστοῦν καὶ ῥινὸς καὶ πορφύρας, legendum eſſe ὄστρακον, ἢ ῥινὸν καὶ πορφύρας, id eſt, teſtam, vel ſcutum ſeu operculum Purpuræ. Quippe ῥινὸς præterquàm quod pellem ſignificat, etiam pro ſcuto, Phauorino teſte, ſumitur. Operculum verò veluti ſcutum Purpuræ capiti imponi ſatis patet. Vt iam perſpicuum ſit, Blattas Byzantias vocatas, recentioribus Græcis non eſſe, niſi Purpuræ opercula. Id quod ipſa etiam ſatis teſtatur nomenclatura. Neque enim alia de cauſa Blattium dictum eſt, quàm quòd de purpura Indica, quæ recentioribus Græcis βλάττιον nuncupatur, ſumptum ſit. Et conſtat Latinis etiam blattium colorem, pro purpureo dictum eſſe à Flauio Vopiſco in Aureliano, & Eutropio in Nerone, qui inquit: Retibus aureis piſcabatur, quæ blatteis funibus extrahebãtur, quos Suetonius & Oroſius purpureos interpretantur. Byzantia aũt, haud dubie à Byzante, vel Byzantio Aphricæ cognominata eſt. Nam etiam illic tingebatur purpura. Cæterùm Blatta Byzantia Arabum, nihil aliud eſt, quàm Conchylij operculum, ſiue vnguis odoratus, quod vtriuſq; hiſtoriæ collatio ſole clarius oſtendit. Eſt autem Conchylij operculum oblongum auium carniuorarum vnguibus ſimile, vt hic etiam palàm fiat, pharmacopolas hodie in officinis ſuis habere Conchyliorum, quæ ſunt longa, & Buccinorum, quæ ſunt rotunda, permiſta opercula, quæ Blattas Byzantias vocant, quum hoc nomine vt oſtenſum eſt, Purpurarum tantum opercula appellanda erant. Sunt autem qui Blattas Byzantias longas, negent eſſe Onychas, ſiue opercula Conchyliorum, quod illæ non ſint odoratæ ſuauisúe odoris, ſed fœtidæ. Verùm horum opinio facile refellitur ex eo, quod Dioſcorides non ſemper εὐῶδες vocet id quod grato ſolum & iucundo odore placet, ſed etiam aliquando id, quod vehemẽti & graui eſt odore. Sic pix ab eo εὐώδης dicitur, quam tamen ſuauis odoris eſſe nemo dixerit. Pari ratione vnguis vel Conchylij operculum ab eodem εὐῶδες appellatur, non certè quod iucundi admodum ſit odoris, ſed quod graui ac vehemẽti ſit odore. Hinc Dioſcorides qualitatem odoris exprimere volens dixit: ἀμφότεροι δὲ εὐώδεις θυμιώμενοι, καστορίζοντες πως τῇ ὀσμῇ: Ambo, de marino & Babylonico loquitur, grauis odoris, incenſi Caſtorium quodammodo redolent. Quod autem Caſtorium odore graui & virus redolente eſſe debeat Dioſcorides tradidit. Huc accedit, quod non niſi à fœtidis rebus ſuffitu facto, ſtrangulatu vteri oppreſſæ, quibus de conſilio Dioſcoridis conchylij operculum adhibetur, excitantur. Quapropter ſi Blattæ Byzantiæ quæ hodie à pharmacopœis venduntur grati & iucundi odoris non ſint, non eſt cur ob id Conchyliorum opercula, vel vngues eſſe inficiaseamus. Porrò vt hoc etiam adijciamus, quum opercula Conchyliorum & purpuræ ac Buccini, viribus ſimilia ſint, nihil refert quo illorum ad vuluæ ſtrangulatus vtamur. Ex ijs quoq; quæ à nobis iam dicta ſunt, palàm fit Blattam Byſantiam recentiorum, ab vngue odorato differre, Arabum verò nequaquam. Nec

eſt

eſt quod Nicolaum erroris accuſet Matthiolus, eumq́ narium oſſa excogitaſſe putet, & vt ipſe ait, purpuræ in vniuerſum præter teſtam qua conteguntur, oſſibus careant: ſiquidem is per os naris operculum foraminis in capite purpuræ, quod naris inſtar eſt, vt dictum eſt, intellexerit. Deniq́ meam ſententiam haud labefactat, quod Matthiolus de Conchularum Indicarum facultatibus affert argumentum. Nam quæ Mauritani Conchulæ Indicæ tribuunt, eadem etiam purpuram & buccinum præſtare Dioſcoridis teſtimonio comprobatur. Quod ſi igitur crematæ Conchulæ idem præſtant quod purpura & buccina vſta, igitur idem etiam non vſtæ, quod non vſtu præſtent neceſſe eſt. Quod verò Purpuræ perinde atq́ Conchulæ Indicæ operculum, iecori & lieni conducat, vteriq́ ſtrangulatus iuuet, Galenus lib. 11. de Simpl. medic. facultat. diſertis verbis docet, inquiens: Opercula tegumentaq́ purpurarum ex aceto pota quidam memoriæ prodiderunt, lienes tumentes ſanare, & ſuffita eas quæ vteri ſuffocatione periclitantur iuuare, præterea retentas eijcere ſecundas. Proinde quum purpuræ eaſdem quas Conchulæ facultatibus donatæ ſint, parum refert vtras per Blattium Byzantium intelligamus. Præſtat tamen in Nicolai compoſitionibus purpurarum, in Mauritanorum autem Conchularum teſtas vſurpare.

Vnguis caprarum. Vnguis aſinorum.

Vnicornis, Græcis μονόκερως dicitur. Animal eſt reliquo corpore equo ſimile, capite ceruo, collo non oblongo, cornu vnico in fronte prominente, longitudine duûm aut trium cubitorum. Duûm cubitorum ferè vidi in aula Marchionum Brandenburgenſium dum illic agerem. Cornu huius vſus frequens eſt aduerſus venena, & peſtilentes affectus, puerorumq́ nobilium lumbricos. Differt vnicornis à Rhinocerote animali, quod Elephanto ſimile eſt, & cornu in nare, aut ſupra nares habet. *Vnicornis.* *Rhinoceros ab Vnicorni diſtat.*

Vulpes tota.

Vniones non quod in vnica tantum Concha, ſed quod nulli duo indiſcreti reperiantur dicti, ſeu margaritæ è quodam Concharum genere læues non quatuor, aut ſummum quinq́, Plinio lib. 9. cap. 35. autore, ſed plures, centum, numero excedentes auelluntur, Perlas Barbari & officinæ uocant. Harum aliquæ perforatæ ſunt, aliæ integræ, quæ quidem reliquis ſunt meliores. Cordis, & oculorum affectibus medentur. *Vniones.* *Margaritæ.*

Ventriculi interior tunica ſiue membrana gallinarum inutilis à Galeno cenſetur: Quare non magnifacienda erit medico.

DE EXCREMENTIS ANIMANTIVM.

Caput XVI.

BVtyrum.
Caſeus.
Fel Tauri. Hirci. Accipitris. Leporis.

Moſchus, Simeone Sethi, ac recentioribus alijs teſtibus, Gazellæ dicti animalis, Dorcadi ſeu Capreæ Indicæ ſimilis, ſanguis eſt in vmbilico concretus. Id animal eodem Simeone Sethi, qui illud cęteris copioſius pingit, teſte μονόκερως, id eſt, vnico armatum eſt cornu. (Quum verò id nemo aliorum, ne oculati quidem autores ſcribat, errorem in Simeonis codice ſubeſſe ſuſpitio eſt, inde fortè natus, quod dentes huic animali retro reflexos cornua duo eſſe putarit.) Quum ruit in venerem quaſi œſtro agitatũ ſtimulatumq́, ei vmbilicus intumeſcit, in quem craſsior ſanguis cõfluit, quo tempore & pabulo & potu abſtinet, humiq́ volutatur. Qua quidem volutatione vmbilicum fœculento ſanguine, qui ibi coierat, turgentem exprimit: emiſſaq́ ſanies, & poſt aliquod tempus concreta, ſibi magnam odoris ſuauitatem adſciſcit. Hæc Sethi. M. Paulus Venetus lib. 1. de Regionib. orientalib. cap. 62. eſſe quoq́ animal catti librarij forte, aut inter- *Moſchus.*

pretis errore: legendum enim eſſe cenſeo capreoli: magnitudine ſcribit, quod craſſos habet pilos, pedes vngulatos, dentes quatuor, duos ſupra, & totidẽ infra exertos, palmi vel trium digitorũ longitudine, iuxta verò vmbilicũ inter cutem & carnẽ veſicã ſanguine plenã, qui ſanguis eſt moſchus. Iam dictis autorib. inter Arabes Serapio quoq; ſubſcribit, & animal eſſe Capreæ ſimile tradit. Amatus Luſitanus hęc omnia ficta eſſe, ſed parũ recte, vt paulo pòſt oſtendemus, contẽdit, & in India eſſe animal quoddam leporis magnitudine inquit, q̃d viuũ adhuc virgis cæſum, necat. Eo occiſo, pelleq; detracta, & interaneis exemptis, vniuerſa caro plagis ac verberib. quoad liueſcat contundit, pinſiturq;. Hęc vbi optimè eſt piſta, manu tractat, vt ſi quæ duriuſcula in illa oſſa fuerint, reijciant. Carnem hac ratione optimè piſtã & contuſam, manu in globos redigunt, & parte pellis eiuſdẽ animalis excoriatæ obuoluũt ac muniunt, vt in pilæ formã euadat, & moſchus folliculo incluſus dicit. Hic calidus in ſecundo, ſiccus aũt in tertio ordine habetur. Cerebrũ roborat frigidũ, & partes imbecillas firmat, eosq; quos animus defecit, reuocat. Vtra iam ſententia verior ſit, dijudicẽt qui Moſchum colligi conſpexerũt. Mihi certè tum Arabum, tum recentiorum de hoc animali ſententia, quod plurimũ in eius deſcriptione varient, ſuſpecta eſt. Neq; audiẽdos eſſe puto, quod Moſchum tuberculi, vel vmbilici eius animantis inflammati ſaniem eſſe tradunt, id enim haud dubiè falſum eſt. Sed ſunt Moſcho animali tumores, quales in Caſtore eſſe ſuprà diximus, & quales in omnibus leporibus ſunt: propter quos vulgus teſtes eſſe exiſtimans, lepores omnes ſimul mares & fœminas eſſe credit: à quibus odoratũ illud pus emanare arbitror. Atq; tumores eſſe rotundos ac teſticulis ſimiles, membrana ſeu pelle circundatos, norunt, qui adulterant. Nam in teſticuli formam effingunt, & pelle animantis obuoluunt, ac teſticulũ Moſchi appellant. Hic itaq; eſt Moſchus Luſitani, non legitimus, ſed ad modum ab ipſo deſcripto adulteratus, ab eo quem Arabes & recentiores aliquot Græci pingunt diuerſus. Vt parum rectè ab eo mendacij inſimulentur. Cæterùm melior eſt, eodem Sethi autore, ſubflauus quàm nigricans: & qui pelui humectatæ immiſſus leuior euadit, quàm qui grauior. Ex Catay tamẽ niger preſtantiſsimus hodie affertur. Ferrugineus ferè noſter eſt. Seruatur melius in pyxide plumbea, cera obturata per ſe. Si autem odoris gratiam perdidit, reponendus erit in vaſe uitreo aperto: & ſi Plateario credendum, in cloaca ſuſpendendus, & odorem recuperabit: Sed & alij latrinis & fœtoribus odoris amiſsi vim recuperandam eſſe literis mandarunt. Officinæ non ſine confuſione Muſcum appellant. Eſt & fictitius Moſchus, qui vt paretur, Geſnerus in ſuis Commentarijs de Animalium hiſtoria docuit.

Oeſypus. Oeſypus eſt ſuccidarum lanarum pinguitudo. Succidæ autẽ lanę, quòd ſudoris ſordib. & ſucco imbutæ ſint, dicuntur. Recentiores Græci, Nicolaus præſertim, ὕσωπον ὑγρὸν, id eſt, Hyſſopũ humidum vocant. Quem ſequentes qui hodie medicinã faciũt, & Seplaſiæ, itidẽ Hyſſopum humidam, ab Hyſſopo herba hac adiectione illam ſeparare volentes, nominant. Ea appellationis deprauatæ ratio ex græcę dictionis corruptione orta eſt. Nam Dioſcoridi & Galeno οἴσυπος dicitur: quã dictionem imperitus ſubinde librarius in ὕσωπον cõmutauit. Et hodie quoq; in pleriſq; locis apud Galenum & Paulum ὕσωπος, pro οἴσυπος ſcribitur, vt alibi fuſius docuimus.

Hyſſopus humida.

Sanguis. Sanguinis vſus eſt potiſsimum hircini, vt diximus, columbini, leporis, ſuilli, & veſpertilionis.

Sanguis draconis. Sanguis draconis, Plinio lib. 33. cap. 7. teſte, ſanies eſt Draconis eliſi Elephantorum morientium pondere, permixto vtriuſq; animalis ſanguine, qui ſubinde terra mixtus colligitur, ac in paſtillos ac rotundos orbes conformatur. Hodie modo Plinius, quod tamen ſuſpicamur factũ eſſe, falſus non ſit, eo vti deſierunt medici, altero in huius vicem ſubſtituto: qui qualis ſit, ſuprà expoſuimus.

Lac vaccæ, capræ, aſinæ iuuenis, aliquandiu poſt partum exercitæ, & bene paſtæ præſertim idoneis ſibi paſcuis, vernum largius, ſed humidius, aut autumnale parcius ſiccius, & butyro diu ſeruando aptius. Sit autem quatenus lacti datum eſt, dulciſsimum, albiſsimum, conſiſtentia mediocri, ſi vaccinum eſt: tenuiori, ſi aſininum, vel caprinum. *Lac.*

Lactis ſerum capræ iuuenis nigræ, ſalubribus pabulis nutritæ. Secundas tenet ſerum lactis ouini.

Sericum vellus eſt quod vermiculi Seres & Bombyces nominati pedib. explicantes nent, & cõgeſto glomeri ſe condẽtes emoriuntur. Fila eñ ab illis araneorũ modo nentur, quę in veſtes texũtur. Semeſtris illis vermib. vita eſt apud nos, prorſusq́ ante completũ annũ, quum ſuũ nendi obierunt munus, efflãt animam, prius tamen aſcitis ſibi alis in volucres papiliones degenerãtes, & relictis ouis e quibus ſua rediuiua proles ſequẽti anno renaſcitur, vt copioſius in altero noſtrorũ de Stirp. hiſt. comment. tomo, vbi Mori hiſtoriam narramus, cuius folijs vermiculi illi paſcuntur, diximus. Horum certe lanificio recentiores Græci in quibuſdam medic. compoſitionib. vtuntur. Folliculos recentes, qui cortinas aut colorem nondum experti ſunt. Aëtius, Actuarius, & Nicolaus, poſteriores Græci, μέταξαν & μέταξαν ὠμήν, Latini ſericum crudum, Seplaſiæ Setam crudam appellant. Dicendum autem illis erat Sera, à Seris vermiculis. Et haud dubie initio ita vocata eſt, ſed deinde rerũ ignoratione factũ eſt vt r in t mutatũ ſit. Excalefacit autem Sericum, mirifice exhilarat, reſiccatq́ primo ordine, attenuat, cor recreat, lætumq́ efficit. *Sericum. Bombyces. μέταξα. Sericum crudum.*

Stercus bubulum.

Caninum, quod officinis medicorum Album græcum vocatur. *Album græcum.*

Columbinum	Caprinum.
Gallinaceum	Murium. Ouillum.

Saliua.

Sudor.	Sordes.

Vrina.

Zibethum recentiorib. Græcis dicitur quod e genitalib. locis cuiuſdam ferę animantis, feli qui veterib. ędificiorũ ruinis oberrat, nõ abſimilis eſt, ſed maior, dentib. armata & fera, colore lupi, maculis paſsim nigris per ſummũ dorſum obſcure fuluo mixtis, odoramentũ, fœminę intra genitale & aluũ, mari intra genitale membrum & teſtes, argenteo cochleari, aut oriculario inſtrumẽto eruitur & excipitur. Eſt autem excrementitius quidã lentor, primo butyri colore, qui mox liuidus redditur. Nulla fere res noſtra ætate in maiori precio fuit q vncia vna octonis aureis permutetur. Huius odoramenti vuluam tam amantem eſſe prædicant, vt ad id, vndecunq́ admotum, irrepat. In huius itaq́ ſtrangulatione ex eo peſſos conficere præſtat. Nomen ſuum in officinis retinet. *Zibethum.*

DE METALLICIS.

Caput XVII.

Metallum eſt corpus foſsile quod natura vel ſua ſponte natum eſt, & e terris quæſitum eruitur, aut liquidum, vt argentum viuum: aut durum, ſed quod igne liqueſcat, vt aurum, argentum, æs, & plumbum: vel molleſcat, vt ferrum, idq́ Græcis αὐτοφυές nominatur: vel quod arte conficitur, eaq́ de cauſa facticium appellatur, vt alibi fuſius docuimus. Sic autem Græcis ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, id eſt, ab inquirendo & perſcutando dictum eſt. Vt metallum omne id ſit quod in venis terræ generatum latet, & in vſus noſtros eruitur. Plinius tamẽ libro 33. cap. 6. ob id μέταλλα nominata eſſe putat, quòd μετ᾽ ἄλλων cum alijs, vel μετὰ τὰ ἄλλα, poſt alia inueniantur. Metallica itaq́ medicamẽta ſunt quæ vel ipſa metalla exiſtunt, aut iuxta metalla reperiuntur, vel dum in fornacib. illa excoquunt, fiunt, vel aliquo alio modo ex iiſdẽ conficiũtur. Vſitata officinis ſunt quæ ſequuntur. *Metallum quid. Metallica.*

Aurum. Aurum metallorũ omnium precioſiſsimum, præſtantiſsimumq́ quod indice lapide exploratur, colore ſcilicet fuluo in lapide relicto. In foliola & bracteolas multis ictibus lateſcit, qbus medicamenta inaurantur. Quod ſtatim ſuum & natiuum eſt, Græci vocant ἄπυρον, id eſt, ignem non expertum: contrà quod vſq; eò coquitur, dum argentum omne ab eo fuerit ſeparatum, ἄπεφθον. Idem obryzum nominatur. Bibitur maximè ad cordis affectus, & animi mœrores.

Argentum. Argentum ſimiliter in bracteolas lateſcit, & foliatum redditur.

Arrenicum vetuſtis Græcis & Atticis, poſterioribus commutatione ϛ in σ Arſenicum, latinis ſcriptoribus Auripigmentum dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt, & ab Auripigmento diſtinxerunt. Arſenici autem duo ſunt genera, natiuum, & factitium. *Natiuum arſenicum triplex.* Natiui rurſus tres ſunt ſpecies, colore & figura differentes. Vnum, quod auri imitatur colorẽ, & ex multis tenuibus cruſtis, tanq̃ ſquamis, conſtat, vt altera alteri impoſita videri poſsit, & findi, vt Lapis ſpecularis, de quo infrà dicemus. Id ſi purum fuerit, præſtantiſsimũ eſt. Alterũ, magis auri colorẽ imitat̃, nec eſt niſi puluis ſeu harena cuius Theophra. in libello de Lapidib. meminit. Tertiũ, in glebas concretũ eſt, & lapidoſum, ac Sandarachæ quodãmodo colorem exprimit. *Factitium duplex. Album. Luteum.* Factitij duo ſunt genera, quorũ vtrumq; ſplendet: ſed alterũ album eſt, quod venis in albo ſubluteis, aut ſubrubris diſtinguitur. Alterum luteũ, quod variatur nigris, ſubrufis, plus minusúe luteis venis. Conficiẽdi modum alibi tradidimus. *Seplaſiarum quatuor Arſenici genera.* Seplaſiæ quatuor Auripigmenti genera venalia proponunt, nempe album, citrinum, quæ duo ſola Arſenici nomen in officinis retinent, rubrũ, & Auripigmentũ. Album factitium eſt, perinde atq; citrinũ, rubrũ Sandaracha veterum exiſtit, de quo ſuo loco. Auripigmentũ aũt illis priuatim dictum, tertium eſt natiui Arſenici veterũ genus.

Aerugo æris duplex. Aerugo æris, quæ non eſt niſi florida æris rubigo, itidem duplex eſt, natiua ſeu foſsilis, & factitia. *Foſsilis triplex.* Foſsilis, in metallicis Cyprijs ærarijs, Dioſcoride teſte, duobus modis gignitur. Aut enim ex lapidibus quibuſdam ærarijs exigua, ſed bona, effloreſcit. Aut ex ſpecu quodam per Caniculæ æſtus manat & deſtillat, copioſa quidẽ, & grati coloris, ſed vitioſa, quòd cum multis calculis ſit permiſta. *Raſilis.* Prior abraditur, ideoq; Græcis ἰὸς ξυστὸς, latinis ærugo raſilis vocatur. Poſterior ſicca colligitur. Eſt præter has tertia foſsilis, quæ à ſimilitudine vermium, Græcis ἰὸς σκώληξ nominatur. *Factitia triplex.* Factitiæ ſimiliter, tria ſunt genera. Aut enim abraditur ab ære. Aut in vermes formatur. Aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quæ *Santeria.* Santeria, & ab effectu hodie *Chryſocolla.* Chryſocolla nuncupatur. Natiua ſeu foſsilis in vſum medicum haud dum recepta eſt. Raſilis verò factitia hodie vſitata eſt, & officinis *Viride æris.* viride æris appellatur.

Cuprum. Aes vſtum ſeu crematum vocant laminas Cupri, æs enim latini recentiores cuprum appellare conſueuerunt, vſtas. Cremandi modum tradit Dioſcorides. Probatur, eodem teſte, rubrũ, & quod tritũ colore Cinnabarim imitatur. Nigrum verò plusq̃ decet exuſtum eſt. Quapropter improbatum duci poterit *Æs vſtũ officinarum improbatum.* æs vſtum officinarum, quod nigrore nimiam vſtionem repræſentet.

Flos æris. Aeris flos ære fuſo, & aqua affuſa exilit Milij effigie. Quando enim candenti æris maſſæ aqua frigidiſsima affunditur, derepente ceu minutiſsima & rubentia grana, exilit ac erumpit flos ille. Optimus eſt breuis, grauis, ſplendens, cum teritur rufus, friabilis. Hodie in officinis deſideratur.

Squama æris. Aeris ſquama eſt quæ malleorum ictibus de panibus æris excutitur, & gemina exiſtit, craſſa, & farinæ modo tenuis. Craſſa Germanicè **Kupfferſchlack** dicitur. Tenuior verò **Kupfferbraun**, vel **Keſſelbraun**. *Stomoma Plinij.* Hanc Plinius lib. 34. cap. 11. Stomoma vocat. Differt autem à ſquama ſtomomatis, quòd hæc ex chalybe, ferro puriſsimo & optimo, decuſſa ſit ſquama, quod Græcis *Stomoma Græcorũ.* στόμωμα nominatur. *Squama clauaris.* Cæterùm eſt etiam ſquama clauaris dicta, quòd è clauis per quos panes ærei ferruminantur decuſſa ſit.

Alumen

Alumen, quod Plinio lib. 36. cap. 15. teſte, non eſt niſi ſalſugo terræ, aut liquidum eſt, aut concretum. Liquidum duûm eſt generum. Alterum purum, lactei coloris, pellucens, æquale, & omni ſui parte ſuccoſum, non lapidoſum, & ignem olens. Id quia propter puritatem in primis vtile eſt, Græcis φόριμον vocatur. Alterum, eſt impurum, pallidum, & ſcabrum, officinis vtraque ignota. Hoc quia ſordibus inquinatum eſt & peruerſum, παράφορον, quaſi fraudulentum ſiue deprauatum appellatur. Concretum itidem duûm eſt generum. Quoddam enim ſciſſum ſiue ſciſsile, & Serapioni lamenum vocatur, eſtque quatuor generũ. Vnum quod eſt cuiuſque gleboſi, & natiui veluti flos, quod optimum, & guſtu maximè adſtringens exiſtit. Hoc autem ſingulatim effloruit ſimile canis capillis, hincque adeò Græcis τριχίτης, latinis capillare dicitur. Non eſt autem id quod Seplaſijs hodie alumen plumoſum nominatur, vt alibi efficaciſsimis argumentis probauimus. Hoc enim non eſt niſi Amiantus dictus lapis, qui ſciſsilis eſt & friabilis: eamque obtinet naturam, vt ab igne nunquam abſumatur, etiamſi aliquot diebus vritur, vt ſuo loco latius dicemus. Hic certè lapis præter alia nomina, quæ alibi indicauimus, à Quadrigario, propter ſimilitudinem quam cum alumine ſciſſo habet, alumen etiam dictus, vt nihil mirum ſit hoc nomen adhuc hodie in Seplaſijs retinere. Sciſsilis aluminis quatuor ſunt genera, quemadmodum lib. 9. de Simp. medic. facul. cap. 30. diximus. Alterum, eſt rotundum, & plurium generum. Aut enim manu confictum, aut ſuapte natura tale. Aut bullarum modo intumuit, vel foraminum fiſtulis quandam ſpongię ſpeciem gerit, vel eſt ſolidum. Aut tali formam præ ſe fert, & Græcis ἀστραγαλώτης, id eſt, talare dicitur. Aut lateri colore ſimile eſt, ac πλινθίτις, hoc eſt, laterculárium nuncupatur. Aut ex cruſtis maſsiſue in tabellæ formam congeſtis conſtat, & πλακίτις, id eſt, cruſtaceum, vel tabulatum rectius appellatur. Nullum verò ex ijs omnibus Aluminis generibus hodie in officinis medicorum proſtat venale. Quapropter pro ijs vtendum nobis erit gleboſo factitio, cuius hodie in officinis magna eſt copia. Pro illis autem hodie vſitata ſunt alia ſex Aluminis genera, nempe Rochę, quod rupeum alio nomine vocant, plumeum, de quo diximus, fecis vini, catinum, ſcaliolę, & zuccharinum, de quibus alibi fuſius diſſeruimus. Cęterùm ex glebis natiuis, qualeſcunque fuerint, hodie in metæ maſſæue turbinatæ formam & figuram effinguntid, quod officinæ Zuccharinum vocãt. Sed quod Catinæ & Scaiolæ appellant, ex alijs conficiuntur rebus, hoc quidem è lapide Squamoſo, qui in ignem coniectus ſimilis fit Gypſo, illud ex herba Cali Mauritanis dicta, combuſta. Nam huius cinis Alkali Mauritanis vocatur. Ex lixiuio autem eius cineris Sal alkali ijſdem dictus reſultat. Cinis autem ille induratus, ipſis Alumen Catinum appellatur.

Alumen. Liquidum. Rochæ. φόριμον. παράφορον. Concretum. Sciſsile. Capillare alumen differt à plumoſo Amiantus lapis. Rotundum. Talare. Laterculariũ. Cruſtaceum. Zuccharinũ. Catinæ. Scaiolæ.

Cadmia, quam Barbari & Seplaſiæ Climiam vocant, duplex eſt, ſcilicet natiua & factitia. Natiua ſeu foſsilis, rurſus in duas digeritur ſpecies. Vna metalli expers, quæ certiores diſcriminis gratia ſimpliciter foſsilis appellari poteſt. Ea æs tingitur ex rubido in aureum colorem, nominaturque Græcis Orichalcum. Cadmiam enim hanc foſsilem conbibens æs, fit Orichalcum, quòd Germanice Meſſing dicitur. Lapis verò eſt ſublutei coloris, interdum non multum durus, ſcaberque. Hinc Feſtus Pompeius terram nominat. Crematus luteum emittit fumum, & Seplaſijs Calaminaris vocatur. Quo tamen nomine primum fragmenta Cadmiæ quæ ferreis fornacum haſtis adhærent, quoniam caua ſunt, & calamo ſimilia vt paulo pòſt fuſius dicetur, nuncupata fuerunt. Hodie autem ſola foſsilis nomen hoc à calamo ſumptum obtinet. Germanicè Calmey, vel magis corruptè Galmey appellatur. Altera, cum adiectione Cadmia foſsilis metallica, quòd metalli fertilis ſit, Germanis Cobalt nominatur. Hanc Galenus olim in mõtibus & riuis Cyprii iuxta metallũ ſe inueniſſe ſcribit. Color ei niger, aut

Cadmia. Natiua duplex. Foſsilis ſimpliciter. Orichalcum. Calaminaris lapis. Cadmia foſsilis metallica.

Lapis ærofus. aut fuſcus ferreusúe aut cinereus. Hanc Plinius lapidem æroſum vocat. Errant
Factitia. itaq; qui eundem cum Calaminari eſſe putant. Factitia Cadmia eſt, quæ in for-
nacibus vbi æs eliquatur & coaleſcit efficitur. Quapropter meritò Cadmia for-
Fornacaria. nacum vel fornacaria dicitur. Quanquam autem Cadmia hæc in fornacibus in
quibus etiam venæ auri, argenti, & plumbi nigri excoquuntur, fit, tamen opti-
ma in ærarijs, & quidem ex pyrite, & Cadmia foſsili metallica, efficitur. Huius
Cadmiæ fornacariæ quatuor genera. autem Cadmiæ quatuor ſunt ſpecies. Prima fit vbi craſſa materiæ pars egeritur,
& pòſt Diphryges parietibus fornacum inſidet, quod propter grauitatem ad
ſummitatem peruenire non potuit, atq; in corpus cruſtæ ſimile concreſcit. Græ-
Cruſtoſa. cis nonnullis πλακῖτις, Dioſcoridi πλακώδης, latinis cruſtoſa & cruſtacea nun-
cupatur. Alijs quibus maculas lineis, vel zonis ſimiles habere viſa eſt, ζωνῖτις, id
Cingulum. eſt, linearis, vel cingularis vocatur. Quibus autem venos Onychis lapidis re-
Onychytis. ferre videtur, ὀνυχῖτις appellatur. Altera ſpecies, in iiſdem fornacum locis hu-
milioribus, & itidem ex craſſa fit materia: quæ quia terrena & dura, & quaſi te-
Teſtacea. ſtacea facie ſuperficieúe eſt, ὀστρακῖτις, id eſt, teſtacea nominatur. Tertia, tenuis
materiæ pars eſt egeſta, quæ propter leuitatem magis in ſublime fertur, & in al-
tioribus fornacum locis inſidet, ibiq; pariter in corpus concreſcit, cuius ſuper-
Racemoſa. ficies vuarum ſpeciem gerit. Hinc Græcis βοτρυῖτις, id eſt, racemoſa dicitur.
Cadmiam efficit quæ curua & caua, calamoq; ſimilis eſt, ideoq; veteribus Cala-
Calaminaris veterum. minaris vocata eſt. Officinæ hodie & vulgus medicorum perperam Thutiam
Officinarum error. Alexandrinã vocant: & pro vera Thutia, quæ Græcorũ eſt Pompholix, vendũt.
Quarta, tenuiſsima materiæ pars egeſta eſt. Quapropter quum propter leuita-
Capnitis. tem altius cum fumo feratur, Græcis καπνῖτις, id eſt, fumaria dicitur.

Chalcantus. Chalcanthum vel Chalcanthus Græcis, atramentum ſutorium latinis dici-
Atramentum ſutorium. tur. Priorem appellationem, quòd ex ære quodammodo effloreſcat, alteram
verò ab atro quem reddit colore, & quòd olim eo coria ſua tingebãt ſutores, na-
Vitriolum. ctum eſt. Seplaſiæ Vitriolũ, quòd vitri aut cryſtalli modo translucidum ſit, Ger
mani **Kupfferwaſſer**, nominant. Hoc, Plinio autore, geminũ eſt, foſsile natiuum
Foßile. úe, & factitium. Foſsile ex humore conſtat qui gelu concreuit, aut in venis vel
fibris, vel commiſſuris ſaxorum, aut dum ex iis guttatim deſtillat, nondum ta-
men in canales decidit, quo ſanè modo de eorum cameris ſtiriarum inſtar depen
det: aut poſtquam deſtillauit, quomodo reperitur in earũ ſolo. Verùm ſiue de-
Stillaticium. pendeat de cameris, ſiue humi iaceat, σταλακτικὸν, id eſt, ſtillaticium nominatur.
Cum capillis vel plumis ſimilitudinem habet, adeoq; molle & tenue eſt: aut ſti-
riarum modo concreuit, aut glebæ formam obtinet. Coppam roſam Itali, Ger-
Factitium. mani **Gockelgut** nominant. Factitium duplex eſt. Vnum Græcis πηκτὸν, hoc
Concreticiũ. eſt, concreticium vocatur. Id vbi è ſpeluncis cuniculisúe vel effertur, atq; in pi-
ſcinas quadratas excauatosúe ſcrobes effunditur: vel inde corriuatur frigore,
Vitriolum Romanũ. aut ſolis calore concreſcit. Hoc viride eſt, & Seplaſijs hodie Vitriolum Roma-
num appellatur. Alterum Græcis ἑφθὸν, id eſt, coctile, vocatur. Decoquitur
enim aqua atramentoſa in ahenis quadratis. Cæterùm ſutorium atramentum
varijs præditum eſt coloribus. Nam aut candidum, aut pallidum, aut viride, aut
Melanteria. cæruleum eſt. Differt à metallico atramento, quod priuatim Græcis μελαντηρία
dicitur, quod ſcilicet colore cinereum & nigrum ſit. Latinis atramẽtum eadem
de cauſa nominatur. In cuniculorum faucibus & cauernis reperitur. Officinis
Atramentum ſcriptorium. incognitum. Eſt & præter hæc tertium atramentum ſcriptorium librariumúe
vocatum. Græcis μέλαν nuncupatur.

Chalcitis. Chalcitis eſt ſemper natiua, quæ ſponte ſua naſcitur, & in fodinis concre-
ta inuenitur, æris ruborem & colorem habet, vnde & nomen accepit, ac Ru-
Rubra. bra dicta eſt. Germanis **Rot kupfferwaſſer oder Rot atrament** vocatur. Opti-
ma, Dioſcoride teſte, æri ſimilis eſt, friabilis, nec lapidoſa, recens inter-
cur-

curſantibus oblongis & ſplendentibus venis fibriſue. Ex Chalcantho veteri fit, Galeno atteſtante, qui Chalcanthum paulatim in Chalcitim tranſire ſcribit. Neutra officinis hodie vſitata. Quum autem Miſy & Sory eiuſdem cum Chalcite ſint tum naturæ, tum facultatis, præſtat, neglecto alphabeti ordine, hoc loco de ijs diſſerere.

Miſy gleba eſt ſubſtantia, ſapore, & viribus Chalcantho ſimilis, & dum friaturarenoſæ naturæ, colore aureo ſeu luteo, & ſtellarum inſtar ſcintillans. Errantigitur qui vulgo vitriolum Romanum appellari putant. Nam illud viridi potius, vt dictum eſt, aut cæruleo, non aureo, colore conſtat. Miſy præterea foſsile eſt, & quod ſponte in terræ viſceribus naſcitur. Vitriolum autem Romanum factitium eſt Chalcanthi genus viride, quod concretitium vocatur. In officinis deſideratur, in fodinis tamen Goſelarię ærarijs reperitur, & Geel atrament dicitur. *Miſy.* *Miſy non eſt vitriolum Romanum.*

Sory itidem foſsile, & natiuum eſt, ac Melanteriæ metallicæ cognatum. Lapidis præterea duritia, ob vehementem concretionem, ideoq; craſſarum partium exiſtit. Colore, vt metallicum atramentum, cinereum & nigrum, nonnihil tamen ad rufum declinans. Hinc eſt quòd Germanicè Graw atrament nominetur. Porrò vt Sory eſt craſsiſsimarum partium, ita Miſy tenuiſsimarum. Chalcitis autem medium quiddam tenet. Probatur Sory quod dum frangitur & nigrius apparet, ac ſplendet, in foramina multa dehiſcens, quod eſt ſubpingue, quod valide fulminis olet virus, quod olfactum ſtomachum ſubuertit. Officinis non cognoſcitur.

Calx duplex eſt, viua & extincta. Viua ſeu non extincta, Græcis ἄσβεςος dicitur. Bifariam fit, nempe ex albo lapide è proprijs fodinis eruto, & marmore viliore, vel calculis litoralibus coloris cæſij vel candidi. Fit etiã ex teſtis Oſtrearum & Buccinorum, ad eum modũ qui eſt à Dioſcoride oſtenſus. Ex quo certè calcis genere publica & priuata ædificia in tota maritima Germania fiunt. Calx quædam eſt aqua ſæpius extincta. *Calx.* *Viua.* *Extincta.*

Ceruſſa, Græcis ψιμύθιον dicta, non eſt niſi plumbum nigrum acerrimi aceti halitu incraſſamentum, pòſt in truſatili mola tritum, denuoq; cribratum in candidum puluerem pollinemúe reſolutum. Ceruſſæ conficiendæ modum alibi oſtendimus. Porrò ſi Ceruſſa vratur donec rufum contrahat colorem, Sandyx nominatur. Vitruuius lib. 7. cap. 12. Sandaracam, quod nimirum veræ Sandarachæ colore ſimilis ſit, appellauit. Latini colorem hunc Minium ſecundarium, officinæ ſimpliciter Minium, Germani Mennig vocant. *Ceruſſa.* *Sandyx.* *Minium ſecundarium.*

Chryſocolla duplex eſt, metallica ſeu foſsilis, natiuaúe & factitia. Natiua, in fibris & venis gignitur, aut per ſe plerunq; arenæ ſimilis reperitur, aut materiæ metallicæ adhæret, atque hinc abraſa cuiuſdam arenæ ſimilitudinem gerit: aut quum aquæ iam dictas ſpecies lambunt, pulueri ſimilis ſubſidit. Germanis Berckgrün/ Schiffergrün dicitur. Laudatur quæ in ærarijs fodinis, ſecundum locum obtinet quæ in argentarijs, & tertium quæ in aurarijs inuenitur. Quæ ex plumbi cauernis exudat, deterior. Officinis ignota eſt. Factitia duplex eſt: altera ex dura natiua fit, tingiturq; lutea herba, ob id herbacea dicta. Atq; ea laudatiſsima eſt, natiuaq; precioſior. Conficiendi eius modum tradit Plinius lib. 33. cap. 5. Altera, qua aurifices ad glutinandum aurum vtuntur. Hanc Dioſcorides inter ærugines enumerat, & Plinio Santeria dicitur. Fit ex Cyprio ære, pueri impubis vrina, & nitro. Quia verò propter Cyprij æris penuriam hodie confici non poteſt, altera & recentiorum Chryſocolla in eius locum ſucceſsit, quæ fit ex nitro foſsili, vt ſuo loco fuſius dicemus, ac Serapioni alijsq; Mauritanis Tincar, officinis Borax, quod nomen ipſi cum reliquis Nitris eſt commune, dicitur, Baurach nanq;, aut potius Borax, Arabibus omne nitrũ appellatur. *Chryſocolla.* *Natiua.* *Factitia.* *Santeria.* *Tincar.* *Borax.* *Baurach.*

Cinna-

Cinnabaris. Theophraſti. Cinnabaris duûm eſt generum, veterum ſcilicet ac recentiorũ. Veterum itẽ-rum in duo partitur genera. Vna quidem eſt Galeni & Theophraſti, quæ in libello de Lapidibus illi κιννάβαρι nominatur. Hæc non eſt niſi Minium natiuum, quod alijs Græcis ἄμμιον, id eſt, arenula, & ἄνθραξ vocatur. Verùm eſſe quod dicimus, oſtendit abunde Plinius lib. 33. cap. 7. vbi ex profeſſo Minij hiſtoriam perſcribit, Theophraſtumq́ citat, & ad Minium omnia, quæ ille ad Cinnabarim retulit, perſpicue accommodat. *Minium natiuum, ſeu Cinnabaris foßilis.* Minium autem natiuum, ſeu Cinnabaris foſsilis, lapis eſt rubens, non extrema duritie, hinc eſt quòd alijs gleba & arenula potius dicatur, atqui ponderoſiſsimus, & non raró argento viuo ita farctus, vt ſponte extillet, haud aliter quàm arte, & vi ignis elicitur. Germanis Bergzinober vocatur. Hoc planè venenatum & exitioſum exiſtit, atq; in metallis ſtrangulantem halitum eructat. Eo pictores olim ad ſumptuoſa parietum ornamenta vſi ſunt. Quòd autem Galeni Cinnabaris non ſit alia quàm Theophraſti, paulo pòſt, vbi prius quæ ſit Dioſcoridis indicauerimus, monſtrabimus. *Dioſcoridis Cinnabaris.* Altera eſt Cinnabaris Dioſcoridis, quæ nonnullis non eſt niſi liquor ex Aphrica allatus, vi eadem qua lapis Hæmatites, non foris tantum adhibitus, ſed etiam intra corpus ſumptus pollens. Quorum tamen ſententiam probare, ob cauſas capite 10. *Plinij error.* expoſitas, haud poſſum. Hanc Cinnabarim Plinius, vulgi ſecutus opinionem ſaniem Draconis illiſi, Elephantorum morientium pondere, permixto vtriuſq; animalis ſanguine eſſe ſcriptum reliquit, qui intento nec diluto ſanguinis modo colore præditus eſt, ſanguinem animantis eſſe falſò credens. Veterem autem hanc appellationem à vulgi opinione natam, recentiores ſubinde Græci retinuerunt, & hodie etiamnum Seplaſiæ ſuccum cuiuſdam vel arboris, vel herbæ ſanguinem Draconis nominant, vel quòd ſanguinem in picturis reddat, vel *Sanguis Draconis.* quòd hoc nomine, in ijs vnde affertur locis, vocetur. De hoc tamen & Dioſcoridis Cinnabaris ſupra cap. nimirum decimo, abundè diximus. Porrò Galeni *Galeni Cinnabaris.* Cinnabarim non eſſe à Theophraſti Cinnabari diuerſam, multis argumentis conſtat. Nam illam lib. 9. de Simp. medic. facultatib. inter metalla, perinde atq; Theophraſtus recenſet. Præterea ibidem acrem illi ineſſe facultatem, & in capite de cæruleo detrahendi ac minuendi carnem facultatem habere memoriæ prodidit. Deniq; libro primo de Compoſitione medicamentorum localium, cap. 28. Cinnabarim inter calefacientia, mordentia, & diſcutientia numerat medicamenta, & eandem cum ſuillo felle confert. Vt hinc omnibus perſpicuum euadat, Galeni Cinnabarim etiam venenis annumerari, adeoq; à Theophraſti Cinnabari nihil differre. Nam quum ea quæ carnem detrahunt ac imminuunt, eiuſdem ſint generis cum σηπτικοῖς, id eſt, putrefacientibus, quemadmodum Galen. lib. 5. de Simp. medicamen. facul. cap. 15. oſtendit, vt eadem quoq; venenata ſint oportet. *Cinnabaris recentiorum.* Recentiorum, & qua hodie officinæ vtuntur Cinnabaris, factitia eſt. Siquidem ex argento viuo & ſulphure à Chimiſtis conficitur. Germanis Zinober dicitur. Eſt & hæc, perinde atq; Theophraſti & Galeni, venenata & exitioſa, ideoq; intrò corpus haud ſumenda. Sola autem Dioſcoridis Cinnabaris innoxia eſt, intrò etiam in corpus aſſumpta.

Diphryges. Diphryges etſi officinis incognitum & inuſitatum eſt, tamen quum creber eius apud veteres vſus fuerit, præſtat etiam quid ſit breuiter hic commemorare, quò aliquando in vſum reuocari poſsit. Eius tria ſunt genera. Primum metallicum & natiuum, quod in Cypro gignitur, hincq; adeò Cyprium dictum eſt. *Natiuum.* Fit è luto quod è ſpecu quodam Cypri extrahitur, & extractum ſole ſiccatur, mox circumpoſitis ſarmentis vritur. Hinc Diphryges, quaſi bis, à ſole ſcilicet & à ſarmentis, toſtum crematumúe, appellatum eſt. Alterum genus factitium eſt. *Fex æris.* Fit enim in fornacibus, & excocti atq; perfecti æris ueluti ſedimentum quoddam, & fex ſubſidens exiſtit. Id enim poſtquam æs effluxit in catinum, remanet

manet in fornace, in eius fundo tanquam vſtorum in foco lignorum cinis reſi-
dens, vt alibi fuſius monſtrauimus. Tertium, ex Pyrite ærоſo fit lapide, quan- *Pyrites con-*
do is vt calx in camino donec rubeſcat vt rubrica concrematur. Hoc etiam, vt *crematus.*
tradit Dioſcorides, fit ex ſola materia quæ æris lapidem quando aſſatur gignit.

Ferrum duplex eſt, natiuum & conflatum, ſeu excoctum. Natiuum eſt pu- *Ferrum.*
rum, & reperitur in fodinis. Germanis **Gedigen eiſen** dicitur. Alterum confla-
tum ſeu excoctum, quòd in ferreis officinis excoquitur, quas **Hamerſchmitten**
Germani nominant. Fit duplici modo, nempe vno ex lapidibus ferreis. In ea-
dem vena non rarò reperitur Magnes: tanta illi cum ferro eſt familiaritas, & ami-
citia. Altero ex terra rubra, ferrugine quaſi læſa. Plura de ferro Plin. lib. 34. cap.
14. Rubigo autem ferri, Dioſcoride atteſtante, egregiam in reſtringendo, ſic- *Rubigo ferri.*
candoq́ facultatem habet. Recrementum ferri, quod Germanis **Eiſenſchlack/** *Recrementũ.*
& **Zunderſtein oder Sunderſtein** vocatur, eandem quam rubigo vim obtinet.

Gypſum cognata Calci res eſt, non tamen ita calidum. Differt primum colo- *Gypſum.*
re: candidum enim pleriſq; in locis reperitur, in aliјs in candido cinereum, ci-
nereum item nigris maculis interſtinctum, cinereum tantum, ſubrufum, & vi-
ride. Dein nitrore: aliud enim ſtellarum inſtar micat, aliud marmoris modo ni-
tet, aliud translucet. Poſtremum figura: quippe aut eſt gleboſum, aut ex cruſtis
conſtat, aut quemadmodum Sal ammoniacus fiſſum videtur. De quo plura ali-
bi diximus.

Hydrargyrus Galeno ac aliјs Græcis, quaſi aqueum argentum dicas, Ariſto *Hydrargy-*
teli ἄργυρος χυτὸς, hóc eſt, fuſile argentum, quod ſcilicet ſolidum non ſit, ſed fu- *rus.*
ſum ac liquidum, latinis à motu, quia ſtare loco neſcit, & ſuo pondere hac illac *Argentum*
fertur, Argentum viuum nominatur. Chimiſtæ & hos imitantes officinæ me- *viuum.*
dicorum Mercurium vocant. Eſt autem argentum viuum duplex, natiuum ſci- *Mercurius.*
licet, & factitium. Natiuum & purum in lacunis reperitur, quum aquæ, quibus *Natiuum.*
venæ ſtillant, Minium madefecerint. Eo enim modo coit, & in argentũ viuum
vertitur. Factitium ex Minio conficitur ad eum modum quem Dioſcorides, & *Factitium.*
Plin. lib. 33. cap. 8. tradunt. Cæterùm idem Plinius cap. 6. iam citati libri natiuũ, *Plinij error.*
argentum viuum nuncupat, factitium autem Hydrargyron: quo nomine me-
ritò à Leoniceno eſt reprehenſus. Diuerſis enim verbis diuerſas res ſignificari
putauit, quum tamen conſtet vtrumq; argentum viuum vtriſq; vocibus deno-
tari. Quę ad temperamentum eius ac vires attinent, copioſè admodum lib. 9. de
Simpl. medic. facul. ſect. 3. cap. 32. docuimus. Porrò vbi in ſui generis vas à Chi-
miſtis impoſitum fuerit argentum viuum, calore ignis in ſublime fertur, atq;
ex eo efficitur corpus album, quod Mercurium ſublimatum nominant. Conſi- *Mercurius*
ciendi modus is eſt. Argentum viuum in vas vitreum conijcitur, adiecto ſale *ſublimatus.*
quod ammoniacum vocant. Vtraq; ſimul mixta, ac in fornacem poſita, ignis
vi & calore in ſublime feruntur, ex eiſq; corpus album ſalis aut Sacchari colore
præditum, efficitur, quod Mercurium ſublimatum appellant. Efficitur etiam
argentum viuum, rubrum, quod Chimiſtæ Mercurium præcipitatum appel- *Mercurius*
lant, hoc quidem modo. Aluminis, & atramenti ſutorij æquales partes ſumun- *præcipitatus.*
tur, quibus ſalis dimidio plus altero eorum additur. Deſtillatur hoc totum cum
vitreis vaſis. Stillaticij huius pondo vnum, argenti viui tria in vas vitreum po-
nuntur, inde deſtillantur, & auctis ignibus perſeueratur tantiſper donec fumus
& vas rubeſcant, nec liquoris quicquam ſuperſit: demum fracto vaſe colligitur
argentum viuum, quod coire iam videtur inſtar lapidis. hoc tenuiſsimè teritur
in porphyritide tabula, & denuò excoquitur ac deſtillatur, donec ſiccetur in
vaſe vitreo. Rurſus fracto vaſe materia quæ ſupereſt colligitur, ac denuò teri-
tur in eadem tabula ſubtiliſsimè. poſtea ipſum in æneo vaſe reperitur: ſuppoſi-
toq; igne valido, cum æneo piſtillo miſcetur, & agitatur per duarum horarum

ſpacium, quoad ſplendorem fermè ac rubedinem minus acquirat, tuncq́; exceptum ſeruatur vitreis vaſis. Citra dolorem carnes erodit, & putreſcentia vlcera ſiccat.

Lithargyros. Spuma argenti.

Lithargyros Græcis, Plinio & aliis Latinis ſcriptoribus, Spuma argenti, quòd vena conflata igne, vt in omni coctura fit, eam veluti ſpumam reddat, dicitur. Qui igitur lithargyron, id eſt lapidem argenti, nominant, hi ortæ rei duritiam: qui verò ſpumam, hi naſcentis naturam conſiderant. Rectius autem ſpuma, vel lapis plumbi diceretur, quòd ſcilicet hæc ſpuma ex plumbo nigro conficiatur, & viciſsim ex ea plumbũ. At nec exargẽto ſpuma fit, nec ex ſpuma argentum. Nam ſi quando ex miſtura plumbi & argenti, quum argentum ſeparatur à plumbo, fit ſpuma, eam non ex argento, ſed ex plumbo fieri hinc cognoſcitur, quòd de argento nihil depereat: plumbum verò totum mutetur partim in hãc ſpumã, partim in plumbaginem. *Dioſcoridis & Plinij lapſus.* Quod quum Dioſcorides, Plinius & alij quidã non animaduerterunt, factum eſt vt ex argento etiam hãc ſpumam fieri putauerint. Germanicè **Glett** vel **Bleyſchaum** rectius, quàm vulgo conſueuit, **Silberſchaum** appellaretur. *Spuma argenti ſex conficitur modis.* Conficitur ſex modis, ex arena plumbaria, è lapide plumbario, ex plumbeis laminis, è miſtura plumbi, ex argenti miſtura, ex auri miſtura, vt alibi fuſius docuimus. Spuma hæc colore differt: ſiquidem *Fulua aureaue.* aut fulua eſt, aut candida. Fulua, non quòd ex auro fiat, vt nonnulli arbitrantur, ſed propter coloris ſimilitudinem quam cum auro habet, Græcis χρυσῖτις, offici- *Candida.* nis Lithargyrum auri, Germanis **Goldtglett** nominatur. Candida, propterea quòd argenteum refert candorem, Græcis ἀργυρῖτις, Seplaſiis Lithargyrium argenti, Germanis **Silberglett**, non quòd ex argento fiat, dicitur. Fuluum verò colorem Chryſitis contrahit, quòd maiorem vim ignis paſſa ſit. Argyritis, quod minorem vim ignis ſenſit, candidum contraxit colorem.

Minium. Natiuum. Factitium.

Minium duplex eſt, natiuum & factitium. Natiuum, quod à Vitruuio lib. 7. ſuæ architecturæ cap. 8. & 9. deſcribitur, non eſt niſi Theophraſti & Galeni Cinnabaris, de qua ſuprà abundè diximus. Eo pictores vtũtur. Factitium, alio nomine ſecundariũ minium, & Sandyx, Germanis **Mennig**, vt ſuo loco oſtendimus, appellatur.

Nitrum vel Litrum, quod Arabibus Baurach dicitur, Sali cognatum eſt, quòd ſimiliter ac ſal aut naſcatur, aut conficiatur. Habet verò triplicem differentiam, tribus diſtinctam nominibus. Eſt enim nitrum ſimpliciter dictum, eſt *Nitrum.* ſpuma nitri, & aphronitrum. Nitrum ſimpliciter dictũ geminum eſt, natiuum, *Natiuum.* & factitium. Natiuum eſt, quod ſine artificio, & ſuapte natura condenſatur. *Primum.* Primum eius genus eſt, quod ex terra nitroſa imbre perfuſa, & à ſole denſata efficitur. Hoc non aliorum foſsilium modo cæditur, aut ligone è montibus effoditur, aut ex ſubterraneo ſpecu excauatur, ſed ex ſolitudine & campis concretum legitur. Nihil tamen vetat quo minus ligone auferatur: ſed nullo modo tectum terra reperitur. Quòd verò ita ſolis calore denſatur, & ſuapte natura ſeſe coagulat, in aceruos condunt, vt duret: aliàs enim ab imbre liquatur. Quapropter vt denſari cœptum eſt, rapitũr: aut relictum in aceruos, vt comprehenſum eſt, conditur. In hoc genere Nitrum præfertur leue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcens, perinde quaſi ſpongioſum quiddam, durum ac ſpiſſum, & lapidi ſimilius, quale eſt Aegyptium, quod lapidis inſtar induruit in aceruis, *Βουνοί.* qui eo quòd collium habeant ſpeciem, βουνοὶ Græcis dicuntur, vt alibi fuſius docuimus. Nitrum hoc quod beneficio terræ, & æſtuantis ſolis vi perficitur, atq; *Halmirage.* in conuallibus & campis ſua ſponte ex terra effloreſcit, ἁλμυράγην Græci peculiariter vocant, nomine ducto partim ex ſapore quem habet ſubſalſum, partim ex *Natiuum alterum.* eo quòd è terra erumpat, ab ἅλμη & ῥήγνυμι. præter hoc quod diximus, alterum eſt itidem natiuum, quod ex fluminibus, lacubus, vel fontibus, quorum ſum-

mitas

mitas in Nitrum denſatur, colligi ſolet. Quum enim aqua Nili, aut fontis, aut lacus diu in conualle ſteterit, ſalſuginoſa & nitroſa tandem euadit, quandam ad ſe ſubſtantiam ex profundo, & ſalſam materiam euocans, quæ poſtea ſalis inſtar, calore ſolis concreſcit, duriorq́; ipſo ſale redditur. Porrò nitroſus quidam eſt lacus in Macedonia qui circa Canis ortum gignit Nitrum, quod veteres ſcriptores Chalaſtræum nuncupant. Cæterùm factitij Nitri plura ſunt genera. *Factitium nitrum.* Vnum, fit in Aegypto maximè ex Nili aquis, quæ nitroſæ ſunt, in nitrarias infuſis. Hoc eodem modo vt natiuum, priuſquam denſari cœptum eſt, rapitur, ne in nitrarijs reſoluatur. Hoc, Plinio autore, fuſcum & lapidoſum eſt. Factitium præterea Nitrum eſt, quod Græco nomine noſtris Chryſocolla, Arabico *Chryſocolla.* Tincar, Barbaro Borax dicitur, vt ſuprà quoq; diximus. Porrò quod Nitro ipſi *Spuma ſeu flos Nitri.* inſidet, ac ſub dio tum in conuallibus, tum in nitrarijs ex ſeſe effloreſcit, vt in ſalinis, tenuiſsimum & leuiſsimum, ſpuma ſiue flos, Galeno præſertim lib. 4. de Simpl. medicament. facultatib. cap. 20. frequentius tamen ſpuma, nominatur. Hanc autem Græci duabus ſeparatis vocibus ἀφρὸν νίτρου appellant, vt diſtin- *Aphronitrũ quid.* guant ab eo quod ijſdem compoſita voce ἀφρόνιτρον nominatur. Quid verò Aphronitrum ſit, vnus duntaxat Plinius oſtendit, qui id eſſe ſcribit quod in ſpeluncis & antris mollibus deſtillans colligitur. Id quia ſpumæ concretæ ſimile eſt, coniunctis duabus vocibus ἀφρόνιτρον nominauerunt, vt illud à ſpuma nitri, quæ non ita compacta & concreta eſt, ſed aſpectu triticeæ farinæ *Album.* ſimilis, quamq́; hoc nomine ſeparatis nominibus ἀφρὸν νίτρου, vt comprehenſum eſt, vocant, diſcernerent. Duplex autem Aphronitrum exiſtit. Vnum, quod ex ſpeluncarum cameris ſtiriarum inſtar concretum pendet. Id quia nullam in *Nigrum.* ſe terream vel grauitatem, vel craſsitiem habet, optimum eſt, & Galeno album appellatur. Alterum eſt, quod liquidum adhuc excidens, in terram defertur. Id *Halinitrum.* ob admixtam ſibi terram, graue eſt, terreamq́; craſsitiem habet: ob id nigrius & deterius exiſtit. Præter iam dicta eſt etiam quod Halinitrum, vel vt hodie loquuntur, Sal nitri, Germanicè Salpeter, quaſi dicas ſal petroſus, vocatur. Fit *Aſiæ petræ flos.* duobus modis. Primò, ex molli & tenuiſsima materia, quam exudant veteres muri, rupes, ſaxaq́; montium. Hoc cùm Aſiæ petræ flore magnam ſimilitudinem & cognationem habet. Atq; inde illi Germanicam nomenclaturam Salpeter inditam eſſe omnibus perſpicuum eſt. Secundo, ex terra putri & ſalſuginoſa è ſtabulis, & ſimilibus locis, in quibus animalia diu minxerunt petita, cōficitur. Hanc enim ita præparant & madefaciunt, vt ſalſedinem omnem exuat: Halinitrum autem candidum eſt, tranſlucidum, ſalſum, ſubacre, rarum, leue. Ignem ocyſsimè concipit, & in flammam totum mutatur. Quapropter vtile eſt ad compoſitionem pulueris tormentarij vocati, qui accenſus miſsiles globos tormentorum bombardarumúe extorquet. Etſi autem Halinitrum multum differat à legitimo Nitro, tamen quum etiam ſit tenuium partium, & abſtergat, in veri Nitri penuria, eo in compoſitione medicamentorum vti licebit. Ex ijs quæ hactenus diximus omnibus perſpicuum euadit, Galenum nō temerè multis in locis ſuorum monumentorum ſeparatim Nitri, ſpumę nitri, & aphronitri *Nitri ſpuma & aphronitrum differunt.* facere mētionem. Nam inter ſe tria hæc, Nitrum, ſpuma nitri, & aphronitrum, vti oſtenſum eſt, differunt. Quæ autem inter ſpumam Nitri & Aphronitrum ſit differentia, diſertè Galen. lib. 9. de Simp. medic. facul. docet, qui ſpumam nitri inquit aſpectu triticeæ farinæ ſimilem eſſe, hoc eſt, laxam, diſſolutam, & candidam. Aphronitrum autem farinæ ſpeciem non habere, neq;, vt illam, diſſolutum laxumúe, ſed concretum, coactum, & compactum eſſe. Vt hinc pateat, ſpumam nitri conſiſtentia quàm aphronitrū tenuiorem eſſe. Hanc inter aphronitrum & ſpumam nitri differentiam veteres probè tenuerunt, & diſertis verbis explicarunt. Quippe Galenus libro paulò antè citato, ita de ijs ſcriptum

Græcus Galeni codex emendatus.

reliquit: ἀφρόνιτρον ἀφροῦ νίτρου διαφέρει: Aphronitrum à ſpuma nitri differt. Quanquam eo in loco Græcus Aldinus cotex mendoſus ſit & deprauatus, legatꝗ; ἀφρόλιτρον ἀφονίτρου διαφέρει. Hanc autem lectionem eſſe falſam, in primis teſtatur Paulus Aegineta, qui libro ſeptimo de aphronitro, & ſpuma nitri, tanquam diuerſis rebus & inter ſe differentibus agit, eamꝗ; differentiam ibidem explicat. Dein Aëtius libro ſecundo capite quinquageſimo, vbi ad verbum Galeni locum deſcribens, ita inquit: ἀφρόνιτρον καὶ νίτρου ἀφρὸς διαφέρουσιν ἀλλήλων. Quinetiam locum Galeni ita vt diximus eſſe legendum, ea quæ mox in contextu Galeni ſequuntur verba euidentiſsimè conuincunt. Nam ſtatim ibidem ſubijcit, λίτρου μὲν γὰρ ἀφρὸς, &c. ἀφρόνιτρον δ' οὐχ, &c. Serapio quoꝗ; euidenter hanc differentiam innuit, dum inter ſe Baurach Aphricum ſeu ſpumoſum (ſic enim eius interpres Aphronitrum appellat) & ſpumam nitri differre ſcribit. Præterea Auicenna, etſi Baurach voce confuſè ac promiſcuè iam pro nitro, iam verò pro aphronitro vtitur, ſi quis eiuſdem verba diligenter expendat, hanc quam diximus differentiam inter aphronitrum & ſpumam nitri innuere videtur, quum Baurach armenum, nitrum: baurach aphricanum, aphronitrum: & ſpumam baurach, nitri ſpumam appellat. Accedit quòd inter recentiores Græcos etiam Nicolaus Myrepſus hanc differentiam obſeruauerit. Is enim illitione vigeſima quarta νίτρου ἀφροῦ, illitione autẽ quadrageſima tertia, & multis alijs locis, ἀφρονίτρου mentionem facit. Deniꝗ; Plinius libro trigeſimoprimo, capite decimo, ſeparatim ſpumæ nitri, aphronitri, & nitri meminit, adeoꝗ; inter hæc tria differentiam agnouiſſe videtur. Vt iam ſole meridiano clarius ſit, à ſpuma nitri diuerſum eſſe quod compoſito nomine aphronitrum dicitur. Nihil autem refert, ſiue ἀφρόνιτρον, ſiue ἀφρόλιτρον, ſiue adempta litera ρ ἀφόνιτρον aut ἀφόλιτρον nomines. Vt enim inter ſe non differunt νίτρον καὶ λίτρον, ſic etiam ἀφρόνιτρον καὶ ἀφρόλιτρον. Verùm ἀφόνιτρον & ἀφόλιτρον verbum eſt, exoletum, quemadmodum Phauorinus in ſuo Lexico teſtatur, inquiens: ἀφόνιτρον τελέως ἐξίτηλον καὶ ἀδόκιμον. Atꝗ; hinc eſt quòd hæc vox aliquoties in Galeni & Pauli libris remanſerit, & in manuſcripto Nicolai Myrepſi codice paſsim ἀφόνιτρον pro ἀφρόνιτρον ſcribitur. Quum itaꝗ; conſtet aphrolitron ab aphronitro non diſtare, euidentiſsimum eſt in eodem cap. Galeni in codice Aldino deprauatè legi: ἐρρέθη γε μὴν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι τὸ ἀφρόλιτρον ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν. His enim verbis ſignificaretur aphrolitrum in medio conſiſtentẽ habere facultatem aphronitri & ſalis, adeoꝗ; ab aphronitro diuerſum eſſe: quod tamen à veritate plurimum abeſt. Legendum igitur erit pro εἶναι τὸ ἀφρόλιτρον, εἶναι τὸ λίτρον ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν: vt ſit verborum Galeni ſenſus: Nitrum in medio conſiſtentem habere facultatem aphronitri & ſalis. Sic verò locum hunc eſſe emendandum, ex capite de ſalibus, quod ibidem citatur à Galeno, fit manifeſtiſsimum. in cuius fine ita ſcriptum reliquit: ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἀμφοῖν ἐστὶν ὁ τοῦ λίτρου: in medio autem vtriuſꝗ;, ſcilicet aphronitri & ſalis (de ijs enim duobus locutus eſt) ſapor nitri exiſtit. Sic enim conuertendus ille locus erit, & non quemadmodum interpres fecit, ſpuma nitri. Nam articulus ὁ ad vocem χυμὸν, cuius paulo antè ibidem à Galeno eſt facta mentio, & non ad ἀφρὸν, cuius nuſquam eo in capite meminit, referendus erit. Quod alius Galeni locus euidentiſsimè conuincit, qui eſt in eodem libro, capite de nitro, vbi in eum ſcribit modum: νίτρον εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν δυνάμεως εἶναι: Nitrum dictum eſt antea (capitibus nimirum de ſalibus, & aphrolitro) in medio eſſe aphronitri & ſalis. Et item alius locus, qui eſt lib. 11. de Simplicium medicamentorum facultatibus in fine propemodum, vbi de nitro ita ſcribit: Oſtenſum eſt & hoc medicamentum in medio ſalis & aphronitri vires habere. Præterea Galeni locum prædictum ita vt diximus eſſe legendum & emendandum, Aëtius manifeſtiſsimè docet, qui lib. 2. cap. 61. de nitro hæc verba Galeni ad

Aphronitrũ ab aphrolitro non eſt diuerſum.

ἀφόνιτρον vox exoleta.

verbum

verbum tranſcripſit, inquiens: νίτρον μεταξὺ τῆς ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν δυνάμεώς ἐστι. Serapio deniq; Galeni ex hoc capite verba referens, ait: Natura baurach media eſt inter naturam baurach aphrici, & naturam ſalis. E quibus ſanè omnibus meridiano ſole clarius fit, plurimum hallucinari Ioannem Cornarium Marpurgenſem medicum, qui in ſuis ſuper primum Galeni de Comp. medic. localium librum Commentarijs non veretur apertiſsimæ veritati reclamare, & falſiſsimis ac nullius momenti rationibus, oſtendere aphrolitrum ab aphronitro eſſe diuerſum conatur. Nam ijs qui vel Græcas literas à limine tantum ſalutarunt, notiſsimum eſt hæc duo vocabula eandem rem denotare: nec alia inter ſe ratione differre, quàm quòd alterum ſit Atticum, alterum communi linguæ familiare. Attico namq; ſermoni id peculiare eſt, vt ν literæ loco λ vſurpet. Inſuper errat etiam non leuiter, quòd ἀφρόνιτρον, ab eo quod ſoluta compoſitione ἀφρὸς νίτρου dicitur, nihil differre cenſet, quum eſſe diuerſas res è iam dictis abundè conſtet. Nec rarum eſt apud Græcos compoſitas voces longè aliud, quàm diſſolutas ſignificare. Siquidem χάλκανθον diuerſum eſt ab eo, quod illis ſeparatis vocibus χαλκοῦ ἄνθος dicitur. Differre quoq; λευκακάνθην, ab ἀκάνθῃ λευκῇ nemo ignorat. Et mirum certè eſt in hac opinione Cornariũ perdurare, quum tamẽ doctiſsimus vir Auguſtinus Riccus medicus, in quadam præfatione Galeni operibus præmiſſa, illam tanquam erroneam & à veterum ſententia alienam, non tantum improbauerit, ſed & firmiſsimis argumentis confutauerit, penitusq; euerterit. Quàm falſis autem & confictis rationibus Cornarius pro tuenda ſua opinione vſus ſit, & quàm peruerterit ac deprauarit Galeni ſententiam legitimam, tum cognoſcent ſtudioſi, ſi obiter hoc loco prodigioſas nugas quas nuper in libello ſe digno, cui titulum fecit, Nitra ac brabyla, protulit, excuſſerimus, ac rationibus optimis exploſerimus. Principiò falſum eſt, quod ſe haud ignoraſſe ſcribit, quod Græci grammatici λίτρον pro νίτρον Atticos dicere annotarint. Nam ſtatim altero verſu metipſe mendacij ſe conuincit, quum inquit: Et ſatis conſtabat ex Hippocrate & Galeno, λίτρον vel eſſe omnino nitrum, vel ſaltem aliquam eius ſpeciem. Nam quum ait, vel aliquam ſaltem eius ſpeciem, palàm fatetur ſe adhuc dubitare, num litrum & nitrum prorſus idem ſit. Quòd autem ignorauerit Græcos grammaticos λίτρον pro νίτρον dixiſſe, omnium luculentiſsimè oſtendit locus qui eſt in eius Commentarijs, vbi inter alia ſic ſcriptum reliquit: Quòd verò ita legendum ſit, etiam poſtea cap. de litro edocemur, quanquam & tum corruptè λίτρον pro νίτρον legatur. Quid per Deum immortalem opus erat Galeni caput de Nitro inſcribere potius quàm de Litro, quum græcè legeretur περὶ τοῦ λίτρου, & ita legendum eſſe literarum ordo expoſceret, ſi nõ diuerſum à Nitro Litrum putauit Cornarius? Sin eadem eſſe cenſet, cur lectionem legitimam eſſe corruptam exiſtimat? Vtcunq; igitur quæſitis hinc inde coloribus fucum facere veritati Cornarius conetur, tamen tantus eſt veritatis ſplendor, vt verborum lenocinijs obfuſcari haud poſsit. Fateatur igitur oportet ſe nitrum & litrum inter ſe eſſe diuerſa exiſtimaſſe, aut manifeſtè mendax ſuis in ſcriptis fuiſſe deprehendetur. Atqui tanta eſt illius pertinacia & impudentia, vt conuictus etiam veritati aduerſari illum nihil pudeat. Pergit enim in ſuo illo egregio, ſi Dijs placet, libello, & dicit ſe in Ricci iturum ſententiam, modò id illi perſuaſum eſſet, quomodo ſpuma nitri & aphronitrum ſint diuerſa, & non eadem res veluti Dioſcoridi & Plinio videtur. Quibus ſanè verbis palàm oſtendit, ſe neq; mentem habere, neq; eorum meminiſſe quæ ea de re Dioſcorides, Galenus, Paulus, & Aëtius literis mandarunt, & quæ paulo antè à nobis ſunt producta. Et mirum profectò eſt Cornarium hoc loco ad Dioſcoridis autoritatem confugere, quum contentio inter nos non ſit orta de Dioſcoridis, ſed potius Galeni, cuius ipſe locum peruertit & deprauauit, ſententia de ſpuma nitri &

Cornarij falſa opinio refellitur.

Confutatio libelli Nitra ac Brabyla.

Cornarij pertinacia.

Dioſcoridis de ſpuma nitri & aphronitro ſententia expoſita.

aphronitri genuina eruenda. Dicendum igitur Cornario erat, quid de illis Galenus ſtatueret, & non quid Dioſcorides ſentiret. Quem tamen ſi rectè inſpexiſſet, vidiſſet illum ſpumam nitri, perinde atq; Galenum, vnica appellatione ἀφροῦ νίτρου appellaſſe. Siquidem is geminam ἀφρὸν νίτρου, id eſt, nitri ſpumam fecit, ac bonitate alteram ab altera diſcreuit. Primas enim tribuit ei quæ ex Philadelphia Lydiæ defertur, quæ non eſt niſi ſpuma optimi natiui Nitri. Secundas Aegyptiæ, quæ eſt ſpuma nitri eius quod in nitrarijs Aegypti ſub dio concreſcit, vt alibi fuſius diximus. Vt hinc etiã ab omnibus cognoſcatur, Cornarium ſui erroris patrocinium temerè apud Dioſcoridem quæſiuiſſe, quum ille quoq; perinde atq; Galenus & alij Græci, ſpumam nitri ſeparatis nominibus ἀφρὸν νίτρου appellauerit. Atqui ferendum propemodum erat quòd inter prędicta duo nullam eſſe differentiam putauit, modò non eò dementiæ veniſſet, vt aphrolitrum ab aphronitro diuerſum eſſe affirmare, nulla nec ratione, nec veterum teſtimonio fulcitus, auderet. Quapropter vt fucum aliquem imperito lectori, & ſuæ opinioni fidem aliquam faceret, Galeno falſiſsimam affingere lectionē coactus eſt, hanc nimirum: ἀφρόλιτρον ἀφρονίτρου διαφέρει· Non eſſe enim locum hunc legitimum, abundè in ſuperioribus à nobis oſtenſum eſt. Hinc vt obſtinatè ſemel conceptam erroneam opinionem perpetuò tueretur, nihil illum puduit Aëtij quoq; locũ ſua conuerſione deformare, & ex vero falſiſsimum reddere. Is enim de aphronitro & ſpuma nitri lib 2. ita habet ἀφρόνιτρον καὶ νίτρου ἀφρὸς διαφέρουσιν ἀλλήλων. Quæ quidem verba Cornarius ita eſt interpretatus: Aphronitrum, hoc eſt, ſpuma nitri, & litri ſpuma inter ſe differunt. Quòd ſi alicui ſuſpectus hoc loco fuero, illum rogo conuerſionem eius vt adire dignetur. Si non ita cõuertiſſe Aëtij verba deprehenderit, mendacij & impudentiæ me liberrimè accuſet. Quis aũt magis detortam & prodigioſam interpretationem vidit aut legit vnquam? Sed non contentus fuit Cornarius hunc quem oſtendimus locum deprauaſſe, niſi alium quoq; in eodem capite eadem temeritate peruerteret. Nam Serapionis, vt ipſe fingit, autoritate fretus, falſiſsimam Galeno aſſuit lectionem, hanc nimirum: τῷ δ' ἀφρολίτρῳ ἀμφότεραι δυνάμεις εἰσὶν, πλὴν ἡ στυπτικὴ ὀλίγη. πολὺ δὲ πλείων ἡ ῥυπτική.

Cornarius Galeni aliquot loca deprauata.

Serapionis locus expenſus.

Quod vt liquidò declaremus, initio Serapionis excutiamus verba, quibus ille nititur, oportet, quæ ſic habent: In Baurach autem ſunt duæ virtutes ſimul, niſi quia virtus ſtyptica eſt in eo pauca, virtus verò abſterſiua multa. Quæ certè verba etiam ſi legitima eſſent, & mendo vacarent, vt minimè vacant, tamen Cornario non ad Aphrolitrum, ſed ad litrũ potius, quod Serapioni, vt comprehenſum eſt, Baurach dicit̃, transferenda erant, locusq; Galeni illi ita legendus erat. τῷ δὲ λίτρῳ ἀμφότεραι δυνάμεις εἰσίν. Quam ſanè lectionem confirmat etiam Auicenna, qui Canone 2. de Baurach inter cętera ſic ſcribit: Et in Baurach quidẽ eſt ſtypticitas pauca cũ abſterſione bona, propter ſui ſalſedinẽ. Atqui Cornario fucus quærẽdus fuit, quo falſam ſuã & peruerſam opinionem ornaret. Serapionis aũt verba, etſi expoſitionis cauſa eſſe addita alicui videri poſſunt, tamen deprauata eſſe quiuis facilè animaduertet, ſi illa cum Galeni verbis, vnde deſumpta ſunt, contulerit. Nam quę à Serapione Baurach tribuunt̃, hæc Galen. li. 9. de Simp. med. facult. Sali adſcribit, inquiens: ὁ δὲ τῶν ἁλῶν τοσοῦτον ἀπολείπεται κατὰ τὸ ῥύπτειν, ὅσον πλεονεκτεῖ κατὰ τὴν στύψιν. ἐστι γὰρ μικτὸς ἐκ δυοῖν ποιοτήτων ῥυπτικῆς τε καὶ στυπτικῆς: Salis verò ſapor tanto in abſtergẽdo inferior eſt, quanto plus habet adſtrictionis. Eſt enim ex duabus qualitatibus mixtus, abſtergente ſcilicet, & adſtringente. Atq; diligenter hîc expendendum erit quod Galenus dicit, ſalem πλεονεκτεῖν, hoc eſt, in adſtringendo ſuperiorem eſſe, aut plus adſtrictionis obtinere. Quippe inde locus alius eiuſdem, qui eſt in libro iam citato, capite de aphronitro, emendari poteſt. Ibidem enim in fine ita perperam legitur: τοῖς δὲ ἁλσὶ καὶ ἡ στυπτική, πολὺ, πλείων δὲ ἡ ῥυπτική. Scribẽdum enim erit: τοῖς δὲ ἁλσὶ καὶ ἡ στυπτικὴ πολὺ πλείων, ἢ ῥυπτική: Salibus verò

Galeni locus emendatus.

etiam

etiam adſtrictoria vis multo maior, quàm exterſoria. Atq; ita planè eſſe ſcribendum, alius Galeni locus confirmat, qui eſt in libro 2. de Comp. medic. localium, capite de medicamentis validè extergentibus, vbi ita inquit: πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τοῖς ἁλσὶν ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ στύφειν μᾶλλον, ἢ ῥύπτειν. Nam præter alia hoc quoq; ſal eximium obtinet, vt adſtringat magis, quàm extergat. E quibus perſpicuum euadit, Serapionis locum ita eſſe emēdandum ac reſtituendum: Poſtquàm dixi quòd natura baurach eſt media inter naturam baurach Aphrici, & naturam ſalis, eſt hoc, quia in baurach Aphricæ eſt virtus quæ abſtergit ſolùm, in ſale verò duæ virtutes ſunt ſimul, niſi quia virtus ſtyptica eſt multa in eo, virtus verò abſterſiua pauca. Et ſubeſſe in iam dictis errorem, Serapionis verba ſatis teſtantur, quæ ſic habent: Niſi quia virtus ſtyptica eſt pauca in eo multa. Quod ſi igitur pauca dictionem è contextu exemeris, rectè ſe deinceps habebunt. Nam planè cum Galeni verbis poſtea conſentient, quæ ſunt eiuſmodi: ἐῤῥέθη γε μὴν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι τὸ λίτρον ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν· ἀφρολίτρῳ μὲν γὰρ ἡ ῥυπτικὴ δύναμις ὑπάρχει μόνη, τοῖς δὲ ἁλσὶ καὶ ἡ στυπτικὴ πολὺ πλείων, ἢ ῥυπτική: Dictum tamen paulo antè eſt, capite nimirum de ſalibus, litrū mediam habere facultatem aphronitri & ſalis. Minus enim quàm aphronitrū, plus verò quàm ſal extergit: Aphronitro enim ſola extergendi facultas ineſt, ſali verò etiam adſtringendi multo maior, quàm extergendi. Non poſſe autem hæc Serapionis verba de litro, multoq; minus de aphrolitro, vt Cornarius arbitratur, intelligi, abundè docent quæ lib. 4. Simpl. cap. 19. ſcribit Galenus, inquiens: οὕτω δὲ δὴ καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ, καὶ ἀφρὸς αὐτοῦ, καὶ τῷ συνθέτῳ προσηγορίᾳ καλούμενον ἀφρόλιτρον ἐπὶ μᾶλλον πέφυκε, ὡς ἂν ἥκιστα μὲν στύφοντα, πικρὰ δ᾽ ἀκριβῶς ὑπάρχοντα: Sic & nitrū ipſum, & eius ſpuma, & quod compoſita voce aphrolitrū appellatur, magis extergere poſſunt, vt quæ nequaquā adſtringunt, exactè verò amara ſunt. Aduerbium verò ἥκιστα hoc loco idem quod οὐδαμῶς, id eſt, nequaquam denotare, ſatis verba hæc, Exactè amara, conuincunt. Nam eiuſmodi in eodem capite vocat Galenus, quæ nulla alia ſenſu notabili qualitate participant. Et omnium maximè locus qui eſt in libro ſecundo de Comp. medic. localium, vbi ita ſcriptum reliquit: ἔστι τοίγε ξηραίνειν οὐδὲν ἧττον ἔχουσιν ἀφρονίτρου καὶ νίτρου, ἀλλ᾽ ἐκείνοις μὲν οὐ μέτεστι τῆς στυπτικῆς δυνάμεως. Siccare verò ſal nihilominus quàm aphronitrum & nitrum poteſt, ſed illis adſtringendi facultas non ineſt. Deniq; Aëtius lib. 2. cap. 50. ita ſcribens: ἁλῶν δὲ διαφέρει ἀφρόνιτρον, καθόσον ἕνα μόνον ἐπικρατοῦντα χυμὸν ἐν αὐτῷ ἐναργῶς ἐστὶν ἰδεῖν τὸν πικρὸν, διαφορητικὴν μὲν ἔχοντα δύναμιν, συνακτικὴν δὲ οὐκ ἔχοντα, καθάπερ οἱ ἅλες: A ſalibus verò differt aphronitrū, quatenus vnum tantum, amarum ſcilicet, in eo dominari ſaporem ſentire manifestè licet, qui quidem diſcutiendi vim habet, non autem conſtringendi, quemadmodum ſales. Quapropter iam ſole clarius à nobis demōſtratum eſt, quàm turpiter in aphronitro, & aphrolitro, ſpumaq; nitri lapſus ſit Cornarius, & quòd temerè, vt errores ſuos tegeret, Galeni pleroſq; locos deprauarit, vt nihil opus ſit peculiari libello eius ineptijs reſpondere. Hic ſe Bernardus Deſſennius continere non potuit, quin quo ſit iudicio præditus omnibus palam faceret. Siquidem audet, non ſine cachinno multorum, dicere me & Cornarium leuiuſcula de re altercari, interim nihil docentes, aut determinātes: An Deſſenni leuiuſculam rem eſſe cenſes ignorare quid ſit nitrum, aphronitrum, & ſpuma nitri, quibus de crebro Galenus, & alij veteres mentionem faciunt? Iniuriam autē mihi facis, quod me nihil docuiſſe, ſed res has magis in dubium vocaſſe & obſcuraſſe dicis. Diſertè enim, ſi quis vnquam alius, quid res illæ ſint explicaui. Sed quid mirum te, qui omnia ſine iudicio ex alijs corradis, ita de aliorum ſcriptis ſiniſtrè iudicare? Quare hortor te, vt deinceps in alijs notandis circumſpectior eſſe velis, nec te alijs temerè deridendum præbeas.

ἥκιστα. Exactè amara.

Bernardi Deſſennij iudicium parum exquiſitum.

Plumbago, quæ Græcis μολυβδαίνα dicitur, Plinio lib. 34. cap. 16. & 18. Galena nomi-

Plumbago. Galena.

Eius genera. nominatur. Hanc Græci in tres digeſſerunt ſpecies. Primam Dioſcorides μολιβδοειδῆ λίθον, nos lapidem qui plumbi imaginem obtinet, vel ſimpliciter plumbarium appellamus. Germanicè **Glantz**, quia nimirum modicè ſplendet, nuncupatur. Alteram Græci μολιβδῖτιδα ἄμμον, id eſt, arenam plumbariam vocant. Tertiam generali nomine μολιβδαίναν, hoc eſt, plumbaginem. Eſt autem plumbago duplex. *Natiua.* Natiua ſeu foſsilis metallicáue una, quæ non eſt niſi plumbifera x vena. *Factitia.* Germanis **Bleyertz** & **Bleyſchweiß oder Bleyſchweiff** dicitur. Factitia, in fornacibus procreatur, in quibus aurum & argentum eliquantur, vt alibi fuſius docuimus. Germanis **Theſt oder Herdbley** nuncupatur.

Plumbum. *Candidum.* Plumbum trium eſt generum. Vnum candidum, quod Græcis, vt Plinius lib. 34. cap. 17. teſtis eſt, κασσίτερον appellatur. Idem cap. 18. eiuſdem libri argentarium, quod argento ſimillimum ſit, & album, nominat. Germanis **Zin** nominatur. *Stannum nõ eſt plumbum candidum.* Diuerſum eſt à Stanno, vtpote compoſito. Nam vbi tertia plumbi nigri portio, duabus argenti portionibus ineſt, Latinis Stannum, Germanis **Werck** vocatur. Ex ſtanno fiunt laudatiſsima ſpecula. *Cinereum.* Alterum cinereum dicitur, quod tum Græci, tum Latini veteres ſcriptores ignoraſſe videntur. Atq; hinc eſt quòd Plinius duo tantum plumbi genera commemoret. Noſtri Biſemuntum, Germani **Biſemunt oder Wiſemunt/oder Conterfein** appellãt. *Nigrum.* Tertium Græcis μόλιβδος, latinis nigrum plumbum, Germanis **Bley** dicitur.

Pompholyx. Pompholyx poſt Cadmiam ſupra fornaces parieti adhæret. Fauilla eſt æris tantum, aut Cadmiæ fornacum tantum, aut vtriuſq;. Fit quum ex Pyritis lapidis panibus torrefactis excoquitur æs: aut quum ab argento ſeparatum, in ſui generis fornace perficitur. Tum enim fauilla tenuiſsima & leuiſsima ſurſum fertur, & euolat in ſuperiorem domicilij ærarij partem, adhærens ad eius parietes, & ad laquearium tecti. Quæ primùm in bullas, vt aqua tumet, atq; ex eo nomen inuenit. Neque enim πομφόλυξ Græcis eſt, niſi bulla. Mox maiore accedente incremento, lanarum aſsimilatur peniculis. Et hunc in modum ſua ſponte in fornacibus gignitur Pompholyx, quæ Germanis **Huttenrauch** proprijſsimè nominatur. *Factitia triplex.* Cura & induſtria Pompholygem artifices triplici ratione conficiunt. Primò, æri quum perficitur, friatam detritamúe Cadmiam fornacum inſpergunt. Secundò, ære & Cadmia foſsili alternis, vt ex ipſis fiat Orichalcum, in ollas poſitis, fauilla ex ære reſoluta ſurſum in operculi cauitatẽ fertur, eamq; implet, quæ pura Pompholyx eſt. Tertiò, Cadmiam fornacum ſeparatim in fornace ardenti follibus ventilare ſolent. His tribus rationibus Pompholyx primæ bonitatis, id eſt, candidiſsima & leuiſsima efficitur, quæ Seplaſijs Nil album, *Nil album.* quod candidiſsimæ lanæ ſimilis ſit, Germanis **Weißnichts** nominat. Hinc Germanis vſitatũ eſt dicere, Nil prodeſſe oculis. Duos ex ijs modos, nempe primum & tertium, Dioſcorides monſtrauit. Secundo hodie vtuntur. *Thutia.* Pompholyx autem Serapioni Thutia vocatur. Quæ illi duplex eſt. Vna fornacum, de qua iam dictum eſt. Altera ſubterranea & foſsilis, quæ Germanicè **Erd** vel **Zechenrauch** appellatur. Græcis ignota. Thutia officinarum hodie non eſt niſi Cadmia racemoſa, vt ſuo diximus loco. *Spodium.* *Fornacum.* Cæterùm Spodos ſiue Spodion, quam Cinerulam aliqui interpretantur, à pompholyge non certè genere, quod ſimiliter vt hæc fauilla ex eadem orta materia ſit, ſed ſpecie differt. Pompholyx enim cãdida eſt, & leuis, vt mõſtrauimus: Spodos aũt cinerea & grauior partim ad exteriora fornacũ latera adhęrens, partim in pauimentũ decidens, adeoq; impurior. Abraditur aũt de lateribus, in terra verò conuerrit. *Nil griſeum.* Nil griſeũ hodie nominat. Germanis **Graunichts oder Grauerhütterauch**. *Spodos lutea.* Fit & lutea ſpodos ſupra ſecundas fornaces, in quibus argentũ à plumbo ſeparat, vt alibi fuſius diximus, Germanis **Gelerhütterauch** appellat. Atq; hactenus de ſpodio fornacum,

cum,

cum. Alterum ſpodium ſubterraneum ſeu foſsile dicitur, inq́ quatuor ſpecies, cinereum videlicet, nigrũ, viride, & luteum digeritur, ſolis Arabibus notum, Græcis verò ignotum. Vt mirum ſit Matthiolum apud Serapionem in capite de Tuthia: ſic enim Pompholygeni ille nominat, non legiſſe quod quædam ſit quæ in mineris: ita enim interpres eius loquitur inueniatur. Præter iam dictum foſsile, Arabes aliud quoq́ ſpodium habent, nempe cannarum ſeu arundinum radicum exuſtarum cinerem. Hinc hodie ſpodium de canna nuncupatur. Hoc cum eo quod Græci ἀντισπόδιον nuncupant nonnihil conuenit. Nam idipſum ex myrti folijs, oleæ, lentiſci, & alijs nonnullis in fictili crudo, donec illud percoquatur, vſtis conficiunt. Ita verò ipſis dictum eſt, quòd deficiente ſpodio, eo illius vice vſi ſint. Porrò à iam dictis omnibus ſpodijs diuerſum eſt id quo nunc paſsim Seplaſiæ vtuntur. Siquidem hæ Plateari secutæ opinionem, oſſa Elephantis combuſta, ſiue Ebur vſtum pro ſpodio vendunt. Quod aliquo modo ferendum eſſet, quum Ebur vſtum adſtringendi polleat facultate, ſi non ex bouis, & canum maximè oſsibus ſuum interdum conficerent Spodium. Nam ſi illud diligenter excutias, non rarò ex cadaueribus collectorum oſsium fragmenta in ijs reperies. Hanc quam diximus Spodiorum differentiam tum medici, tum pharmacopœi diligenter expendant, vt ſciant quo illis in medicamentis conficiendis vtendum ſit Spodio: & quòd neq́ Spodium, neq́ Antiſpodium Græcorum intra corpus aſſumere liceat. Quum enim ipſorum ſpodium quod in pauimentum recidit è tenuiſsima metallorum ſubſtantia vehementiſsima ignis combuſtione conficiatur, dubium non eſt quin inde magnam conſequatur acrimoniam, ob quã tuto intra corpus exhiberi nequit. Atq́ hinc eſt, quod Græci ne extrinſecus quidem omnibus promiſcuè vlceribus, niſi interdum lotum admouere illud voluerint. Accedit, quod hos intra corpus exhibuiſſe, nuſquam legatur. Sunt quoq́ plurimi noſtræ ætatis medici eruditi, qui extrinſecus tantum hoc Spodium eſſe admouendum diſertè tradant. Sed neq́ Arabum Spodium cannæ, per os ingerendum erit, vtcunq́ Auicenna & alij Arabes eius vſum in roborandis corde & iecore, plurimum commendent. Nam vt Galenus teſtatur lib. Simp. 7. radix arundinum per ſe non leuem abſtergendi facultatem obtinet. Vſta verò, & calidior & magis tenuium partium, adeoq́ acris efficitur. Hinc eſt quod lib. 1. de Compo. medic. local. cap. 2. inter medicamenta quæ alopecias ſanare poſſunt, quemadmodum etiam Dioſcorides illam recenſeat. Non ſolum verò hęc ipſa diſcutere, ſed etiam ex alto humores trahere poſſunt, quam etiam ob acrem qualitatem ſuam radix arundinis vſta maximè obtineat neceſſe eſt, vt hoc nomine intra corpus tutò exhiberi non poſsit. Quum verò non ſolum Auicẽna, ſed & Serapio ſuum Spodium multis in morbis intra corpus exhibeant, & frigidũ in ſecundo ordine, ſiccumq́ in tertio eſſe ſcribant, fieri non poteſt vt ex cannæ radicibus vſtis confectum fuerit. Quare ſunt qui illud ex radicibus noſtrarum arundinum non conſtare, ſed ex aliqua peculiari in Auicennæ patria nata. Verùm non conſiderant illi, eandem habere vim omnium cannarum exuſtas radices. Alij vt Bellunenſis, ex radicibus proceræ cuiuſdam arboris internodia harundinum modo habẽtis. Sed eadem facilitate qua aſſeruntur, etiam negantur. Ego quidẽ errorem in Auicennæ codices irrepſiſſe ſuſpicor, & falſò cannæ, pro alcannæ ſcriptum fuiſſe. Alcannam verò ille vocat herbam, quam Græci Cyprum, Latini Liguſtrum appellant. Nam Galenus Cyprum miſtæ facultatis eſſe, quod habeat quiddam diſcutiens cum aquea ſubſtantia modicè calida: & quiddã adſtrictoriũ, ex terrena ſubſtãtia frigida refert. Item eius decocto ambuſta foueri. Vti etiam eo, aduerſus igneas phlegmonas, & carbunculos: quod abſq́ moleſtia & modicè ſiccet, vt rectius Serapio illud in ſecundo ordine ſiccum ſtatuat. Quinetiam commanſum conducere oris vlceribus

Subterraneum ſiue foſsile.

Spodium foſsile Arabibus notum.

Spodium cannarum.

Antiſpodion.

Spodium officinarum.

Arabum Spodium cannæ intra corpus non aſſumendum.

ceribus tradit. Quas omnes effectus ſuo ſpodio Auicenna & Serapio adſcribunt. Siquidem Auicenna ſpodio ſuo parum tum reſolutionis, tum adſtrictionis, veluti etiam Serapio tribuit. Vterq; etiam illud phlegmonibus calidis, & oris vlceribus conferre ſcribit. Quia verò, vt ijdem tradunt, & Galenus confirmat, plurimum frigitatis habet, ideo ventriculum calidum roborat, & bilis ad ipſum defluxum repellit. Vt dubium ferè nullum ſit, ſpodium Mauritanorum eandem quam Liguſtrum habere facultatem. Quod ſi verò quiſpiam pertinaciter contendat, ſpodium eorundem eſſe radicis cannæ exuſtas radices, certè eas quas ei Arabes aſsignant facultates haud habebit, nec intra corpus aſſumendum erit.

Sal.
Salinæ.
Natiuus.
Foßilis.

Sal duûm eſt generum, natiuus & factitius. Natiuus vel in terra, vel extra terram reperitur. In terra inuentus, ſeu foſsilis, aut excuditur montibus, aut è campis effoditur, aut ex ijſdem eximitur arenis, quibus tegitur prius remotis. Salis certè montes, natiui multi & illuſtres ſunt in orbe terrarum, quos nihil attinet recenſere. Effoditur è campis in ea Sarmatiæ parte quam hodie Poloniam vocamus. Sub arenis autem, Plinio teſte, inuenitur iuxta Peluſium in Aegypto,

Sal Hammoniacus.

qui quum omnis rectiſsimè Hammoniacus dici poſſet, tamē id nomen ſibi Cyrenaicus tantum vendicauit. Dicitur aūt is Hammoniacus, vel quia ſub arena, quæ Græcis dicitur ἄμμος, inuenitur: vel ab Hammonis ibidem oraculo, iuxta quod effodit. Siquidem illic ſub arena defoſſa glebæ ſalis oblongæ, extra nigricātes, intus albæ, & Aluminiſciſsili ſimiles inueniunt. Officinæ more ſuo vnius literæ adiectione vocem deprauantes Armoniacum, vel Armeniacum ſalem

Extra terram inuentus.

nominant. Extra terram natiuus ſal reperitur aut in fonte, aut in fluuio, aut in lacu, aut ad mare. Fons quidem vel ſalem fert, vel eius riuuli ſolis calore ſiccati in ſalem cōuertuntur. Fluuius aut ſalis ramenta defert, aut ſumma eius in ſalem denſantur, reliquis aquis veluti ſub glacie fluentibus. Lacus in ſalem mutatur, vel ſale æſtuat, vt alibi fuſius docuimus. Ad mare tenuis ſal gignitur. Quum enim æſtu feruet, & intumeſcit ſpumas agit, easq; ad littora & ſcopulos appellit. Hæ autem abſciſſæ, & in illis depoſitæ, atq; exiccatæ, nonnullis in locis in ſa-

ἅλος ἄχνη.
Spuma maris.

lem conuertuntur, quem Dioſcorides ἅλος ἄχνην, Plinius ſpumam maris ſimpliciter interpretatur: Latini ſiccam maris ſpumam dicere poſſent, aut rectius ſalem è marina ſpuma genitum. Nam ſub dio in ſcopulorum cauitatibus hærens, remanensq;, ſalibus, & rore æſtiuis caloribus, in ſalem album cōcreſcit. Iuniores medici ſalis ſpumam, ambiguitate nominis decepti, vocant. Siquidem ἅλς

Factitius ſal.
Marinus.
Salinæ.

& ſal, & mare latinis eſt. Factitius fit multifariam. Nam vel ex aqua fit marina in foſſas ad hunc vſum paratas, quas Salinas appellant, tracta, quæ deinardentiſsimo ſole exiccata concreſcit. Hic marinus dicitur. Vel ex ſalſis fontibus excoquitur, vt Halæ Sueuorum, & multis alijs locis. Vel putealib. excoquitur. Vel

Salis differentiæ.

ex ſui generis lixiuio, vt alibi copioſius monſtrauimus. Porrò ſal à ſale differt colore, & nitore. Nam quum omnis alius ſal non pelluceat, tamen Dacicus adeò interdum pellucet, vt cum quouis Cryſtallo de nitore, & translucida facilitate certare poſsit. Hinc talis rectè gemma, vel vt officinæ hodie loquuntur,

Sal gemmæ.

ſal gemmæ, quòd ſcilicet gemmæ inſtar niteat, nominatur. Alias differentias

ἅλος ἄνθος.
Salis flos.

alibi oſtendimus. Cæterùm ἅλος ἄνθος, id eſt, flos ſalis, vt ex Plinio liquet, vox ambigua eſt. Nam & fauillam, hoc eſt ſiccam, leuiſsimā & candidiſsimam ſalis in ſalinis collecti partem, & aliam quandam rem humidioris naturæ, ac crocei aut rufi coloris, & ingrati odoris, quæ ſummo mari & fluminibus ac lacubus, qui maris etiam appellatione veniunt, innatat, ſignificat. Præſtaret autē ad euitandam cōfuſionem Latinos priorem ſalis florem, alteram autem maris florem appellare, quòd ſcilicet reuera maris flos ſit: & ἅλος vox quū ſine articulo à Græ-

Maris flos.

cis efferat, pro mare vſurpari poſsit. Maris aūt flos ille, qui Dioſcoridi ἅλος ἄνθος dici-

dicitur, non eſt niſi efflorefcentia quæ ſummo mari, fluminibus, ac lacubus, qui maris etiam appellatione veniunt innatat liquida. Balenarum ſemen, in officinis medicorum, non tamen ſine errore, & Sperma ceti vocant. Nam proprie loquendo Balenarum aut ceti ſemen eſt ſuccinum, vt cap. 20. fuſius dicetur, quod piſces iam dicti deuorant, & quod Auicennæ, alijsq; Mauritanis, Ambra ſimpliciter, alijs rectius ambarum ſubalbidū nominatur. Ceterùm Flos maris Germanis Wolram/oder Walrath/oder Baldrath/forſitan quòd citò auxilium afferat, nominatur. Et teſtantur nautæ ac mercatores illud hodie reperiri in paludibus ad mare, & in ſtagnantibus maris partibus. Nec obſtat quòd hodie in officinis proſtans non ſit crocei coloris. Nam inuenta eſt ratio lauandi, qua fit vt ita albeſcat, & acrimoniam fere omnem deponat, vt mirari ſatis nequeam Matthiolum, qui locum hunc conniuentibus, aut forte lippientibus præterijt oculis. Sed eſt ei ſolenne, vt perpetuo ab aliorum ſententijs, optimis etiam, diſſentiat, etſi non niſi leuibus & nullius momenti rationibus vtatur. Præterea nomenclatura ipſum monere debuiſſet, ἅλος ἄνθος non tantum à Nilo flumine defluere, ſed etiam ſtagnantibus maris partibus innatare. Atq; hinc eſt quòd ruffi quaſi grumi in eo interdum inueniantur. Res autem eſt pinguedine virus olens, & ingrati odoris, vt hinc à maris flore non eſſe diuerſam conſtet, quæ non aqua, ſed oleo potius diluitur.

Sperma ceti. *Ambar Auicennæ.* *Ambarum ſubalbidum.* *Matthioli reprehenſio refutata.*

Sandaracha vel Sandaraca trium eſt generum. Vna foſsilis & natiua, quæ ad ſatietatem rufa eſt, fragilis, pura, & Cinnabaris imitatur colorē, aut minus vſta, & partim ſublutea, Germanis Bergrot/Reißgeel oder Roſsgeel dicitur: Serapioni & Seplaſijs Auripigmentum vel Arſenicum rubrum nominatur: idq; non temere, quòd Arſenico non ſolum natalibus, ſed etiam tota natura affinis ſit. Altera eſt Sandaracha factitia, quæ fit ex Arſenico, hoc quidem modo. Arſenici mediocres particulæ in ollam coniectæ cuius os obturatur quinq; horis coquuntur in fornace, contrahuntq; ſandaracæ colorem. Tertia itidem eſt factitia, cuius lib. 7. cap. 12. meminit Vitruuius, & Sandyx appellatur. Aetius Syricum nominat, Græci alij φύκον, quòd ſcilicet fuci, quo ſuum mentiuntur colorem mulieres, ſpeciem ac ſimilitudinem gerat. Vitruuius, vt ſuprà diximus, Sandaracham diſertè vocauit, inquiens: Ceruſſa quum in fornace coquitur, mutato colore ad ignis incendium, efficitur Sandaraca. Quare Matthiolus hoc loco me per calumniam, vt ſolet ferè ſemper, flagellat, quod Sandycem dixerim appellari etiam Sandaracham, quod inſtar eius rufa ſit, hanc tamen diſertè à Sandaracha Dioſcoridis & aliorum Græcorum diſtinguens, quæ res foſsilis eſt. Ita perpetuo ex aliorum falſa ſuggillatione ſibi laudem comparare ſtudet Matthiolus, vt mirum non ſit ollum hac ſua mordacitate multorum bonorum ſibi contraxiſſe odium. Cæterùm Sandyx alio nomine Latinis Minium ſecundarium appellatur. Conficiendi eius modum lib. 9. Simp. Galen. indicauimus.

Sandaraca triplex. *I.* *Auripigmentum rubrū.* *II.* *III.* *Sandyx, φῦκος.*

Scoria Græcis, Recrementum Latinis, Schlacken Germanis, non eſt niſi purgamentum venæ metallicæ in fornace excoctæ, quod vbi metallum in catinum defluxit, ab eo detrahitur.

Scoria.

Stibium aut Stimni, Seplaſijs Antimonium, Germanis Spießglaß appellatur. Plinio ſpumæ candidæ & nitentis lapis nuncupatur. Optimum ſplendidiſsimum, & nitidum, confractū cruſtoſum, terræ & calculorum expers. Noſtra tamen ætate foſsile non venditur, ſed excoctum.

Stibium. *Antimoniū.*

Sulphur duplex eſt, foſsile ſeu natiuum, & factitium. Foſsile effoditur, & Græcis ἄπυρον, id eſt, ignem non expertum, Latinis viuum, non alia de cauſa nominatur, quàm quod ex vena ſua ſine aliqua coctura accipiatur: vel quòd nondum liquefactum, & in fruſtula fuſum ſit. Factitium, quod Græcis πεπυρωμένον, id eſt, ignem expertum vocatur. Fit autem varijs modis. Nam aut ex aquis

Sulphur duplex. *Natiuum.* *Factitium.*

excoqui-

excoquitur, ſulphuris in plumbeis cortinis tam diu coctis, donec omnis aqua excoquatur, & quod reliquum eſt in ſulphur denſetur: aut ex gleba effoſſa, & in vaſis cocta perficitur igni. Quem quidem modum faciendi ſulphur in lib. 9. de Simpl. medic. facultat. indicauimus. Aut eo Pyrites ſtillat, item in ollis coctus. Modus in eodem loco à nobis eſt traditus. Factitij ſpecies eſt, quod ex ſulphure quod excocta aqua denſatur, & ſquama ferri fit, concoctis, & in vrceos transfuſis. Id propterea quòd eo ſcabiem equorum ſanant, Caballinum nominant. Quod, vt etiam Pannonicum, luteo obducitur. Luteum verò à nonnullis uirgineum, quòd purum ſit: vel quòd virgines, perinde atque mulieres, eo faciem pingant, appellatur. Tale interdum natiuum, interdum factitium eſt. Officinæ citrinum vocant.

Caballinum ſu'phur. Virgineum.

DE LAPIDIBVS ET GEMMIS.

Caput XVIII.

Adamas. Adamas lapis ita dictus eſt, quòd nō poſsit nec ferro, nec igni domari. Dictus eſt & Anachites, quòd pauitantium animos à vano metu liberet, Germanis Demuth/ oder Demanth. Attamen ſingularis eximiaque lapidis illius duritia, calido hirci leoniſue cruore ita molleſcit, vt rumpi poſsit. Adamas autem venena deprehendit, & irrita facit. Quocirca regib. vnicè expetitus, maximi ſemper precij fuit. Lymphationes quoque, ſi credimus, abigit.

Aëtites. Aëtites, officinis lapis aquilæ, Germanis Adlerſtein vocatur. Sic verò dictus eſt, vel à colore aquilæ candicante cauda, vt ſentit Plinius, vel quòd in aquilæ nidis reperiatur. Eſt illi globoſa & rotunda facies, aliumque in ſe, veluti prægnās, lapidem continet: qui vbi quatitur, ſonum edit. Aëtites omnis exiccat, & qui lapillum in vtero continet, is, vt Græci perhibent, alligatus ſiniſtro grauidæ mulieris brachio, fœtum ne vuluæ lubricæ excidat continet, ac cuſtodit. Siniſtro verò parturiētis femori alligatus, ita adiuuat eam, vt ſine doloribus pariat.

Alabaſtrites. Alabaſtrites vocatus eſt lapis, quòd ad Alabaſtrum oppidum inueniatur. Germanis Alabaſter dicitur. Ex eo à vetuſtis temporibus artifices pyxides ſeu vaſa vnguentaria, quæ Attici alabaſta, & alij Græci alabaſtra nominant, ἀπὸ τοῦ α καὶ λαβεῖν, addito per Pleonaſmum ς, quod videlicet propter leuorem comprehendi non poſsint. Facultates eius Dioſcorides & alij tradunt.

Alabaſtra.

Amethyſtus. Amethyſtus purpurea eſt gemma, ſic dicta quòd vſque ad vini colorem accedens, Plinio teſte, priuſquam eum deguſtet, in violam deſinat. Quanquam magorum vanitas, reſiſtere ebrietati Amethyſtum promittit: & inde appellatam eſſe aſſerit. Reſiſtere item veneficijs, & auertere grandinem.

Amiantus. Amiantus lapis dictus eſt, quòd ignis adeò non inquinet ipſius ſplendorem, vt etiamſi in eum conijciatur ſordibus, nihil deperdens nitidus & ſplendeſcens extrahatur. Idem vocatur Asbeſtos, quòd in lucernis (fiunt enim ex eo thryallides) ſemel accenſus non extinguatur, dum aliquid olei ſupererit, ſiquidem ignibus nō abſumitur. Idem quia plexis mulierum crinibus ſimilis eſt (ea enim figura formatus plerunque venditur) à Zoroaſtre nominatur Boſtrychites. Ab alijs quia caniciei hominis non diſsimilis, Polia vocatur. Quia verò ad alumen ſciſſum ſimilitudinem obtinet, à Quadrigario alumen nominatur. Quia deniqꝫ manibus netur, & texitur, à quibuſdam Linum appellatur. Germanicè Federweiß oder Erdtflachß nuncupatur. Nec eſt aliud, niſi id quod in officinis medicorum Alumen plumoſum dicitur.

Asbeſtos. *Boſtrychites.* *Linum.* *Alumen plumoſum.*

Aphroſelenus. Selenites. Aphroſelenus dictus eſt hic lapis, quòd multis perſuaſum eſſet lunæ ſpumam eſſe. Dioſcorides Seleniten, quòd noctu ad incrementum lunæ ſoleat inueniri. Vel quòd imaginem lunæ contineat, quam quia pellucet, noctu concipit, & in

dies ſingulos creſcentis minuentisq́ numero. Aëtio, quòd transluceat, διαφανὲς, & vocabulo latino σπεκλάριον nominatur. Nam in hodiernum diem Specularis, quòd perſpici poſsit, & rei quæ ab eius tergo eſt, imaginem reddat appellatur, adeoq́ ab ipſo ſpeculo nomen ei impoſitum. Germani glaciei & vitri nomen illi imponunt, & vnſer Frawen eiß/vnd Erdtglaß vocant.

Specularis lapis.

Armenius lapis, vel vt Galenus appellat, Armeniacus ita dictus eſt, quòd ex Armenia afferatur. Laudatur leuis, colore cæruleus, perquàm æquabilis, calculo carens, & friabilis. A cæruleo, de quo infrà dicemus, differt modico candore, qui in Armenio teneriorem efficit colorem. Plinius, Armenium optimum eſſe ſcribit, qui ſummè viret, communicato colore cum cæruleo. Qui nunc in officinis pro Armenio habetur, cæruleo & Chryſocolla partim aſperſus, non eſt Armenius, quòd nimirum Dioſcoridis notæ illi haud conueniant, & color cæruleus in eo tam exiguus ſit, vt nullum, aut modicum ſaltem vſum præbere poſſit. Accedit quòd nullum habeat leuorem, ac planus ſiue æquabilis non ſit. Reperitur tamen nunc in compluribus Germaniæ noſtræ locis lapis congener illi quem Armenia mittit. Siquidem, vt ille, viridis eſt colore, ad cæruleum inclinante. Viribus etiam ab eo non diſcrepat, quòd atra bile vexatis, ijs vomitum, & aluum ciens, maximè conferat. Hoc igitur vice veri Armenij vti licebit.

Armenius.

Aſsius lapis ab Aſſo oppido Troadis dictus eſt. Alio nomine Sarcophagus, quòd ſcilicet corpora defunctorum in eo condita intra quadrageſimum diem abſumantur, exceptis dentibus appellatur. Aſius lapis inſtar Pumicis rarus eſt, illiq́ Tophi candidus color, venæ in profundo luteæ, leuis, fungoſus, & friabilis. In eius ſuperficie inſidet quiddam ſimile tenuiſsimæ farinæ, quæ parietibus molarum inhæret, quod Aſiæ petræ florem nominant, qui ſuprà, & magnam cum ſalæ petræ hodie appellato cognationem & ſimilitudinem habet, vt alibi latius diximus.

Aſius. Sarcophagus. Aſiæ petræ flos.

Carbunculus gemma precioſiſsima, ab igne nomen accepit. Ouidio hoc nomine Pyropus dicitur. Multorum eſt generum. Optimus eſt egregiè rubens, & Amethyſtizon, id eſt, cuius extremus igniculus in Amethyſti exit violã. Vulgò & Seplaſijs Rubinus, Germanis Rubin nominatur. Alterius generis nigrior aſpectu eſt, quem veteres Carchedonium, atq́ iuniores, quòd florem mali granati colore referat, Granatum Germani Granatlin appellant. Lætificat cor, & pellit mœrorem. Alia eius genera alibi recenſuimus.

Carbunculus. Pyropus. Rubinus. Granatus.

Cæruleus aut Cyanus, Arabibus & officinis medicorum lapis lazuli, Meſue lapis ſtellatus, quòd in eius fracturis velut ſtellæ quædam aureæ, radiantes, & ſplendentes ſcintillant, Germanis Laſurſtein appellatur. Duplex exiſtit, natiuus & factitius. Natiuus ſeu foſsilis, in venis fibrisq́ ortus, vel per ſe reperitur, vel à materia metallica abraditur. Germanis Berglaſur oder Bergblaw dicitur, & in ſe Chryſocollam continet. Factitius, Germanicè Gemein laſur/ oder Vltramarin dicitur. Pictores tã natiuo, quàm factitio vtuntur. Medici enim veteres natiuo tantũ, eliguntq́ eum qui eſt ſaturo colore. Proinde malè faciunt hodie medici & pharmacopœi, qui factitio ad medicamentorũ compoſitionem vtuntur.

Cæruleus. Lapis lazulj. Stellatus. Natiuus. Factitius.

Coralliũ frutex eſt marinus, qui ex alto maris extractus induratur. Vbi enim emergit, obfuſo aëre mox concreſcit. Hinc nonnullis λιθόδενδρον, id eſt, arbor lapidoſa, nominatur. Dioſcoridi duûm eſt generum, rubrum & nigrum, quod tamen rarum eſt. Reperitur tertium quoq́ album, citra etiã vſtionem exiſtens. Vires Dioſcorides recenſet.

Corallium. Genera Corallij tria.

Cryſtallus ex ſimilitudine quam cum glacie obtinet, idem quod ea nomen apud Græcos inuenit. Nec tamẽ, vt quidam volunt, eſt glacies, id eſt, aqua gelu vehementiore cõcreta: ſed magis ſuccus frigore denſatus. Si enim glacies eſſet,

Cryſtallus.

ſolis calore liqueſceret. Ex marmorũ ſaxorũq; canalib. effoditur, ac veru & aratro excitat̃, et torrentib. deferẽt. In tenuiſsimũ puluerẽ trita, et in vino auſtero pota, dyſentericis, ꝙ multũ exiccet, auxiliat̃, & ſitim ſub lingua poſita reſtinguit.

Hæmatites. Hæmatites, ſic quòd ſanguinei ſit coloris, dictus eſt, vel quòd ſanguinis profluuia ſiſtat, vel ꝙ aquarijs cotibus attritus, ſuccum reddat ſanguineũ. Germanis **blutſtein** vocatur. Optimus cui cõcreti ſanguinis color ineſt, friabilis, durus, æqualis, purus, & qui nullas ſordes admixtas habet, nec lineis zonisúe variatur. *Aquariæ cotes.* Aquariæ autem cotes, vt id obiter etiam dicamus, ſunt quæ aqua madefiunt: ſicut oleariæ, quibus oleum quo ferrum aciem trahat, illinitur. *Oleariæ.*

Hyacinthus. Hyacinthus gemma eſt, Plinio teſte, in qua fulgor violaceus dilutus eſt. Duplex reperit̃ Hyacinthus, nigrior, quã marem appellant: candidior, quã fœminã. Iuniores gemmarũ ſcriptores, ex trib. gemmis faciũt vnã hyacinthũ, eamq; in tres ſecãt ſpecies. Quarũ primã appellant Granatos, fulgore rubro ſplendentes, qui ſunt Chryſoliti, Germanicè **Jacint** dicti. Alterã citrinos, ſic à Citri colore vocatos, qui etiã ſunt Chryſolithi. Tertiã venetos, qui ſunt Cyani. Ferunt Hyacinthum geſtantes à fulmine tutos reddi, eosq; à peſtis periculo liberari, etiamſi in aëre peſtilenti habitant. Somnum quoq; conciliat.

Iaſpis. Subuiridis. Thyites. Iaſpis, Paulo, & Aëtio duplex eſt. Vna ſubuiridis, quæ Dioſcoridi, & poſt eũ Galeno, Thyites, vt alibi diffuſè mõſtrauimus, dicitur. Plinio lib. 37. ca. 10. Meroiles vocat̃. Merũ ſentit Georgius Agricola lib. 6. & 7. de natura foſsiliũ. *Viridis.* Altera viridis, quæ ſic dicta eſt, quia magis viret. Eius 12. vel 13. ſunt genera, quæ alibi à nobis ſunt ordine explicata. *Turcica Iaſpis.* Tertium aũt genus eſt Turcica iunioribus vocata Iaſpis, quæ q̃d aëri ſimilis eſt, aut cœlo matutino, id eſt, cerulea, lacte ſuffuſa, grecis ἀερίζω, id eſt, aërea, adeps, boria, caſpia, & perſica, noſtris **Türckes** nominat̃.

Iudaicus. Syriacus. Tecolithus. Iudaicus à regione in qua naſcitur, nempe Iudæa, appellatur. Quia verò Iudæa ipſa Palæſtinæ Syriæ regio eſt, Aëtio Syriacus vocatur. Græcis à facultatibus τηκόλιθος, quaſi lapidem liquefaciens ac cõminuens, Germanis **Judenſtein** nuncupatur. Habet & alias appellationes, quas alibi indicauimus. Glandis formam obtinet. Nam ab obtuſiore eius parte ad acutiorem procedunt eminentes lineæ ita inter ſe æquales, vt torno factæ videri poſsint.

Lyncurium. Lyncurium, officinis lapis Lyncis dicitur, ꝙ illum ex vrina Lyncis in terra condenſata concretum eſſe putauerint. Fabuloſum autem eſſe q̃d illi affirmant, & Plinius lib. 37. cap. 3. & Dioſcorides lib. 2. cap. 73. teſtãtur. Nec enim vnquam vllum tale fuit Lyncurium, q̃d ex Lyncis vrina concreuit. *Lyncurium veterum.* Veteres certè Græci ſcriptores hoc modo concretum Lyncurium non lapidẽ, ſed Succinum, de quo infrà dicemus, appellarunt. Quod manifeſtũ fiet legenti Theophraſtũ, Aëtiũ, & alios paulo antè citatos autores. *Amati Luſitani error.* Vt ridiculum planè ſit quod Amatus Luſitanus ſcribit, lapidem lyncis officinis hodie nominatum electri eſſe ſpeciẽ quandam, quũ cæcus etiã ſtatim tactu ſentiat lapidẽ. Non eſt aũt, vt rectè ſentit, vrina lyncis concreta, ſed reuera lapis. *Phrygius.* Porrò Lyncis lapis dictus nõ eſt niſi Phrygius Dioſcoridi nominatus, ꝙ illi omnes Lyncurij notæ conueniant, quemadmodũ alibi fuſius à nobis monſtratũ eſt. *Medicorum iuniorum error.* Hallucinant̃ itaq; plurimũ noſtræ ætatis medici, q̃d Phrygium lapidem, Lyncis appellant: & ꝙ illum ad eliciendam vrinã, & ad lapides in renibus aut veſica comminuendos vtilem eſſe opinantur. Ad ſordida quidem vlcera, & oculorum medicamenta, Galeno teſte, valet.

Magnes. Heraclius. Magnes ab inuentore, Magnete paſtore, à quo repertus eſt, dicitur. Ab alijs Magnetis, eadem de cauſa. Heraclius, vel ab Heraclia ciuitate, vel ab Hercule. Vt enim is terras, & immanes belluas ſubegit: ita lapis ille ferrum ad ſe trahit. Qua quidem de cauſa Sideritis etiam eſt appellatus. Eius variæ ſunt differentiæ, quas alibi indicauimus.

Pyropus. Pyropus quia valde ardet, ab ignis aſpectu ita eſt vocatus. Hinc ab igneo colore officinis Rubinus eſt dictus. Vide Carbunculus.

Pumex lapis Græcis κισηρὶς nominatur. Quod ſanè nomen à verme frumenta erodente, qui iiſdem κὶς, Latinis gurgulio dicitur, inuenit. Vt enim is frumenta perforat, ita natura pumicem. Quoniam verò haud ſecus ac ſpongia fiſtularum plenus eſt, Spongia quoq; appellatur. Non eſt autem niſi terra leuis exuſta, vel lapis excoctus. Germanis **Pimß oder Krawſtein** vocatur. *Pumex.*

Pyrites lapis ſic dictus, quod ex eo ferri, aut alterius duri lapidis conflictu ignis excutiatur, aut quòd ipſi perſæpe igneus inſit color. Serapioni & reliquæ Mauritanorum familiæ, ac officinis, Marchaſita, Germanis **Kiß / Kupffer/ſtein / Kupffererz** nominatur. Ariſtoteli πυρόμαχος, quòd igni repugnet, dicitur. In ardentes enim fornaces proiectus fluit: at vbi in catinum defluxit, rurſus concreſcit ac dureſcit. Eius præcipua genera duo ſunt. Alter argenteus ſiue argentarius appellatus, quòd ſit coloris argentei. Ex eo æs & argentum excoquitur, & officinis vſitatus eſt. Germanis **waſſer oder weiſſer Kiß** nuncupatur. Alter aureo eſt colore præditus, & Germanicè **Goltkiß / Gelberkiß / Kupfferkiß** vocatur. Vterq; veterum literis eſt celebratus. Præter hæc duo genera, ſunt etiam alia quædam alibi à nobis oſtenſa. *Pyrites.* *Marchaſita.* *πυρόμαχος.* *Argentarius* *Aureus.*

Sapphirus & Cyanus eiuſdem ſunt generis. Vterq; enim eſt cærulei coloris, ſed Sapphirus inſuper aureis punctis collucet. Vtraq; gemma ſimilis eſt cœlo ſereno, verùm Sapphirus propter aurea puncta, ſtellis ornato. Duplex autem eſt Cyanus, alter nigrior, alter candidior: ille mas, Germanicè **blawer Saphier**: hic fœmina, Germanicè **weiſſer Saphier** appellatur. Vſus eius eſt in roborando corde. Sunt qui hominem reddere caſtũ tradant, ideoq; Monachis, vt illorum inexplebilem compeſcat libidinem, magno ſtudio geſtandus. *Sapphirus.* *Cyanus.*

Smaragdus à ſplendendo nomẽ ſuum accepit. Siquidem σμαράσσω, ſplendeo ſignificat. Sua viriditate oculis iucundus eſt, & tanquam ſpeculum imagines rerũ reddit. de quo copioſiſsimè Plinius lib. 37. cap. 5. diſſerit. Smaragdo motus obſcœnæ voluptatis valde eſt pernicioſus. Siue enim mas, ſiue fœmina dũ commiſcent corpora, ſecum geſtet, vel in anulo, vt cõtingat cutem, diſrumpitur. At cum comitiali morbo tanq; cum hoſte pugnat, vt vel ipſe vincat vim morbi minorem, vel à maiori vincatur. Illo modo manet integer & ſolidus, hoc in aliquot frangitur partes. Venenis etiam maximè epota gemma hæc reſiſtit. *Smaragdus.*

Specularis lapis. Vide Aphroſelinus.

Spongiæ vel ſpongites lapis, ſic eſt appellatus, quòd in ſpongiis inueniatur. Is Cochleæ inſtar perforatur, & quidem vtrinq; teſtaceus exiſtit. Germanis **Schwammenſtein** vocatur. Renum calculos in vino potus comminuit. *Spongiæ lapis.*

DE TERRIS.

Caput XIX.

Bolus ſiue gleba armenia Ochrę in modum palleſcit, promptiſsimè in ſummum leuorem calcis modo ſoluitur piſtillo, aut quouis liquore, arenoſaq; ſubſtantia caret. Commanducata butyri inſtar liqueſcere videtur, & in guſtu manifeſtam adſtrictionem exhibet. Talem ab amico mihi quodã transmiſſam & donatam habeo. Quæ paſsim in officinis proſtat, quum impenſe rubeat, legitima eſſe non poteſt. *Bolus armenia.* *Officinarum bolus armenia, adulterina.*

Cimolia terra à Cimolo inſula dicta, vulgò Saponaria, Germanis **Waſch/erdt / oder Walkeler / oder Seifferdt**. Eius duo ſunt genera, candida, & ad purpureum inclinans. *Cimolia.*

Cretica terra ſiue Creta, ab inſula Creta, in qua potiſsimum inuenitur, eſt appellata. Hæc quia argentarii opera ſua abſtergunt vt ſplendeſcant, Argentaria etiam nominatur. Germanis **Kreid** dicitur. Eſt quoq; Creta viridis, & nigra, vt alibi oſtendimus. *Cretica.* *Argentaria.*

Lemnia terra. Lemnium ſigillum. Terra ſigillata.

Lemnia terra, à Lemno inſula vnde olim exportabatur, dicta eſt. Lemnium quoq; ſigillum nominatur, ob impreſſum illi ſigillum Dianæ ſacrum, q̃d capra erat. Officinæ eadem de cauſa terram ſigillatam vocant. Hodie Turcicæ literæ eidem imprimuntur. Metuendum tamen eſt, ne quæ etiamnum hodie iis literis inſignita affertur, vera terra Lemnia & impermixta ſit, quũ vera rubeat, aut fuluo colore prædita ſit: quæ verò hodie aſportatur, dilutius rubet, quod cum alia terra miſtionem arguit. Proinde non deſunt qui Bolum armenium orientalem dictum, infucatam, & veram terram Lemniam eſſe putent. Nõ enim ex Armenia, vbi verus & ſyncerus bolus reperitur, ea affertur, ſed ex Lemno inſula. Id verò Lemnenſium mercatorum dolo accidit, qui vt res diuerſas mentiantur, ex vna & eadem terra Lemnia, duas res efficiunt: quũ pura eſt, armenium bolum, hac verò miſta & adulterata, terram Lemniam. Præſtat tamen terram Lemniã, miſtam etiam & adulteratam, in vſum medicum adhibere, quàm eam qua hactenus vſæ ſunt Seplaſiæ, quæ non eſt niſi terra figulina, omni adſtrictione vacans. Quare hanc abiĳcere debent pharmacopœi.

Rubrica. Sinopica. Fabrilis. Natiua. Factitia.

Rubrica, Græcis μίλτος dicta, duplex eſt: vna, quæ Sinopica appellatur, quod in quibuſdam Cappadociæ ſpeluncis, Dioſcoride atteſtante, effoſſa purgataq;, Sinopen, Ponti vrbem, fertur, ac ibidem venditur. Altera Græcis τεκτονική, latinis fabrilis, quòd ſcilicet ea fabri potiſsimum vtantur, nominatur. Atq; hæc rurſus in duo ſcinditur genera. Siquidem vna eſt natiua, quæ Germanis **Bergröttel**, quaſi dicas montana rubrica, quòd ſcilicet in metallis aurariis, argentariis, ærariis, ferrariis, non rarò quoq; in propriis venis reperiatur, appellata eſt. Eſt & rubrica fabrilis factitia, Germanicè ſimpliciter **Rottel** vocata.

Sunt plures aliæ terræ ſpecies quibus veteres vſi ſunt medici, hodie ignotæ pharmacopœis & inuſitatæ, ob id à nobis præteritæ. Harum tamen hiſtorias libro nono Simplicium tractauimus.

DE IIS QVAE E MARI ET aquis ſumuntur.

Caput XX.

Bitumen.

ASphaltos Græcis, Bitumen latinis, **Bergwachß** Germanis nuncupatur. Succus eſt pinguis ſeu terræ adeps, qui naturali cognatione cum ſulphure iunctus eſt, ideoq; facillimè ignem concipit & flagrat. Optimum in lacu q̃dam Iudææ naſcitur, qui ob id Aſphaltites eſt vocatus. Duûm generũ exiſtit, durum & liquidũ. Durum eſt quod intra, vel extra terrã denſatur, ac in aliquam lapidis conſiſtentiã & duritiam mutatur. Foſsile autem terrenũ multis nominibus appellatur. Siquidẽ terra pharmacitis, ampelites, carbo foſsilis ſeu bituminoſus, Samothracia gem̃a, thracius & obſidianus lapis, atq; gagates, vt alibi copioſiſsimè monſtrauimus, dicitur. Liquidum bitumẽ eſt, q̃d plerunq; à concreto bitumine per ſaxa emanat, exudat, & deſtillat, oleiq; propter pinguitudinem ſimile eſt. Hinc eſt quòd nonnulli ſcriptores, vt Vitruuius, aliquando oleum ſimpliciter, alii cum adiectione Medeæ oleũ, quo illa vſa eſt in cremanda pellice: Medici Naphthã vocabulo Babylonico, appellarint. Noſtra ætate Petroleum, ſiue oleum petræ aut ſaxi, ꝙ ſcilicet è ſaxis, vt dictũ eſt, deſtillet, & Germanis **Steinöl / ſteiſſend Bergwachß** vocatur, Monachi & ſacrificuli papiſtici, quorum eſt inexplebilis auaritia, vt ſimplices argento emungant, hoc oleum è corporibus defunctorũ diuorũ ſtillare mentiuntur. Huius triplex eſt differentia. Eſt enim alba aut verius ex cinereo colore candida Naphtha, nigra, & rufa. Porrò liquidi bituminis genus eſt q̃d ſuccinum Romãis vocatur. Ita nanq; illis dictũ eſt, ꝙ ex ſucco, nempe liquide bitumine, è ſaxis in Germanicũ mare ꝓfluente, atq; inibi dureſcẽte, nõ aũt ex lachryma Populi arboris, vt q̃dã exiſtimãt, fiat, queẽadmodũ li. 9. ſimp. firmis rationib. mõſtrauimus, vbi totã eius hiſtoriã copioſe cõmemorauimus.

Genera bituminis. Durum. Liquidum. Naphtha. Petroleum. Succinum.

rauimus. Græcis ἤλεκτρον, quod ſcilicet attritu calefactum ad ſe paleas, aliasq́ res — *ἤλεκτρον.*
minutas ac tenues trahat. Qua quidem de cauſa iiſdem etiam πτερυγοφόρον, id eſt, — *πτερυγοφόρον*
pennas floccosue ad ſe alliciens, & ἅρπαξ vocatur. Mauri & officinæ Perſica vo-
ce, quæ idem ſignificat, Caraben appellant. Græcis quoq; λυγγούριον, vt ſuprà eſt — *Carabe.*
monſtratum, dictum eſſe conſtat. Germani veteres Gleſſum, quæ vox illis vi- — *λυγγούριον.*
trum denotabat, nuncuparunt. Hodie duobus nominibus vocatur: vno, quod
illi commune eſt cum nigro, quod priuatim Gagates dicitur, Agſtein vel Aid- — *Gagates.*
ſtein: altero, quod ex eo quòd incenſum ardeat, inuenit, Bornſtein. Saxonum
namq; & aliarum ſeptentrionalium gentium lingua, bornen idem quod ardere
ſignificat. Sed de ſuccino quod in Europa gignitur, ideoq; Europæum eſt no-
minatum, in præſentia hæc dixiſſe ſatis ſit. Præter id verò aliud eſt quod in Afri- — *Succinum*
ca, & item aliud quod in Aſia gignitur, ob id hoc Aſiaticum, illud verò Africa- — *Africanum*
num appellatur: vtrunq; Arabes Ambram vocant. Recentioribus quoq; Græ- — *& Aſiaticũ.*
cis ἄμπαρ & ἄμβαρ nominatur. Quos latini imitati Ambarum nuncupant. Hoc — *Ambra.*
colligitur ex Balenis, & piſcibus cetaceis, qui fontes Ambaris deguſtarunt. Hi
namq; huius Ambaris vtpote pinguis, aërei, & ſubdulcis, nimium auidi, eius
eſu ſibi mortem conſciſcunt, præſertim vbi copioſius vorãt. Mortui igitur flui-
tant, & vndis maris emergunt. quod animaduertentes inſulani, coniectis vncis
& funibus illos extrahunt, ambarumq; cæſo ventre eximunt. Hoc nonnulli ſe-
men, vel græca vtentes voce ſperma ceti: alij, vt Auicenna, ſtercus eiuſdem eſſe
magno errore putant, quum non ſit niſi ſuccinum quod balenæ ſiue cete deuo-
rarunt. Vnde liquet, Auicennam maximo in errore verſari, qui ſub Ambræ — *Auicennæ*
voce vnica, duas inter ſe diuerſiſsimas res, nempe ſpumam ſiue florem ſalis, & — *error.*
ſuccinum hoc Africanum & Aſiaticum, deſcribit ac confundit. Et ex eodem — *Iuniorum &*
etiam poſteriores medici, & horum officinæ, errandi occaſionem ſumpſerunt. — *officinarum*
Nam illi res has diſcernere nequeuntes, florem maris, ſperma ceti vocãt, quum — *error.*
potius ſuccinum quod è cetaceis piſcibus eximitur, vulgi & imperitorum mo-
re, ita nominandum illis fuiſſet. Porrò ſuccinum hoc, perinde atq; Europæum
in Arabia maximè felice ad Sychrim, vt ſcribunt oppidulum maritimum ex li-
quido bitumine coloris è cinereo candidi in mare è fontibus ſuis effluit, illicq;
concreſcit, quod ſæuientibus procellis agitatum pelagus, cum prouolutis im-
petuoſe ſaxis expuit in litus. Homines autem qui præſentiunt maris inſultus, ad
vada ſe conferunt, & quod eructarint Ambarum congerunt. Interdum etiam
in cetaceis piſcibus interfectis, vt comprehenſum eſt, inuenitur. Quod ad alte-
rius differentiam, ſperma ceti nominari poſſet, quamuis parum propriè. Am-
barum fuluum, vel vt hodie loquuntur, Ambra citrina, diſcriminis gratia ap-
pellari poſſet. Ad nos hoc tempore non affertur, ſed in eius locum ſubſtituitur
Ambarum factitium, quod hodie in officinis ſub Ambræ nomine proſtat, & — *Ambarum*
magnis impenſis à pharmacopœis comparatur, atq; à colore cineritio, vt illam — *factitium.*
à citrina, quæ ſuccinum eſt, vt diximus, diſcernant, gryſeam appellant. Modum — *Ambra offi-*
autem conficiendi alibi oſtendimus. Vt iam perſpicuum ſit omnibus recentio- — *cinarum.*
ribus medicis triplicem eſſe Ambram. Vnam ſubalbidam, quæ eſt flos maris, — *Ambra gry-ſea.*
Dioſcoridi, & officinis ineptè ſperma ceti dicitur. Alteram fuluam et pinguem, — *Ambra re-*
quam citrinam nominant, quæ certè rectius quàm prior, ſperma ceti, quum nõ- — *centiorum*
nunquam ex illis iam interfectis eximatur, diceretur. Non eſt autem niſi ſucci- — *triplex.*
num quod cetacei piſces deuorarunt. Tertia gryſea, quæ natiua non eſt, ſed fa-
ctitia, & hodie in officinis ſub Ambræ nomine proſtat. Quæ ſingula in noſtris
in nonum Galeni de ſimpl. medica. facul. librũ commentarijs copioſius oſten-
dimus. Quod ſi igitur Matthiolo hæc non ſatisfaciunt, nec vt meæ ſententiæ
ſubſcribat efficere poſſunt, ad eos quos iam citamus commentarios recurrat, &
inueniet fortè quæ ipſius animo ſatisfacient.

Cæte-

Cæterùm vt ſuccinum eſt liquidi Bituminis genus, ita etiam id medicamentum quod recentiores Græci Caphuram, Mauri Indico, vt videtur, vocabulo, Camphoram appellant: quod multis argumentis alibi demonſtrauimus. Sic autem à verbo Caphar dicta eſſe videtur, quòd ob lentorem ſuum ac tenacitatem, in compingendis, glutinandis, & oblinendis nauium tabulis, aut tignis, lateribusq; ædificiorum magnus eius olim vſus fuerit. Poſt Dioſcoridis, Galeni, & Pauli ſeculum in vſum medicum venit, & gemina exiſtit. Vna natiua, vel vt alijs vocatur, rudis, quæ ſcilicet nullam vim ignis experta eſt. Talis in maris fontibus oritur, & aquæ marinæ ſupernatat. Hæc, vt Serapio autor eſt, copioſa gignitur, quum terra crebris motibus conquaſſata, magnam tam Sulphuris, quàm bituminis vim profundit. Hæc non colore, ſed partium duntaxat tenuitate, à candida Babyloniorum Naphtha differt. Odor autem & color candidi Bituminis eſſe ſobolem teſtantur. Non eſſe autem gummi, hinc abunde liquet, quod nullum Gummi ardet, nec oleo diſſoluitur, ſed aqua: atqui Caphura nequit diſſolui, niſi aliquid oleoſum adieceris. Hinc experientia edocti ſeplaſiarij vbi contundenda venit in pilis, aliquid è nucis, aut amygdali nucleo, aut quid ſimile adijciunt. Quod autem bitumen ſit Auerroes ſatis teſtatur, qui hanc Ambræ congenerem facit. Item quod ardet in aquis, quod Bitumini peculiare eſt. Amiciſsima præterea eſt ignibus, quem ſemel conceptum, difficilè dimittit. Neq; diſsident ipſius facultates ab ijs quas Bitumini ineſſe videmus. Cui rei mercatores quoq; fidem faciunt, qui conſtanter affirmant ſe vidiſſe Indiæ locum Caphuram exudantem. Hac officinæ carent. Factitia altera eſt, quæ ignis ardorem ſenſit, à quo album, quem ſemper obtinet, colorem contraxit, & in laminas pellucentes digeſta eſt. Hinc eſt quòd Simeoni Sethi ἐργαζομένη, id eſt, ignis calore elaborata, Serapioni autem ſublimata dicatur. Hæc certè eſt quæ in paſtillis magnis ad nos affertur, & in officinis paſsim ſub nomine Camphoræ venalis habetur. Quæ autem ad conficiendi eius modum, item diuerſas de ea Arabum opiniones, & temperamentum attineat, prolixè admodum lib. 9. de ſimpl. medic. facul. in noſtris Commentarijs indicauimus.

Caphura. *Camphora.* *Natiua.* *Factitia.*

Bituminis liquidi, at craſsioris, limiq; ſpeciem referentis neq; tamen duri genus quoq; eſt id quod Græci compoſito ex pice & bitumine nomine πισσάσφαλτον vocant, non certè quod naturaliter ex vtroq; conſtet, vt Plinio viſum eſt, ſed quod miſtam bitumine picem, Dioſcoride atteſtante, redoleat: aut fortè quod pici ſimile ſit. Tanta enim ei cum pice ſimilitudo eſt, vt nonnulli illud propter hanc ſimilitudinem Picem appellent. Hoc Ariſtotele & Dioſcoride autoribus, in Apolloniatarum agro inuenitur, atq; ex Ceraunijs montibus deuolutũ fluminis impetu rapitur, illicq; in glebas coactum, ad littus eijcitur. Quum igitur in fluminis littora eiectum mox reperitur, pingue quidem & adhuc molle exiſtit. Vbi verò diutius extra aquas fuerit, durius multo efficitur, reſolutisq; tenuioribus ac humidis eius partibus ita ſiccum redditur, vt reſinæ toſtæ, quam Seplaſiæ picem Colophoniam & Græcam vocant, conſiſtentiã acquirat. Atq; illud hoc tempore apud pharmacopœos deprauato & decurtato nomine Aſphalti venit, quum potius illis Piſſaſphaltos nominandum erat. Bitumen hoc accenſum, picis modo, igne liqueſcit, & de ſe guttas fundit, miſtamq; Bitumini picem omnino redolet. Graui etiam halitu non accenſum conſtat. Pingue præterea eſt, & manibus tractatum molleſcit, aut igni admotum liqueſcit. Vt dubium non ſit, quin id quod nuper ſub Aſphalti nomine à noſtris pharmacopœis afferri cœpit, ſit vera Græcorũ ac Dioſcoridis Piſſaſphaltos, & Mauritanorum Auicennæ & Serapionis Mumia. Cæterùm, ne id ſilentio tranſeamus, olim in ea fui ſententia vt crederem id quod non procul, nempe tribus ferè lapidibus, ab Oenoponte oppido, ab Oeno flumine ſic dicto, ad montes Seefeldenſes

Piſſaſphaltus *Plinij lapſus.*

poſt

poſt immodicos imbres colligitur, & ab incolis eius loci Durſenblut/ id eſt, gigantum ſanguis, dicitur, eſſe Piſſaſphalton. Atque in eam quidem ſententiam me pertraxit doctiſsimus vir Georgius Collimitius, qui fragmentum eius mihi pro piſſaſphalto transmiſerat, quod in hodiernum vſque diem retineo. Verum accepta tandem vera piſſaſphalto, vtrunque deceptum fuiſſe deprehendo. Nam idipſum igni admotum, picis inſtar, non liqueſcit, nec guttas de ſe fundit, ſed ligni, aut tedæ modo conflagrat. Durum præterea eſt ac ſolidum, ita vt tuſum in puluerem redigi poſsit. Et quum omnino lapidea duricie præditum ſit nihil dubito Gagatem eſſe lapidem. Nam nigro colore eſt, cruſtoſum, aliqua ex parte læue, accenſumque bitumen redolet, & omnes Gagatis à Dioſcoride commemoratas notas habet. Quapropter ſi alibi diuerſum à me ſcriptum aut dictum eſt, id vt parum veritati conſentaneum iam damnatum eſſe volo. Porro vt ad Piſſaſphaltum redeamus, ſi illa diutiſsimè extra aquam poſita terra multa obruatur ac tegatur, retorrida magisque ſicca euadit, tandemque effoſſa & exempta, à nonnullis Piſſaſphaltos foſsilis nuncupatur. Non ab re autem paulò ante à nobis dictum eſt, Piſſaſphaltū eſſe Serapionis & Auicennæ Mumiam. Mauritani nanque duplicem Mumiam deſcribunt, nempe natiuam & factitiam. Natiua, non eſt niſi πισσάσφαλτος Dioſcoridis, quam iam deſcripſimus. Altera factitia, quæ itidem gemina eſt. Vna, qua principum & diuitum corpora condiuntur. Ea conſtat ex myrrha, aloe, balſamo, & ſanie quæ ex humani cadaueris carne reſudat. Hæc hodie non affertur. Altera eſt, qua pauperum corpora demortua condiri ſolent. Ea, vt Strabo in 16. teſtatur, ex bitumine, quo ad mortuorum condituras Aegyptij vtuntur, cui nonnulli picem adijciunt, conſtat. Siquidem natiuum bitumen, & liquefactū in hominis cadauer infundunt, omnesque eius partes cauas, cranium nimirum, thoracem, ventrem, & oſſa peruia, eo complent. Atque ea eſt quæ ad nos affertur, & in officinis ferè omnibus pro Mumia proſtat. Qua vtique in Piſſaſphalti penuria vti licet, quòd eandem ferè facultatem habeat, modò oſſa prorſus abijciantur, & bitumen tantum, quo cadauera illa completa ſunt, ad vſum medicum adhibeatur. Verum quum iam Piſſaſphaltus ſatis magna copia à quibuſdam Seplaſiarijs afferatur, vt dictum eſt, præſtat ea neglecta Mumia veteri vti. *Mumia duplex.* *Natiua.* *Factitia duplex.*

Spongia ſeu fungus marinus, corpus laxum, rarum, ac cauernoſum, quòd ad ſe liquores allicit, & eos quos attraxit, niſi vi exprimatur, aſſeruat. Præſtat vti noua ſpongia, vt quæ non tantum eſt materia irrigandos humores excipiens, ſed etiam manifeſtè deſiccat. Nam in ipſa etiamnum ea quam à mari accepit facultas exiccandi ſeruatur. Progreſſu temporis, etiamſi vſui non accommodatur, tamen nihilominus odorem & facultatem maris amittit, adeoque non æquè deſiccat. *Spongia.* *Noua ſpongia.*

Sphæra ſeu pila marina, ſic à figura dicta, hodie corrupta voce Balla marina vulgò nominatur. Meminit eius Galenus lib. 1. de Comp. medic. local. cap. 18. Cornarius tamen ignorans quid eſſet apud Galenum eo loco pila marina, Galeni locū, ſuo more, deprauauit, & pro ſphæra, ſpongiam falsò ſubſtituit, adeoque res, forma & aſpectu diuerſas, confudit. Eius autem vniuerſam hiſtoriam in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo ſtudioſi reperient, vt non ſit opus hic fuſius de ea verba facere. *Pila marina.* *Cornarij error.*

DE RITE COLLIGENDA MAteria medica.

Caput XXI.

HActenus breuiter quæ in vniuerſum ſit materia medica hodie in officinis vſitata adeoq́ pharmacopœis & medicis etiam cognitu neceſſaria: membratim perſtrinximus. Nunc itaq́ qua ratione illa ſit tum colligenda, tum aſſeruanda eadem breuitate docebimus. Habet nanq́ quælibet ſtirpis pars, vt ab ijs exordiamur, ſuam maturitatem, ſtatumq́ colligendi tempus, quod anni, aut dierum numero, ſed magis ex ipſius rei natura æſtimatur. Ea enim quæ maturitatem conſecuta ſunt & perfecta, ea colligenda maximè ad medicamentorum vſum veniunt.

Herbæ quãdo colligendæ.

Herbæ igitur vbi florent, aut ſemine prægnantes ſunt, & ſerena cœli conſtitutione, nõ nubibus, nec imbribus apparentibus, ac poſt meridiem ſtatim ſunt colligendæ. Collectæ, terra ab ijs expurgata, atq́ alijs aduenticijs excrementis diligenter amotis, in vmbra potius quàm ſole, ne huius calore vires earundem exoluantur, exiccandæ ſunt: niſi caule ſint craſsiore, aut folio humidiore, adeoq́ vt putreſcant idoneæ. Exiccandæ autem ſunt in loco ædium aliquo ſuperiore perflatili, aſſeribus dolo læuigatis, & arctiſsimè inter ſe iunctis atq́ compactis, ne ſemina quæ ex herbis excidunt per rimas decidant, ſed potius colligi poſsint. Impendente autem tempeſtate aliqua, feneſtræ maturæ claudendæ ſunt, ne herbæ à ventis diſperſæ inuicem implicentur, & inter ſe confundantur. Cauendũ etiam vnicè ne canibus aut felibus acceſſus illuc pateat, quod ab illis commingantur, ac ſtercoribus contaminentur. Valerianam autem & Nepetam vocatã herbas ſuſpendere ex pariete, quam in pauimento ſtratas exiccare: quod feles illarum amantes in ijs aſsiduè verſari delectentur. Et ſi accidat vt herbæ decerptæ humidæ admodum ſint, ac cœlum itidem humidum ac pluuioſum ſit, nec ſiccioris auræ ſpes vlla fuerit, in hypocauſto calefacto ſæpe verſando, ne ſcilicet putreſcant, ſiccari debent, non tamen eouſq́ ſiccare conuenit, vt aliquid viribus earum decedat. Singulis annis renouandæ ſunt.

Flores quando decerpendi.

Flores, non ſecus atq́ reliquæ ſtirpium partes tum legendæ, quum maximè vigent, & nequaquam quum iam flacceſcentes decidui euaneſcunt: demptis tamen Roſis, quæ expandi cœptæ, auelluntur, quum reliqui vbi iam dehiſcentes aperti ſunt, ſed haud ita pridem, & ex quibus vis nondum exhalauit. Legantur autem tempore pomeridiano, rore nocturno aut matutino ſolis calore abſumpto: alioqui enim ob alienam humiditatem facilè corrumpuntur. Verum quia maiori ex parte omnes ferè flores ſint herbis fragiliores, molliores, ac tenuiores, iccirco tantum abeſt vt in ſole exiccandi ſint, maximè vbi odorati ſunt, vt ne quidem in vmbra, ſi calida, & eminentia loca fuerint. Siccandi igitur ſunt in locis temperatis, quo vtiq́ tempore ſæpius, ne ſitum contrahãt, reuoluendi ſunt, adhibita etiam cura ne ſicci natiuum colorem amittant. Certum enim eſt flores qui inter ſiccandum à proprio colore degenerant, nullius eſſe in medicina vſus. Durant annum duntaxat, ideo ſingulis annis renouari debent, veluti herbæ.

Semina quo tempore legendi.

Semina legenda quum maturitatem ſentiunt, priuſquam decidunt, paleisq́, feſtucis, pediculis, lapillis, & alijs extraneis repurganda, atq́ leuiter exiccanda. Deligenda verò pleniora, nec rugoſa, nec carioſa, & quæ odorem & ſaporem ſuos ſeruant. Repurgandi autem modus eſt, vt quicquid leue & puluerulentum eſt, mouendo hinc inde & inflando in aërem diſsipetur, vel anguſtiore cribro excernatur. Præterea ſemina manibus primum fricanda ſunt, vt quod leuiter hæreat & alienum eſt tollatur. Maiora & rotunda ſemina in tabulam inclinatam, & leuiter manu pulſam in vas ei ſubiectum relictis arenis & lapillis deuoluenda ſunt. Quæ iam dictis rationibus ſeparari nequeunt, virgula cuius vertici cera agglutinata eſt, ſigillatim contacta remoueantur. Præſtat etiam ſingulis annis mutare ac renouare ſemina. Licet enim quædam ex illis ſeruari poſsint, tamen pauca admodum ſunt quæ inueterata rancorem non redoleant: quo fit vt calorem nanciſcantur extraneum, & ſibi haud congenitum. Siccantur, vbi præſer-

præſertim humida collecta fuerint, vaſculis vitreatis, aut ſacculis reponũtur loco ſicciore, & humiditatis expertæ. Fructus vbi maturi ſunt decerpantur, demptis Sorbis, quæ ĩmatura decerpere conuenit: id quod etiã in reliquis fructibus adſtringentibus obſeruandũ erit. Hi nanq; paululum ĩmaturi decerpendi ſunt.

Fructus quando decerpendi.

Oleoſi fructus vt ſunt Iuglandes, amygdalæ, piſtacia, nuclei pinei, & auellanæ nõ prius ex arboribus decutiantur, q̃ plane vltimũ maturitatis gradũ attingãt. Id aũt recte cognoſcitur, quũ extima inuolucra ſponte ſua dehiſcunt, & arbore concuſſa vnà cũ fructibus decidunt, alioquin inſolatu contrahunt & ſyderant. Decerpti fructus exiccant, vel in aëre, expoſiti ſoli ac ventis ſeptentrionalibus, aut orientalibus: vel in clybano, ſi in aëre fieri nequeat, quod tamen expeditius eſt. Porro qui in aëre exiccantur, ne à muſcis contaminentur, aut telis araneorũ obducantur, curandũ eſt. Qui verò in clybano exiccantur, ne comburantur cauendum erit: id quod fiet ſi poſt extractum panẽ imponuntur. Reponuntur armarijs, pixidibus, & locis, quo neq; humor vllus, neq; fumus, neq; puluis pertingere poteſt. Mutantur quotannis. Radices præcipuè euellendę ſunt cœlo ſereno, & à pluuijs vacuo, quũ medicamentoſæ ſunt, id quod vere & autumno fit. Vere nanq; priuſquã in caulẽ, folia, florem, fructũ, & ſemẽ vis ſtirpis erumpat, vellunt. Autumno aũt incipiente iam foliorum defluuio, ſuccus omnis per caulem in radices remeat, quapropter tum ſunt maximè efficaces. Vere etiam ideo quædam radices eruendæ veniunt, quod hoc tempore tantum inueniri poſsint, pereuntibus mox tum folijs, tum caulibus: cuiuſmodi ſanè ſunt ferè omnes bulboſæ radices. Omnes autem radices integræ, ſi fieri poteſt, & abundè nutritæ, vbi ſcilicet nec nimis molles humidæq;, nec nimis durę ſunt, & putredine omni vacantes, euellendæ. Euulſæ aqua clara tantiſper dum omni vndiq; terra quæ illis tenaciter hæret, & argilloſa eſt, vel limo penitus omnibusq; ſordibus abſtergantur, lauandæ ac purgandæ ſunt: & ſi quid computruit, cultello abſcindendum & amputandum. Deradi quoq; debent, vt tum à fibris, tum capillamentis omnibus repurgentur. Purgatæ, ſi magnæ & craſſæ fuerint, in taleolas ſecandæ ſunt, vt ſcilicet citius exiccari, & facilius deinde, vbi vſus poſtulat, conteri poſſint. Quædam autem vmbra, & vento ſiccandæ, vt eſt apij, fœniculi, iridis, & ſi quæ aliæ ſunt vel minores, vel ſicciores, vel rariores, vtpote quarum vires ſol, vel ignis promptè diſsipabit. Quæ verò grandiores ſunt, veluti bryoniæ, gentianæ, helenij, mandragoræ, & id genus aliæ ſi aër ſit nubilus, & hyems, ne in vmbra ſitu tabeſcant, ac proinde marceſcant, in ſole & vento, vel igni ſiccantur. Aut tranſuerſim in orbiculos, & taleolos ſectæ, & filo traiectæ, paruiſq; interuallis, ne ſe contingant ſuſpenſæ exiccantur. Quæ autem in pauimentum proiectæ ſiccantur, ſæpe verſandæ ſunt, ne mucidæ aut putridæ fiant. Quod ſi verò ſiccatis celeriter opus eſt, patellæ ignitę, & admodum calefactæ impoſitas, ſæpe verſando ſiccabis. Quædam etiã lignoſa matrice (ſic enim cor ſtirpium Gaza ex Theophraſto nominat) exempta ſiccantur, vt fœniculi, & apij. Cæterùm mutandæ radices vbi rancorẽ nactæ fuerint, aut vires ſuas amiſerint.

Radices quo tempore euellendæ.

Succi, vtpote in medicina admodũ neceſſarij, omni ꝓrſus diligẽtia ſunt eliciendi, vt ſcilicet totius anni curriculo nullã putredinẽ ſentiant. Hi autem non ſolũ ab herbis, & earundẽ folijs, verumetiã à radicib. & fructibus eliciuntur. Qui è radicibus extrahuntur, vt Glycyrrhizæ, vere quidẽ parandi ſunt, quũ primum folia prodeunt, tum enim ſuccoſæ admodũ ſunt radices. E folijs verò dum primũ cauliculi germinãt, & anteq̃ ſtirpes flores edãt, & earũ caules lignoſæ fiant, herbis prius concisis & contuſis, eliciuntur. Ex fructibus aũt quũ quidã vltimã ſenſerint maturitatẽ, cuiuſmodi eſſe debet malorum punicorũ, citriorum, & limonũ. Quidam verò priuſquam ad plenum maturuerint, vt ex iuglandibus, moris, liguſtri baccis, & fructu ſylueſtrium prunorum. Quidam ex immaturis, vt omphacium.

Succi vt eliciendi.

Liquo-

Liquores vt colligendi. Liquores, quum ferè omnes aliundè afferantur, ac peregrini ſint, qua ratione, quoue tempore colligendi ſint, hi ſciunt apud quos ſtirpes illæ vnde hi deflu-unt, naſcuntur. Non rarò etiam Dioſcorides colligendi eorundem modum re-cenſet. Excipiuntur autem inciſo per ſummam adoleſcentiæ vigorem caule. *Lachrymæ.* Lachrymarum eadem eſt quæ liquorum in colligendo ratio. *Gummi.* Gummi quoq; colligendi modus diuerſus non eſt. *Cortices vt auellendi.* Cortices partim è truncis & ramis, partim è radicibus, partim etiam à fructibus arborum & herbarum ſumuntur, atq; ea-rundem nominibus appellantur. Arborum autem craſsiores cortices aut manu auelluntur, quum leuiter adhærent: aut vbi tenacius hærent, ferro abſcindun-tur, vel abraduntur, quum tenues ſcilicet ac membranoſi ſunt. Radicum corti-ces hoc pacto colliguntur. Radices virides per medium finduntur, vel piſtillo à ſummo vſq; ad imum tunduntur, & medulla exempta abijcitur. Fructuum cortices carne abiecta retinentur. Non ſecus autem quam radices ſunt exiccan-di diligenter. Quæ reliqua eſt materia medica vel animantium, vel eorundem partium, itemq; metallorum, & è mari ſumpta, nullam in colligendo, ſed tan-tum in reponendo & aſſeruando induſtriam & diligentiam pharmacopœi re-quirunt. Magna nanq; ex parte exotica & peregrina ſunt, aliundeq; afferuntur. Quapropter quomodo hæc & alia materia medica aſſeruanda ſit iam expone-mus.

DE RITE ASSERVANDA materia medica.

Caput XXII.

Herbæ vt reponendæ. Herbæ vbi probè fuerint exiccatæ, loco non fumato, non humido, nõ pul-uerulento, ſed ſublimi, puro, & arido in ſacculis ex corio confectis, vel in ligneis capſulis reponendæ ſunt, ac diligenter claudendæ, ne earum vires eua-neſcant. Qua quidem in re nonnulli pharmacopœi plurimum errant. Nam herbas iam ſiccatas in faſciculos digeſtas ad officinarum laquearia ſuſpendunt, vbi breui non ſolum viribus aëris ambientis exuctione, ac ventorum perflatu deſtituuntur, ſed etiam in mille ſordium ſentinam deſciſcunt, quandoquidem & puluere, & araneorum telis obſiduntur, ac muſcarum ſtercore defœdantur. Neq; reprehenſione omni vacant ij, qui in linteis ſacculis, ipſisq; textura ad-modum raris herbas aſſeruant, & appendunt. Siquidem æſtiuus aër in ipſos pe-netrans, quicquid boni ineſt, abſumit & abolet. Quin etiam puluere obſitæ corrumpuntur ac contabeſcunt. Quum autem diu integris viribus herbæ ſer-uari vix queant, conſilium eſt vt quotannis mutentur. *Flores.* Flores, vt herbæ, in li-gneis arculis aſſeruantur ac reconduntur, & ſingulis quoq; annis permutan-tur. *Semina.* Semina vbi exiccata fuerint, itidem ligneis arculis incluſa reponuntur in locis aridis nõ calidis: facilè enim locorũ humiditatem contrahunt, ac putrent. Præſtat ea etiam quotannis mutare, non obſtante quod pleraq; illorum ſeruari poſſunt. *Fructus.* Fructus exiccati in ſportam & vel capſulam ligneã recondendi ſunt, & in loco temperatiore ſeruandi: ita enim extraneos humores non concipiunt, nec ſitum facilè contrahunt, nec corrumpuntur, nec etiam nimium ſiccantur. Qui per annum vicentes reponuntur, aut maiori anni parte perdurant, in locis ſiccis minimè aſperginem redolentibus appenduntur, vt ſunt vuæ, pyra, mala cydonia, & punica: aut ſuper paleas expanduntur, vt ſunt immatura ſorba, & meſpila: vel milio ſepeliuntur, quemadmodum medica ſeu citria, & arantia ma-la. Fructus deniq; oleoſi, vt Iuglandes, amygdala, pineæ melius ſparſim, quam

acer-

aceruatim aſſeruantur: nam in aceruos congeſti facilè incaleſcunt, & rancidi fiunt, maximè in loco & tempore calidiore. Seruandi igitur ſunt loco frigidiore. Radices exquiſitè ſiccatæ reponuntur loco non inſolato, non fumato, non humido, non ſqualente, non puluerulento, ſed ſublimi, ſicco, puro. Sit igitur locus qui ad ſeptentrionem vergat, vel etiam ad meridionalem plagam, quando ſcilicet radices ipſæ non prorſus exiccatæ reconduntur, adhibita tamen cura ne eo tempore auſtri humidiſsimi flatus admittantur. Seruandæ autem quamdiu vegetæ adhuc ſunt. Quare quæ craſſæ & denſæ ſunt, tribus annis ſeruari poſſunt, vt radix bryoniæ, centaurii maioris, peucedani, & ſimilium. Quæ verò tenues & raræ ſunt, vt aſari, apij, tragij, aſparagi, & ſimilium, quotannis ſunt mutandæ vterque elleborus, Galeno libro primo de Compoſition. medicamentorum localium teſte, triennio ſeruari poteſt. Succi alij ſeruantur paulùlum primum liquidi ad ignem feruefacti, moxque diligenter defecati, vt eſt ſuccus roſarum, oxalidis, bugloſsi, & ſimilium. Alij ignem non experti tantum ſubſidere permittuntur, ac deinde vaſis tandiu transferuntur, donec defecati pelluceant, vt eſt ſuccus malorum punicorum, citriorum, limonum, cydoniorum, & mororum. Sicci reponendi ſunt, vbi aut ſole, aut igne probè ſiccantur: tum demum vaſculis vitratis, aut pixidibus reconduntur. Cortices, fructuum maximè diligenter prius exiccati, ne ſitum contrahant, aut putreſcant, in arculis ligneis recondi debent. Gummi facilè ſeruantur & diu durant, ſi in loco nec humido, nec putrido collocentur. Animalia ſicciora integra, vt cantharides, non difficulter vbi ſemel probè exiccata fuerint, aſſeruantur. Humidiora & pinguiora promptè corrumpuntur, & putreſcunt, vermibusque opplentur, niſi Abſinthium vulgare, & id genus alia amara, & putredinem arcentia illis adijciantur. Reponuntur autem in loco ſicciore ac frigidiore. Partes eorundem ſiccæ, ante repoſitionem nullam ſingularem præparationem requirunt, niſi vt membranulæ, carnes, & quicquid corruptioni obnoxium eſt diligenter abradatur, & auferatur, ne ſcilicet putreſcant, & ſubiectæ parti graueolentiam concilient. Humidæ autem partes accuratiore præparatione egent, quæ qualis ſit ſuo dicemus loco.

Radices. *Succi.* *Cortices.* *Gummi.* *Animalia & eorundem partes.*

DE DELECTV ET IN VNIVERSVM præparatione materiæ medicæ.

Caput XXIII.

QVOD ad delectum materiæ medicæ attinet, non eſt cur hoc loco aliquid dicamus. Nam quod ad ſtirpes ipſas ſpectat, is delectu in ijs optimo vtetur, qui veras & legitimas ad vſum medicum adhibebit. Aliorum delectus paſsim ſupra eſt in commemoratione ſingulorum indicatus, vt opus non ſit hic denuo de eodem verba facere. Quapropter ad præparationem potius accedemus. Variè autem medicamenta ſimplicia præparantur tribus de cauſis; nempe vt vel palato gratiora & magis ſuauia ſint: vel vt diutius conſeruari, vel vt melius & expeditius alijs miſceri poſsint. Varij autem ſunt medicamentorum ſimplicium præparationis modi, nempe decem, quos ordine proſequemur. Primus eſt comminutio, qua vtique vtendum erit, vbi ſimplicia integra vſurpari non poſſunt. Imminuuntur verò primò dum in multas ſecantur partes, vt ſcilicet hac ratione corrupta, aliena & inutilia ab vtilibus, pro-

Delectus. *Præparatio.* *Præparationis modi quot?* *1. Comminutio.*

proprijs, & integris ſeparentur. Secundo, quando duriores partes funduntur ſcinduntur ue, vt expeditius tundantur: molliores autem, vt facilius ſiccentur, aut condiantur. Tertio, vbi quæ dura & tenuia ſunt, vt arborum ſurculi, & herbarum aridarum ſtipites, franguntur. Quarto, quæ findi aut frangi nequeunt, lima atteruntur, vt vomica nux officinis hodie appellata, aut torno in ramenta diſſecantur, vt lignum Guaiacum. Quinto comminuuntur ſimplicia medicamenta, quando eorundem cortices duriores vel membranoſi cultello, vel vnguibus abraduntur, propterea quod illorum tantum in medicina vſus ſit, vel quod noxij, vel nullius precij ſint. Sexto, quando quæ dura & craſſa ſunt atque

Tritura. ob id commiſceri alijs nequeunt, teruntur ac piſtillo tunduntur. Terere autem ſeu tundere eſt crebro percuſſu non ſolum humida, mollia, & virentia, ſed etiam ſicca comminuere ſic vt in puluerem redigantur. Plinio trita in farinam, tuſa, & cribrata dicuntur: quanquam poſterius etiam de humidis quæ trita per cribrum vi cochlearis, aut rudiculæ, aut manus cernuntur, intelligi poteſt. Sicca verò cribri ſuccuſsione deſcendunt: Vtrunque autem, humidum ſcilicet & ſiccum, Græci λεαίνειν, id eſt, læuigare, ſeu læue reddere, & in puluerem tenuem comminuere, aut in pollinem redigere, & cum vino, vel alio liquore multum ſubigere dicunt. Vulgus piſtare vocat, & ad herbas, fructus, ſemina, radices, ligna, & alia tum mollia, tum dura transfert. Succi tamen & liquores lenti gummi inſtar, vt Galbanum, Hammoniacum, ſub piſtillo dilatantur potius, quàm

κόπτειν. læuigantur: Cæterùm Græci etiam κόπτειν in pila tundere herbas & radices, &

τρίβειν. ſemina appellant. τρίβειν quoque, id eſt, terere, non tantum in puluerem comminuere, ſed etiam de Vuis paſsis, Bdellio, Vino, Myrrha, & alijs ſimul tuſis effertur. Porrò ducuntur piſtillo per mortarium, aut ſuper marmor leui compreſſu Thus, Maſtiche, & ſimilia quæ tundendo lateſcunt. Sic Rhabarbarum per ſe, ſic Lithargyrum cum oleo, vel Oxelæo, vel Hydreleo nutritum, & alia per multa non humida modo, ſed etiam arida, quæ trituram illam verberatu multo faciendam non tolerant. Quinetiam metalla vel aliud quidpiam elaboramus, valenter & pluribus diebus, præſertim in ſole cum aceto, vel alio ſimili diu conterimus.

Cur terantur medicamenta. Teruntur autem medicamenta potiſsimum arida, interdum etiam liquida, tribus de cauſis.

I. Vna quidem, vt promptius quod potentia ſunt, id actu fiant. Sic medicamenta quæ poteſtate calida ſunt, quò tenuius ſunt trita, eò citius & facilius à calore noſtro actu calida euadunt, & nos quoque calefaciunt, quum integra adhuc nullam aut minimam calefaciendi efficaciam habeant. Piper enim ſi integrum corpori adhibetur, aut ore continetur, aut deglutitur, nihil, aut parum id calefacere deprehenditur etiam longo poſt tempore, quum eius puluis tenuiſsimus mox vbi linguæ impoſitus eſt, eam vehementer incendat & moleſtet. Eodem modo calida alia poteſtate omnia, ſic ſtirpium calidorum folia tuſa calefaciunt nos & magis & citius, quàm ſi integra vel ſumantur vel admoueantur. Simile accidere lignis videmus, quæ quo

II. craſsiora ſunt ægrius, quo verò tenuiora expeditius incenduntur. Altera, vt exquiſitius promptiusque alijs medicamentis miſceri poſsint. Quæ enim trita ſunt tenuiſsime, & cribro tenuiſsimo creta, vbi medicamentis compoſitis miſcentur, quod partibus ſuis minimis mutuo ſe contingant, promptius & valentius ſe inuicem afficiunt, & tandem compoſiti vnam facultatem rectius conflant.

III. Tertia propter quam medicamenta teruntur magis vel minus cauſa eſt, vt facultatem acquirant à priore diuerſam. Quæ enim tenuiſsime ſunt tuſa, & cribro tenui creta, in totum corporis habitum promptiſsime diſtribuuntur: è diuerſo quæ craſsiora ſunt, in ventre hærent, quia anguſta venarum ora ſubire nequeunt.

Hinc eſt

Hinc eſt quod Galenus lib. 4. de tuend. ſanitate Dioſpoliticum craſsius faciendum eſſe doceat, vbi aluum per id ducere conſilium eſt: tenuiſsimum verò & pollinis inſtar minutiſsimum, quando vrinas mouere volumus. Pari modò Rhabarbarum officinarum, aſarum, cuminum, & id genus alia permulta negligenter trita aluum ſubducũt: tenuius verò comminuta in corpus expeditè ſubeunt, & venas perreptant celeriter, vrinasq́ mouent. Sic ærugo, chalcitis, miſy, ſory, chalcanthum, æris ſquama, & alia ſimiliter fortia & valida diu ex aceto trita morſum & roſionẽ deponunt & admittunt, viribus reliquis auctis. Quum enim natura partium ſint craſsiorum, vim ſuam in altum vſq́ corporis curandi non demittunt, quapropter vt tenuiora fiant, diu ex aceto terenda ſunt ac comminuenda, vt ſcilicet hoc modo curioſè attenuata ad penitiora vſq́ penitrent, & corporis meatus pertranſeant, nuſquam inter eundum retenta, & ſi calidioris naturæ fuerint, ſine morſu munere ſuo fungentur. Porrò aromata, quæ Actuarius, Nicolaus Myrepſus, & Paulus etiam εἴδη, id eſt, ſpecies, ſæpe appellat, negligenter teruntur, quum vires earum diu integræ ſunt ſeruandæ, quod earundem ſpiritus facilè exhalent ac diſſoluantur: tenuiſsimè autem teruntur quum viribus illarum in præſens opus eſt. Cæterùm terendorum non eſt vna natura. Quædam enim ſubſtantia ſunt tenuia, ſi ſint arida, promptè in minimas commi nuuntur partes: vti humida mox per ſe ſparguntur, & altè corpus imbuunt. Craſſa verò contra: quapropter illa minus diu, hæc longiori tempore in eundem ſcopum terenda ſunt. Proinde metallica & terrea cætera quod craſſa ſint, etiam poſt vſtionem diu admodum, præcipuè quæ collyrijs oculorum vel liquidis vel aridis permiſcentur, terenda ſunt. Rara quoq́ mediocriter & friabilia non diu admodum terenda veniunt, vt Rhabarbarum, & Scammonium: acuratius verò, denſa & mediocriter lenta, vt eſt aloë. Nec temerè dictum eſt, rara mediocriter, quod ea quæ immodicè ſunt rara, vt agaricus, colocynthis, per ſe in puluerem tenuem redigi nequeunt: ſed vel cum alijs ſunt in puluerem redigenda, aut prius in paſtillos digerenda ſiccandaq́. Tunc enim nullo negocio tenuiſsimè teruntur, quod maximè tentandum erit, ne ſcilicet in ventriculi & inteſtinorum tunicis mole ſua hæreant, humoreq́ redundanti imbuta ex oppreſsione & pertinaci adhæſu magnam & diutinam moleſtiam afferant. Lenta quoq́ mediocriter diximus, quod quædã ex ijs ob ariditatem etiam iam mediocriter dura, nondum tamen per ſe in puluerem comminui poſſunt, ſed ſub piſtillo lateſcunt. Quapropter aut vetuſtiora eligenda ſunt, aut ſole vel igni ſiccanda, aut cum alijs ſiccioribus & friabilibus ac tenuioribus terenda, vel aliquo liquore idoneo ſunt diſſoluenda. Sic tragacantha, gummi arabicum, thus, myrrha, maſtiche, ſarcocolla, ſtyrax, bdellium, euphorbium, ladanum, ſuccus glycyrrhizæ, & alia gummi, reſinæ, liquores, ſucci, dum vetuſtate, aut aliter ſunt ſiccata in puluerem terendo, aut paſtillo diu multumq́ per mortarium ducendo comminui poſſunt, vel per ſe, vel cum ſiccioribus: quum verò ſunt recentia, melius aliquo liquore diſſoluuntur. Eodem pertinent ſemina quædam, vt Cnici, lini, canabis, cydoniorum, citrij, bombacis ſeu goſypij, melonum, cucumerum, cucurbitæ, citreoli. Amygdalæ præterea vtræq́, & fructus quidam, vt dactyli, baccæ halicacabi ob lentorem & pinguitudinem non teruntur, ſed vel ſcalpro, vel cultelli acie itentidem verberata minutim inciduntur. Ligna priuſquam in mortarium imponuntur, lima atteruntur, vel quod minus laborioſum eſt in tenuiſsimas aſſulas ſinduntur. In herbis & radicibus ac ſeminibus quod lignoſum, fibroſum, & neruoſum eſt, abijcitur, niſi precioſum ſit, & reliquis viribus non multum inferius. Radices inciduntur in taleolos tranſuerſim, ita enim facilius in puluerem rediguntur, & puluis ille filis ſeu fibris carebit. Tunduntur quandoq́ ſimplicia craſsiſsimè, ad decoctu nimirũ: quandoq́

Species.

Terendorum non vna eſt natura.

craſſè, interdum in tenuiſsimũ puluerem, vt in roborantibus compoſitis. Deniq; vt coctione longa non modo vires imbecillæ reſoluuntur, ſed etiam ἐμπύρευμα, id eſt, incenſio, ſiue ignitio, coctis rebus imprimitur: ſic longo attritu corporum durorum piſtilli, mortarij, & terẽdorum etiam cum humore calorem, in medicamentis præſertim diu terendis, vel gignit, vel auget, qui eorundem facultatem mutat, & ſi hæc imbecilla fuerit, diſsipat, adiutus difflatione peragitationem illam excitatam. Quam caloris ex attritu durorum generationem planè indicat farina, quæ ex breuiſsimo contactu molarum, calida tamen in ſubiectam arcam decidit. Ob id Thymus & Hyſſopum vt coctionem, ſic etiam trituram mediocrem, non diuturnam & vehementem ſuſtinent. Quædam deniq; frigido piſtillo, & in frigido loco contundi poſtulant, vt aloë. Quædam contrà calidis gaudent, quædam vtriſq;. Quædam ligneo piſtillo, quædam lapideo teruntur. Quædam in pila plumbea, alia æreo, alia, vt margaritæ, in marmorea teruntur.

2. Auctio. Alter præparationis modus eſt auctio, qua medicamentum, quum alijs miſcetur, aliquid acquirit, id quod fit nutritione, conditura, & coloratione.

Nutritio. Nutrimus autem, quando rhabarbarum, agaricum, ſena, lithargyrum, molybdæna, & id genus alia, aliquandiu ſuper calidos cineres, idoneo liquore temperamus. Turpetũ verò, vt id obiter indicemus, lacte: myrobalani oleo, aqua, & alijs ex prẹſcripto filij Meſuæ nutritur. Sarcocolla, lacte muliebri, vel aſinæ, vel caprẹ nutrita, aliquandiu poſt ſiccata, idq; aliquoties, ad vſus reponitur. Fit autem hẹc medicamẽtorum ſimplicium nutritio, & velut refectio atque auctio interdum etiam citra ignem, nempe in aëre calido. Cuminum inſperſo aceto nutritur, & iterum reſiccatur. Nutritio verò ideo eſt excogitata, vt medicamenta è liquore quem imbibunt temperentur, ac mitiora fiant, ſuamq; vehementiam nonnihil remittant.

Conditura. Conditura fit ſaccharo, aut melle, aut vtroq;, aut ſale, aut muria, aut aceto, idq; vel gratiora palato fiant medicamenta, vel vt diutius conſeruari citra putrefactionem poſsint. Condiuntur autem herbæ, flores, fructus, cortices, & radices vel virides, vel arefactæ, vel crudæ, vel prius coctẹ. Herbæ prius coctæ, magna ex parte, vt fit in Serapiorum compoſitionibus, hodie condiuntur. Olim muria etiam condiebantur. Sunt tamen qui nunc quoq; herbas virides minutiſsimè, inſtar florum, conciſas, ſaccharo condiunt. Flores tamen non modo, vt iam dictum eſt, minutiſsimè conciſi, ſed & tuſi ſaccharo condiuntur.

Conſeruæ. Vocantur autem eiuſmodi conditurae hodie Conſeruæ. In ijs autem parandis plerunq; triplum ſacchari ad ſimplum herbarum aut florum conciſorum vel tuſorum ſumitur. Qui quæſtui ſtudent pharmacopœi, vel gulæ gratificari ſtudent, plus ſacchari accipiunt. Sic autem maximè parantur. Herbis aut floribus exactiſsimè conciſis, aut tuſis ſaccharum adijcitur, & ſimul in pilam probè purgatam conijciuntur, miſcentur, & contunduntur, poſtea aliquot diebus ſoli exponuntur. Cauendum tamen vnice erit ne fermentando extra vaſa effluant, quod fiet ſi vaſa ipſa non ad ſummum vſq; impleantur. Quum conſeruarum durationis tempus inæquale ſit, quod aliẹ ſatis diu durent, veluti roſacea, aliæ verò cito corrumpantur, aceſcant, vel areſcant, danda opera erit vt ſingulis annis nouæ conficiantur. Aſſeruantur commodiſsimè in vaſis vitrijs, lapideis, fictilibus & denſis. Fructus molles & aquoſi priuſquam ad perfectam maturitatem peruenerunt auulſi & decerpti ſaccharo vel melle ad iuſtam ſpiſsitudinem cocto atq; clarificato condiuntur. Duri, non niſi maturi condiuntur. Aridi, vt Myrobalani genera omnia, prius macerantur & coquuntur dum molleſcant, deinde ut alienam humiditatem deponant in cribro aut læuigato aſſere aëri exponuntur, vel in panno lineo reſiccantur, donec in ſuperficie contrahi incipiant, poſtea ſaccharum aut mel coctum affunditur. Pari modo à nonnullis Iuglandes nondum plenè maturæ nouem diebus vel circiter in aqua pura quotidie

tidie mutata macerate, dein coctæ ferramento tenui tranſuerſim ſecundum tres dimenſiones perforatæ, & dein leuiter reſiccatæ, foraminibusq; cinamomo, charyophillis, & zingibere in feſtucas longas conciſis, expletis, affuſo ſaccharo vel melle cocto condiuntur, & aſſeruantur. Cęterùm cauendum ne ſaccharũ aut mel dum affunditur nimis calidum ſit, alioqui enim contrahentur & corij modo lenti & teneres fructus euadunt. Quod ſi verò aquoſiora poſt aliquot dies euadant, & metus ſit ne fructus corrumpantur, rurſus effundãtur, & ad iuſtam craſsitudinẽ coquantur, ac denuò affundantur. Sunt qui crudo melle, aut ſacchari puluere fructus maximè molliores, vt ſunt ceraſa, perſica, mora, tectos condiunt. Quidam muria cõdiuntur, vt limones, & oliuę. Quidam ſale, vt cappares. Radices recentes & virides, vt helenij, pimpinellæ, pæoniæ, eryngij, primum coquuntur dum mediocriter molleſcant, coctæ leuiter reſiccantur in aëre à ſe inuicem ſeiunctæ, ac tandem ſaccharo aut melle cocto conduntur. Aridæ, vt zingiber, & calami vſitati radix, acerrimo lixiuio probè macerantur, vt molleſcant, quo facto perfunduntur aqua pura frigida ſubinde mutata, donec omnis acrimonia & lentor lixiuij auferatur. Dein leuiter in aëre ſiccatæ, vt dictum eſt condiuntur. Colorationis vt in alijs multis rebus, ita quoq; in medicamentis vſus eſt. Quædam autem citra alterius rei adiectionem colorantur, vt penidia diu tractando fiunt candidiora & elegantiora. Loch ſanum & expertum diu multumq; agitando fit candidius. Quędam contra adiectione alterius, vt theriaca chalcitide adiecta nigreſcit: ſaccharum ſantalo rubeo addito, vel alio colore tingitur, vnguentum potabile, anchuſæ radice. Quanquam temerè coloris conciliandi gratia medicamentis nihil adijci debet. Coloribus autẽ varijs inficiuntur magis ſpectãdi, quàm neceſsitatis gratia. Ad flauum enim colorem conciliandum vtuntur croci aut rhabarbari ſucco. Ad rubrum, ſantalo, preſilij ligno, lacha, grano tinctorio, florib. Amaranti purpurei. Ad viridem, Anethi ſucco, ſolani, & rutæ. Ad cæruleum, florib. cyanei. Ad indicum, baccis ſambuci. Ad nigrum, gallis, ſucco corticum viridium Iuglandis. Hi ſucci aceto, aut vino ſublimato diluuntur, & Confectionibus vocatis iam abſolutis, ſenſim in aheno calentibus aſperguntur. Quum autem confectionum nobis iam facta ſit mentio, fortè ab inſtituto alienum non erit ſi modum ſtruendi confectionum hic breuiter perſtringamus. Confectiones aũt pharmacopœi, vt id obiter indicemus, vocant quãdo ſimplicia medicamẽta arido ſaccharo obducuntur ſiue incruſtantur. Hoc autem modo conficiuntur ſemina, fructus, radices, & aromata integra, vel in partes fruſtaq; diſſecta, vt gulæ gratiora ſint, minoreq; moleſtia aſſumi poſsint, quandoquidem alia eorum nimis amara, vel acria, vel aliummedicamentoſum parumq; iucundum ſaporem habeant. Semina itaq; priuſquam conficiuntur à ſordibus, pulueribus, feſtucis, lapillis, & pediculis ſuis cribrando, ventilando, & ſeligendo purgantur. Fructus aquæ feruenti inijciuntur, vt putaminibus ſuis exuãtur. Aromata in fruſta longiuſcula ac tenuia ſinduntur, atq; conciduntur. Saccharum ad conuenientem conſiſtentiam coquitur. Medicamentum aũt conficiendum in vas æneum duabus anſis penſile inditur, & ſuper carbones hinc inde antrorſum retrorſum, dextrorſum ſiniſtrorſum agitatur, nunc in orbem voluitur, nunc inſtar auenæ in vannis mouetur, donec calefiat, calefacto autem parũ ſacchari ferreo cochleari infunditur, non procul ab extremitate vno foramine perforato, & continuo agitatur quoad ſaccharum ſiccatur: deinde aliud affunditur vt prius, idq; tantiſper fit dum iuſtam acquirat magnitudinem. Superficies autem in pleriſq; leuis eſt, niſi ſingulari artificio aſperior ſeu criſpa, ſaccharo ex alto fundendo, fiat. Si verò materia conglobatur, vel ſaccharo confertim infuſo, vel negligenter moto, manu affricta nodi diſſoluuntur. In fine confectionis exactè ſiccantur, deinde in calidum & ſiccum locum cribro impoſita reponũtur. Atq; is optimus conficiendi modus

Coloratio.

Confectionũ ſtruendarum modus.

Muria

3. Separatio. exiſtit. Tertius preparationis modus eſt ſeparatio, per quam à ſimplicibus medicamentis vel aliena, vt ſordes, vel partes, vel contenta ſeparantur. Hæc verò multis perficitur modis, nempe *Pulſatio.* pulſatione, *Fricatio.* frictione, *Maceratio.* maceratione, lotione, expreſsione, coctione, deſpumatione, colatura, clarificatione, & deſtillatione. Pulſantur aũt materiæ malleo, vel piſtillo, vt partes à ſe mutuo auellantur, ita ſemina à ſtirpibus, cortices à nucleis, medullæ radicum à reliqua ſubſtãtia pulſando ſeparantur. Fricantur materiæ vel crudæ manibus, vel coctæ vt à ſe mutuo ſeparentur. Porrò quam nos macerationem dicimus, vulgus medicorum infuſionem nominat. Medicamenta verò quæ macerantur parum trita in liquorem aliquem calentem à ſole, vel igne interdum per ſemihoram, aut etiam plures, octo nimirum, noctem totam & diem, per triduum item vel quatriduum, pro medicamẽti natura, & vario medici ſcopo, ac neceſsitate, conijcitur, vt interim vis eorum tota in liquorem illum trahatur ac tranſeat. Hac quidem hodie medici non ſolũ in decoctionib. & ſerapijs, verumetiam in potionibus purgantibus, vt ſcilicet gratiores fiant, quàm ſit ſolidorũ medicamẽtorum ſubſtantia. Citius præterea diſtribuuntur aut ſubeunt liquida quàm craſſa, vt potu quàm cibo etiam facilius & iucundius eſt impleri. Non ſolum aũt medicamentorum facultas in liquorem tranſit, ſed eius etiam ſubſtantiæ portio tenuior: interdum quoq; craſsioris aliquid, præſertim quum id quod maceratũ eſt valentius colando exprimitur, aut per colum rarius tranſmittitur. Niſi enim validè id quod maceratum eſt exprimatur, tenuior tantum eius ſubſtantiæ pars in liquorem tranſit, & craſsior in medicamento remanet. Colandum igitur & exprimendũ magis aut minus erit pro ægri & affectus, medicamentiq; natura. Maceratio veteribus nõ ita frequens atq; recentioribus fuit, maximè in purgantibus medicamẽtis. Noluerunt enim facultates quas natura coniunxit nõ ſine maxima ſua induſtria, & ęgrorum vtilitate, ſeparare. Verbi gratia, in Reo barbarico purgatoriam facultatem ab adſtrictoria ſeparare noluerunt, vt ſcilicet ſua adſtrictoria facultate ventriculum roboraret. Antè tamen decoctionem ſæpe, etſi non ad purgationem, medicamẽta macerarunt, vt ſcilicet quod à maceratione remanſit, per coctionem eliceretur. Galenus lib. 4. de tuend. ſanit. ſemen Abietis tritum, & flores populi nigræ tritos oleo dulci & tenui macerat dies 40. Interdum menſes duos, tres, quatuor, & plures in domo calida, & ſub ſole mouet meridiano, poſtea linteo colatum vt expreſſum oleum reponit, reliqua abijcit. Noſtri vice maceratíonis nonnunquam iuſculo aliquo medicamẽta nodulo ligata incoquunt.

Cur medicamenta macerantur. Cæterùm macerantur liquore aliquo medicamenta quatuor de cauſis. Primò,
1. vt portio ſubſtantiæ medicamentorum tenuior à craſsiore ac terrea adſtringente ſeparetur, vt vel hac, vel illa ſeorſim vſurpet. Qua vtiq; de cauſa Rhabarbarum Indicum, aliaq; medicamenta diſsimiliarium partium macerantur. Quando enim Rhabarbarum ijs qui tantum purgatione & abſterſione indigẽt exhibere cõſilium eſt, diluto eius vtimur, vtpote cui tenuior duntaxat eius ſubſtantiæ pars ineſt. Non eſt igitur Rhei barbarbari dilutũ dyſentericis exhibendum, quod ij adſtringente eius facultate magis egeant. Sic Agaricum maceratur, ne inteſtina debilia ſua ſubſtantia leui & rara illis facilè adhærens, lædantur.
2. Secundò, vt medicamenti facultas vehemens corrigatur frangaturq;. Sic Turpetum lacte caprino recens mulcto maceratum, & poſtea ſiccatũ, mitius & clementius fit, nec ita ventrem perturbat. Pari modo Myrobalani, qui vel oleum, vel butyrũ imbiberunt adſtrictionis noxam remittunt, minusq; obſtructionibus obſunt. Thymelæa quoq; & Tithymali quum in aceto macerantur miteſcunt, & acrimoniam effrenem deponunt. Nucum Pinearum amarorem, & lupinorum aqua in qua macerantur mitigat. Palmulæ in aceto maceratæ dulcedinem nauſeam proritãtem deponunt. Coriandro inſuper vis illa caput tentans ſi in acetum, in quo ſampſuchus maceratus eſt conijciatur. Nam is caput admodũ

con-

confirmat,adeoqꝫ Coriandri noxam frangit. Tertio,vt facultas medicamẽti va- 3.
lidior fiat. Sic Turpetum in ſucco Cucumeris agreſtis maceratum, materias no-
xias à remotis partib. maiori efficacia trahit, & expellit. Hermodactylus in Scil-
læ aut Raphani ſucco,vel aceto ſcillitico maceratis, potẽtius ab articulis euocat.
Agaricus etiam in oxymelite maceratus,vehementius purgat. Quarto,vt medi 4.
camentum fiat lubricum. Ob id medulla Colocynthidis, ſucco tragacanthæ ma
cerata,prompte per totum ventrem lubricat,vt neqꝫ ventriculo,neqꝫ inteſtinis,
neqꝫ veſicæ adhæſu ſuo ſit moleſta. Scammonium quoqꝫ oleo violato vel ſimili
maceratum prompte ſubit deorſum, nulla aut minima partium,quas permeat,
noxa. Quapropter liquor ipſe medicamenti vires,aut in ſe trahit, aut mutat, ac
frangit,vel auget,vt de auctione quoqꝫ dictum eſt, pro varia cuiuſqꝫ liquoris na-
tura. Danda igit̃ opera eſt, vt ſingulis affectibus conueniens liquor pro mace-
rationis materia accommodetur. Ita profectò Sena aduſtorum humorum purga
tricem in dulcium pomorum ſucco maceratur, cui flores quoqꝫ violæ, bugloſsi
ſiue borraginis, cinnamomum, ſericum grano baphico tinctum adiunguntur.
Rhabarbarum Cichorij, & Seridis ſtillaticijs liquoribus delectatur. Serum præ
terea multis purgantibus medicamentis macerandis accommodatũ admodum
eſt, quod ſcilicet non tantũ abſtergere, ſed etiam purgare poſsit. Idem etiam effi-
cit ſtillaticius lupi ſalictarij, fumariæ, abſinthijqꝫ liquor. Quinto, macerantur, vt 5.
molleſcant, & concoctioni aptiora reddantur, veluti lignum Guaiacum. Sexto, 6.
vt diſſoluantur, vt gummi, chryſocolla, & alia metallica. De maceratione hacte-
nus. Porrò lauantur medicamẽta quatuor ob cauſas. Primo, vt partes eorum im Lotio.
puræ & alienæ ab ipſis remoueantur, & tollantur. Qua quidem ratione herbæ ſi 1.
impuræ ſint, item radices, ſemina, & metallica aqua pura & fontana lauantur, vt
terrenæ partes, lapilli nimirum, arena, & lutum in fundo ſubſidentes: aut leues,
ueluti feſtucæ & ligna in ſuperficie natantes, auferãtur. Secundo, vt facultas ve- 2.
lut in profundo merſa, parumqꝫ efficax fiat euidentior. Sic in Cadmia non vſta,
& alijs quibuſdam tergendi vim occultam lotio detegit. Ita quoqꝫ aloë lota ven-
trem magis roborat. Tertio, vt virtus medicamenti malefica, vel nobis in affe- 3.
ctum præſentem incommoda, tollatur, & quæ expetitur maneat. Sic vſta omnia
vbi lauantur, moderatiora fiunt, acrimoniamqꝫ vſtione acquiſitam deponũt, ac
minus mordacia redduntur, ſed ignea illa natura in aquam depoſita ipſam effici-
unt, tenuem & calefacientem: quod verò terreum remanet morſus expers vlceri
bus humidis fit epuloticũ, illiſqꝫ cicatricem inducit. Ob id æs vſtum acre & ſub-
adſtringẽs lauari petit, vt cicatricem inducat in carne molli: indura enim eſt epu-
loticum ſeu cicatricem inducens citra lotionem. Chalcantum vſtum & lotum fit
moderatius. Chalcitis præterea, lithargyros, ærugo, os Sepiæ, cera, reſina, pix
oleum, & id genus alia ſunt abluenda, præſertim quum vlceri, aut oculo, vel par-
ti alij inſigniter ſentienti acrimonia mordax eſt noxia. Teſta oſtreorũ, buccino-
rum, purpurarum, vſta, & lota vlcera caua & fiſtuloſa, & ob fluxionem diuturna
carne implet. Cornu ceruinũ vſtum, lotumqꝫ dyſenterijs ſalubræ. Lauantur ea-
dem ratione plurima citra vſtionem acria. Sic enim lauat Acaciam Galen: vt acri
monia per lotionem depoſita, ſiccet ſine morſu. Oleum quoqꝫ, picem, reſinam,
cerã, & alia multa lauat, vt morſus & acrimoniæ expertia ſint. Aloë lota ventrem
minus ſubducit, & vacuat, magis autem roborat. Lacha lota minus ſoluit, magis
obſtructiones leuat. Cyaneus & Armenius lapides lotione purgãdi moleſtiam
deponunt, ac mitiores reddũtur. Quarto abluuntur medicamẽta, vt è liquore fa- 4.
cultatem aliquam nouam acquirant, veluti ſi Tithymali ſucco, aut decocto medi
camentũ aliq̊d lauatur, eius vires in ſe transfert. Sic aloë lota decocto aromatum,
ſtomachicorũ ventrem potentius roborat. Turpetum decocto Agarici lotum,
aut in eo maceratum valentius eſt pituitę purgatorum. Decoctum Scammonij,
Tithymalorum & aliorum id genus, in ſe lotis vim ſuam largitur. Aqua verò vel
vino albiſsimo lauantur metallica ad emplaſtra alba, & ad collyria. Aqua lauan-
tur, ſi affluens in vlcus humor eſt acris & mordax. Vino auſtero, ſi humor affluit

largior: aceto vel aqua marina, ſi vlcera ſunt tumida, & cum oris craſsis ac calloſis attenuationem multam requirentib. Aqua autē dulci pręcipuè lauamus, quando medicamento facultatem adimere ſtudemus. Qua vtiq; ratione omnia metallica lauantur, vbi illis mordicandi vel vrendi vim adimere conantur. Interdum etiam vt aliquam adijciamus, vt quū ceratum diutius aqua frigida lauamus, quo potentius ſubinde refrigeret. Vino lauamus, vt calor, vel odor, vel roborandi vis inde medicamento contrahatur. Calor, vt ſi fructus æſtiuos frigidos, pepones verbi gratia vel melones, vino quo minus vētriculo noceāt, lauamus. Odor, vt ſi ad conciliandū odorem, & vt ad ſumendū ſuauiora reddamus medicamenta lauamus vino. Vis roborādi accerſitur, è vino adſtringente. Aceto quando vim medicamenti excitare, & eius ſubſtantiam attenuare, & vt efficatius penetret efficere volumus. Aqua marina, vel ſalſa, vt medicamenta exquiſitiſsimè purgentur, & candidiora reddantur: vel vi ſalſedō medicamento concilietur, vt ſi reſinam lariceam aqua ſalſa lauamus, vt ad extergendam & exiccandā ſcabiem efficacior fiat. Ita ſanè & in reliquis liquor pro affectus & partis natura mutādus eſt: verbi gratia, calido ſucco refrigerāte, vt cucurbitę, lota frigiditatē, depoſita, aut ſaltē imminuta caliditate, induunt. Contra verò frigida, ſucco calefaciente lota.

Lauandi modus. Lauandi aūt modus, Galen. li. 2. de Simp. medic. facul. ca. 15. autore is eſt, vt quæ calefacta liquant, nec poſſunt aquæ miſceri, qualia ſunt oleū, cera, pix, reſina & alia quędam modicè calefiant, ac mox indant in vas magnū lati oris, ſemiplenum aqua puriſsima omnis qualitatis expertè, quando ſcilicet medicamēto nullā vim nouā addere volumus, ſed id tātum purgare, aut facultatē eius merſam detegere aut noxiā tollere, ſed quæ ex ſole vel igne tepeat. Tum id corpus lauandū in aqua ipſa terit, tunditur, frangit, ſubigit manibus, vt vnaquæq; medicamenti abluendi portio aquā tāgere poſsit, & in ea ſuam acrimoniā exuere. Deniq; aqua hac effuſa, in ſyncerā aliā vaſi infuſam recalefacta ipſa medicamēta immitant: rurſus ad modum diu contundunt, mox idem tertio, quarto, ac ſępe deinceps faciendū, donec omnē ſuam qualitatē in aquam deponat medicamentū, ſeu aqua nullā ex loto medicamēto qualitatē amplius recipiat: quam quidē rem guſtu, colore, & odore cognoſces. Oleū aūt ablutione nō modo mordacitatē & ſalſuginē exuit, ſed etiā fit candidius, aquea ac rufa eius ſubſtātia ſeparata & deterſa. Ipſum tamē lauando minus verberabis, q̄ ceram, picē, reſinā, ne adeo aquę miſceat, vt ęgrè poſtea ſeparari poſsis. Id verò q̄d ſalſum nō eſt, & omphacinū lotione non admodū indiget. Quæ verò lapidoſa & dura ſunt, vt Cadmia, ęris ſquama, ęs vſtum, ea tenuiſsimè trita ex aqua fontana & puriſsima multū diuq; teruntur, ea aqua ſubinde effuſa, & pura in eius locū affuſa, quoad nihil ſordium medicamenti aquæ innatet, maneatq; aqua medicamenti qualitatū omnino expers. Quandiu enim aliquid eius aquæ ipſi innatabit, aut qualitatis eius quippiā ſenſui apparebit, tandiu terendū & effundendū. Sic lithargyrum, diphryges, ceruſſa, miſy ſory, ſtimmi, oēs lapides, pręterea calx ipſa lauanda erunt, non tamen ſemper aqua, ſed etiam vino, vel aceto, vel aqua marina, vel alio liquore cui metallica & terrea ob innatā grauitatē facilè ſubſidēt. Sunt aūt hęc toto die cum liquore illo medicamētoſo cōtrita, per noctem in eo relinquenda, poſtero die mane ille abijciendus, & alius mox ſuperfundendus: poſtea rurſus ſimiliter terenda, & ſequenti aurora liquor iterum effundendus, idq; fiendū donec morſus ſint expertia hæc metallica, vt ſordes nullas in aqua relinquāt, ſintq; pura & perſpicua. Quod ſi hæc ęſtate ſub ſole feruente laueris, medicamentū potentius ſiccabit, tenuius erit, & candidius. Aliqui numerum lauandi definiunt, ſed temerè, quum pluribus aut paucioris. vicibus, ſeu diutius aut parcius pro ipſorū facultate medicamentorū, aut partiū quibus applicantur natura, & medici indicationibus, lauandi ſint. Porrò, vt id etiam adijciamus, hodie pleriq; metallica, lapides, terrę ſpecies hoc modo lauāt. Medicamentum tuſum in aquā immittunt, illidq; rudicula hinc indè agitant, dein ſtare permittunt, ita em̄ quicquid leue eſt aquę innatat, quod poſtea cochleari multis foraminib. pertuſo aufert. Dein rurſus aquā agitando turbāt, aquamq; turbidā in

aliud

aliud vas effundunt, vt quæ grauia ſunt ſubſideant, quod tantiſper faciũt, donec quicquid alienũ & graue eſt in vaſe priore linquatur. Reliquum aũt ſtare permittunt, quoad pura & clara fiat aqua, quã poſtea leuiter inclinato vaſe effundũt, ne quid vtilis materię ſimul effluat, q̃d remanet ſiccãt, & in paſtillos digerũt. Oleũ lauant, affuſa aqua, in vaſe vitreo amplo ventre, vtrinq; mediocriter oblõgo, in fine anguſto, atqui aperto, vt obſtrui poſsit. Quo facto hinc inde agitãt, & deinde liquorib. quieſcentibus, ex altera parte aquã emittũt, poſtea iterum atq; iterũ lauant, quoad aqua inſipida reddat. Quod ſi oleũ ita faciendo aquę permiſcet vt ſeparari ab eo ſtatim nequeat, expectant donec quieſcẽdo vtrunq; in ſuũ redeant locũ: aut calefaciunt vitrũ ſuper vapore calido, & hac ratione ſeparant. Terebinthinam in vaſe aliquo aperto aqua lauãt piſtillo vel rudicula agitata. Sed de lotione ſatis. Expreſsione ſeparãtur partes, quando liquor aliquis è medicamẽtis contuſis exprimitur. Exprimũtur etiam macerata, & decocta, vt efficaciora euadãt, idq; manu, torculari, vel alio inſtrumento. Quæ manu exprimuntur, tenuiora & elegantiora fiunt. Quæ torculari, craſsiora atq; validiora. Leuiter igitur aut violenter exprimuntur medicamenta, prout tenues, vel craſſas medicamentorũ partes deſideramus. Atq; hinc eſt, quod huic rei varia deſtinata ſint inſtrumẽta. Stirpes virides non niſi probè contuſæ prælo ſubijciuntur, vel manib. premuntur. Quarum verò ſuccus valdè tenuis eſt & aquoſus, nõ mox vt decerpuntur etiã exprimuntur, ſed aliquandiu expectatur donec incipiant flacceſcere, ita enim efficacior ſuccus erit, & facilius inſpiſſari poteſt. Quarundam ſtirpiũ ſuccus craſsior & viſcidior eſt, q̃ vt per ſe exprimi poſsit: quapropter herbæ tuſæ aliquãdiu ſtare permittũtur, donec quod aquoſius eſt, à reliquis ſeparetur: vel affuſo alio humore virib. cognato, ſimul ambo exprimũtur. Quędam enim niſi prius humectentur, ſuccum nullũ, vel difficilè ſaltem reddẽt. Si verò ſuccus tantũ mucilago eſt, vt ſeminis pſyllij, lini, fœnogræci, cydoniorũ, maceratur ſemen affuſo aliquo liquore diebus aliquot, deindè in ſacculo incluſum ſuſpenditur, poſtea ligneo cultello, vel cochleari à ſacculi ſuperficie abraditur, vel manib. deorſum premẽdo, & veluti mulgendo, vel duobus baculis comprimitur, ceditur, & elicit. Quum deniq; calida facilius fluant, ideò nonnunq̃ pinguibus aqua feruens affunditur.

Expreſsio.

Coctio, quæ non eſt niſi elixatio, medicamenti excrementoſum humorẽ coquit, reſoluit, flatus in eodem craſſos, mordaces, ad nauſeã ventriculũ euertentes diſsipat, deniq; eius acrimoniã, vim validè lacerãtem, excoriantẽ frãgit. Hincq; adeò eſt quod radix Ari, dracontij, cepę, allij, porri, aliaq; medicamẽta acria, elixando euadãt mitiora, ac gratiora. Attractio quoq; medicamẽti vehemẽtior & maligni or coctione obtũditur, vt quum medicamentũ maleficum intra alterius benignicauitatem coquit, quo illius facultas in hoc fracta maneat. Verbi gratia, ſi radicẽ Raphani, radicib. Ellebori transfixam ſub cineribus coquimus, eamq; edẽdam damus. Habet enim virtutẽ Ellebori purgatricẽ, ſed multũ repreſſam. Ita Scammonium malo cydonio circundatur, in eoq; coquitur, vt ipſum malũ clemẽtius purget, q̃ per ſe Scammoniũ. Prętereà medicamẽta in liquorẽ cui illa incoquuntur, vim ſuã transmittunt, & liquoris illius viriũ aliquid adipiſcũtur. Danda igit opera eſt, vt vas in quo coquuntur ſit arctiſsimè clauſum, præſertim quũ tenues medicamentorũ partes conſeruari cupimus, quæ alioqui ſtatim diſsipabuntur. Coquuntur igitur medicamenta permulta, vt eorum vires imbecillę augeantur, aliorũ validè nimis minuantur, aut alienę in totũ abigãtur, & vt ex omnib. etiam facultate diuerſis & ſæpe cõtrarijs, facultas vna concreſcat coaleſcatq;. Quædam quoq; coquuntur, vt molleſcant, atq; ad aliorũ medicamentorum vſum aptiora fiant, vt gummi galbanum, & hammoniacum, vel vt condiantur, vt radices gladiolæ lutei paluſtris, & pimpinellę. Quędam vt vna facultate amiſſa, alterã tantũ retineant, vt lentes. Quædam in duplici vaſe coquuntur, maximè olea precioſa, & alia quædam ne vſtionem aliquam ſentiãt. Vas autem duplex eſt, quando vas in quo medicamẽtum coquendum continetur, in aliud vas, aqua plenũ, cui ignis ſubiectus eſt, imponitur. Vaſa autem in quibus coquuntur medicamẽta figulina

Coctionis vis.

Vas duplex.

&vitrata, & plumbo albo incruſtata, potius quàm ænea, & cupria. Vitrea verò præſtantiſsima ſunt. Cæterùm non ſunt omnia æqualiter coquenda. Nam quæ ad cuſtodiæ diuturnitatẽ parantur, coctionem longam requirũt, vt omne aqueum & corruptioni aptũ longa coctione abſumatur. Quædam etiam diu coquuntur, ob deſtinatã medicamẽti formam, ita ſanè Serapiũ diutius coquimus, quàm decoctũ, aut Iulebũ, emplaſtrum item diutius, q̃ ceratum, aut cataplaſma. Quæ item medicamẽta mel liberalius accipiunt, coqui largius poſtulãt. Ea quoq; quæ paucũ mel accipiũt, ſi ijs parant̃, qui mel & dulcia cętera auerſantur. Nam hoc pacto mel ſi diutius coquat̃ minus dulce erit, minusq; ſtomachũ eorum qui à melle abhorrent, ſubuertet. Longo tempore etiã coquuntur ariſtolochia, polypodiũ, hermodactylus, & reliquę radices. Duræ eñ firmæ, craſſæ, & denſæ ſunt, ideoq; nõ ſolũ diutius, ſed & diuiſæ, & cõciſę coquunt̃. Semina etiã propè omnia, quod pleraq; eorũ denſa ſunt: ligna itẽ, niſi aromata fuerint, aut facultate imbecilla & ſuperficiaria diutius coquunt̃. Quo eñ quid facilius aut difficilius reſoluit̃, eo breuius aut longius coquit̃. Primo igit̃ radices, dein ligna, cortices, ſemina: poſtea herbę, p̃ſertim aridæ, tandẽ fructus, & flores inter coquendũ adijcient̃, exceptis tamẽ violis quę diu coquunt̃, vbi virtus earundẽ purgatrix in centro earũ poſita quęrit̃: item rhabarbaricũ, myrobalani oẽs, quando adſtringendũ, acerba quoq; & auſtera, omniaq; metallica. Quemadmodũ eñ violarũ vis purgatrix in ꝓfundo hęret, ita Rheibarbarici quoq;, myrobalanorũ, & ſimiliũ vis adſtringẽs. Parcius verò coquunt̃, quorum virtus imbecilla, aut ſuperficiaria eſt, aut facilè ob tenuitatẽ reſoluit̃, aut ſubſtantia eſt parũ firmiter contexta, hoc eſt, rara, vt flos violæ nigræ, ſi vis leniens emolliensúe quęritur: roſæ & cæteri ferè flores, excepto chamæmelo, epithymũ, adiantũ album, agaricus, ſemen cucumeris, cucurbitæ, melonis, citruli, rhabarbarũ, myrobalani oẽs quando per hęc duo, vt roſas recentes purgandũ, aperiendũ, tergendũ. Habent eñ hęc omnia facultatẽ abſtergentẽ & purgantẽ in ſuperficie poſitam. Manna quoq;, & Caſia, & Tamar Indus, cęteraq; dulcedine, vel aciditate lubrica, & humiditate multa purgantia. Nam vim lubricãdi in ijs imbecillã coctio multa perdit. In ſumma coquuntur omnis generis ſimplicia, exceptis metallis & lapidib. Perdit Aromata etiã, vt nardus, caſia, cinnamomũ, iuncus odoratus, calamus aromaticus, iris, ladanũ, ſtyrax, bdellium, & id genus alia non coquunt̃, ſed ad finem coctionis, quũ vas ab igne deponendum eſt, aut mox poſtq̃ depoſitũ eſt, inijciuntur. Parimodo Ambarũ, moſchus, gemmæ, vbi medicametũ iam perfectè coctũ eſt inijciunt̃. Quid multa? quãdo diuerſa vnà coquenda ſunt, diligenter obſeruandũ, vt quod facilius reſoluit̃, reliquis ſerius ac tardius adijciat̃. Quum verò hîc de cõcoctione agat̃, fortè non ab re erit

Ratio coquendi ſaccharum. ſi rationem coquẽdi ſaccharũ breuiter exponamus. Saccharũ primũ in partes ſecatur, & affuſa aqua aliquãdiu ferueſit, dein per laneũ pannũ colat̃, poſtea ad perfectionẽ coquit̃. Si clarius & purius eſſe debet, albumine oui vno & altero pro ſacchari portione ſumpto, paucaq; affuſa aqua virgulis in modũ ſcoparũ colligatis agitat̃, donec in ſpumã abeat, quæ cum feruenti aqua ſaccharo inijcit̃, & vbi aliquandiu cocta fuerint, colant̃, colataq; denuo coquunt̃, donec gutta in marmor aut ſtanneũ orbẽ, aut laminã ferri leuẽ fuſa conſiſtat, nec mota diffluat, aut donec omnis ferè humiditas abſumat̃. Cuius rei ſignũ eſt, q̃d paululũ ſphathulę adhęrẽs violẽter in aẽrẽ proiectũ in floccos abeat, & quo flocci maiores ac latiores, eo ſaccharũ exactius coctũ, & minus humiditatis reliquũ eſt. Abſoluta iã coctione de

Deſpumatio. deſpumatiõe nobis dicendũ erit. Eſt aũt deſpumatio nõ niſi ſpumę cochleari ferreo pertuſo, ne cũ ſpuma etiã humor in q̃ coctio fit abijciat̃, detractio & remotio. Quũ eñ hęc ſuperiorẽ locũ petat, ſiue negotio cochleari foraminib. pertuſo tolli poteſt. In coquẽdis aũt medicamẽtis pharmacopœus nõ, vt coqu⁹, oẽm ſpumã detractã abijcere, ſed inutilẽ ſolũ, vtilẽ aũt qualis eſt ſacchari & mellis, in vas quoddã colligere, & dein ad Serapij conſiſtentiã ac ſpiſsitudinẽ iterũ coquere, & in ſuos vſus ſeruare debet. E ſacchari ſpuma Theriaca ꝓ iumẽtis, è mellis aũt ſpuma recocta nõnulli glãdes parãt.

Colatura. Colatura liquoris diſsimilares partes, perindè atq; deſpumatione,

Non omnia æqualiter coquẽnda. (margin note beside line 2)

tione, ſecernuntur. Vt enim deſpumatione tenues aëreæ & pingues partes, ita colatura craſſæ, terrenæ ac fœculentæ partes ſeparantur. Craſſæ aũt & terrenæ partes primo per pannũ rarioris, dein denſioris texturæ, liquore tranſmiſſo colliguntur. Semper aũt calida, frigidis melius colantur. Interdum ſua ſponte ad fundum vaſis, aut coli deſcendunt. Quod ſi per colũ libere non tranſmittitur liquor terrenis & craſsis partibus obſtructũ ipſum mutamus, vel abluimus, & à ſordib. purgamus. Si tenacius liquidás ſucci partibus adhæreãt terrenæ, acetũ, citriorum ſuccum modicum addimus, aut aliud quippiam quod habeat diuidendi ſeparandiq́ facultatẽ. Similiter albumen oui batuatum, ſiue bacillo quaſſatum, vt magis per totum corpus diſtribuatur, ducimus per liquorẽ, quo dum concreſcit, incluſam vel adhæreſcentem ſibi ſimilem materiam educat, quæ ſic facile poſsit auferri. Porrò quum turpida ventriculo ſint ingrata, & aſpectu etiã parum iucunda, clarificatione etiam interdum opus erit. Clarificantur aũt, hoc eſt, purificantur, ſucci quidam per ſe. Reſidẽdo enim quod in ijs eſt terreum ac fœculentum ſubſidet, adeoq́ limpidiores fiunt. Quidam coctione & colatura, vt dictum eſt. Quidam vt alia decocta, quæ vix ſine albuminib. ouorum in ſpumam agitatis, purgantur. Hac enim ratione quicquid craſſum & fœculentũ eſt, vnà cum ſpuma albuminũ in ſuperficiem fertur, quod deinde cochleari foraminibus pertuſo aufertur, & id quod reliquũ eſt, ob ſordes grauiores fundum petentes, per pannum colatur. Singulis aũt decocti libris ſingula albumina adhibentur, quamuis tria etiam ſex libris & plurib. ſufficere poſſunt. Adhibentur verò immiſſo vel paulo ante, vel dico poſt ſaccharo aut melle, alioqui & albumina vruntur, & purgatio parum belle procedit. Serapia aut decocta, quæ magiſtralia nominãt, agaricum in fine ponendũ accipientia, albuminib. non egent. Albuminum aũt loco, acetum, ſuccus limonum & arantiorũ adhibetur. In quibus enim eſt acetum, deſpumantur coquendo, & coquunt deſpumando, donec ſpumare deſinant: tunc enim clara ſunt, quatenus eis conceſſum eſt. Albumina ouorum vel in aquam frigidam iniecta ſcopulis agitantur & concutiunt, donec in ſpumam abeãt, quæ particulatim ſaccharo cum aqua feruefacto, vel decocto alicui inijcitur, quum ſcilicet prior nigreſcit aliam ſubſtituẽdo donec clareſcat, vel eadem iniecta primum ſaccharo cum aqua coquẽdo, vel decocto alicui, vel ſimul miſtis ambobus, quod frequẽtius fit, ſcopulis ſimiliter frequẽti agitatu in ſpumam abeunt, ſimulq́ coquuntur, donec ſpuma ſubſidat. Quod ſi decoctum futurũ eſt liquidiſsimũ, per pannum albũ laneum ſemel, & ſi non ſatis clarũ bis & ter, colatur. Itidem decocta mucilagines recipiẽtia, ſerapia, & ſaccharũ cum aqua coctum incruſtandis ſeminibus, vel alijs bellarijs aptum, calida omnino per pannum colanda ſunt, q̊d calida ſemper frigidis melius per colũ traijciant. *Clarificatio.*

Reſtat vt de deſtillatione, per quã tenue à craſſo per ſe ſine adminiculo alterius liquoris, vel adiecto aliquo liquore vi caloris elicitur ac ſeparatur. Inuẽtum eſt nouum Chymiſtarum, veteribusq́ incognitũ. Quum verò de ea nonnihil ca. 9. huius libri dixerimus, hîc breuiores erimus, præſertim quum ſint hodie quàm plurimi qui integros de deſtillatione libros ediderint. Deſtillandi modi varij quidem ſunt, duobus tamen ſummatim generibus complexi. Vnus enim per deſcẽſum, alter verò per aſcenſum fit. Nos hic tantũ vnius modi qui aſcẽdendo fit, eius nimirum qui optimus eſt, & in vaſe duplici fit, hunc quidem in modum. Vas vitreum, vel ex plumbo albo factum medicamentum continens in alterum vas figulinum cacabumúe aqua feruente plenum imponitur, adeoq́ calentis aquæ balneo liquor elicitur. Vaſculi aũt in quo ſtirpes continentur fundum, aquam feruentem alterius vaſculi non attingat, ſed ſolo ab eo eleuato vapore incaleſcat. Primum vas operculo roſtrato exquiſite tegitˀ, vt è medicamenti ſubſtantia exhalati vapores in operculum illud impingentes in liquorem verſi per roſtratum canalem deſtillet, Hæc deſtillandi ratio optima exiſtit, & Bal- *Deſtillatio.* *In duplici vaſe.*

neum

Balneum Mariæ. neum Mariæ nominatur. Cæterùm in omnibus deſtillationũ modis ignẽ mode
rari oportet, vt materia nec aduratur, nec nimium ferueat. Prçſtat igitur ex pru
nis, quàm lignis parari ignem, ille enim æqualior quàm hic eſt. Similiter ſicca
ligna humidis prçferuntur. Liquores ſtillaticij per aliquot dies Soli exponi de-
bent in vaſis linteo aut membrana perforata obturatis, vt quicquid excremẽto-
4. Calefactio. ſum eſt reſoluat, ſimulq́ꝫ empyreuma exhalet. Quartus præparationis modus
eſt calefactio, quæ fit vel igne, vel ſole, vel in fimo, vel putrentibus corticibus,
arenis, cineribus, ſcobibus tenuibus, calore animalis, lapide aut ferro canden-
te, vel calce aqua conſperſis. Plurima verò ſolum calefiunt, vt dum calefacto pi-
ſtillo maſtiche ſiccç alutæ intenditur, dumq́ꝫ calefacto mortario & piſtillo gum
mi Arabicum vocatum, & tragacãtha ſiccata promptius in puluerẽ tenuiſsimũ
ducendo læuigantur, præſertim aẽre humido. Nam ſicco exiſtente, qualis çſta-
te & hyeme frigida eſt, præſidium illud non requirunt, niſi ſint admodũ recen-
tia. Oleum præterea, cera, pix, reſina, & ſimilia, prius calefacta abluuntur. Ca-
lefacta promptius & perfectius miſcẽtur. Atqui in calefaciẽdo ſunt certi fines,
quos vltra citraq́ꝫ medicamẽtorum vis non conſiſtit. Ob id aromata miſcemus
alijs ab igne remotis, ne ab ignis calore vis eorũ diſſoluat. Semina ſaccharo in-
cruſtanda antea calefaciendo modicè ſiccamus, vt promptius in ijs ſaccharum
5. Refrigeratio. ſiccitate concreſcat, & albeſcat. Refrigeratio quintus præparationis modus, fit
aẽre frigido, aqua frigida, niue circũpoſita, collocatione in cellam vinariam, aut
alium ſubterraneum locum. Hos autem refrigerandi modos ferè omnes Gale-
6. Humectatio. nus lib. 2. de Simp. med. facul. cap. 7. & lib. 8. thera. metho. cap. docet. Humecta
tio ſextus præparandi modus fit immerſione, aut inſperſione liquoris alicuius:
item maceratione, de qua dictum eſt, liquatione, & diſſolutione. Merguntur in
Liquatio. liquorem, vel eo aſperguntur quæ ſicca admodũ ſunt. Liquantur aũt & humida
redduntur calore ignis quæ frigido concreuerunt, vt butyrum, oleum hyber-
num, adipes, medullæ, cera, reſinç. Siquidem cuncta hæc dum caleſcunt, magis
liquida, fluxibiliaq́ꝫ fiunt. Liquida verò facta, melius cum alijs miſcentur. Reſi-
næ quidẽ oleo liquatæ eidem probè miſcentur, non aquæ. Chalcitis inter metal
lica celerrimè liquatur, & alumen omne, ſed ſciſsile molleſcit tantum. Liquatur
& ſandaracha, & auripigmentum. Lythargyrus per ſe tardiſsimè liquatur, cum
ærugine, vel duplo oxelçi cocta citius liqueſcit, quàm cum hydrelço duplo, vel
paulò plus duplo. In medio horũ ſunt ærugo, & miſy. Sori aũt quia terreum ma
Diſſolutio. gis eſt ac ſaxeum, quàm chalcitis & miſy, etiam tardius liquat. Diſſolui aliquo
liquore ſolent multa medicamenta quæ teri nequeunt. Differt liquatio à diſſo-
lutione, q̊d hæc etiam ſine calore per ſe, vel addito aliquo liquore: hæc verò tan-
tum calore fiat. Sic gummi aqua aut vino, vel aceto diſſoluũtur. Crocum, thus,
myrrham lçuigata vino diſſolui oportet, & medicamento propemodum cocto
miſceri: Hæc etiam vbi modicè diſſoluta erunt, ab igne remouenda ac deponen
da. Galbanum, opopanax, ſagapenum, hammoniacũ ex vino vel aceto, vel alio
liquore cocta diſſoluuntur. Cum ſiccis verò trita abeunt in puluerem. Gummi
verò diſſoluunt liquore aliquo, aut piſtillo calido, item & pingues ſucci, niſi ob
ſiccitatem teri poſsint, vt frequenter gummi arabicum, tragacantha, iuniperi
grana, thus maſculum, maſtiche, & ferè reliqua vetuſtate, vel igni ſiccata. Re-
centia verò & adhuc viridia, etiã calentibus digitis liqueſcunt aut ſaltem molle-
ſcunt. Eadem tundendo lateſcunt, multo magis ſi piſtillo calido in mortario ca-
lido tunduntur. Gummi quia aquea eſt natura, promptius cum aqueis miſce-
tur, quàm cum oleaginis. Reſina contra, quia eſt oleagina. Multa item com-
poſita, vt conſeruæ vocatæ, paſtilli, antidoti, alijs miſcenda, antea liquore
7. Exiccatio. aliquo diſſoluuntur. Septimus præparationis modus eſt exiccatio, quæ
ſimplex quidem fit vel ab aẽre ſicco, vt omnibus conſtet, vel à frixione,
vel toſtione, vel aſſatione, vel vſtione. Frixio propriè eſt, vbi aliquid
in ſar-

in ſartagine aut teſta coquitur, vt excrementitiæ eius partes exiccentur, & ſubinde rudicula ferrea, aut lignea, aut manibus vertitur, circumagitur, & voluitur. Toſtio fit proprie quãdo aliquid craticulæ impoſitum exiccatur. Torrentur verò vt diutius in vſum medicum conſeruari poſsint. Sic profectò animalia quædam torrentur potius, quàm ſale macerantur, vt ranæ, & cicadæ, quod ijs ad eliciendam vrinam: illis verò ad ſanguinis fluxum comprimendum vtamur. Saliri enim ad hos vſus nõ debent, quod manifeſtũ eſt omnibus. Vtraq; autem ſub aſſatione comprehendi poteſt, qua vtiq; vtendum erit, vbi excrementitiæ medicamentorum partes exiccandæ veniunt. Aſſatio autem fit vel in ſartagine, vel craticula, vel clybano, vel vitro, aut alio vaſe fictili, aut patella, vel in veru prunis ſubiectis, vel cineribus calidis. Cæterùm aſſantur quædam, vt excrementitia humiditate abſumpta diutius durare queant. Quædam, vt ſiccatiora facilius ad læuorem terantur, vt gummi, tragacantha, amygdalæ, auellanæ, herbæ, radices, flores, crocus in antidoto ex ouo, vbi celer vſus pulueris requiritur. Crocus etiam papyro impoſitus igni, vel ſole ſiccatur. Sericum etiam ex præſcripto Arabum torretur, vt puluis fiat. Quædam verò aſſantur, vt vis eorundem per ignem augeatur, vt ſcilla toſta, & in ſartagine frixa maiorem acrimoniã aſſumit, humiditate largius abſumpta, & ob id purgantior euadit. Quædam, vt vis eorum minuatur, & inutilis ac excrementitia, vt flatulenta humiditas abſumatur. Sic cepa, allium, ari & dracontij radices ſub cineribus aſſa, minus acria, & mitiora redduntur: ſic etiam aſsi fructus, vt poma, caſtaneæ, & ſemina nonnulla aſſa, vt Lini & Irionis flatus deponunt. Eadem ratione opium & meconium ob eius ſtupefaciendi malignitatem veteres aliquot torruerunt. Sed quia torrendo omnis eius in ſtupefaciendo ſenſum efficacia aboletur, non toſtum Galenus mauult Caſtorij calore obtundi. Sic Pſyllium aſſando ſiccatum minus aluum ſubducere ſomniarunt, quum nullam prorſus ſubducendi aluum facultatem habeat, vt alibi copioſius diximus. Nonnulla facultate gemina, & interdum contraria prædita, aſſando facultatem vnam vel perdunt vel minuunt, alteram intendunt, vt myrobalani, & rhabarbarum aſſando purgatricem facultatem amittunt, adſtrictoriam augent. Et balanos myrepſica aſſando vomitoriam facultatem in humiditate nitroſa largiore poſitam deponit, deiectoria remanet. Cæterùm vt rara aut imbecillam facultatem vel ſuperficiariam ſortita, decoctionem longam non ſuſtinent: ſic quoq; neq; longam aſſationem ferre poſſunt. Vſtio itidem à calore ſicco fit, maioris tantum ratione ab aſſatione differens. Chymici calcinationem vocant. Vrendarum autem medicamentorum cauſæ ſunt variæ. Quædam enim vruntur quo ſicciora reddita & ſolutiora læuigari & tenuiſsimè comminui poſsint, vt pili lana ſuccida, teſta oſtreorum, buccinorum, purpurarum, vngues, & cornua multorum animaliũ, & oſſa, coria, & alia quæ vel ob terream duramq; corporis conſiſtentiam ac concretionem condenſatam ſunt ſortita, & partes impendio craſſas, quia ab eo vim quandam cogendi, vel ob lentorem immodicum, aut humiditatem aliquam vſui eſſe non poſſunt. Sic enim rectè vngues caprarum vſti ex aceto alopecijs illinuntur, & vngues aſini, & cranium hominis vſtum ad epilepſiam bibuntur. Et oſsium aliorum cinis ad arthritidem, & cornua cerui, atq; capri vſta veniunt in dentefricia, & teſtæ oſtreorum in emplaſtra, pompholyx & hematitis in collyria. Nitrum quoq; ſi lapidoſum eſt vrit. Alia vrũtur vt eſſentiæ craſsitiẽ deponant, & tenuitatẽ, aliaſq; facultates igneũ calorem ſequẽtes, vt ſunt abſterſio & eroſio, induant. Metallica vrendo tenuiora quidẽ euadũt, ſed etiã ignis cõmercio mordacia & rodẽtia. Elota verò, vt ſuprà diximus, latius roſionẽ omnẽ deponũt, & lenia prorſus reddũtur. Arſenicũ vſtũ, & non vſtũ eſt cauſticũ & adurẽs, ſed vſtũ tenuioris eſt ſubſtantię. Gypſum vſtũ tenuioris eſſentię fit & ſiccãtius, quàm

Toſtio.
Aſſatio.
Crocus cur in antidoto ex ouo aſſatur.
Vſtio.
1.
2.

quàm non vſtum, & minus emplaſticum atq; obturans. Pumex vſtione tenuitatem, & aliquid acrimoniȩ acquirit, quam lotione deponit. Cornu cerui & capræ vſtum tergere poteſt. Cinis corij veterum calciamentorum ſiccat vlcera. Pili & lana ſuccida vruntur, vt acria, calida, ſicca, & tenuium partium fiant. Teſta oſtrearum, & cætera terrea vruntur, non modo vt in puluerem redigi poſſint, ſed etiam vt tenuioris ſint eſſentiæ, & cogendi quandam facultatem deponant, & contrariam diſcutientem accipiant. Cinis radicis Aſphodeli magis calefacit, ſiccat, tenuat, diſcutit. Abrotonum vſtum, anethi radix, & ipſum anethum, colocyntha vſta ſiccandi vim magnā acquirunt, abrotonum etiam mordendi. Hinc non temerè Galenus lib. 9. de Simpl. medica. facul. ſcripſit, quædam vſtione calidiora reddi, & magis acria. Contra quædam vſtione minus euadunt calida. Quæ enim acria ſunt, ea vſta multum caloris amittunt, & miteſcunt, quod ſcilicet partes igneæ non ſint admodum reliquis admiſtæ. At quæ
3. acria non ſunt, calorem aſſumunt. Alia vruntur, vt vis quædam noſtro ſcopo
4. aliena in ſuperficiem trahatur, poſtea lotione ſeparetur, quo fine hæmatitem & pompholygem ſæpe vrunt & lauant ocularij medici. Alia vruntur, vt colorem nouum induant ægro gratiorem. Sic ærugine vſta, Galenus emplaſtra faciebat lutea, quod viridis color multos terreret. Sic ceruſſa trita vſta, rudicula ferrea mota tranſit in Sandyca, & fit rubra. Et oſſa multum vſta, albiſsima fiunt. Et cornua cerui potius quàm capræ vſta dentes dealbant ſua ſubſtantia, non ſola
5. vi deterſoria ſine morſu, quam vtrunq; vſtum obtinet. Alia vruntur, vt in aliam tranſeant ſpeciem. Sic ex viperis vſtis ſal fit theriacus. Ex cinere Braſsicæ, aut Betæ, & aliorum ſapore nitroſo prȩditorum, fit à quibuſdam nitrum artificiale. Ex calce vſta, & fœce vini vſta cauterium. Ex Stibi vſto, ſulphure vſto, ceruſſa vſta, chalciti vſta, oleum. Porrò vrendi modus non eſt omnibus vnus. Quædam enim humore pingui prædita per ſe vruntur, vt lana, cornua, vngues, oſſa, coria, hirundines, & aues quædam aliæ, viperæ item aliaq; pedeſtria. Atq; hæc in olla noua operculo foraminulento tecta ſunt vrenda, præſertim vbi in cinerem redacta diſperdi poſſunt. Quæ verò etiam vſta manent integra, vt vngues, oſſa, cornua, hæc etiam viuis carbonibus tradi poſſunt, niſi quȩdam ſint addenda, quæ vim eorum mutent. Tunc enim etiam in olla noua vruntur. Sic viperam cum ſubſtratis quibuſdam medicamentis, Galenus ad ſalem theriacum vrendam eſſe tradit. Alia materiam aliquā inflammabilem requirūt ſubſterni, vel aliter miſceri adipes, reſinas, olea, ceras, mel, ſulphur, & id genus alia. Stibi pinſita farina circumlitum, carbonibusq; obrutum terretur, donec ipſa cruſta aduſta ſit: Si paulò magis tremetur, fit plumbum. Cæterùm qualis debeat eſſe vrendi modus ac ratio, exemplo Phrygij lapidis lib. 4. de compo. medic. localium Galenus docet: qui quum ſit paulo prolixior, prȩſtat hunc apud Galenum legere. In hoc tamen exemplo id obſeruandum erit, quod operculum quod ollæ imponitur fit foraminulentum, & in vertice, vel etiam alijs partibus pluribus perforatum, vt fumoſi & fuliginoſi effluxus eorum quæ vruntur per ea foramina efferantur. Dein vt operculum cum vaſe extrinſecus lutetur, ſeu cum luto circumlinatur. Tertio, vt carbones ſint peruſti, vt ſcilicet nihil fumidum
8. habeant. Octauus præparationis modus eſt extinctio. Hæc autem fit, quādo aliquam materiam igne candentem in quopiam liquore ſæpius mergimus. Id verò tribus de cauſis fit. Primo, vt vapor duntaxat ab eo quod extinguitur recipiatur: vt ſi Pyriten lapidem candētem in aceto mergimus, vt vapor hinc exhalans duritiem alicuius partes emolliat, & diſcutiat. Secundo, vt liquor vim externam acquirat, adeoq; ipſum ad certum vſum conſeruemus. Sic candens ferrum in aqua ſæpius reſtinguimus, vt ſubinde eam potandam præbeamus ijs qui ventriculi, vel lienis, vel inteſtinorum corroboratione indigent. Tertio, vt eua-

Vrendi modus varius.

Phrygij lapidis vrendi modus.

Extinctio.

vt euaporatis & exhalatis tenuioribus partibus, craſsiores remaneant. Sic lapillos ignitos in lacte tantiſper extinguimus, donec pars tota ſeroſa exhalarit, & diſsipata fuerit. Tum enim optimum ad dyſenteriam remedium erit. Sic chalybem candentem, & aurum ignitum in liquore extinguimus, vt is minus humidus, & magis adſtringens reddatur. Cęterùm medicamentis extinctis, liquore prorſus abiecto, vtimur, vbi exiccantia citra morſum requirimus. Stibium in lacte muliebri extinctum, mitius exiccat. Nonus præparationis modus *9. Purgatio.*
eſt purgatio. Neq; enim purgatio aliud eſt, quàm quicquid medicamentis ineſt abijcere. Purgantur autem ſeu vt vulgò loquuntur, mundantur medicamenta quædam intus, quædam foris, quædam intus & foris, quædam nuſquam. Intus *Intus.*
purgantur à ſeminibus ſeu granulis nucleiſue vuæ paſſę, ſi medico ita videatur: myrobalani omnes, exceptis Indis enucleatis, & magna ex parte empeleticis: vua rhois, niſi in decoctum veniat: quando nec pruna paſſa, nec myxa, nec zizipha à nucleis purgentur, niſi quod expreſſa pruna nucleos in colo relinquunt: myxa, zizipha non exprimuntur. Foris quæ excorticantur, vt ſemen cucurbitę, cucumeris, citruli, melonum, cnici, ricini dente, vngue, cultello, forfice purgantur. Semen quoq; citri, limonum, arantiorum, pæoniæ vtriuſq;, ſtaphydis agriæ, pineæ, piſtaciorum, goſipij, ceraſi, perſici, anacardorum, nucis Indicæ cultello, vnguibus, malleo. Baccæ lauri, amygdala vtraq; aqua calida macerata facilè digitis purgantur. Si verò in oleo exprimuntur, integra prius tundũtur: ſi in decocta veniunt, integra inijciuntur, ſi verò foris admouenda ſunt, cum cute teruntur. Omnia prædicta foris non purgantur. Hordeum, triticum aqua *Foris.*
calida parum diu maceratum piſtillo ligneo, in mortario æreo promptè deglubitur. Zea, oriza, molis. Zea iterum vt hordeum purgatur. Radices quædam ſolum recentes abluuntur, & circumciſis radiculis ſeruantur vel vſurpantur, vt Cichorij, ruſci, aſparagi, bugloſsi, echij. Aliæ vtendi tempore cultello raduntur, vt radix glycyrrhizæ, gentianæ, rubię, pæoniæ, tormentillæ, doronici, betonicæ altilis. Quarundam ſuperficies tota circumciditur, & quid intus inutilè apparet, exciditur, vt rhabarbari, agarici, iridis. Intus & foris ſimul, mala cydo- *Intus & foris.*
nia, dactyli etiam edendi, colocynthidis fructus cortice & ſemine purgãtur, vt ſola maneat medulla ſeu caro. Radices quæ intus habent ſubſtantiam lignoſam, vt raphani, apij, petroſelini, fœniculi, ſaxifragiæ, oxalidis, peucedani, ellebori vtriuſq;, pſeudodictamni vulgaris ſiue Tragij, turpeti, eſulæ, ſcillæ, capparis, tamaricis. Scilla etiam nucleis & agnatis purgãda. Cyperus, inula, coſtus, acorus integra teruntur aut coquuntur. Ellebori radicum fibræ aqua paulum macerantur, poſtea cortices extracti in vmbra ſiccantur ad vſus, vt Zingiber, calamus aromaticus, caſia, cinnamomum, galanga. Et baccæ myrti, iuniperi, interdum etiam oxyacanthę, aſparagi. Piper omne, cubebe, cardamomum. Semina fœniculi, apij, cari, ameos, dauci, cumini, ſeſeleos, carduibenedicti, lini, fœnogræci, aniſi, anethi, papaueris, portulacæ, lactucæ, cichorij, pſyllij, milij vtriuſq;, & cętera ſemina parua nec intus, nec foris purgãtur à pharmacopœo, ſed vel trita, vel integra vſurpantur. Ex magnis Cicer item, faba, lupinus, eruũ, vicia, ſemen agni manibus confricandum, vt depoſita canicie, nigreſcat: Hipposelini, cydoniorum. Gummi quædam & ſucci ſolidi, & liquores, & reſinæ terra, folijs, ſcobe, ligno, cortice ſuæ parentis adulterati purgantur liquore idoneo fuſi, vel diſſoluti, poſtea colati. Quorundam ſeminum ſola medulla in compoſitiones inſeritur, vt cartami, melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli, & aliorum magnorum. Tamen ſolus cortex rhois eſt vſui, & multarum radicum apij, eleoſelini, fœniculi, raphani, corde lignoſo execto. Semina illa ſole ſiccata teruntur leuiter in mortario, fricantur manibus, cernuntur cribro medullam ſolam tranſmittente: ſi non ſuccedit forcipibus, vnguibus, dentibus, cultello

Cribratio. excorticantur. Cæterùm hîc obiter etiam de cribratione dicemus, ſciendumq́; erit farinas cribrari, vt à furfuribus, & à corticibus quod purum ac tenuius ſecernatur. Cribrantur etiam medicamenta quæ teruntur, vt puluis æqualis fit partesq́; craſsiores in cribro retineantur. Pulpa quoq; Caſiæ purgatricis cribro tranſmittitur, vt ſolus flos ſeu Pulpa à corticis fragmentis & ſeminibus repurgetur. Semen tamen Lathyris, daphnoidis, & id genus alia quidem non pauca vno die inſolata, aut ignita paxella parum afflata rupto cortice prompte exiliũt. Amygdalæ, pineæ, piſtacia, nuces aqua frigida per noctem, vel calida parum diu macerantur, aut ignita patella toſta excoriantur.

10. Mucaginis vel mucilaginis extractio vel eductio. Decimus præparationis modus eſt mucaginis, aut mucilaginis eductio. Hæc fit, quando è rebus viſcidis liquore quopiam ſub ſole, vel igne calefacto mucus educitur. Sic vtiq; è ſemine pſyllij, è quo fortem ac validam facere expreſsionem aduerſus falſam Arabum opinionem pharmacopœi ne dubitent, mucilago educitur. Eius quoq; generis eſt ſemen cydoniorum, item maluæ, altheæ, lini, fœnigræci, & vrticæ: ſiquidem ex illis etiam lentus ſuccus extrahitur. Cum quo autem liquore ſucci illi ſint educendi, medico conſultore opus eſt. Nam in dyſenteria cum ſtillaticio roſarum & plantaginis hæc mucilago educitur, & per clyſteres inijcitur. In pleuritide cum ſtillaticio tuſsilaginis liquore, vel adianti, hyſſopi, aut ſcabioſæ extracta illinitur. Sic perpetuo in alijs affectibus cum liquore conuenienti, & medici varijs ſcopis mucago educenda erit. Ex gummi item Arabico, & tragacantha infuſis ſeu maceratis, materia lenta educitur, vt etiam è reliquorum gummi diſſolutione. Inijciuntur autem prædictorum libræ vni aquæ calentis libræ tres, ſi craſsiorem vis ſuccum: aut quatuor, vel quinq; ſi aquoſiorem, & nocte vna, vel horis aliquot macerantur recalefacta, & ſacculo linteo impoſita exprimuntur. Baculo etiam interdum verberantur, donec totus humor lentus effluat. Nam aqua calida & agitata promptius mucaginem educit. Cæterùm ſemperuiuum vtrunq;, portulaca, ſymphytum, cotyledon, aloë, telephium, & id genus alia multa lentore prædita, vix ſuccum reddent trita, niſi inter tundendum liquorem aliquem affundas tenuem & aquoſum, non craſſum & lentum. Quod ſi tamen liquorem affundas, is herbæ huius vires non vitiet, ſed vel augeat, vel foueat, & ſeruet. Sic Polygono mari ex loco arido, maioranæ, thymo, ſaluiæ, roſmarino, folijs lauri, hederæ itidem ex aridioribus, liquor aliquis affundendus ijs facultate conueniens, ſi ſuccum aliquem ex huiuſmodi ſiccioribus educere libet.

Mollitio. Porrò ne id ſilentio inuoluamus, de mollitione ac duratione hæc breuiter adijciemus. De mollitione quidem, quod quædam tractando manibus molleſcãt, vt cera, aloë: quædam adiecto liquore, vt ſaccharum, ſciendum eſt.

Duratio. De duratione, quod ſicut materiæ molliores fiunt idoneo humore adiecto: ita humore abſumpto duriores fiunt. Conſumitur autem humiditas calore interno, aut externo.

DE PRAEPARATIONE ALIQVOT PRIVAtim medicamentorum.

Caput XXIIII.

LOTIO ALOES SIMPLEX.

ACcipe Aloës puriſsimæ tritæ, & cretæ libras duas. Aquæ pluuiæ libras ſex. Hæc primum in patinam lanceműue vitream infunditur calefacta, deinde aloë in eandem conijcitur, & ſubſidere permittũtur ſordes, ac calculi: atq; aqua pura pinguisq;, cui ſe pura & ſyncera commiſcuit aloë, ſenſim percolatur, ac ſordes ſeu recrementa in fundo lancis collecta, abijciuntur. Quod colatum eſt, linteo tectum ſoli expoſitum exiccatur.

LO-

LOTIO ALOES EXQVISITIOR.

ALoë optima trita, creta, ex aqua fontana puriſsima dupla, aut circiter, agitatur aliquandiu rudicula ferrea, aut lignea, in vaſe lato ex plumbo albo confecto, vel terreo, vel alio, tecta, ſinitur horæ quarta parte, aut paulò diutius, ſubſidere. Tunc, quod clarius ſupernatat, inclinato vaſe, in aliud ſimile, ſed minus, per colum ſetaceum tranſnaſatur. Aut ſi puriorem, ſed parciorem vis aloēm lotam, *licio, aut filtro vulgò vocato excolatur, diutiusq́ reſidere permittitur in vaſe præſertim vitreo, interuallis paruis foramina habente, ſpina aut cera obturatis, per quæ quantum clarum videtur, effluere ſinitur, ne ſcilicet inclinato vaſe turbetur. Aqua noua affunditur, ſubigit, *elutriatur, id fit quater, aut quinquies, donec arenoſa & terrea tantum fœx ſuperſit. Prima omnium præſtantiſsima ſiccatur in ſole, aliæ omnes ſimul. Si autem hyems eſt, aut elota aloē in rem præſentem deſideratur, igne lento ſiccari poteſt. Vbi ſiccata iam aloē eſt, ex vaſe ipſo eximitur, calefacto parum vaſe, vt promptius ab eo ſeparetur. Ima eius pars, in quam quòd craſsius eſt ſubſedit, cultello deraditur.

* Panno linteo.

* De vaſe in vas transfertur.

LOTIO ALOES CVM AROMATIS.

HAbet aloës puriſsimæ tritæ & cretæ libram vnam. Caſiæ ligneæ vocatæ, ſpicæ nardi, aſari, iunci odorati floris, [a] Caryophyllorum, macis, cinamomi, ligni aloës, croci, maſtiches, lachæ, an̄. drachmas tres. Tuſa coquuntur in duplici vaſe in aquæ libris ſex ad dimidias: colantur & exprimuntur. Colato in vitream, aut vitreatam patinam excepto, in eo aloē rudicula aſsiduè agitatur: & dein ſoli donec exiccetur, exponitur. Sit autem patina linteolo tecta, ne aliquid incidat. Hoc quater fiat, donec arenoſa & terrea omnia ſubſideant, vt dictū eſt.

ANNOTATIO.

a *Caryophyllorum, macis.*) Seruitor, vnde hanc lauandi rationem, recentiores deſumpſerunt, pro ijs habet carpobalſamum & xylobalſamum. Verùm quia illa raro, aut nunquam in officinis legitima habentur, ideò ex Ioanne Damaſceno qui iſtis aromatis celeritatem purgandi aloē conciliari poſſe putat, hæc ipſa ſubſtituimus.

LOTIO LACHÆ.

ACcipe ariſtolochiæ longæ, floris iunci odorati, an̄. vncias duas. Coquantur in aquæ libris quatuor, quoad remaneant libræ tres. Colato inſpergantur Lachæ integræ libra vna & vnciæ quatuor. Coquatur lacha lento igne, donec ſanguineū aqua contrahat colorem: & quicquid in lacha boni fuerit, diſſoluatur. Coletur per laneum pannum, aut filtrum: & ſordes quæ remanent abijciantur. Excolata ſanguinei coloris aqua lentis prunis in duplici vaſe ad mellis conſiſtentiam coquatur, & maſſa adhuc tepida in paſtillos cogatur.

LOTIO PLVMBI.

IN plumbeum mortarium infunditur aqua cœleſtis, & piſtillo plumbeo aliquot horis agitatur, donec liuidum acquirat colorem, & in limi modum craſſeſcat: dein per lineum pannum ter quater colatur, & ſubſidere permittitur. Quod ſubſedit, exiccatum reponitur.

LOTIO *RECREMENTI FERRI.

* Scoriæ.

REcrementum ferri, aut chalybis, aut ſquama eius purgata ab omni ſpurcitia, in aquam conijcitur clariſsimam, & manibus fricatur, dein aqua ſordida tota effunditur. Poſt, recrementum in patinam vitream imponitur, & modicum aceti, vt ab eo duntaxat humectetur, nec emineat, affunditur, vt in eo diebus triginta maceratur. Poſtremò teritur, & reponitur.

LOTIO *POMPHOLYGIS.

*Tutiæ Arabum.

Pompholyx arida, aut aqua reſperſa, puro linteolo modiceq́ raro ligata, in vaſe pluuia vel fontana aqua pleno, huc atq́ illuc ducitur, vt pars eius vtilis & tenuior in aquam effluat, & omne excrementum in linteo remaneat: Poſtea reſidere ſinitur, & aqua cum cinere per colum traijcitur, noua deinde aqua affuſa, agitatur & effunditur, per colum traiecta, & mutata tantiſper aqua donec in linteolo nihil vtile maneat. Demum aquam excolato, cinerem autem exiccatum recondito.

EBORIS PRÆPARATIO.

EBoris in partes ſecti libra vna conijciatur in nouum & non crematum fictile, crudoq́ tegitur operculo, & figulino luto oblinitur: deinde in figuli furnum imponitur, illicq́ donec fictilia percocta ſunt, cremari permittitur. Poſtea exemptum ebur in tenuiſsimum puluerem teritur, & cribratur, inq́ patinam vitream inijcitur: & affunduntur ei ſtillaticij roſarum liquoris libræ duæ, & exiccari permittitur. Deinde ſecundo teritur, & denuo ſtillaticij roſarum liquoris affunduntur libræ duæ, atq́ ſimiliter exiccatur. Dein teritur in tabula marmorea duriſsima, & finguntur paſtilli, qui in denſo vaſe, ne expirent, reponuntur. Quod ſi ebore deſtitutus fueris vice eius ſume cornu ceruinum, & ſimiliter præpara.

SCAMMONII PRÆPARATIO.

SCammonij optimi vnciæ quatuor teruntur in puluerem ſubtiliſsimũ, quibus aſpergitur modicum olei violatei, vt maſſæ formam induant. Dein aliquot cydonia magna cauantur, & in eorundem cauitatem ſcammoniæ maſſa imponitur: & malorum foraminibus obturatis aſſantur cum pane in furno, donec cydonia perfecte aſſentur. Poſtea eximitur ſcammonium, & accipiuntur carnium myrobalanorum flauorum vncia vna, Succi cydoniorum, vnciæ quatuor. Teruntur myrobalani & permiſcentur cum cydoniorum ſucco calefacto, & macerantur horis viginti quatuor: dein leuiter colantur: colatum affunditur Scammonio cocto, ſimulq́ mixta calido in loco exiccantur. Hi rurſus tenuiſsime teruntur, & cum maſtiche in oleo roſaceo diſſoluta, in paſtillos rediguntur.

EIVSDEM ALIA PRÆPARATIO.

SCammonij optimi vnciæ quatuor, ſucci cydoniorum vnciæ duæ probe miſcentur, & in calidum locum reponuntur, & quotidie mouentur & agitantur quoad mediocriter duræ maſſæ formam accipiant, & tandem in paſtillos rediguntur, & exiccantur.

COLOCYNTHIDIS PRÆPARATIO.

COlocynthidis pulpæ accipe libram vnam. Bdellij, tragacanthæ, an. vncias duodecim. Colocynthis minutiſsime inciditur: Bdellium vero & tragacantha in ſtillaticio roſarum liquore diſſoluta colocynthidi permiſcentur, & finguntur paſtilli, qui in loco ſicco exiccantur. Hi rurſus tenuiſsime teruntur, & cum maſtiche in oleo roſaceo diſſoluta, in paſtillos rediguntur.

MEZEREI PRÆPARATIO.

FOlia Mezerei macerantur in aceto horis viginti quatuor acerrimo, poſtea exiccantur. Vſus tempore conteruntur, & in contundendo abijciuntur venæ & neruí eorundem.

ESVLÆ PRÆPARATIO.

RAdices Eſulæ detracto cortice macerantur horis viginti quatuor in acerrimo aceto, poſtea exiccantur. Sunt qui triduo macerare ſolent.

SCIL-

SCILLÆ PRÆPARATIO.

SCillæ magnæ recentis, nec putridæ, nec gelu flaccidæ, exteriores abijciuntur aridæ tunicæ, dein maſſæ piſtorum vnde panis fit includitur & inuoluitur: coquitur aſſaturq́ postea in furno cum panibus donec illi percocti fuerint. Dein è furno eximitur, & ſigillatim omnes eius detrahuntur tunicæ, & funiculo traiectæ in calido loco vt ſe non contingant, exiccantur. Solenni quodam hodie more medium eius, vnde germen enaſcitur, abijciunt: nec ferreo cultro, ſed ligneo Scillam ſecant & incidunt.

*PENIDIORVM PRÆPARANDORVM MODVS.

*Saccharum tractum penidium vocant.

SAcchari boni, ſi lubet, puluerіſati, libras duas aqua dulci, aut hordei merſas, cum mellis vncijs duabus: niſi ſaccharum ſit dulciſsimum: & ne id candefiat, coque prunis in vaſe æreo, plumbo albo obducto, potius quàm terreo vitreato, quoad fila inter digitos ducat, & manus non inquinet: affundendo paulatim oleum amygdalarum dulcium, vel commune, ſubige in marmore, quod eodem oleo illeueris. Deinde in clauo parieti affixo, longo, curuo, tanquam funem aliquem nunc trahe, nunc rumpe, nunc duplica, quoad omnino albeſcat. Calido loco ſerua, vt ſit diutius tractabilis. Forficibus diuide in offas exiles oblongas, vel in quam voles figuram, cum puluere amyli finge. Quidam ſine melle ſaccharum album bonum coquunt leniore igne ad extremam ſpiſsitudinem, quæ cognoſcitur quando portio aliqua extremis digitis duobus diſtracta in tenuiſſima quaſi fila abit, quæ digito percuſſa inſtar vitri diſsiliunt. Dein ſuper marmor butyro vel oleo amygdalino illitum effundunt, & manibus vel illitis, vel amyli polline aſperſis ne adhæreat comprehenſum ex alto paulatim comprimendo & fricando hinc inde aliquoties dimittunt: tandem vbi paululum refrixit, ferramento vnco parieti infixo obuoluunt, & aſsidue vtraq; manu, vel alternis alterutra retrahunt, retractum iterum atq; iterum clauo obuoluunt, idq; tantiſper dum bene lentum & candidum efficiatur. Quo autem diutius trahitur eo candidius redditur. Attractum tandem miniſtris exhibent, qui diſtrahendo torquendoq; modo conſueto formant, formatumq; calido loco reponunt.

PVLMONIS VVLPIS PRÆPARATIO.

PVlmo vulpis è quo aſpera extracta eſt arteria, à ſanguine vino odoro calefacto, vel ſtillaticio liquoro hyſſopi aut ſcabioſæ lauatur: mox ollæ impoſitus in furno ſiccatur: ita tamen ne inſtar indureſcat, aut admodum aduratur. Exiccatus in arido loco reponitur, abſinthij, marrubij, vel ſcabioſæ folijs, ne putreſcat, inuolutus.

IECORIS LVPI PRÆPARATIO.

IEcur lupi vino albo optimo lauatur: vel liquore ſtillaticio abſinthij, aut eupatorij Græcorum: dein conſpergitur puluere tenuiſsimo Santali flaui: ſiccatur abſinthio, vel eupatorio iam dicto inuolutum, reponitur in arido loco.

Vide cap. 4 fol. 11. Agrimonia

SANGVINIS HIRCINI PRÆPARATIO.

HIrci mediocris ætatis, & quadrimi, domi vino albo & herbis calculũ frangentibus fœniculo, nimirum apio, pimpinella, & œnanthe nutriti, Iulio aut Auguſto menſe iugulati, medius effluens, ex arterijs maximè ſanguis excipitur: nam primus tenuior, poſtremus craſsior putatur: vaſeq; vitreo exceptus concreſcere ſinitur: atq; aqueum quod in eo eſt, effunditur, reliquum linteo raro tectum in ſole exiccatur.

Oenanthe Filipendula

TVNICÆ INTERIORIS VENTRICVLI GALlinarum præparatio.

TVnica interior ventriculi gallinarum lixiuio calido hora vna maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, poſt vino, & ſiccatur furno, ex quo panis extractus eſt.

OESIPI PRÆPARANDI MODVS.

Hyſſopus humida.

ſupra cap. 16 fol 66.

SVccidarum lanarum pinguitudo, quam œſipum latini, vulgus medicorum & pharmacopœorum hyſſopum humidam nominant, ita paratur. Lanæ illæ ſuccidæ, hoc eſt, nondum purgatæ, è collo, feminibus & femoribus ouium detonſæ, quantitate ſatis magna calida aqua diligenter lauantur, quoad omnem ſuam pinguitudinem in aquam depoſuerint. Dein lana expreſſa ſepoſita, aqua illa pinguis & ſordida vaſculo aliquo diutiſsimè ex alto funditur, & refunditur, donec ſpumoſa fiat: tunc ſpuma ſubſidere permittitur, & aquæ innatans pinguedo colligitur, iterumq́; aqua affuſa agitatur, atq; donec ſpumet refunditur, & ſubſidens pinguedo aufertur, & rurſus refunditur, donec non amplius ſpumet, & nulla aquæ pinguedo innatet. Tum collecta pinguedo manibus emollitur, & aqua lauatur: & ſi qua inſedit ſpurcitia demitur, quoad pura fiat, & aqua clara defluat, albeſcatq;, nec linguam admodum mordeat. Quo facto in fictili denſo reponitur loco frigido.

ANNOTATIO.

Præſcriptum œſipi parandi modum ſequi debent pharmacopœi, quod is qui in officinis extat parum aptus eſt.

INTESTINI LVPI PRÆPARATIO.

INteſtinum lupi per longum ſcinditur, & per tranſuerſum in portiones medij digiti longitudinem æquantes ſecatur, vinoq́; lauatur, aut ſtillaticio fœniculi vel rutæ liquore, dein in furno exiccatur.

TEREBINTHINÆ COQVENDÆ MODVS.

REſinæ terebinthinæ, aut laricinæ libræ vni affunduntur aquæ libræ viginti quatuor, & coquuntur in magno vaſe donec odorem amittãt, & inſpiſſentur, ita vt refrigerata digitis friari queant.

ADIPVM PRÆPARATIO.

ADeps cuiuſque animalis lauatur in aqua aliquoties donec pura defluat aqua, & non amplius ſanioſa, aut cruenta appareat. Dein minutim conciſa in duplici vaſe liquatur, & eliquatus in frigido ſine ſale reponitur loco. Alij ita præparant. Pinguedo exemptis venulis, & fibris, membranulisq́; nudata, lota, & minutiſsimè inciſa in duplici vaſe liquatur lento igne, poſtea per pannum colatur denſiorem, & in vas fictile fuſa, frigido in loco reconditur.

MEDVLLÆ PRÆPARATIO.

MEdulla ex oſsibus autumni initio exempta lauatur, & duplici in vaſe liquatur, eodem quo adipes modo. Ceterùm, vt id obiter moneamus, medicamentorum præparationes ad Dioſcoridis, harum optimo magiſtro & doctore, pharmacopœi efficiant, quem vtiq; hoc nomine perpetuò in ſuis officinis repoſitum habere, & aſsiduè etiam legere debent.

Pharmacopœi Dioſcoridem in ſuis officinis retentum habent.

DE SVCCEDANEIS.

Caput XXV.

Succedanea quæ.

SVccedanea dicuntur medicamenta quæ in aliorum penuria quæ ſimiles habere putantur vires, ſupponi & ſubſtitui poſſunt, Græcis ἀντιβαλλόμενα καὶ ἀντεμβαλλόμενα, vulgò quid pro quo appellantur. Non negligenda verò erit hæc

ſub-

ſubſtituendorum medicamentorum ratio, quod ſæpe accidat, vt medicus in curandis corporis vitijs, neceſſarijs & maximè commodis medicamentis prorſus deſtituatur: aut ſi eadem in promptu habeat, tamen vetuſtate confecta viribus euanidis ſint, aut alia quadam de cauſa viciata & corrupta eſſe appareant, vt hoc nomine neceſſe ſit in eorundem locum aliud ſubſtituat, quod ei quod deſideratur maximè reſpondeat. Quod quidem factu facilimum erit, ſi modo exquiſitam ſimplicium medicamentorum cognitionem habeat. Conſiderandum igitur erit quibus ordinibus ſingula medicamenta ſimplicia contineantur, & quæ eorundem ſint facultates, & quam inter ſe ſimilima ſint. Quapropter ſi ſuccedanea ſint eiuſdem vel in calefaciendo, vel refrigerando, humectando item vel ſiccando ordinis, ſicque eiuſdem ſint facultatis, inque plurimis cum eo pro quo ſubſtituuntur conueniunt, dubium nullum erit, quin legitima ſint ſuccedanea. Quanquam quum nihil ſit tam ſimile, quin multis rebus ſit diuerſum, præſtat quoad fieri poteſt à ſuccedaneis abſtinere. Tamen vt in legitimis ſubſtituendis ſuccedaneis, quam rationem ſequi debeant imperitiores tum medici, tum pharmacopœi ſciant, non pigebit hæc ordine recenſere.

A.

PRo Abrotono autor libelli eius qui de ſuccedaneis inſcribitur rectè Origanum ſubſtituit, quod illud perindè atque Abrotonum, in tertio ordine calidum & ſiccum exiſtat, ac incidendi & extenuandi facultatem obtineat. Errant autem qui pro eo Abſinthium, & viciſsim pro Abſinthio ſubſtituunt Abrotonum: quod hoc ſtomacho impendio inimicũ, illud verò gratum ſit.

Acantho, ſpina alba. Vtraque enim herba calefaciendi & exiccandi diſcutiendique citra morſum vim habet. Errant qui noſtratibus officinis dictam Brancam vrſinam, quæ non eſt niſi Spondylion, pro Acantho ſubſtituunt, quod ea herba acrem & cum morſu exiccantem facultatem, adeoque Acantho diſsimilem, habeat. Acantha Arabica ſiue Aegyptia, quæ Serapioni & alijs Mauritanis Sucaha dicitur, itidem Spina alba noſtras: quod in facultatibus conueniant, & iiſdem calefaciendi & exiccandi ordinibus contineantur.

Acacia, ſuccus ſylueſtrium prunorum, & eorundem caro: vel, ſi haberi poteſt, legitima Hypociſtis, quod ordinibus, & adſtringendi facultatibus Acaciæ ſimiles ſint: vel Lentiſci ſuccus.

Acoro, radix Aſari, quod, Galeno diſertis verbis teſtante, Acori radici ſimilis exiſtat.

Agallacho, quod officinę lignum aloës nominant, Centaurium maius, vel Lycium, libelli de ſuccedaneis autore, quod facultate ſimilia admodum ſint.

Ammi, Aniſum, quod vtrunque in tertio ordine calefaciat & exiccat, tenuiumque partium ſit.

Ammoniaco thymiamate, non Propolis apte ſubſtituitur, vt eſt in Græcorum ſuccedaneis, quia hæc ipſa extergentem & valenter attrahentem facultatem obtinet, illud verò emolliendi & diſcutiẽdi. Aptius igitur pro eo Galbanum ſubſtituitur. Amomo, Acorum, quod Galeno atteſtante, ei ſimilem obtinet vim: vel Ammeos ſemen, quod itidem facultate ipſi ſimile exiſtit.

Anchuſa, Hyacinthus: Quippe vtraque herba refrigerat, deſiccat, extergit, & adſtringit, maximaque inter eas eſt ſimilitudo.

Ariſtolochia quauis, vna ex tribus Ariſtolochijs quæ ad manum eſt. Siquidem iiſdem viribus præditæ ſunt.

Armenio, Indicum, præſertim factitium, quod illud haberi poſsit. Vulgò ferber Jndich dicitur. Vtrunque medicamentum purgat, & carnem excreſcentem cohercet ac reprimit.

Arſenico, Sandaracha. Ambo vrentis ſunt facultatis.

Aſio lapide, Sal petræ, vel hammoniacus. Vterque abſtergendi, expurgandi, diſsipandi, reprimendi, & eliquandi carnem vires obtinet.

Aſpalatho, viticis ſemen. Vtriq; enim acrimonia, & adſtrictio ineſt, earumq; ratione calefaciunt & deſiccant.

Aſphodeli radice, Betæ ſuccus. Vtrunque medicamentum extergit, ſiccat, & diſcutit.

B.

Balſamo ſuccedanea Græcorum Leucoij ſeu violæ albæ radicem ſubſtituunt, & rectè quidem. Vt enim Balſamum eſt tenuium partium, menſes mouet, vterumq; recludit: ſic quoq; Leucoij radix, immo totus frutex tenuium eſt partium, extergit, ſiccat, menſes cit, vterumq; aperit.

Bdellio, muſcus arborum, qui perinde atq; Bdellium emolliendi & diſcutiendi facultatem obtinet.

Behen, Orminum. Vt enim Behen Arabum ſemen genitale adauget, ita quoq; Horminum venerem ſtimulat. Nec temere diximus Arabum, ſiquidem Mauritanorum Behen hanc facultatem non obtinet. Alba enim, quia admodum amara, diſcutiendi: rubra verò quia vehementer adſtringit, contrahendi, conſtipandiq; vim habet.

Bolo armeno, lemnium ſigillum, ſiue terram lemniam, iiſdem namq; facultatibus prædita ſunt.

C.

Chamælea, Polypodium, præſertim vbi ad ſordida, & cruſtas habentia vlcera accommodatur. Sin purgando corpori adhibetur, Daphnoides.

Carpobalſamo, viola alba, vt in Balſamo dictum eſt.

Cardamomo veterum & Arabum, id quod officinæ ita nominant, vel Capſicum ſubſtituitur.

Calamo aromatico, radix ea quæ in officinis ſub hoc nomine proſtat, quãquam non eſt calami odorati radix, ſed alterius qui Mæotide palude naſcitur, ſubiicitur, quod iiſdem viribus donata ſit.

Caſia, cinamomum, vel Sabina, quæ Caſiæ facultati ſimilis eſt, vt patet conferenti vtriuſq; facultates.

Capparis radice, Tamaricis cortex, quia facultatibus ſimiles ſunt. Nam vtriq; extergendi, diſcutiendi, incidendi, & paululum adſtringendi vires inſunt.

Cedri fructu, ſuccedanea Græcorum ladanum ſubſtituunt.

Cinnabari Dioſcoridis, Sanguis draconis: pro Galeni Cinnabari, Minium, quod eandem facultatem obtineant.

Cinamomo, Caſia dupla, vel Ruta ſylueſtris, vt quæ inſtar Cinamomi craſſos humores diſſecat, oculorumq; caligini cõferat, diſcutiat, & vrinam moueat.

Coſto, Helenum ſubſtituunt Græci, & rectè, quod facultatibus non parum conueniant, vt liquet conferentibus vtriuſq; facultatibus: Atq; ſuccedaneo illo maximè pro Coſto qui paſsim in officinis proſtat vtendum erit, quia ſpurius eſt.

Cumino æthiopico, Melanthium ſiue Nigella, quia iiſdem facultatibus ſunt prædita, vt merito alterum alterius vices ſubire poſsit.

Cypero, Iuniperus, quod vtrunq; medicamentum vrinam, menſesq; euocet.

D.

Damaſonio, Galenus Calaminthام ſubſtituit, quod ſcilicet eius radici detergendi vim ineſſe expertus ſit, quam etiam Calamintha obtinet. Alij vice illius ſubiiciunt Eryngium, quod iiſdem viribus donatum eſt.

Dauco, Staphylinus, quod eandem quam Daucus, ſed imbecilliorem facultatem habeat. Alij Sii ſemen, quod ſimilibus eſt viribus ſubſtituunt.

Dictamno, Pulegium quod ei Galeno atteſtante, ſimile eſt.

Diphri-

Diphryge, Phrygius lapis, quem Lyncis officinæ nominant. Vtrunq; enim medicamentum ad vlcera ſordida conueniens, quandoquidem ambo mediocriter adſtringant, & valide exiccent.
Doronico, dimidium Charyophyllorum Auicenna ſubſtituit.
Dorycino, Papauer, aut Mandragora, quia illis parem refrigerandi facultatem obtinet.
Dracontio ſiue Serpentaria maiore, Arum.

E.

Elaterio, Porri ſuccum, vt qui ventrem ſtimulet, & aluum moueat.
Ebeno, lignum Gaiacum, quod iiſdem quibus Ebenum viribus donatum eſt.
Elleboro nigro, Struthii radicem Græci ſubſtituunt. Verùm quia id paucis eſt cognitum, ideò præſtat pro eo vſurpare Enneaphylli radicem, vt quæ ſimilibus eſt in mouenda aluo viribus, atqui imbecillioribus. Ad purgationes autem adhibendum eſſe Enneaphyllon Græcorum abundè teſtantur ſuccedanea, quæ pro illo Colocynthidis ſemen ſubſtituunt.
Eruo, Ciceris nigri ſemen, quod inſtar Erui diſcutit, incidit, extergit, obſtructionesq; expedit.
Eryſimo, Naſturtii ſemen, aut Erucæ, quorum vtrunq; tam forma, quàm facultate Eryſimo ſimile exiſtit.

F.

Folio. vide Malobathrum.
Felle hyenæ, fel perdicis, quod viribus æquale eſt.

G.

Gummi ſeu verius lachryma oleæ æthiopicæ, Elemi officinæ nominant, Græci Acatiæ duas partes ſubſtituunt, verum parum rectè. Nam Acatia viribus, & temperamento oleæ æthiopicæ lachrymæ ſimilis non eſt. Quapropter Gummi Ceraſi pro ea potius ſubſtituenda erit, vt quod viſum exacuit, vrinas & menſes, calculosq;, inſtar huius lachrymæ, elicit.
Grano ſeu Cocco gnidio, Lathyridis ſemen, aut Daphnoidis. Siquidē vtrunq; purgandi facultate præditum eſt.

H.

Harmali, Rutæ ſatiuę ſemen, quod eandem facultatem obtinet.
Heliotropio græca ſuccedanea Rapi ſemen ſubſtituunt: id quod faciendum, ſi venerem ſtimulare medici conſilium eſt. Nam Rapi ſemen venerem excitare poteſt. Quod ſi verò deſiccatione & abſterſione opus erit, pro Heliotropio Dauci ſemen reponendum erit, quod non ſolum ad venerem ſtimulat, verumetiam deſiccat, extenuat, menſesq; ducit. Quas ſanè facultates omnes Dioſcorides Heliotropio ineſſe ſcribit.
Hammoniaco. vide Ammoniaco.
Hyſſopo montana, hortenſis, qui idem poteſt.

I.

Intybo ſatiuo vtroq;, hoc eſt, Endiuia & Scariola vocatis, Cichorium ſubſtituendum, quod ſimilibus temperaturis & facultatibus conſtent.
Iride Illyrica, græca ſuccedanea Helenium odoratum ſubiiciunt, quod iiſdem ferè facultatibus donatum eſt. Officinæ noſtrates non ineptè Iridem florentinam dictam ſubſtituunt.
Iunco odorato, ſuccedanea Græca, quæ falſò Galeno adſcribuntur, Cardamomum ſubſtituunt, atqui, meo iudicio parum rectè, quod cardamomum viribus Iunco odorato non ſit prorſus ſimile. Pro eo igitur potius ſubſtituendus erit Calamus odoratus, vt qui perindè atq; ille mediocriter tum calefacit, tum adſtringit, atq; in facultatibus plurimum conuenit. *Succedaneorum libellus non eſt Galeni.*

Lana-

L.

Lanaria, Ellebori nigri radix, quod illa quoq; ſternutationem moueat.

Liquore Cyrenaico, Magiſtrantiæ vulgò vocatæ liquor, qui proximè ad Cyrenaici liquoris facultates accedit.

Lybiſtici ſemine, Staphylini ſemen, vt græca ſuccedanea docent. Præſtat autem pro eo ſubſtituere ſemen cumini, carei, aniſi, aut petroſelini, quod hæc ipſa eandem quam Lybiſticum, Galeno teſte, facultatem obtineant.

Lycio, Rhois ſucco, aut ſemine, quod vt illud exiccandi vires habeat.

Loti ſemine, Betæ ſemen, quod exiccandi & abſtergendi facultatem habet perindeac Loti ſemen.

M.

Malabathro, Spica nardi, quæ cum Malabathri folio ſimilimam facultatem obtinet, quemadmodum Galenus ſcriptum reliquit.

Manna thuris, Thuris cortex, qui eandem vim, nempe exiccantem & adſtringentem, atqui validiorem, habet.

Meliloto, herba vulgaris in q; pratis paſsim nata, quam nos tomo altero noſtrorum commentariorum poſtremam meliloti ſpeciem facimus. Officinæ à græcis ſuccedaneis ſeductæ, pro Meliloto perperam loto ſylueſtri, vt fuſius ſuprà, capite nimirum quinto, dictum eſt, vtuntur.

Melyſſophyllo, Marrubium, quod ei facultate, vt teſtatur Galenus, ſimile admodum eſt.

Meo, herba quæ Germanis **Beerwurtz** nominatur, aut Petroſelinum macedonicum. Nam vtraq; herba calefaciendi & deſiccandi vim, inſtar Mei veri, habet.

Molybdæna. vide plumbago.

Myrrha, Bdellium arabicum, quod guſtu admodum amarum, & ſiccum, perindeatq; Myrrha exiſtit.

N.

Nardo indica, Nardus Celtica, quæ iiſdem donata eſt facultatibus, etſi imbecillioribus, præterquam ad eliciendam vrinam, vt teſtis eſt Galenus.

Napi ſemine, Rapi ſemen. Nam vtrunq; potum, vt autor eſt Dioſcorides, venenis aduerſatur.

O.

Oeſipo, medullam ceruinam, quæ inſtar Oeſipi emollit. Vbi igitur emolliendi neceſsitas eſt, hic medulla ceruina commodiſsimè pro Oeſipo ſubſtitui poteſt. Eadem etiam vlcera explet, igitur optimū Oeſipi ſuccedaneum exiſtit.

Omphacio, ſuccus Rhois, id eſt, ſumachij vulgo dicti: aut Ribes noſtratis ſubſtituendus. Nam ſucci illi iiſdem facultatibus donati ſunt. Vlcera nanq; oris ſanant, dyſentericiſq;, & ſanguinis excreationibus proſunt.

Opopanace, Galbanum, quia vtrunq; emolliendi & diſcutiendi vim habet.

Opobalſamo, ſuccum radicis violę albæ, ſiue Leucoij, ob cauſam antea dictam.

Ormino, Lini ſemen. Quippe illud perindeatq; Orminum venerem ſtimulat, & diſcutit.

Oleo ricino, Raphaninum quod, Galeno atteſtante, huic eſt in omnibus alijs ſimile, atqui calidius.

Oleo ſeſamino, Amygdalarum dulcium, quod emollit, modicè calefacit, dolores coli, & vteri lenit, vt Seſaminum.

Orobo. vide Eruo.

P.

Panacis radice vncia vna, Opopanacis drachma vna, eſt enim eiuſdem cum radice facultatis, atqui validior.

Petro-

Petroſelino macedonico, Hippoſelinum, quod facultate ei ſimile eſt, verum imbecillius. Aut Pimpinellæ noſtratis ſemine, vel radice, quæ etiam temperamento ac viribus æqualis eſt.

Pipere albo, Piper nigrum ſubſtituitur, quia vtrunq; valenter excalefacit & deſiccat.

Poliomontano, Polium campeſtre, quod eiuſdem eſt facultatis, etſi imbecillius. Quanquam quum montani copia haberi poteſt, nulla ſubſtitutione opus erit.

Potamogitone greca ſuccedanea Serpyllum ſubſtituunt, maximo errore. Nam quum Potamogiton, Galeno autore, refrigeret & adſtringat: Serpyllum autem calidum admodum ſit & acre, fieri nequit vt alterum pro altero ſubſtituatur. Quapropter hinc meridiana luce clarius eſt, ſuccedaneorum libellum qui ſub Galeni nomine circumfertur eſſe ſpurium. Siquidem Galenus pro Potamogitone non Serpyllum, ſed Polygonum ſubſtituit, quod eaſdem illi vires obtinet.

Phu, Valeriana vulgaris, vel alia eiuſdem ſpecies, quod omnes eiuſdem temperamenti, & earundem ſint virium.

Plumbagine, Lithargyros, quæ, Galeno atteſtante, ſimilem plumbagini facultatem habet.

Pyrethro ſuccedanea græca Zingiber ſubſtituunt, ſed parum recte. Nam, vt Galenus teſtatur, Zingiber cum Pipere magis quàm cum Pyrethro in facultatibus & temperamento conuenit. Vt hinc quo manifeſtum fiat, libellum ſuccedaneorum græcum non eſſe Galeni, ſed alterius cuiuſpiam, cui facultas medicamentorum non ſatis perſpecta fuit.

R.

Rheo veterum, Centaurium maius, quod officinis in hodiernũ vſq; diem Rheumponticum nominatur nulla alia de cauſa, quàm quod viribus & temperamento Rheo ſimile ſit, & quod eius olim etiam ſuccedaneum fuerit.

Reſina terebinthina, laricea quæ eaſdem aut certe ſimiles vires obtinet, qualis fere eſt ea quæ hodie in officinis noſtratibus habetur.

S.

Sandaracha, Arſenicum, quod Galeno autore, eiuſdem nempe vrentis, eſt facultatis.

Santonico Abſinthio, Abrotonum, quod vtrunq; Galeno teſte, ſtomacho admodum infeſtum ſit.

Satyrio, ea herba quam nos tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria tomo pro Satyrij ſpecie ſubiecimus: vel Orcheos genus aliquod.

Schœnantho, Iunci odorati ſtipites vel culmi, quia ſimilem facultatem, etſi minus calidam, poſsidet.

Stichade Arabica, Lauendula potius quàm Chamædrys, vt græca ſuccedanea ſubſtituunt, vſurpãda erit, quod ij ſdem plane facultatibus donata ſit, quemadmodum tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo fuſius docuimus.

Spodio, non Ebur, aut cornu ceruinum vſtum, ſed potius Cinis fornacum ſubſtituendus erit. Nihilominus tamen officinarum Spodio ſuus vſus erit.

Symphyto petræo, Symphytum magnum, quod ei, Galeno autore, ſimilem vim habet

Sory, non melanteria, aut Diphryges, vt ſuccedanea græca docent, ſed chalcitis ſubſtituenda erit.

Struthio, elleborus albus, quod ille ſternutationem moueat.

Sulphure viuo, flauum, quod viribus proxime accedit.

Tha-

T.

Tapſia, Naſturtij aut Erucæ ſemen. Naſturtij autem ſemen Thapſiæ facultatibus ſimile eſt.

Terra cimolia, Creta, quod eiuſdem ſint facultatis.

Terebinthina, Laricea.

Terra lemnia, Bolum armenum, quia temperamento & viribus ſimiles ſunt.

V.

Vino rhodio, auſterum aliquod viuum noſtrate.

X.

Xylobalſamo, violæ albæ, aut Leucoij radix.

Z.

Zingibere, Piper album, vt in Pyrethro dictum eſt.

Hactenus paucorum admodum, & eorum quæ hodie non facilè haberi poſſunt, ſuccedanea recenſuimus. Præſtat enim perpetuò ijs vti quæ ab autoribus compoſitorum medicamentorum nominatim percenſentur, quàm pro ipſis alia ſubſtituere, quòd rarò accidat vt vnum alteri facultate per omnia reſpondeat. Et profectò non videmur hodie ſuccedaneis admodum egere, modò in comparandis ſimplicibus, quorum ferè omnium copia haberi poteſt, pharmacopœi diligentiam eam quæ illos decet adhibeant. Studium enim in illis tantum deſideratur, quum in promptu ſint medicamenta omnia, quibus eos in parandis compoſitionibus vti oportet.

Studium in pharmacopœis deſideratur.

DE LIMITATIONE AC FINITIONE ORDINIS cuiuſque calefacientium, refrigerantium, humectantium, & deſiccantium.

Caput XXVI.

NOn generatim ſolum ſimplicium medicamentorum facultates medico noſcendæ ſunt, num ſcilicet calefaciant, refrigerent, humectent, & deſiccent, ſed & diſtinctè membratimque quantum habeat quodque eorum, definiendum erit. Quippe multa ſunt quæ calefaciunt medicamenta, idque ſibi commune obtinent: attamen maioris minoriſque rationem non exiguam in calore ſortita ſunt. Pari ratione ſunt quæ refrigerant, humectant, vel exiccant, attamen rationem maioris minoriſque in ijs omnibus obtinent. Proinde veteres, præſertim Galenus non temerè per vnumquenque exceſſum ab eo quod temperatum & mediocre eſt, quatuor ordines, quos Græci τάξεις, Latini gradus appellant, ſtatuerunt, à modicè calidis, frigidis, humidis, ſiccis, ea quæ euidenti eiuſmodi qualitate præcellunt, tum quæ magna vehementiúe, & ſumma. Porrò temperatum eſt, quod ob temperamenti ſimilitudinem eius cui admouetur neque calefacit, neque refrigerat, neque humectat, neque deſiccat. Quod verò illo aut calidius, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius eſt, à vincente ſeu excedente facultate qualitateúe cognominatur. Exceſſus autem is ab eo quod mediocre ſeu temperatum eſt, Galeno alijſque Græcis medicis, vt diximus, τάξις & ἀπόστασις, Latinis ordo gradusúe, receſſus, digreſsio, & diſtantia nominatur. Calidum itaque in primo ordine, receſſu, diſtantiaúe vocant, quod nos calefacit, non tamen euidenter, ſed ita modicè, vt inſuper demonſtratione rationali opus ſit. Sic frigidum, humidum, ſiccum primo ordine ſtatuunt eſſe, quod demonſtrationem etiam requirit, nondum actionem valentem & manifeſtam adeptum eſt. Quæ verò manifeſtè aut calefacere, aut refrigerare, aut humectare, aut deſiccare poſſunt, ea ſecundi eſſe ordinis, aut receſſus dicunt. At quæ iam admodum & vehementer quidem

Quatuor ordines calefacientium, refrigerãtium, humectantiũ & exiccantium.

Temperatũ.

Ordo, ſiue receſſus. ἀπόστασις.

Primus.

Secundus.

quidem id præſtant, non tamen ſummè, tertij. Quæ autem adeò excalefacere poſſunt, vt cruſtam moliantur & vrant, quarti. Sic quoq; quæ ita refrigerant vt calorem innatiuum extinguant, adeoq; ſtupefaciant ac mortem inferant, & ipſa quarti ordinis ſunt. Humectantium in quarto ordine ferè nullũ reperitur, quòd inter omnes qualitates omnium ſit maximè imbecilla. Nullum deniq; inuenire eſt quod quarto ordine deſiccet, quod non etiam vrat. Nam quod ſummè deſiccat, omnino id etiam deurit. Nunc nominatim ſingulorum ordinum ſimplicia perſtringemus.

Tertius. *Quartus.*

QVAE CALEFACIENDO ET REFRIGERANDO temperata ſunt.

Caput XXVII.

Adiantum, aſparagus, cadmia, cera, citri cortex, faba, glycyrrhizæ ſuccus, lens, lycium, lithargyrum, myxa, muſcus, vſneam Barbari vocant, oleum dulce, lotus ſylueſtris, ſaxifragam luteam appellant, nuclei nucis pineæ, terra Samia, Zizipha.

QVAE PRIMO ORDINE CALEFACIVNT.

Caput XXVIII.

Calorem innatum augent, quem ſequuntur concoctiones, ac reliquæ naturales actiones. Talia ſunt, abſinthium, agaricum, aloe, althea, amygdala dulcia, anethum viride, beta, braſsica, bugloſſum, chamæmelum, caſtanea, caſſutha, eupatorium græcorum, ladanum, lini ſemen, lithoſpermum, malabathrum, nuces virides, oryza, populi nigræ flores, ſaccharum, ſerum lactis, ſeſamum, vinum nouum ſeu muſtum, vuæ maturæ.

QVAE SECVNDO ORDINE calefaciunt.

Caput XXIX.

Ignei cuiuſdam caloris participes ſunt, ideoq; attenuandi & rarefaciendi, obſtructionesq; ac meatus aperiendi vim habent, ambarum, amygdala amara, anethum aridum, apium, artemiſia, balſamum, calamus odoratus, capparis, caphura, chamæpitys, crocus, chamæleontis albi radix, eruum, fœnumgræcum, ficus, galbanum, maſtiche, marrubium, mel, meliſſophillum, myrrhis, nuces aridæ, nux moſchata, ocimum, peucedanum, piſtacium, pix arida, polium, propolis, rapa, ſcilla, ſcolymi radix, ſuccus cucumeris ſylueſtris, ſal, thus, vinum non admodum vetus, zadura ſeu zadoaria.

QVAE TERTIO ORDINE calefaciunt.

Caput XXX.

Incidunt, attrahunt, inflammant, ſitimq; excitant, ut ſunt abrotonum, & magis vſtum, acori radix, amaracum, ammi, agnus, anethum vſtum, aniſum, aſarum, arum, amomum, anacardium, dictamnus, careum, chamædrys, caſia, cartamus, calamintha, cinamomum, conyza, cuminum, carpeſium, carnabadium recentiorum Græcorum, elleborus vterq; epithymum, fœniculum, galanga, garyophyllum, iris, iuniperus, helenium, hyſſopum, mentha, menthaſtrum, moſchus,

moſchus, nigella, opopanax, origanum omnis generis, petroſelinum, piper, ptarmice, pulegium, raphanus, ruta hortenſis, ſampſychus, ſabina, ſiſymbrium, trifolium, vinum vetus.

QVAE QVARTO ORDINE calefaciunt.

Caput XXVII.

PVſtulas excitant, adurunt, & erodunt, vt ſunt, allium, adarce, cepa, coſtus, euphorbium, lepidium, naſturtium, porrum, pyrethrum, ruta ſylueſtris, ſinapi, ſtruthium, tithymali, chelidonium vtrumq;.

QVAE PRIMO ORDINE REfrigerant.

Caput XXXI.

CAlorem innatum refrigerant imminuuntúe, adeoq; coctiones aliquo modo impediunt, qualia ſunt, atriplex, acini vuæ, caro citrei, cotonea, gramẽ, hordeum, malua, milium, myrtus, pyra, pruna, roſa, viola.

QVAE SECVNDO ORDINE refrigerant.

Caput XXXII.

INcraſſant, caloremq; naturalem euidenter obtundunt, vt ſunt acacia, blitum, cucurbita, cucumis, damaſcena pruna, galla, intybum, hyacinthus, lens paluſtris, mala granata, oxyphœnicum, pepones, perſica, plantago, polygonum, pſyllium, rhus obſoniorum, ſolanum hortenſe.

QVAE TERTIO ORDINE refrigerant.

Caput XXXIII.

INternos corporis meatus occludunt, ſenſus omnes ſtupefaciunt, vt ſunt, hyoſcyamus, mandragora, nymphæa, portulaca, potamogiton, ſantala omnis generis, ſemperuiuum.

QVAE QVARTO REFRIGErant ordine.

Caput XXXI.

COngelant, calorem natiuum extinguunt, & interficiunt, qualia ſunt, cicuta, opium, papauer.

QVAE PRIMO ORDINE humectant.

Caput XXXII.

LEniunt & lubricant, vt ſunt buglοſſum, citrij caro, helxine, malua, rapa, ſaccharum, ſatyrium, ſeſamum.

QVAE SECVNDO ORDINE humectant.

Caput XXXIII.

Relaxant,

RElaxant, naturaliumq́ partium robur imbecillius reddunt, vt ſunt, atriplex, blitum, cucurbita, lactuca, lenticula paluſtris, melones, oxyphœnicum, pepones, perſica, portulaca, pruna damaſcena, violæ, vuæ maturæ.

QVAE PRIMO ORDINE deſiccant.

Caput XXXIIII.

COrpus validius, ſenſusq́ vegetiores reddunt. Talia ſunt, braſsica, beta, caſtanea, chamæmelum, crocus, fœniculum, faba, fœnumgræcum, hordeum, hyacinthus, malobathrum, myrtus, thus.

QVAE SECVNDO ORDINE deſiccant.

Caput XXXV.

MAnifeſtè aſtringunt, humorumq́ tranſitum intercipiunt, vt ſunt, anethum, artemiſia, balauſtium, balſamum, burſa paſtoria, caphura, quorundam ſententia, capparis, caſſutha, calamus odoratus, cotonea, eruum, galbanum, gingidium, lentes, mel, maſtiche, mentha, menthaſtrum, milium, myrrha, nux moſchata, opopanax, oriza, pix arida, piſtacium, plantago, pyra, raphanus, roſmarinus, ſantala, ſpica nardi.

QVAE TERTIO ORDINE deſiccant.

Caput XXXVI.

ABrotonum vſtum, acacia, abſinthium, acetum, acorus, aloe, ammi, anisum, anethum, apium, aſarum, careum, chamedrys, chamæpitys, calamintha, caphura, vt aliqui cenſent, cinamomum, coriandrum, cuminum, elleborus, epithymum, galla, caryophyllum, hyſſopum, iuniperus, macer, marrubium, milium, moſchus, nymphæa, origanum, petroſelinum, pentaphyllum, peucedanum, piper, polium, ptarmice, rhus obſoniorum, ſampſychum, ſanguis draconis, ſabina, ſal, ſiſymbrium, trifolium.

QVAE QVARTO DESICcant ordine.

Caput XXXVII.

ALlium, naſturtium, ruta ſylueſtris, ſinapi, chelidonium.

DE MEDICAMENTIS SIMPLICIBVS peculiares corporis partes iuuantibus.

Caput XXXVIII.

NOn defuturos hoc loco indoctos, & ad calumniandum duntaxat natos homines quoſdam ſcio, qui nos ridebunt, quòd eſſe medicamenta, quæ priuatim hanc vel aliam corporis partem, verbi gratia, caput, thoracem, iecur, iuuent, aſſerere audeamus. Qui enim fieri poſſet vt hæc ætas, quæ etiam optima quæque calumnijs deprimere ſolet, illa tanquam à veritate aliena non exibilaret? quum Galeni etiam ætate, quæ noſtra tamen, quòd credimus, paulo melior fuit, reperti ſint, qui hoc dogma prorſus explodere voluerint, in hæc prorumpentes verba: Num præſes quidam eis imperat, quemadmodum Tragœdia inquit:

Σὺ μοῦ βάδιζε τὰς ἔσω Ἰνάχου ῥοάς,
σὺ δ' ἀμφὶ Θήβας στεῖχε τὰς Καδμηΐας. id eſt:
Tu viſe latas properè ripas Inachi,
Tu perge Thebas modò quas Cadmus condidit:

vt medicamentum hoc ad iecoris portas, illud ad veſicam, vel renes proficiſci neceſſe ſit? An non quod in ventriculum ingeſtum eſt, iecur quidem excipit, inde verò per vniuerſas corporis partes defertur? Atqui ſycophantis illis qui hoc pacto nobis obganniunt, ita cum Galeno reſpondemus: Hoc ſcommate eos tam eſſe medicamentorum facultatis imperitos arguit, vt à marino lepore pulmonem exulcerari ſolum ex omnibus particulis corporis penitus ignorent: veſicam ſolam à cantharidibus, ab alijs renum lapides conteri, ab alijs rurſus pulmonis atque thoracis promptas fieri excreationes, quemadmodũ ab alijs alia in vna quadam particula ſingulariter perfici. Vt igitur ſunt medicamenta quædam quæ priuatim partes quaſdam corporis vitiant: ſic etiam nonnulla reperiuntur, quæ quibuſdam corporis partibus eximiè iuuandis ſunt idonea. Vtrumque experientia confirmat, & idipſum veterum teſtimonia cõprobant. Siquidem Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem ita ſcriptum reliquit: Nonnulla partes quaſdam corporis priuatim vitiant. Nam lepus marinus pulmonem exulcerat. Cantharides veſicam peculiariter offendunt. E contrario pleraque medicamenta quaſdam corporis partes præcipuè iuuare ſolent. Laboranti enim iecori ſæpe Eupatorium herba perſtrenuè auxiliata eſt. Glans vnguentaria lienem iuuit. Saxifraga & betonica renes probè afficiunt: & ſimiliter alia aliorum, vt experientia obſeruauimus, propria ſunt medicamenta. Idem etiam lib. 13. Ther. methodi tradit, inquiens: Quale medicamentum iocinori eſt abſinthiũ, tale eſt lieni capparis cortex. Quale rurſus iocinori Eupatorium, tale eſt lieni Scolopendrium. Galeni ſententiæ ſubſcribunt etiam tota Arabum familia, & reliqui noſtræ ætatis medici, neque ab re, quòd illorum ſententiam quotidiana experientia, vt diximus, cui nemo temerè refragari debet, confirmet. Quòd autem alia medicamenta alias corporis partes quaſi delectu quodam iuuent, aut lædant, id fit totius ſubſtantiæ proprietate, non quæ ad vniuerſum corpus, ſed quæ ad vnamquampiam particulam comparatur. Nihil enim eſt in vlla naturæ parte, quod non peculiari & occulta proprietate vigeat. Etiam ſi multa inter ſe conferamus, neceſſe eſt omnino has illorum proprietates aut ſimilitudine quadam & affinitate conſentire, aut diſsimilitudine atque diſsidio aduerſari. Hinc συμπάθειαι & ἀντιπάθειαι, id eſt, conſenſiones & diſſenſiones profectæ ſunt, omnibus rebus diuinitùs inſertæ, arcanæ quidem illæ & abditæ, quas natura ſiue Deus ipſe, nos mirari potius quàm ſcire, voluit. Hæ cauſæ habentur omnium occultorũ effectuum, qui nullis euidentibus rationibus probabiles exiſtunt. Quòd igitur alia medicamenta alias corporis partes aut iuuent, aut lædant, in cauſa eſt ſympathia vel antipathia. Quapropter quod à marino lepore, vt dictum eſt, pulmo vnus ex omnibus corporis particulis, è cantharidibus veſica ſola exulceratur, & Eupatorium iecur iuuat, non manifeſta aliqua qualitas, ſed totius ſubſtantiæ ſimilitudo & amicitia, aut diſsidium & repugnantia efficit. Cæterùm, ne hoc ſilentio tranſeamus, facultates à partibus nominatæ ſunt, non quòd omnibus partibus quam nomine indicant affectibus conueniunt, nec quòd ita vni parti conducant, vt nihil alijs partibus proſint: ſed quia frequentiſsimè, & magno cum fructu, ac potiſsimùm eam partem à qua nomẽ ſunt mutuatæ, iuuent. Quapropter quum in parte vna aliqua humorem concoquere, aut ab ea vacuare volumus, tum medicamento facultas aliqua à parte illa nominata miſcenda erit. Vt, exempli cauſa, oxymeli coquit, incidit, tenuat, vacuat ex æquo in omnibus corporis partibus, vbi verò pæonia aut betonica illi incoquitur, idipſum valenti-

Cauſa eorum quæ certas partes iuuāt, aut lædunt.

συμπάθεια, ἀντιπάθεια.

Facultates à partibus cur nominatæ.

valentius in capite præſtat, cappares autem in liene. Vtitaq; ſtudioſi medicinæ in promptu habeãt medicamenta quę pręcipuas corporis partes iuuant, adeoq; ipſis tota ſua ſubſtantia familiaria ſunt, non pigebit ordine eorundem catalogum texere, ab ijs quæ caput iuuant exorſi.

QVAE CAPVT IVVANT.

Caput XXXIX.

Calefaciẽtia. Calefacientia: acorus, agallochum, ambarum, aniſum, aſarum, betonica, calamintha, chamæmelum, caſtoriũ, carpeſium, eufraſia, fœniculum, galanga, ladanum, lauandula, lauri folia, & baccæ, macer, melilotum, maiorana, mentha, moſchus, myrobalana beletzica, nigella, nux moſchata, pæonia, pulegium, ruta, ſatureia, ſaluia, ſeſeli, ſerpyllum, ſeſamum, ſiſymbrium, ſtechas, thus, xylobalſamum. *Refrigeratia.* Refrigerantia: acetum, lac humanum, lactuca, myrti folia & baccæ, nymphææ folia & flores, papauer erraticum, roſa, ſalicis folia, ſolanum ſatiuum.

QVAE THORACEM ROBORANT.

Caput XL.

Calefaciẽtia. Calefacientia: acorus, adiantum, ammoniacum thymiama, amygdalæ amaræ, agaricus, caricæ, cinamomum, coſtus, calamintha, dracunculus, ficus, glycyrrhiza, gummi arabicum, iuncus rotundus odoratus, helenium, hyſſopum, iuniperus, iris, lini ſemen, marrubium, myrrha, naſturtium, origanum, pinea nux, palmulæ, penidia, piper, pulmo vulpis, ſagapenum, ſcabioſa, ſcilla, ſcordium, ſtichas, triticum, terebinthina, thymus, vrtica, vua paſſa. *Refrigeratia.* Refrigerantia: Hordeum, myxa, papauer ſatiuum, mora, tragacantha, viola, zizipha, tuſſilago.

QVAE COR IVVANT.

Caput XLI.

Calefaciẽtia. Calefacientia: Ambarum, amomum, bugloſſum, behen, carnabadium, cinamomum, cardamomum, caryophyllum, citrei cortex & ſuccus, crocus, doronicum, galanga, meliſſophyllum verum, macer, moſchus, mentha, ocimum, polium, roſmarinus, roſa, (ſpodium Arabum, vt falſo putant,) ſpica nardi, ſuccinum, ſtyrax, vnguis odoratus, xyloaloe, zadura vel zedoaria. *Refrigeratia.* Refrigerantia: Acetum, corallium, ebur, hyacinthus gemma, lemnia terra, nymphæa, roſa, ſantala, ſmaragdus, viola, vniones, os cordis ceruini, ſericum crudum.

QVAE STOMACHVM ET VENtriculum roborant.

Caput XLII.

Calefaciẽtia. Calefacientia: Abſinthium, agallochum, aloe, amygdalæ dulces, aniſum, artemiſia, aſter atticus, cardamomum, calamus odoratus, careum, caſſutha, cinamomum, caryophyllum, cuminum, cupreſſus, cortex citrij, fœniculum, galanga, gentiana, helenium, iuniperus, iuglandes, iuncus odoratus, ligusticum, macer, mentha, maſtiche, malobathrum, melilotus, nux moſchata, nuclei pini, piper, ſerpyllum, ſmyrnium, xyloaloe, zingiber. *Refrigeratia.* Refrigerantia: Cucurbita, cucumis, cotonea, intybum, lactuca, mala punica, melones, meſpilum, nymphæa, oxalis, portulaca, plantago, pyra, roſæ, violæ.

QVAE IECVR FIRMANT.

Caput XLIII.

Calefacientia. CAlefacientia: Abſinthium, acorus, adiantum, agallochum, agaricus, amomum, aniſum, anagallis, aſarum, apium, ammi, betonica, caſſutha, calamus odoratus, chamæmelum, chamæpitys, cinamomum, coſtus, chamædrys, cicera, eupatorium, fumaria, gentiana, glycyrrhiza, iuncus odoratus, fœniculum, radices quinque communes, ſcilla, ſemina quatuor calida, ſerpyllum, ſpica nardi, rhaponticum, (ſpodium Arabum, ſi Dijs placet.) *Refrigerantia.* Refrigerantia: Acetum, cucurbita, cucumer, intybum, lactuca, lichen, nymphæa, oxyacantha, portulaca, ſantala, ſolanum, ſemina quatuor frigida, roſa, viola.

QVAE LIENEM IVVANT.

Caput XLIIII.

Calefacientia. CAlefacientia: Abſinthium, acorus, adiantum, agaricum, aniſum, ariſtolochia rotunda, amygdalæ amaræ, aſparagus, aſplenon, aſarum, ammoniacum, betonica, braſsica ſatiua, bdellium, bugloſſum, capparis, calamintha, caſſutha, chamædrys, chamæpitys, careum, cyclaminus, daucus, dictamnus, epithymum, filix, fraxini cortex, iris, lycium, linum, leucoion, lupinus, lupus ſalictarius, naſturtium, phyllitis, polium, peucedanum, ſagapenum, ſmyrnium, ſcordium, ſemina quatuor calida, radices quinque communes, rubia, vitex. *Refrigerantia.* Refrigerantia: Acetum, corallia, cotonea, intybum, lactuca, nymphæa, ſantala, ſemina quatuor frigida.

QVAE RENES ROBORANT.

Caput XLV.

Calefacientia. CAlefacientia: Abrotonum, agaricum, anagallis, amygdalæ amaræ, aſparagus, apij radix, betonica, daucus, cicer, cubebe, calamus odoratus, cinnamomum, eruca, eryngium, fœniculum, iuncus odoratus, iuniperus, lithoſpermon, milium ſolis, nuclei pini, petroſelinum, pimpinella, radices quinque communes, ruta, rha ponticum, ruſcus, ſaxifraga, ſmyrnium, ſpica nardi, ſeſeli, vua paſſa, vrtica. *Refrigerantia.* Refrigerantia: Intybum, lactuca, malua, hordeum, plantago, portulaca, nymphæa, parietaria, ſemina quatuor frigida maiora, tragacantha.

QVAE VTERVM IVVANT.

Caput XLVI.

Calefacientia. CAlefacientia: Abrotonum, agaricum, ammi, artemiſia, ariſtolochia, ambra, balſamũ, bdellium, betonica, calamus odoratus, ebulus, fœnumgræcum, iuniperus, iris, iuglans, linum, lilium, laurus, laſerpitium, menthaſtrum, mentha, meliſſophyllum, myrrha, moſchus, nux moſchata, opopanax, peucedanum, piper, pulegium, rubia, ruta, ſabina, ſagapenum, ſaluia, ſpica nardi. *Refrigerantia.* Refrigerantia: Acacia, balauſtium, galla, geranium, polygonum.

QVAE ARTVS IVVANT.

Caput XLVII.

Calefacientia. CAlefacientia: Acorus, aſarum, ammoniacum, bdellium, caſtorium, chamæmelum, chamæpitys, coſtum, chamædris, euphorbium, hypericum, hermodactylus Pauli, galbanum, myrrha, melilotum, naſturtium, opopanax, origanum, polium, pulegium, ruta, roſmarinus, ſaluia, ſtacte, ſagapenum, ſcilla, ſinapi, ſapa, ſtyrax, ſtercus caprinum, verbaſculum, zingiber. *Refrigerantia.* Refrigerantia: Acetum, bolus armenia, intybum, lactuca, myrti baccæ, pſyllium, ſalicis folia, ſolanum, ſemperuiuum, vitis folia.

DE

DE SECVNDIS ET TERTIIS SIMplicium medicamentorum facultatibus.

Caput XLVIII.

FAcultates medicamentorum ſimplicium quæ ex primis oriuntur, aut eas ſimplices, vel coniugatas nullius interuentu ſequuntur, ſecundæ appellantur, vt adſtringendi facultas refrigerationem primò comitatur, quemadmodum etiam repellendi, denſandi, & claudendi. Diſcutiendi verò, abſtergendi, tenuandi, rarefaciendi, attrahendi, & putrefaciendi, calefactionem. Tertiæ autem facultates ſunt, quæ vlterius procedendo propè particulatim appellantur, vt menſes ciendi aut ſiſtendi facultas, ſeminis generatrix, aut extinctrix, vrinam mouens, ſudorem eliciens, & ſimiles. Hæ magna ex parte primas & ſecundas ſequuntur. Non pigebit verò nos ordine ſingulorum generum medicamentorum, quæ ſecundis & tertijs prædita ſunt facultatibus catalogos texere, vt imperitiores ex ijs minore negotio formulas compoſitionum ſtruere poſsint, à reprimentibus orſi. Subijciemus autem ſingulis mox contrariorum catalogum. *Secundæ facultates quæ? Tertiæ facultates.*

QVAE REPRIMVNT.

Caput XLIX.

REprimentia vocamus quæ Græcis ἀποκρουστικά, alijs repellentia, vulgò repercutientia dicuntur. Ea ſunt quæ humores occurrentes, & in aliquam corporis partem irruentes retrò, & in altum pellunt, qualia ſunt omnia acerba & adſtringentia, quæ conſiſtentia ſua, Galeno libro 4. de Simpl. medic. facul. cap. 6. atteſtante, terrena ac craſſa ſunt, qualitate verò frigida. Cæterùm adſtringendi facultas non ſolùm frigidis, ſed & calidis quibuſdam ineſt medicamentis, vt liquet ex horum catalogo, qui eſt eiuſmodi. Aloe, alumen, amomum, acacia, abſinthium, agnus, acetum, ærugo, agaricum, arſenicum, balauſtium, bolus armenia, burſa paſtoria, adeps taurinus, vitulinus, & caprinus, braſsica bis cocta, chalcanthum, crocus, caſtanea, cyperus, corallium, chryſocolla, cadmia, carpeſium, cryſtallus, cornus, cotonea, cypreſſus, cortex thuris, equiſetum ebulus, flos æris, glans, galla, granum tinctorum, gentiana, gramen, hypociſthis, hedera, helxine, hieracium maius, hæmatites, intybum, lauri folia, lycium, lyſimachium, luteum oui aſſum, leporis coagulum, lens, lythargyrum, ladanum, melilotum, myrrha, myrtus, menta, morus, meſpilus, milium, myricæ fructus, malum punicum, malicorium, nuclei acinorum, nux moſchata, oxalis, oxyacantha, omphacium, oriza, polygonum, palmula, pentaphyllum, pilus leporis, piſſaſphaltum, plantago, pſylliũ, portulaca, pyra, perſica, plumbum vſtum, quercus folia, roſa, ruta, rhus obſonſorum, rhaponticum veterum, rubi folia & germina, ſalix, ſemperuiuum, ſantala, ſal, ſanguis draconis, ſuccinum, ſpodium, ſpongiæ terra lemnia thus, tragacantha, verbaſcum, vitex, vitis capreoli, ſtercus caninum, & xyloaloe. *Reprimentia quæ. Adſtringendi facultas non ſolum frigidis, ſed calidis ineſt.*

QVAE EX ALTO TRAHVNT.

Caput L.

ATtrahentia medicamenta, Græcis ἑλκτικά dicta ſunt, Galeno lib. de Simplic. medic. facul. 5. cap. 16. teſte, quæ ex alto vehementius trahunt, eſſentia quidẽ calida, & tenuium partiũ. Cæterùm attrahentium medicamentorum mate- *Attrahentia quæ. Attrahentiũ*

materia duplex. materia, alia ſponte nata eſt, vt anagallidis vtriuſq;, ariſtolochiæ, ciclamini, dictamni, galbani, geniſtæ, oxyacanthæ radicis, propolios, picis, piperis, porri, ſagapeni, ſcoriæ argenti, ſandarachæ, ſulphuris, liquoris cyrenaici & medici, terebinthinæ, ac thapſiæ. Alia ex putrefactione, ſeu coaſcente putredine generationem ſortita eſt, qualis eſt fermenti, & pſorici. Fimi præterea, ſi eius generatio ex putrefactione conſtat, materia omnis attrahendi facultate pollet. De ijs lib. 5. Simpl. Galenus.

QVAE DISCVTIVNT.

Caput LI.

Diſcutientia quæ. DIſcutientia, quæ Græcis διαφορητικὰ dicuntur, atteſtante lib. 13. Ther. method. Galen. ſunt quæ per inſenſiles meatus educunt. Ex quorum numero ſunt quæ ſequuntur: Abrotonum, althæa, adiantum, anethum, ariſtolochia, atriplex, aſphodeli radix, braſsicæ folia, bdellium, butyrum, bryoniæ radix, cappares, chamæmelum, erui farina, furfur, fœnumgræcum, dauci ſemen, galbanum, hordei farina, tritici, lupinorum, lini ſemen, lacha, ladanum, lilij folia, malua, mentha, mercurialis, melilotum, nigella, nitrum, origanum, pix ſicca, piper, reſina omnis, ruta, ſtichas, ſeſamum, ſampſychum, ſtyrax, ſulphur, ſagapenum, ſtercus omne, terebinthina.

QVAE ORA VASORVM aperiunt.

Caput LII.

Aperientia ora vaſorum. VEnarum & arteriarũ ora aperientia medicamenta, Græcis ἀναστομωτικὰ vocata, calida ſunt, acria, mordacia, craſſarum partium, & terrena, vt lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 13. teſtis eſt Galenus. Eiuſmodi ſunt, allium, anemonæ omnes, cepa, fel taurinum, cyclaminus.

QVAE VASORVM ORA obſtruunt.

Caput LIII.

Obſtruentia. OBſtruentia medicamenta, Græcis propriè στεγνωτικὰ, Galeno loco iam citato autore, dicta, ſunt quæ ora vaſorum conſtringunt & contrahunt, aut quæ ſenſiles excretiones cohibent. Hinc eſt quòd alio nomine συνάγοντα, κλείοντα, καὶ σφίγγοντα, hoc eſt, contrahentia, occludentia, & cõſtringentia dicantur. Hæc frigida natura ſunt, craſſarum partium, & adſtringentia, vt bolus armenia, balauſtium, & alia complura ſuprà capite 49. commemorata.

QVAE RAREFACIVNT.

Caput LIIII.

Rarefaciẽtia. RArefacientia, Græcis ἀραιωτικὰ appellata ſunt, quæ moderato ſuo calore quem inferunt, cutis meatus reſerant ac dilatant. Horum natura modicè calida, minimum deſiccans, & tenuium partium, vt chamæmelum, althæa, & quod ex ipſis præparatur oleum: nec minus quod ex cucumere agreſti, oui album, thus, oleum vetus, & cicinum.

QVAE DENSANT.

Caput LV.

Denſantia. DEnſantia, Græcis πυκνωτικὰ dicta, prioribus plane contraria ſunt, propterea quod meatus corporis cõtrahant. Horum vtiq; natura frigida, nec terrea, nec

nec aërea, ſed aquea, ſic vt tenuem ſubſtantiam non exprimant, ſed eam totam compingant, vt eſt aqua frigida, ſemperuiuum, portulaca, tribulus viridis, lens paluſtris, pſyllium, & vt ſemel dicam, quæcunq; refrigerant, ſed non adſtringunt.

QVAE OBTVRANT.

Caput LVI.

Obturantia. OBturantia nominamus medicamenta quæ Græcis ἐμπλαστικὰ appellantur, ea nimirum, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 10. teſte, quæ illita ἐμπλαστικὰ corporis meatibus tenaciter inhærent. Alio nomine Græcis ἐμφρακτικὰ, latinis ἐμφρακτικὰ, infarcientia, obſtructionem facientia nuncupantur. Hæc conſiſtentiam nacta ſunt ſiccam, citra tamen mordicationem, terrenam, ac glutinoſam: cuiuſmodi ſunt, amylum, ceruſſa, calx lota, cadmia, cimolia, alica, pompholyx elota, terra Samia. Saponaria

QVAE MEATVS REPVRGANT, & obſtructionem tollunt.

Caput LVII.

Meatus repurgantia. MEatus repurgantia medicamenta emplaſticis contraria ſunt, Græcisq; ἐκκαθαρτικὰ vocantur. Hæc mordacitatis expertia non ſunt, ſed nitroſa & ſubtilia. Alio nomine ἐκφρακτικὰ Græcis, obſtructiones tollentia, & infarctu ἐκφρακτικὰ liberantia latinis appellantur, vt erui farina, & lupinorum, amygdalæ amaræ, nitrum, aphronitrum, ſpuma nitri, abrotonum, ſeriphium, vrticæ ſemen, ſcilla, Absinthium marinum iris, ariſtolochia, aſparagus, abſinthium, chamæpitys, caſſutha, capparis cortex, lichen, ſerum lactis, & quæcunq; in ſe vincentem amaram qualitatem obtinent. His quoq; medicamentis ineſt, vt craſſos lentosq; humores extenuent. In extenuantium autem numero eſt artemiſia, cinnamomum, hyſſopus, iris illyrica, iuniperi baccæ, pulegium, ſtichas, & calamintha. Extenuantia

QVAE EXTERGVNT.

Caput LVIII.

Extergentia. EXtergentia, Græcis ῥυπτικὰ dicta, ſunt quæ in ſuperficie ſordem à cute, & vlceribus, Galeno vbi ſupra atteſtante, auferunt ac tergent. Differunt ab ijs quæ meatus repurgant, & obſtructiones tollunt, quòd illis ſint imbecilliora, & viribus inferiora, dulcia, & ſalſa, cuiuſmodi eſt mel, amygdalæ dulces, mulſa, ſaccharum, hordeum, cicer, radix iridis, faba, ſal, terebinthina, lupinorum & erui farina.

QVAE EMOLLIVNT.

Caput LIX.

Emollientia. EMollientia, Græcis μαλακτικὰ vocata, ſunt quæ id quod concretum eſt fundunt, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 6. autore, & ſenſim per halitum diſcutiunt, nec admodum calida, nec valde etiam ſicca exiſtunt. Eius generis ſunt ammoniacum, adipes omnes, atriplex, bdellium, butyrum, altheæ radix, adeps caprinus & taurinus, ceræ, colophonia, fœnumgræcum, crocus, galbanum, ladanũ, linum, lilium, lithargyrum, malua, nigella, opopanax, œſipus, pix, reſinæ omnes, medulla ceruina, & vitulina, ſtyrax, viſcum.

QVAE INDVRANT.

Caput LX.

Induran-

Indurantia.

INdurantia medicamenta, Græcis σκληρύνοντα nominata, Galeno lib. 5. de Simplic. medic. facul. cap. 9. teſte, viribus ſunt frigida & humida, veluti, portulaca, pſyllium, lenticula paluſtris, ſemperuiuum, & ſolanum. Siquidem concretione, non vacuatione, propriè loquendo, durum aliquid efficitur.

QVAE SVPPVRANT.

Caput LXI.

Suppurãtia. ἐκπυΐσκοντα.

SVppurantia ſiue pus mouentia medicamenta Græcis ἐκπυΐσκοντα dicta, ſunt quæ humorem tumores præter naturam excitantem, & carnem contuſam, in pus vertunt. Hæc cognatum ac ſimillimum corpori cui admouentur, & ipſa immutanti, calorem obtinent. Sunt etiam mediocriter humida, ita nimirum, vt nec augeant, nec minuant naturalem eius partis cui admota ſunt humiditatem, vt lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 5. teſtatur Galenus, quod ſaltem manifeſtum ſit, & ſentiri queat, ſed aliquid excrementi in vacuis ſpacijs contenti diſcutiant. Talia ſunt, althæa, aqua temperata, adeps porcinus, vitulinus, butyrum, crocus, cera, fœnumgræcum, farina lolij, bryoniæ radix, capita liliorum alborum, hordei farina, tritici farina, ladanum, lini ſemen, maſtiche, œſypus, pix, thus, reſina, ficus, ſtyrax, ſtichas, & ſmyrnium.

QVAE CRVSTAS EFFICIVNT, & adurunt.

Caput LXII.

Cruſtas efficientia. Adurentia.

MEdicamenta quæ admota corpori cruſtas efficiunt, Græcis ἐσχαρωτικὰ nuncupantur, & καυστικά, id eſt, adurentia. Hæc in quarto ordine ſunt calida, & conſiſtentia craſſa, ignisque inſtar, & cauterij ritu corpus colliquant, cruſtasque excitant. Qualia ſunt, allium, æs vſtum, auripigmentum, cantharis, cinis, præſertim ficulna, calx viua, chalcanthum, chryſocolla, pyrethrum, ſinapi.

QVAE PVTREFACIVNT.

Caput LXIII.

Putrefacientia.

PVtrefacientia medicamenta Græcis σηπτικὰ vocata, ſunt quæ carnem, mollem maximè ac teneram, tum liquare, tum colliquare poſſunt, idque abſque dolore, vt ſunt arſenicum, chryſocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum, & ſandaracha. Ex ijs ſunt quæ propriè putrefacientia nominantur, quæ ſcilicet cum fœtore corrumpunt. Inter putrefacientia recenſentur, quæ Græcis καθαιρετικά, latinis detractoria, aut carnem imminuentia, quòd nimirum extimam ſuperficiem detrahant, & carnium excreſcentiam imminuant & abſumant, vocantur. Imbecilliora enim ſunt quàm quod in altum ſubire valeant. Cuiuſmodi ſunt aſiæ petræ flos, æris ſquama, æs vſtum non lotum.

Putrefacientia propriè dicta. καθαιρετικά. Carnem imminuentia.

QVAE CICATRICEM INDVCVNT, ET glutinant, carnemque generant.

Caput LXIIII.

Cicatricem inducentia.

CIcatricem inducentia, Græcis ἐπουλωτικὰ nominata, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 15. autore, ſunt propriè loquendo, quæ cutem cõtrahunt, conſtringunt, cõſtipant, denſant, præterea ſiccãt, & calli inſtar indurant. Differunt

runt ab ijs quæ Græcis κολλητικά, latinis glutinantia dicuntur, quòd hæc minus quàm illa ſiccent. Nam in glutinandis vlceribus ſiccandum ſolum quod præter naturam confluit, quo nimirum laborans particula ſuperuacuis vacet. In cicatrice autem ducenda, non modò quod confluit, verumetiam humor qui in ipſa carne continetur, eſt conſumendus, vt ſcilicet caro in cutis ſimilitudinem mutetur, quæ carne multo aridior exiſtit. Carnem verò generantia, quæ Græcis σαρκωτικά dicuntur, ijs omnibus minus in primò quidem ordine ſiccant, & modicè ſineq; morſu detergunt, quemadmodum copioſius lib. 3. Ther. method. cap. 4. & 5. Galen. docet. Leuiora ſunt thus, aloë, colophonia, hordei farina. Vehementiora, ariſtolochia, cadmia, erui farina, iris. Sarcotica verò nominantur nō quod carnem reſtituant, ſed quod naturam, quæ carnis generandæ opifex eſt, in procreanda carne iuuent. Cæterùm glutinant, & cicatricem inducunt quæ ſequuntur, aloe, alumen, amylum, ariſtolochia, althæa, anagallis, bolus armenius, balauſtium, centaurium, chamædrys, chamæpitys, cadmia, coralliuni, dracontium, equiſetum, eupatorium, ebulus, æs vſtum, gummi acaciæ, gentiana, glans, gypſum, iris illyrica, iſatis, lolium, lycium, myrtus, myrrha, lithargyrum, palmulæ, plantago, pentaphyllum, pumex, plumbum elotum, perfoliata, papyrus vſta, ſymphytum maius, ſanguis draconis, ſarcocolla, ſpongia, terra lemnia, thus, tormentilla, teſta oui, verbenaca.

Glutinantia.

Carnem generantia.

QVAE VRINAS MOVENT.
Caput LXV.

Vrinam mouentia, Græcis διουρητικά vocata, exacrium ſunt genere, vt lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 12. teſtis eſt Galenus, ac proinde calida & ſicca: præterea quod in ſanguine aqueum tenueq; ac ſeroſum eſt, ſegregant. Cuius ſanè generis ſunt apij ſemen, ammi, aſarum, acorum, dauci ſemen, fœniculi, betonica, radix aſparagi, polium, meum, ſeſeli, phu, ſmyrnium, & omnia ferè quæ menſes cient.

Vrinam mouentia.

QVAE MENSES CIENT.
Caput LXVI.

Menſes cientia medicamenta ab ijs quæ vrinam mouent, differunt, quòd minus ſiccant. Ea ſunt eiuſmodi. Aſarum, amomum, ariſtolochia, abrotonum, acorum, adiantum, abſinthium, artemiſia, aniſum, aſphodeli radix, ammi, braſsica ſatiua, bryoniæ radix, betonica, cypari radix, caſia, cinnamomum, coſtum, cicer, calamus odoratus, caſtorium, capparis, centaurium maius & minus, chamæmelum, calamintha, chamædrys, calluna, cyclaminus, dictamnus, daucus, gingidium, fœniculum, eryngium, elleborus vterq;, galbanum, helenium, hypericum, heliochryſus, iuncus odoratus, iris, lilij radix, leucoion, laſerpitium, maiorana, marrubium, myrrha, meliſſophyllum, naſturtium, nigella, opopanax, origanum, ocimum, pulegium, piper, polium, petroſelinum, pæonia, ruſcus, ruta, radix rubiæ, roſmarinus, ſmyrnium, ſaluia, ſabina, ſagapenum, ſeſeli, ſerpyllum, ſcordium, ſtyrax, thlaſpi, trifolium, ſtaphylinus, vrtica, vitex, phu, thymus.

Menſes cientia.

QVAE MENSES SISTVNT.
Caput LXVII.

Siſtunt menſes omnia quibus adſtrictoria ineſt facultas, præſertim acacia, anthera, balauſtiū, burſa paſtoria, coagulū leporis, fragaria, hypociſthis, cornu ceruí-

Siſtentia menſes.

ceruinum, hyoſcyamus, lycium, lapis hæmatites, limonium, lyſimachia, myrtus, nymphæa lutea, pæoniæ ſemen, calyces glandiũ, rubus, oxyacantha, ſemperuiuum, ſymphytum, ſolanum, thus, vua paſſa cum nucleis.

QVAE LAC ET SEMEN GENERANT. Caput LXVIII.

Lac generantia.

LAc generant quæ mediocriter calefaciunt, Galeno lib. 5. de Simpl. medic. facul. cap. 20. teſte, & exiccant. Quæ vero plus quàm expediat calefaciunt, quæq; immodicè deſiccant aut refrigerant, partim qualitatem ſanguinis vitiantia, partim ipſum minorem ac pauciorem reddentia, lac prouenire prohibent. Lac autem gignunt, partim alimenta, partim medicamenta. Alimenta quæ boni ſunt ſucci, & mediocriter calida & humida. Medicamenta, quæ pituitoſos ſuccos excalefacientia in ſanguinem conuertunt. In lactis itaq; procreatione ſanguis contemplandus venit. Si enim is paucus eſt, vniuerſam victus rationem excalefacientem & humectantem eſſe oportet. Sin deterior, ſiquidem bilioſus fuerit, primum purgationem deſiderat, mox victum iam dictum. Si verò pituitoſior, medicamenta requirit excalefacientia aut primo, aut ſecundo ordine, non tamen deſiccantia. Inter ea potiora ſunt quæ non tantum ſunt medicamenta, ſed & nutrimenta, veluti eruca, fœniculum, & anethum, virentia adhuc.

Semen generantia.

Huius generis eſt ſmyrnium, apium, ſium, & polium. Cæterùm ſemen generant cibi qui bene nutriunt, & flatuoſi ſunt, totiſq; ſubſtantijs familiares: medicamenta verò flatuoſa, & calida, vt bulbi, cicer, fabæ, polypodes, conus, ſcincus, ſatyrion, lini, ſemen, & eruca.

Extinguentia.

Extinguunt contra, deſiccantia, refrigerantia, & quæ totis ſubſtantijs ſunt contraria, vt ruta, agnus, nymphæa.

QVAE LENIVNT DOLOREM. Caput LXIX.

Dolorem mitigantia.

DOlorem lenientia & mitigantia, Græcis ἀνώδυνα, καὶ παρηγορικὰ καὶ πραΰντικὰ appellata, ſunt quæ primo ordine calefaciunt, ac tenuiũ partium exiſtunt, vt anethinum oleum, chamæmelinum, chamæmelum, fœnumgręcum, linum, panis calidus, adeps anſerinus, gallinaceus, ſuillus, vitellus oui. De quibus plura lib. 3. cap. 4. dicemus, vt non ſit opus de illis hoc loco copioſius tractare.

QVAE STVPEFACIVNT. Caput LXX.

Somnifera. Stupefacientia.

MEdicamenta Græcis ὑπνωτικά, id eſt, ſoporifera, & ναρκωτικά, hoc eſt, ſtupefacientia, dicta, ſunt quæ corpus noſtrum refrigerant, & ſenſum eouſq; obſtupefaciunt, vt ſi paulo liberalius ebibantur, mortem afferant, vt opium, cicuta, mandragora, papauer, ſolanum, hyoſcyamus, & id genus alia, de quibus loco paulo antè indicato fuſius agemus.

QVAE VENENIS RESISTVNT. Caput LXXI.

QVæ venenis aduerſantur & reſiſtunt, Græcis ἀλεξιτήρια καὶ ἀλεξιφάρμακα nuncupantur. Sunt taman qui priuatim ea quæ venenatarum beſtiarum ictus

ἀλεξιτήρια. ἀλεξιφάρμακα.

aut venena ſanant, ἀλεξιτήρια nominent: ea verò quæ deleterijs medentur, ἀλεξιφάρμακα. Horum quidem medicamentorum duplex eſt natura, vt lib. 5. Simpl. medic. cap. 17. Galen. teſtatur. Siquidem quædam alterant, quædam verò vacuant ex labo-

exlaborante corpore, ſeu venenum corrumpens, ſeu deleterium medicamentum. Alterant autem vel vna qualitate, aut duarum coniugatione, aut denique tota ſubſtantia. Vacuant verò totius ſubſtantiæ ſimilitudine, & caliditate ſubtilium partium, vt latius loco iam monſtrato Galenus docet. Venenis autem reſiſtunt, quæ ſequuntur: Abrotonum, aniſum, ariſtolochia longa, abſinthium, allium, adiantum, ammi, apium, bdellium, butyrum, braſsicæ ſuccus, bolus armenius, bryoniæ radix, cepa, cyperi radix, betonica, caſtorium, cardamomum, citrij mali ſemen, chamædrys, cyclaminus, caſia, coſtus, calamintha, eryſimum, fœniculum, gentiana, galbanum, iuniperus, libyſticum, marrubium, iuglans, origanum, pulegium, polium, laſerpitium, piper, ruta, rapi ſatiui ſemen, terra lemnia.

QVAE AMBVSTIS MEDENTVR.

Caput LXXII.

ADeps ſuillus, althæa, acacia, aſphodelus, atramentum ſutorium, adiantum, alumen, ſciſsile, beta, corium vſtum, bulbi hyacinthi, & liliorum alborum, cynogloſſum, cimolia terra, ebulus, gallium, gummi arabicum, hedera, hypericum, helxine, lactuca ſylueſtris, malua, morus, ouum, plantago, ſemperuiuum, ſeſamum, ſtercus ouillum, columbinum, ſambuci folia, thus, verbaſcum. De quibus plura apud Paulum lib. 4. cap. 11.

QVAE STRVMAS DISCVTIVNT.

Caput LXXIII.

ADiantum, aparine, althæa, capparis radix, coriandrum, cortex fabarum, iris, hordei farina, lens, lupinum, lolium, lapathum, meliſſophyllum, laſerpitium, lithoſpermon, galiopſis, naſturtium, plantaginis radix, pix liquida, piper, pentaphyllum, ſcordium. De quibus copioſius in lib. 5. medendi rationis noſtræ cap. 10. diximus.

QVAE PVRGANT.

Caput LXXIIII.

Purgatoria medicamenta duplicia. Generatim.

MEdicamenta quæ Græcis καθαρτικά, Latinis purgatoria vocantur, bifariam accipiuntur. Vno enim modo communiter ac generatim ſic appellantur medicamenta, quæ quouis modo corporis excrementa expurgant. Qua quidem ratione omnia medicamenta, quæ à quibuſcunque corporis partibus vacuant, purgantia dicuntur, nempe ἔῤῥινα, βηχικά, ἀποφλεγματισμοί, οὐρητικά Græcis dicta, id eſt, quæ per nares vacuant, tuſſes mouent, à capite vacuant pituitam, & vrinam elicientia. Altero modo per excellentiam, pro iis ſolum, quæ vel vomitu, vel alia deiectione expurgant. Atque horum tres notantur ordines. Vnus eſt malignorum, in quibus vis & ſubſtantia ineſt venenata, vt eſt chamelæa, colocynthis, & ſcammonium. Alter eſt mediocrium, qui à priorum malignitate nonnihil declinant, vt eſt, agaricus, rhabarbarum, aloë, ſena, & eiuſmodi. Tertius, benignorũ, quæ ſcilicet minimum ab alimenti natura deficiunt, cuiuſmodi ſunt caſia, manna, pruna, myrobalani. Quæcunque verò hac lege purgant, ea trahendi vim obtinent, alia vnum quempiam humorem, alia duos, aut etiam plures. Trahunt autem humores, non communi & promiſcua quadam vi, ſed Galeno lib. 3. de Simp. medic. facul. cap. 24. aliisque locis multis teſte, totius ſubſtantiæ eſſentiæue ſimilitudine, amicitiaue ſeu qualitatum quæ in ſubſtantiis ſunt adeoque inſita familiaritate. Nihil enim refert, vtro loquendi modo vtaris, quem-

Per excellentiam.

Purgantia medicamenta trahũt humores ſibi familiares totius ſubſtantiæ ſimilitudine.

quemadmodum metipſe Galen. lib. 5. iam citati operis cap. 16. teſtatur, vbi ita ſcriptum reliquit: Qualitatis familiaritate attrahere nihil aliud eſt, quàm totius eſſentiæ ſimilitudine trahere. Nam qualitatum familiaritatem, amicitiam, conſenſumúe non vocat Galenus, niſi proprietatem illam quæ in natura ſeu vniuerſa ſubſtantia conſiſtit. Non eſt autem ſubſtantia illa rei materia, à qua vnumquodq; aut tenuis, aut craſſæ ſubſtantiæ dicere ſolemus, neq; huius ſubſtantiæ ſimilitudo attrahendi cauſa exiſtit. Nam neq; agaricus, neq; colocynthis tenuis ſubſtantiæ quum ſit, craſsiorem pituitam: neq; rheumbarbarum quod adſtringentis & ſolidæ craſſæq; ſubſtantiæ ſit, tenuem bilem educeret, ſed præſtantior eſt tota illa ſubſtantia, à qua tanquam ab intimo principio defluit & manat quæ totius ſubſtantiæ proprietas appellatur. Hæc igitur quum neq; materia ſit, neq; temperamentum neceſſe eſt rei forma, vt Philoſophi loquuntur, ſit, præcipua ac tota rei compoſitæ, vt Galenus vocat, ſubſtantia exiſtit. Hæc vtiq; proprietas quia obſcuritate naturæ ita inuoluta eſt, vt neq; euidenter percipi, neq; verbis dici poſsit, occulta & cæca rerum proprietas, quod ſcilicet neq; colore, neq; ſapore, neq; odore, neq; vllis ſenſuum qualitatibus, ſed ſolis operibus percipi poſsint: & Græcis non raro ἰδιότης ἄρρητος, id eſt, proprietas quæ efferri non poteſt, nominatur. Harum itaq; occultarum qualitatum cauſa quum nec in primis, nec in ſecundis qualitatibus mõſtrari poſsit, rectiſsime in totam rei eſſentiam ſubſtantiamúe transfertur, & ob id ſimilitudo totius ſubſtantiæ dicitur. Hanc totius ſubſtantiæ proprietatem ſiue ſimilitudinem, non ſolum medici, ſed & philoſophi ſtatuere coguntur, dum eò veniunt vt effectæ rei cuiuſpiam ratio nequeat vel acutiſsimi hominis ingenio explicari, lucemq; recipere, neq; quoquo modo primorum elementorum naturis attribui. Per philoſophos autem non omnes qui hoc nomine ſuperbire voluerunt intelligimus, ſed veteres illos tantum philoſophiæ proceres, qui non omnium quæ fiunt, ſed quorundam duntaxat rationes ab elementis petierunt, neq; cauſas eas attigerunt, quas generali nomine occultas rerum proprietates appellant. Hinc eſt quòd Ariſtoteles quoq; naturalem philoſophiam inſtituens, quæ ex primis rerum naturis atq; ex rebus ſenſu perceptis demonſtrationes affert, dum fortè in abſtruſas & inexplicabiles huiuſmodi quæſtiones incidit, earum ſolutione certaq; definitione ſe abſtinens, inquit omnes eſſe ſupra captum humanæ mentis. Vt valdè ineptos eſſe, & philoſophi nomine indignos oporteat, qui omnium rerum naturales rationes ac cauſas afferri poſſe exiſtimant. Vt præclarè dixerit Theophraſtus, eos qui de omnibus rationem quæritant, ſimul cum ratione ſcientiam tollere: immò verius eos rationem petere eorum quorum neque eſt, neque fuit. Meritò igitur illis euenit vt dum omnium actionum cauſas producere conantur, non leuibus ſe ambiguitatibus implicent, & alter ab altero, quò ſapientior & acutior videatur, diſſentiat. Quapropter rectiſsimè Galenus philoſophiam naturalem quæ ſe intra ſuos limites non continet, contemnit, & ab huius ſtudio medicos dehortatur, quòd ſcilicet in innumerabiles tum ambiguitates, tum errores, eos qui illã ſectantur, conijciat. Quum itaq; actionis purgantium medicamentorum cauſa ab elementis, ac primis ſecundisq; qualitatibus peti non poſsit, optima ratione hanc à tota ſubſtantia, ſeu occulta eorundem proprietate qualitateúe proficiſci ſtatuit. Verùm hic non deſunt qui hoc Galeni placitum miris modis exagitãt, & tanquam à veritate abhorrens explodunt. Nam habet hoc ſeculum homines quorum hoc vnicũ eſt ſtudium, vt quę à veteribus etiam optimè dicta ſunt, conuellant, ſugillent, & miſerè lacerẽt, adeoq; non ſecus vitent quæ quis antea dixit, quàm Aſpides vel Baſiliſcos. Ea planè res transuerſos agit quàm plurimos hodie ſcriptores, affertq; in diſciplinas memorabiles errores, & pernicioſos, dum mauult quiſq; autor eſſe ſuæ ſententiæ, quàm aſſertor

Qualitatum familiaritas.

Occulta proprietas.

Similitudo totius eſſentiæ.

Philoſophi etiam ad totius ſubſtantiæ proprietatem ſiue ſimilitudinẽ confugere coguntur.

Lib.1. Metaph. cap. 5.

Lib. 2. Simp. cap. 5.

Quam philoſophiam contemnit Galenus.

Aduerſariorum Galeni confutatio.

aſſertor aut enarrator alienæ. Cæci non vident quanta ſit laus, & paruiſſe bene monenti, & rectè docenti aſſenſiſſe: aut certè longè malunt, ſe ſcientes prudentesque falſum pro vero affirmare, quàm alienæ opinioni acquieſcere. Hoc itaque nouitatis prurítu laborãs Guilielmus Puteanus, nuper libellum edidit, in quo magno ſtudio Galeni ſententiam, medicamenta purgantia à ſubſtantiarum ſimilitudine ſuccos trahere, aſſerentis explodere nititur. Nam hanc ſuam occultam proprietatẽ philoſophis & medicis, ſi Dijs placet, inauditam eſſe ait: quod tamen falſum eſſe, ex ijs quæ paulo antè diximus, abundè conſtat. Proinde medicamenta purgantia non à totius ſubſtantiæ proprietate ſiue ſimilitudine ſuccos trahere, ſed à forma ſua ſubſtantiali efficiente, vt à primo trahente & præcipuo, atque à temperamento natiuo, tanquam ſecundo, ſiue inſtrumentario mouente, contendit.

Puteani libellus aduerſus Galeni de purgantibus medicamẽtis ſententiam.

Quod dum facit, non aliud conatur, vt fuit hoc hominum genus perpetuò ſuperbum, quàm vt medicos cogat philoſophico more, à quo tamen frequenter, & nequaquam temere, abhorrẽt, loqui. Quaſi verò ſi etiam ad formam medicamentorum actiones referamus, res ſit intellectu facilior, quàm ſi ſimilitudini totius ſubſtantiæ illam feramus acceptam: quum palàm ſit longè eſſe hanc recentium philoſophorum loquendi rationẽ quàm medicorum obſcuriorem: ſiquidẽ inter hos magna hodie eſt contentio, quid forma ſit ſubſtantialis.

Superbia commune philoſophorũ vitium.

Etſi enim in eo conſentiant, quod forma ſit quæ toti eſſentiam largiatur, tamen quid tandem ea ſit, inter illos non ſatis conuenit, alijs hanc cœlitus dimitti & diuinã eſſe, alijs de potentia materiæ educi, alijs quatuor elementorũ mixturam & temperaturã, nonnullis ignem, quibuſdam ſpiritum feruidũ eſſe dicentibus, & tamen interim nihil non ad formam referre ſtudent. Quod fortè ferendum eſſet, ſi in cæteris omnibus etiam illi inter ſe conuenirent, & non circa ſingula inter ſe pugnarent, atque diſſentirẽt, perpetuamque hanc per ſecula litem alerent, & quod Firmianus ait, vnaquæque ſecta, quas ſanè multas habent, omnes alias euerteret, & ſe ſuaque confirmaret, nec vlla alteri ſapere concederet, ne deſipere ſe fateatur.

Philoſophorum inter ſe diſsidium.

Quid multa? philoſophorum ratio nihil conſtans perſuadere poteſt, ſed ſemper in lubricis opinionibus vacillat, nec intellectus ad omnia incertus habet quod teneat. Quumque de ſingulis philoſophi diſputant & opinantur, de nullis certi ſunt. Hinc tot, & quidem inter ſe ex diametro pugnantes de principijs rerum naturalium, mundi pluralitate & duratione, alijsque rebus com pluribus opiniones ac diſſenſiones, quas Diuus Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 41. percenſet, natæ ſunt. Quæ non ideo à me cõmemorantur, vt in vniuerſum philoſophorum doctrinam damnem: ſed vt moneam, ne hanc ita cum medicina miſceamus, vt ad illorum præſcriptum nobis perpetuò loquendum eſſe putemus: quum conſtet, inter illos ſuorum dogmatum nullum eſſe conſenſum: & vt ſtudioſi intelligant, furore quodã nouitatis correptos eſſe hodie pleroſque, qui dogmata medicorum omnium, tum Græcorum tum Arabum, conſenſu recepta, fucatis philoſophorum rationib. ſuſpecta reddere conantur. Hi ſanè ſunt, qui nulli ſubſcribere in animum induxerunt, ignominiam exiſtimantes ſi non alijs doctiores ab omnibus reputentur. Alios qui veterum ſcripta interpretari ſtudent, furti accuſant: nec vllum laudem aliquã mereri putant, qui non alicuius noui dogmatis autor eſſe velit. Homines mehercle quauis venenata fera nocentiores, quòd non ſolum plurimos ſeducant, ſed & vt multi in dubitationem rapiantur, efficiant. Quo nomine fit vt ad veritatis cognitionem peruenire nunquam poſſint. Et niſi Deus optimus maximus excitauerit viros aliquot pios, & veritatis doctrinæ amantes, qui ſe horum conatibus opponent, & illorum nugas explodant, propediem medicinę eueniet, quod ſuperioribus annis theologiæ accidiſſe compertum habemus. Hanc enim ita philoſophorum deliramentis obſcuratam fuiſſe conſtat, vt ne veſtigium veteris & veræ theolo-

giæ relictum fuerit. Vt ſcitiſsimè à noſtratium quopiam dictum ſit, referente Diuo Hieronymo, philoſophos eſſe patriarchas hæreticorum, vt appellant, id eſt, impiarum ſectarum, mendaciorum, diſsidijꝙ autores. Quod verum eſſe omnium temporum hiſtoriæ teſtantur. Quapropter & illud Pauli mihi vſurpare libet: βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσαι ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης. Ita enim eos diuus Paulus appellat, quod per inane nomen ſapientiæ, ſimplices ſeducebant. Ex horum quidem numero, vt diximus eſt Puteanus, qui vt noui dogmatis autor eſſet, & cornicum, quod dicitur, oculos configeret, ad formam ſubſtantialem potius quàm ſubſtantiæ ſimilitudinem purgantium medicamentorum actionem referre voluit. Et tamen interim fatetur ſubſtantialem formam meritò nos ſubſtãtiam totam vocare poſſe, quia ſine ea materia prima conſtare & cohærere non poſsit. Quare inquit, ſi per totam ſubſtantiam formam ſubſtantialem intelligat Galenus, cum eo ſanè fatemur attractionem humorum à tota ſubſtãtia fieri. Si ignoras Putide, Puteane dicere volui, quid per totam ſubſtantiam Galenus intelligat, cur illius dogma, quod tibi non ſatis cognitum fuit, tanto faſtu ſugillare auſus es? An non ille multis in locis ingenuè fatetur ſe ignorare quæ ſit formę eſſentia? Quomodo enim ille ſe cognoſcere eam impudenter iactaret, quam philoſophis nondum ſatis perſpectam eſſe intelligebat? Quum itaꝙ Galenus, & alij qui hunc ſecuti ſunt, formarum naturam & eſſentiam ignorarent, adeoꝙ quid illæ aut agere aut pati valerent, non ſatis intelligerent, maluerunt hoc genus actionum in occulta proprietate, vel tota rei agentis ſubſtantia, quàm forma ſubſtantiali, & meritò quidem, ponere. Nam quum hæc actio nec temperamẽtorum duntaxat, nec materiarum ſit, ſed horum certè omnium, rectiſsimè toti ſubſtantiæ hanc tribuerunt, quam philoſophi formam ſubſtantialem, alij proprietatem, uirtutem ſeu qualitatem occultam quæ rationem formæ ſequitur, appellare maluerunt. Nominet verò unuſquiſꝙ vt velit, Galenus certè ſimilitudinẽ ſubſtantiæ, vel qualitatis familiaritatem, & nonnunq̃ ſimpliciter qualitatẽ vocat. Siquidẽ ſolenne eſt Galeno, & Hippocrati quoꝙ, vt quas formas rerum philoſophi, ipſi qualitates quæ ſecundum rei naturam inſunt, & naturas appellent. Quapropter non magnopere reſiſtendum eſſet Puteano, quòd purgantium medicamentorum actionis cauſam, formæ ſubſtantiali acceptam ferret. Quòd verò ſubijcit in eodem libello, cauſam hanc à qualitatibus elementarijs primis, vel ſecundis dependere, hoc eſt vt metipſe interpretatur, ab immodico calore, & acrimonia iunctis cum nidore quodam naturę ingrato, id ferendum nullo modo erit, maximè quum eam etiam fuiſſe Galeni ſentẽtiam dicat, & quaſi ille quoꝙ purgantia omnia eſſe calida, & acria, ſuoꝙ calore & acrimonia trahere ſcribat. Nam quàm falſa & à Galeni mente adeoꝙ veritate ipſa abhorrens hæc ſit Puteani ſententia, paucis iam oſtendemus. Si calor & acrimonia tractionis humorum à purgantibus medicamẽtis cauſa erit, certè vt omnia calida & acria intra corpus ſumpta idem efficere poſſe fateamur neceſſe eſt. Sed falſum idipſum eſſe, experientia quotidiana conuincit. Siquidem plurima ſunt vehementer calida & acria medicamenta, quæ tamen trahendo ad ſe humores non purgant: vt eſt, piper, naſturtium, ſinapi, zingiber, pyrethrum, & id genus alia. Præterea ſi caloris ratione medicamẽta purgantia traherent, concedendum eſſet, ea nullos certos, ſed quoſuis ſibi obuios trahere humores. Nam calor quicquid ſibi occurrit, & vt trahatur magis idoneum eſt, ad ſe allicit. Purgans autem medicamentum quum in corpus aſſumptum fuerit, vt lib. 1. de humana natura teſtatur Hippocrates, primum eum humorem, ὃ ἂν ἀυτέῳ κατὰ φύσιν μάλισα ᾖ, id eſt, qui maximè ſibi ſecundum naturam & cognatus eſt, deinde reliquos quoꝙ trahit & purgat. Sic certè medicamentum pituitam purgans. Primùm pituitam trahit longius etiam diſtãtem, dimiſſa ac præterita interim flaua bile,

Coloſſ. 2.

Purgantium medicamẽtorũ actio non à primis vel ſecundis qualitatibus dependet.

hor. 31.

bile. Deniq; ſi calor tractionis medicamentorum cauſa eſſet, concedendũ foret id magis cæteris trahere & purgare, quod calidius eſſet: id quod tamen manifeſtiſsime falſum eſſe conſtat. Quippe Colocynthis & Elaterium validiſsime trahunt & purgant, quũ tamen minus quàm Sinapi aut Naſturtiũ ſint calida. Non etiam vrget Puteani argumentum, quo colligere nititur calorē cauſam eſſe tractionis medicamentorum, propterea quòd omnia medicamēta purgantia ſint calida. Eſt enim hic fallacia conſequentis, vt Dialectici appellãt. Perinde enim eſt, ac ſi ita quis colligeret: Omnes homines ſenſu tactus ſunt præditi, Aſini ſenſu tactus donati ſunt, igitur aſini ſunt homines. Quum itaq; hoc modo Puteanus colligit, omnia trahentia ſunt calida, medicamēta purgantia omnia ſunt calida, igitur medicamēta purgantia trahunt: conſequentiam negamus, ꝓpterea quòd hac ratione in ſecunda figura ex puris, vt loquuntur Dialectici, affirmatiuis nihil ſequatur. Cæterùm non negamus tamen calorem ad attractionem aliquid conferre, nõ tamen vt primũ efficiens, ſed vt adiuuãs tantũ, & validiorem tractionem reddens. Atq; huc videtur reſpexiſſe Galenus, dum lib. 3. de Simpl. medic. facul. cap. 25. ſcribit: Cnicum calore ſuo quàm pituitam valētiorem eſſe, vt trahere quàm trahi magis par ſit. Siquidē caloris perpetuò propriũ eſt vt attrahat, ſed non hoc magis quàm illud: totius aũt ſubſtãtiæ, ſeu occultæ proprietatis, aut virtutis formę, vt attrahat hoc magis quàm illud. Proinde vniuerſalis, vt ita dicam, tractio à calore, particularis huius vel illius humoris, à tota ſubſtantia, vel à formæ virtute perficitur.

Calor tractionem medicamentorum iuuat.

Formæ autem virtutem non appellamus niſi illam occultam ſeu indicibilem proprietatem, quæ totam eſſentiam, vel, vt philoſophi loquunt, formæ eſſentiam ſequitur. Nam & Themiſtius inſitã rei proprietatem eſſe definit quippiam, quod rei ſubſtantia ex ſe profert, & tanq̃ de ſuo ſinu promit, atq; ab illa dimanat. Occultæ igitur dicuntur, non quod omnino à nobis percipi & comprehēdi nequeãt, vt nonnulli cenſent, quandoquidem eas experientia deprehēdi conſtet, ſed quod guſtu, aut ratione monſtrari & cognoſci haud poſsint.

Formæ virtus quid.

Quapropter vt tandem dicendi finem faciamus, medicamenta purgantia medio quaſi ordine inter alimenta & deleteria dicta conſederunt, q; neq; vt alimenta in noſtram ſubſtantiam conuertantur, neq; hanc prorſus corrumpant. Extremorum igitur naturam participant, quòd partim nobis ſimilia, partim diſsimilia ſint. Atq; dum nec vinci omnino, neq; vincere poſsint, inimica diſsimilitudine velut per ſeditionem exiguntur & exterminantur, ſecum interim ſimilitudinis neceſsitudine eum humorem abducentia cum quo illis maior eſt affinitas, amicitia, ſeu familiaritas. Quæcunq; autem ab ijs in alimentorũ extremum latusúe propius acceſſerunt, qualia ſunt quæ benigna vocantur, ea ſi ſuo purgãdi fine quauis occaſione fruſtentur, in humorem ad quē educendum apta erant, conuertuntur, ceduntq; nonnunq̃ in alimentum corpori. Quę verò à medio in latus deleteriorum magis declinant, quod genus ſunt vehemētiora, ſi quando purgandi finem non aſſequuntur, corpori grauiter incommodant, quemadmodũ fuſius lib. 3. de Simpl. medic. facul. cap. 24. & 26. Galenus docet.

Purgantium actio vt perficitur.

Cæterùm quum in medicamentorum ſimpliciũ numero quæ per excellentiam purgãtia nominant, quędã, vt iam diximus, benigna ſint, ac blandè, quietè, ſuauiter, ac ſine moleſtia humores noxios nõ quidē totius corporis, ſed quarundã duntaxat partiũ vacuent, aluumq; ſubducãt, atq; ob id barbaris ac recentiorib. benedicta vocent: quędam verò vehementia, & non citra moleſtiã & laborioſē humores totius corporis noxios purgantia, ideoq; maligna nominentur, de omnibus particulatim diſſeremus, à leuioribus ac benignis orſi.

Medicamēta purgantia benigna.

Vehemētiora

DE CASIA NIGRA.

Caput LXXV.

CAſia nigra recentioribus Græcis, Arabibus fiſtularis fiſtulæúe appellata, magna & procera eſt arbor in India, & Aegypto naſcens, folio Iuglandis, ordine,

Forma.

ordine, vti in Fraxino, diſpoſito, fructu ſiliquaúe oblonga, tereti, vtrinq; faſtigiata, intus fiſtuloſa, concretum intus humorem continens nigrum, guſtu præ dulci, ſed planè medicato, non vna coaleſcentē ſerie continuitateúe, ſed ex interuallis, ligneis tenuibusq; membranis interuenientibus ſeptū, ſeminalibus oſſibus ſpecie & figura non diſsimilibus ijs, quæ ſiliqua priuatim dicta profert. Hæc veteribus Græcis planè incognita, recentiorib. aūt, Actuario præſertim, notiſsima fuit. Deligenda ponderoſa, collucēs, perplena, quam ſi concuſſeris, incluſa intus grana ſemináue non obſtrepunt. Refrigerare Græci recentiores eam calores iecoris intemperatos, calidamq; & humectam primo ordine, perhibent. Flauam bilem, ſed magis retorridā, & quæ iam ferè in atram degenerat bilem, ſuauiter & citra moleſtiam, quod eius vis ventriculum non pertranſeat, hæc ipſa expurgat. Quinetiam pituitam mediocriter educit. Datur ijs audenter ac intrepidè, qui ob teneram ætatē, aut aliam quamuis cauſam deijcentia aluum medicamenta reſpuunt. Præbetur pueris, & fœminis vterum ferentibus commoditate & neceſsitate quadam vrgente, quibus validius aliud medicamētum ſumere denegatum eſt. Item ijs, quibus exuperans febris, reliquorum medicamentorum vſus, aſpernatur. Caſia quidem tribus aut quatuor drachmis ſumpta vix mouet aluum. Datur itaq; à ſemiuncia ad vnciam vnam, ſi per os ſumatur. In clyſteribus ab vncia vna ad duas vſq; exhiberi poteſt.

Delectus. *Temperamentum.* *Facultas.* *Pondus.*

DE MANNA. *Caput LXXVI.*

MAnna Mauritanis, Arabibus, & Gręcis recentioribus dicta, proxima eſt natura, atqui imbecillior, quare meritò ſecundum ſibi à Caſia locum arrogat. Hanc Galenus Melaërium & roſcidum vocat. Siquidem tanquam ros è cœlo cadit, vbi halitus è terra & aquis prodeuntes, ſolis calore ſublati, ac deinde exactè extenuati ac cocti, à frigore noctis in vnum coguntur & denſantur, atq; in mellitos grumos coit, Manna, herbarum & arborum folijs inhęrens. Sunt qui-bus ros Syriacus, & Lybani appellatur. Vergiliarum autem exortu, vel Sirio ſplendente, ſublucanis temporibus venit, ſiue ſit cœli ſudor, ſiue purgantis ſe aëris ſuccus, ſiue aquæ, ſiue naturæ liquor. Optima cenſetur quę recēs eſt, ſplendens, candicans, & in puriſsimos grumos concreta, guſtu melleā præ ſe ferens dulcedinem, nullis ſurculis aut folliolis implicata. Cæterùm huic recentiores Græci eandem quam Caſiæ nigræ tum temperaturam, tum vim tribuunt. Nam aluum deuorata, vel hauſta ciet, tamen imbecilliter. Ideoq; tum fœminis vtero gerentibus, tum pueris ipſis tuto ſemper exhiberi poteſt. Alijs medicamentis addita, vires eorum auget. Cæterùm bilem quoq; flauā ſimplici ratione pellit. Datur ijſdem quibus Caſia nigra. Maiori pōdere, q̃ Caſia ſumitur. Datur enim ab vncia vna ad vncias tres. Meſue tamē intra ſeſcunciam cōſiſtit. Leuem certè, aut ferè nullam, niſi magna quantitate ſumat, ſoluendi aluumq; ſubducēdi vim habet. Quod ijs compertum eſt, qui iuxta Libanum fuerunt. Nam referunt indigenas eius montis quā abundè eo ſatient, nihil tamen lædi, nec aluū ſibi quoquo pacto ſubduci ſentire, ſed eo tanq̃ obſonio nutriri. Quod partim cōſuetudini acceptum referendum erit, quæ facit vt ea quæ medicamenti rationem habeant, fiant naturalia, quemadmodum anus Athenienſ. exemplum quod à Galeno lib. 3. Simp. cap. 18. refertur, abundè docet. Quapropter quū melli quodam modo ſimilem facultatē habere conſtet, facilè ea carere maximè dum infimæ ſortis hominibus, nec admodum abundantibus medemur, liceret, modò peregrinorū admiratione non ita duceremur, neq; ſtulti, contēptis noſtratib. è longinquis regionib. allatis vti potius, q̃ ijs quę noſtris in hortis proueniunt malle mus. Sed ſtultitię noſtræ, temere ſumptus immodicos facientes, condignas damus pœnas. Ad principum aūt & diuitum curationē adhibere Mannam nemo prohibet, modò ſit optima, & non exoleta. Quæ aūt à me de manna dicta ſunt, non ita intelligi volo, quaſi prorſus eam à medicorū vſu, veluti Matthiolus ſiniſtrè interpretatur, excluſam velim. Fieri eñ poteſt vt indigenis Libani montis, ob frequentem vſum, aluum non deijciat, ſed ferè in alimenti naturā abeat, per-

Lib. 3. Alim. Melaërium. *Ros Syriac.* *Delectus.* *Facultas.* *Pondus.*

indeatq; Cicuta anui Athenienſi, cuius Galen. lib. 3. de medic. facul. cap. 18. meminit, quæ ex conſuetudine paulatim inducta, nihil nocuit, eiq; naturalis facta eſt. Verùm quū Manna non niſi magna quantitate ſumpta, nempè, vt ipſe fatetur Matthiolus, duarū & ſemis vnciarū, aluū moueat, & ſumptuoſum ſit medicamentū, hac loquendi ratione medicos admonere volui, ne illa tam frequenter, præſertim in tenuioris fortunę hominibus, quū Caſiæ nigræ copiā haberēt, cui Gręci recentiores eandē vim aſsignant. Quæ mihi hoc loco dicenda fuerūt, vt Matthioli cauillationes retunderem, & ne quis peregrinorū medicamētorum vſum penitus damnare putaret.

DE OXYPHOENICE. *Caput LXXVII.*

Ὀξυφοίνιξ Actuario, Nicolao, & alijs recentiorib. Græcis (nam è veterib. nemo quicq̄ de eo memoriæ ꝓdidit) ab acido ſapore dictus, ſylueſtris palmę fructus eſt. *Palma ſylueſtris.* Hęc aūt arbor eſt fronde ſaligna virens, pomo pruni figura, oſſe duro, nucleo intus exili, carne foris copioſa, colore è nigro in luteū langueſcente. Officinę medicorum à barbaris edoctę Thamar indū, id eſt, palmulā Indicā nōminant. *Thamar Indus.* Plurimus eñ apud Indos naſcitur, qui palmulā ſua lingua Thamar vocare conſueuerunt. Ex ijs quæ ad nos importantur nulli, vel pauci admodū integri reperiunt̃. *Delectus.* Nam plerunq; contriti, & in maſſam quandā compacti deferunt̃; quā ſi diſieceris, flauos nucleos inuenies, varias formas referētes. Hincq; adeò fit, vt hodie non per numeros, vt alij fructus, ſed potius per pōdera medicamentis indant̃. Probatur recēs, pinguis, acido ſapore, ſubniger, lucidus, tener, non exuctus vetuſtate. *Temperamentū.* Algētis naturę eſt, & vt Actuar. ſcriptū reliquit, in 2. ordine refrigerat & humectat. *Facultas.* Cōtra flauā bilem pollet. Nihil eñ huius impetus æquè domat, pręter Rheon indicū. Arquatis auxiliat̃, ſitim reſtinguit, dolorib. capitis remedio eſt, noxios humores qui in ventriculo coierūt deijcit, appetentiā inuitat, cibi faſtidiū abigit, nauſeas & vomitus ſedat. Inſaniā ac furorē mulcet. Tertianis febrib. correptos cū Rheo & Caſia nigra, ꝑſus liberat. Ardentib. quoq; medet̃. Noxas oēs à calore natas mitigat, deſtillationesq; quas bilis feruor excitauit, inhibet. *Pondus.* Dandi pōdus Actuario & alijs poſteriorib. Gręcis eſt vncia vna, Meſue eo quòd leuiter purgat ab vncis duab. ad quinq; propinari poſſe cenſet.

DE MYROBALANIS. *Caput LXXVIII.*

Myrobalani, veterib. Gręcis & Latinis indicti, Actuar. teſte, fructus ſunt nobiles, mediocriter & citra noxā aluū cientes, qui ex Aegypto Syriaq; deportant̃, callo corporis cōpactili, oſſe intus lignoſo. *Forma.* Hos ſane in quinq; genera diſcernunt, quę non modò effectu differre obſeruarunt, ſed & alia alijs gigni arborib. *Genera.* Quidam eñ flaui ſeu lutei, eo ꝙ herbaceo colore flaueſcāt, vocant̃, oblongi, ſpiſsi, pōderoſi, exili nucleo, cute craſſa. *Flaui.* Seplaſiæ hodie Citrinos appellant. Alij ſunt, quos à colore cęruleo & in nigrū vergēte nigros nomināt, ſolidi, ponderoſi, ſine nucleis, oliuę forma. *Nigri, ſiue Indici.* Officinę Indos ſiue Indicos vocant. Nonnulli Cepuli vocant̃, ſubnigri ſiue ex fuſco rubeſcentes, quo maiores, eo meliores, carnoſi, ob id etiā graues, vt aqua mergant̃, pingues, ampli, & ſemidigitales, Chebulos Seplaſię nominant. *Cepuli.* Quarti generis Myrobalani Empelitici, vel vt alij nomināt Empelici dicunt̃, lapillorū penè figura cute oſsib. hærēte paruis colore in cinereū languente. *Empelitici.* Hi tamen non integri, ſed in fragmēta diſſoluti ac fracti ad nos perferuntur. Officinę Emblichos nuncupant. Quinti generis Beletzici vel Bellerici appellant̃, eadem quaſi forma qua Empelitici, maiores tamen, & inſtar pyramidis rotundi. *Beletzici.* Seplaſię Belliricos nominant. *Temperamentū.* Temperamento ſunt in primo receſſu frigidi, in altero verò ſicci, ex Arabum, Meſues præſertim, traditione. *Facultas.* Generatim cor, ſtomachum, ventriculum, iecur, & inteſtina ſua adſtrictione roborant & firmāt, ſed vſti multo magis, & eloti. Qua de cauſa ignem & aquā experti, magnā purgātis facultatis iacturā faciunt, ꝙ tenuiorib. & ſicciorib. conſtent particulis. Horum etiā vſus ætatem conſeruat integram, adeoq; ſenectutem remoratur, cutis colorem cōmendant, halitus præſtant ſua-

uitatem, mẽtem exhilarant: & triſtitiam abigũt. Purgant ventriculũ quiſq; pro
ſua quæ illi inſita eſt proprietate. In quibus itaq; decumbens fluxio partẽ aliquã
male habet, aut inteſtina exulcerat, hos vſtos & elatos adhibemus, & mediocri-
ter aluũ ſubducunt. Priuatim verò tria prima eorundẽ genera capitis ſuperua-
cuum humorẽ educunt, ſed flaui, bilẽ flauam, nigri atram, cepuli pituitam detra
Flauorum. hunt. Flaui præterea corporis æſtus refrigerant, accenſamq; bilẽ deijciunt. Ni-
Nigrorum. gri triſtitiã diſcutiunt, quartanas & tremulos ſanãt, lepras purgant, & corporis
Cepulorum. bonũ reſtituunt colorẽ. Cepuli aciem oculorũ illuſtrãt, thoracem repurgãt, co-
Empeliticorum. ctiones iuuãt, aquæ inter cutẽ, & longis febrib. auxiliantur. Empelitici pituitã
trahunt, proſunt neruis, & lethargicis mentis aciem exacuunt, ventriculũ pur-
gant, cardiacis ſuccurrũt affectibus, ſitim ſedãt, faſtidia diſcutiũt, comprimunt
Beletzicorũ. vomitus. Beletzici eiuſdẽ quaſi naturę ſunt cuius Empelitici, medent aũt pecu
liariter purulẽtis excreationibus, venis ſedis, hęmorrhoidas vocãt, ſanguinem
profundentib. capillorũ defluuio, quos etiã denigrare tradunt, ex amygdalino
oleo & melle triti. Cæterùm non prætereundũ nobis hoc loco erit q̃d rectè Ara
Myrobalani obſtructiones pariunt. bes monuerũt, Myrobalanos in vniuerſum oẽs promptè obſtructiones excita-
re, idq; ob adſtrictoriã quam obtinẽt facultatẽ. Quare laborantib. obſtructione
per ſe temere exhibẽdi non ſunt, ſed adijciẽda illis medicamẽta quæ obſtructio-
nes ſoluere, adeò q; adſtrictoriæ eorundẽ facultati reſiſtere poſſunt. Flauorum
Pondus. pondus eſt, ſi in ſubſtantia propinentur, à drachmis duab. ad quatuor. Macera-
torum à drachmis trib. ad decem. Nigrorum in ſubſtantia à drachmis duab. ad
ſemiunciam. Infuſorum à ſemiuncia ad vnciam vnã & dimidiã, ſi per ſe ſumant.
Idem eſt pondus Cepulorũ, Empeliticorũ, & Beletzicorum. Atqui hîc etiam
Puteani opinio cõfutata. vt Puteani dogma explodamus neceſſe eſt, qui Arabes Myrobalanis pro pur-
gãtib. medicamentis non rectè vſos eſſe, ac falſò ſingulis horũ generib. ſuccos
ſibi proprios attrahẽdi facultatẽ eoſdem tribuiſſe contẽdit. Nam, ait, quum oẽs
frigidi, ſicci, & adſtringentes ſint, adeò q; vaſa obſtruant, fieri non poteſt, quaq;
facultate iam dicta, vt humores à iecore, vel membris vẽtriculo vicinis, meatib.
comprimendo obſtructis, atq; occluſis, myrobalani ad ventriculum trahant,
attractosq; deijciant. Non videt aũt principiò Puteanus, nõ ſolum Arabes, ſed
& recentiores Gręcos, & inter hos magnæ autoritatis & doctrinæ virũ Actua-
rium, idem de Myrobalanis q; Arabes, & quidem ante illos, tradidiſſe. Dein q;
illi vnanimi conſenſu literis mandarũt, poſteriorũ quoq; medicorum experien
tia comprobatũ eſt. Præterea præ ſtudio ſerẽdi noui dogmatis, parum quid di-
cat Puteanus animaduertit. Nam ratio illius procederet, ſi Myrobalani præter
eas quas recenſet nullam aliam, quàm ipſe illis impudenter & non citra menda-
cium adimit, haberent facultatem. Habent autẽ purgandi facultatem, q̃d tum
Græci recentiores, tum Arabes teſtant, & quotidiana eorũ qui medicinã faciũt
experientia confirmat. Hanc quũ pro ſuo ſomnio, q̃d ſuprà abundè confutaui-
mus, ad calorem, qui in Myrobalanis nullus eſt, referre non poſsit, vt illis à to-
ta ſubſtantia, inuitus etiam fateatur, inſit neceſſe eſt. Quod itaq; purgant My-
robalani, Græci recentiores & Arabes non manifeſtis qualitatibus, ſed occul-
tæ potius ipſorum proprietati, quæ à tota eorundem ſubſtantia dimanat, acce-
ptum ferunt. Et quum ſemper facultates illæ quæ à tota ſubſtantia rebus in-
ſunt, ijs quæ à qualitatibus prodeant manifeſtis ſint ſuperiores, & primò ſuas
exerant actiones, nihil mirum purgandi facultatem Myrobalanorum reli-
quas quæ illis etiam inſunt anteuertere. Et quidẽ Puteanus fatetur adſtrictio-
nem Rhabarbari ab amaritudine, tanquam maiori ac vehementiori, ſuperari.
Vt autem amaritudo veluti vehemẽtior in Rhabarbaro vincit adſtrictionem,
ita vtraſq; purgandi eius facultas ſuperet neceſſe eſt. Hinc eſt quod Rhabarba-
rum poſtquam purgandi facultatem, tanquam cæteris ſuperiorem, exeruit, tan
dem etiam & poſtremò adſtrictoriam ſuam facultatem oſtentat, ventriculũ &
inte-

inteſtina roborando. Idem etiam in Myrobalanis accidit. Quare rectè Meſuæ filius horum decoctum promptius & valentius obſtruere ſcribit, quàm macerationem. Nam decoctum elicit etiam portionem ſubſtantiæ earundem terream & adſtringentem, quæ purgatricem frangit: maceratio autem, tantum purgatricem. Quapropter Baptiſta Montanus perperam hoc loci Meſuen erroris inſimulat, & decoctum Myrobalanorum magis, quàm infuſionem purgare contendit, quod ſcilicet, ſi dijs placet, purgandi ſuam vim in craſsioribus & terreis partibus, quandoquidem comprimendo purgent, habeant. Si enim ideò purgant Myrobalani quod adſtringendo & comprimendo ſoluunt, cydonia certè inter purgantia numerabuntur, quæ itidem à cibo ſumpta aluum ſubducere, Galeno etiam teſte, poſſunt. Verùm quum hoc ex accidenti efficiant, & non per ſe, inter purgantia numerari non debent, quod omnia hæc per ſe, & ſua purgandi facultate aluum deijciunt. Quare Puteanus merito recentiores erroris notat, quòd ea quæ comprimendo tantum aluum ſoluunt, in purgantium numerum adſciuerit. Errat autem & ipſe quod Myrobalanos hac etiam ratione aluum deijcere putat, quum non ſua compreſſoria ſeu adſtrictoria, ſed potius purgatrice, quæ illi à tota ſubſtantia ineſt, facultate id pręſtent. Sed vt Montani errorem plenius detegamus, & Myrobalanorum vim purgatricem non ineſſe craſsiorib. ac terreis eorundem partib. oſtendamus, ſciendum erit Montanum ſibi ipſi ex diametro pugnare, quũ in capite de torrefactione ſcribit, ad fluores alui Myrobalanos torrefactos eſſe adhibendos. Quippe ſi tenues partes ex torrefactione exhalant, vt ipſe etiam fatetur, craſsiores verò ac terreæ remanent, inq; ijſdem, vt idem contẽdit, purgandi facultas Myrobalanorum ineſt, igitur torrefactos Myrobalanos magis purgare, quàm nõ toſtos fateatur neceſſe eſt. Si autem magis purgant, igitur ad compeſcendum alui fluorem inutiles ſunt. Hinc itaq; perſpicuum euadit, purgandi facultatem Myrobalanorum non adſtrictioni, ſed potius toti eorundem ſubſtantiæ tribuendam eſſe. Falſum igitur eſt dogma eorũ qui hos comprimendo purgare aſſerunt. Repudiandum quoq; furioſum Puteani conſilium, qui omnia Myrobalanorum genera à medicorum praxi, ac pharmacopolarum officinis prorſus eſſe eijcienda ſuadet, non ſolum quia magnas obſtructiones toti corpori humano afferũt, vt ipſi quoq; Arabes confitentur: verùm etiam quia, vt quodam in loco ſcribit Fuliginas medicus, nulla eorũ ſpecies non carioſa, prorſusq; corrupta ad nos defertur. Quòd enim obſtructiones pariunt, id poſt expletam purgationem faciunt, ideoq; in obſtructionibus, quod paulo antè diximus, non exhibendi Myrobalani, aut illis permiſcenda quæ obſtructiones ſoluunt. Optandum deniq; eſſet vt recentes haberemus: verùm quum loca vnde afferuntur longius à nobis diſtent, aridioribus vtamur oportet, eorundem pondera augentes.

DE SENA.

Caput LXXIX.

SEna ſiue Seno poſterioribus tantum Græcis nota fuit. Abundè autẽ nobis in tertio de Stirp. hiſtor. tomo deſcripta eſt, vt nõ ſit opus hic eius integram texere hiſtoriam. Vſus foliorum, & ſiliquarum eiuſdem, quos folliculos vocãt, exiſtit. Efficaciores aũt ſunt Meſue autore ſiliquæ, quæ ſcilicet ante maturitatẽ demetiuntur. Sunt enim Senæ folliculi duûm generum. Alterum per ſe caducum, & in ſtirpe arefactum, à quo ſemen eximitur nigrum, & prorſus ferè euanidum. Alterum verò, quod ante maturitatem demetitur, craſſum, ponderoſum, ſucco prægnans, & tegetibus expanſum ſiccatur. Primum genus, quo officinæ ſcatent, non modo minorem folijs vim deiectoriam habet, ſed propemodum nullam. Alteri non minor, quàm folijs aluum deijciendi vis ineſt.

Citra

Citra noxam, vt Actuarius autor eſt, purgant trahuntúe pituitam & bilem.
Facultas. Reliquos humores modeſtiſsimè purgat, retorridam atramq; bilem, earumq; ſuffuſiones ex gallinaceo iure depellunt. Vetuſto capitis dolori, ſcabiei, comitialibus, impetigini ſuccurrunt. Verùm decoctũ eorum potius quàm farinam propinat. Meſue ſcribit tergere, diſcutere, citra moleſtiam melancholiam & bilem torridam purgare, à cerebro, ſenſorijs, pulmone, corde, iecore, & liene, corpus efficere floridum, obſtructionesq; viſcerum ſoluere, aliaq; poſſe, quæ apud
Pondus. illum legere quiuis poteſt. Cæterùm pulueris pondus drachma vna. Decocti ſemiuncia, aut drachmę quinq;. Quidam ad vnciam vnam vſq; progrediuntur. In Guaiaci decoctione nonnulli adijciunt ſemiunciam de ea, & interdum vnciam cum dimidia. Multis tormina concitat, alijs eſt clemens, pro varia ſumentium natura. Infrenatur eius malicia adiectione maſtiches, vel caryophyllorum.

DE POLYPODIO.

Caput LXXX.

Facultas. POlypodij hiſtoria itidem alibi à nobis eſt conſcripta. Radicis eius tantum vſus eſt. Laudatur ſolidum, nodis plenum, & foris nigreſcens, intus piſtaciorum virorem referens. Actuarius & alij poſteriores Græci melancholici humoris purgandi vim ei tribuunt, ideoq; melancholicis affectibus mirabiliter
Pondus. confert. Dioſcorides bilem & pituitam trahere literis mandauit. Dantur purgatæ radices drachmæ duæ, affuſa aqua mulſa. Meſue de ea exhibendum cenſet à
Infrenantia. drachmis duabus vſq; ad ſex. Noſtri eius maliciam infrenandam eſſe tradunt odoratis, ſemine nimirum aniſi, zingibere, caryophyllis, & cinamomo, idq; Meſues autoritate moti, nullo veterum exemplo.

DE EPITHYMO.

Caput LXXXI.

Vis. QVid ſit tum Grecis, tum Arabibus, Epithymum, ſuprà quum de floribus ageremus, eſt expoſitum. Vis epithymi eſt, vt atram euocet bilem. Vitijs flatu turgentibus & hypochondriorum noxis opitulatur, & quibus iecur aggrauatur, & qui ſpirandi difficultate laborant. Obſtructionem lienis, & morbos inde ortos ſanat, item quartanã, lepram, & vlcera ab atra bile pronata. Datur, Actuario autore, adultis tuſum & cribro excuſſum ſcrupulorũ quinq; pondere, cum decocto vuarum paſſarum purgatarum, vel aceto mulſo, & ſalis pau-
Pondus. xillo. Dioſcorides pondere quatuor drachmarũ in ſero lactis, aut mulſa ad melancholicum purgandum humorem exhibendũ eſſe docet. Aegineta ad quinq; progreſſus eſt drachmas. Meſue nimis audaculus, à tribus drachmis ad ſeptem vſq; tranſit. Sed præſtat intrà cõſiſtere, & rarò vltra quinq; drachmas ꝓpinare.

DE ALOE.

Caput LXXXII.

Delectus. ALoes hiſtoriam alibi narrauimus. In præſentia ea tantum quæ ad inſtitutum noſtrum pertinere videntur, attingemus, è quorũ numero delectus eſt. Aloe itaq; optima cenſetur pinguis, nitida, ſplendida, ſincera, calculorum expers, & ſine arenis, ſubfului aut rufi coloris, friabilis, iecoris modo coacta, facilè liqueſcens ſiue humeſcens, odorata, & eximiæ amaritudinis. Non
Genera. eſt autem niſi ſuccus herbæ ſemper virentis. Et ſunt eius duo genera. Primum eſt id cuius iam notas ordine percenſuimus. Hanc aloen medici
Succocitrinũ. & pharmacopœi hodie ſuccotrinam decurtata voce, quum illis ſuccoci-

trinam

Aloe { ſuccocitrina / caballina

trinam dicendum eſſet, appellant. Alterum eius genus arenoſum eſt, puriſsimę quaſi ſedimentum, veterinarijs tantum dicatum, ac ſolis mulomedicis vſurpatum, & propterea Caballinum officinis dictum. Hęc nigra, obſcura, fęci ſimillima, odore tetro, & arenoſa, ideoq; omnium viliſsima.

Caballinum.

Porrò aloe non totũ corpus vacuat, ſed inſidentem ſtomacho, ventriculo, & inteſtinis bilem, cum inhęrentibus inibi excremẽtis, citra noxam exigit. Danda eſt ijs potiſsimũ qui capitis afficiuntur moleſtia propter frequentes ex ventriculo ſurſum latas exhalationes. Præbenda quoq; ijs, qui ob eandem cauſam oculorum ſuffuſionibus laborant, necnon ijs quibus lingua & os facilè reſiccantur. Verùm hic nobis obgannit Puteanus, & aloen non rectè à nobis alijsq; medicis inter ea medicamenta quæ à totius ſubſtantiæ proprietate humores ſibi familiares trahunt & purgant, cõnumerari inquit.

Puteani opinio exploſa.

Nam quũ Aloes vis purgatoria, Galen. li. 8. de Comp. medic. localium teſte, iecoris regionem nõ tranſcendat, adeoq; à toto corpore haud trahat, fieri non poteſt vt inter purgantia medicamẽta numeretur. Quaſi verò à ſpecie ad genus negatiuè ductũ argumentum valeat. Vt eñ non rectè ita colligit, aſinus non eſt homo, igitur aſinus nõ eſt animal: ita quoq; haud ſequit, aloe non eſt totius corporis purgatoria, igitur aloe non eſt purgatoria. Nam fatemur quidẽ cum Galeno aloen non purgare totũ corpus, atqui nihilominus tamen purgatoriam eſſe affirmamus, ꝙ nimirũ peculiares ſibi trahẽdo humores, eoſdem per aluũ deijciat. Sic eñ per excellentiam purgatoria medicamenta Galenus deſcribit: Quo nomine factũ eſt vt Actuarius Aloen, caſiam nigram, myrobalanos, & oxyphœnica inter verè purgantia, hoc eſt, ea quæ propriũ & determinatũ, vt ita dicã, humorem trahunt, numerarit, non obſtante ꝙ totum corpus non purgent. Purgant aũt hæc omnia à tota ſubſtantia. Neq; enim Aloe abſtergendo, neq; Caſia lubricando, neq; Myrobalani comprimẽdo, vt iuniores putant, & nos paulo antè oſtendimus, purgant, aliàs omnia abſtergentia, lubricantia, & comprimentia purgarent, quod abſurditate haud vacaret maxima: ſed ineſt illis vis certum quendam humorem attrahendi, propter quam meritò purgantia nominantur. Quum aũt duplicia ſint purgantia, leuia nimirum & vehementia, quę hactenus numerauimus, non totũ corpus, ſed aliquas duntaxat partes purgant. Aloen autem eſſe purgatoriam, & trahere familiaritate ſubſtantię, in peculiari apologia noſtra aduerſus Puteanum hunc ſcripta abundè oſtendimus, vt non ſit neceſſe idipſum hoc in loco longius tractare. Nobiſcum quoq; ſentit Ioannes Baptiſta Montanus, vir apprimè doctus, & cuius vmbram Puteanus nõ aſſequetur vnquam, omnes deniq; quotquot olim, & hodie inter celebres habiti ſunt medici.

Ioan. Baptiſta Mõtanus.

Sed quàm parum ſuæ cauſæ fidat Puteanus, vel hinc conſpicitur, quòd nomẽ meum in egregio illo ſuo libello exprimere metuerit, inſignem ætatis noſtrę medicum me appellans, qui tamen magno ſtudioſorum omnium malo publicè profitear. Ego verò Puteane putidè id flagitium, cuius me mendaciter inſimulas, in te potius torquendum eſſe exiſtimo, vt qui nouas & prodigioſas feras opiniones, & vel ambitione, vel malicia corrumpas & depraues, quę à veterib. rectè tradita ſunt, & plurimos tuis ſcriptis, falſaq; doctrina ſeducas, vel ſaltem in dubitationẽ rapias. Ego contrà nullas fingo nouas & monſtroſas opiniones, ſed veterũ ac probatiſsimorũ virorũ conſenſum amplector, eorumq; ſcripta q̃ poſſum fideliſsimè enarro, neminemq; ſciẽs ſeduco. Lubens pręterea alia quæ quaſi ridẽs profert Puteanus, ꝙ ſcurrilia ſint, & indigna quibus reſpondeam. Porrò quum omnia reliqua quæ ventrem deijciunt medicamenta, ventriculo negotiũ faceſſant, ſola verò aloe ipſum iuuans potius confirmat, ideò medicamentis quæ maliciam eius, quam nullã obtinet, refrenent, emendent, & frangant, non indiget. Hinc eſt quod Dioſcorides etiam teſtetur, hanc alijs purgantibus medicamentis admiſtam præſtare, vt minus ſtoma-

Purgantium medicamẽtorum ſola aloe ventriculũ confirmat.

ſtomachum infeſtent. Impugnat autem & hoc Puteanus, ſed nullius momenti argumentis, quæ plus ſatis in Apologia noſtra aduerſus ipſum conſcripta confutauimus. Quibus in præſentia quod addã nihil habeo, niſi quòd dicam aloen non ſolum propter manifeſtam aliquam qualitatem, nempe adſtrictionem, ſtomacho eſſe gratam, ſed & proprietate quadam latente. Nam niſi id fateamur, nulla ſubeſt cauſa cur addita cæteris purgatorijs vt minus infeſtet ſtomachũm, efficere poſsit. Neq; etiam vt id affirmemus abſurdum erit, quum in confeſſo ſit abſinthium iecori, capparim lieni eadem ratione grata eſſe. Simili ratione Eupatorium iecur, & Scolopendrium lienem iuuat. Neq; enim Puteanus hic ad ſuam rationem confugere poteſt, qua oſtendere conatur aloen debilitare magis ſtomachum quàm roborare, quòd plus in ea ſit amaræ detergentis, & expurgantis, quæ ventriculum debilitat: quàm adſtringentis, quæ eundem roborat. Nam in Eupatorio etiam incidendi & detergendi facultas, adſtrictoriam vincit. In Cappare quoq; ſuperior eſt qualitas amara, & acris, inferior autem acerba, & tamen nihilo minus vtrumq; medicamentum roborandi facultatem obtinet, hoc lienis, illud iecoris. Quapropter non ſolum manifeſtę qualitati id acceptum ferendum, ſed & latenti proprietati, quæ à tota horum ſubſtantia manat. Cæterùm datur aloe pondere drachmarũ duarum, Actuario atteſtante, ex aqua mulſa. Cuius ſententiæ Aëtius, & inter Arabes Meſue ſubſcribit.

Pondus.

DE CNICO.

Caput LXXXIII.

QVi Cnicus & Cnecos Gręcis vocatur, Latinis Cartamus dicitur. Eius hiſtoriam tomo altero noſtrorum de Stirp. hiſtoria Commentariorum exarauimus. Semen eius, quod candidum eſt, planum ſeu læue, & plenum, pituitam per ventrem vacuat. Actuarius ſeminis triti drachmas tres in gallinacei decoctiſus, vel ptiſanæ cremorem indendum, colatumq; bibendum eſſe præcipit. Sunt qui eodem teſte, ſeminis pulpam, drachmæ pondere cum amygdalis, aniſo, & melle cocto miſceant, & in catapotia cogant, & arquatis commodè præbeant: id quod mitius habetur. De Meſues ſententia ſemen hoc datur à drachmis quatuor ad aureos quinq;, ſeu ab vncia dimidia ad drachmas ſex. Flos eius à drachma vna ad aureos duos exhibitus, idem poteſt.

Delectus. Facultas. Pondus.

DE RHA SEV RHEO.

Caput LXXXIIII.

POſterioribus Græcis, Actuario præſertim & Nicolao Myrepſo, duplex eſt Rha ſeu Rheum. Vnum, quod veteribus Dioſcoridi, Galeno, & Plinio cognitum fuit, radix eſt foris nigra, ſed Crocum aliquo pacto dum manditur referens, Centaurio ſimilis, ſed paulo minor, & rufior, ſine odore, laxa & leuis, guſtu leniter adſtringens. Affertur ex ijs quæ ſupra Pontum ſunt regionibus, vbi Boſporus & Rha fluuius, qui huic radici nomẽ dedit: Dioſcoridi ῥᾶ, καὶ ῥῆον, vt etiam Galeno, dicitur. Idem interdum cum adiectione ῥέον ποντικὸν, id eſt, Rheum ponticum appellatur. Vſus eſt ijſdem nomenclaturis Paulus. Interdum etiam, perinde atq; Actuarius, ῥίζαν ποντικὴν, hoc eſt, radicem ponticam vocat. Plin. Rhacoma. Celſus radicem ponticam nominat. Hoc Rha veterum purgandi facultate deſtitutum fuit, quod hinc primùm fit manifeſtum, quia nemo veterum Græcorum, aut Latinorum illi vnquam purgandi vim ineſſe literis mandauit. Imò inter Arabes Serapio & Auicenna Rheubarbari hiſtoriam tractantes, nullius prorſus purgandi facultatis quæ illi ineſſet meminerunt. Præterea ſi purgandi facultas medicamentis à tota ſubſtantia ineſt, vt, vno dempto

Rha ſeu Rheum duplex. Veterum.

Rha veterũ purgandi facultate caruit.

Putea-

Puteano, omnes tum veteres, tum recentiores medici fatentur, & nos ſuprà demonſtrauimus, vt reliquis omnibus quæ à manifeſtis prodeunt qualitatibus, ſuperior ac validior ſit neceſſe eſt. Si verò eſt validior, omnesq́ alias ſuperat, ac talis in Rha veterum fuit, fieri certè non potuit quin illam veteres, qui crebrò Rha pontico hoc vſi ſunt, aliquoties deprehenderint. Non autem deprehendiſſe, hinc omnibus perſpicuum euadit, quòd illius nullo vnquam in loco mentionem fecerunt. Quomodo enim hanc in ſolo Rhapontico ſilentio tranſirent, quam in cæteris omnibus magna diligentia poſteris memoriæ prodiderunt. Nullam verò fuiſſe purgandi facultatem in Rhapontico, Dioſcorides omnium maximè oſtendit, qui diſertis verbis in Rhapontico ἀνωτάτην δύναμιν εἶναι συπτικήν: hoc eſt, ſupremam & maximam eſſe adſtrictoriam facultatem, aſſerit. Si itaq́ cæteris omnibus ſuperior eſt adſtrictoria, igitur nullam in eo fuiſſe purgatoriam fateamur oportet. Nam ſi in ea fuiſſet, reliquas omnes, adeoq́ etiam adſtrictionem, tanquam ea quæ à tota ſubſtantia dimanat, ſuperaſſet, ac primum omnium ſe exeruiſſet. Porrò nullam prorſus habuiſſe Rha veterũ purgatoriam facultatem, ex eius quoq́ ſuccedaneo omnibus conſpicuum euadit. Siquidem pro eo Centaurio magno vſi ſunt veteres. Quod in ſuo libello περὶ ἀντιβαλλομένων inſcripto Galenus teſtatur, ita ſcribens, ἀντὶ ῥέος, κενταύριον, id eſt, pro Rheo Centaurium vſurpandum. Nemo autem veterum vnquam fuit, qui Centaurio purgatoriam ineſſe facultatem ſcripſiſſet. Atq́ hinc palàm fit omnibus, cur Centaurij magni radix, Rhei pontici appellationem hodie in officinis medicorum retineat. Nulla profectò alia de cauſa, quàm quòd tum poſtquam in veri Rhei pontici penuria medici eius ſuccedaneo Centaurij magni radice vti cœpiſſent: quæ Rheopontico, Dioſcoride autore, forma & facultate ſimilis eſt: ſenſim è medicorum cognitione verum rheum ponticum abierit, donec eò tandem ventum ſit, vt quum prorſus iam ex illorũ noticia ipſum excidiſſet, eius ſuccedaneum, verum eſſe Rheum ponticum crederent, adeoq́ eius nomen in Centaurij magni radicem transferrent, quod etiam hodie retinet. Deniq́ non habere veterum Rheum purgatoriam facultatem, ex Nicolao etiam Myrepſo ſatis liquet, qui pro eo non ſolum Centaurio maiore, ſed & Symphyti radice vtendum eſſe docet. In nominum enim quorundam quibus ille in ſuis compoſitionibus vtitur explicatione, ita ſcriptum reliquit: ἐὰν μὴ ἢ ῥέον, κενταύριον τὸ μέγα, ἢ συμφύτου ῥίζα: ſi deſtituaris Rheo, Centaurio magno, aut Symphyti radice vtendũ. His omnibus accedit, quòd Rha ponticum illud quod D. Gerardus Caroli Quinti Imperatoris apud Solymannum Turcarum imperatorem orator, proprijs manibus in Ponti regionibus eradicatum, in noſtras regiones inuexit, itidem purgandi facultate deſtitutum eſt. Nam experientia compertum eſt, duarum drachmarum pōdus datum aluũ haud mouere, ſed potius adſtringere. Alterum Rheum eſt recentiorum, quod ſic appellare placuit, quia veteribus Græcis Dioſcoridi, Galeno, & Theophraſto, atq́ inter Arabes Serapioni & Auicennæ etiam incognitum fuit: recentioribus aũt Græcis, Paulo nimirum, Actuario, & Nicolao, quibus ſimpliciter ῥέον appellatur, celebratum. Eius autẽ duo faciunt faſtigia. Vnum ῥέον βαρβαρικὸν, hoc eſt, Rheum barbaricum, q̃d ex Barbaria vocata deportetur, illis dicitur. Alterum ῥέον ἰνδικὸν, hoc eſt, Rheum Indicum, propterea quòd ex India, aut locis Indiæ proximis, nempe Scenitis populis, vt autor eſt Stephanus de Vrbibus, Perſidis, affertur, vnde Sceniticũ etiam à quibuſdam nominatur. Vtriuſq́ Nicolaus in Droſato ſeptuageſimo meminit, & quidem ſeparatim, vt hinc diuerſa eſſe inter ſe liqueat. Meſue tria facit Rhei genera. Vnum Indicum, quod Raued Sceni appellat, omnium præſtantiſſimum. Alterum barbarum, generis nomine vocat. Nam omnes regiones vnde hodie affertur, maximè verò Troglodytica, barbariæ nomen olim acceperunt. Id quo

Rhei pontici ſuccedaneũ.

Cur Centaurij magni radix Rhei pontici nomen hodie in officinis retineat.

Recentiorum Rha.

Genera eius duo.

Barbaricum.

Indicum.

Scenitticum.

N hodie

hodie paſsim ad ſubducendam nobilium & delicatorum aluum medici vtuntur, ex meridionalibus regionibus, præſertim ex eius parte quę Barbaria hodie nominatur, ad nos defertur, ideoq; rectè barbaricum appellatur. Hinc ſuperioribus annis quum Tuniſam, vel vt nunc vocant Tunetum, Carolus Imperator expugnaſſet, milites eius magnam copiam ſecum in Germaniam attulerũt. Tertium Turcicum, omnium ignauiſsimum, ita quod ad Turcas vicinos deferatur appellatum. A Ponto enim vnde affertur, non longe diſtant. Et veriſimile eſt illud non fuiſſe niſi veterum rha: quod quum ad purgandum inefficax eſſe animaduerterent Mauritani, ignauiſsimum eſſe dixerunt. Perperam autem illud inter genera ſui Rhei connumerauerunt, cuius Paulus, Actuarius, & Nicolaus duo tantum eſſe faſtigia memoriæ prodiderint, ab ijs veterum Rheon excludẽtes. Regio autem ipſa vnde aſportatur ſatis indicat ipſum à veterum Rheo eſſe diuerſum, vtpote quod ab aquilonaribus regionibus delatum fuit. Accedit quòd nigrum non ſit, ſed potius flauum. Vehementer quoq; odoratum eſt, ac graue: & quo grauius eſt, eo melius. Plurimũ deniq; purgat, adeoq; notas priori contrarias obtinet.

Vires.
Meſues opinio improbata.

Nam, vt teſtis eſt Actuarius, flauæ bilis impetus, potiſsimum Indicum, potenter domat, ideoq; verè colagogum exiſtit. Quare Meſues ſentẽtiam falſam eſſe oportet, qui Rheon hoc planè innoxium eſſe, ac tutò tum pueris, tum prægnantibus dari poſſe literis mandauit. Nam vt quotidiana multorum experientia comprobatum eſt, & idipſum tum Græci poſteriores, tum alij medici teſtantur, humores in venis bilioſos attrahit & educit, id quod ſine grauiore agitatione fieri non poteſt. Quam vtiq; agitationem grauidis periculoſam ſemper, viris autem interdum moleſtam eſſe abundè conſtat. Non igitur rectè faciũt noſtri temporis medici, quòd imbecillioribus & grauidis idipſum exhibent. Nam & ipſe noui medicum, cui non ſatis feliciter ceſsit Rhei in muliere quadam teneriore exhibitio. Quod à me dictum non ita intelligendum erit, quaſi omnino prohibeam grauidis propinandum eſſe Rhabarbarũ. Nam ſi Hippocrates permittit 4. Sect. Apho. 1. fortioribus multo medicamentis purgare grauidas, cur ego contra tanti viri autoritatem, & multorum experientiam vſum Rhabarbari in illis prorſus damnarem? Mea igitur ſententia eſt, vt Rhabarbarum primo & ſecundo, ſeptimo, octauo & nono menſibus vtero gerentibus haud ſecus quàm alia purgantia tuto exhiberi non poſsit, contra Meſues aſſertionem, qui cenſet Rhabarbarum adeò eſſe innoxium, vt illud etiam ijs temporibus, quibus alia purgatoria medicamenta dari ab Hippocrate prohibentur, tutò propinari poſsit. Niſi enim id ſenſiſſet Meſues filius, nihil opus erat dicere, illud tutò dari poſſe grauidis, quando conſtet & Hippocratem ipſum ſuis temporibus concedere vſum purgantium in grauidis ſine omni noxa. Quod verò pueris interdum ſine detrimento exhibetur, nihil mirum, non enim niſi exigua quantitate illis propinatur. Nemo autem ignorat quod etiam venena citra noxam exigua quantitate ſumi poſsint. Nota enim eſt hiſtoria apud Galenum libro tertio de Simplicium medicamentorum facultatibus capite decimo octauo, de anu Athenienſi, quæ ab exigua Cicutæ portione auſpicata nullo detrimento ad per magnam progreſſa eſt copiam. Vt igitur reliqua purgantia medicamenta pueris exigua quantitate citra noxum exhiberi poſſunt, ita quoque Rhabarbarum. Nihilominus tamen idipſum eandem quam reliqua purgantia propriè dicta medicamenta facultatem humores trahendi, & corpus agitandi obtinet.

Rheum maceratum validius purgat.

Atque tum magis purgando lædere ſolet, quum maceratum exhibetur. Nam quum macerando eius ſubſtantia calida & purgatrix, quod Meſue etiam fatetur, in liquorem in quo maceratum eſt transferatur, terrea verò & adſtringens, adeoq; roborans, & purgandi vires nonnihil frangens, in

Rheo remaneat, neceſſe eſt vt tum validius purget, quàm ſi integrũ exhiberetur. Præſtaret itaq; imbecillioribus & delicatioribus integrum exhibere Rheum, quàm eius dilutum. Nam hoc modo illi adeſſet, quod vehementiam eius frangeret, adſtrictio nimirum ipſa. Hinc eſt quòd Auerroes Rheum barbarum alijs purgantibus medicamentis præfert, vt quod infrenans eius vehementiam ſecum habeat, cæteris ferè omnibus eo deſtitutis. Prægnantibus tamen & pueris præſtat Caſiam & mannam propinare, quæ maiori facilitate, citraq; omnem agitationem & noxam aluũ ſubducere poſſunt, quàm Rhabarbarum. Si enim omni careret vitio ac noxa, vt Meſue & iuniores medici affirmãt, cur in eius ſumptione infrenantia, aut vt ipſi loquuntur corrigẽtia, illi eſſe adijcienda docent? nempe ſpicam, maſtichen, cinnamomum, & iuncum odoratum? quum conſtat illa & id genus alia non alio nomine adijci, niſi vt purgantium malitiam infrenent, & obtundant. Cæterùm quum purgandi facultate præditum ſit Rheum recentiorum, reprehenſione non vacat quod illud hodie pleriq; dyſenteria laborantibus exhibent, vt lib. 2. Paradoxorum cap. 13. copioſius monſtrauimus. Erroris autẽ occaſio nulla alia fuit, niſi κακοζηλία, id eſt, peruerſa imitatio. Quum enim viderent veteres tum Græcos, tum etiã Arabes in dyſenteria crebrò fuiſſe vſos Rheo pontico, voluerunt & ipſi rheo barbaro, quod idem eſſe putauerunt, in eodem malo vti. Quod ſi verò eius quod nunc vocãt rheum ponticum radice pro veterum rheo vſi fuiſſent, omnem reprehenſionem effugere potuiſſent, quòd eius, vt oſtendimus, legitimum ſit ſuccedaneum. Nam vt veteres ſuum Rheum in dyſenteria, & vulneribus ſanandis eſſe efficax experti ſunt: ita quoq; Centaurij radix, quam officinæ Rhaponticum nominant, miram in ijs malis vim obtinet. Porrò rheum hoc recentiorum datur ex lactis ſero, vel decocto intybi ſatiui latifolij. Maceratur quoq; in ijſdem liquoribus, aut in ſtillatitio intybi iam dicti liquore, idq; æſtate potiſsimum: aut vino albo & odorato, & id quidem hyeme. Propinatur per ſe tritum pondere drachmæ vnius cum dimidia. Meſue auſus eſt ad drachmas quatuor progredi, quæ ſatis multa eſt quantitas, quum non ſolum ſapore, verumetiam odore ſit moleſtum. Accedit quod etiam purgandi facultatem non leuem admodum habeat. Dilutum ſeu pondere vnius, duarum, vel ad ſummum trium drachmarum ſumitur.

Cur recentiores Rheo barbaro in dyſenteria vtãtur.

Exhibendi Rha barbari purgatorij modus.

Pondus.

Meſues temeritas.

DE AGARICO.

Caput LXXXV.

AGaricum nomen ſuum ſibi adſciuit ab Agaro vrbe, & amne Sarmatię, vel ſimpliciter ab Agaria Sarmatię regione, vbi optimum prouenit. Non eſt autem, vt omnibus illud intuẽtibus conſtat, niſi fungus in truncis quarundam arborum Larice potiſsimum, natus. Ex Sarmatia per Illyriam Venetias, & ex Galatia & Cilicia Alexandriam, & ab Alexandria Venetias olim allatũ eſt. Hodie ex vicinioribus locis, in quibus ſunt ſyluæ Laricibus refertæ, Venetias importatur. Duo eius, Dioſcoride etiam aſtipulante, ſunt genera, mas & fœmina. Mas, rotundus eſt, & vndiq; compactus, ideoq; grauis, & denſus, guſtuq; amarior. Fœmina, mari omnium conſenſu præfertur, rectis intus venarum diſcurſibus conſtat, albus, leuis, friabilis, fungoſus, & rarus valde. In Agarico quoq; diuerſæ partes ſunt, quarũ aliæ alijs ſunt meliores, ſuperiores ſcilicet inferioribus, & exteriores interioribus. Pituitam & bilẽ, vt Actuarius autor eſt, purgat, ſed non celeriter pellit. Aduerſatur ventriculo, quòd ſua leuitate emergens enatet. Internis omnibus vitijs conuenit, in omni ætate, ob quæ medicamentum familię veteribus, Democrito maximè, eſt appellatum. Ad cerebri autem & neruorum affectus, item aſthmati, & ſpirandi difficultati, ictero, hydropi, & comitiali morbo plurimum confert. Noſtri adijciendum illi eſſe aliquid Zingi-

Nomen. *Quid Agaricum.* *Genera.* *Mas.* *Fœmina.* *Vis.* *Medicamentum familiæ.*

beris, aut ſalis foſsilis, quem Gemmæ vulgò vocant, docent, non vt eius maliciam, quam nullam præcipuam habet, corrigant & infrenent, ſed potius vt tardam eius actionem iuuent, ac quaſi ſtimulent, quo celerius erumpat, & pellat. Confert etiam adijcere ſemen aniſi carei, & id genus alia, quæ os ventriculi roborant, & nauſeam ab Agarico excitatam tollunt. Dantur eius triti, Actuario teſte, binæ drachmæ, ex aqua mulſa, vel aceto mulſo. Quum enim leuitate ſua ori ventriculi graue & moleſtum ſit, præſtat vt illud exhibeatur cum aliquo quod deorſum trahat, qualia ſunt ab Actuario commemorata. Galen. cenſet de agarico dandum eſſe pondus vnius drachmæ, vel à ſcrupulis duobus ad drachmam vnam. Meſue itidẽ triti drachmã vnam, aut ſummum drachmas duas exhibet. Decocti pondus eſt drachmæ duæ, vſq; ad quatuor, vel quinq;.

Pondus.

DE SCAMMONIO.

Caput LXXXVI.

Scammoniũ quid.

Delectus.

Facultas.

SCammonium vel Scammonia liquor eſt ex vulnerata radice craſſa herbæ cuiuſdam in Myſia Aſiatica natæ emanans. Probatur leue, nitidum, rarum, taurino glutino colore ſimillimũ, fungoſum, tenuibus fiſtulis, linguã non vehementer exurens. Flauam trahit bilem, & pituitam, ſed cordis ſeu oris ventriculi dolorem mouet. Eſt enim graui præditum odore, guſtu iniucundum, & ſiticuloſum. Siquidem quum omnia quæ aluum deijciunt medicamenta, aloe, vt diximus, ſola excepta, ventriculo infeſta ſint, Scammonium certè illi præ cæteris plus aduerſatur. Proinde ſummopere ijs cauendum erit qui ſtomachi ſentiunt imbecillitatem, & ijs qui febre laborãt. Quippe ſuapte natura leuiſsimum, in corpus facilè rapitur, reſidemq; ſpurcitiam colluuiemq; in eo omnem commouet. Datur itaq; minori noxa ijs qui febri vacant, & ſtomacho valent. His deniq; quibus ægrè vomitus eliciuntur, nec facilè animo linquuntur. Huic vt ſi cui alteri, infrenantibus opus eſt. Actuarius illi permiſcendum eſſe tradit thymum, pulegium, & ſalem: aut quippiam ex ijs quæ gratum ſpirant odorem, & ſtomachum roborant, verbi gratia, aniſum, maſtichem, & id genus alia. Quum noxius ſit Scammonij vſus, ob cauſas iam dictas, & quia ſubuertit vẽtriculum, non temerè per ſe exhiberi debet, ſed adiectis ijs quæ eius vehementiam ac maliciam obtundunt & emendãt. Nec hodie eſt neceſſe, vt illo per ſe vtamur, quòd multæ ſint compoſitiones purgantes quibus illud inſeritur. Illis igitur potius, quàm Scammonio per ſe vtendum erit. Datur per ſe tamen interdum ex melle, vel ptiſanæ cremore. Scammoniæ pondus, Actuario autore, ſcrupuli duo, paulo plus, aut minus, pro viriũ ratione. Meſue à quinq; granis vſq; ad duodecim, intra quæ certò conſiſtendum erit, progreditur. Dioſcorides integram drachmam propinari poſſe ſcribit, tamen præſtat vt quatuor obolorum, quod idem quoq; ille pondus præſcribit, quantitatem non excedamus. Scammonij liquorem, quod ſilentio tranſeundum non erit, recentiores Græci δακρύδιον, id eſt, lachrymulam nominant. Hanc vocem noſtræ ætatis medici & pharmacopœi deprauarunt, & in diagridium commutarunt, non ſimpliciter omnem Scammonij lachrymam per eam innuentes, ſed illam tantum quæ in Cydonio malo cocta eſt, ad eum quem Dioſcor. præſcribit modum. Hoc maiori quantitate vſurpari poteſt, quod ſcilicet vis eius imminuta ſit coctura in malo Cydonio facta.

Quibus Scammonia non exhibenda.

Infrenantia.

Scammoniũ per ſe temerè non dandum.

Pondus.

Dacrydion.

Diagridium.

DE COLOCYNTHIDE.

Caput LXXXVII.

COlocyntidis hiſtoria in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo eſt expoſita, quare hîc breuiter de ea agemus. Eſt ei vehemens in purgãdo facultas, ita vt ſolo interdũ contactu, ac etiam odore abundè,

&non

& non ſine magna perturbatione aluum quibuſdam deijciat, vt quotidie experiuntur qui eam tractant. Quum itaq; vehementiſsimum & maximè perturbans ſit medicamentum, ideò circulatores & circumforanei illi impoſtores in ducenda ruſticorum & plebeiorum aluo illo crebrò vtuntur. Purgat autem pituitam, bilemq; & mucoſum humorem. Pellit aquas tam bibita, quàm per ſe dem infuſa. Datur commodè in omnibus quæ caput obſidẽt malis, orthopnoicis, hoc eſt, non niſi recta erruice ſpirantibus, & ſimilibus. Item coxendicum cruciatibus, morbis articularibus frigidis longis renum, & veſicæ vitijs. Inſuperijs qui renitentes & pręduros conceperunt affectus, ſic vt non niſi ægrè excuti queant. Deligenda eſt candida eius, & recens medulla. Aridior enim & nigricans, vt vitioſa, damnatur. Porrò quum ob ſuam vehementiam cordi, ventriculo, iecori, & reliquis viſceribus plurimum incõmodet, immò vniuerſum perturbet corpus, faſtidium, & tormina excitans, permiſcenda illi ſunt perpetuò quæ eius vehementiam emendant & infrenant, vt eſt maſtiche, galla, tragacantha, & ſimilia. Datur ex ea, Actuario autore, ſcrupulus vnus cum aqua mulſa. Dioſcorides quatuor obolorum, id eſt, ſcrupulorum duorum, pondere dandam eſſe cenſet. Cui Aëtius ſubſcribit: imbecillibus tamen ſcrupulum ſufficere inquit. Paulus drachmam integram, ſeu decem & octo ſiliquas, dare non veretur. Meſue à ſiliquis ſex, hoc eſt, ſcrupulo vno, ad decem ſiliquas progreditur, adeoq; duorum ſcrupulorum quantitatem non excedit. Atq; Actuarij pondus tutiſsimum exiſtit, nec illud temerè tranſcendendum.

Delectus. *Infrenantia.* *Pondus.*

DE TVRBIT.

Caput LXXXVIII.

Nomina. *Sententiæ autorũ de Turbit variæ.* *Serapionis.* *Meſues.* *Actuarij.* *Actuarius quãdo vixit.* *Officinarum.* *Vis.* *Infrenantia.* *Error huius ætatis medicorũ communis.*

TVrbit, Turpet, & Turpeton, recentioribus maximè Græcis vocatur. Diuerſi verò autores aliud atq; aliud Turbit pingunt. Siquidem Serapio vnus è familia Arabum, de ſuo Turbit, ea quæ Dioſcorid. de Tripolio tradit. Vt hinc perſpicuum euadat omnibus, Serapionis Turbit non eſſe niſi Dioſcoridis Tripolium, quod vtriuſq; hiſtoriæ collatio liquidò demonſtrat. Ex eadem familia Meſue Turbit eſſe ſcribit radicem herbæ cuiuſdam quæ folia habet ferulæ, & lacte turget. Sed quum nulla alia ſtirps quæ folijs ferulæ ſit, & lacteſcat, pręter Thapſiam reperiatur, euidentiſsimum fit omnibus, Meſues Turbit non eſſe niſi Dioſcoridis Thapſiam, quemadmodum fuſius in tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo demonſtrauimus. Inter recentiores Græcos Actuarius, vir magnæ autoritatis, & qui Nicolao Myrepſo ſect. 40. cap. 8. teſte, ſub Conſtantino vixit, adeoq; Serapione, Auicenna, & Meſue vetuſtior fuit, duplex Turpetum facit. Vnum, non eſt niſi Pituiſæ radix, quam Dioſcorides etiam Turbet barbaris vocari ſcribit. Album alterum, quod Alypum eſt Dioſcoridis. Cæterùm Turbit quod in officinis medicorum proſtat, & hodie in frequenti eſt medicinam facientium vſu, non eſt niſi radix Tithymali Cretenſis, qui folijs eſt Portulacæ, vt tomo tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum diximus, vbi eius hiſtoriam inuenient ſtudioſi. Pituitam autem craſſam & lentam, putremq; à ventriculo, thorace, neruis, & articulis vacuat. Meſue quidem tardè & imbecilliter ſuum Turbit purgare tradit, vt neceſſe ſit à Turbit officinarum eſſe diuerſum, vtpote quod vehementer, & cum quadam turbatione purget. Quapropter infrenantibus ſi exhibetur, indiget, qualia ſunt roborantia ventriculum, & odorata, maſtiche, aniſi ſemen, careum, nux moſchata, & id genus alia. Noſtræ ætatis medici Zingiber illi hoc nomine permiſcent, atqui non ſine maximo errore. Nam Zingiber eius actionem ac vehementiam non frangit, ſed magis intendit, quod diſertis verbis Me-

ſuè affirmat, & ratio ipſa confirmat, quæ acribus purgantium vim intendi docet. Nec eſt quòd hunc errorem Meſues exemplo tueri queant. Siquidem huius Turbit, niſi falſum adſtruxerit, tardè pituitam educit, ideò zingiberis adiectione actionis eius vehementiam intendere volens, rectè illud permiſcuit. Datur ex melle roſaceo, vel paſſularum decocto, pondere vnius drachmæ. Nec temerè vltra hanc quantitatem progrediendum. Meſue ad duas vſq; drachmas de ſuo trito exhibet. De macerato, à drachmis duabus ad quatuor vſq; propinandum eſſe cenſet. Sed quum noſtrum Turbit ſit eo quod Meſues pingit vehementius, in exhibendo Turbit pondus à Meſue præſcriptum vſurpari non debet.

Modus dādi. *Pondus.*

DE LATHYRI. vii vel viii.

Caput LXXXIX.

LAthyris hiſtoriam in altero de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo indicauimus, ad quem locum lectorem nunc ablegamus. Seplaſijs Cataputia minor vocatur. Vehementer purgat pituitam. Dantur grana eius maiora, vt teſtis eſt Actuar. 15. minora verò 20. Idem ijs qui efficacius purgari cupiunt, ea mandenda præcipit: ijs verò qui deiectionem non deſiderant copioſam, vt integra deuorent, preſertim vbi is qui ſumit, malo & imbecillo fuerit ventriculo. Dioſcorides ad purgandum ſeptem aut octo grana ſufficere tradit, intra quod pondus conſiſtere tutius eſt. Alterius cataputiæ, quam maiorem vocant Seplaſiæ, Græci Cici, Latini Ricinum, non eſt cur priuatim hoc loco mentionem faciamus, quòd eius hiſtoria à nobis in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo pleniſsimè ſit tradita.

Cataputia minor. *Pondus.* *Cataputia maior.*

DE ELLEBORO. ℈ iij.

Caput XC.

ELlebori eſſe duo genera, omnibus eſt notiſsimum: album nimirum, & nigrum. Niger in Germania noſtra incognitus eſt, quòd in ea non proueniat. Nam ſtirps qua hactenus pro Elleboro nigro vſe ſunt Seplaſiæ, Enneaphylli alterum genus, vt loco paulo ante citato docuimus, exiſtit. In alijs tamen regionibus nuſquam ferè non in aſperis collibus, & ſitictibus locis naſcitur. Folijs platani, ſed minoribus, & nigrioribus, inciſuris pluribus diuiſis. Caule candido, elleboro ſimili, hoc eſt, palmi aut cubiti altitudine, ferulaceo, bulborum tunicis, conuoluto. Flos ei ex purpureo candicans, & vuæ modo racemoſus, ſemenq; in eo vt Cnici, in purgationes adhibetur. Radices nigræ prætenues ab vno faſtigio ſeu capitulo cæpe ſimili dependentes, & confibratæ, quarum vſus eſt in medicina. Flauam atramq; bilem è toto corpore deorſum trahit, idq; citra vllam difficultatem: ideò febribus circuitu repetentibus, & longis obijcitur. Datur quoq; inſanientibus, altera in parte capitis exiſtentibus doloribus diuturnis commodiſsimè: præſertim viſceribus, vtero, & veſica purgatorium medicamentum poſtulantibus. Maxima verò vis eſt, peculiariter educere quicquid ſanguini commixtum eum corrumpit: ideò veteraſcentibus arquatis morbis vtilis, & quibus in ſuperficie ſummatim aſperitates emerſerunt, hoc eſt, lepris, impetiginibus, & id genus alijs. Elephantia quoq; laborantibus confert. Cæterùm ſuauitatis gratia, & vt vehementia eius frangatur nonnihil, quædam ex odoratis ſeminibus ei permiſcenda erunt. Datur ex paſſo, aut aceto mulſo, ſcrupulorum ternûm, ſeu drachmæ vnius pondere, aut paulò plus, vel minus, pro corporis habitu. Candidi hiſtoriam loco iam indicato pleniſsimè tractauimus, vt non

Genera. *Niger.* *Forma.* *Facultas.* *Pondus.* *Albus.*

vt non ſit neceſſe de eo hic priuatim verba facere. Rarò hodie, ob eius immenſam vehementiam, medici ipſo vtuntur.

DE EVPHORBIO.

Caput XCI.

EVphorbium liquorem eſſe arboris cuiuſdam, ſuprà diximus. *Vis.* Pituitam craſſam & lentam, Aëtio, Paulo, & Actuario teſtibus purgat, quantumuis impactā etiam neruis, & articulis. Aquam quoq; deijcit. Eſt verò celerrimum, & maximè igneā vi flagrans: vnde colicis, & aluum frigidiorem habentibus datur. Cæteros vehementer conturbat, & ſitim maximè ciet. *Infrenantis.* Per ſe minimè ſumendum, ſed ſemper illi nonnihil ex odoratis ſeminibus aniſo, maſtiche, & ſpicanardi permiſcendum. *Exhibendi modus.* Datur ex aqua mulſa. Præſtat autem cum melle cocto in catapotia digerere. *Pondus.* Pondus, Actuario teſte, triobolare eſt. Meſue à ſiliqua vna ad tres progreditur, adeoq; vltra ſcrupulum dimidium, aut duodecim grana ad ſummum non tranſcendit, idq; ſi vetuſtius fuerit. Ante annum, propter immenſam vehementiam quam tum habet, haud temerè vſurpandum erit. Quare vbi recens fuerit, vix quantitatem ab Actuario præſcriptam tranſcendemus, ſed infra tria, aut ſummum quatuor grana ſubſiſtamus.

DE ARMENIO LAPIDE.

Caput XCII.

ARmenius, ſiue Armeniacus, vel vt vulgò appellatur Armenus lapis, quo pictores vtuntur, Aëtio atteſtante, ex Armenia defertur, vnde nomen aſſumpſit. Præfertur qui friabilis, æquabilis eſt, & expers calculorum, quique non nigreſcit aduſtione. Atram bilem, & omnem lentum craſſumq; humorem ſanguini commixtum educit. Quare, vt autor eſt Actuarius, melancholicis, elephanticis, & ſimilibus dari ſolet. Item in renum vitijs, & ſpirandi difficultate. Citra verò moleſtiam alui deiectionem mouet, neq; vllus ſtrangulationis timor ſubeſt, neq; deliquium animi ſequitur: quę duo ferè in vehementioribus purgationibus accidere conſueuerunt. Hinc eſt, quòd Aëtius hunc infantibus, thoracis vitio vexatis, ad vomitum excitandum dari præcipiat. *Pondus.* Pondus eius, Actuario teſte, eſt ſextula, hoc eſt ſcrupuli quatuor, aut plus minusúe pro ſumentis viribus. Meſue non loti pondus eſſe drachmam ſemis, aut ſeſquidracham: loti autem drachmam vnam, vel drachmas duas ſcribit. Alexander Trallianus ſcrupulos tres vel quatuor, loti verò quinq; vel ſex exhibet, adeoq; à Meſue non diſſentit. Lauatur autem ijs liquoribus, qui refrigerandi vim habent, vt eſt cichorij liquor ſtillaticius.

DE CYANEO.

Caput XCIII.

CYaneus, vel vt Latini nominant, cæruleus lapis eſt, *Nomina.* quem Arabum familia Lazuli, & ſtellatum, quòd maculas quaſdam aureas ſtellarum modo *Stellatus.* radiantes, habeat, vocant. *Facultas.* Optimus eſt qui percuſſus celerrimè ſcintillat, difficile frangitur, aureas guttulas oſtendit, & eſt exactiſsimò cæruleo colore, Armenio violentior eſt, ideóq; vt lauetur liquoribus frigefaciendi vim habentibus opus eſt. Commodè quoq; cum aromaticis ac corroborantibus medicamentis, cinamomo, & maſtiche propinatur. Vim purgantem melancholiam ſuprà & infrà obtinet. Quocirca aduerſus omnes melancholicos affectus, Maniam, melancholiam, cancros, alphos nigros, quartanas, &

Probatio. hæmorrhoídas valet. Dum vritur, cæruleus magis euadit, ſi legitimus eſt: adul-
Pondus. terinus autem vſtione nigricat. Pondus eius, quòd Armenio vehementior ſit, minus eſſe debet. Meſue drachma vna vſque ad drachmas duas & dimidiam, in Cyaneo exhibendo, progredi audet.

DE HERMODACTYLO. 3 j.

Caput XCIIII.

Hermodacty li duo genera. Hermodactyli Meſue duo facit genera. Vnum radice digitali longitudine, quod non eſt niſi Behen, & minimè ephemerum, non lethale, vt nonnulli 1. exiſtimant, quemadmodum in noſtris ſuper Nicolaum Myrepſum annotatio- 2. nibus demonſtrauimus. Alterum radice rotunda: quod itidem in duo partitur genera. Vnus enim habet radicem albam, craſſam, ac modicè duram atque is eſſe videtur, qui in hodiernum diem nomẽ Hermodactyli in officinis medicorum *Hermodactylus Pauli.* retinet. A Paulo quoque qui Hermodactylus appellatur, albus eſt. Hic alui deiectionem molitur, pituitamque craſſam, ab articulis præſertim extrahit. Ob id priuatim in podagra, & articulorum doloribus, quum humores defluunt, datur per ſe, vel decocto aliquo conuenienti. Admouetur etiam articulis dolore affectis cum farina hordei, vitellis ouorum, & mica panis. Nec ſolus Meſue album Hermodactylum conferre podagræ, adeoque Pauli eſſe Hermodactylum *Franciſci Alexandri reprehenſio repulſa.* innuit, verumetiam Serapio. Vt falſò me reprehendat Franciſcus Alexander, quod Hermodactylum Meſues, eundem cum Pauli Hermodactylo eſſe ſtatuerim. Quum enim vterque, Meſue nimirum & Serapio, rubrum occidere ſcribat, vt ab albo diuerſus ſit, neceſſe eſt. Sed bono viro impoſuit, quod Pauli Hermodactylum cognitum non habuerit. Cæterùm is, Paulo autore, ſtomacho nimis *Infrenantia.* quàm aduerſatur. Proinde aliqua quæ eius maliciam corrigant, ac vehementiam coerceant, illi miſcenda erunt: vt ſunt cinnamomum, maſtiche, zingiber, *Pondus.* aut piper longum. Datur cum oxymelite ſcillitico, aut melle roſaceo, pondere drachmæ vnius, aut plus aut minus, pro ſumentis viribus. Alterum genus Hermodactyli rotundi, foris nigram aut rubentem radicem obtinet. Atque is eſt, qui Croci flore per autumnum ſeſe paſsim in pratis oſtentat, & vulgò Hermoda- *Colchicon.* ctylus nuncupatur. Græcis vetuſtioribus Colchicon dicitur, vt tomo noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum ſecundo copioſè admodum oſtendimus. Is intra corpus, vtpote venenatus, tutò haud ſumitur. Sed Hermodactyli hiſtoriam multo exquiſitius altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo tractauimus, ad quem nunc lectorem ablegamus. Atque inde quam pueriliter Rondelitius, alioqui vir doctiſsimus, in ſua pharmacopolarum officina in pilulis fœtidis, de Hermodactylo diſſeruerit, omnibus patebit. Vt enim reliqua taceam, quis vnquam Græcorum Pentaphylli radices, Hermodactylos appellauit? Certè non credidiſſem virum hunc herbarum tam exiguam habere cognitionem, niſi idipſum ex eiuſdem annotationibus certè cognouiſſem.

DE TITHYMALO. ℈. iij.

Caput CXV.

Eſula. E Tithymalorum genere eſt herba, quæ vulgò & officinis Eſula vocatur. Quapropter pituitam & bilem elicit, quemadmodum alij Tithymali. Vi- *Vis.* rentes illorum ramuli, Actuario teſte, fictili paulatim torrendi ſunt, tritique cum *Pondus.* polenta ſcrupulorum ternûm pondere, miſcendi in aqua, & in potu præbendi: quippe quòd exiccati ſurculi impotentiores habeantur. Admiſcenda tamen ijs

erunt

erunt odorata aliqua medicamenta, & quæ eorum vehementiam frangere poſſint. Sunt hodie, qui plus de Tithymalis in puluerẽ redactis quàm drachmam vnam exhibẽt. Tutius tamen eſt, vt intra pondus ab Actuario, optimo autore, nobis præſcriptum conſiſtamus. Hiſtoriam & picturas omnium Tithymalorum, qui ſeptem numero ſunt, in tertio noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorũ tomo reperient ſtudioſi: vt non ſit neceſſe hic de ijs fuſius tractare.

DE ELATERIO.

Caput XCVI.

ELaterium, vt ſuprà quoq; monſtrauimus, eſt ſuccus è fructu ſylueſtris Cucumeris expreſſus. Modum autem exprimendi Dioſcorides docet. Bilem & pituitam vacuat. Eius maximum pondus, autore Dioſcoride, obolus eſt: minimum, ſemiobolus. Pueris tamen minus adhuc eſt dandum: chalci nimirum duo, id eſt, grana quatuor. Actuarius ternos obolos, hoc eſt ſcrupulum vnum & ſemis, cum lacte recens emulcto exhibet. *Elaterium quid. Vis. Pondus.*

DE THYMAELAEA.

Caput XCVII.

THymælæa officinis Mezereon dicitur. Pituitam & aquam purgat, ſi viginti granorum interna bibantur, aut ſummum triginta, quemadmodũ Actuario placet. Verùm quoniam adurentis ſunt facultatis, ea præſtat in catapotia cum melle cocto formare, aut vuæ acino, farinæ ſimiliúe quopiam inuoluere, ac ſimul hordei cremorem ſuperbibere. Præſtat etiam poſt hauſta grana gnidia roſaceum aut melinum ſorbere ne fauces inflammentur. Nemo tamen ijs, vt etiam catapotijs ex ipſis confectis facile, niſi in robuſtis, ac fortioribus corporibus vti debet. Hic finem libro primo imponemus: quod ſi quid adhuc deſideretur, id in altero libro explicare ſtudebimus. *Thymælæa.*

LIBRI PRIMI FINIS.

DE

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COMPONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMENtorum ratione, Liber ſecundus, Medicamentarius dictus, Leonharto Fuchſio medico autore.

PROOEMIVM.

SVPERIORE libro ſumma qua potuimus breuitate, & quantum inſtituto noſtro ſufficere arbitrati ſumus, ſimplicium, quibus in componendis medicamentis noſtræ ætatis pharmacopœi vtuntur, catalogum præmiſimus, & quid de ſingulis ſtatuendum eſſet indicauimus: nulla alia ſanè de cauſa, quàm vt rectè cognitis ſimplicibus, adulterina abijcerent, nec illa compoſitionibus ſuis permiſcerent. Quum autem ſimplicibus omnia curari nequeant, neceſſaria fuit compoſitorum inuentio. Sæpe enim multifariam compoſiti ſunt affectus, vt in ijs curandis non diuerſa tantum, ſed & contraria medicamentorum genera requirantur, vt ſicubi repellendum ſimul eſt, & diſcutiendum. Præterea vt affectus ſimplici medicamento curari poſsit, cogimur tamen interdum multa miſcere, quod nullum in manibus ſit ſimplex, quod conueniat. Deniq; quorundam eſt ea natura, vt niſi cum alijs miſceas, vel inutilia, vel noxia futura ſint. In altero igitur huius operis libro, compoſitorum medicamentorum omnium quæ hodie in officinis medicorum proſtant, conficiendorum ratio exponetur. Quare optima ratione Medicamentarius liber inſcribitur: ita enim rectius, quàm vt vulgus medicorum ſolet, Diſpenſatorium appellabitur. Compoſita verò medicamenta vocamus, quæ vel medicus, qui naturæ miniſter ac imitator eſt: vel pharmacopœus, qui medici miniſter eſt, ex varijs ſimplicibus commiſcet ac componit. Siquidem veteres medici in componendis medicamẽtis multum operę, artis, & ſtudij poſuiſſe conſtat. Vt ridendi ſint prorſus, qui pharmacopœam à medica diſtinctam eſſe artem exiſtimant. Neceſſariò autem, vt hic liber ordine ſecundus eſſet, curauimus. Fieri enim non poteſt, vt quiſpiam ea quæ in tertio & quarto tradentur libris aſſequatur, niſi prius quæ in hoc commemorantur compoſita medicamenta, omnia perſpecta habeat. Quomodo enim ſimplicia & compoſita inter ſe rectè quis miſcebit medicamenta, qui non vtrorumq; prius rationem probè cognitam habet? Quapropter ordinis ratio, quę in rectè docendo plurimùm momenti obtinet, poſtulauit, vt hunc ſibi locum liber ille Medicamentarius dictus vendicaret. Quòd ſi verò quiſpiam cauſam etiam cur librum hunc exarauerim, ac prioribus tribus adiecerim, ſcire volet, non pigebit me illam quoq; atqui breuiter, referre. Non fuit autem alia, niſi ſumma neceſsitas. Quum enim animaduerterem, ſingulos pharmacopolas ſingulis ferè in locis ſuos ac proprios, eosq; magna ex parte manuſcriptos, ac inter ſe plurimùm, pro cuiuſq; qui eos conſcripſit arbitrio, variantes libros, ex quorum præſcripto ſua componunt medicamenta, habere, hocq; nomine fieri, vt rarò admodum ſimili modo in officinis noſtris parata medicamenta proſtarent: committere non potui quin hunc laborem ſubirem, ac curarem vt tandem haberent pharmacopœi Medicamentarium librum, vel vt ipſi nominant Diſpenſatorium, optima & exquiſita ratione à nobis exaratum, vnde ſubinde omnes ſua conficerent medicamẽta. Nam plurimùm refert, reiq; publicæ intereſt, vt vniformiter in officinis compoſita ſint medicamẽta: quòd

Neceſſaria eſt medicamentorum compoſitio.

Medicamentarius liber.

Diſpenſatorium.

Cõpoſita medicamenta.

Cauſa huius libri cæteris adiecti.

aliàs medicis non raro errandi præbeatur occaſio, ægrotantibusq́ ex eorundem erratis non leue immineat periculum. Quod quum omnibus in confeſſo ſit, non eſt cur multa demonſtratione egeat. Vt verò pharmacopœorum, plurimùm imperitorũ, hæſitationi conſuleremus, ſingulis compoſitionibus, quæ idipſum requirebant, Annotationes, adiecimus: in quibus nõ ſolum voces obſcuriores, ſed & res ipſas difficiliores explicauimus, hac quidem ratione non ſolùm pharmacopœis, verumetiam medicis conſulere volentes, vt nihil planè eſſet in quo hærere poſſent. Hinc eſt quod interdum ea quæ pharmacopœorum captum exuperant, attigerimus. Vt autem ordine optimo ſingulorum medicamentorum compoſitiones traderemus, librum hunc Medicamentarium in Sectiones digeſsimus, vt ſingulæ ſui generis medicamenta continerent, & ab inueſtigantibus illa facile & expeditè inuenirentur. In ſumma, nihil neglex imus, quod operi lucem afferre poſſe iudicauimus. Hortamur itaq́ pharmacopœos, vt in componendis medicamẽtis tum veterum, tum recentiorum diligenter caueant, ne quid adijciant, vel omittant, ſed omnia ad præſcriptum eorum qui medicamenta compoſita ſtruxerunt, conficiant. Abſit hinc ſtudium gratificandi alijs qui ſuauioribus delectantur medicamentis, niſi id fieri poſsit citra virium labefactationem.

Annotationum ratio.

DE PONDERVM, QVORVM IN COMPOnendis medicamentis vſus eſt, ratione.

Sectio prima.

Qvum citra ponderum, quorum in conficiendis medicamentis vſus eſt, cognitionem, ratio componẽdorum medicamentorum intelligi haud poſsit, principiò de ijs nobis eſſe differendum putaui. Non ſolum autem hoc nomine ponderum ratio medico cognoſcenda venit: ſed & ideo, nẽ eorundem inſcitia accidat, vt ęgris exitium afferatur. Nam quum conſtituta & certa ſint quorundam medicamentorum pondera, adeò ſanè, vt ſi quis ea temerè non obſeruet, aut tranſcendat, certam & indubitatam corpori noxam, & nonnunquam etiam perniciem accerſat: nihil profectò æquè curandum medico erit, quàm vt eorundem plenam & exquiſitam noticiam habeat. Ponderum itaque tum nomina, tum rationem breuiter hic, & quantum inſtituto noſtro conuenit, perſtringemus, vt paratiores ad compoſitorum medicamentorum tractationem veniamus. Principiò autem de ijs quibus Græci & Romani medici vſi ſunt agemus: qualia quidem ſunt, libra, quadrans, vncia, denarius, hexagium, drachma, ſcrupulus, ſiliqua, & obolus. Libra medica, quæ Græcis λίτρα dicitur, eſt vnciarum duodecim. Hinc duodenaria: & Romana, quòd illa Romani vſi fuerint, vocatur. Hæc alio nomine pondo nominatur: idq́ vbi per ſe, ſiue abſq́ alio pondere ſcribitur & effertur. Vbi verò cum alio ponderis vocabulo adiungitur, idem ſignificat quod Græcis σταθμὸς & ὁλκὴ, hoc eſt, pondus: vt pondo libra, pondo vncia. Libra igitur medica, quatuor quadrantes continet. Quum igitur medica libra non niſi duodecim contineat vncias, quod multis exemplis declarare poſſemus, plurimùm hallucinẽtur noſtrę ætatis indocti pharmacopœi neceſſe eſt, qui libram ſedecim vnciarũ, quot ſanè mercatoria & negotiatoria habet, ad conficiẽda medicamẽta vſurpant. Quod verò eiuſmodi libra vtãtur, è libre partibus, quadrante maximè, quã quartã illi nominãt, facilè demõſtratur. Siquidẽ huic quatuor vncias attribuũt: quapropter vt eorundem libra ſedecim contineat vncias, fateantur oportet. Si eñi quatuor vncias quater ſumpſe-

Ponderũ cognitio neceſſaria medico.

Libra medica.

Duodenaria.

Romana.

Pondo.

Pharmacopœorum error.

ſumpſeris, ſedecim prodibunt vnciæ, quæ libram conſtituent mercatoriam.
Quadrans. Quadrans itaq́, ſic enim Latini quartam libræ partem appellant, trium, & non
Triens. quatuor vnciarum pondus exiſtit. Triens autem quatuor vncias continet.
Sextans. Sextans, ſextam libræ partem, hoc eſt, vncias duas habet. Quocirca in mani-
feſto errore omnes propemodum Germaniæ noſtræ Seplaſiarij ac Pharmaco-
pœi verſantur, eo quòd triente pro quadrãte vtantur. Monacenſes tamen phar-
macopolæ (quod olim, dum illic medicinam facerem, deprehendi) legitima
Vncia. quadrante vtebantur. Vncia, Græcis οὐγγία dicta, quæ, vt comprehenſum eſt,
duodecima libræ medicæ pars exiſtit, drachmis octo, ſeu denarijs Romanis ſe-
Denarius. ptem conſtat. Denarius itaq́ pendet drachmam vnã, & ſeptimam eius partem.
Nicolai Salernitæ & Seruitoris error. Vnde ſe prodit Nicolai Salernitæ error, qui nulla veterum autoritate fultus,
vnciæ drachmas nouem tribuit. Cui etiam Seruitor, ſcriptor triobolaris, ſub-
ſcribit. Atq́ hos egregios duces magna pharmacopœorum turba, nullo habito
delectu, ſequitur: nullaq́ mehercle alia ratione, quàm quòd à iam dictis autori-
bus ſic eſt ſcriptum, ſeſe tuentium: quum potius illis iudicio meliorum tum
Interpretum Galeni erratum. Græcorum tum Latinorum autorum ſtandum eſſet. Panditur & hinc quorun-
dam Galeni interpretum error, qui perpetuò denarium cum drachma con-
fundunt, alterum pro altero pondere vertentes: quum tamen conſtet, dena-
rium, vt iam oſtenſum eſt, drachma paulo, ſcilicet vna ſeptima, eſſe grauio-
Exagium. rem. Exagium, vel vt Græci appellant ἐξάγιον, pondus eſt quatuor ſcrupulo-
rum. Nouum eſt nomen, quo recentiores Græci vſi ſunt, maximè Actuarius in
Sextula. σάγιον. Antidoto aurea Alexandrina. Latini Sextulam id pondus nominant. Græci
alio nomine σάγιον appellant. Quanquam Nicolaus Myrepſus, ſi locus non eſt
Drachma. mendoſus, ita Saracenos ſiliquam vocare ait. Drachma, quæ Græcis δραχμὴ &
Scrupulus. ὁλκὴ vocatur, octaua eſt vnciæ pars, habetq́ in ſe ſcrupulos tres. Scrupulus au-
tem, ſiue ſcriptulus, qui Græcis γράμμα, quaſi primum ponderis elementum,
Obolus. nominatur, obolos duos pendet. Obolus itaq́ dimidium eſt ſcrupuli, ſeu ſexta
Siliqua. drachmæ pars, pendetq́ ſiliquas tres. Siliqua, quæ Græcis κεράτιον, Actuario
καρούβια. more vulgi καρούβια dicitur, grana quatuor frumenti pendet. Frumenti verò gra
Granum. σιτάριον. num Gręcis σιτάριον nuncupatur: σῖτος enim illis frumentũ ſignificat. Sed quum
frumenti genera, Græcis nota, ſint plura, triticum, hordeum, zea, auena, ory-
za, milium, panicum, & Græci ipſi non explicarint cuius frumenti quatuor gra
na pendant ſiliquæ ſemen, hoc alius in aliam accepit partem. Pleriq́ tamen id de
hordei aut tritici granis ſcriptum eſſe interpretantur. Atq́ referendum id qui-
dem non ad omnia grana, ſed mediocria, non enormia: neq́ ad habitiora, neq́
ſtrigoſa & emaciata. Quòd ſi igitur ſiliqua quatuor frumenti grana, vt demon-
ſtratum eſt, pendet: & ſcrupulus ſex ſiliquas, vt grana frumenti quatuor & vi-
Pharmacopolarum error. ginti complectatur ſcrupulus neceſſe eſt. Plurimùm itaq́ errãt pharmacopœi,
qui à Græcis & Mauris diſsidentes, ſtatuunt ſcrupulum viginti granorum eſſe.
Eum autem errorem ex Nicolao Salernita ſuxerunt. Cæterùm ſi ad legumina
reſpiciamus, vnum granum ſeu ſemen ſiliquæ, ſex lentis ſeminibus, quod nos
experientia comprobauimus, pondere ſuo reſpondet. Hæc ſi ſexies ſumpſeris
(ſiliquæ namq́ ſex, vt dictum eſt, pendent ſcrupulum) in vniuerſum ſex & tri-
ginta lentis ſemina prodibunt, quæ pondus ſcrupuli habẽt. Hinc patet, Rhem-
Rhemnij Fannij locus emendatus. nij Fannij Palæmonis in libello de Ponderibus & menſuris inſcripto locum
mirificè eſſe deprauatum, vbi inter cætera de ſcrupulo capite primo, ſic ſcri-
ptum reliquit:

Semina ſex alij ſiliquis latitantia curuis
Attribuunt ſcrupulo, lentes veraciter octo.

Nam ſi quis octo lentis ſemina cum ſcrupulo ponderare haud grauatus fue-
rit, is manifeſtò comperiet, non octo lentis ſemina, vt præſcripta innuunt car-
mina:

mina: ſed quatuor & quater octo, id eſt triginta ſex, vt paulo antè quoq; diximus, ſcrupulum pendere. Multo enim leuiora ſunt octo lentis ſemina, quàm vt ſcrupulum æquare poſsint. Proinde Fannij locus ita legendus erit:

Semina ſex alij ſiliquis latitantia curuis,
Attribuunt ſcrupulo lentes quatuor, quater octo,
Aut totidem ſpeltas numerant, triſtesue lupinos
Bis duo.— Lupini autem quatuor ſemina pendere ſcrupulum, cum Fannio Græcus Nicandri interpres tradit. Etſi Mauri tria tantum conſtituere ſcrupulum literis prodiderunt. Atq; ſic quidem ſe habent pondera, quibus olim veteres tum Græci, tum Romani vſi ſunt, & hodie quoq; vtũtur medici. Nunc ad ea veniemus, quibus peculiariter, pręter iam dicta, Arabes vſi ſunt: inter quę primò nobis occurrit aureus, qui ipſis Arabibus denarium ſignificat, hoc eſt, pondus drachmæ vnius cum ſeptima eiuſdem parte: & nequaquam, vt pleriq; putant, drachmæ vnius & dimidiæ. Dein Danich, quod perperam recentiores efferunt Danic, pondus eſt Arabibus, quod à Græcis θέρμος, à Latinis lupinus dicitur. Hoc Cleopatram imitati Arabes, aiunt pendere duas oboli tertias partes. Quum enim obolus pendat grana duodecim, ſeu dimidium ſcrupulum, Danich pendat grana octo neceſſe eſt. Siquidem quatuor grana ter ſumpta, conſtituunt duodecim. Verum eſſe quod dicimus, Serapio confirmat, dum inquit: Obolus eſt Danich vnũ & dimidiũ, id eſt, grana duodecim. Tertij generis pondus, quo Arabes vtuntur, eſt Kirat. Sic autẽ ſiliquam Græco vocabulo, q̃d eſt κεράτιον, deprauato nominant. Et non eſt niſi dimidia pars Lupini. Quod ex Auicenna liquet, qui ait: Et omnis Kirat, eſt grana quatuor hordei: quippe Lupinus octo grana hordei pendit. Aereolum quarti generis pondus, duo grana hordei pendit: Granum autem hordei apud Arabes minimum pondus eſt. Habent quidem & alia pondera Arabes, ſed illa duntaxat referre volui, quòd ijs maximè Meſue filius, ex cuius præſcripto multa hodie conficiũtur medicamenta, vtatur. Quod ſi verò quiſpiam pleniorem & exquiſitiorem ponderum iam dictorum, & aliorum omnium cognoſcere cupit, is libros Georgij Agricolæ, viri perpetua memoria digni, planè aureos ea de re ſcriptos legat. Cæterum medici quaſdam res ſimplices, ex quibus medicamenta conficiunt, interdum non metiuntur, nec ponderant: ſed numero, vel manus complexu ſumunt. Altero modo quum cæteris miſcentur Pruna, Ficus, Zizipha, Myxa, & id genus alia: altero, quum herbæ aut flores alijs permiſcentur. tum enim faſciculum, vt eſt apud Scribonium Largum: ſiue manipulum, vt apud Cornelium Celſum, horum eſſe ſumendum præcipiunt. Græci, potiſsimùm recentiores, non ſolum δεσμίδιον, id eſt, faſciculum, ſed etiam δεσμίδιον χειροπληθὲς, id eſt, faſciculum qui manu comprehendi poteſt, nominant. Siquidem faſciculus, ſiue manipulus non eſt, niſi quod ſumma manu complicata apprehendi & complecti poteſt. Atq; manipuli voce rei ruſticæ ſcriptores crebrò vtuntur. Recentiores medici pugillo, quod diminutiuum à pugno exiſtit, pro pondere vtuntur. Significat verò illis pondus herbarum & florum, quod pugno, ſeu compreſsis in extremo digitis capi poteſt, adeoq; alteram ferè manipuli partem. Quod quidem genus ponderis recentioribus Græcis, Aëtio potiſsimùm, δράξ nuncupatur. Nunc reliquum eſt, vt notas ponderum, quibus hodie in conficiendis medicamẽtis tum medici, tum pharmacopœi vtuntur, ſubijciamus, quæ ſunt eiuſmodi:

Arabum pondera. *Aureus.* *Danich.* *Kirat.* *Aereolum.* *Granum hordei.* *Faſciculus.* *Manipulus.* Δεσμίδιον. *Pugillus.* Δράξ.

Libræ	Hæc nota	℔.	eſt.	*Ponderum notæ.*
Semis		S.		
Quadrantis		q̃r.		
Vnciæ		℥.		
Drachmæ		ʒ.		

Scrupuli	Hæc nota	℈.	eſt.
Grani		Gr.	
Manipuli		M.	
Pugilli		P.	

Etſi autem præſtaret, abiectis ac poſthabitis prorſus iam dictis notis, pondera ipſa primis ſuis ſaltem literis, ſi non integra, ſcribere, potiſsimum vnciam & drachmam, ne ſcilicet notarum ʒ & ℥ affinitate vel medici, vel pharmacopœi ipſi magno mortalium incommodo peccarent, & aberrarent: tamen quum vſus longi temporis id obtinuerit, vt pondera notis potius quibuſdam quàm literis deſignentur, in eam maximè curam incumbere decet medicos, vt accuratè ductus notarum delineent, quo ab omnibus agnoſci, & aliæ ab alijs diſcerni queant, ne ſcilicet ſcribendi negligentia pharmacopœis errandi occaſionem præbeant. Nos quidē neglecto quo hodie medici vtuntur more, pondera & menſuras medicamentorum integris dictionibus, quo minus tum typographus in ijs excudendis, tum pharmacopœi in conſtruendis compoſitionibus aberrarent, exarauimus. Sed de ponderibus ſatis, ad medicamentorum igitur compoſitiones iam tranſire tempeſtiuum eſt.

DE ANTIDOTIS, SEV CONFECTIONIBVS MAGNIS VOCATIS, ET OPIATIS,
Sectio ſecunda.

AVREA ALEXANDRINA.
Nicolai Myrepſici.

AD capitis fluxiones, à frigore natas, efficax eſt: dolorem enim eius confeſtim mitigat. Oculorum lachrymas ſiſtit, dentium dolores ſanat, non modò epota, ſed & impoſita. Comitialibus ſubitò factis, prorſus auxiliatur. Furioſorum incompoſitos motus compeſcit, & in vniuerſum omnē capitis dolorem mulcet. Tuſsientibus, tabidis, humores ægrè à thorace reijcientibus, cardiacis, ſanguinemq́ue excreantibus mirificè opitulatur. Confert etiam reſolutis, viſcerum & laterum malis. Lapides conterit, ſtillicidium & difficultatem vrinæ ſoluit, & omnia vteri vitia diſcutit. Quotidianis, tertianis, & quartanis febribus ante inuaſionis horam ſumpta ſuccurrit. Quiſquis deniq́ue ſemper hac vti antidoto conſueuerit, is neq́ue apoplexiæ, neq́ue colico malo vnquam obnoxius erit. Conficitur autem in hunc modum. Aſari, [a] ſeminis hyoſciami, [b] carpobalſami, ana drachmas duas & dimidiam. Caryophylli, opij, [c] myrrhæ, cyperi, añ drachmas duas. [d] Balſami, cinamomi, [e] folij, zedoariæ, zingiberis, [f] coſti, corallij, [g] caſiæ, euphorbij, tragacanthæ, thuris, [h] ſtyracis calamitæ, [i] ſaluiæ, [k] mei, ſeſelios, * ſinapi, [l] ſaxifragæ, anethi, aniſi, añ drachmā vnam. Ligni aloës, [m] rhei pontici, aliptæ moſchatæ, caſtorij, ſpicæ, galangæ, opopanacis, anacardij, maſtiches, ſulphuris ignem non experti crudiúe, radicis pæoniæ, eringij, carnis palmularum, [n] behen albi & rubri, roſarum, thymi, acori, pulegij, ariſtolochiæ longæ, gentianæ, corticis radicis mandragoræ, chamædryos, [o] phu, ammeos, baccarum lauri, piperis longi, piperis albi, xylobalſami, [p] carnabadij, [q] amomi, [r] ſeminis macedoniſij, [s] libyſtici, rutæ, [t] ſinonis, añ drachmam dimidiam. Auri puri, argenti puri, [u] margaritarum non perfora-

perforatarum,* oſsis anterioris narium purpuræ, oſsis cordis ceruini, an̄ grana frumentacea quatuordecim. Lapidis ſaphyri, ſmaragdi, iaſpidis, an̄ drachmam vnam. Nucis auellanæ drachmas duas. Pyrethri, ramenti eboris, calami odorati, an̄ grana frumentacea viginti nouem. ℈ Mellis, aut ſacchari, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

HAEC integra & legitima eſt, & ad verbum è Græco Nicolao tranſcripta Aureæ Alexandrinæ compoſitio, quam ſi cum aliorum codicum deſcriptionibus conferre volueris, reperies in ijs quædam deſiderari. Non eſt autem quod quiſpiam ſperet à nobis vt componendi rationem præſentis, & aliorum etiam ſequentium antidotorum exponamus: id nanq; infiniti ferè laboris eſſet, ſed quod polliciti in huius libri proœmio ſumus, ſi quæ vel vocum, vel rerum obſcuritas & difficultas in medicamentorum compoſitionibus occurrat, hanc breuibus ſemper annotationibus illuſtrabimus. Nec etiam de ſingulis annotationes ſtruemus, ſed de ijs ſolùm, quorum nulla in libro primo facta eſt mentio. Aurea verò dicta eſt, ab auro quod eius compoſitionem ingreditur. Alexandrina autem cognominatur ab inſigni vrbe Alexandria, vbi conſtructa eſt. Nam illic ſtudia bonarum artium maximè floruerunt, vt mirum non ſit optimos quoq; medicos ibidem commoratos fuiſſe.

Aurea cur dicta?

a *Seminis hyoſcyami.*) Quotieſcunq; Hyoſcyami ſeminis ſimpliciter & ſine adiectione fit mentio, ſemper album inaudiendum erit. Hoc enim placidiſsimum exiſtens, ad medicinam vtile eſt. Quod ſi verò illud non adſit, flauo vtendum erit. Nigrum autem, vt inutile ac venenatum, penitus fugiendum. Id quod ſemel monuiſſe pharmacopœos ſatis ſit.

Hyoſcyamus ſimpliciter elatus.

b *Carpobalſami.*) Quum ſuſpicio non leuis, imò indubitatum ſit, neq; Carpobalſamum, neq; Opobalſamum, neq; Xylobalſamum Seplaſiarum eſſe legitimum & verum: non temerè illis ad conficienda medicamenta vtendum erit, ſed potius ex officinis medicorum eijcienda, & ſuccedaneo illorum vtendum, quod autore libelli περὶ ἀντιβαλλομένων teſte, eſt radix violæ albæ. ait enim, ἀντὶ βαλσάμου λευκοῦ ἴου ῥίζα. Violam autem albam, non Teophraſti, ſed Dioſcoridis, quæ Seplaſijs & Arabibus Cheiri dicitur, hoc loco inaudire oportet. Hæc enim commodiſsimè pro Balſamo vſurpari poteſt: id quòd facultates vtriuſq; abundè docent. Vt enim Balſamum eſt tenuium partium, menſes mouet, vterumq́; aperit: ſic quoq; radix, flores, ſemen, & totus Leucoij ſiue violæ albæ frutex. Immò radix eius, vt guſtus liquidò docet, mordax & acris reperitur, & aliqua ex parte odorata. Vt odio digna ſit Matthioli tum impudentia, tum pertinacia, qui affirmare audet eam radicem nec morſu mordacem, nec feruentem ore, nec vlla ex parte odoratam contra manifeſtum tum narium, tum linguæ iudicium. Parum igitur circumſpectè aliorum ſententias ſuggillat & arrodit Matthiolus. Quod verò ad libellum ſuccedaneorum Galeno adſcriptum attinet, facilè conceſſero hunc non eſſe Galeni, ſed ſpurium, quod multa ſubſtituat abſurdiſsima, quod nos ſuprà in noſtris ſuccedaneis etiam aliquoties oſtendimus. Tamen non eſt improbandum quod balſamo ſubſtituit violæ albæ radicem, propter cauſam quam produximus. Quum itaq; habeamus à natura productum, quo pro omnibus iam dictis vtamur: non eſt cur ad aliquod arte paratum, nempe oleum Caryophyllorum, vt Valerius Cordus cenſuit, confugiamus.

Carpobalſamum. *Succedaneū balſami.* *Viola alba.* *Cordi opinio improbata.*

c *Myrrhæ.*) Actuarius latinus, à Ruellio conuerſus, pro Myrrha habet baccarum Myrti. Sed locum illum eſſe deprauatum, è Nicolao abunde liquet, qui hic habet σμύρνης. Latini etiam codices omnes, qui Nicolao præpoſito hactenus attributi ſunt, Myrrhæ legunt. Vt dubium non ſit, pro σμύρνης apud Actuarium falsò ſcriptum eſſe μυρσίνης: & facilis quidem ab altera in alteram vocem fuit lapſus. Porrò optima & vera Myrrha inuentu rara eſt: vt hoc nomine metuendum ſit, officinarum Myrrham non eſſe legitimam. Suſpicionem hanc auget, quod notæ quæ ſunt apud Dioſcoridem, & libro primo commemoratæ, illi non omnes conueniant. Quin ipſi Bdellij indicia magis reſpondere videntur, quàm Myrrhæ: vt ea de cauſa Bdellij potius quàm Myrrhæ ſpecies quibuſdā eſſe putetur. Quicquid autem ſit, conſtat nō eſſe optimam, nec inter Myrrhas deterrimam. Apparet autem, eam eſſe Myrrhæ ſpeciem, quæ Caucalis Dioſcoridi nominatur. Quippe hæc ὑπέρωρος, hoc eſt, vltra tempeſtiuitatem producta, bonitatem ſuam amiſit, & exoletarum more areſcit, nigra ac retorrida exiſtit.

Actuarij locus emendatus. *Myrrha.* *Caucalis myrrha.*

d *Balſami.*) Valerius Cordus in ſuo medicamentario libro, pro Balſamo habet Opobalſamum, quod admiratione dignū eſt: quandoquidē in Græco Nicolai codice βαλσάμου, & in Latinis quoq; codicibus ſcriptum ſit Balſami. Sed quum neutrum habeatur, parum refert vtro modo legas. vtendum enim erit ſuccedaneo: quod quals ſit, paulo antè expoſuimus.

Cordus.

ſuimus. Ridet me hoc in loco Franciſcus Alexander, quod notarim Cordum propterea, quod pro Balſamo ſubiecerit Opobalſamum, quod per balſamum ſit intelligendum Opobalſamum, ignorans Myrepſum diſtinctè ijs vocibus Xylobalſamum, Opobalſamum, Carpobalſamum, & Balſamum vti, atque per tres priores lignum, ſuccum, & fructum ſemenuè, per quartam verò herbam ipſam intelligens. Quapropter non tantum ridendus, ſed cachinno excipiendus nobis hoc nomine Franciſcus erit.

Folium. *e Folij.*) Folio verò, quod Græcis vetuſtioribus Malabathrum dicitur, Seplaſias deſtitui, libro primo indicauimus. *Succedaneum folij.* Succedaneo igitur eius vt pharmacopœi vtantur eſt neceſſe, quod, Galeno autore, eſt κασία σφαιρῖτις, ἢ νάρδος στάχυς, ἢ ἀτρακτυλὶς: id eſt, caſia rotunda, aut ſpica nardi, aut atractylis. Quum verò hæc antidotus alioquin capiat caſiam, & ſpicam nardi, præſtat folij loco atractylim vſurpare, Quæ qualis ſit, in primo de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo monſtrauimus. Atractylim autem folij eſſe ſuccedaneum, hinc omnibus palàm fit, quòd hæc idem temperamentum, eandemque facultatem cum Spica nardi obtinet. Siquidem in primo ordine calefacit, & ſecundo exiccat, obſtructionesque iecoris, ac aliorum internorum viſcerum, perinde atque Spica nardi, tollit: vrinam cit, & fluxiones deſiccat, vt hinc omnibus perſpicuum euadat, *Galeni locus reſtitutus.* Galeni locum hunc in libello περὶ ἀντιβαλλομένων eſſe mendoſum. Nam illic falſo ἢ τράκτυλος, pro ἢ ἀτρακτυλὶς ſcribitur. Nullibi enim neque apud Galenum, neque Dioſcoridem ſtirpis, quæ Tractylos dicatur, mentio fit. *Matthioli calumnia depulſa.* Verùm hoc loco, more ſuo, Matthiolus mihi inſultat, & perperam me in altera ſua æditione Dioſcoridis Malabathri ſeu Folij loco Atractylim ſubſtituiſſe ſcribit, nulla alia motus ratione, quàm quod nuſquam ſe apud Galenum legiſſe dicat, quod Atractylis Folij vicem ſuppleat, ſed Caſia potius odorata, & Nardi ſpica. Quaſi verò id non doceat Galenus in eo libello qui inſcribitur περὶ ἀντεμβαλλομένων, operaque Ioannis Caij Britanni æditus eſt. Cui accedit ratio paulo antè à me producta. Non quod inficias eam pro folio Caſiam odoratam & Nardi ſpicam ſubſtitui poſſe, ſed quum vtraque alias compoſitionem hanc ingrediatur, conſultius eſſe arbitratus ſum, nunc pro folio vtendum eſſe, ob cauſas iam dictas, Atractyli. Vt hinc liquidò appareat, Matthiolum nuſquam non alios, me maximè, reprehendendi captare occaſionem. Quid enim à ſycophantæ morſu, etiam admodum circumſpectè dictam, tutum eſſe poſſet? Porrò quum Atractylis non niſi ſata in Germania proueniat, licebit in eius penuria ſpina vti, quam vulgus & officinæ Carduum benedictum appellant, non propterea, vt malitioſè mihi impingit Matthiolus, quod in Germania Atractylis non reperiatur, niſi in hortis ſata, quum eadem de cauſa Carduus etiam benedictus, quandoquidem nullibi reperiatur niſi in hortis ſatus, ſubſtitui nequeat, ſed quod Carduus ille frequens in hortis colatur, & eaſdē cum Atractylide vires habeat. Quæ igitur Matthiolę furiæ te exagitarunt, vt in hanc prorumperes in tuis epiſtolis medicinalibus vocem? proh Dij immortales, quanta eſt hic Fuchſij ineptia. An non mihi nunc licet potius in hunc modum exclamare. Prò Deum immortalem quanta eſt Matthioli improbitas & peruerſitas, qui malitioſè rapit in calumniam quod veriſsimè eſt à me dictum. Cur enim non ſuaderem in penuria Atractylidis herbæ in Germania paucis cognitæ, ac rariſsimæ, aliam hac multo frequentiorem & in omnium hortis plantatam ſubſtituere? Sed ſatis ſit in præſentia Matthioli mordacitatem vtcunque adumbraſſe.

Caſia. *f Caſiæ.*) Intelligit eam quam Seplaſiæ ligneam vocant. Non eſt autem quòd hactenus vſitatam accipiant pharmacopœi Caſiam, quòd illa radicis potius quàm arboris cortex ſit, vt omni odore ac ſapore, ita etiam facultate deſtituta. Exigenda igitur prorſus ex omnibus officinis erit, nec vlli deinceps compoſitioni permiſcenda. Quæ autem vera ſit Caſia, libro primo diximus, nempe ea quam inter ſpecies Canellæ quidam numerant. *Canellæ.* Ea enim haud dubiè Caſiæ ſpecies eſt, tametſi fortè non optima. Quare rectè fecerint pharmacopolæ, ſi ſemper eius duplum acceperint. Id quod etiam in Cinamomo faciendum erit. *Cinamomum noſtrū quale.* Quippe Cinamomum noſtrum haudquaquam optimum aut certè Caſiæ genus eſt, ideoque duplicato eius quoque pondere vtendum erit. Id quod in ſuccedaneis ſuis Galenus quoque ſuadet, inquiens: ἀντὶ κινναμώμου, κασίας σύριγγος διπλάσιον, ἢ βράθυος διπλοῦν: Pro Cinamomo Caſiæ fiſtulæ (ita enim vocat quam hodie ligneam appellant) aut ſauinæ duplam portionem. *Succedaneū Caſiæ.* Vt ſuccedaneum Caſiæ ſit, Sauinæ pondus duplicatum. Quinetiam Dioſcorides in Cinamomi legitimi penuria duplicatam Caſiæ portionem ſumendam eſſe hortatur. Quapropter perpetuò pharmacopœi pro vero Cinamomo, vulgaris & noſtri Cinamomi, præſertim vbi nō admodum acre fuerit, duplum: & pro Caſia itidem, eius Caſiæ quæ vulgare Cinamomum refert, duplam portionem in componendis medicamentis vſurpent. Videtur autem Cinamomum noſtrum eſſe imbecillum Cinamomum, quod Galeno priuatim Cinamomis, alijs verò pſeudocinamomum appellatur.

Coſtus. *g Coſti.*) Quoties Coſti mentionem facit ſimpliciter, & citra adiectionem Nicolaus, ſemper

ſemper amarum appellatum intelligit, vt qui guſtu feruidus ſit. Nos vtriuſq; Coſti hiſtoriam, & picturam in altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo dedimus. Quum verò paucis adhuc vera Coſtus nota ſit, operæ precium erit eius ſuccedaneum cognoſcamus: vt in penuria Coſti, ſaltem ſuccedaneum habeamus. Tale autem eſt Helenium, vel vt hodie nominant, Enula campana, quod in ſuis ἀντιβαλλομένοις confirmat Galenus, inquiens: ἀντὶ κόστου, ἐλένιον. Subſcribit quoq; ratio, quæ docet idem vtriuſq; temperamentum eſſe, nec viribus inter ſe diſcrepare, vt ex ambarum ſtirpium hiſtoriæ collatione omnibus ſit manifeſtiſsimum.

Coſti ſuccedaneum.

h Styracis calamitæ.) De ea abunde libro primo dictum eſt, quapropter de hac ipſa in præſentia, quemadmodum etiam alijs quæ loco iam citato explicata ſunt, nihil annotabimus. Quod ſemel hic monuiſſe lectorem ſatis ſit.

Styrax calamita.

i Saluiæ.) Latini Nicolai codices habent Saliuncæ, at minus rectè. Nam in græco Nicolai codice eſt ἐλελισφάκου, id eſt, ſaluiæ, vt nos conuertimus. Nam hæc ſanguinem cohibet, menſes & vrinam cit, ideoq; rectiſsimè huic antidoto permiſcetur. Errore autem imperiti librarij accidit, vt propter literarum affinitatem, Saliuncæ pro Saluiæ ſit ſcriptum. Saliuncam autem à Saluia diuerſam eſſe ſtirpem ſatis conſtat. Cæterùm Saliunca, vt id obiter dicamus, non eſt Nardus ſiue ſpica Celtica, quam officinæ medicorum Spicam Romanam nuncupant, vt nonnulli putant. Quæ autem herba ſit Saliunca tertio noſtrorum de ſtirpium hiſto. commentariorum tomo diximus.

Saluia. *Saliunca.*

k Mei.) Meo vero quod Athamanticum dicitur, deſtituimur: quapropter eius ſuccedaneo vtendum, quod eſt eius herbæ radix, quæ Germanis Beerwurtz dicitur. Nam eaſdem quas Meum facultates obtinet, vt in altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria Cōmentariorum tomo abundè oſtendimus Matthiolus falſò herbam Imperatricem, ſiue Angelicam dictam pro Meo ſubſtituit.

Meum.

* *Sinapi.*) Hoc in loco Bernardus Deſſennius Cronenburgius pudendo errore Napum ſubſtituit, quum in græco codice diſertè ſcribatur νάπυος. Sic paſsim bonus ille vir impingit turpiter, interim tamen nihilominus aliorum ſe cenſorem, ſi Dijs placet, cōſtituit.

Sinapi.

l Saxifragæ.) Quum multæ hodie ſint ſtirpes Saxifragæ nomine inſignitæ, diligenter diſpiciendum erit, quam hoc loco, & alibi quoq; Nicolaus, alijq; Græci intellexerint. Nullam verò niſi eam quam Dioſcorides Empetron: non quidem hoc, quod idem Phacoides nominant, ſed quod poſt Tribulum libro 4. pingit, & Romanis Saxifraga dicitur. Eius hiſtoria & pictura eſt in tertio noſtrorum de ſtirp. hiſt. commentariorum tomo capite 64. Officinis hodie ignota. Pro ea tamen vti licebit herba quæ Plinio Saxifraga, alterum Trichomanis ſcilicet genus, & hodie vulgò Ruta muraria appellatur, qua hactenus Seplaſiæ perperam pro Adianto, ſiue vt illarum voce vtar, Capillo veneris vſæ ſunt. Huic nanq; herbæ Saxifragæ nomenclatura ferè præ omnibus alijs quadrat. Siquidem in ſaxis ac petris naſcitur, & calculos veſicæ frangit, & vrinas cit. Dum itaq; naſcitur, ſaxa frangit & perrumpit: dum etiam aſſumitur, calculos conterit, vt hoc nomine meritò illi Saxifragæ appellatio conueniat.

Saxifraga. *Empetron alterum.*

m Rhei Pontici.) Falſò in Cordi medicamentario libro, & omnibus latinis Nicolai codicibus, quorum fidem ille ſecutus eſt, Rheu barbari legitur. In Græco nanq; Nicolao eſt ῥέου ποντικοῦ. Eſt autem Rheum ponticum diuerſum à Rheu barbaro: vt libro primo huius Operis, & alibi copioſiſsimè demonſtrauimus. Quum verò Rheum ponticum Galeni, aliorumq; veterum, de quo hoc loco Nicolaus loquitur, ſit officinis noſtris incognitum adhuc, aut ſaltem in vſum hodie medicorum non veniat, pro eo ſuccedaneo aliquo vtendum erit: quod quale ſit, metipſe Nicolaus oſtendit. Nam ſuo quoq; tempore rarum eſſe cœpit Rheum ponticum verum, ideoq; eius ſuccedaneum indicare coactus eſt. Sic enim in interpretatione quarundam vocum ille ſcriptum reliquit: ἐὰν μὴ ᾖ ῥέον, κενταύριον τὸ μέγα, ἢ συμφύτου ῥίζα, id eſt, Si deſit Rheum, Centaurio magno aut Symphyti radice vtendum. Et Nicolai ſententiam confirmat Galenus, qui in libello ſuo περὶ ἀντιβαλλομένων, ἀντὶ ῥέου, κενταύριον: hoc eſt, pro Rheo, Centaurium, ſubſtituendum eſſe docet. Quum itaq; ferè omnes Centaurij magni radicem pro vero Rheo pontico vſurparent, factum eſt, vt nomen Rhei pontici in Centaurij radicem tranſlatum ſit: quod etiam hodie in officinis retinet. Rheo pontico igitur Seplaſiarum, aut Symphyto, id eſt, Conſolidæ maioris vulgò vocatæ radice, pro veterum Rheo vtendum erit pharmacopœis. Hoc autem in loco maximè vſurpandum erit, vt ſanguinem excreantes hæc antidotus iuuare etiã poſsit. Quum verò neutra harum radicum purgandi facultatem habeat, dubium nō eſt, noſtrum Rheu barbarum, cui eiuſmodi facultas ineſt, à veterum & Nicolai Rheo eſſe diuerſum, quod libro primo quoq; fuſius monſtrauimus.

Cordus hallucinatus. *Rheum Ponticum.* *Succedaneũ Rhei pontici.*

n Behen albi & rubri.) Græcè eſt ἑρμοδακτύλου ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, id eſt, hermodactyli rubri

 & albi,

Hermodacty li Nicolai. Behen alba & rubra.

& albi. Studiò autem has voces omiſimus,ne imperitis Seplaſiarijs errandi daremus oc-caſionem, qui Hermodactylos nominant ſtirpes, ab ijs quas ita Nicolaus appellat dſuer-ſiſsimas. Quippe Nicolaus, perinde atq; Actuarius, Hermodactylos rubros & albos vocat eas radices, quas Arabes, & officinæ medicorũ, hos quaſi ſemper imitantes, Behen albam & rubram nominant. Hæ olim afferebantur ex Armenia: quarũ quædam contortæ erant, aliæ in rectũ exierunt,ſuaui odore,& glutinoſo humore. Eas Serapio calidas & humidas, ex Meſuæ cuiuſdam ſententia,eſſe ſtatuit. Auicenna calidas & ſiccas in ſecundo ordine. Ita nihil eſt in Arabum ſcriptis ſolidum,ac ſibi conſonans. Hodie ex Italia ad nos deferuntur, vt ſuſpicio ſit, non eſſe legitimas, præſertim quum Arabum notæ illis non reſpondeant. Alba quidem Behen, quã officinæ oſtendunt, mirificè tortuoſa eſt: ac glutinoſum aliquid præ ſe fert,ſed minimè odore ſuaui donata,vehementer tamen amara. Rubra certè nihil habet,quod legitimam eſſe doceat. Quid autem ſit Behen illa rubra tomo 1. noſtrorum de

Succedane-um Behen. Horminum.

ſtirp. hiſto. cõmentario monſtrauimus. Præſtat igitur in iſta hæſitatione harum radicum ſuccedaneo vti, quod Auicenna autore eſt Tuderi. Ita verò Horminum appellat nominatam herbam: quæ qualis ſit, altero noſtrorũ de Stirp. hiſtor. cõmentariorum tomo monſtrauimus. Horminum autem pro Behen ſubſtitui poſſe, facultates eius abundè docent. Nam venerem ſtimulat Horminum, Dioſcoride autore. Behen itidem, Auicenna atteſtante, ſemen genitale adauget. Hic diſcutiendi gratia maximè indi poteſt. Quod ſi tamen ſanguinem excreantibus hanc antidotum dederimus, præſtat Behen rubeum officinarum, vtpote adſtringens medicamentum, inijcere.

Phu.

o Phu.) Valerianam intelligit: & quidem, ſi haberi poteſt, optimam. quæ, qualis ſit, alibi oſtendimus. In melioris autem penuria, vulgari vti licebit.

Carnabadiũ.

p Carnabadij.) Græcè eſt καρναβάδι. Studiò igitur Græcam vocem retinuimus, vt quid per hanc vocem Nicolaus intelligeret, pharmacopœi cognoſcerent. Ita verò appellat, nempe καρναβάδι & καρναβάδιον, cuminum Aethiopicum, vt ſatis liquet ex antidoto 406. in qua metipſe Carnabadium interpretatur cuminum Aethiopicum. Simeon autem Sethi, & alij recentiores Græci, Carnabadium nominant, Careum Dioſcoridi & alijs dictum. Hinc eſt, quod latini codices Nicolai, quos Cordus ſecutus eſt, hoc loco pro Carnabadio habent Carei. Nihil autem refert, Cumini an Cari, ſeu Carei ſemen vſurpemus, quum eandem facultatem omnia obtineant, & vtrunq; vrinam moueat, flatusq; diſcutiat.

Amomum. Cordus errat. Succedane-um Amomi.

q Amomi.) Amomum legitimum hodie deſiderari, libro primo oſtendimus. Neq; enim eſt roſa Hierichuntis, aut S. Mariæ, vt Cordus cenſet. Siquidem Bryoniæ folia haud obtinet, nullum Origani odorem refert, acrimonia nares non percellit, imò potius nullius eſt odoris. Tantiſper igitur dum carebimus vero Amomo, eius vice, Galeno autore, Acoro vtemur: aut in huius penuria, Galanga maiore vocata, aut ammeos ſemine.

Macedoniſiũ

r Macedoniſij.) Per Macedoniſium inaudiendum ſemen, quod Græcis Hippoſelinum, & Romanis Olus atrum nominatur. Hinc eſt, quòd idem ſemen in hodiernum vſq; diem Seplaſijs petroſelinum macedonicum, quod in huius locum in veri petroſelini Macedonici locum ſucceſſerit, vocetur: quum Macedoniſium potius, Nicolai exemplo, illis appellandum eſſet. Sed hîc more ſuo nobis obgannit Matthiolus, negatq; Macedoniſium vocatũ eſſe Hippoſelini, ſed potius Smyrnij ſemen. Parum cogitans Smyrnij ſemen eſſe Braſsicæ ſemini ſimile, cum quo Macedoniſium nullam prorſus ſimilitudinem habet, rotundum enim non eſt. Quapropter ſi etiam euicerit Matthiolus hoc ſemen quod officinis noſtratibus Petroſelinum macedonicum vocatur non eſſe Hippoſelinum, tamen id nunquam à nobis impetrabit, vt illi concedamus idem ſemen eſſe Smyrnium, ideo in manifeſto errore verſari Matthiolum conſtat.

Libyſticum. Succedane-um Libyſtici

ſ Libyſtici.) Et illud hodie ſemen in officinis medicorum deſideratur. Neq; enim id eſt quod Leuiſticum illæ appellant: id enim Dauci potius genus eſt, vt alibi demonſtrauimus. Quapropter eius ſuccedaneo vtendum, quod, Galeni teſtimonio, eſt Staphilinus. Vt enim Libyſtici ſemen menſes cit, vrinas prouocat, flatusq; diſcutit: ita etiam Staphilinus, vt ex vtriuſq; hiſtoria patet. Aut loco eius vtantur ſemine eius herbæ, quam nos pro Libyſtico in altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum tomo ſubiecimus.

Succedane-um Simonis.

t Sinonis.) Sinonis hiſtoriam in tertio de Stirpium hiſtoria tomo texuimus. Non habetur in officinis medicorum. Pro eo tamen vſurpare licebit ſemen id, quo hactenus Seplaſiæ pro Amomo vſæ ſunt.

Margaritæ integræ.

u Margaritarum non perforatarum.) Hæ enim perforatis, vt primo diximus libro, præſtantiores ſunt.

Os anterius narium purpuræ.

x Oſsis anterioris narium.) Intelligit id, quod Actuario & alijs recentioribus Græcis Blattium Byzantium, & Byſantis appellatur. Officinis Blacca Byſantia. Sic autem nominant purpuræ operculum, quod foramini capitis eius, quod naris inſtar eſt, veluti ſcutum imponitur. De quo plura libro primo annotauimus.

y Mellis

y Mellis quod ſatis eſt.) Triplum verò mellis ſumitur, quod ſemel monuiſſe ſufficiat. Si quis de cęteris, quorum nulla in ijs annotationibus mentio facta eſt, dubitauerit, is ad indicem, aut primum recurrat librum. Cæterùm in Nicolai latinis codicibus, octo hæc in iſta Antidoto deſiderantur medicamenta: Saluia, palmulæ, Behen album & rubrum, zaphyrus, ſmaragdus, iaſpis, & nux auellana.

Quæ in latinis Nicolai codicibus medicamenta deſint.

THERIACA ANDROMACHI.

II.

THeriaca, ſeu Theriace dicta eſt, quod ferarũ & viperarũ morſibus medeatur, omnium antidotorũ præſtantiſsimũ: exitialibus venenis, & ferarum virus eiaculantium ictibus aduerſatur. Inueteratis capitis doloribus, vertiginibus, auriũ grauitati, comitialibus, attonitis, apoplecticisúe, reſolutis, oculorũ hebetudinibus, voci amiſſæ, aſthmaticis, recenti & vetuſtę tuſsi, ſanguinem reijcientibus, ęgrè excreantibus, & nõ niſi recta ceruice ſpirãtibus, ventriculi imbecillitatibus ac inflationibus, colicis cruciatibus, ileoſis, cholericis, cœliacis, regio morbo correptis opitulatur. Induratum lienem liquefacit, calculos in renibus comminuit, vrinæ difficultati, & veſicæ exulcerationibus medetur. Febrium horroribus & rigoribus, hydropicis, elephantia laborantibus ſæpe præſenti eſt auxilio. Menſtrua cit, fœtum mortuum excutit: articulorum doloribus adiumento eſt. Non autem corpus modò, ſed & animi morbos perſanat. Melancholicis itaq;, lymphaticis, aquæ pauoribus, & id genus alijs malis iugiter data ſuccurrit. Cæterùm in peſtifera lue, vix aliud præſentius magisq; idoneum præſidium, hac ipſa inueniri poteſt. Habet [a] paſtillorum [b] theriacorum, drach. viginti quatuor. Paſtillorum [c] ſcilliticorum, drach. quadraginta octo. Piperis longi, [d] liquoris papaueris, [e] magmatis hedychroi, añ drach. viginti quatuor. Roſarum aridarum, [f] iridis Illyricæ, [g] glycyrrhizæ, [h] ſeminis napi ſylueſtris, [i] ſcordij, opobalſami, cinamomi, agarici, añ drach. duodecim. Myrrhæ, coſti, croci, caſiæ, nardi Indicæ, [k] florum iunci odorati, thuris, piperis albi & nigri, [l] dictamni, [m] marrubij, [n] rhei, [o] ſtœchadis, [p] petroſelini Macedonici, calaminthę, terebinthinæ, zingiberis, quinquefolij radicis añ drach. ſex. [q] polij, chamepityos, ſtyracis, amomi, [r] botryos, mei, nardi Celticæ, [s] ſigilli Lemnij, phu Pontici, chamædrios Creticæ, [t] foliorum malabathri, [u] chalcitidis toſtæ, gentianæ, aniſi, ſucci hypociſtidis, carpobalſami, [x] gummi, ſeminis fœniculi, [y] cardamomi, ſeſelios, [z] acaciæ, [A] thlaſpios, hyperici, [B] ſagapeni, ammeos, añ drach. quatuor. Caſtorij, [C] ariſtolochiæ tenuis, ſeminis dauci, bituminis Iudaici, opopanacis, centaurij minoris, galbani, añ drach. duas. Mellis, libras decem. Vini phalerni, [D] quod ſatis eſt. Conijce in mortarium opium, hypociſtidem, ſagapenum, glycyrrhizæ ſuccum, acaciam, ſtyracem, opopanacem: & affunde exiguum mellis, & vnumquodque contuſum diſſolue, & adijce vinum ut illa ſuperet, ſinitoq; vt per triduum madeſcant. Dein arida omnia, radices ſcilicet, ſemina, herbas, tuſa & cribrata conijce in mortarium, & affuſo vino terito, ac [E] vt collyria læuigato. Poſtea ijs è mortario exemptis, admiſce omnia arida, & validè ſubigito. Tandem inijce mel, terebinthinam, galbanum, & opopalſamum, ac calefacta in cacabo confunde. In mortario autem hæc vniendo diebus quinque validè ſubigito, ac in vitreo vaſe recondito. Atq; hoc modo Andromachi theriacam Nicolaus Myrepſus conficiendam eſſe docet. Aëtius aliã habet, huic propemodũ ſimilem, hanc ſcilicet. Caſiam & Cinamomum per ſe tundito, & cribrato. Dein crocum, primùm in mortariũ coniectũ, cum vino probè terito. Vbi q; tenuiſsimus factus fuerit, ei cribratam ligneam Caſiam addito, & rurſus affuſo vino terito. Poſtquam Caſia ſufficienter fuerit trita, ſigillum Lemnium, cum vino modico, in alio paruo mortario per ſe terito, & bitumen ſimiliter diſſolutum ad Crocum & Caſiam inijcito, ac rurſus aliquandiu terito. Reliqua verò omnia herbacei generis cum tribus paſtillis & caſtorio tundito, perq; tenuiſsimum cribrum

Theriacam conficiendi ratio pharmacopœis obſeruanda.

cernito. Succulenta verò omnia, acaciam nimirum, myrrham, opium, thus, hypociſtidis ſuccum, glycyrrhizam, opopanacem, ſagapenum, galbanum, & gummi contuſa, in competenti vini menſura vna die ante macerato. Styracem verò in mortarium magnum ac amplum coniectum, cum opobalſamo terito, & priuatim vnito. Deinde & præmacerata ſucculenta in mortarium inijcito, ac probè terito: atq;, ſi opus fuerit, vinum ſenſim affundito. Poſtquam autem & hæc ſufficienter fuerint trita, ſtyracem antea tritum, & caſiam, & crocum, & quæ cum eis ſunt adijcito, ac diligenter vnito. Chalcitidis deinde bonæ vncias ſex in ollam exiguam, nouam, amplioris, inijcito, & ſupra carbones ignitos imponito, & Chalcitidem aſsiduè cum pura rudicula agitato. Quum verò liquefieri cœperit, & lutoſam ſubſidentiam acquiſierit, ſtatim ab igne auferto: poſitaq; in terram ollula, quo vniatur, diligenter agitato, coagmentatamq; pauliſper ſinito. Deinde ablato & abiecto eo quod in ſuperficie ſiccius & ruſum apparet, ex medio quod viridius eſt, & molle apparet, accipito: ac quatuor drachmas ponderato, eaſq; in medium mortarium iniicito, in quo reliqua prius trita habes: cumq; modico vino in aliquo mortarij loco diſſolutas, cum reliquis committito, ac exiguo addito melle deſpumato, vnito. Poſtquam verò Chalcitis ad reliqua trita fuerit admixta, omniaq; nigrum acceperint colorem, tunc addito etiam terebinthinam, cum modico melle prius diſſolutam. Qua deinde admixta, arida etiam tuſa & cribrata adijcito, & reliquum item mellis paulatim admiſceto. Poſtea cum magno piſtillo omnibus quàm diligentiſsimè vnitis, antidotum ipſam in mortarium transfundito, & piſtillis ligneis ex grauiſsimo ligno & politiſsimo fabrefactis, eam ad ſolem in mortario tundito. Deniq; probè contectam ſinito, & rurſus poſt triduum aut quatriduum ad horas tres tundito, atq; id donec quadraginta dies abierint facito. [F] Dein vaſis vitreis, modico melle deſpumato prius imbutis, excipito. Neq; verò vaſa valde expleto, ſed locum quendam quo tranſpirare, ac efferueſcens ſe attollere medicamentum ne effluat poſsit, relinquito, probeq; contectum ac obligatum adſeruato. Hæc eſt priore magis exquiſita theriacam conficiendi ratio, quam Seplaſiarij obſeruare debent. Reponendum autem hoc medicamentum, donec ferueſcat in tepido & ſicco loco: poſtquàm verò ſubſederit, in frigido & ſicco loco adſeruandum erit. Per menſem medicamentum ipſum viſitare oportet, & rudicula munda agitare, ne id quod in ſuperficie eſt, & quod vaſi contiguum adhæret, exareſcat. Cæterùm [G] tempore ad concoctionem non exiguo indiget, quo matura vſui antidotus fiat, & iuſtè concoquatur.

Chalcitis vt torrenda.

ANNOTATIONES.

Andromachus. Hæc theriaca Andromachi ſenioris, Neronis archiatri eſt, adeoq; omniũ optima. Quapropter cæteris omnibus contemptis, hac vna medici vti debent, nec aliam pharmacopœos parare oportet. Nec audiant hortor Bernardum Deſſennium Cronenburgium, qui hanc officinis negligendam putat nulla alia de cauſa, quàm quod ſit mendoſiſsima & peruerſiſsima. Nam nos mendas eas omnes ſuſtulimus, & ſimplicibus omnibus ſuas appellationes reſtituimus. Quod quum ipſe præſtare haud poſſet, factum eſt vt abijciendam putarit. Sed neq; hoc loco Franciſci Alexandri morſus effugere potui, quin me illis connumeraret, atqui falſò, qui ſuas compoſitiones è mendoſo Nicolai codice petunt omnes. Quum autem alijs in locis hanc calumniam abundè diluerim, & hoc loco Theriaces compoſitionem ex Andromacho recenſeam, prolixiore confutatione opus haud erit.

Bernardus Deſſennius nõ audiendus

Paſtilli. *a Paſtillorum.)* Paſtillos Latina voce appellauimus, quos Græci τροχίσκους. officinæ non nihil deprauata appellatione, trociſcos nominant.

Theriaci. *b Theriacorum.* Paſtilli theriaci ſunt, qui à vipera, vel vt hodie vocant de thiro conficiuntur, qui infrà inter paſtillos deſcribentur.

Scillitici. *c Scilliticorum.)* Eodem in loco horum etiam compoſitionem reperies.

Liquor papaueris. *d Liquoris papaueris.)* Opium hodie vocatum intelligit, quod non eſt niſi liquor ſiue lachryma papaueris, ſua ſponte emanans. De quo abundè lib 1. diximus.

Magma Hedychroum. *e Magmatis hedychroi.)* Paſtilli genus eſt, qui ab Auicẽna corruptè Alindaracaron nuncupatur. Eius deſcriptionem infrà inter paſtillos referemus.

f Iridis

f Iridis Illyricæ.) Hæc hodie noſtris Seplaſijs ignoratur. Annitendum verò illis, vt hanc aliquando habeant ex Illyria, quæ non longè à Germania abeſt. Duûm eſt generum, vt libro primo huius Operis diximus. Interim tamen dum Illyrica iride deſtituuntur, pro ea vt Florentina nominata vtantur licet: aut de Galeni potius in ſuis ſuccedaneis ſententia, Helenio odorato, ſeu vt hodie appellant, Enula campana aromatica. Inquit enim, ἀντὶ ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἑλένιον ἀρωματικόν. *Iris Illyrica.*

g Glycyrrhizæ.) Non radicem eius, ſed ſuccum potius Andromachus hoc loco accipiendum eſſe innuit, id quod ſequentia ſatis teſtantur, & idipſum confirmat libro primo de Antidotis Galenus, qui hanc vocem diſertè explicans ait, γλυκυῤῥίζης χυλὸς, id eſt, dulcis radicis ſuccum. *Glycyrrhiza*

h Seminis Napi ſylueſtris.) Napum, quem Græci Buniada nominant, duplicem eſſe, alibi oſtendimus, nempe ſatiuum & ſylueſtrem. Satiuus, paruum, oblongum, denſumq́ rapum eſt, quod Germanis Drucken ſteckrüblin oder Beyriſch rüblin nuncupat. Sylueſtris, ijſdem Naßſteckrub appellatur. Geminus autem eſt, Creticus, & Germanicus, vt tomo primo noſtrorum de Stirp. hiſto. commentariorum diximus. Matthiolus lib. 5. ſuarum epiſtolarum medicinalium Galeni ſententiam, qui ſylueſtris Napi ex Creta allati ſemen Theriacæ imponendum eſſe præcipit, impugnat, & ſatiui potius Napi ſemen vſurpandum eſſe contendit, quod Andromachus nec agreſtis, nec ſatiui apertè meminit, ſed dulcis tantum Napi ſeminis. Quum verò in agreſti nulla percipiatur dulcedo, ſed potius acuta quædam amaritudo, ideo illum de domeſtici Napi ſemine locutum eſſe veriſimile eſt. His, inquit, Dioſcoridis accedit autoritas, qui lib. 2. Napi ſatiui ſemen potum venenorum vires hebetare, antidotisq́ admiſceri ſcribit, quas tamen vires ſylueſtri, de quo 4. libro egit, nuſquam tribuit, ſed tantum ad vrinas ſecundasq́ ducendas commendauit. Quanquam autem non anxiè cum Matthiolo contendere velim, num ſatiui, an ſylueſtris Napi Buniadis, quod vterq́ dulcis ſit, ſemen Theriaces compoſitioni adhibendum ſit, quum eaſdem vires habeant, tamen nihil dubito quin Cretici ſylueſtris Napi, vtpote maius & præſtantius, vt ex pictura quam in primo noſtrorum commentariorum de Stirp. hiſto. tomo ſub iecimus, ſatis liquet, Galenus cæteris rectè prætulerit. Hincq́ adeo eſt vt dum Galenum immerito flagellat, Matthiolus ipſe in maximum incidat errorem, nempe Bunion cum Buniade confundens. Licet enim tum Bunias, tum Bunion Lapi genus ſit, vt ex libro 20. Plinij capite 4. liquet, tamen Andromachus nequaquam de eo Napi quem Bunium, ſed de eo quem Buniada vocant loquitur: inquit enim καὶ γλυκέρης σπέρματος βουνιάδος. Quum verò Napus Bunias etiam geminus ſit, quod ignorat Matthiolus, nempe ſatiuus & ſylueſtris, & rurſus ille quoq́ duplex eſt, vt loco paulo antè citato oſtendimus, Galenus ex ſylueſtris genere Creticum reliquis antetulit. Cæterùm quod ad Dioſcoridis locum attinet, nemo eſt qui non videat Matthiolum illius teſtimonio non rectè vti. Siquidem Dioſcorides non niſi de Napo Buniade, & eo quidem vtroq́, ſatiuo ſcilicet ac ſylueſtri, libro ſecundo tractat, quare non erat cur per ſylueſtrem Napum Buniada, ipſe Bunium dictum intelligeret. Merito igitur Matthiolus ſuos prodit errores, dum in aliorum ſcripta nimium inquirens, quæ vera ſunt pro falſis refutare ſtudet. *Napus ſylueſtris.*

i Scordij Cretici.) Creticum Scordium ad conficiendam Theriacam Galenus libro primo de Antidotis, vtpote quòd optimum exiſtit, vſurpandum eſſe iubet. Nos tamen interea noſtrate ſatis efficaci vtemur. Hoc quale ſit, alibi abundè monſtrauimus: errareq́ ibidem, qui pro eo allio ſylueſtri vtuntur, docuimus. *Scordium.*

k Iunci odorati florum.) Quem latini iuncum odoratum, hunc Græci σχοῖνον vocant. Eius florem ijdem σχοίνου ἄνθος, vel σχοίνανθον: Seplaſiæ, ſuo more deprauantes vocem, Squinantum nominant. Quum verò hodie flores illi ad nos deferri deſierint, culmis iunci vti cogimur. Sunt autem horum tenerrimæ partes in cacumine decerptæ vſurpandæ. Aut iunci huius ſuccedaneo vtendum, quod Galeno περὶ ἀντιβαλλομένων teſte, eſt Cardamomum. Quid verò ſit Cardamomum, libro primo docuimus. *Iuncus odoratus.* *Squinantus.*

l Dictamni.) Creticum intelligit, qui folia habet alba, lanugine obducta, guſtu acria. Hunc Seplaſiæ paucis ante annis, prius ignotum, agnoſcere cœperunt. De quo alibi multa diximus. *Dictamnus.*

m Marrubij.) Ita vocant Latini ſtirpem, quā hodie Seplaſiæ græca nomenclatura Praſium appellant. *Marrubium, Praſium.*

n Rhei.) Rheum hoc loco non ſignificat Rhabarbarum officinis nominatum, vt nonnulli arbitrantur, & vulgares Nicolai Præpoſiti nominati codices latini falſò interpretantur: ſed veteribus deſcriptum, quod interdum cum adiectione Ponticum vocarunt. Id quod ſatis teſtantur Galenus, Paulus, & Aëtius, in quibus ſcriptum eſt, ῥῆον, ῥοῦ ποντικοῦ, & ῥέος ποντικοῦ. Huc accedit, quod rhabarbarum officinarum Andromacho, quemadmodum *Rheum.*

dum etiam Galeno, fuerit planè ignotum. Nequaquam igitur pharmacopœis in Theriaces huius compoſitione Rhabarbarum eſt vſurpandum, ſed Rha veterum Ponticum dictum. Quia verò idipſum hodie nondum ab omnibus cognoſcitur, eius ſuccedaneo pro illo vtendum, quod quale ſit, in Aurea Alexandrina expoſuimus. Sed huic meæ ſententiæ, quaſi ex compoſito, reclamat Matthiolus, qui lib. 5. ſuarum epiſtolarum medicinalium Rhabarbarum potius illi ſubſtituendum eſſe docet, quam magni Centaurij radicem, idq; nulla alia de cauſa, quàm quod Rhabarbarum præter id quod polleat odoris fragrantia, mirum in modum contra venena, & venenatorum morſus valeat. Quaſi verò nihil in Theriaces compoſitionem miſceatur, quod non odoris fragrantia præſtet. Cur igitur Scordium, Sagapenum, & Caſtoriū non etiam abijcit Matthiolus, quum nullum illorum non grauiſsimum exhalet odorem. Accedit huc, quod non omnia quæ ad compoſitionem theriacis adhibentur venenis reſiſtant, multa enim hoc tantum nomine admiſcentur, vt cæliacis, dyſentericis, ſanguinemq; reijcientibus opem ferant, qua vtiq; de cauſa Rha ponticum, aut loco eius Centaurij magni radix, eius compoſitionem intrat. Valde autem ridiculum eſt, quod Auicennæ teſtimonium pro inepta & falſiſsima ſua opinione confirmanda adducit. Nam conſtat omnibus Auicennam per Rhabarbarum non niſi Rha ponticum intellexiſſe, & nequaquam id quod hoc nomine hodie in medicorum officinis appellatur, quod qui hiſtoriā eius cum Galeni verbis de Rha pontico conferre voluerit manifeſtè comperiet. Vt mirum ſit, quod Matthiolum tàm abſurdas opiniones proferre non pudeat, niſi forte ſe in regio folio collocatum eſſe exiſtimet, vnde omnibus ius dicere poſſit, & illius dicta pro Apollinis oracula nobis habenda eſſe ſibi perſuaſerit. Conſtitueram quidem Matthiolum nullo in loco acerbè excipere, verùm quum reprehendendi me, & magna ex parte immerito, nullum faciat modum, neceſſe eſt ipſum ita referiam, vt alij etiam intelligant Matthiolum inanibus & nullius momenti rationibus in aliorum ſententijs confutandis vti. Quod ad Nicolaum Myrepſicum attinet, dubium non eſt illum fuiſſe pharmacopolam, non admodum rerum peritum, ſed diligentem in colligendis tum veterum, tum recentiorum medicorum in vnum librum medicamentis, vt mirum nihil ſit, ipſum Rha ponticum à Rhabarbaro ſecernere haud potuiſſe. Quare Matthioli conſilium pharmacopœi, tanquam minus veritati congruens, reijciant.

Stœchas. ο *Stœchadis.*) Procerior meliorq; Stœchas, Galeno lib. 1. de Antidotis teſte, eſt, quæ ex Cretā affertur. Quot verò genera ſint Stœchadis, primo libro, & tomo de Stirpium hiſtoria tertio monſtrauimus.

Petroſelinum Macedonicū. p *Petroſelini Macedonici.*) Non intelligendum de eo ſemine, quod ita hodie officinis nominatur: id enim eſt Hipposelinum, & nequaquam Petroſelinum è Macedonia petitū, hoc namq; hodie haud cognoſcitur. Licebit tamen pro eo vti ſemine Hippoſelini, quod ſcilicet, Galeno teſte, eius ſit ſuccedaneum. Hinc eſt, quòd nomen Petroſelini Macedonici, in hoc ſemen non ſit temerè tranſlatum. Nam quum in veri Petroſelini penuria medici ſuccedaneo eius vti cœperint, factum eſt, vt progreſſu temporis nomen Petroſelini ei ſit inditum, quod etiamnum hodie retinet in officinis. Habet autem Hippoſelinum eaſdem cum Petroſelino facultates, quare meritò eius ſuccedaneum exiſtit.

Polium. q *Polij.*) Montanum intelligit, quod cæteris præſtat. Hiſtoria & pictura eius eſt in tertio tomo.

Botrys gallica. r *Botryos.*) Græcè & in libro Galeni de Theriaca ad Piſonem, vnde hanc compoſitionem ad verbum deſcripſimus, eſt ἀμώμου, βότρυος ſeparatis dictionibus. Hanc lectionem ſecutus eſt etiam Nicolaus Myrepſus, qui in Theriacæ Andromachi deſcriptione, itidem habet ἀμώμου, βότρυος κελτικῆς, id eſt, amomi, Botryos Gallicæ. Botryn autem meritò Gallicam vocat, quod in Gallia copioſè proueniat, præſertim iuxta Lutetiam. Nam vt Ruellius, vir excellenti doctrina præditus, memoriæ prodidit, hæc herba Pariſienſibus matronis, melius quàm Seplaſijs nota eſt, quæ illam odoris ſui quem de ſe edit gratia veſtimentis, pannis, linteis, ac ſtragulis curioſè interponunt, vt ſcilicet hinc odoris ſuauitatem contrahant. Andernacus in libris Galeni de antidotis primo, & de Theriaca ad Piſonem βότρυος vocem parum rectè, vuæ conuertit. Andromachus autem in ſuis carminibus, quæ à Galeno iam citatis locis referuntur, non βότρυος, ſed βοτρυόεντος, id eſt, racemoſi tanquam præſtantiſsimi meminit Amomi, quod ita dictum eſt, Dioſcoride teſte, quod οἱονεὶ βότρυς ἐκ ξύλου ἀντιμπεπλεγμένος ἑαυτῷ, id eſt, ex ligno inſtar racemi ſeu vuæ ſe cōnuoluat. Hinc eſt quod Plinius Amomi vuæ non rarò, potiſsimum lib. 12. cap. 13. mentionem faciat. Quare ſi Andernacus vuæ vocem ab Amomi, interiecto comate, non diſtinxiſſet, reprehenſione omni eius interpretatio, vacaret. Ex ijs igitur quæ iam commemorauimus manifeſtum ſit, præſentem locum trifariam legi, quod in quibuſdam codicibus, vt monſtratum eſt, βότρυος ſeparatim ab Amomo, vt in libro de Theriaca ad Piſonem, & apud

Nicola-

Nicolaum Myrepſum: in quibuſdam verò, vt libro primo de antidotis Galeni, in carmine Damocratis, βότρυος τ' ἀμώμου, pro βοτρυέντος, aut βοτρυώδους, id eſt, vuæ amomi haud dubie carminis ratione dixit: in Andromachi autem carminibus βοτρυόεντος ἀμώμου, hoc eſt, racemoſi Amomi ſcribatur. Omnes verò iam dictæ lectiones commodè ſe habent, & legitimæ ſunt. Nam Andromachus ſua lectione innuere voluit, in Theriaces compoſitionem, eam maximè Amomi partem eſſe adhibendam, quæ vuæ ſiue racemi ſpeciem obtinet. Idem etiam ſignificauit Damocrates, dum vuam Amomi Theriacæ permiſcendam inquit. Qui βότρυος ſeparatim legunt, hi præter Amomum inijciendam eſſe aliam etiam herbam docent, quæ priuatim Botrys dicitur. Quorum certè ſententia minimè damnanda erit. Nam quum inter facultates Theriacæ ea etiam ab omnibus iam dictis autoribus referatur, quod ijs qui non niſi recta ceruice ſpirant plurimum conferat, rectiſsimè profecto Botrys eius compoſitioni permiſceri poteſt. Siquidem, vt Dioſcorides autor eſt, hæc ſumpta orthopnæas mulceat. Quum itaque hæc ſic ſe habeant, parum candidè facit Matthiolus, quod tum in altera Dioſcoridis editione, tum in ſuis epiſtolis medicinalibus me immeritò flagellat. Nam quum in libro meo de medica. compoſitione Andromachi Theriaces compoſitionem retuliſſem, contendebam de ſententia Nicolai Myrepſi non ſolum Amomum, verumetiam Botrym inijciendam eſſe. Nec dubito ſi hodie etiam viueret Andromachus, Botryos permiſtionem non eſſet improbaturus. Quum verò eius nullam fecerit mentionem, non alia de cauſa accidit, quàm quod ſibi, quemadmodum fortè etiam Galeno, Botrys incognita fuerit. Quod ſi verò eius eſſe mirificam ad aſthmatis & orthopnæa ſanationem vim Andromachus cognouiſſet, haud dubie illam, perinde ac poſteriores, Theriacæ admiſcuiſſet. Nihil igitur opus erat Matthiolo, vt tot teſtimonijs oſtenderet Andromachum in ſua Theriaca Amomi tantum meminiſſe, quum idipſum nunquam negauerim. Quod verò inquit fieri potuiſſe vt Nicolaus græci ſermonis non admodum peritus, Andromachum non intellexerit, facilè Matthiolo concederem, ſi vocem κελτικῆς dictioni βότρυος non adieciſſet. Donemus autem Matthiolo Nicolaum per errorem Botryos herbæ mentionem feciſſe, quid tandem piaculi erit Botrym Theriacæ cõmiſcuiſſe, quum illam nõ deteriorem, ſed meliorem, magiſque aſthmaticis conferentem reddat? Perperam igitur mordacitatis ſuæ frenes laxauit Matthiolus, quũ nihil neque in me, neque in Nicolao eſſet quod merito ſuggillaret. Cæterùm ridiculum eſt, quod Nicolai lapſum Ruellij autoritate fulcire me voluiſſe inquit, quum nulla alia de cauſa eiuſdem teſtimonium produxerim, quàm vt oſtenderẽ Botrym rectè à Nicolao dici Gallicam, quod copioſè in Gallia proueniat, adeoque illic mulieribus notior quàm pharmacopolis ſit. Sed magis mehercle ridiculum eſt, quod me Germanicam Botrym deſcripſiſſe ait, quum hæc ipſa nuſquam ſua ſponte in Germania naſcatur, ſed hortorum cultum illic perpetuo requirat, ita vt hoc nomine Botrys dici germanica nõn poſsit. Ita quum alios ridere ſtudet Matthiolus, non raro alijs ſeipſum ridendum propinat. Amomum denique nunquam eſſe racemoſum negaui, vt qui illud iam pridem ex Dioſcoride, & alijs cognouerim, vt fruſtra tot cõgerendis ad eam rem comprobandam teſtimonijs laborarit Matthiolus. Potuiſſet itaque hoc etiam loco ſibi temperare Matthiolus, nec mihi temerè faceſſere negotium, illumque referiendi præbere occaſionem. Verum permittamus ipſi quæ vult dicat, vt interim quoque quæ non vult à nobis audiat. Porro inueniet etiam hic Franciſcus Alexander, quæ fortè illi pro riſu, lachrymas mouebunt, vt qui, Matthioli reprehenſione apprehenſa, me etiam, more ſuo, pungere voluit.

Matthioli calumnia depulſa.

s *Sigilli Lemnij.*) Officinæ medicorum Terram ſigillatam nominare conſueuerunt. Non eſt tamen quòd figulinam illam, qua hactenus vſæ ſunt, terram pro Lemnio ſigillo vſurpent. hæc enim nullius eſt momenti, & inefficax, ideoque abijcienda: ſed eam potius, quæ Turcicis characteribus ſignata eſt, & quæ colore pallido eſt, aut dilutius rubet, & ſaporem adſtringentem obtinet. Ea enim etſi pura non eſt, tamen multo præſtantior vſitata exiſtit. Legitimum autem ſigillum Lemnium eſt, quod hodie Boli armeni nomine inſignitur, vt lib. primo diximus. Impoſtores mercatores, ſordidi quęſtus gratia, figulino etiam luto colorem adulterinum inducunt, & Turcicas ei imprimentes qua poſſunt ratione literas verum Lemnium ſigillum, exprimere ac imitari ſtudent. Sed impoſtura hæc nos, quo minus illud abijciamus, nihil impedire debet.

Sigillum Lemnium.

t *Foliorum Malabathri.*) Intelligenda ſunt, quæ hodie ſimpliciter Folia Seplaſijs dicuntur. De quibus quid ſtatuendum ſit, in Aurea Alexandrina eſt indicatum.

Foliorum malabathri.

u *Chalcitidis toſtæ.*) De Chalcitide lib. 1. eſt dictum. Melior eſt vſta, quòd tenuiorum ſit partium. Vrendi autem, ſiue torrendi eius ratio in Theriaces confectione eſt expoſita. Admiſcuit hanc Theriaces compoſitioni Andromachus, partim coloris nigri conciliandi gratia, qui ab omnibus in theriaca requiritur: partim etiam, vt hinc deſiccandi conſequatur facultatem.

Chalcitis.

x *Gummi.*)

Gummi. *Vermiculatum.*

x *Gummi.*) Inaudiendum, quod cum adiectione hodie Arabicũ Seplaſijs nominatur. Tale verò eſt, quod ex Acacia Aegypti ſpina manat. Græcis abſoluto ſermone Gummi dicitur. Id quia in grumos vermium modo concretum eſt, ideo à nonnullis Vermiculatum appellatur. Hanc formam quum non habeat id quod in officinis ferè omnibus venale exponitur, ideo adulterinum ſit oportet. Non eſt tamen cur Arabicum vocatũ gummi Mauritanis, ob id, vt Matthiolus ſomniat, non ſit id quod ex Aegyptia ſpina manat.

Cardamomũ. *Sacolla.*

y *Cardamomi.*) Quod Græcis Cardamomum, id Arabibus Cardumenum, & Cordumenum dicitur: hodieq; deſideratur, ac ignotum eſt, vt libro primo copioſè monſtrauimus. Quia verò id quod ſub hoc nomine in officinis proſtat, & Serapioni Sacolla vocatur, inſignibus aromaticis viribus eſt præditum, guſtuq; non ſecus ac Græcorum acre & amarum exiſtit, eius loco rectiſsimè vſurpari poteſt.

Acacia. *Acacia vſitata vt conficiatur.*

z *Acaciæ.*) Acacia vera eſt ſuccus eius fructus, qui decerpitur de ſpina, vnde Arabicum gummi manat. Hæc hodie raro habetur. Eius vice vtendum ſucco ſylueſtrium prunellorum diligenter ſpiſſato, vt libro primo oſtendimus. Is ita conficitur. Pruna ſylueſtria aqua macerata, lento igni ad diſſolutionem coquuntur. Colatum ex ijs ſiccatur igni, vel ſole complanatur, inq; teſſellas rubentes & adſtringentes ſecatur. Qui ſucco foliorum Rhois aut Lentiſci, vel Hypociſtim pro ea ſubſtituere volunt, cum ijs digladiandum non erit.

Thlaſpi.

A *Thlaſpios.*) Eius herbæ hiſtoria vniuerſa ex altero tomo noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum petenda erit.

Sagapenum.

B *Sagapeni.*) Officinis medicorum hodie corrupta voce Serapinum nominatur, vt libro primo eſt indicatum.

Ariſtolochia tenuis.

C *Ariſtolochiæ tenuis.*) Quæ ſit Ariſtolochia tenuis, puto hodie ab omnibus ferè ignorari. Neq; enim Cordo, & alijs aſſentior, qui hanc eſſe noſtrã hodie longam vocatam Ariſtolochiam exiſtimant. quippe hæc folia magna, lata & oblonga, hederaceaq; habet. Tenuis verò, quæ Clematitis Dioſcoridi nominatur, folia ſubrotunda, minori Sedo ſiue ſemperuiuo ſimilia obtinet. Norunt verò omnes, foliorũ noſtræ Ariſtolochiæ longæ cum Semperuiui folijs, quæ minimè lata, vt illa, ſed rotunda, & figuræ oualis, vt vermiculos putes, ſunt, nullam eſſe ſimilitudinem: vt alibi fuſius monſtrauimus. Nõ eſt igitur tenuis Ariſtolochia, noſtra longa. Vtcunq; verò Clematitis dicta Ariſtolochia non ſit longa noſtra, tamen quum omnes Ariſtolochiæ eandẽ facultatem habeant, & noſtra, longæ ſit ſpecies, licebit ea vti ſine errore pro Clematite. Quæ autem vera ſit Clematitis Ariſtolochia in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria Commentariorum tomo oſtendimus.

D *Quod ſatis eſt.*) Liquoribus & gummi diſſoluendis ſcilicet.

E *Vt collyria læuigato.*) Id eſt, in tenuiſsimum puluerem inſtar collyriorum, quæ Sieff officinis dicuntur, redigito.

Stannũ non eſt plumbum album.

F *Vaſis vitreis.*) Aut alijs è denſa materia: verbi gratia, plumbo albo, quod falſo hodie ſtannum vocant, factis.

Aëtij locus expenſus.

G *Tempore ad concoctionem.*) Nam, Galeno lib. de Theriaca ad Piſonem teſte, concoquitur plurimùm duodecim annorum ſpacio. Qui autem vigentiore validioreq; ipſa vti volunt, etiam quinto anno, & ſeptimo exhibuerunt. Paulus itidem poſt annum ſuæ ætatis ſeptimũ ea vtendum eſſe iudicat. Aëtius, vt plurimùm, Theriacen per duodecim menſium ſpaciũ concoqui ſcribit. Qui verò ipſa magis vrgente & validiore vti volunt, inquit idem, etiã poſt vnum menſem ea vtuntur. Nicolaus poſt menſes ſex, aut decem, hac vtendum eſſe præcipit. Perfectè autem poſt decem exactos annos concoqui, idem ſcribit. Verùm quũ Aëtius ad verbum hunc locũ, temporis mutatione excepta, ex Galeno tranſcripſerit, ſuſpicio eſt, non rectè menſium, pro annorum, & in Aëtio, & in Nicolao legi. Eſt autem validum medicamentum ad triginta vſq; annos.

THERIACA DIA [a] TESSARON.

Ioannis Meſuæ Damaſceni.

III.

ANtidotus hæc ad frigidos corporis affectus, ſiue in cerebro, ſiue in ventriculo, aut iecore conſiſtãt, nempe epilepſiam, reſolutionem, conuulſionem Cynicam, quam oris torturam vocant, inflationes ventriculi, tardam eius concoctionem, aquam inter cutem, malum corporis habitum, obſtructionem, morſum ſcorpionis, & venenũ hauſtum confert. Recipit gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, [b] ariſtolochiæ rotundæ, añ vnc. duas. Trita curioſè omnia mellis optimi deſpumati [c] lib. duas excipiunt. Datur ab aureo dimidio, ad aureũ vnũ.

ANNO.

ANNOTATIONES.

a Vetus & vtilis hæc eſt Antidotus, quæ διὰ τεσσάρων dicta eſt, quod è quatuor ſimplici- *Dia teſſaron*
bus medicamentis ſit compoſita. Et nomen eius ſatis teſtatur, Græcorum eſſe inuentum. *cur dicta.*
Ab illis enim deſcribens hanc ipſam Ioannes, filius Meſuę Damaſceni veterem inſcriptio- *Ioannes Da-*
nem mutuari voluit. Ea certè eſt, quæ hodie etiam à circumforaneis & impoſtoribus il- *maſcenus.*
lis, qui epoto, ſi dijs placet, veneno mirificè inflantur, paſsim pro magna theriaca vendi-
tur. Et ſciendum hoc loco erit, nos non temerè hanc Antidotum inſcripſiſſe Ioanni Da-
maſceno Meſuæ filij. Nam opus illud de Re medica, in quo hæc Antidotus habetur, non
eſt Meſuæ, vt pleriq; putant, tribuendum. nam Meſuæ pater fuit Ioannis, qui & ipſe filius
fuit Hamech, filij Hely, filij Abdolæ regis Damaſci. Ioannis igitur Meſuæ filius Damaſce-
nus, præfati operis autor fuit. Quod hic monuiſſe nos ſemel, ſatis ſit.

b Ariſtolochiæ rotundæ.) Quæ in officinis medicorum ſub hac appellatione proſtat, *Ariſtolochia*
non eſt Ariſtolochia, ſed potius Capnos, ſeu Fumaria Aetij, vt altero de Stirpium hiſtoria *rotunda.*
Commentariorum tomo demonſtrauimus. Vera iam facile ex Heluetia, & Italia haberi
poteſt. Hæc intus ſolidam obtinet radicem, colore buxi flauo, odore & ſapore noſtrati Ari
ſtolochiæ longæ ſimilis. In huius tamen penuria, Fumaria Plinij vti licebit radice, quod
illa amara & ſubacris ſit, perinde atq; legitimæ Ariſtolochiæ rotundæ radix. Aut certe no-
ſtrate longa.

c Libris duabus.) vt ſcilicet triplum mellis pondus ſit, ad ſpecies collati. Alij quadru- *Mellis quan-*
plum eſſe ſumendum putant, quod mihi non probatur. Siquidem metuendum, ne nimia *titas.*
mellis copia, ſpecierum facultas frangatur & obtundatur. Cæterùm hæ duæ Theriaces
compoſitiones Seplaſijs ſufficere debent. Præſtat enim paucas eaſq; accurata diligentia,
& probè paratas, quàm multas inutiles, & negligenter confectas, habere. Priorem, Andro
machi nimirum, pro ditioribus: alteram Dia teſſaron dictam, pro ijs qui non admodum
abundant: aut ſaltem, Abſyrto & Vegetio mulomedicis teſtibus, pro iumentis conſeruan-
dis. Quare rectè Communem nominabimus, quòd ſcilicet tum hominibus, tum iumen- *Theriaca*
tis exhibeatur vtiliter. *communis.*

MITRIDATIS ANTIDOTVS.
Nicolai Myrepſici.
IIII.

ANtidotus Mithridatis ſic ab ipſo Mithridate, Ponti & Bithyniæ rege, qui eam inuenit, nominata, Galeno libro ſecundo de Antidotis teſte, ad eadem quæ Theriace valet, & ad pleraq; perniciosa medicamenta, & venena eſt efficacior: in viperæ autem morſus curatione, theriaca inferior. Priuatim verò facit ad diuturnas ventriculi, & thoracis fluxiones, & ad omnes inueteratas in profundo corporis exulcerationes & abſceſſus. Tabidis, ventriſq; inflationibus medetur, appetentiam emendat & reſtituit, ac bonum corpori colorem conciliat. Calculos conterit, ac vrinæ difficultatem ſanat. Acuit viſum, eorum qui illa crebrius vtuntur. Mortuum fœtum eijcit, & ad muliebria omnis generis mala frigida, atq; ijs quæ non concipiunt conducit. Item melancholiam non ſinit conſiſtere. Omne deniq; capitis malum, ex frigiditate ortũ, dolores aurium, lachrymãtes oculos, dentium cruciatus, oris, palati, auriumq; omnia vitia, emplaſtri forma impoſita, ſanat. Accipit[a] ſtyracis, drachmã vnam, & ſcrupulos duos. Caryophillorum, ſpicæ, xylobalſami, [b] erui, [c] lachæ, tragacanthæ, maſtiches, galbani, [d] gummi cedri, bituminis, caſtorij, [e] gummi, hederæ, bdellij, ſigilli Lemnij, [f] meliloti, opopanacis, ladani, [g] ammoniaci, opij, ſulphuris ignem non experti, glycyrrhizæ, nitri, ſucci hypociſtidis, acaciæ, roſarum, chamædryos, hyperici, abrotoni, pęoniæ, hyſſopi, origani, helenij, ligni iuniperi, foliorum lauri, ariſtolochiæ longæ, epithymi, peucedani, centaurij, roſmarini, eryngij, balauſtiorum, foliorum myrti, abſinthij, raphani, ſcillę, carpobalſami, aniſi, nigellæ, hyoſcyami, cumini, fœniculi, cardamomi, ſeſelios, ſinapi, ameos, ſinonis, libyſtici, rutæ, papaueris, apij, dauci, rapi ſeminum, piperis longi, ſeminis ocimi, amomi, añ drach. vnam & dimidiam. Acori, [h] per-

ſonatię, cyclamini, ſeminis agni,[i] cornu ceruini vſti, añ ſcrup. duos. Balſami, cinamomi, croci, coſti, floris iunci odorati, zingiberis, folij, terebinthinæ, myrrhæ, thuris, caſiæ ligneæ, agarici, nardi Celticæ, rhei Pontici, iridis, aſari, dictamni, marrubij, colocynthidos, ſtichadis, artemiſiæ, calaminthæ, ſcordij ſylueſtris, ſymphyti, chamæpityos, piperis albi, piperis nigri, petroſelini, rhois culinarij, malabathri,[k] naſturtij, quinquefolij, añ ſcrup. vnum. Baccarum lauri,[e] ſcrup. vnum. Vini veteris boni, vnciam vnam. Mellis [l] Attici, aut ſacchari, quod ſatis eſt. Datur auellanæ nucis quantitate ex vino tepido, cui Saluia ſit incocta.

ANNOTATIONES.

Cordus. *Deſſennius.*

Hæc Mithridatis antidoti componendæ ratio à pharmacopœis hodie obſeruanda erit, & hactenus quidem ex Nicolai Præpoſiti præſcripto parata eſt: quanquam non rectè, propter obſcuras aliquot in ea voces, quæ ab ipſis intelligi haud potuerunt. Atq; ea res Valerium Cordum quoq; mouit, vt hac deſcriptione præterita, alias potius ex Damocrate, Cleopatra, Antipatro, & Andromacho proferre voluerit. Bernardus quoq; Deſſennius Cronenburgius, eadem haud dubiè de cauſa, legitima hac neglecta, aliam inuſitatam hactenus protulit. Sed hîc me pungit Franciſcus Alexander, quod derelictis primis & clariſsimis fontibus, Myrepſum in antidotis pro miraculo habeam. Quaſi verò nõ hoc meum ſit inſtitutum, vt pharmacopœos derelicto Nicolao Præpoſito, abbreuiatore & deprauatore Myrepſi, ad fontes reuocem. Negare enim nemo, ne ipſe tantum Franciſcus, poterit, quin Myrepſi antidota, quandoquidem illa è Græcis, & Mauritanis deſcripſerit, atq; maxima diligentia colligerit, reliquorum compoſitiones plurimum ſuperare. Quod ipſe, ſi occaſio ferret, & locus daretur, per ſingula vagatus ſimplicia, demonſtrare poſſem. Neminem verò prohibeo, quin etiam Græcorum compoſitionibus vtatur. Verùm quum illæ hactenus noſtris vſitatæ non fuerunt, multis modis præſtat, Myrepſi, quàm Præpoſiti illius deprauatoris maximi, vti compoſitionibus. Id quod etiam hîc ſemel mouiſſe ſatis ſit, ne toties Franciſci cauillationibus, & nullius momenti reprehenſionibus mihi reſpondendum ſit. Hanc igitur vt plenè pharmacopœi intelligant, annotationibus noſtris illuſtrabimus.

Styrax.

a *Styracis.*) Quoties in Græcorum libris Styracis ſit mentio, ſemper calamites intelligendus erit. De quo abundè libro primo huius Operis diximus: ad quem profectò pharmacopœi perpetuò in difficilioribus, & in ijs quibus nihil annotamus, confugere debent.

Eruum. *Succedaneũ Erui.*

b *Erui.*) Officinæ græcam potius vſurpantes vocem, Orobum nominant. Hodie eruum vix agnoſcitur, vt diximus libro primo: quare quærendum illius ſuccedaneum erit. Non eſt autem ſemen vitiæ ſylueſtris, vt hactenus pharmacopolæ putarunt: etſi enim idipſum deſiccat, tamen amaritatis expers eſt, vt hoc nomine pro Eruo vſurpari nequeat. Quare ſubſtituendum pro eo potius erit ſemen, quod perinde atque ipſum, incidendi, extergendi, & obſtructiones expediendi vim habet: quale eſt Cicer nigrum, aut Lupini ſemen.

Lacha.

c *Lachæ.*) Quam Actuarius, alijq; recentiores medici Lacham nominant, hanc officinæ Laccam vocare conſueuerunt, Dioſcorides Cancamum. Non eſſe autem Cancamum diuerſum à Lacca Arabum medicamentum, ſole clarius conſpiciet, qui Dioſcoridis de Cancamo hiſtoriam cum Serapionis Lacca conferre voluerit. Lacca tamen qua Seplaſiarij ac pictores noſtra ætate vtuntur, non eſt poſteriorum Græcorum Lacha, ſiue veterum Cancamũ: quòd nulla ſit apud Dioſcoridem nota, quę illi quadret. Siquidem tres ſunt res quæ Lachæ appellatione veniunt, vt libro primo oſtendimus. Tertia eſt officinarum lacca, quam Arabes iecoris tollere obſtructiones, & ictero, ac aquæ inter cutem conducere tradunt. Auicenna tamen ſecundo Canone, laccã bis in diuerſis capitibus, tanquam rem diuerſam, maximo cum errore, ſibi tamẽ familiari, deſcribit. Primo ſub nomine Ceichen, vel Keiken. quæ haud dubiè vox ex Cancamo deprauata eſt. In hoc verò capite ipſum pingere Cancamum, omnes euidentiſsimè deprehendent, qui modò illud cum hiſtoria Cancami conferre voluerint. Deinde non longe pòſt, illam ſub Laccæ appellatione deſcribit. Vt hinc quoq; perſpicuum euadat, in doctrina Arabum nihil eſſe ſolidum, & confuſionis expers.

Triplex lacha. *Auicennæ immenſus error deтectus.*

Gummi cedri.

d *Gummi Cedri.*) Hoc Gummi hodie in officinis noſtratibus non proſtat. Venetijs tamen comparari poſſet. In huius autem penuria eius ſuccedaneo vtendum, quod Galeno autore,

autore, Ladanum, vel vt Barbari efferunt, Laudanum exiſtit. Verùm quũ Ladanum aliàs hanc compoſitionem ingrediatur, licebit pro eo vti gummi abietis, quòd eiuſdem cum Cedri gummi ſit facultatis, præſertim in curãdis vulneribus, & eijciendis calculis, ad quę vitia Mithridatis antidotus maximè commendatur. Quare opus minimè erat, vt hoc loco genuinum mihi infigeret Matthiolus, niſi quòd fortè mordacitatis nomine celebris eſſe voluerit. *Ladanum*

e Gummi.) Ita interiectio puncto legendum erit, ac intelligendum, Arabicum hodie appellatum, vt ſuprà eſt monſtratum. Nam Gummi in Mithridatis confectione Damocrates, Andromachus, & Aëtius meminerunt. *Gummi.*

f Meliloti.) Melilotum legitimum à pharmacopœis vſurpandum. Nam id quo hactenus vſi ſunt ferè omnes, ſylueſtris eſt lotus, vt alibi oſtendimus, & libro 1. monuimus. *Melilotum.*

g Ammoniaci.) Seplaſiæ adiectione vnius literæ deprauantes vocem, Armoniacum nominant. De quo libro primo diximus. *Ammoniacũ.*

h Perſonatiæ.) Bardanam & Lappam maiorem pharmacopœi, ac vulgus herbariorum appellant. *Perſonatia.*

i Cornu ceruini vſti.) Hoc loco maxima in Nicolai codice manuſcripto, quo nos vnico, quum illum Latio donaremus, vſi ſumus, mẽda ſubeſt. Nam illic falſo legitur μολίβδȣ κεκαυμένου, id eſt, plumbi vſti: quum omnibus conſtet, plumbum ijs quæ intra corpus ſumuntur medicamentis, ab autoribus nequaquam permiſceri. Legendum verò erit ἐλάφȣ κέρατος κεκαυμένου, id eſt, cornu ceruini vſti: vt nos nunc conuertimus. Lectionem autem hanc eſſe legitimam & veram, omnes latini Nicolai codices teſtantur, qui cornu ceruini habent, vbi Græcus manuſcriptus codex plumbi legit. Accedit quoq; ratio, lectionem hanc confirmans. Siquidem Cornu ceruinum vſtum, dyſentericis, veſicæ doloribus, & fœminis fluxione laborantibus confert: ad quæ ſanè omnia vitia Mithridatis Antidotus accommodatur. Deniq; facilis admodum ab ἐλάφȣ dictionem in μολίβδȣ, imperito librario lapſus fuit. Hæc pluribus annotauimus, quòd in noſtra prima conuerſione locus non ſit à nobis emendatus. *Cornu ceruinum vſtum. Nicolai locus reſtitutus.*

k Naſturtij.) Et hic locus in manuſcripto Nicolai codice eſt corruptus. Siquidem is καρδαμώμȣ legit, pro καρδάμȣ. Non eſſe autem ſcribendum καρδαμώμȣ, hinc omnibus liquet, quòd paulo antè in hac compoſitione Cardamomi ſit facta mentio. Inutilis igitur eſſet repetitio, ſi iam iterum Cardamomi mentio fieret. Proinde legendum erit, vt diximus, καρδάμȣ, id eſt, Naſturtij: quòd hanc lectionem Latinus Nicolai codex confirmet, qui ſtatim poſt Malabathrum ſubijcit Cardamum. Hunc quoq; locum in noſtra conuerſione, religione quadam Græci codicis moti, inemendatum reliquimus. *Alter Nicolai locus emendatus.* *Cardamus*

l Mellis Attici.) Quum Atticum non habeamus, pro eo optimum mel odoratum, & deſpumatum accipiendum. Triplum autem mellis ad ſpecies, vt antè quoq; monuimus, inferendum. *Mel Atticũ.*

MITHRIDATIS ANTIDOTVS. Andromachi.

V.

Mithridatium antidotũ Andromachi ad lætalia peculiariter efficax, internosq; affectus omnes. Accipit Glycyrrhizæ, drachmas ſeptem ſemis, & quaternos obolos. Opij, drachmas quatuor, obolos duos. Caſtorij, drachmas ſex. Polij, drachmas quinq;, obolos duos. Coſti, drachmas quinq;, obolos duos. Spicæ nardi, drachmas ſex, obolos duos. Caſsiæ, drachmas quinq;, obolos duos. Thuris, drachmas ſex. Seſeleos, drachmas quinq;, obolos duos. Hypociſtidis ſucci, drachmas ſex. Acori, drachmas duas. Scordij, drachmas ſex, obolos duos. Folij, drachmas quatuor. Gallij, drach. quinq;, obolos tres. Alij drachmas ſex. ᵃ Cipheos, drachmas ſex, obolos duos. Myrrhæ, drachmas ſex. Croci, drachmas ſeptem, obolos duos. Cinnamomi, drachmas ſeptem, obolos duos. Styracis, drachmæ quinq;, obolos quatuor. Dauci ſeminis, drach. ſex, obolos tres. Zingiberis, drachmas ſeptem, obolos duos. Phu pontici, drach. duas. Petroſelini, drachmas quatuor, obolos tres. Nardi gallicę, drachmas quatuor. Fœniculi ſeminis, drachmas quatuor. Nardi indicæ, drachmas quatuor. Hyperici, drachmas duas. Gentianæ, drachmas quatuor. Alij drachmas duas.

Aniſi, drachmas tres. Thlaſpi, drachmas ſex, obolos quatuor. Meu Athamantici, drachmas quatuor. Alij drachmas duas. Roſarum aridarum, drachmas quatuor. Gummi, drachmas duas. Cardamomi, drachmas quatuor. Alij drachmas duas. Iunci odorati rotundi, drachmas ſex, obolos duos. Opopanacis, drachmas ſex, obolos duos. Opobalſami, drachmas ſex, obolos quatuor. Galbani, drachmas ſeptem. Scinci, drachmas duas, obolos duos. Reſinæ terebinthinæ, drachmas ſex, obolos duos. Vini chij, quod ſatis eſt. Mellis attici cocti quantum ſufficit.

ANNOTATIONES.

Matthioli opinio improbata. Matthiolus libro quinto epiſtolarum medicinalium, neſcio qua temeritate auſus eſt Mithridatis antidotum Damocratis, ei quod ab Andromacho deſcriptũ eſt proferre, idq; nulla alia de cauſa, quàm quod Damocratis compoſitio agaricum, ſtæchadem, longum & album piper, balſami baccas, bdellium, Creticum dictamnum, & aſarum capiat, quibus omnibus altera deſtituitur, quæ venenis mirificè reſiſtant. Quaſi verò neceſſe ſit Mithridatis antidotum omnia ea quæ Theriaca recipit, habere medicamenta. Accedit quod Galenus, grauiſsimus ſcriptor, Andromachi compoſitiones alijs omnibus præferre ſoleat, ob componendi rationem quàm ille in illis obſeruauit paulò exquiſitiorem. Sic enim hoc antidotum conſtruxit, vt nõ ſolum ad letalia ſit efficax, venenisq; plurimum reſiſtat, verumetiam vt ad internos alios corporis affectus ſanè multos, vtilitatem non contemnendam afferat. Deniq; ex eiuſmodi medicamentis antidotus hoc conſtat, quorum hodie ferè omnium, excepto Opobalſamo, paſsim copia haberi poteſt, vt hoc etiam nomine me rito Damocratis & aliorum deſcriptionibus ſit anteferenda. Sed placuit Matthiolo hîc & alibi ſe aliorum ſententiæ opponere, vt ipſe ſolus, ſtertentibus reliquis omnibus, & à veritate deuiantibus, vigil eſſe & ſapere videatur.

Matthioli error inſignis. Cypheos compoſitio. a *Cypheos.*) Et in huius compoſitione Matthiolus mirificè ineptit. Nam Damocrati, Cypheos compoſitionem acceptam refert, quæ haud dubie eſt Mithridatis, vt videre licet apud Aëtium lib. 13. cap. 99. vbi Cyphim ijs verbis ex Andromachi ſententia deſcribit.

Sumito[a] Vuæ paſſæ tenuis pinguiſsimæ detractis pellicula & vinaceis, hoc eſt, ipſius carnis, drachmas viginti quatuor. Terebinthinæ vſtæ, drachmas viginti quatuor. Myrrhæ, drachmas duodecim. Alij drachmas ſedecim. Cinamomi, drachmas quatuor. Floris iunci odorati, drachmas quatuordecim. [b] Croci, drachmam vnam. Bdellij, drachmas ſex. [c] Vnguis, drachmã vnam. Aſpalathi, drachmas duas, & dimidiã. Spicę nardi, drachmas tres. Caſiæ, drachmas tres. Cyperi, drachmas tres, & dimidiam. Baccarum Iuniperi magnarum, drachmas tres, & dimidiam. Calami odorati, drachmas nouem. Mellis quantum ſatis eſt. Vini odorati parum. Myrrham, bdellium, & terebinthinam vſtam cõtere cum vino, vt mellis liquidi craſsitudinem habeat, dein vuam paſſam per ſe probè tritam inijce, ſimulq; tritis mellis quantum ſatis eſt infunde, ac reliqua inſperge, formatoq; paſtillos, & vtere. Vritur autem terebinthina hoc modo. Terebinthinam conijce in ollam, & triplum, aut etiam plus aquæ infunde, & ad ignem adhibe, nihilq; mouendo coque. Vbi verò aqua conſumpta fuerit, & terebinthina friabilis, vt digitis confringi poſsit, eam tolle, & ad antidoti cõfectionem vtere. Si verò inſumpta aqua adhuc mollior appareat terebinthina, aliam aquã ſuperfunde rurſusq; ad ignem adhibe, donec friabilis reddatur. Datur autem Cyphi per ſe cõmode ijs qui iecur, aut pulmonem, aut renes, aut aliquod aliud viſcus exulceratum habent.

ANNOTATIONES.

Matthioli lapſus. a *Vuæ paſſæ tenuis.*) Matthiolus manifeſto errore accipiendas eſſe maiores, & nequaquam minores paſſulas contendit, quum tamen Andromachus diſertè dicat, σαφίδος λεπτῆς. Nec alio argumento ſuam ſententiam confirmat Matthiolus, quàm quod laborioſum eſſe dicat, ab vua paſſa tenui cutem & vinaceos detrahere, nihilq; ferè vbi hæc fierent pul-

pulpæ reliquum fore. Sit ſanè laborioſum, tamen quum id requirat Andromachus, non eſt cur illi non obtemperemus.

b Croci.) Crocum Matthiolus omiſit, cuius tamen vterque, Andromachus ſcilicet & Damocrates, mentionem faciunt: ita vt eius quam ipſe refert compoſitio neutrius ſit.

c Vnguis.) Hoc in loco turpiſsimè Matthiolus hallucinatur. Initio enim vnguium Bdellij mentionem facit nullius veteris medici ſcriptoris fretus teſtimonio. Nemo enim illorum vnquam Bdellij vnguium meminit, vt ille ſomniat, Plinio dempto, qui libro 12. cap. 9. ſic ſcriptum reliquit. In Bactriano nidor ſiccus, multique candidi vngues. Dubium verò non eſt, quin Plinius hunc locum ex poëta quopiam, vt rectè cenſuit Cornarius, vel ex deprauatis Damocratis carminibus deſcripſerit, qui Bdellium, vt liquet è malagmate eiuſdem quod in fine libri octaui de compoſitione medicamentorum localium Galenus refert, nunc διαυγέσ, id eſt, pellucidum, nunc verò ὄνυχα, id eſt, Dioſcoride interprete, ἐοικὸς ὄνυχι, hoc eſt, vngui, non profectò humano vt Marcellus Plinium haud dubiè ſecutus, interpretatur, ſed odorato ſimile: id quod è verbis Dioſcoridis fit euidentiſsimũ, inquit enim, εὐώδης ἐν τῇ θυμιάζει, ἐοικὸς ὄνυχι, id eſt, odoratũ in ſuffitu Onychis inſtar ſeu ſimilitudine. Quibus ſanè verbis diſertè ſignificare voluit, optimum Bdellium eſſe, quod incenſum ac ſuffitum Onychis Indici Conchylij ſuauem referat odorẽ. Quum itaque Bdellium colore humanum vnguem non referat, ſed odore cum Onyche ſimilitudinem habeat, adeoque hoc nomine ὄνυξ dictum ſit, ſole meridiano clarius eſt, Damocratis verſum, in quo legitur βδέλλης ὄνυχάς τε τὰς ἴσας στυπτηρίας, id eſt, Bdellij vngues & pares aluminis partes, eſſe deprauatum. In Bdellio namque etiam ſi legitimum fuerit, nulla vnguis humani conſpicitur ſimilitudo, ideo nulli planè ſunt vngues Bdellij. Legendum igitur erit in Damocratis carmine: βδέλλης ὄνυχός τε τῆς ἴσου στυπτηρίας. Sic verò eſſe legendum ſatis liquet ex Charmidis antidoto, quod itidem ex Damocrate citatur, & refertur à Galeno libro ſecundo de antidotis, vbi ita legitur: βδέλλης ὄνυχός τε τῆς διαυγοῦς ὡς δραχμήν. Id eſt, Bdellij Onychis, ſeu Onychis inſtar odorati, & dilucidi drachmam. Idem quoque fit manifeſtum ex libro 10. de compoſitione medicamentorum cap. 2. vbi Galenus fabullæ malagma deſcribit, in quo ſic legitur: βδέλλης ὄνυχος λιτρ. β. Hoc eſt, Bdellij Onychis lib. duas. Ex ijs igitur perſpicuum fit, Plinium etiam deceptum fuiſſe, dum loco ſuprà citato, in Bdellio multos candidos vngues conſpici ſcribit, contra ocularem inſpectionem, quæ nihil eiuſmodi in Bdellio animaduertit. Dubium itaque non eſt, quin Plinius mendoſum inciderit codicem, in quo ſcriptum fuit, βδέλλης ὄνυχας διαυγοῦς, id eſt, Bdellij candidos vngues, ſiquidem pellucidos, ipſe candidos vocauit. Plinij errorem hoc in loco ſecutus eſt quoque Matthiolus, dum vngues Bdellij immiſceri Cypheos compoſitioni ſcribit, optimumque eſſe Bdellium quod vnguibus humanis ſimile ſit ait. Et ferendum hoc fortè erat in Matthiolo, vt qui huius ſuæ ſententiæ Plinium autorem haberet. Quod autem Cornarij conuerſionẽ apud Aëtium tanquam erroneã notat, id iniquiſsimè facit: cogit enim me indignitas rei Cornario, etſi nihil tale de me meritus ſit, patrocinari. Nam quum in Aëtio vnguis odoratus, & Bdellium diuerſis ponderibus diſtincta, & ab inuicem ſeparata ſint, fieri non poteſt, vt vnam rem denotent. Bdellium enim drachmarum ſex, vnguis autem odoratus, vnius drachmæ pondere ingreditur. Sed ad conuincendam pertinaciam, & immodicam alios reprehendendi licentiam Matthioli, præſtat Aëtij verba commemoraſſe, quæ ſic habent. βδέλλης ζ ς. ὄνυχος ζ α. Quis igitur hinc non conſpicit Cornarij manibus inſignem à Matthiolo factam eſſe iniuriam, vt qui optima fide hunc Aëtij locum reddiderit, tantum abeſſe debuiſſet vt à Matthiolo cauillaretur ipſius interpretatio. Non ſolum verò Aëtius ex Andromacho in Cypheos compoſitione Bdellium ab vngue ſeparauit, verumetiam Paulus & Nicolaus Myrepſicus idem fecerunt. Nam Paulus lib. 7. 22. de ſuffimentis & Cyphi ſæpenumero ſeparatim mentionem facit Bdellij & vnguis. Primum in ſuffimento roſaceo, vbi ait βδελλίου, ὀνύχων ἀνὰ Γο α, id eſt, Bdellij, Vnguium. Nec eſt quod pro confirmando ſuo errore Matthiolus dicat, malè per interiectum punctum has voces eſſe ſeparatas, ſed illas potius eſſe coniungendas, atque ita legendum βδελλίου ὀνύχων, id eſt, vnguium Bdellij. Quippe in Cyphi magno, quod ſolare dicitur, ſeparatim vtriuſque meminit inquiens. βδελλίου Γο ς. ὀνύχων μεγάλων β. Id eſt, Bdellij vncias ſex. Vnguium magnorum duas. Nicolaus verò Myrepſus ſectione 21. ſuffimento primo Eſdræ prophetæ, quod Cyphi dicitur, itidem has duas voces ſeparat, quum ait Bdellij vncias tres. Et deinde interiectis compluribus alijs medicamentis, Vnguium odoratorum magnorum & minorum ſingulorum vnciam vnam & dimidiam ſubijcit. Dein in ſuffimento ſexto quod Cyphion ſacratum nominat, habet Bdellij, vnciam vnã & dimidiam, & multis alijs interpoſitis medicamentis, vnguium odoratorum minorum vnciam vnam, idem in ſequenti mox ſeptimo facit, vbi ita habet. Bdellij, vnciam vnam & dimidiam.

Matthiolus hallucinatur.

Damocratis locus emendatus.

Plinij lapſus.

Cornarius à calumnia Matthioli aſſertus.

Vnguium odoratorum, vnciam vnam. Nec ſecus illum feciſſe deprehendimus in ſuffimento, vbi inquit: Vnguium odoratorum, coſti, ſpicæ nardi, bdellij, ſingulorum, vnciam vnam. Et rurſus in decimoquinto, vbi ait: Vnguium odoratorum, vnciam vnam & dimidiam. Bdellij, vnciam dimidiam. Quæ ſingula ideo prolixius commemoraui, vt Cornarium ab iniuria Matthioli aſſererem, quem in Cyphi Aëtij compoſitione vnguium Bdellij loco, vngues odoratos perperam vertiſſe dicit, quod ſcilicet Bdellium ignorauerit ſuos etiam habere vngues, quū potius ipſe falſò tribuerit Bdellio vngues, qui in illo nuſquam conſpiciuntur. Quum igitur contra Græci codicis fidem, & aduerſus Dioſcoridis maniſeſtiſsimum teſtimonium Cornario iniquiſsimè errorem affingat Matthiolus, officij mei eſſe putaui, vt hominem germanum, ipſe etiam germanus, aduerſus Itali iniuriam, præſertim iam mortuum, & qui à ſe calumniam amplius propulſare non poſsit, tuerer, & pro virili defenderem. Moneo autem, immò maiorem in modum oro Matthiolum, vt iam ſenex & capularis ſibi nonnihil temperet, nec ita temerè aliorum ſententias bonas, & cum veritate congruentes, pro erroribus falſò traducat. Quod ni fecerit, inueniet qui illum pro dignitate tractabunt.

[a] HAEMAGOGOS ANTIDOTOS.

Nicolai Myrepſici, numero 26.

VI.

VTilis eſt ad varia muliebria vitia. Siquidem eas quę ſolito tempore purgari haud conſueuerunt mirificè iuuat. Menſes enim elicit, fœtum in vtero mortuum excutit. Eas quæ à partu non ſunt purgatæ, expurgat, & ſanitati reſtituit. Calculum veſicæ atterit, & per vrinam expellit. Stillicidium vrinæ, obſtructionem iecoris, lienisq́ duriciem ſanat. Omnibus internis vitijs, cruditati ventriculi, colori doloribus, & nephriticis auxiliatur. Hæmorrhoidas aperit, ſecundas educit. Veſicam expurgat, ventriculum calefacit, flatus diſcutit, vomitum compeſcit, & mulierum vitijs omnino ſalutaris eſt. Caueant ſibi ab vſu huius antidoti qui hæmorrhoidibus, ventris profluuio, & dyſenteria laborant. Habet [b] Intybi ſeminis, acori, amoniaci, atriplicis ſeminis, fœniculi ſeminis, ſingulorum [c] ſcrup. vnum, grana ſex. Aniſi, ſcrup. duos. Ariſtolochiæ longæ, artemiſiæ, caſiæ, ſingulorum ſcrup. duos, grana quatuordecim. [d] Centaurij minoris, ſcrup. vnum, grana ſeptem. Centaurij magni, ſcrup. duos. Dauci cretici, ſcrup. duos. [e] Ellebori nigri, ſcrup. vnum. Foliorum lauri, ſcrupulum vnum & dimidium, grana tria. Glycyrrhizæ, drach. vnam, ſcrup. vnum. Lupinorum, drach. duas. Nigellæ, ſcrup. duos. Myrrhæ, ſcrup. duos, grana quatuordecim. Erui, ſcrup. vnū. Aluminis, ſcrup. duos. [f] Petroſelini ſeminis, ſcrup. vnum. Pyrethri, ſcrup. duos, grana quatuordecim. Piperis nigri, drach. vnam, ſcrup. duos, grana ſeptem. Pulegij, ſcrup. duos, grana quatuordecim. Pæoniæ, ſcrup. vnū, [g] grana decem & octo. Cyperi, ſcrup. duos. [h] Rutæ ſeminis, ſcrup. duos, grana quatuordecim. [i] Stachis, ſcrup. duos, grana quatuordecim. [k] Sinonis, ſcrup. duos. Floris iunci odorati, ſcrup. duos, grana quatuordecim. [l] Saluiæ, apij ſeminis, vtriusq́ ſcrup. vnum, grana quatuordecim. Caryophylli, ſcrup. duos. Capparis radicis, cumini, vtriusq́ drach. vnam. Mellis attici, aut ſacchari quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Hæmagogos cur dicta.

a Hæmagogos dicta eſt hæc antidotus, quaſi ſanguinem educens, quòd menſes mulieribus eliciat, & hæmorrhoidas occluſas, aperiat.

Nicolai Myrepſi locus expenſus.

b *Intybi ſeminis.*) Sic habet græcus manuſcriptus Nicolai Myrepſi codex. Latinus autem legit Aſari. Vtraq́ autem lectio vera eſt. Nam vt Aſari radix, Dioſcoride teſte, vrinam cit & menſes euocat, ita etiam Intybi ſemen & ipſum Intybum, Plinio lib. 20. cap. 8. teſte, decoctū in aqua mulierū purgationibus adeo prodeſt, vt emortuos partus educat. Quare nihil refert Aſarum an Intybum compoſitioni huic indas, quod ambo ad ſangui-

nis

nis menſtrui eductionem conferant. Quum vero σπέρματος vox in Nicolao ſit, quæ Aſaro accommodari nõ poteſt, rectius Intybi, quàm Aſari legi videtur. Vt in errore verſari Matthiolum ſit neceſſe, qui melius eſſe vt Aſarum, quàm Intybum huic compoſitioni addatur in ſuis epiſtolis medicinalibus ſcribit. Matthiolum ſequitur etiam Franciſcus Alexander, ſed nos græci codicis lectionem merito anteferimus.

Matthioli error.

c *Scrupulum vnum.*) Sic etiam legitur in codice Nicolai Alexandrini. In Nicolai autem præpoſiti vocati exemplari, drachmam vnam ſcriptam videmus.

d *Centaurij minoris.*) In manuſcripto codice græco Nicolai, Centaurij minoris nulla ſit mentio. Ex latinis igitur codicibus, qui in vniuerſum omnes huius meminere, hanc adiecimus: Atq; hæc ipſa rectè huic compoſitioni adhibetur, quod menſes & fœtum, Dioſcoride & Galeno teſtibus euocet. Hoc loco ſilentio tranſire non poſſum Bernharti Deſſennij Cronenburgij oſcitantiam, qui in ſuo Antidotario vocato, mihi mendaciter hanc affingit opinionem, quod officinarum Rhaponticum alterum eſſe Lapathi Dioſcoridis genus dixerim, quod mihi ne per ſomnium quidem vnquã in mentem venit. Hoc ſanè me fateor docuiſſe, Rheubarbarum Monachorum appellatũ, Lapathi eſſe ſpeciem, id quod etiamnum ſentio. Eſſe autẽ Rhaponticum officinarũ Lapathi genus, nullibi me dixiſſe aut ſcripſiſſe certo ſcio. Quare oſcitanter mea ſcripta legiſſe Deſſenniũ hinc apparet, qui Matthiolum, quem vnicè admiratur & colit, ſecutus, paſsim me per calumniam reprehendere voluit. Quod, vt ingenuè fatear, me plurimùm commouet, qui cogor adhuc viuus iſtorũ Sycophantarũ experiri morſus. Pręſtitiſſet igitur Deſſennium prius ſimplicia cognouiſſe, quàm alios ſe peritiores falſo erroris inſimulaſſe. Sed quid facerent illi Matthioli adulatores, niſi vt Fuchſium arrodant, & mendaciter tanquàm errantẽ traducant. Multo igitur ſatius erat Deſſennium perpetuo ſibi ſilentium indixiſſe, ita enim Alumen plumoſum officinis dictum, nunquam Alumen eſſe ſciſsile affirmare potuiſſet.

Bernharti Deſſennij oſcitantia notata.

Deſſennij ingens error.

e *Ellebori nigri.*) Sic etiam legit codex Nicolai præpoſiti latinus. Manuſcriptus autem græcus Nicolai Myrepſi liber habet, ἐλενίου μελάνος, id eſt, Helenij nigri, atqui falſo, nõ quod nulla prorſus ratione adiectiuum μέλανος, vt Matthiolus putat, cum Helenio conuenire poſſe exiſtimem, quum reuera Elenium alterum à radice ſubalbida, album: alterum verò à radice cortice nigro obducta nigrum dici poſsit: ſed quod codex latinus, vt dictum eſt, Ellebori nigri etiam habeat, & quod in antidoto Nicolai Myrepſi 26. quæ illam mox antecedit, & quæ ventrem ſubducit, itidem ἐλενίου μέλανος, pro ἐλλεβόρου ſcriptum ſit, ita vt ſolenne fuerit ei librario vt pro ἐλλεβόρου ſcriberet ἐλενίου. Rectè autem in Nicolao Myrepſo legi ἐλλεβόρου μέλανος hinc ſit manifeſtum. Nam, vt Dioſcorides autor eſt, Elleborus niger προστεθεὶς ἔμμηνα ἄγει, καὶ ἔμβρυα κτείνει, id eſt: Appoſitus aut vtero admotus menſes ducit, & fœtus enecat. Si itaq; vtero inditus & appoſitus Elleborus niger menſes elicit, quanto magis id præſtabit, ſi intra corpus ſumatur. Atq; hîc me iterum Matthiolus perſtringit, erroriſq; inſimulat, dum lib. 5. Epiſtol. medicinalium ad Petrum Spezzaloncium pharmacopœum ita ſcribit. Adhæc caueas velim, ne in admiſcendo Elleboro, Fuchſij opinionem ſequaris. Ille enim alioqui vir clariſsimus, quod in antiquo Græco Myrepſici ipſius codice legerit ἐλενίου μέλανος credidit non ἐλενίου legi debere, ſed ἐλλεβόρου. Nam cum adiectiuum μέλανος nulla prorſus ratione cum Helenio conuenire poſſe cerneret, non abſq; manifeſta ratione mendam ſubeſſe putauit. Atqui longè alia ſum ego opinione, quippe qui Helenium, non Elleborum admiſcendum cenſeam: ea omnino ductus ratione, quod præter id quod ſciuerim græcum Nicolai codicem numeroſis admodum vbiq; ſcatere mendis, non videam quid emolumenti in hac paranda Antidoto Elleborum nigrum laborioſum medicamentũ, aluumq; non ſine incõmodo deijciens pręſtare poſsit, pręſertim q̊d ventriculo ſit infenſiſsimus, nec menſes ciere valeat, niſi pro glande ſuppoſitus. Contra verò Heleniũ, quandoquidẽ id Dioſcoridis teſtimonio menſes & vrinas ciet, flatus expellit, & ſtomacho vtile eſt, quæ omnia Antidotus hæmagogos nobis pollicetur. Quo ſit, vt credam, immò omnino mihi perſuaſum habeam, dictionem ἐλένιου neq; amouendam eſſe, neq; immutandam, ſed dictionem μέλανος potius corrigendam. Etenim, vt mea fert opinio, non μέλανος, ſed μελανθίου legendum eſt. Hactenus Matthiolus, qui mihi perpetuo altera manu panem, altera lapidem oſtendit. Sperat enim me ſuis blandicijs & magnificis tituli poſſe demulceri, ne crebris ſuis obtrectationibus, ac cauillationibus durius reſpondeam. Quaſi verò mihi famæ meæ conſeruatio non ſit multo, quàm iſtæ ſuæ Italicæ blandiciæ antiquior & carior. Cur autem Nicolai lectionem immutauerim, iam abundè mihi dictum eſt. Mirum autem eſt quod Matthiolus ſcribat ſe ſciuiſſe Nicolai codicem multis mendis ſcatere, & nihilominus eius lectionem audet alteri latinorum codicum præferre. Si numeroſis mendis ſcatere ſciuit, debuiſſet profecto eius lectionẽ tanquam ſuſpectam damnare potius, quàm quęſitis vtcunq; rationibus illam alteri anteferre. Cæterùm Helenij ra-

Nicolai Myrepſi locus emendatus.

Matthioli calumnia expulſa.

dicem menſes & vrinas ciere nemo inficias ire poterit, atqui conſtat idem etiam præſtare Elleborum nigrum, & præterea craſſos ac pituitoſos humores, qui non rarò menſes quo minus promanent, remorantur, per aluum educere, quod Elenium efficere nequit. Quum itaq; Elleborus niger vtrunq;, nempe menſes ciere, & pituitoſos humores per aluum ſubducere, Helenium autem alterum tantum efficere poſsit, præſtat profectò Elleborum nigrum huic antidoto quàm Helenium admiſcere. Nec obſtat quod Matthiolus dicat Elleborum laborioſum eſſe medicamentum, aluumq́; non ſine incommodo dejjciens, & ventriculo infeſtiſsimū: ita enim, ei potius dicendū erat quàm infenſiſsimum. Nam id verum eſt, vbi per ſe, & in magna copia ſumitur. Hic verò non admiſcetur niſi ſcrupuli pondere, habetq́; ſibi additum Aniſum, & alia quæ eius maliciam frenant & obtundunt. Quare merito ἐλενίȣ dictio è contextu per me amota eſt, & codicis græci lectio immutata in ἐλλεβόρȣ, μέλανος autem vox retenta. Ridenda igitur merito hoc loco nobis venit Matthioli correctio, qui dictionem μέλανος potius eſſe corrigendam opinatur, & pro ea ſubſtituendam eſſe μελανθίȣ, non animaduertens Nicolaum paulo pòſt in hac antidoto ipſius ijs quidem verbis facere mentionem. μελανθίȣ σκύπολα β. Si itaq; ridicula Matthioli opinio procederet, bis vnius & eiuſdem medicamenti in vna compoſitione Nicolaus, quod abſurdum eſſet, meminiſſet. Non minus verò, ne id ſilentio tranſeam, ridiculum eſt, quod Matthiolus vocem προσθετὸς apud Dioſcoridem, pro glande ſuppoſitus, interpretatus eſt, quum illi potius reddendum erat, pro peſſo ſuppoſitus. Nam ea quæ menſes euocant, non ano, ſed vtero ſupponuntur induntur úe. Sic nunquam non ſtulticiam ſuam in aliorum benè dictis ſuggillandis prodit Matthiolus. At quum Franciſcus Alexander falſam Matthioli opinionem ſequatur, non eſt cur ei priuatim reſpondeamus. Videat autem ne hoc loco Dauus potius quàm Oedipus ſit. Ego id verè de me dicere poſſum, me nihil niſi rationibus adiectis temerè affirmare, quod tamen ſubinde Franciſcus facit.

Macedonicū. f *Petroſelini.*) Latini codices habent Macedonici, vt hinc palàm fiat Macedonicum, vel, vt Myrepſus vocat, Macedoniſium, poſterioribus græcis & recentioribus medicis nō eſſe niſi petroſelinum Macedonicum.

g *Grana decem.*) Latini codices habent ſcrupulum vnum.

h *Rutæ.*) In latino codice deſideratur.

i *Stachys.*) Ita legendum, non Spicæ, vt latini habent codices. Græcè enim ςάχυος legitur. Stachys enim, Galeno atteſtante, non ſolum menſes ducit, ſed & abortum efficiens medicamentum eſt, & ſecundas eijcit.

k *Simonis.*) Græcus Nicolai codex legit σμύρνης σκρόπολα β. atqui falſò. Nam paulo antè ijſdem verbis Myrrhæ meminit. Quare hic latini potius codices ſequendi ſunt, qui habent Sinonis. Sic enim vtroq; in codice tum Nicolai Præpoſiti vocati, tum Alexandrini legitur, vt mirari ſubeat Matthiolum, qui dicit nuſquam rei medicæ ſcriptores Sinonis meminiſſe, haud dubiè Sinonem diuerſam eſſe à Siſone ſtirpem credens. Satis autem ijs verbis indicat ſe Aëtium non legiſſe, qui lib. primo ita ſcriptū reliquit. Σίνων θερμὸς καὶ ὑπόπικρός ἐστι τὴν γεῦσιν. ὅθεν οὐρητικός τε ἐστὶ καὶ πεπτικός. Quæ omnia Galenus, & poſt eum Paulus quoq; Siſoni tribuit, qui libro octauo de ſimplicibus medicamentorum facultatibus ita ſcriptum reliquit. Siſon calidus & ſubamarus guſtu eſt: quare vrinam elicit, & concoquit. Quinetiam Hermolaus in ſuo Corollario teſtatur, Siſonē Hippocratem appellare Sinonem & Senonem. Vt hoc in loco ſuam ignorantiam apertè prodiderit Matthiolus, quod nuſquam Sinonis mentionem feciſſe rei medicæ ſcriptores dicere non erubuerit. Mihi deniq; iniuriam facit Matthiolus, quòd ſcribit me Sinonem facere ſylueſtris Petroſelini ſemen. Nam id mihi ne per ſomnium in mentem venit. Fateor me quidem in annotationibus in Auream Alexandrinam ſcripſiſſe, Sinonem alios petroſelinum agreſte nominaſſe, atqui illorum ſententiam non approbaui, ſed tantum quo nomine hodie à quibuſdam vocaretur indicare volui. Ita nunquam non calumniatoris potius, quàm caſtigatoris officio fungitur Matthiolus. Hoc loco notandus erat nominatim Matthiolo Deſſennius, quòd, pudendo admodum errore, Sinonem eandem eſſe cum Sio herbâ dixerit, quum tamen conſtat eas eſſe genere diuerſas, & in diuerſis capitibus à Dioſcoride deſcriptas. Verum nomine eius ſuppreſſo, tantum dicere voluit ſe cogi vt ab alijs qui Sinonem interpretantur Sium diſſentiat. Bonè Deus ſi ego aliquid tale deſignaſſem, hîc ſtatim Matthiolus in hæc prorupiſſet verba. Fuchſius hallucinatur, turpiter errat, ineptit, cæcutit. Sed quid ita? quia illius dicta non, vt Deſſennius, adoro, & oraculi loco habeo. Valeat igitur cum ſuis adulatoribus Matthiolus, & me ad ſatietatem vſq; proſcindat, vt viciſsim ipſe calumnias ſuas refellere, & ipſius errores ſanè immenſos & multos detegere ſuis adulatoribus queam.

Matthioli ignorantia.

Sinon & Siſon idem.

l *Saluiæ.*)

l Saluiæ.) Græcè ἐλελισφάκου. Latini codices, facili lapſu, propter literarum affinitatem, habent Sabinæ, nullo ſanè diſcrimine, quod vtraq; ſtirps menſes moueat, & fœtum eijciat, licet in ijs pręſtandis Sabina efficacior ſit. Deſſennius hîc iterum, more ſuo ineptit, & Gari legit. Quanquam vbi ſe ſatis torſit, tandem Cari eſſe ſcribendum, propter literarum affinitatem, ait. Sed quæ rogo eſt Cari affinitas vel cum Sabinæ, vel Saluiæ voce? ita ſe paſsim ridendum cum ſuis inſulſis annotationibus propinat Deſſennius. *Saluia.*

ATHANASIA MAGNA. NICOLAI Myrepſici, numero 13.

VII.

ANtidotus *a* Athanaſia magna, dyſenteria laborantibus, & cœliacis confert, atq; ad fluxum muliebrem vtilis eſt. Facit ad profluuium ſanguinis narium, & eos qui cibum non retinēt in ventriculo. Sanguinis preterea à quacunq; cauſa natis reiectionibus, auxiliatur. Habet cinamomi, *b* caſiæ fiſtularis, añ drach. tres, grana ſeptem. Croci, floris iunci odorati, ſtyracis calamitæ, phu, ſeſelios, ſeminum hyoſcyami, apij, dauci, aniſi, opij, añ drach. vnam, & dimidiam, grana tria. *c* Betonicæ, drach. duas, & ſcrup. duos. Spicæ, folij, caſtorij, myrrhæ, lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, corallij rubei, *d* momiæ, boli armenij, ſymphyti, *e* helenij, acori, aſari, corticis radicis mandragoræ, polij, foliorū lauri, mei, piperis albi & longi, ſeminis petroſelini, añ drach. dimidiam. *f* Seminis quinqueneruiæ & myrti, roſarum, añ ſcrup. tres, grana quatuor. Succi hypociſtidos, acaciæ, ſeminis oxyacanthæ, & ſucci eius, añ vncias duas. Succi quinqueneruiæ, vnc. tres. Mellis Attici quod ſatis eſt. Datur pondere drachmarum trium.

ANNOTATIONES.

a Athanaſia.) Etſi multæ ſunt apud Nicolaum Athanaſiæ deſcriptiones, tamen hęc quę ordine apud hunc inter Antidotos decimatertia eſt, in nonnullis officinis proſtat, & Magna ipſis nominatur. Vtrunq; autem nomen, & Magnæ ſcilicet, & Athanaſiæ, accepit ab immenſa eius quam habet in reprimendis omnis generis fluxionibus efficacia. Quapropter rectè facerent Pharmacopœi, ſi hanc in ſuis officinis paratam haberent. *Athanaſia & magna cur dicta.*

b Caſiæ fiſtularis.) Nicolaus græcus habet, κασίας φισούλα. Per eam autē intelligit, quam Actuarius & alij recentiores ξυλοκασίαν, id eſt, Caſiam ligneam vocant: nempe corticem, qui à Galeno quoq; lib. 1. de Antidotis in theriaces compoſitione, & Actuario quoq; ipſo σύριγξ τῆς κασίας, id eſt, caſiæ fiſtula nuncupatur. Inſeritur autē Athanaſiæ propterea, quòd Galeno & Dioſcoride teſtibus, leuiter adſtringat. Huc accedit, quòd libro ſecundo de Antidotis apud Galenum, in Athanaſiæ deſcriptione Caſiæ fiat mentio: quæ certè non poteſt eſſe Aegyptia, nigra, ſeu cathartica, hoc eſt, purgatrix, quòd illa Galeno ignota fuerit. Quā propter plurimùm errat Platearius, qui in ſua ſuper Nicolaum expoſitione, Caſiam pro purgatrice interpretatur: vtpote cuius in hac compoſitione, quæ ventris profluuio aduerſatur, illudq; cohibet, nullus eſſe vſus poteſt. *Caſia fiſtula.* *Plateary error detectus.*

c Betonicæ.) Huius in Nicolao nulla fit mentio. Quia verò in Latinis codicibus habetur, & in Athanaſia prima, quæ inter Antidotos eſt vndecima, hic quoq; illam inſerere placuit, quòd rupta ſanet, & omnibus beſtiarum morſibus ſuccurrat. *Betonica.*

d Momiæ.) Sic appellat Nicolaus, quam hodie vnius literæ immutatione medicorum officinæ Mumiam nominant. Per Momiam autem minimè accipienda hoc loco erit Serapionis Mumia, quæ non eſt niſi Dioſcoridis, & aliorum Græcorum Piſſaſphaltos, vt libro primo monſtrauimus: ſed Razis & aliorum Arabum, & ea quæ hodie in officinis ſub Mumiæ nomine proſtat, & vſitata eſt, quæ non eſt niſi tabida ſanies, aut liquamen hominum, aloe, myrrha, & bitumine conditorum, vt lib. 1. dictum eſt. Id quod è verbis Nicolai fit manifeſtiſsimum, quæ ſunt eiuſmodi: ἅιματος ἀνθρώπου τεθνεῶτος, ἐπονομαζομένου παρὰ Ἰταλοῖς μώμιον, id eſt, ſanguis humani, qui ab Italis Momion appellatur. Sanguinem, inquit, non oſſa. Vt plurimùm errent hodie, qui oſsibus etiam pro Mumia vtuntur. Atqui de Mumia abunde lib. 1. diſſeruimus, ad quem perpetuò in explicatione ſimplicium ignotorum pharmacopœi confugere debent. *Momia.*

e Helenij.) Vel vnicus hic locus euidentiſsimè docet, qua fide & diligentia hactenus com- *Helenium.*

Capitalis officinarum & medicorum error.
Arnoldi de Villa noua erratum.
Plateari ex-poſitio qualis.

compoſita medicamenta paſsim conſtructa ſint. Neq; enim diſsimulandus nobis vlla ratione erit capitalis tum medicorum (vtpote quorum erat officium hunc ipſum corrigere)tum pharmacopœorum error, qui hucuſq; pro Helenio, prò dolor, auripigmentum, præſentiſsimum venenum, Athanaſiæ antidoto indiderunt. Quod ſi negare velint, multorum codicum fide & teſtimonio conuincentur. Nam vbi Græcus Nicolai codex habet ἑλενίου, ibi omnes legunt Auripigmenti. Sic enim Arnoldus de Villa noua, cuius apud imperitos magna eſt autoritas, habet in ſuo Antidotario. Nec aliter legit codex Nicolai latinus, Ioannis Agricolæ opera Ingolſtadij excuſus. Errandi autem occaſionem omnibus ijs dedit Platearius ille, qui in expoſitione ſua quam Nicolai Antidotario adiecit valde ineptam. Lemnias dictionem Auripigmentum eſt interpretatus. O inſcitiam flagris, & cruce dignam. An non oportuit Platearium, vtpote ex profeſſo medicum, ſcire, Auripigmento in hac Antidoto nullum eſſe relictum locum, vt quod venenum eſſet nocentiſsimum, ac erodendi vrendiq; facultate præditum, adeoq; reliquis medicamentis Athanaſiam conſtituentibus maximè contrarium? Atqui & huic erroneæ interpretationi occaſionem præbuit Auicenna, qui Auripigmentum datum tuſsientibus in ouo ſorbili, multum valere ſcripſit. Nam hæc Verba in ſua expoſitione Platearius de Auicennæ ſententia retulit. De quo ſanè errore quum alibi copioſe diſſeruerimus, non eſt cur illum hic prolixius confuſemus. Franciſcus Alexander errori communi conſulere volens, pro Lemnias dictione reſtituit terræ Lemniæ, pro qua certè barbari, ſi ea dictio tale aliquid ſignificaſſet, terræ ſigillatæ repoſuiſſent. Nec habet vllum ſuæ huius coniecturæ probati autoris teſtimonium Alexander. Non ignoro autem terram lemniam, perinde atq; bolum armeniam, nullo incommodo huic compoſitioni indi poſſe, tamen quia Helenij græcus Codex mentionem facit, & eius radix exiccata, Dioſcoride atteſtante, cruentas excreationes ſanat, ideo dubium non eſt, quin pro Lemnias voce deprauata, rectè Helenij legatur. Hoc tamen adijciendum erit, Auicennam Auripigmento tribuiſſe, quòd ſulphuri ex Dioſcoridis aliorumq; Græcorum ſententia tribuendum erat: qui illud tuſsientibus, aſthmaticis in ouo ſumptum, prodeſſe memoriæ prodiderunt. Cæterùm ſi Platearius animum paulò magis intendiſſet, facile cognoſcere potuiſſet, Lemnias vocem per imperitum librarium ex Helenio deflexam ac corruptam eſſe. Sed hi ſunt noſtri temporis medicorum cæcorum duces cæci: vt nihil mirum ſit, ſi in foueam ambo impingentes incidant. Eiuſmodi profectò etiam eſt Bernardus Deſſennius, qui & ipſe in ſuo Diſpenſatorio Auripigmento in Athanaſia locum eſſe voluit. Quare vt ab eius medicamentario libro ſibi caueant, tum medicos, tum pharmacopolas hortor, quod is ſine omni iudicio medicamentorum compoſitiones corraſerit.

Auicennæ error pernicioſus.
Lib. 5. Inſtit. medicorum.

* *Foliorum lauri.*) In græco eſt φύλλων δάφνης, foliorum lauri. Nos antea latinorum codicum, fidem ſecuti, baccarum lauri legimus.

Quinquenervia.

f Seminis quinqueneruiæ.) Sic appellari Plantaginem minorem, alibi oſtendimus. Et monendus nobis hoc loco lector erit, quòd omnia quæ vſq; ad compoſitionis calcem ſequuntur, in Latinis Nicolai codicibus deſiderentur. Vt vel hinc appareat manifeſtiſsimè, quantum præſtet ex præſcripto noſtrarum compoſitionum ac deſcriptionum, quàm aliarum, medicamenta conficere, vt qui ſingulas ex ipſis fontibus, ſanè puriſsimis, hauſerimus.

TRYPHERA MAGNA. NICOLAI Myrepſici, numero 210.

VIII.

TRyphera magna confert ad omnia muliebria vitia, à frigiditate nata. Datur cum aqua, cui incocta ſunt aniſum & fœniculum: vel ex vino tepido. Ad ſtomachi verò mala, ex decocto maſtiches, & vino, præbetur ieiunis. Ad muliebria vitia, accipe ex hac antidoto, & adijce illi artemiſiam bene tritam, cum oleo [a] moſchato, & impone vtero vt linamentum. His qui non concipiunt, potandam præbè cum vino, in balnei inſcenſu, confeſtimq; concipiet. Recipit opij, drachmas duas. Cinamomi, caryophylli, galangæ, ſpicæ, zedoariæ, zingiberis, coſti, ſtyracis calamitæ, calami odorati, cyperi, iridis, peucedani, acori, mandragoræ, [b] nardi celticæ, roſarum, piperis, aniſi, apij, petroſelini, fœniculi, [c] ſinonis, dauci, hyſſopi, hyoſcyami, ocimi, añ drachmam vnam. Mellis Attici deſpumati quod ſatis eſt.

ANNO.

ANNOTATIONES.

Tryphera, quaſi delicata dicta eſt, non quod iucunda & ſuauis ſit, ſed quod totius corporis colorem, & oris odorem commendet, & delicatam quandam commendabilis ſpeciei oſtentationem præ ſe ferat. Putredinem enim humorum emendat, & formæ corrumpi cœptæ vitium corrigit.

a *Oleo moſchato.*) Alij, moſchelinum: nonnulli, vt qui barbaram ſectantur medicinam, muſcellinum nominant. Eius deſcriptionem in ſectione de Oleis ſtudioſi reperient. *Oleum moſchatum.*

b *Nardi celticæ.*) Siue Spicæ celticæ. Officinis Spica Romana vocatur. De qua in hiſtoria Stirpium plurima diximus. *Spica ſeu nardus celtica.*

c *Simonis.*) Huius in Latinis Nicolai codicibus nulla fit mentio. Græcus autem codex eius diſertè meminit. De illo ſuprà quoq; annotauimus quædam.

d *Hyſſopi.*) In prima æditione hæc vox manifeſtè omiſſa eſt, typographi negligentia, quum in Græco Nicolai codice ſit ὑσσώπου. Igitur nec ſtudio, nec data opera, vt mihi falſò affingit Franciſcus Alexander, præterita hæc nobis dictio eſt. Quum verò opij duas tantum drachmas habeo, id de præſcripto codicis græci feci, qui habet ſolum L. β.

TRYPHERA SARACENICA.
Nicolai Myrepſici.
IX.

Tryphera[a] Saracenica efficax maximè ad melancholicos, omneq; capitis, ſtomachi, & hypochondriorum, quod ex melancholia, aut flaua bile exuſta oritur, vitium. Accipit myrobalani citrini,[b] caſiæ fiſtulæ,[c] oxyphœnici, añ vnciã vnam, & dimidiam. Myrobalanorum[d] cepulorum, mannæ, añ drach. ſex, ſcrup. duos, grana quinq;.[e] Rhei indici, violarũ, añ vnc. dimidiam. Aniſi, fœniculi, añ drach. duas, grana quindecim. Spicæ,[f] maceris, añ drach. vnam, grana ſeptem cum dimidio. Myrobalani bellirici, emplici, añ drach. dimidiam, grana quatuor. Cæterùm in duabus libris aquæ vncias tres recentium violarũ coquito, quoad aqua purpureum contrahat colorem: dein feruefacito oxyphœnicum, & caſiam, probeq; ſubacta colato, & inijcito ſacchari libram vnam, & vncias octo, decoquito vſq; ad mellis craſſitudinem, ac deinde ſupraſcriptas ſpecies bene tritas inijcito, & rudicula ſubigito. Poſtquam confeceris antidotum, dato de ea caſtaneæ quantitate.

ANNOTATIONES.

a Tryphera hæc rectius quàm prior eſt appellata, quòd ſit iucunda, & delicata. Præcedens, quia amara, per antiphraſin magis id nominis ſibi arrogauit. Trypheram Saracenicam Meſues quoque deſcripſit, ſed hæc Nicolai vſitatior eſt. *Tryphera.*

b *Caſiæ fiſtulæ.*) Hic per Caſiam fiſtulam intelligenda venit medulla Caſiæ nigræ, id quod latinus Nicolai codex liquidò teſtatur, qui diſertè medullæ Caſiæ mentionem facit. Accedit, quòd Caſia cum Oxyphœnico, alio nimirum purgante medicamento, hic coniungatur, & ab alijs ſpeciebus quæ antidotum hanc coſtituunt ſeparetur: quod Nicolao faciẽdum non erat, ſi per Caſiam hoc loco ligneam accipi voluiſſet: ſed vt redactam in puluerem, inſtar aliarum ſpecierum inieciſſet, planè neceſſe fuiſſet. *Caſia fiſtula.*

c *Oxyphœnici.*) Fructum intelligit, qui hodie officinis barbara & Indica voce Thamar Indus, quaſi palmula Indica, nominatur: vt libro primo eſt expoſitum. *Oxyphœnicũ. Thamar Indus.*

d *Cepulorum.*) Sic vocant recentiores Græci fructus, qui hodie Seplaſijs myrobalani Chebuli appellantur, vt fuſius lib. 1. eſt oſtenſum. *Cepuli. Chebuli.*

e *Rhei Indici.*) Rheum indicum Actuario, & alijs Græcis poſterioribus, eſſe Rhabarbari vſitati hodie genus, libro primo diximus. Eo igitur hoc loco vtendum erit. Vulgares latini Nicolai codices, ex quorum præſcripto pharmacopœi hactenus ſua confecerunt medicamenta, legunt hoc loco ſimpliciter Indi. Quapropter ad Myrobalanum, Arnoldi de Villa noua exemplo, non tamen ſine maximo errore, retulerunt, quum Nicolaus Rheum Indicum intelligat: quod diſertè dicat, ῥέου ἰνδικοῦ. Et Indicum nominat, vt hac nomenclatura diſtinguat ab eo quod à Ponto affertur, & ob id Ponticum dicitur, quod Indico imbecillius exiſtit. *Rheum indicum. Pharmacopœorum & Arnoldi de Villanoua error.*

f *Maceris.*) Etſi Macer à Maci diſtat, vt lib. 1. oſtendimus: tamen Nicolaus, quemadmodum etiam Actuarius, per Macerem non niſi id quod Arabes Macem vocant, intelligit. Debẽt itaq; pharmacopœi hoc loco pro macere, quod hodie etiã deſideratur, macẽ vſurpare. *Macer.*

TRYPHERA PERSICA. IOANNIS Damaſceni.

X.

TRyphera[a] Perſica, ſic quòd apud Perſas experta ſit, dicta: aduerſus acutas febres, calidam ventriculi & iecoris intemperiem efficax. Morbis omnibus ex humorum vſtione natis confert, ſitim reſtinguit, icterum calidum ex obſtructione ſanat. Suffuſionem à vaporibus bilioſis viſui incommodantem diſcutit. Recipit ſuccorum [b] ſolani, [c] intybi, apij, [d] lupi ſalictarij, depuratorum, añ libras duas. Quibus immitte violarum ſiccarum, aut viridium, & roſarum, añ drach. tres. Folliculorum ſenæ, vncias duas. Agarici, vnciam vnam. Prunorum Damaſcenorũ numero quinquaginta. [e] Caſſuthę, vnciam dimidiam. Myrobalanorum, cepulorum, flauorum, Indorum, vnctorum in oleo violato, aut amygdalarum dulcium, añ vncias duas. Spicæ nardi, drach. tres. Coque igni prunarum lento, donec librę duæ ſuperſint: quibus inijce epithymi, drach. quadraginta. Myrobalani autem oleo amygdalarum dulcium merſi ſemel ferueſiant, tollantur ab igne, colentur. In parte colati diſſolue Tamar Indorum recentium, vncias tres. Mannæ, vnciam vnam & dimidiam. Pulpæ caſſiæ, vnc. quatuor. Sacchari violati, vnc. duodecim. Percolentur, vt munda ſint à ~~ſeminibus~~, & alijs: in reliqua parte, & aceti, libra vna, coque lento igni. Sacchari albiſsimi, libras tres. Adde quod prius in ſuccis eſt diſſolutum, miſce, & ad mellis craſsitudinem percoquas. Poſtremò adde paulautim rhabarbari optimi, vnc. duas. Myrobalanorum citrinorum, vnciam vnam, & dimidiam. Myrobalanorum cepulorum, Indorum, añ vnciam vnam. Belliricorum, emblicorum, añ drach. quatuor. Seminis fumariæ, trochiſcorum dia rhodωn, macis, maſtiches, cubebarum, [f] ſpodij, ſantali rubei, añ drachmas duas. Seminum quatuor, drachmas duas, & dimidiam. Aniſi, drachmas quatuor. Spicæ nardi, drachmas duas. Inuoluantur oleo violato, & reponantur vaſe vitreo. Datur pondere vnciæ vnius cum aqua frigida, vel ſucco intybi, vel ſolani.

ANNOTATIONES.

a Etſi hæc Tryphera Perſica ob cauſam antea expoſitam dicta, vſitata non ſit, quòd ſcilicet eius componendi ratio ſatis longa & negocij plena exiſtat: tamen poſſet pro diuitibus & delicatis parari, vt eius vſus eſſet in febribus bilioſis, & eius generis calidis vitijs.

Solanum. b *Solani.*) Hodie corrupta voce Solatrum dicitur.

Intybus. c *Intybi.*) Intelligit herbam quæ hodie Seplaſijs Endiuia nominatur, ſed legitima, cuius effigiem in hiſtoria Stirpium offendent ſtudioſi.

Lupus ſalictarius. d *Lupi ſalictarij.*) Lupulum officinæ vocant, vt loco iam citato oſtendimus.

Caſſutha. e *Caſſuthæ.*) Cuſcutam, vt primo diximus libro, Seplaſiæ appellant.

Spodij. f *Spodij.*) Quale verò vſurpandum ſit ſpodium, in ſequenti mox Micletæ compoſitionem dicemus.

MICLETA NICOLAI MYREPSICI, numero 200.

XI.

MIcleta vtilis eſt dyſenteriæ, inteſtinorum leuitate laborantibus, inflationibus inteſtinorum, & ad omnes cœliacos affectus. Habet myrobalani citrini, cepuli, bellirici, emblici, [a] magni vſtorum, añ drachmas duas, & dimidiam. [b] Naſturcij ſeminis, drachmam vnam, & dimidiam. Cumini, aniſi, fœniculi, ameos, [c] carnabadij, añ drachmam vnam, & dimidiam. [d] Spodij, balauſtiorum, [e] ſumachij, gummi Arabici, [f] maſtiches, añ drachmam vnam, grana quindecim. Conficitur autem hoc modo: Semina macerentur die ac nocte in aceto,

deinde toſta, & exquiſitè leuigata cum oleo roſaceo fricentur multoties, vt ruſ ſus ſiccentur, & oleum combibant. Fricentur autem manibus. Poſtea omnia miſceantur, & adijciatur zulapium myrtinum. Irrigata & diligenter ſubacta exiguo tenuiq; igne decoquantur: dein ab igne remota, tepida in vaſe recondantur. Dantur drachmas tres, aut exagia tria, cum decocto plantaginis veſperi dormituris, aut media nocte.

ANNOTATIONES.

Rectius inter Antidota roborantia quàm magna recenſeretur Micleta. Nos communem ordinem ſecuti ſumus.

a Magni.) Per magnum myrobalanum accipiendus is, qui hodie à nigro colore Indus nominatur. Quum enim, vt è latinis etiam Nicolai codicibus liquet, quinq; Myrobalanorum genera Micletæ compoſitionem ingrediantur, atq; ex ijs quatuor, vſitatis hodie nominibus appellentur: vt per Magnum quintum genus, nempe Indum intelligamus, oportet. Quod confuſionis vitandæ gratia monendum eſſe duxi, quum non deſint qui per Magnos, Cepulos accipiãt, & rectè quidem: ſunt enim cæteris maiores, vt ſuſpicio ſit, pro μεγάλȣ legendum eſſe ἴνδȣ. *Myrobalanus magnus.*

b Naſturtij.) Codex Nicolai manuſcriptus habet καρδαμώμȣ: atqui falſo. Nam ſcribendum erat καρδάμȣ, id eſt, naſturtij: hoc ipſum omnibus latinis Nicolai codicibus apertè teſtantibus. Atq; is ſanè error à librario non ſolum hoc in loco, ſed & multis alijs eſt commiſſus, quemadmodum ſuprà in Mithridatis antidoto oſtendimus. Quare non erat cur Franciſcus Alexãder mihi denuo affingeret, quod ipſe hoc loco immutauerã pouló poſt. *Naſturtium.*

c Carnabadij.) Hic locus manifeſtè declarat, Carnabadium variè à Nicolao vſurpari. Nam ſuprà in aurea Alexandrina, pro Cumino Aethiopico vſus eſt: vt ibidem diximus. Hic verò pro Careo, ſeu vt hodie appellant officinæ, Carui vſurpatur: quod è latinis omnibus Nicolai codicibus patet, qui pro Carnabadij voce, Carui habent. Non ſolum verò Nicolaus, ſed & Simeon Sethi, vnus ex recentioribus Græcis, Carnabadium vocat, quod Dioſcorides & alij vetuſtiores Græci Careum nominant. Cæterùm hic non poſſe pro Cumino Aethiopico accipi Carnabadium, hinc perſpicuum euadit, quòd antea cumini in hac antidoto facta ſit mentio: adeoq; bis eius compoſitionem ingrederetur, niſi pro Careo à Nicolao vſurparetur. Neq; mirum eſt varijs modis Carnabadij vocem à Nicolao eſſe vſurpatam, vt qui è varijs quoq; autoribus ſuas deſcripſerit compoſitiones. *Carnabadiũ.*

d Spodium.) Quum variè apud autores Spodium vſurpetur, quemadmodum copioſè libro primo huius Operis oſtendimus: diligenter cogitandum erit pharmacopœis, de quo hoc loco Nicolaus ſit locutus. Non eſt autem neq; de ſpodio Græcorum veterum, neque Arabum, quòd illi ſpodium cannarum vocant, locutus: quòd neutrum in ea medicamenta quę per os ingeruntur vſurpetur, vt loco iam citato monſtrauimus. Accipiendum igitur per ſpodium hic erit, id quod officinæ hodie ita, de ſententia Plateariј, appellant: quod non eſt niſi Ebur vſtum, & adſtringendi facultate pollens. Eius autem conficiendi modum infrà docebimus. Non ſolum verò Nicolaus, ſed & Actuarius, alijq; recentiores Græci, per Spodium intelligunt id quod hodie vſitatum eſt. Nicolaum autem hoc loco idipſum innuere, ſatis teſtantur Balauſtia, & ſumachium illi coniuncta: quæ itidem adſtringendi facultatem obtinent. *Spodium.*

e Sumachij.) Nobis ita Latina ratione appellare placuit, id quod hodie Sumac officinæ, Græci atq; vetuſtiores Rhoẽn nominant. Debet autem eius pulpa ſine oſſibus vſurpari. *Sumachium. Rhus.*

f Maſtiches.) Hæc vox in Græco manuſcripto codice deſideratur. Verùm quum eius in omnibus, quos viderim, latinis codicibus mentio fiat, non putaui omittendam eſſe. Cæterùm hæc quoq; compoſitio à Bernardo Deſſennio Cronenburgio perperam recitatur, vt mirari ſatis non poſsim, quum melioribus codicibus parum inſtructus fuerit, auſum tamen fuiſſe de compoſitionib. medic. hoc præſertim tempore, aliquid literis mandare. Nihil igitur mirum ſi pro ſperata gloria ignominiam referat. *Maſtiche. Deſſennius.*

ESDRA. NICOLAI MYREPSICI. XII.

ESdra capitis dolorem ſedat. Phreniticis frõti & naribus illita confert, ſomnumq; accerſit. Oculorum fluxiones ſiſtit. Auribus dolentibus, & exulceratis inſtillatur. Dentium dolorem illita ſanat. Columellæ defluxione tentatæ,

longæ tuſsi, & ſpirandi difficultati, cruenta excreantibus, interno abſceſſu laborantibus, tabidis, inteſtinorum cruciatibus ſingultui, & cœliacis auxiliatur. Item regio morbo correptis, & iocineroſis ſuccurrit. Fœminis difficulter parientibus ea imus venter illinitur, & confeſtim fœtum edunt. Sterilibus in internum vteri ſinum imponitur, & poſtquam cum viro coierint, concipiunt. Eſt & dyſentericis, & cœliacis efficaciſsima. Accipit [a] mamiræ, drachmam dimidiam. Amoni, drachmas ſex. Floris iunci odorati, drach. quatuor. ſcrupulum vnum, grana octo. Pyrethri, ſcrupulum vnum, grana octo. Croci, ſcrupulum vnum, grana quatuor. Myrrhæ troglodyticæ, ſcrupulos duos. Styracis calamitæ, ſcrup. duos, & dimidium, grana quatuor. Petroſelini, ſcrup. vnum. Tragacanthę, ſcrupulum dimidium, grana quatuor. Succi hypociſtidis, ſcrup. vnum, grana octo. Iridis illyricæ, drachmam dimidiam, grana quatuor. Seminis fœniculi, drachmam dimidiam. Dauci Cretici, ſcrupulum dimidium, grana quatuor. Seminis papaueris, drachmã dimidiam. Spicæ, drach. dimidiam, grana quatuor. Foliorum rutæ, ſcrup. dimidium, grana quatuor. Caſiæ, ſcrup. vnum, grana quatuor. Ammeos, ſcrupulum dimidium, grana quatuor. Coſti, ſcrup. dimidium, grana octo. Cardamomi, ſcrup. vnum, grana octo. Opij, ſcrupulum vnum, grana quatuor. Euphorbij, ſcrupulum vnum, grana octo. Piperis communis, ſcrup. vnum, grana quatuor. Roſarum aridarum, vnciam vnam & dimidiam, drach. vnam, ſcrupu. vnum. Opopanacis, drach. ſex. Mei, ſcrup. vnum, grana octo. Lachæ, ſcrup. duos & dimidium, grana quatuor. Lycij Indici, drach. dimidiam, grana quatuor. Caryophylli, ſcrup. duos, & dimidium, grana quatuor. Aniſi, drachmam dimidiam, grana quatuor. Foliorum citri, ſcrup. vnum, grana octo. Ammoniaci thymiamatis, drach. dimidiam, grana quatuor. Seminis nigellæ, ſcrup. vnum, grana octo. Sulphuris viui, caſtorij, [b] gentianæ, añ ſcrup. vnum, grana octo. [c] Cimoliæ terræ, drach. dimidiam, gr̃. quatuor. Sinonis, [d] ventriculi mergi, añ ſcrup. vnum. Artemiſię, drach. dimidiam, grana quatuor. Hedychroi magmatis, drach. dimid. grana quatuor. Seminis ocimi, lapidis [e] iaſpidis, [f] florũ nerij, cinamomi, anethi, añ ſcrup. dimidium, gr̃. quatuor. Bdellij, ſcrup. duos. [g] Rhois ſyriaci, rhois culinarij, añ drach. vnam, & dimidiam. Aſari, drach. vnam. Lapidis hæmatitis, drach. dimidiam. Thuris, grana ſex. [h] Seridis herbæ, ſcrup. vnum. Teſtæ ſepiæ, ſcrup. vnũ, grana octo. Corallij, grana ſeptem. Iuniperi baccarum magnarum, grana ſeptem. Iuniperi baccarum paruarum, ſcrup. vnum, grana octo. Sanguinis draconis, drachmã dimidiam. [k] Cinnabaris, hoc eſt, Symphiti, drach. dimidiam, grana quatuor. Peucedani, ſeminis apij, añ grana ſeptem. Piperis albi, ſcrup. duos. Maceris. drach. dimid. grana quatuor. [l] Hermodactyli, ariſtolochiæ, libyſtici, añ drach. dimidiam. Nardi celticæ, drach. dimidiam, grana quatuor. Calami odorati, ſcrup. dimidium, grana quatuor. Balſami, drach. vnam. [m] Mellis attici deſpumati, quod ſatis eſt. Liquores vino odorato bono macerentur, & parata vtentibus detur. Datur fabæ magnitudine.

ANNOTATIONES.

Etſi hæc Eſdræ Antidotus è numeroſis conſtructa eſt ſimplicibus medicamẽtis, adeoq́ non ſine moleſtia confici poteſt: tamen, quia cum Actuarij & Aëtij maximè deſcriptione conuenit, & tantũ ponderibus diſtat, quorũ tamẽ exquiſitior in Nicolao quàm Aëtio aut Actuario ratio eſt, ideo pharmacopœi ex Nicolai præſcripto Eſdram parare debent. Bernardus Deſſennius Cronenburgius, quũ quæ eſt apud Nicolaũ prępoſitũ appellatam Eſdram, propter deprauatas in ea paſsim voces explanare non poſſet, eam quæ in Paulo eſt, ab hac tamen multifariam diſsidentem, proferre voluit. Inde omnibus perſpicuum euadit, quam nihil omnino hic vir in hoc argumenti genere pręſtiterit. Potuiſſet igitur hanc prouinciam, niſi ſcribendi κακοήθες illum exagitaſſet, alijs ſeſe peritioribus, & magis exercitatis relinquere.

Bernardus Deſſennius notatus.

a Mami-

a Mamiræ.) In Nicolai codice Græco manuſcripto eſt μαμιρᾶ. Quid autem ſit Mamiras, Paulus lib. ſeptimo diſertè explicat, quum inquit: Mamiras radicula eſt herbæ, frequentibus tuberculis nodoſis cinctá, quæ cicatrices & albugines extenuare creditur, detergendi nimirum facultate prædita: hæc ille. Non videtur itaq; hac delineatione repræſentare niſi radiculam, quæ Mauritanis Doronicum nominatur, quemadmodum fuſius tomo primo noſtrorum Commentariorum de ſtirpium hiſtoria oſtendimus. Mamiræ igitur loco, Doronicum Mauritanorum vſurpandum erit. Quum verò neq; hoc hodie ſatis cognitum ſit, præſtat pro eo vti Ormino, quod Dioſcoride teſte itidem albugines oculorum extergere poteſt. Mirum autem eſt, Aëtium Mamiræ in Eſdræ prophetæ, aut doctoris antidoto non meminiſſe: quum tamen aliorum omnium ſimplicium, quanquam ordine nonnihil immutato, meminerit. vtrobiq; autem pondera ipſa exigua admodum ſunt, idq; propter immenſam ſimplicium copiam: quorum pondera tandem ſi in vnum coëant, in magnam molem ac iuſtam quantitatem exurgunt. *Mamira.* *Doronicum Mauritanorum.* *Mamiræ ſuccedaneum.*

b Gentianæ.) Nicolaus habet πικρὰ πόα, id eſt, herbæ amaræ. Per amarã verò herbam intelligere illum Gentianam, ex Aëtio primùm liquet, qui eius poſt caſtorium meminit. Dein ex Paulo, qui nec ipſe Gentianam in Eſdræ deſcriptione præterijt. Huc accedit, quod omnibus conſtet, vix reperiri radicem aliam, quæ Gentianæ radice ſit amarior: ita vt quum rem aliquam vehementer amaram eſſe innuere velimus, Gentianã eſſe amariorem dicamus. *Gentiana.* *Amara herba.*

c Cimoliæ terræ.) De Cimolia terra libro primo diximus. Sic dicta verò eſt, à Cimolo inſula: quæ vna eſt, Strabone in decimo autore, Cycladum. Græcis alio nomine σμηκτὶς, à mirifica abſtergendi facultate eſt appellata. In eius penuria Cretica terra, ſeu Creta vti licebit, quod & illa extergendi, Galeno lib. 9. de Simpl. facultat. cap. 5. teſte, vim habeat. Verùm hic me erroris inſimulat Franciſcus Alexander, & me nõ rectè cretam pro cimolia ſubſtituiſſe dicit, quòd potius in eius inopia terra lemnia, vel armenius bolus, vel hæmatites ſubſtitui debuiſſent. Non nego autem, quin, maximè ſi adſtrictionem quis ſpectet, huic compoſitioni vnum è tribus iam commemoratis inferi poſsit: tamen quum hic ſulfur, & gentiana, abſterſoria facultate prædita, cimoliam præcedant, dubium non eſt, Cimoliam propter eandem vim, mox illis ſubiectam eſſe. Quum itaq; Cimolia exterſionis gratia Eſdræ indatur, & creta eandem, vt dictũ eſt, facultatẽ habeat, quæ eſt Franciſci impudentia, vt reprehendere audeat, vbi nullus planè ineſt error? An non ſeipſum errare indicat euidentiſsimè, dũ fullones in veſtiũ maculis abluendis, Cimolia vti ſcribit? Non enim has abluit, niſi extergẽdi ſua facultate, ob quã etiam, vt commemoratũ eſt, σμηκτὶς, quaſi abſtergens dicta eſt. Sed reprehendendi alios immenſa libido ita Franciſci animum ſtupefacit, & oculos pręſtingit, vt quid agat nec intelligat, nec videat. Qui itaq; ab hac immunes ſunt labe, facilè cognoſcent me rectè pro Cimolia, ſi huius inopia laboretur, cretam ſubſtituiſſe, meq; ab errore vacuum eſſe. *Cimolia terra.* *Succedaneũ Cimoliæ.*

d Ventriculi mergi.) Manuſcriptus Nicolai codex hic falſò ἐφίας γαστρὸς, pro αἰθυίας γαστρὸς legit: quod ex Aëtio ſatis liquet, qui ita habet, κόπρος τῆς εὑρισκομένης ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς αἰθυίης. hoc eſt, ſtercoris reperti in ventre mergi. Paulus tamen perinde atq; Nicolaus, ventrem potius quàm ſtercora mergi vſurpãdum eſſe docet. ait enim νηδύος αἰθυίας: id eſt, ventris mergi. Galenus lib. 11. Simplicium, eius vſum non magnifacit: vt etiamſi prorſus omittatur, quum exigua eius ſit quantitas, nihilo deterior ſit futura compoſitio. Mergum Germani ein Taucher nominant. Facilè haberi poteſt. *Mergi ventriculus.*

e Iaſpidis.) Optima erit vſurpanda, quæ Dioſcoridi Thyites, Galeno Iaſpis ſubuiridis, Iunioribus Turcica dicitur, vt libro primo eſt oſtenſum. *Iaſpis.*

f Florum Nerij.) Etſi Nicolai codex manuſcriptus habet ῥοδοδάφνης φύλλων, id eſt, foliorum Nerij: tamen quia Aëtius legit ῥόδων ῥοδοδάφνης, hoc eſt, roſarum Nerij: & Paulus νηρίου ἀνθῶν, hoc eſt, florum Nerij. ideo nos quoq; hanc lectionem, tanquam veriorem, ſecuti ſumus. Quanquã, ſi Dioſcoridi credimus, nihil refert, folia an flores Nerij vſurpemus, quod vtraq; aduerſus venenatorum morſus præſidio ſint. Quid autem ſit Nerium, alibi copioſè docuimus: nempe in altero de Stirpium hiſtoria tomo. Oleandrum vulgus herbariorum vocat. Cæterùm quum rarum ſit Germaniæ Nerium, nec pharmacopœis adhuc ſatis cognitum, licebit vice eius vti Aſclepiade, quæ vulgò herbariorum Hirundinaria, & Seplaſijs Vincetoxicũ appellatur. Quippe vtraq; herba ictibus ſerpentũ medetur. *Nerium.* *Succedaneũ Nerij.*

g Rhois Syriaci.) Rhois duo ſunt genera. Alterum, quod obſonijs inſpergitur: ob id obſoniorum, rubrum, & culinarium dicitur. Alterum, à coriorum tinctoribus expetitum: ideoq; Coriarium nominatum. Semen eius, quod Sumach officinæ vocant, in medicum maximè vſum venit. Eſt verò etiam qui Galeno, & hîc Nicolao, Syriacus dicitur, quòd in Syria præſtantior ferè proueniat. Quum verò Syriaci hodie fortè nullus ſit vſus, *Rhus.* *Obſoniorum.* *Coriarium.* *Syriacus.*

præſtat Sumachij vſitati pondus duplicare,ac in Eſdra conficienda eius drachmas tres vſurpare.Haud me latet quod hoc loco Matthiolus mihi falſam affingat ſententiam, quaſi nimirum ipſe Syriacum Rhoem peculiare quoddam,ac ſeparatum genus faciam. Nam ab ea ſententia me eſſe alienum ex hoc loco omnibus fit manifeſtum,& ex ijs qui in tertio meorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum tomo in capite de Rhoë ſcripſi. Vt mirum ſit Matthiolum, qui ſe veritatis amantem eſſe, paſsim iactitat, hiſce calumnioſis interpretationibus haud abſtinuiſſe, præſertim quum has in Luſitano ægerrimè ferat.

Seris — *h Seridis.*) Intelligit herbam latinis Intybum,officinis corruptè Endiuiam appellatam. Pro Endiuia verò non lactuca ſylueſtris, vt hactenus eſt factitatum, ſed vera vſurpanda erit:cuius effigiem in tertio Stirpium hiſtoriæ tomo dedimus.

Iuniperi Baccæ magnæ. — *i Iuniperi baccarũ magnarũ.*) Si magnæ haberi nequeunt,geminetur paruarũ pondus.

Cinnabaris. — *k Cinnabaris.*) Per Cinnabarim hoc loco non accipienda venit recentiorum medicorum factitia,quę ex argento viuo & ſulphure ſimul vſtis conficitur,& ſub nomine Cinnabrij in officinis proſtat:ſed nec ea quæ à Dioſcoride deſcribitur, quæ non eſt niſi liquor ex Aphrica allatus,adeoq; à ſanguine Draconis recentioribus vocato haud diuerſa,vt libro 1. ſuprà fuſius monſtrauimus. Quare quum inter ſe Cinnabaris Dioſcoridis, & Sanguis draconis poſteriorum Græcorum haud differant, vt per Cinnabarim aliud intellexerit Nicolaus neceſſe eſt. Non eſt autem per Cinnabarim inaudiendum, niſi Symphytũ Græcis dictum.Id quod metipſe Nicolaus teſtatur,qui ſect.41. paſtillo 135.difertis verbis, Cinnabarim interpretatur Symphytum.Hanc verò herbam,quæ hodie conſolida,aut rectius Solidago maior appellatur, Eſdræ compoſitioni rectè indi, hinc liquet, quod inſtar Sanguinis draconis hæc ipſa dyſentericis ac cœliacis plurimùm conferat.Nonnunquam verò Cinnabaris vox apud Nicolaum noſtrum Rubiam herbam alio nomine vocatam denotat,vt in compoſitione Antidoti 62.ad vrinæ difficultatem deſtinatæ. Rubiam autem alio nomine dici Cinnabarin, Dioſcorides memoriæ prodidit, vt in hiſtoria Rubiæ alibi fuſius docuimus. Quare poſſet & hoc loco commodiſsimè Rubia tinctorum dicta loco Cinnabaris inferi, quod ſcilicet regio morbo laborantibus auxilietur, quibus etiam Eſdram Antidotum ſuccurrere Nicolaus affirmat. Quapropter quandocunq; vox Cinnabaris in Nicolai compoſitionibus occurrit, ſemper per eam pharmacopœis Symphytum, vel vt ipſi nominant, Conſolida maior,vel Rubia tinctorum appellata, intelligi debet. Id quod in prima æditione non animaduerteram.

l Hermodactyli.) Hic iterum per hermodactylum accipiendum, quod Arabibus & officinis Behen dicitur,vt ſuprà in aurea Alexandrina annotauimus.

Mellis adijciendi quantitas. — *m Mellis attici quod ſatis eſt.*) Vt ſcilicet ſingulis vncijs ſpecierum, ternas vncias mellis adijciamus. Quòd ſi itaque ſupputaueris ſpecies, ſumendæ erunt, ni fallor, mellis optimi odorati lib. vna,& dimidia,cum vnc. tribus.

Conficiendi modus Aëtij. — Aëtius Eſdræ hunc conficiendi modum præſcribit. Arida omnia cum croco, caſtorio, ac hedychroo tundito, & per anguſtiſsimum cribrum excutito: Opium verò, myrrham, hypociſtidem, bdellium, lycium, ammoniacum in vino macerato. Tragacantham verò per ſe macerato. Sequenti die roſas Nerij & Serin terito & vnito, ac tragacanthæ ſimiliter probè tritæ: reliqua trita adijcito, & cum ſucco Arthemiſiæ vnito:mel quoq; deſpumatum ac tepefactum ſæpe inſtillato, ne tragacantha exareſcat. Poſtea arida tuſa inſpergito, ſufficienterq; vnita probè contegito. Sequentibus verò diebus ſeptem aut nouem in ſole terito, & vaſis vitreis excipito.

DIACODION, Nicolai Myrepſici.

XIII.

Diacodion *a* confert ad omnem cœliacum affectum, item dyſentericis, febricitantibusq;, ex aqua pluuiali data: in qua ſpodium, rhu culinarium, myrtus, & ſtillaticius roſarum liquor inferbuerit. Item prodeſt ijs quibus tenuſ defluxione à capite deuoluta tuſsis excitatur, & quibus venter acria, & bilioſa excernit. Præterea calidæ intemperiei, & cholera laborantibus, nec non peruigilio vexatis. Habet capitum papauerum candidorum, neque viridium neque aridorum, integrorum cum exteriori cortice, tredecim. Roſarum rubearum, drach. duas, & dimidiam. Croci, acaciæ, glycyrrhizæ, añ drach. vnam. Boli armenij, vnc. dimidiam. Cinamomi, ſymphyti, hypociſtidis, balauſtiorum, añ drach. vnam. Baccarum myrti, vnc. vnam. Corallij albi & rubei, rhois culinarij, ſanguinis draconis, rhois ſyriaci, añ ſcrup. duos. Seminis portulacæ, drach. dimidiam. Capita prædictorum papauerum in aqua pluuiali, donec dimidium eius abſumatur,

abſumatur, coquito: prius tamen in aqua illa, in qua coquentur, capitibus [b] per biduum maceratis. Deinde per [c] ſaccum colato, & adijcito [d] mellis myrtini lib. vnam, & dimidiam, ac probè ſubacta iterum coquito, ad mellis conſiſtentiam. Poſtea depoſito ab igne uaſe, ſpecies tenuiſsime tritas iniicito, & bene ſubacta in vaſe recondito. Datur pondere drachmarum quatuor aut ſex.

ANNOTATIONES.

a Hoc Diacodiôn medicamento, potius quàm Ioannis Meſuæ Damaſceni vtendum eſt, quòd cum eo quod Actuarius deſcribit planè conueniat: & ad vitia illa, ad quæ adhibendum eſſe diximus, efficaciſsimum ſit. Ita verò à capitibus papauerum, quæ Græcis κωδίαι dicuntur, nominatum eſt. *Dia codiōn vnde dictum.*

b *Per biduum.*) In Græco Nicolai codice manuſcripto, tempus macerandi capita papauerum non eſt expreſſum: ita vt ſuſpicio ſit, codicem hoc loco eſſe mutilum, præſertim quum in Actuario diſertè ſit idipſum ſignificatum, qui biduum conſtituit: & in latinis quoq; Nicolai codicibus, qui triduum definiunt.

c *Per ſaccum colato.*) Græcè eſt σακκέλισον. Sciendum igitur, σακκελίζειν & σακκίζειν frequens eſſe non ſolum apud Nicolaum, ſed & Galenum, verbum: hoc eſt, per ſaccum colare. Hac colandi ratione frequenter in decoctis, quæ per cocturam aut ad tertias, aut ad dimidias reddita ſunt craſsiora, quo liquidiora euadant, vtimur. Eandem ob cauſam vina etiam olim per ſaccum tranſmittebant. Et hodie, aromatis in ſaccum inditis vinum hoc modo paratur, quod vulgò Claretum & Hippocras vocatur. *Per ſaccum colare. σακκελίζειν. Claretum. Hippocras.*

d *Mellis myrtini.*) Mel verò myrtinum ita conficitur: Duabus lib. mellis optimi deſpumati, admiſce ſucci baccarum myrti, Myrtillos nominant Seplaſiæ, lib. vnam, & ad ſucci conſumptionem coquito. Quia verò ad nos baccæ illæ virides & recentes non afferuntur, vtendum eorundem decocto erit ad Myrtini mellis confectionem. *Mel myrtinum.*

DIA LIBANV.

Nicolai Myrepſici.

XIIII.

Dia [a] Libanu, id eſt, Antidotus è thure: facit ad eos qui angina correpti ſunt, aſthmaticos item, nephriticos, & guttatim mingentes. Deſtillationes ſanat, & ilei dolorem ex vino albo data mitigat. Accipit caſtorij, opij, hyoſcyami, añ drach. quatuor. Caſiæ ligneæ, pæoniæ, ſtyracis, piperis longi, folij, croci, [b] thuris maſculi, añ drach. duas. Rhei pontici, amomi, añ drach. vnam, ſcrup. duos. Myrrhæ, drach. vnam, & dimidiam. [c] Spicæ Indicæ, pyrethri, euforbij, piperis albi, añ drach. duas, & dimidiam. Millis attici deſpumati, quod ſatis eſt. Datur pondere drachmæ vnius aut drachmarum duarum cum uino albo calido, cui thus, aut ſaluia incocta ſit.

ANNOTATIONES.

a *Dia libanu.*) Sic enim proferendum, non vt vulgus conſueuit, Diaolibanum. Neq; enim ἡ διὰ λιβάνȣ aliud ſonat, quàm antidotus è thure: vt interpretati ſumus. λίβανος enim thus eſt Græcis. Et conuenit hæc deſcriptio cum ea quæ eſt apud Actuarium. *Dia libanu. λίβανος.*

b *Thuris maſculi.*) Thus maſculum, Dioſcoride autore, album eſt: quum frangitur intus pingue, in ſuffitu ſtatim ardens, ſuàpte natura rotundum, ſeu in rotundos globulos ſingulos, aut geminos teſticulorum forma concretum. Hinc maſculi cognomen accepit. *Thus maſculum.*

c *Spicæ Indicæ, & pyrethri.*) In græco Nicolai manuſcripto codice hæc duo medicamenta deſiderantur. Sed ex Actuario & alijs latinis Nicolai codicibus adiecta ſunt. Non eſt verò dubium, quin Græcus Nicolai codex hoc loco mutilis ſit.

REQVIES.

Nicolai Myrepſici. num. 205.

XV.

Requies [a] ad febres continuas & ardentes, omnemq; febrilem affectum, ad febres deniq; acutas confert. Eſt autem vtilis, temporibus & pulſibus manuum inuncta, ac cordis dolorem mitigat, ſomnumq; conciliat. Recipit roſarum, violarum, añ [b] drachmas tres. Opij, hyoſcyami, ſeminis [c] papaueris, mandragoræ, [d] intybi, lactucæ, portulacæ, & pſyllij ſeminum, nucis moſchatæ,

cinamomi, *e* zingiberis, añ drachmam vnam, & dimidiam. Santali albi & ru-bei, *ʒ* ſpodij, tragacanthæ, añ ſcrup. duos, grana quinque. *f* Sacchari candi, drach. vnã. *g* Sacchari & ſtillaticij roſarum liquoris, quantum ſatis videbitur. Datur caſtaneæ quantitate, ex Serapio violato.

ANNOTATIONES.

Requies cur dicta.

a Requies.) Sic appellata eſt ab effectu, quòd dolorem obtundat ac mitiget, caloremq́ febrium mitiorem reddat: & ijs qui hanc ſumunt, requiem afferat.

b Drachmas tres.) Hoc pondus in græco Nicolai codice deſideratur, ex latinis autem eſt à nobis adiectum.

Papauer.

c Papaueris.) Quoties Papaueris ſimpliciter & citra adiectionem mentio fit, ſemper album inaudiendum erit. Hoc itaq; loco ſemen papaueris albi ſumendum.

Intybum.

d Intybi.) Latini Nicolai codices Scariolæ habent. Quum verò Intybum ſimpliciter prolatum non ſit, niſi ea herba quæ corrupta voce officinis Endiuia dicitur, huius potius quàm Scariolæ ſemen hic vſurpandum erit. Quanquam quum vtriſq; eadem ſit facultas, parum refert vtrius ſemen accipias.

e Zingiberis.) Eius in latinis Nicolai codicibus nulla fit mentio. Tamen quum eius diſertè Græcum exemplar manuſcriptum mentionem faciat, & ad frangendam frigidorum ac ſtupefacientium, quæ præcedunt, vehementiam conferat, omittendum non eſſe iudico. Vocat autem Myrepſus κικύμπερι.

ʒ Spodij.) Non eſt cur hoc loco per Spodium Græcorum intelligamus, ſed id potius quod Ebur vſtum appellatur. Nam hoc Myrepſi tempore, vt hodie adhuc Spodium nominabant medici. Scio hoc loco me à Franciſco Alexandro notari, quod relictis veteribus ex Myrepſo antidota erigam: ſic enim loquitur: pertinaciter nimis, magiſq; quàm deceat. Non eſt igitur vt hanc contumeliam atq; calumniam tacitus præterire poſsim aut debeam. Siquidem quod veterum Græcorum compoſitiones relinquo, non fit quod illos contemnam, quandoquidem primus ferè fuerim, qui ad eos, tanquam ad fontes, medicos reuocare ſtuduerim: ſed quum eas duntaxat compoſitiones quæ in noſtris officinis ſunt vſitatæ referre, & quidem è fontibus inſtituerim, factum eſt, vt paucas admodum veterum attigerim. Vtinam verò aliquæ etiam eorundem in vſum reuocentur. Quare optarem Alexandrum in ſuis reprehenſionibus non raro fuiſſe circumſpectiorem.

Saccharum candi. κάντιον.

f Sacchari candi.) In latinis codicibus deſideratur. Non eſt autem omittendum, quod in græco ſit καντίου. Saccharum autem candi ſolenne eſt Nicolao, vt κάντιον appellet, vt alibi fuſius oſtendimus.

g Sacchari.) Alij codices habent, Mellis quod ſatis eſt. Sed quum in græco Nicolai codice ſit σαχάριτος, & hæc antidotus maximè febribus continuis & ardentibus conferat, cum ſaccharo, & ſtillaticio roſarum liquore hanc potius, quàm cum melle, cui calefaciendi facultas ineſt, vt conficiamus præſtat. Cæterùm neq; hæc antidotus, neq; ea quæ ſequitur philonis in Deſſennio integra eſt, ideò hortor pharmacopolas omnes, ne in parandis compoſitionibus eius præſcriptum ſequantur. Quod ſemel hic monuiſſe ſatis ſit.

PHILONIVM *a* GALENI.

XVI.

PHilonis antidotus pollet contra colicos cruciatus, iecoris, & lienis. Calculo renum, & difficultate lotij laborantibus auxiliatur. Phlegmonem coſtarum, pleuritimúe, & omnem inteſtinorum dolorem leuat. Datur ſtomachicis, nauſea vexatis, vomiturientib. & vellicato mordicus ventriculo, ſingultientibus, diſſolutis in quotidiana febre, ſanguinem excreantibus, tabidis, tuſsientibus, deſtillationéq; laborantibus. Somnũ accerſit. In ſumã, medicamentum eſt, quod mirificè dolorem ſopit. Habet croci, drach. quinque. Pyrethri, euforbij, ſpicæ nardi, añ drach. vnam. Piperis albi, hyoſcyami, añ drach. viginti. Opij, drach. decem. Mellis deſpumati optimi, quod ſatis eſt. Datur Ponticæ nucis quantitate.

Datur Ponticæ nucis quantitate.

ANNO-

ANNOTATIO.

a *Galeni.*) Sic appellamus, non quòd à Galeno compoſitū ſit, ſed quòd idipſum ex Philonis philoſophi & medici Tharſenſis ſententia Galenus, libro nono de compoſitione medicamentorum localium prodiderit. Recenſet & hánc Nicolaus Myrepſus Sectione prima, Antidoto 243. Actuarius item ac Paulus, ſed ponderibus variatis. Quare hoc quod nunc deſcripſimus, legitimū eſt philonium: etſi alia duo quæ ſequuntur hactenus, fuerint vſitata. Et Galenus loco iam citato, hoc ipſum tanquam probè compoſitum à philone, laudat, eiusq́ compoſitionis rationem exponit, quam quiuis ex illo cognoſcere poterit.

PHILONIVM a MAIVS, b SIVE ROMANVM, Nicolai Myrepſici, numero 303. XVII.

PHiloníum Romanum, idem quod præcedens poteſt. Accipit piperis albi, hyoſcyami, añ drach. quinq́. Opij, drach. duas, & dimidiā. c Caſiæ ligneæ, drach. vnam, & dimidiam. Seminis apij, drach. vnam. Petroſelini, fœniculi, dauci Cretici, añ ſcrup. duos, grana quinq́. Croci, ſcrup. dimidium. Spicæ nardi, pyrethri, zedoariæ, añ grana quindecim. Cinamomi, drach. vnam, & dimidiam. Euphorbij, d myrrhæ, caſtorij, añ drach. vnam. Mellis optimi, quod ſatis eſt. Datur nucis auellanæ quantitate.

ANNOTATIONES.

a *Maius.*) Sic vocarunt, quòd ex pluribus quàm præcedens, ab ipſo Philone compoſitum, conſtet medicamentis. Nam præter ea quæ Philo prodidit, pleraq́ alia adiecta ſunt, vt ex vtriuſq́ collatione liquidò patet. *Maius.*

b *Romanum.*) Dictum eſſe nonnulli putant ab Auicenna, Canone quinto, ſumma 1. tract. 1. quòd Romæ ſit à Philone conditum hoc medicamentum. Mihi alia ratione ſic eſſe vocatum videtur. Nam etſi Philo, qui Tarſenſis, ac diui Pauli compatriota, adeoq́ ciuis Romanus fuit, Romæ fortaſsis medicinam fecit, illicq́ hoc conficit medicamentum: tamen non ideò Romanum dici potuit, quòd plurimum ſit immutatum, nec tale exiſtat quale ipſe compoſuit. Quapropter Romanum potius eſt nominatum, quòd poſt Philonem medici Romani aliqua ſimplicia adiecerint, & deinde pro Philonis Antidoto, hoc ipſo Romæ vti cœperunt, indeq́ Romanum dixerunt. *Romanum cur dictum.*

c *Caſiæ ligneæ.*) Caſia lignea, ſemen petroſelini, opij, fœniculi, dauci Cretici, zedoaria, cinamomum, myrrha, & caſtorium, in Philonis compoſitione non fuerunt; ſed à poſteris adiecta ſunt omnia.

d *Myrrhæ caſtorij.*) Hæc duo medicamenta in latinis Nicolai codicibus deſiderantur, pro ijs Coſtum ſubſtituentibus. Nos autem illa ex græco Nicolao adiecimus; idq́ vt faceremus, Galenus nos monuit: qui loco paulo antè indicato diſertè ſcribit, alios myrrham & caſtorium admiſcuiſſe. Quapropter hæc deſcriptio Philonij Romani, quam nos afferimus, integra eſt, vt quæ omnia à Philone prodita medicamenta habeat: tum etiam ea quæ ab alijs eſſe adiecta, Galenus memoriæ prodidit. Quæ in græco Nicolao manuſcripto eſt, mutilam eſſe conſtat, vt quæ opium, quod maximè requiritur, non habeat. Eſt & ea quæ in latinis habetur codicibus, manca, vt quæ Myrrham & caſtorium omiſerit. Nos itaq́ collatione vtrorumq́ codicum hanc perfecimus, qua deinceps pharmacopœi pro Romano, cæteris abiectis, vti debent.

PHILONIVM PERSICVM, Ioannis Damaſceni, XVIII.

PHilonium[a] Perſicum ad ſanguinem vndecunq; manantem confert. Quapropter menſes immodicè erumpentes, hæmorrhoidas, & cruentas excretiones per inferna: itemq; ſanguinis ſputum compeſcit, ac fœtum in vtero retinet. Recipit[b] piperis albi, hyoſcyami, añ drach. viginti. Opij, terræ ſigillatæ, añ drach. decem. Lapidis hæmatitis, croci, añ drach. quinq;. Caſtorij, ſpicæ, euforbij, pyrethri, margaritarũ non perforatarum, [c] ſuccini, zedoariæ, doronici, [d] paſtillorum ramich, añ drach. vnam. [e] Succi ſemperuiui, ſcrup. vnum. Mellis roſacei optimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Perſicum.

a *Perſicum.*) Sic dictum putatur, quòd à Perſis inuentum ſit.

Cordus errat.

b *Piperis.*) Cordi medicamẽtarius liber, & omnia Meſuæ, quæ uidi, exemplaria, legunt Papaueris, ſed mendoſiſsimè. Scribendum enim erit, vt nos emendauimus, Piperis. Quod in primis ex Auicenna liquet, qui Philonium illud itidem deſcribit, atq; hic diſertè Piperis albi mentionem facit. Accedit huc, quòd in nulla alia Philonij deſcriptione Papaueris mentio fiat: & quòd piper inter ea quæ opij vehementiam refrenent, numeretur. Nec eſt cur quiſpiam hîc Matthioli ſequatur ſententiam, qui lib. 5. ſuarum epiſtolarum medicinalium me nõ rectè Cordum reprehendiſſe ſcribit, quod nõ piper, ſed papauer album imponendum ſit, ita enim habere Meſues codicem, qui ad manus eſt. Id quod non ſine ratione factum videtur, quod vbi ſanguis abrupto vaſe fluat, nullo pipere opus ſit, ſed eorum quæ ſua frigida vi, ſanguinem craſsiorem reddant, & fluxionẽ ſiſtant. Rectè itaq; faciunt, vt mea fert opinio, qui piper negligentes, papaueris ſemẽ addunt. Nam quum ad coërcendam opij maliciam, & croci & caſtorij ſatis excipiat antidotus, non video cur opus ſit addere piper, vt magis incaleſcat, vbi opus ſit potius refrigeratione. Hæc eſt Matthioli, bella mè hercle, qua meam impugnat ſententiam, ratio, quam facilè in ipſum retorquebo.

Matthioli ſententia improbata.

Nam quod dicit ita habere Meſues codicem qui ei ad manus eſt, probè, etiam tacente Matthiolo, noueram, vt qui dixerim diſertis verbis, omnia Meſues exemplaria ſic habere. Quod verò ſubijcit, id non factum eſſe citra rationem, quod ſcilicet vbi rupto vaſe emanat ſanguis nullo pipere opus ſit, ſed medicamentis frigidis ſanguinem incraſſantibus & fluxionem ſiſtentibus, ridiculum vtiq; eſt. Cur enim Matthiolus eadem ratione ex philonij iſtius compoſitione non etiam Euforbium & pyrethrum, quorum vtrunq; pipere calidius eſt, abijciendum eſſe cenſet? Accedit, quod Philo Tarſenſis ſuum quoq; philonium laudat, & vtile eſſe ſanguinem excreantibus tradit, quum tamen illius compoſitionem non ſolum piper, ſed & pyrethrum atq; Euforbium ingrediantur: Quum itaq; perſicum philonium ad exemplum Tarſenſis ſit compoſitum, & in eo hyoſciami & opij tantum mentio fiat, qua igitur de cauſa huic Matthiolus, motus quidem exemplaris deprauati autoritate, papaueris albi ſemen admiſcendum eſſe contendit? quum tamen Auicenna, ex quo Meſuæ ſuum hoc philonium, vt alia ferè omnia, mutuatus eſt, & ad verbum deſcripſit, vt illa inter ſe collata euidentiſsimè monſtrant, piper album, non papauer, miſcuerit. Rectè igitur faciunt, qui Matthioli friuolis & nullius momenti rationibus contemptis, papauer album negligentes, piper album adijciunt, quum falſiſsimum ſit quod ipſe dicit, ad opij maliciam corrigendã coercendamúe croci & caſtorij ſufficere miſturam. Quum enim hyoſcyami albi ſemen pondere drachmarum viginti, opij autem drachmarum decem huic compoſitioni indantur, & croci atq; caſtorij vna duntaxat drachma addatur, fieri nequit vt tantilla portio tantam opij & hyoſcyami quantitatem refrenare queat, piper quoq; adiectum eſt. Vt ſole clarius ſit, Matthioli ſententiam eſſe falſam, & in hoc tantum productam, vt me de errore accuſandi rationem haberet, & ſuperior alijs videretur. Sed eſt iam ſatis nota omnibus Matthioli arrogantia eſt, vt opus non ſit.

Succinum.

c *Succini.*) Officinæ Charaben, vt libro primo indicatum eſt, nominant.

Paſtilli Ramich.

d *Paſtillorum Ramich.*) Deſcriptionem illorum pete ex ſectione de Paſtillis.

Succus ſemperuiui.

e *Succi ſemperuiui.*) Meſuæ Caphuram, vel (vt ipſe loquitur) Camphoram habet. Quia verò Caphura, quæ bituminis ſpecies eſt, refrigerare nequit, ſed potius calefacit, vt in Commentarijs noſtris ſuper nonum Galeni de Simplicibus medicamentorum facultatum librum demonſtrauimus: ideo è contextu hanc ipſam eiecimus, & pro ea Semperuiui ſuccum ſubſtituimus. Id quod in multis etiam alijs compoſitionibus fecimus.

PERORATIO.

Hactenus confectiones magnas, & Opiatas vulgò vocatas, deſcripſimus ſedecim. Quas vtiq; ſufficere arbitramur, ne ſcilicet nimia harum copia fiat, vt vel negligenter à pharmacopœis parentur, aut neglectæ iaceant, raroq; in vſum medicum veniant. Nam quod ſæpe diximus, præſtat habere paucas, & eas quidem diligenter conſtructas, quàm plures nulla nec arte, nec diligentia compoſitas.

DE

DE ANTIDOTIS ROBVR CORPORI ADIICIENTIBVS, LIQVIDIS, SIVE ELEctuarijs, Sectio tertia.

DIA CASTORIV.

Nicolai Myrepſici, numero 27.

I.

ANTIDOTVS è caſtorio ſuccurit vertiginoſis, comitialibus, apoplecticis, reſolutione correptis, tremulis, omnibusq́ꝫ frigidis morbis. Habet caſtorij, [a] myrobalani, añ drach. tres. Aloes flauæ, drach. vnam, & dimidiã. [b] Scordij, myrrhę, euphorbij, añ drach. vnam, grana ſeptẽ. Folij, [c] artimonij, id eſt, pyrethri, tragacanthæ, calami odorati, nitri, galbani, [d] ſenæ, floris iunci odorati, ſpicæ, opopanacis, rhei Pontici, ſagapeni, ſtyracis calamitæ, zingiberis, cinamomi, añ drach. vnã, grana duo. [e] Staphydis ſylueſtris, ſeminis dauci, fœniculi, petroſelini, [f] cumini lati, [g] nigellæ, ſinonis, [h] petrolei, [i] ſtyracis rubeæ, ſanguinis draconis, thuris, ſalis ammoniaci, zedoarię, [*] aniſi, añ drach. tres, & dimidiam, ſcrupulum vnum. [k] Thymbræ, hyſſopi, chamædryos, pulegij, origani, balſami, balſamitæ, ſeminis ocimi, [l] brancæ vrſinæ, dictamni, ariſtolochiæ rotundæ, [m] braſsicę ſylueſtris, aſari, ſaluię, roſarum, bdellij, añ ſcrup. dimidium. [n] Ambaris, grana decẽ. Oſsis cordis ceruini, drach. tres. [o] Oſsis naris purpuræ, drach. vnam. Epithymi, polypodij, opobalſami, añ ſcrup. dimidium, granum vnum. Betonicæ, grana vndecim. Anacardij, ſabinæ, gentianæ, foliorum mandragoræ, añ grana decem. [p] Serici vſti, ſcrup. dimidium. Peucedani, abſinthij, añ grana ſeptem. Iridis, ſcrupulũ. dimidium, granum vnum. Mellis deſpumati optimi, quod ſatis eſt: hoc eſt, triplum. Datur Ponticæ nucis quantitate.

ANNOTATIONES.

Dia caſtoriu Antidotus hactenus nullis in officinis rectè parata eſt, quod ſcilicet eius deſcriptio in latinis Nicolai codicibus, quibus pharmacopœi vſi ſunt, legitima non fuerit. Neq́ꝫ ea etiam quam Valerius Cordus in medicamentario ſuo libro refert, à vulgari quicquam diſtat. Quapropter iuxta hanc noſtram, quæ è græco Nicolai codice ad verbum tranſcripta eſt, deſcriptionem, deinceps Dia caſtoriu Antidotum conficient pharmacopœi. Quod vt rectius poſsint, annotationibus illam illuſtrabimus.

Antidotus è caſtorio hactenus rectè parata non eſt.

Cordus.

a Myrobalani.) In græco Nicolai codice non exprimitur genus Myrobalani. quùm enim eaſdem ferè facultates habeant, parum refert vtrum accipiamus. Verùm quia Latini omnes codices flauorum, quos Citrinos hodie nominant, mentionem faciunt, & ſtatim etiam aloe ſubijcitur, illi præ cæteris ad huius Antidoti compoſitionem ſunt adhibendi.

Myrobalani.

b Scordij.) Græcus Nicolai codex habet σκορδοράσαςιν: & ſtatim dictionem hanc explicans ſubijcit, quod Italis Aſa fœtida dicitur. Per aſam autem fœtidam Nicolaus non id quod hodie ita nominant officinæ, intelligit: ſed ſtirpem, quæ alijs Græcis Scordion vocatur, vt in Annotationibus noſtris ſuper Nicolaum copioſè monſtrauimus. Proinde ne pharmacopœi in hac voce hærerent, Scordium conuertimus. Vt hinc perſpicuum fiat, errare plurimùm pharmacopœos, qui mendoſos ſecuti codices, Aſam fœtidã, rem fœtidiſsimam, & ob id Diaboli ſtercus Germanis appellatam, in huius medicamenti compoſitionem vſurpant.

Scordium.

Seplaſiorum error.

c Artimonij.) Hanc dictionem ſtudiò in contextu reliquimus, vt hac ratione aliorum codicum erratum detegeremus, qui in vniuerſum omnes Antimonij legunt, adeò vt Cordi etiam liber medicamentarius hoc errore haud vacet. Artimonium verò eſſe pyrethrum, metipſe Nicolaus, qui ſic vocem hanc interpretatur, docet.

Artimonium.

Cordi immenſus error.

d Senæ.) Eius in Latinis codicibus nulla fit mentio.

Sena.

e Staphydis

Staphys ſylueſtris. e *Staphydis ſylueſtris.*) Officinis Staphys agria nominatur.

Cuminum latum. f *Cumini lati.*) Græcè eſt, πλατυκυμίνυ. Latini codices habēt, Sileris montani. Vt ſuſpicio ſit, Nicolaum per latum Cuminum intellexiſſe ſemen, quod Seplaſijs Siler montanũ appellatur. Nihil verò refert hoc an illo vtamur, quòd eiuſdem ſint facultatis. Et hoc loco Franciſcus Alexander, communem aliorum errorē ſecutus, Seſeleos ſemē inſerit. Quum latum hoc ſemen, quòd Siler montanum officinæ nominant, Liguſtici potius ſit, vt tomo altero noſtrorum de Stirpium hiſtoria monſtrauimus.

Nigella. g *Nigellæ.*) Et hæc in Latinis codicibus deſideratur. Vt hinc pateat, Græcum Nicolai codicem Latinis plurimùm præſtare.

Petroleum. h *Petrolei.*) Per petroleum intelligit oleum naturale, quod è petris & ſaxis emanat: quod non eſt niſi bitumen liquidum, vel colamen bituminis. Babylonijs olim Naphtha dictum, vt fuſius libro primo oſtenſum eſt. *Monachorũ impoſtura.* Nicolaus ſuperſtitione quadam ductus, vnguentum ſeu oleum S. Barbaræ vocat, quæ quidem ad noſtra vſque ſecula durauit, hanc pulchrè confirmantibus cucullatis illis fratribus qui S. Catharinæ, & S. Vualtburgis oleum vocarunt: ſanctimoniæ ſpecie ab imperitis & ſimplicibus, vt fuerunt, & adhuc hodie ſunt, ad fucum faciendum inſtructiſsimi, pecuniam emungentes.

Styrax rubea. i *Styracis rubeæ.*) Quid ſit Styrax rubea, libro primo expoſitum eſt.

* *Aniſi, drachmas tres, ſcrupulum dimidium, grana octo.*) Neſcit hoc loco Franciſcus Alexander, qua fide adductus ita legam. Reſpondeo me, vt candidè verum fatear, latini codicis lectione deceptum eſſe, qui habet drach. tres. ſemis, ſcrup. octo, quum tamen Græcè ſit σιταρόκοκκα κ, id eſt, grana viginti, quæ coniuncta ſcrupulum vnum conſtituunt. Quare non octo, ſed vnus ſcrupulus accipiendus erit.

Tymbra. k *Thymbræ.*) Thymbra nõ eſt niſi ſylueſtris Satureia. In cuius penuria, ſatiua vti licet.

Brãca vrſina. *Succedaneũ Brancæ vrſinæ.* l *Brancæ vrſinæ.*) Acanthum Græci & Latini nuncupant. Non eſt autem pro Branca vrſina, vſurpanda ea quę ſic hodie appellatur herba. hæc enim eſt Dioſcoridis, & aliorum Græcorum Sphondylion: ſed ſpina alba vulgaris, in primo de Stirpium hiſtoria tomo nobis deſcripta.

Braſsica ſylueſtris. m *Braſsicæ ſylueſtris.*) Græcè eſt κράμβης ἀγρίας. Hæc Dioſcoridi pingitur. In eius penuria, ſatiua, quæ eaſdem obtinet vires, vti licet.

Deſiderata in prioribus codicibus. n *Ambaris.*) Tria hæc, nempe ambar, os cordis ceruini, & os naris purpuræ, in Latinis codicibus deſiderantur: vt hinc quoq; innoteſcat quanto Græcus Latinis codicibus præſtet.

Os naris purpuræ. o *Oſsis naris purpuræ.*) Intelligit Blattium bizantium, alijs iunioribus Græcis dictum. Seplaſiæ Blaccam bizantiam appellant. Per os autem naris purpuræ, non inaudiendum eſſe niſi purpuræ operculum, libro primo huius operis abundè monſtrauimus.

p *Serici vſti.*) Et hoc in Latinis deſideratur codicibus. Sic paſsim manca latina Nicolai exemplaria eſſe conſtat.

DIA SATYRIV.

Nicolai Myrepſici. Sect. 1. cap. 65.

II.

ANtidotus è Satyrio valet ad liberorũ procreationem, ad venereorumq; frequentiorem vſum vtilis eſt. Venerem nanq; ſtimulat, eamq; certa de cauſa ceſſantem haud ſegniter reſtituit. Renum & veſicæ imbecillitati ſuccurrit. Præterea ijs qui coire nequeunt, auxilio eſt. Voluptatem quoque excitat. Accipit [a] ſatyrij viridis, [b] dauci ſatiui radicũ, nucis Indicæ, piſtaciorum, [c] eryngij radicis, nucum pinearum, añ drach. duodecim. ♃ Zingiberis, aniſi, [d] ſinapi albi, [e] linguæ auis ſeminis, añ drach. quinq;. Cinamomi, [f] ſcincorum caudæ, [g] ſeminis bulbi, añ drachmas duas. Moſchi, grana ſeptem. Mellis deſpumati optimi, *quod ſatis eſt. Satyrij, dauci, & eryngij radices ſingulæ priuatim & ſeorſim benè tritæ melli imponuntur, ac ſubiguntur, paululumq; molliuſculo igni feruefcunt, dein piſtacia & nuces pineæ repurgatæ ac tuſæ adijciuntur. Vbi cum melle aliquantulum bullierunt, ſublato ab igne lebete, tuſæ & cribratæ ſpecies adduntur. Poſtremò moſchus cum exiguo ſtillaticio liquore inſeritur. Rurſus hæc probè ſubacta, in vaſculum ad vſum reconde. Datur cum veteri vino veſperi dormituro drachma vna.

ANNO

ANNOTATIONES.

a Satyrij.) Officinæ nõ ſine errore radicem Satyrij baſilici,quod illis Manus Chriſti dicitur,ad Antidoti è ſatyrio confectionem vſurpant. Siquidem nullum ad libidinem impetum excitat,nec vllas ad ſtimulandum coitum vires obtinet. Debent igitur in veri Satyrij,quod hodie à nullis cognoſcitur,penuria,vti radice Orchios,ſeu Cynoſorchios,quę ad ſtimulandum coitũ,Dioſcoride & Galeno teſtibus,vim obtinet. Non autem vtendum niſi radice eius ſolida,quòd flaccida venerea magis inhibeat. *Officinarum error. Satyrium.*

b Dauci.)Cretici radix etiam ad vſus medicos adhibetur: in alijs generibus ſeminis vſus duntaxat inualuit. Matthiolus locum hunc à typographo corruptum ſuggillauit, parum quidem candidè. Nam quum hunc ex Dioſcoride eſſe productum intelligeret, facilè illi erat coniectare,pro etiam à typographo tantum dictionem,perperam ſuppoſitam fuiſſe. Cæterùm quum Creticus Daucus hodie non afferatur pro eius radice vtendum erit Staphylini radice,quæ Dioſcoride atteſtante, venerem ſtimulat. Eius tamen hiſtoria & pictura eſt in tomo primo noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum. *Daucus. Succedaneũ Dauci Cretici.*

c Eryngij.) In latinis codicibus deſideratur. Præſtat autem pro Eryngij radicibus, Siſari ſatiui vti radicibus,quæ idem quod Secacul efficiunt. Græcè quidem eſt ἠρυγγίου ῥίζαι. Actuarius tamen, qui eodem ferè modo hanc compoſitionem deſcribit, Eryngij nullam facit mentionem.

d Sinapi albi.) Per Sinapi album Erucam intelligit, id quod ex Actuario fit manifeſtũ, qui Erucæ,quemadmodum etiam omnia exemplaria Nicolai latina,hoc loco habet. *Sinapi albũ.*

d Zingiberis.) Actuarius poſt zingiber ſubijcit Gryophyllorum itidem drach. quinq;.

e Linguæ auis.)Ita vocat, cum officinis noſtris, Nicolaus ſemen Fraxini, vt ſecundo Stirpium hiſtoriæ tomo fuſius diximus. Actuarius eius non meminit. *Lingua auis.*

f Scincorum caudæ.) Horum in græco manuſcripto Nicolai codice nulla fit mentio. Actuarius autem cinamomo ſtatim ſubiungit ſcincos. In Latinis quoq; omnibus codicibus Nicolai, Scinci non omittuntur. Vt haud dubiè hoc in loco mancus ſit Nicolai græcus manuſcriptus codex. Quod confirmat, quæ ſtatim in Nicolao è ſatyrio Antidotus ſequitur,in qua diſertè Scinci fit mentio. Accedit ijs omnibus,quod Scincorum vſum venerem mirificè excitare conſtet. Non igitur ſunt omittendi. Sunt autem veri ad vſum medicum adhibendi, vt primo diximus libro. *Scinci.*

g Seminis bulbi.) Quum omnes bulbi venerem ſtimulandi vim habeant, ſylueſtris ſaltem bulbi,cuius magna eſt in Germania noſtra copia, ſemen ad præſentem Antidotum pharmacopœi vſurpare debent. Quòd ſi tamen nec illud haberi poteſt, eius loco ſemine vrticæ,quod eandem obtinet facultatem,vtendum erit. *Bulbus. Succedaneũ bulbi.*

h Species.) Græcus Nicolai manuſcriptus codex habet μυρεψικά. Sic enim vocat ſpecies odoratas,quæ aromata nominantur. *Species. μυρεψικά.*

ANTIDOTVS E BACCIS LAVRI. Rhazis.

III.

Electuarium è baccis lauri ad coli, & tenuis inteſtini cruciatus à flatibus procreatos maximè confert. Recipit foliorum rutæ aridorum drach. decem. Ammios, cumini, nigellæ, libyſtici, origani, carui, amygdalarum amararum, piperis nigri, piperis longi, mentaſtri, dauci, radicis acori, baccarum lauri, caſtorij, añ drachmas duas. Sagapeni, vnciam dimidiam. Opopanacis, drach. tres. Mellis deſpumati quod ſatis eſt. Datur auellanæ quantitate.

ANNOTATIO.

Quum hæc Antidotus in diſſoluendis flatibus ſit longè præſtantiſsima, & nulla melior ſit in vniuerſis Razis empirici libris,ideo in omnibus officinis paratam hanc proſtare oportet. Sunt verò omnia illam conſtituentia medicamenta antea explicata, vt pluribus annotationibus non ſit opus.

ANACARDINA. IOANNIS DAMASCENI.

IIII.

Antidotus anacardina ad totius inferioris ventris, & cerebri affectus frigidos conducit, ſanguinem puriorem reddit, & inde ſpiritu animali facto purgatiore & tenuiore, ſenſus omnes, apprehenſionem, (hinc eſt quòd Auicenna Electuarium ſapientum nominarit) intellectum, & memoriam iuuat, coloremq; viuidum corpori tribuit. Habet piperis nigri, piperis longi, Myrobalanorum (Auicenna, nigrorum) Cepulorum, Emblicorum, *Electuarium ſapientum.*

indo-

indorum, bellíricorum, caſtorij, añ drachmas duas. Coſti, anacardij, ſacchari al-bi,[a] meliſſophylli, baccarum lauri, añ drachmas ſex. Cyperi, vnciam dimidiam. Anacardia per ſe teruntur, & alijs tritis permiſcentur: deinde omnia excipiuntur butyro vaccino ſalis experte, & melle deſpumato æqualis portionis, nempe vnc. quinque & dimidiæ. Datur[b] poſt ſex menſes pondere, drach. duarum. Ea ſumpta, vitetur labor, ira, coitus, ebrietas. 6

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus quia calidiſsima eſt, ſolis ijs qui admodum frigidi ſunt, tutò ſumitur. Nam aliàs ſpiritibus accenſis, febres excitat diarias, à quibus ſæpe tranſitur in putridas, vel hecticas. Quare non temerè quibuſdam ſuſpecta eſt.

Burungi. *a* *Meliſſophylli.*) In Meſue eſt Burungi, quam ſanè dictionem variè interpretantur. Sunt enim qui cubebas, alij meliſſam, quidam eryſimon, nonnulli ocimum ſignificare dicant, adeò vt nemo ſe facilè ex hac ſententiarum varietate explicare poſsit. Sed vtcunque Arabum interpretes inter ſe plurimum diſſentiant, quod minimè mirum, quandoquidem Arabicæ linguæ imperiti fuerint: tamen ex hac difficultate nos expeditè extricabit *Serapionis locus emendatus.* Serapio, & ipſe Arabs, qui diſertè burungi interpretatur meliſſam. Quanquam illic falſò legatur turungi, pro burungi, aut berungi. Nam Bedarungi eſt ocimum, Auicenna ſecundo Canone teſte. Burungi autem, vel, vt legitur apud Auicennam Canone quinto, Berungi, *Bedarungi.* eſt meliſſa. Siquidem ibidem Auicenna hanc quoque Antidotum deſcribit, & in nullo prorſus à Meſua variat, quàm quòd pondus duplicet. Proinde ad Auicennam magis hæc Antidotus, quàm ad Meſuen referenda erit. Quippe illam ad verbum ex Auicenna, qui ætate ipſum præceſsit, tranſcripſit. Et ne furtũ agnoſceretur, dimidia duntaxat parte ponderum vſus eſt. Errare igitur conſtat eos, qui Burungi, nigellam interpretãtur. Nec Cor-*Cordi error.*dus & hunc ſecutus Bernhardus Deſſennius, rectè hic erucæ ſemen pro Burungi in ſuo medicamentario libro ſubſtituit: quum Meliſſophyllum, vt oſtenſum eſt, vox hæc ſignificet. Nam quum hęc Antidotus ſenſus omnes, & intellectum acuat, & Meliſſophyllum, vel vt officinæ nominant, Meliſſa, membranarum cerebri ramos expurget inſtar Marrubij, cui æquas obtinet facultates, rectiſsimè præ omnibus alijs antea dictis huic Antidoto inſeritur. Sed hîc mihi miris modis iniurius eſt Matthiolus. Nam initio me errare dicit, quod Meliſſam pro Burungi, ſeu Berungi ſubſtituerim. Dein quod ſcriptis mandauerim Auicennam quinto Canone in huiuſce Antidoti deſcriptione, Burungi etiam præter cætera meminiſſe, quum tamen id falſum ſit. Miratur inſuper quod Monachorum ſectator ſim acerrimus, & quod ijs tantam fidem adhibuerim, vt eorum potius crediderim teſtimonijs, quàm quod vellem tantum ſubire laboris, vt hoc loco Auicennam inſpicerem. Quod autem nec Auicennam inſpexerim, nec legerim, id manifeſtum præbere indicium ait, quod ſcripſerim Anacardinæ deſcriptionem apud Auicennam in nullo prorſus variare ab hac, quàm deſcribit Damaſcenus, ob idque magis hanc Auicennæ, quàm Damaſceno medico acceptam referre debere, quod tamen falſum deprehenditur. Hæc ille. Quàm iniquè autem Matthiolus hîc me mendacij inſimulet, ipſe mendaciſsimus, & vter noſtrũ Auicennam rectius inſpexerit, & legerit, iam ſole clarius docebo. Verum quidem eſt Auicennam quinto Canone tractato primo tres ordine confectiones Anacardinas recenſere, quarum nulla cum ea quam Damaſcenus habet eadem eſt. Quòd ſi tamen Matthiolus Auicennam intimius perſpexiſſet ac legiſſet, tertiumque iam dicti Canonis tractatum excuſsiſſet, inueniſſet certè vera fuiſſe omnia quæ ipſe impudenter pro falſis traducere auſus eſt. Ibidem enim ita ſcriptum reliquit Auicenna: Electuarium Anacardinum confe-rens dolori ſtomachi vetuſto, & eiuſdem frigiditati. Obliuioni medetur, colorem corporis bonum reddit. Senſus & intellectum iuuat. Electuarium ſapientum nominatur, & Salomonis eſſe dicitur. Accipit piperis nigri, piperis longi, myrobalanorum nigrorum, belliricorum, & emblicorum, caſtorij, ſingulorum drachmas quatuor. Coſti, anacardij, berungi, ſacchari albiſsimi, baccarum lauri, ſingulorum drachmas duodecim. Cipri, drachmas octo. Anacardia per ſe teruntur, &c. Ex ijs manifeſtiſsimum eſt Damaſcenum, quod dixi, antidotum hanc ad verbum ex Auicenna tranſcripſiſſe, pondere tantum dimidiato. Quæ igitur eſt Matthioli temeritas & iniquitas vt dicere auſit me Auicennam nec inſpexiſſe, nec legiſſe? An non ipſe manifeſto in mendacio deprehenſus meam mihi famam & exiſtimationem reſtituere tenetur? Hactenus quidem tuli pacienter Matthioli iniurias, nunc verò quum calumniandi me nullum facit in Epiſtolis ſuis maximè medicinalibus modum, faciam vt totus mundus intelligat Matthiolum pacta non ſeruaſſe, mihique licuiſſe illius ineptias paulò acriore oratione retundere, & me à ſuis mendacijs & cauillatio-

nibus

nibus aſſerere. Quod ad Burungi, vt Damaſcenus, vel Berungi, vt Auicenna nominat, vocem attinet arabicam, non libenter quidem de ea, quod Arabicæ linguæ imperitus ſim, quod candidè nunc fateor, & antea etiam ſemper faſsus ſum, cum alijs contendo: tamen hoc nemo ſanæ mentis negare poterit, ſi Bedarungi, Mauritanis, vt Auicenna interpretatur, eſt Ocimum, fieri nequit vt apud Serapionem in capite de Meliſſophyllo rectè ſcribatur Bedarungi, quod hoc nomine Arabibus: non Meliſſophyllon, ſed Ocimum appellatur. Quare illic Burungi, vel Berungi ſcribendum eſse vox turungi abundè docet, quæ immutatione vnius literæ deprauata fuit à librario imperito, cui facilis à B in T lapſus fuit, adeò vt pro Burungi ſeu Berungi in huius Antidoti compoſitionem non ſit ſubſtituendum niſi Meliſſophyllon, idq; ob cauſas paulo ante expoſitas. Vt Matthioli cauillationes merito riſu & cachinno explodi mereantur. Sed videamus nunc quæ ſit de Burungi Matthioli ſententia. Putat pro Burungi, legendum eſse Durungi, quæ vox Mauritanis Doronicum denotat. Sed qua ratione id probabit Matthiolus? quum conſtet Damaſcenum in alijs ſuis compoſitionibus, verbi gratia, Diambareos & Diamoſci, nunquam Durungi, ſed Doronici voce vſum eſse, ita vt hoc quoq; in loco Durungi vocẽ non vſurpaſſe Damaſcenum ſit manifeſtiſsimum. Quapropter per Berungi dictionem aliam à Doronico ſtirpem, nempe Meliſſophyllum, intellexiſſe illum omnibus conſtat. Et qua fronte Matthiolus audet ſubſtituere Doronicum Auicennæ, quum illud hodie ſit incognitum, vt primo noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum tomo monſtrauimus. Quod enim in officinis proſtat, non eſt legitimum, ſed dulcichini genus, adeoq; eos effectus, quos Doronicũ Mauritanorum, præſtare non poteſt. Vides igitur optimè Lector quam ſe nunc ridendum omnibus propinet Matthiolus, & quod merito dum aliorum benè & rectè dicta cauillatur, ſuos, & eos quidem minimè leues, errores prodat.

b Poſt ſex menſes.) Vbi ſcilicet vis Anacardiorum feruendo nonnihil expirauit & fracta eſt.

LITHONTRIBON.

[a] Nicolai.

V.

ANtidotus lapidem atterens ideo dicta eſt, quòd lapidem tum renum, tum veſicæ, magna efficacia confringit. Stranguriæ & difficultati vrinæ ſine mora ſuccurrit. Accipit ſpicæ nardi, zingiberis, xilobalſami, acori, cinamomi, radicis peucedani, mei, piperis nigri, *piperis albi, piperis longi, ſaxifragi, añ drachmas duas, & dimidiam. Opobalſami, caryophyllorum, coſti, rhei pontici, glycyrrhizæ, cyperi, tragacanthę, chamędryos, ſeminis apij, ammeos, aſparagi, ocimi, vrticę, citrei mali, hypoſelini, añ drachmam vnam, gr̄. quindecim. Folij, croci, florum iunci odorati, caſiæ ligneæ, bdellij, maſtiches, milij ſolis, petroſelini ſeminum, ſeſelios, ſinonis, cardamomi, anethi, euphorbij, [b] lapidis lyncis, olei nardini, [c] olei moſchati, añ ſcrupulum vnum, grana quatuor. Mellis quod ſatis eſt. Datur pondere nucis Ponticæ.

Λίθον τρίβων. Deſſennius non ſine riſu eruditorum Lithon Tripon nominat.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Hæc Antidotus in græco manuſcripto codice Nicolai, quod ſciam, non habetur: ſed ex Latinis codicibus eſt deſcripta, ita vt certò non ſciatur, num ad Nicolaum authorem ſit referenda nec ne. Mihi videtur à quodam ex multis Nicolai Antidotis, nempe 187. 188. & 190. eſſe compoſita & emendicata, & ob id ad atterendos calculos non eſt inutilis. Non eſt autem cur longiores annotationes deſideret, quod omnia ferè ex quibus conſtat ſimplicia in ſuperioribus ſint explicata.

* *Piperis albi.*) Hic falſò me accuſat Franciſcus Alexander, quòd piper album omiſerim, quum tamen expreſsis verbis eius meminerim. Sed eſt is homo plus æquo ad aliorum dicta calumnianda pronus, quod tamen ſubinde in Matthiolo reprehendit.

b Lapidis lyncis.) Vide quæ libro primo huius Operis de eo notauimus, & in ſequenti mox Antidoto.

c Olei moſchati.) Vide Sectionem de oleis.

d Scrupulum vnum, grana quatuor.) Reprehendit me & hoc loco Alexander Franciſcus quod grana quatuor adijcio, nullo profectò candore, quod ita vt ſcripſi, in Nicolai codice diſertis verbis legatur. Optarem itaq; bonum hunc virum in reprehendendis alijs cautiorem fuiſſe.

NEPHROCATHARTICVM.

Nicolai Myrepſici.

VI.

ANtidotus purgatoria renum, & calculoſorum. Eadem poteſt, quæ prior. Recipit [a] lapidis lyncis, drachmas duas, grana quindecim. Croci, [b] cnici, añ drachmam vnam, grana quindecim. Zingiberis, euphorbij, myrrhæ, thuris, [c] lapidis in veſica ſuis ſylueſtris reperti, cumini, hyoſciami, [d] carei Alexandrini, ſeminis citrei, añ drachmam vnam, grana ſex. Spicæ nardi, floris iunci odorati, coſti, pyrethri, caſiæ ligneæ, rhei pontici, marrubij, helenij, ſampſuchi, pulegij, roſmarini, gentianæ, ſaxifragi, [e] gummi hederæ, cypariſsi, baccarum lauri, piperis albi & nigri, ſeminis rutæ, granorum iuniperi, añ drachmam dimidiã, grana quatuor. Balſami, ſtyracis calamitæ, [f] ſanguinis hircini, [g] naſturtij ſeminis, aſari, acori, phu, mei, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, betonicæ, [h] filipendulæ, petroſelini, ſinapi albi, ſeminis vrticæ, añ ſcrupulos duos, & dimidium, grana duo, & dimidium. Succi aſparagi & ruſci, añ grana quindecim. Mellis optimi, quod ſatis eſt. Parata cum decocto milij ſolis, aut ſaxifragi, aut artemiſiæ: datur pondere drachmæ vnius, vſque ad drachmas tres.

ANNOTATIONES.

Etſi hæc Antidotus Nicolao καθαρτικὴ νεφρῶν καὶ λιθόντων, alijs verò vnica dictione νεφροκαθαρτικὴ dicta, hactenus in nullis, aut paucis ſaltem vſitata fuerit officinis: tamen quia in omnibus Latinis Nicolai codicibus deprauata eſt, & in pellendis ac atterendis calculis miram efficaciam oſtendit, & ob id digna eſt vt in medicum vſum reuocetur, hanc omittendam nobis eſſe non putaui. Atque vt rectius illa à pharmacopœis conſtrui poſsit, eam quoque annotationibus illuſtrabimus.

Lapis lyncis.

a *Lapidis lyncis.*) Quum lapis lyncis officinarum non ſit, niſi Phrygius Dioſcoridi nominatus lapis, non debet ad præſentis Antidoti conſtructionem adhiberi, quòd nullam

Succedaneũ lapidis lyncis

in atterendis calculis vim habeat. Pro eo autem vtendum erit Lyncurio Dioſcoridis & aliorum Græcorum, quod non eſt niſi ſuccinum: vel vt hodie vocant officinæ, Charabe. Nam illud mirificam in atterendo calculo vim obtinet, vt veteres teſtantur, & experien-

Belemnites.

tia recentiorum confirmat. Aut loco lapidis lyncis Belemnites vſurpandus erit, quem Saxones Alpſchos nominant. Siquidem & is non aliter ac Iudaicus lapis, quo etiam vice lapidis lyncis vti licebit, lapidem frangit. Tantum cauendum, ne vulgarem, & vſitatum officinis lapidem lyncis in eum vſum accommodemus.

Cnicus.

b *Cnici.*) Cnicus in omnibus Latinis codicibus deſideratur. Latinis cartamus dicitur.

Lapis veſicæ apri.

c *Lapidis in veſica ſuis ſylueſtris.*) Periphraſis eſt apri. Nam lapis veſicæ apri, ſi haberi poteſt, ad confectionem huius Antidoti adhiberi debet, quòd illi latens quædam & inna-

Succedaneũ.

ta inſit conterendi calculum proprietas. Quòd ſi conſequi illum non liceat, pro eo accipiatur lapis qui ab ægris hominibus per lotium eiectus eſt. Nam habet is quoque, Aëtio libro 11. capite 10. autore, ſimilem quam lapis veſicæ apri facultatem, proprietatemúe.

Latini Nicolai codices deprauati.

Aut loco eius Iudaicus vſurpetur lapis, & pro lyncis lapide ſuccinum. Sunt autem hoc in loco latini Nicolai codices mirificè deprauati. Legunt enim, Veſicæ apri, lapidis in hepate vel veſica porci inuenti: quũ neque veſicæ, neque hepatis, in græco Nicolai codice mentio fiat.

Careum Alexandrinum.

d *Carei Alexandrini.*) Græcè καρείου ἀλεξανδρίνου. Quapropter falſò in omnibus Latinis exemplaribus legitur, Macedonici ſeminis. Careum autem, vel Carum omne vrinas ciendi facultatem obtinere, Dioſcorides, Galenus & alij Græci teſtatum reliquerunt. Delegit autem Alexandrinum tanquam patrium, & quod facilè haberi potuit, Nicolaus.

Gummi hederæ.

e *Gummi hederæ.*) Græcè eſt κίσσου χυλοῦ: id eſt, ſucci hederæ. Sic vocat, quam alij potius δάκρυον, id eſt, lachrymam appellant.

Sanguis hircinus.

f *Sanguinis hirci.*) Nicolaus Græcus habet, αἵματος ἀγρίου ὑός: ſanguinis ſylueſtris ſuis, id eſt, apri. Verùm quum omnia Latina exemplaria hircinum potius ſanguinem memorent, & is ſanguis ad nephriticos & calculoſos, Aëtio libro paulo antè citato capite 12. & Nicolao ipſo Antidoto 54. teſtibus, præſentiſsimum remedium ſit, hunc potius quàm apri ſanguinem huic Antidoto inſerendum eſſe putauimus.

Naſturtium.

g *Naſturtij ſeminis.*) Hic manuſcriptus Nicolai græcus codex, quem ſemper ſub Græci

Nicolai codex emaculatus.

nomine inaudiendum eſſe volumus, mendoſe legit, καρδαμώμου σπέρματος, id eſt, cardamomi ſeminis: pro καρδάμου, hoc eſt, naſturtij. Nam legendũ eſſe naſturtij, è Latino codice omnibus fit manifeſtiſsimũ: in quo adhuc remanſit vox decurtata Sturcij, quam deinde

librarij

librarij imperiti in Struthij mutarunt, non animaduertentes na ſyllabam deeſſe, qua adiecta, Naſturtij vox naſcitur. Deinde ſi καρδαμώμου ſcribendum fuiſſet, Nicolaus σπέρματος vocem non adieciſſet: quandoquidem illi, vt cæteris etiam, ſolenne & familiare ſit, καρδαμώμου ſimpliciter, & citra adiectionem efferre. Quibus & hoc accedit, quod librario manu ſcripti codicis græci Nicolai is error cõſuetus fuerit, vt καρδαμώμου pro καρδάμου ſcriberet.

b Filipendulæ.) Latini codices habent Fiſaliadis, dictionem planè corruptam, & à nullo hactenus intellectam. Quare hæc haud dubiè occaſionem multis dedit, vt hanc Antidotum conſtruere, & in officinis venalem habere neglexerint. Eſt autem diſertè in Nicolai codice φιλιπενδούλα, id eſt, filipendulæ. Quam etiam herbam conſtat in frangendo calculo, & vrinæ ſtillicidio ſanando efficacem eſſe. *Filipendula.*

i Ruſci.) Officinæ, literæ vnius adiectione, Bruſci appellant.

Quum itaq; iam noſtra opera legitimam Nephrocatartices medicamenti compoſitionem habeant pharmacopœi, debent in hanc incumbere curam, vt illam in ſuis officinis paratam deinceps inueniant medici. *Ruſci.*

ELECTVARIVM ANALEPTICON.

Nicolai Myrepſici.

VII.

Antidotus recreans & reſtituens vires, valet ad cardiacos, animi defectionem, ſyncopen, & exolutionem è diarrhœa, aut ſanguinis excretione, aut alia vacuatione natiuum calorem diſsipante natam. Item ad liquationem carnis, tuſsientes, ſuppuratos, & faucium è deſtillatione ortam aſperitatem. Capit cinamomi, ſeminis ocimi, foliorum ſampſychi, maceris, cariophylli, carnis malorum citriorum, melyſſophylli, ſiſymbrij, añ drach. duas. Seſelios, drachmam vnam, & dimidiam. Hermodactyli albi & rubri, folij, añ drach. quatuor. Floris roſmarini, drach. tres. Oſſa cordis ceruini, numero quatuor. Berberis, drach. duas. Maſtiches, roſarum, violarum, & borraginis florum, añ drach. vnam, & dimidiam. Succi [a] chamæleuces, vnc. tres. Libyſtici, ſcrup. vnum. Galliæ moſchatæ, drach. vnam. Glycyrrhizæ, drach. tres. Cubebarum, drach. duas. [b] Paſtillorum de roſis, & violis, añ drach. vnam, & dimidiam. Lignialoes [c] crudi, nucis moſchatæ, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiam. Moſchi, grana ſex. Cinamomi boni, drach. duas, & dimidiam. Nucis Indicæ magnæ carnis, vnc. dimidiam. Spicæ, drach. vnam, & dimidiam. Saphiri lapidis, [d] gagatis, iaſpidis, & ſmaragdi, añ ſcrup. dimidium. Croci, ſcrup. vnum. Margaritarum perforatarum, & non perforatarum, añ grana quatuor. Xylobalſami, drach. tres. Blattij bizantis, grana octo. Ramenti eboris, ſerici vſti, añ drach. vnam. Styracis calamitæ, drach. duas, & dimidiam, grana duo. Seminis portulacæ, drach. vnam, & dimidiam. Seminum cucumerum, vnc. vnam, & dimidiam. Corallij rubei, iridis, añ drach. tres, ſcrup. vnum. [e] Auri puri ramentum, drach. duas. Nuces ponticas, numero decem. Amyli, drach. tres. Amygdalarum amararum & dulcium, añ numero viginti. Carnis palmularum, vnc. vnam, & dimidiam. Marrubij, drach. duas. [f] Fabarum farinæ puræ, vnc. vnam, & dimidiam. Carnis ſeminis [g] goſsipij, vnc. dimidiam. Seminis maluæ & florum, añ vnc. dimidiam. Seminis vrticæ, vnc. dimidiam. Pinearum recentium, vnc. duas. Hyſſopi cretici, drach. tres. Penidiorum bonorum, ℔. dimidiam. Sacchari candidi, vnc. tres. Contuſis omnibus ſimul, adijce gummi Arabici, drach. duas, ſcrup. duos. Tragacanthæ, vnc. dimid. Commixta omnia ſimul, & trita, decoquantur cum ſtillaticio roſarum liquore, q̊d ſatis eſt ad electuarij conſiſtentiã: & recondein vaſe.

ANNOTATIONES.

Hoc Electuariũ meritò ἀναληπτικόν Græcè nominat. Nam fractas & lapſas iam vires mirificè recreat ac reſtituit. Hinc eſt, ꝙ ipſum Nicolaus veluti expertũ laudet. Valerius Cordus in ſuo medicamentario libro, Electuarij cuiuſdã, quod ille Reſumptiuũ Nicolai appellãt, deſcriptionẽ affert: quod integrũ non eſt, ſed ex præſenti Antidoto decerptum. Præſtat itaq; hoc noſtro vti, maximè in ijs qui abundãt, ꝙ omnia in ſe cõtineat medicamenta, quæ ad inſtaurandas vires adhiberi poſſunt. Vt aũt illi qui mediocris fortunæ ſunt, huius quo- *Ἀναληπτικόν. Cordus.*

que antidoti viribus frui poſsint, prudenter fecerint pharmacopœi, ſi bifariam hanc confecerint. Vnam cum auro, & alteram ſine auro. Aut poteſt prorſus in eius confectione omitti aurum, quòd nihilo ferè deterior ſit futura compoſitio.

Chamæleuce. *Vngula caballina.*

a Chamæleuces.) Per Chamæleucen hic intelligit herbam, quæ Græcis βήχιον, Latinis Tuſsilago, vulgò & officinis Vngula caballina dicitur. Nam hæc tuſſes adiuuat: adeoq; huic Antidoto, quæ tuſsientibus ſuccurrit, conuenientiſsima eſt.

Paſtilli de roſis et violis.

b Paſtillorum de roſis & violis.) Quorum deſcriptiones ex Sectione de paſtillis petendę.

Lignum aloes crudum.

c Ligni aloes crudi.) Sic vocat, quod non eſt ſub terra conditū, & nondum computruit, ſed quod ſtatim ab arbore exciſum, in vſum venit. vt lib. 1. huius Operis oſtenſum eſt.

Gagates.

d Gagatis.) Gagates non eſt niſi ſuccinum, vel vt Seplaſiæ loquuntur, charabe nigrum, vt loco iam citato diximus.

Aurum.

e Auri.) Hoc certè vt ab omnibus comparari poſsit, & ne nimis ſumptuoſa ſit Antidotus, omittere licebit pharmacopœis, quod neq; vulgari Reſumptiuo vocato inſeratur aurum.

Fabarum farina.

f Fabarum farinæ.) In manuſcripto Nicolai codice legitur, φαβάτωρ ἀλεύρου καθαροῦ: vt vix ſciri queat quid φαβάτωρ voce intelligat Nicolaus. Ego verò φαβάρωρ legendum eſſe cenſeo, vt ſit Latina vox Fabarum. Nam quum Faba, Galeno atteſtante, excreationibus ex thorace & pulmone idonea maximè ſit, huic Antidoto quadret neceſſe eſt.

Goſsipium. *Bombax.*

g Goſsipij.) Goſsipium Nicolaus Bombacium vocat, quod nomen hodie etiam durat, ſed nonnihil immutatum. Nam Bombaſum & Bombacem officinæ nominant. Sed de ea re ſatis libro primo, & alibi dictum eſt.

DIA ACORV.
Nicolai Myrepſici.
VIII.

Climax.

ANtidotus ex acoro conferens nephriticis, iocinoroſis, obſtructionibus, neruorū imbecillitatibus, & diſtentioni, à craſsis humoribus natæ. Habet [a]acori, drach. quinq;. Pyrethri, vnc. dimidiam. Zingiberis, caryophylli, galangæ, añ drach. tres. Piperis longi, drach. duas. Croci, maceris, añ drach. vnam. Apij, aniſi ſeminum, añ drach. dimidiā. Mellis optimi deſpumati, quod ſufficere videtur. Datur vncia dimidia.

ANNOTATIONES.

Diacorus.

Hæc ex Acoro antidotus, quæ Diacorus more balbutientium officinarum vocari poteſt, hactenus vſitata non fuit: ſed nunc in vſum reuocari debet, quum optimè ſit à Nicolao ad Climacum rationem conſtructa, & ex facile parabilibus omnibusq; notis ſimplicibus medicamentis concinnata. Et conformis planè eſt Meſuæ diacoro, quam mox ſubijciemus, præſertim ſi adijciantur nuces pineæ pondere vnciarum duarum, quod in altera
469. ex acoro Antidoto faciendum eſſe ſuadet Nicolaus, idq; poſt ſufficientem decoctionem. Erit magis efficax Antidotus, ſi ad prædicta omnia adijciantur radicis coſti, & pæoniæ, añ drachmæ duæ. Atq; erit hæc Acori compoſitio præferenda ei quam Meſues habet.

Acorus.

a Acori.) Sumendus eſt autem, vt iterum moneamus, Acorus Indicus iam notus, qui Galanga maior dicitur, non noſtras paluſtris. Is enim ad eum vſum damnandus eſt, atq; abijciendus, quòd omnino inutilis ſit ad neruorum & cerebri frigidos morbos. Non debent igitur eius vſu perdere ægros medici, & in ſumptus non neceſſarios conijcere, antea ſatis miſeros.

DIACORV.
[a] Ioannis Damaſceni.
IX.

DIacorus, mirum in modum ad omnia neruorum vitia frigida confert, vti præcedens. Recipit [b] ſecacul, pinearum repurgatarum, radicis acori, añ lib. vnā, & dimidiā. Secacul & acorus repurgata, & minutim conciſa coquantur in aqua pura vſq; ad aquæ conſumptionem, poſtea tundantur, & terantur, donec pultis conſiſtentiam conſequantur. Deinde affunde illis mellis optimi deſpumati lib. decem, & lento igne coquito, quoad iuſtam conſiſtentiā acquirant. Quo peracto ab igne deponantur, & adijciantur pineæ minutim conciſæ,

cum

cum ſequenti puluere, qui capit: Piperis vnc. vnam. Piperis longi, caryophyllorum, [c]zingiberis, macis, añ vnc. dimidiam. Nucis moſchatæ, galangæ, cardamomi, añ drach. tres. Omnia ſimul commixta & vnita diligenter ſubigantur, & in Electuarij formam redigantur. Datur vt præcedens.

ANNOTATIONES.

a Ioannis &c.) Non quidem in ſuo de Antidotis ſeu medicamentario libro, nam illic eius compoſitionis nulla fit mentio: ſed in ſua, vt vocant, praxi, capite de Morbis neruorum. Ibi nanque hanc Antidotum, quam Diacorum appellant, deſcribit.

b Secacul.) Hanc vocem, qua Arabes crebrò vſi ſunt, recentiores variè interpretantur. Sunt enim qui Eryngium eſſe exiſtimant, alij ſigillum Salomonis, quidam ſigillum ſanctæ Mariæ, ſiue Fraxinellam. Sed in vniuerſum omnes errant. Quippe Secacul Mauritanis Indica eſt radix, quæ hodie ad nos non amplius affertur, adeoq; incognita. Quapropter vt quod ſit illius ſuccedaneum, cognoſcamus oportet. Non eſt autem aliud, quàm Siſari, ſiue Siſeris, ſatiui præſertim, quę Germanis Geirlin / officinis Meſuen ſequentibus Baucia nominatur, radix. Quod in primis confirmat Meſues, qui in Sectione de conditis, radicem Bauciæ, eandem cum Secacul eſſe, ſcribit. Accedit, quòd Siſari radix cocta ſtomacho vtilis ſit, vrinam & venerem cit, cordiq; conualeſcentium conducit, omniaq; ea quæ Secacul poteſt. Quapropter reprehenſione dignus eſt Bernardus Deſſennius, qui liberum permittit pharmacopœis, vt deligant vtram radicem, Eryngij ſcilicet aut Polygonati velint pro Secacul, quum neutra ſit radix, vt alibi fuſius oſtendimus. *Secacul.* *Succedaneū.* *Secacul.* *Deſſennij erratum.*

c Zingiberis.) Poſt Zingiber Cordus ſubijcit roſas, ſed minus rectè. Siquidem earum neque Meſues, neque Nicolaus Antidoto ex acoro mentionem faciunt. Præterea illarum in hac compoſitione nullus eſſe vſus poteſt: quòd minimè vt reliqua calefaciant, ſed refrigerent potius. *Cordi error.*

DE ANTIDOTIS ROBVR CORPORI ADIICIENTIBVS, SOLIDIS, SECTIO quarta.

DIA RHODON ABBATIS. Nicolai Myrepſici. I.

ANTIDOTVS erotis[a] Abbatis, id eſt, pręſidis collegij: valet aduerſus ventriculi calorem, potiſsimùm verò iecoris, lienis, pulmoniſq;: & in vniuerſum contra omnem corporis noxam, à calore ortam. Efficaciſsima præterea ad febres acutas, ardenteſq;. Cardiacis & cœliacis plurimùm auxiliatur: item defectionibus animi è corde natis. Accipit ſantali albi & rubei, añ drach. duas, & dimidiam. Tragacanthæ, gummi arabici, [b]ſpodij, añ ſcrup. duos. Aſari, maſtiches, ſpicæ Indicæ, cardamomi, croci, lignialoes, caryophylli, galliæ moſchatæ, aniſi, fœniculi, cinamomi, ſucci glycyrrhizę, [b]rhei barbari, ſeminis ocimi, *berberis, ſeminis intybi & portulacę, ſeminum peponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, añ ſcrup. vnum. Margaritarum, oſsis cordis ceruini, añ ſcrup. dimidium. Roſarum, ſacchari candi, añ vnciam vnam, drach. tres. [c]Corallij, cryſtalli, ſeminis lactucæ, papaueris albi, mandragoræ, añ ſcrup. vnum. [d]Nympheæ, vel Semperuiui florum, ſcrup. duos. Moſchi, gra. natria & dimidium. Sacchari diſſoluti in ſtillaticio roſarum liquore, quantum ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Abbatis, id eſt, præſidis collegij.) Ex hac Nicolai interpretatione, vt ne id quidem ſilentio tranſeamus, palàm apparet, Monaſteria olim non fuiſſe niſi monaſtica Collegia, ſiue Scholas, in quibus reiecta ſeculi cura, doctrinæ, moribus, pietati, pudicitiæ, & continentiæ vacabant: adeoq; veluti ſeminaria ordinis Eccleſiaſtici fuerunt. Siquidem in monaſterijs educati, illinc ad Epiſcopale munus vocati ſunt. Atque vſitatum fuit, vt eccleſiæ Chriſti clericos ac miniſtros cœnobia ſuppeditarent. Noſtratia contrà, non ſunt niſi cœtus *Monaſteria quæ olim.*

 otio-

Noſtratia qualia. otioſorum & ignauorum, imò ſceleratorum hominum. Nam illic non aliter ac porci in haris ſaginantur, nec vllus hominum ordo magis omni vitiorum turpitudine inquinatus eſt, omnięꝗ obſcœnitate ſcatet. Quid multa? edunt, bibunt, ludunt, ſcortantur, adulteria & idolomanias exercent, nec vlli proſunt: vt mirum ſit, Chriſtianos principes hæc lupanaria æquo animo, & bona conſcientia ferre poſſe. Illinc enim non niſi Satanæ miniſtros prodire, atq; ali prò dolor conſtat. Porro ne id ſilentio inuoluam, notat me hoc loco, Franciſcus Alexander, quaſi veterum oblitus, nouiſsima quæq; tantum amem, & admirer. Quam falſò autem me hoc nomine accuſet, norunt omnes, vt qui perpetuo ad fontes reuocare medicos ſtudeam. Atq; in hac compoſitione ad Nicolaum tanquam ad eius autorem, omnes reuoco, Meſues compoſitione neglecta, & noſtratibus officinis inuſitata.

ß *Spodij.*) Per ſpodium autem non intelligendum niſi officinarum, hoc eſt, ebur vſtum. Id enim adſtringit, adeóq; huic Antidoto conueniens eſt.

Rheum barbarum. b *Rhei barbari.*) Per rheũ barbarum hîc non intelligendum erit, id quod hodie ita vocant officinæ, ſed potius rheum Ponticum. Nam Nicolaus hoc in loco, vt multis alijs, vulgi errorem, qui è Meſuæ placitis emanauit, ſecutus, Rheum barbarum cum Pontico confudit. Quapropter pharmacopœi in conſtruenda hac Antidoto, Rheo pontico, aut in eius penuria, Centaurij magni radice, quam ipſi etiam Rheum ponticum vocant, vti debent. Nam id hepaticos mirificè iuuat: & ad febrium circuitus, omnesq; phlegmones, Dioſcoride teſte, vtile eſt. Quare non, vt aliqui putant expungendum, quod id quod ſoluendi aluum vim habet, huic compoſitioni inferendum non ſit.

* *Berberis.*) Nicolaus hanc dictionem βέρβερις, ſuo haud dubiè tempore vſitatam, retinuit. Hac verò voce Arabes eam ſtirpem quam Græci ὀξυακάνθαν nominant intellexerunt, non fruticem illum qui hodie Berberis vocatur. Oxyacantham verò altero noſtrorum de ſtirpium commentariorum tomo deſcripſimus. Quum autem vtraq; Berberis eadem facultate prædita ſit, in alterius inopia, altera vti licet.

Omiſſa in hac Antidoto. c *Corallij.*) Quatuor hîc in Latinis codicibus deſiderantur ſimplicia, nempe Coralliũm, cryſtallus, ſemen lactucæ, & mandragora: quæ, quum ad calorem frangendum ac minuendum ſint efficacia, potiſsimum lactucæ ſemen & mandragoræ radix, non ſunt vlla ratione omittenda. Refrigerat autem & Corallium mediocriter. Quapropter nihil mirum fuit non nullis qui compoſitionis rationem non ſatis tenuerunt parum fuiſſe hanc compoſitionem probatam, præſertim ad calidos affectus. Perturbauit enim dubio procul eoſdem quod hîc calida, vt ſunt crocus, lignum aloês, caryophylli, ocimum, & id genus alia, frigidis commixta ſunt. Verum illi non animaduertũt hæc eſſe ideo admixta, vt ijs qui cordis ſyncope laborant hæc Antidotus quoque conferat. Deſſennius itaq; non ſine errore, hæc in ſuo medicamentario libro omiſit. Quapropter ijs febribus quibus ſyncope maximè coniuncta eſt competit.

Nymphea. d *Nymphea florum.*) Nicolaus habet, Caphuræ grana 7. Secutus eſt verò & hîc Nicolaus communẽ multis, præſertim Mauritanis, errorem, qui Caphuram, vel vt ipſi loquuntur Camphoram, refrigerandi vim habere putant, quum potius calefaciendi facultate
Lib.9. Simp. prædita ſit: vt alibi copioſiſsimè demonſtrauimus, ita vt hîc repetere non ſit neceſſe. Quũ itaq; Caphura, quæ bituminis genus eſt, calefaciat, non debet huic Antidoto miſceri. Non enim quod nonnulli putant, vt ſua tenuitate medicamenta frigida penetrare faciat: ſed quod refrigerare credita ſit à Nicolao indita eſt. Prò ea igitur Nymphea, vel vt officinæ
Deſſennius notatus. nominant, Nenupharis flores, qui non ſegniter refrigerant, ſubſtituimus. Poterit autem pro ea etiam Semperuiui ſuccus ſubijci, quem itidem refrigerare, & modicè deſiccare conſtat.

DIA TRION SANTALON.

Nicolai Myrepſici. ſect. 1. cap. 213.

II.

ANtidotus è tribus ſantalis, ad ventriculi & iecoris calorem vtilis eſt. Præterea mirum in modum tabidis, & regio morbo correptis auxiliatur. Recipit trium ſantalorum, roſarum, an̄ drach. duas, ſcrup. duos. [a] Rhei barbari, ß ſpodij, ſucci glycyrrhizæ, ſeminis portulacæ, an̄ drach. duas. Amyli, gummi Arabici, tragancanthæ, ſeminum peponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, & intybi, an̄ drach. vnam, ſcrup. vnum. [b] Nympheæ florum, ſcrup. duos. [c] Violarum, vnc. dimidiam. Roſarum, quantum omnium aliarum ſpecierum. Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Rhei

a *Rhei barbari.*) Et hoc loco accipiendum à pharmacopœis, propter cauſam in præcedenti Antidoto expoſitam, rheum Ponticum vocatum. *Rheum barbarum.*

b *Spodij.*) Et hic per Spodium vt in omnibus alijs ferè compoſitionibus, ebur vſtum intelligendum eſt. Quod hic ſemel monuiſſe ſatis ſit.

b *Nymphea florum.*) Habet & hîc Nicolaus, Caphuræ ſcrup. vnum. Nos autē ſubſtituimus, Nenupharem, propter rationem loco iam oſtenſo prolatam. Licebit autem pro ea ſuccum Sedi maioris ſubſtituere. Hoc vt toties moneam, me quorundam ſycophantarum cogit improbitas, qui niſi paſsim conſilij mei rationem indicem, ſingula in peſsimam interpretantur partem, & calumnioſe traducunt. Qui verò ob tenuitatem ſubſtituiſſe me dicunt flores Nympheæ, non ob refrigerationem, iniuriam mihi faciunt, quod id ne ſomniarim vnquam.

c *Violarum.*) In Latinis codicibus deſiderantur.

d *Roſarum, quantum omnium aliarum ſpecierum.*) Græcè ῥόδων, ὅσα τὰ ἀδικόλα. Omiſeram in priore editione hæc verba, quod antea facta eſſet roſarum mentio. Verum quum diſertis verbis harum in græco Nicolai codice mentio fiat, & hæc roſarum quantitas Antidoti vires augeat, melius eſt vt omiſsis roſarum duabus drachmis, poſtremo vſurpemus.

DIA TRAGACANTES *a* FRIGIDA.

Nicolai Myrepſici. ſect. 1. cap. 98.

III.

ANtidotus è tragacantha frigida, vtilis ad thoracis grauitatem, tuſsientes, pleuriticos, peripneumonicos, lienoſos, & ad ſitim immodicam à plurimo pulmonis calore ortam, in ore retenta, ac ſenſim diſſoluta. Admodum etiam laudatur ad raucitatem vocis. Prodeſt tabidis, macieq; confectis. Capit tragacanthæ albæ, vnc. duas. Gummi arabici, vnc. vnam, drach. duas. Amyli, vnc. dimidiam. Glycyrrhizæ, drach. duas. Penidiorum, vnc. tres. Seminis peponis, cucumeris, cucurbitę, & citruli, añ drach. duas. *b* Seminis vrticæ, papaueris albi, añ drachmas tres. *c* Florum nymphæ, ſcrupulum vnum. Sacchari, quantum ſatis videbitur.

ANNOTATIONES.

a *Frigida.*) Ad ſequentis differentiã, quæ calida dicitur: adeoq; ad contrarios frigidos-ue affectus, perinde vt præſens ad calidos, adhibetur. *Frigida.*

b *Seminis vrticæ.*) Semina vrticæ & papaueris albi in Latinis codicibus deſiderantur. Nequaquam autem omittendum vrticæ ſemen, vtpote quod eductioni humorum ex thorace, adeoq; pleuritidi, & peripneumoniæ, plurimùm conducat. Tenuantis enim ſine calore facultatis eſt, quo nomine lentos & craſſos humores è pulmone educit.

c *Florum nymphea.*) Nicolaus habet, Caphuræ ſcrup. dimidium. Nos duplicato pondere, vt in præcedentibus quoq; fecimus, Nenupharis flores pro Caphura ſubſtituimus. Poſſunt etiam flores violarum pro Caphura ſubſtituant ſuccus Semperuiui.

DIA TRAGACANTHES CALIDA.

Nicolai Myrepſici. ſect. 1. cap. 99.

IIII.

ANtidotos è tragacantha frigidis affectibus thoracis, aſthmaticis, & difficulter excreantibus confert. Habet tragacanthæ, * librã dimidiam. Hyſſopi, vnc. dimidiam. Fœnigræci, drach. dimidiam. Amygdalarum ambarum, nucum pinearum repurgatarum, añ vnc. dimidiam. Cinamomi, vnc. vnam. *a* Seminis lini, zingiberis, glycyrrhicæ, & ſucci eiuſdem, cubebarum, añ vnc. dimidiam. Sacchari, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Hæc deſcriptio à vulgari, & ea quæ in Cordi medicamentario libro habetur, non niſi ponderum ratione differt. Nos Græci codicis fidem ſecuti ſumus, quam pluris fecimus quàm Latinorum codicum conſenſum. *Cordus.*

* *Libram dimidiam.*) Græcè ſh ♄ Scio Franciſcum Alexandrum reprehendere, quod non rectè libras quinq;, pro dimidia legatur, quum tamen ego conuerterim libram dimidiam, & nequaquam libras quinq;. Sibi igitur is error potius imputandus erit, vt qui notam s. quæ dimidiam denotat, pro quinq; legit & interpretatus eſt. Quare non temere factum eſt, vt notis ijs eiectis, pondera integras dictionibus ſcribere voluerim.

Lini ſemen.

a Seminis lini.)Græcus codex habet ἀμύλου, amyli. Mihi igitur, ita monentibus Latinis codicibus, videtur λίνου legendum eſſe. Siquidem lini ſemen vitijs thoracis medeatur: tuſsimq́; Dioſcoride teſte, leniat. Et fuit facilis ab vna in aliam dictionem lapſus. Accedit quòd amylum contra fluctiones vtile ſit, & ſanguinis reiectiones, adeoq́; ſputa cohibeat, in frigidis thoracis affectibus, & aſthmaticis non conueniat. Quare non eſt cur miretur Franciſcus Alexander, quòd lini ſemine, contra Græci codicis, qui legit ἀμύλου, fidem, pro amylo ſubſtituerim.

DIA PENIDION. NICOLAI Myrepſi. ſect. 1. cap. 97.

V.

Valet tuſsientibus,[a] pleuriticis, peripneumonicis, aſperitati faucium, raucitati, vociamiſſæ, & raucæ. Accipit nucum pinearum, amygdalarum, ſeminis papaueris albi, ſingulorum drachmas duas, ſcrupulum vnum. Cinamomi, caryophyllorum, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthæ, Zingiberis, gummi arabici, amyli, ſeminum peponis, cucumeris, cucurbitæ, & citruli, ſingulorum drachmam vnam. [b] Caphuræ, ſcrupulum vnum. Serapij violati quod ſatis eſt. Deinaffunde aquæ libram vnam, violarum drachmas tres, atq; hæc ad tertias decoque, perq́; ſaccum colato. Decoctum hoc accipe, & in id conijcito ſacchari libram vnam, aut quantum ſatis erit. Poſthac ſpecies omnes prædictas probè tritas impone, & cum ipſis penidiorum drachmas ſex, & dimidiam, atq; benè ſubactas conijce in mortarium, & probè contunde[c] donec ſolideſcant, deinde à mortario auferens impone vaſculo, & cum ſtillaticio liquore exhibe.

ANNOTATIONES.

a Pleuriticis & peripneumonicis.) Non quidem in principio, ſed poſtquam phlegmonè rupta eſt.

b Caphuræ.)Quum Nicolaus, vt iam aliquoties monui, communem aliorum medicorum errorem ſequutus, caphuram frigidam eſſe opinatus ſit, & hoc loco è contextu remouenda erit, & pro ea ſubſtituendi flores nympheæ.

c Donec ſolideſcant.)Vnde ſatis patet, Nicolaum in formam ecligmatis hanc compoſitionem redegiſſe, contra morem noſtri temporis medicorum, qui ex ea tabulas conijciunt. Poſſent pharmacopœi hanc vtroq; modo componere, & reconditam in ſuis officinis habere. Sunt enim ex eruditis qui hanc antidotũ ei quæ mox ſequitur, tanquam ex fonte petitam anteferunt.

DIA PENIDION. Nicolai præpoſiti.

VI.

Antidotus è penidijs valet ad omne vitium pulmonis, tuſsiculoſis, aſperitati faucium, raucitati, ex ſiccitate ortæ, voci amiſſæ, tabidis deniq; & purulentis. Accipit[a] penidiorũ,[b] vnc. duas. Nucum pinearum, amygdalarum repurgatarum, ſeminis papaueris albi, añ[c] drach. tres, ſcrup. vnum. Cinamomi, caryophyllorum, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthæ, zingiberis, gummi Arabici, amyli, ſeminum[d] peponis, cucumeris, cucurbitæ, citruli, añ[e] drach. vnam, & dimidiam. Florum nymphea, [f] ſcrupulum vnum. Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus ei quæ eſt in Græco Nicolao non prorſus reſpondet, quòd ſcilicet ad ponderum rationem, & conficiendi modum attinet. In ponderibus enim Latinos codices, & Actuarium magis ſecuti ſumus: in conficiendi modo, vſitatam rationem, quæ in alijs ſolidis obſeruatur. Notat tamen me hoc loco iterum Franciſcus Alexander, quòd pondera & ſimplicia toties augendo & minuendo immutem, nec animaduertit, quòd eius mutationis ſemper cauſas adijciam. Parum præterea memor, quòd & ipſe hanc Actuarij compoſitionem aliquot ſimplicibus ex Myrepſo augeat. Quare perperam in me reprehendit, quod metipſe aliquoties facit. O deteſtabilem reprehendendi temerè alios libidinem.

a Penidiorum.) Modum autem parandorum penidiorum infrà in ſectione decima octaua indicabimus.

b Vncias duas.) Sic haud dubiè legendum erit, vt liquet ex Actuario qui habet drachmas ſedecim, quæ libras duas conſtituunt.

c Drachmæ tres &c.) Scribunt alij drachmas duas & ſcrupulum.

d Peponis.) Ita paſsim habet Nicolaus græcus, vbi Latini codices legunt Melonis. Nihil autē refert, vtrum ex ijs ſeminibus ad conficienda medicamenta vſurpes, quum eiuſdem planè ſint facultatis. Quod ſemel hic monuiſſe ſufficiat. *Semen peponis.*

e Drachma vna, & dimidia.) Legendum ex Myrepſo drachma vna, vt ex eiuſdem deſcriptione, quam mox ſubijciemus patebit.

f Scrupulum vnum.) Rectè ita legitur, quum in præpoſito perperam tantum grana ſeptem, vel tertia ſcrupuli pars habeatur.

MANVS CHRISTI.
Recentiorum inuentum.
VII.

Antidotus *a* manus Chriſti dicta, deiectis viribus medetur, ardentibus febribus, & id genus alijs affectibus. Capit ſacchari clarefacti, libram vnā. Aquæ roſaceæ, libram dimidiam. Concoquantur, dum roſacea aqua igni euaneſcat, & ſaccharum iuſtam craſsitiem conſequatur: tandem agitentur & adijciatur margaritarum minutiſsimè tritarum, *b* vncia dimidia, & marmori aqua roſacea conſperſo infundatur: fiantq́ orbiculi, ſeu, vt hodie vocant, rotulæ.

ANNOTATIO.

a Manus Chriſti hæc Antidotus, perinde atq́ ea quæ eſt apud Nicolaum ordine 467. χεὶς κυρίȣ: id eſt, Manus Dei, à præſentiſsima iuuandi facultate, appellata eſt: quod ſcilicet non aliter quàm ſi Chriſti manus accedat, data ægrotantibus ſuccurrat. Conficitur autem bifariam, cum vnionibus, ſeu margaritis: & ſine illis. Prior conficiendi modus, hic eſt expreſſus. Alter nihil diſtat à priore, niſi quòd non adijciuntur margaritæ. Hinc eſt, quòd officinæ priorem confectionem manum Chriſti perlatam nominent. Siquidem vniones ipſæ Perlas appellare conſueuerunt. *Manus Chriſti cur dicta? Manus Chriſti perlata.*

b Vncia dimidia.) Sunt qui vnciam integram adijciunt. Atq́ ita quidem magis efficax, & ſumptuoſius redditur medicamentum. Sunt etiam qui vnciæ vni ſacchari, drachmam vnam vnionum addant.

ROSATA NOVELLA,
Nicolai Myrepſici. numero 204.
VIII.

Roſata nouella, efficax ad calorem ſtomachi, & ad iecoris pulmonisq́ ſiccitatem. Sitim reſtinguit, vomitum compeſcit, ſtomachi & cordis imbecillitati ſuccurrit. Sudores diſſoluentes diſcutientesúe reprimit. Cardiacis, pulmonarijs, & ijs qui diutino morbo ſunt extenuati, & in virium defectum incidunt, plurimùm auxiliatur. Recipit roſarum viridium, glycyrrhizæ, añ vnc. vnam, ſcrup. duos, & dimidiū. Cinamomi, drach. duas, ſcrup. duos, grana duo, Caryophylli, ſpicæ, galangæ, zingiberis, nucis moſchatæ, zedoariæ, ſtyracis, cardamomi, ſeminis apij, añ ſcrup. vnum, grana octo. Sacchari albiſsimi, vel mellis attici, quod ſatis eſt.

ANNOTATIO.

Quum multa calida huius antidoti compoſitionem conſtituant, merito ob id in magnis ſtomachi ardoribus ſuſpecta fuerit. Præſtat itaq́ hanc non per ſe in calidis vicijs, ſed cum Serapio violarum aut roſarum, aut decocto hordei, vel prunorum propinare.

a Grana duo.) Notat me hoc loco Franciſcus Alexander quaſi ipſe præter Myrepſi ſententiam hoc pondus adiecerim, quum in eo diſertè legatur σ'ιταρόκοκκα β. Sed hoc eſt ſolenne Franciſco, vt Matthiolum calumniando ſequatur, & mihi affingat errores, vbi nulli ſunt.

AROMATICA ROSATA GABRIELIS,
ex Ioanne Damaſceno.
IX.

Antido-

ANtidotus aromatica roſata Gabrielis, cerebrũ, cor, ventriculũ, & omnia
nutritioni famulantia membra roborat, appetentiam excitat, concoctio-
nem iuuat, viſcerum excrementoſam humiditatem abſumit, imbecillitatem fir-
mat, ac ex morbo conualeſcentibus auxiliatur. Accipit roſarum rubrarum,
drach. quindecim. Glycyrrhizæ raſa, drach. ſeptem. Ligni aloes, ſantali flaui,
drach. tres. Cinamomi, drach. quinque. Macis, caryophyllorum, añ drach. du-
as, & dimidiam. gummi Arabici, tragacanthæ, añ drach. duas, ſcrup. duos. Nu-
cis moſchatæ, cardamomi, galangæ, añ drach. vnam. Spicæ nardi, drach. duas.
Ambræ tinermæ, ſcrup. duos. Moſchi, ſcrup. vnum. Sacchari quantũ ſatis erit,
diſſoluti in ſtillaticio roſarum liquore.

ANNOTATIO.

Non me latet eſſe qui hoc loco Electuarium de aromatibus ſiue aromatum Galeni pro-
ferant. Verum quũ falſò Galeno adſcriptum ſit, vtpote quod è multis ſimplicibus illi igno
tis conſtructum, & noſtratibus officinis inuſitatum ſit, ſtudio id omiſimus.

AROMATICA CARYOPHYLLATA,
Ioannis Damaſceni.
X.

ARomatica caryophyllata, cor, ventriculum, & reliqua r. utritionis mem-
bra roborat, nauſeam & vomitum reprimit, flatus diſsipat, putredinem
humorum in ventriculo arcet. Recipit caryophyllorum, drach. ſeptem. Ma-
cis, zedoariæ, galangæ, ſantali citrini, paſtillorum de roſis, cinamomi, ligni alo-
es, ſpicæ nardi, piperis longi, cardamomi, añ drach. vnam. Roſarum, vnc. dimi-
diam. Glycyrrhizæ, galliæ moſchatæ, añ drach. duas. Folij, cubebæ, añ ſcrup.
duos. Ambræ, drach. vnam. Moſchi, ſcrup. dimidium. Sacchari candiſsimi,
quod ſatis eſt.

DIAMBAREOS.
Ioannis Damaſceni.
XI.

ANtidotus Diambra vocata, cerebrum, cor, ventriculum, ac ventrem reli-
quum inferiorem calefacit & roborat, exhilarat, concoctionem iuuat, af-
fectibus vterinis, et omnibus alijs frigidis prodeſt. Senibus ob id ac mulieribus
ſalubre. Capit cinamomi, doronici, caryophyllorum, macis, nucis moſcha-
tæ, folij, galangæ, añ drach. tres. Spicæ nardi, cardamomi maioris & minoris,
añ drach. vnam. Zingiberis, drach. vnam, & dimidiam. Santali citrini, ligni
aloes, piperis longi, añ drach. duas. Ambræ, [a] drach. vnam. Moſchi, drach. di-
midiam. Sacchari albiſsimi, quantum ſufficere poteſt.

ANNOTATIO.

[a] *Drachmam vnam.*) Hic me, non ſine maxima iniuria, reprehendit Franciſcus Alexan-
der, quod vnà cum Cordo legam drachmam vnam, quum conſtet omnia Ioannis Dama-
ſceni exemplaria habere aureum vnum, pro quo ipſe etiam Franciſcus drachmam ſubie-
cit. Nam niſi id fateatur, neceſſe eſt, vt Moſchi non drachmam dimidiam, ſed aureum di-
midium adijciat. Non eſſe autem niſi drachmam vnam Ambræ huic compoſitioni inſe-
rendam, omnes Meſues codices teſtantur. Accedit, quod maiorem eius quantitatem neq;
Myrepſus probet, vt qui eius tantum ſcrupulos duos inijciat. Sic perpetuo huic vitio ob-
noxius eſt Franciſcus, quod ipſe paſsim in Matthiolo damnat. Quod etiam ſcribit mihi
fatale eſſe vt vel addam, vel ſuccidam, fateor verum eſſe, modo omnes intelligant me id
non facere temerè: ſed ita monentibus codicibus eorum autorum vnde compoſitiones il-
læ deſumptæ ſunt: aut vt id faciam rationibus non leuis momenti, quas ſemper adijcio,
me cogentibus. Quare potuiſſet hac reprehenſione abſtinere Franciſcus, niſi reprehen-
dendi alios temere libidine laboraret.

DIAMOSCHV DVLCIS.
Ioannis Damaſceni.
XII.

Diamoſchu dulcis, ad frigidos cerebri affectus ſine febre, melancholiam, & illi connatam triſticiam ſine cauſa manifeſta, vertiginem, epilepſiam, reſolutionem, oris torturam, cordis palpitationem, pulmonis affectus, & ſpirandi difficultatem, conducit. Accipit croci, doronici, zedoariæ, ligni aloes, macis, añ drachmas duas. Margaritarum [a] albarum, ſerici crudi vſti, charabe, corallij rubei, añ [b] drachmas duas, & dimidiam. Galliæ moſchatę, ocimi citrati, añ [c] drachmam vnã, & dimidiã. Ben albi & rubei, folij, ſpicę nardi, caryophyllorum, añ drachmam vnam. Zingiberis, cubebæ, piperis longi, añ drachmam vnam, & dimidiã. Moſchi, ſcrupulos duos. Sacchari candiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

[a] *Albarum.*) Ita potius quàm Ambarum eſſe ſcribendum cenſeo: vt intelligat integras & non perforatas. Id quod ex Auicenna maximè patet, qui diſertè habet Margaritarum non perforatarũ. Integras autem præſtantiores eſſe, iam antea dictum eſt. Sunt quoq; albæ meliores: quanto enim lucidiores, rotundiores, craſsiores, & candidiores ſunt, tanto certè efficaciores margaritæ. *Albarum.*

[b] *Ana drachmas duas, & dimidiam.*) Secus vulgares filij Meſuę, codices legunt. Nos verò emendatiores ſecuti, hic & multis alijs in locis pondera variauimus: quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Atque ita hoc loco ſcribendum eſſe, hinc maximè patet: quòd niſi ſic legamus, inutilis eſſet eiuſdem ponderis repetitio.

[c] *Ana drachmam vnam, & dimidiam.*) Non ignoro & hoc in loco in nonnullis codicibus Meſues ſecus legi. Quia verò in melioribus ac caſtigatioribus libris ita vt nos monuimus legitur, & quod aliàs nulla neceſsitate idem pondus repeteretur, ideò hanc lectionem tanquam veriorem alteri prætulimus. Vt minimè opus fuerit Franciſci Alexandri monitione quaſi ignorarem in quibuſdam exemplaribus aliter legi.

DIAMOSCHV AMARA.
Ioannis Damaſceni.
XIII.

Diamoſchus amara, ad prædicta efficacior, & præterea ventriculi humores putres potentius abſumit. Habet prædicta omnia, quibus adijciuntur abſinthij, roſarum, añ drachmas tres. Aloes lotæ, vncia dimidia. Caſtorei, liguſtici, añ drachmam vnam. Cinamomi, drachmæ duæ, & dimidia. Sacchari albiſsimi, quantum ſufficit.

DIAGALANGA.
[a] Ioannis Damaſceni.
XIIII.

Diagalanga ventriculi & iecoris intemperiem frigidam ſanat, ob id concoctionem iuuat, ructus acidos compeſcit, & flatus craſſos potenter diſſipat, atq; ab eis natas inflationes. Oris halitum commendat, ac eiuſdem fœtorem gigni prohibet. Recipit galangæ, ligni aloes, añ [b] drach. ſex. Cayrophyllorum, macis, liguſtici, añ drach. duas. Zingiberis, piperis longi, piperis albi, cinamomi, añ drach. vnam, & dimidiam. Calaminthæ [c] ſiccæ, menthæ ſiccæ, cardamomi, [d] ſpicæ nardi, ſeminis apij, fœniculi, [e] carui, aniſi, añ drach. vnã. [f] Calami aromatici, drach. vnam, & dimidiam. Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

[a] *Ioannis &c.*) Deſcribitur etiam à Nicolao, capite 222. Sectionis primæ ad verbum, nullo planè præterito medicamento ſimplici, excepto vno cardamomo.

[b] *drach. ſex.*) Cordus in ſuo medicamentario libro, contra omnium codicum fidem habet drach. ſeptem. Quinetiam in Nicolao diſertè eſt L ϛ. id eſt, drachmas ſex. *Cordus.*

[c] *Siccæ.*) Ita in omnibus Latinis codicibus legitur. Quapropter in Nicolai manuſcripto codice mendoſe χυλοῦ pro ξηροῦ: id eſt ſucci, pro ſiccæ, ſcribitur. Huc accedit, quòd in ſolida Antidoto, qualis hæc eſt, locum ſuccus non habeat. *Nicolai locus reſtitutus.*

d Spicæ nardi.) In quibuſdam codicibus deſideratur, ſed parum rectè, Siquidem Nicolaus eius quoque mentionem facit, & στάχυν minimè in ſua deſcriptione omittit.

Carnabadiũ. *e Carui.*) Nicolaus habet καρναβαδίου. Vt hinc pateat, Carnabadium recentioribus Græcis non eſſe niſi Careum, quod ſuprà etiam diximus.

f Calami odorati.) Nicolaus quoque poſtremo illum collocat loco, Sed parum refert quo loco ſtatuatur, modò vbiq; ponderis ſit eadem ratio.

DIANTHON. NICOLAI MYREPSICI. numero 46.

XV.

ANtidotus è[a] floribus, ſuccurrit præter rationem triſtibus: animi enim læticiã auget. Item cardiacis, elephantia correptis, animi defectionibus, & cordis ſyncopi. Prodeſt etiam deſtillatione affectis & in vniuerſum omni corporis ac cordis imbecillitati. Capit florum roſmarini, vnciam vnam. Roſarum, violarum, glycyrrhizæ, añ drachmas ſex. Caryophyllorum, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, galangæ, cinnamomi, zingiberis, [b] zedoariæ, maceris, ligni aloes, aniſi, cardamomi, anethi, añ [c] ſcrupulos quatuor, Sacchari albiſsimi, quod ſatis erit.

ANNOTATIONES.

ἄνθος. *a E floribus.*) Græcè eſt δι' ἀνθῶν. Nam etſi vetuſtioribus Græcis ἄνθος florem ſimpliciter omnem ſignificet, tamen poſteriores Græci, Actuarius præſertim, & Nicolaus, propter eius excellentiam ſic tantum Roſmarini coronarij florem nominarunt. poſſet itaq; commodius appellari Antidotus è floribus Roſmarini.

Zedoaria. *b Zedoariæ.*) Non eſt in Græco Nicolao. Verùm, quum eius in omnibus Latinis codicibus, & apud Actuarium mentio fiat, corpusq; imbecillum reficiat, omittendum eſſe minimè putauimus.

c Scrupulos quatuor.) Nicolai manuſcriptus græcus codex habet ſcrupulum vnum. Sed quia id pondus ſatis exiguum eſt, & Latini codices omnes quatuor ſcrupulorum, vt Actuarius quatuor drachmarũ mentionem faciunt, præſtat quatuor quàm vnum ſcrupulum ad huius Antidoti confectionem vſurpare. Vt hoc etiam loco mirari ſubeat Alexandrum Vercellenſem, quod me teſte quaſi inconſtãtiæ inſimulet, quod alter in Nicolai codice, alter verò in libro 2. de compoſitione medicamentorum legam, quum tamen diſertis verbis eius rei cauſam in annotationibus meis expoſuerim.

DIAMARGARITON. [a] Nicolai Myrepſici. numero 37.

XVI.

ANtidotus è margaritis, ad vniuerſi corporis refrigerationem confert. Cardiacos, animo deficientes, mulieres vterum ferentes, præfocationes vteri, cordiſq; ſyncopen iuuat. Omnem virium imbecillitatem firmat. His quos animus deficit, ſupraq; modum triſtibus mirificè auxiliatur. Omnem vitalium partium noxam diſcutit. Inſuper aſthmaticis, tuſsientibus, tabidiſq; ſuccurrit. Ventriculi faſtidia tollit, eiuſq; concoctionem iuuat. Longo morbo deiectos & imbecillitate languentes recreat, & ad priſtinum robur reducit. Accipit caryophyllorum, cinamomi, ſpicæ, galangæ, ligni aloes, glycyrrhizæ, paſtillorum è roſis, & paſtillorum è violis, añ drachmam vnam, & dimidiam. Nucis moſchatę, maceris, gallię moſchatę, zędoarię, [b] rhei pontici, ſtyracis calamitæ, añ drachmam vnam. Margaritarum perforatarum, & non perforatarum, zingiberis, oſſis cordis ceruini, ramentorum eboris, [c] blattij biſantis, añ drachmam dimidiam. Moſchi, ambaris, cardamomi, libiſtici, ſeminis ocimi, añ ſcrupulum vnum, minus duobus granis. [d] Florum nymphææ, ſcrupulum dimidium. Serici crudi vſti, drachmam vnam. Lapidis ſaphiri, lapidis iaſpidis, lapidis [f] praſii, añ drachmam dimidiam. Nucis Indicæ, drachmas duas. Tragacanthæ, corallij rubei, añ drachmam vnam & dimidiam. Anacardij, iuniperi baccarum, añ ſcrupulum dimidium, grana ſex. Auri puri, drachmam vnam, ſcrupulum vnum. Sacchari candidiſsimi, quantum ſatis erit.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Hæc eſt legitima, & integra Diamargaritôn antidoti Nicolai Myrepſi deſcriptio, quę etiã in latinis extat codicibus: quãuis manca & mutila, vt pôſt fuſius oſtendemus. Et hanc deinceps pharmacopœi paratam habere in ſuis officinis debent, ſub nomine Diamargaritôn Nicolai: propter alias, quas mox ſubijciemus. Hanc nonnulli Calidam appellant.

b Rheipontici.) Nicolaus græcus manuſcriptus habet, ῥέου βαρβάρου. Nam, vt anteà quoq; aliquoties monuimus, is inter ſe rheum Ponticum & barbarum confundit. Quum autem hæc Antidotus inter roborantes ac confortantes numeretur, & vterum ferentibus exhibeatur, non eſt cur illi purgantia permiſceamus. Quapropter rheum Ponticum à pharmacopœis accipiendum erit, non rheum barbarum. Id quod Actuarius etiam confirmat, qui habet Rhei ſimpliciter. Conſtat autem, tam veteres quàm recentiores Græcos per Rheum, citra adiectionem poſitum, ſemper Ponticum, quod ijdem ſæpe etiam Rha nominant, intelligere. Huc accedit, quòd Rheum Ponticum ad ventriculi & iecoris imbecillitatem, & item vteri vitia præſtantiſsimum ſit.

Rheum ponticum.

c Blattij biſantis.) Nicolai codex Græcus habet, Oſsis è naribus purpuræ: quod idem eſt. Nam blattia biſantia, non ſunt niſi opercula purpuræ, vt anteà quoq; diximus, quæ Nicolaus oſſa narium purpuræ propter cauſam in libro primo expoſitam nominat.

Blattium biſantium.

d Florum Nymphe æ.) Nicolaus habet, Caphuræ grana ſex. Nos, quòd Caphura admodum calida ſit, vt ſuprà quoq; fecimus, ſubſtituimus flores Nympheæ, ſeu Nenupharis.

e Serici crudi, &c.) Hęc omnia uſq; ad finem compoſitionis in Latinis codicibus deſiderantur, & à librario imperito, & qui pleraq; legere haud potuit, præterita. Omitti autem nulla ratione poſſunt, aut debent. Quum enim partim ſint confortantia, partim calefacientia, pręteriri nequeunt: quòd, vt diximus, roborans ſit hæc Antidotus, & ad frigida corporis vitia vtilis, vt hoc nomine anacardia, & iuniperi baccas accedere neceſſe ſit. Odio itaq; dignus eſt Bernardus Deſſennius, qui impudenter, contraq; græci codicis fidem, nulla adiecta etiam ratione, hæc ſimpliciter omittenda decernit. Quis verò non indignaretur Franciſco Alexandro, qui me ineptè hæc adieciſſe ait, quum tamen omnia in græco Myrepſi codice habeantur. Accedit, quòd nemo non me quaſi interpretem infidelem accuſaret, ſi præter rationem omitterem quæ Myrepſus ſtudio adiecit: Non igitur erat quod in me transferret, quod perpetuo, multorũ ſane riſu, facit quæ Myrepſo magis attribuenda erant. Rogo autem nobis dicat Franciſcus cur ineptè adiecta ſint, quæ omnia facultates huius Antidoti à Myrepſo commemoratas mirum in modum auget. Sic nunquàm non vitium incidit Franciſcus, quod in Matthiolo nulla non in pagina acriter admodum notat.

Quæ in alijs codicibus deſiderantur.

f Praſij.) Praſius lapis à ſucco Porri, cui aſsimilis eſt, nomen inuenit. Reperitur in Germaniæ metallis ærarijs, & argentarijs: & Germanicè Pras vocatur. Officinis inuſitatus, quapropter loco eius vtendum erit Smaragdo, qui eandem obtinet facultatem.

Praſius. Succedaneũ Praſij.

g Auri puri.) Poſſet, ne nimis ſumptuoſa eſſet Antidotus, omitti Aurum.

DIAMARGARITON [a] AVICENNAE.

XVII.

VAlet vt præcedens. Priuatim verò imbecillitati ſtomachi, & crudidati eiuſdem, corporis ac cordis exolutioni ſuccurrit. Habet margaritarũ non perforatarum, pyrethri, añ drach. vnã. Zingiberis, [b] maſtiches, añ vnc. dimidiam. Zedoariæ, [c] petroſelini, caſiæ ligneæ, cardamomi, nucis moſchatæ, maceris, añ drach. duas. Cinamomi, drach. quinq;. [d] Ben albæ & rubeæ, piperis nigri & longi, añ drach. tres. Ligni aloẽs, caryophylli, ſpicæ, glycyrrhizæ, galangæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Ramenti auri puri, drach. vnam, ſcrup. vnum. Ambaris, ſcrup. dimidium, grana quatuor. Galliæ moſchatæ, drach. vnam. Styracis calamitæ, rhei Pontici, añ drach. vnam. Oſsis cordis ceruini, drach. dimidiã. Berberis, drach. dimidiã, gr̃. tria. Serici crudi vſti, ſcrup. vnum. Margaritarũ perforatarũ, drach. vnã, & dimidiã. Blattij bizantij, ſcrup. vnũ, grana octo. Libyſtici, ſeſelios, ocimi ſeminũ, añ ſcrup. dimidium, grana ſex. Lapidis iaſpidis, ſaphiri, praſij, añ ſcrup. dimidiũ, grana ſex. Sacchari candidiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Auicennæ.) Nicolaus falſò ad Galenum autorem refert, quòd in hac Antidoto multa recenſeantur medicamenta, quæ Galeno ignota fuiſſe conſtat: vt eſt Behen, nux moſchata, ambar, blattium bizantium, & id genus alia quæ hic commemorantur.

Maſtiche.

b Maſtiches.) Græcus Nicolai codex habet μόσχȣ: id eſt, Moſchi, ſed haud dubiè mendoſè. Neq; enim veriſimile eſt Moſchum, rem præcioſam ac ſumptuoſam, pondere quatuor drachmarum ab aliquo vſurpatum eſſe. Quapropter Latinos & Auicennæ codices ſecuti, pro moſcho ſubſtituimus maſtichen, vt quæ ſtomacho accomodatiſsima ſit.

Cordus.

c Petroſelini, &c.) Cordus in ſuo medicamentario libro, poſt Zedoariam ſubijcit Doronicum, cuius nulla ſit in Nicolao (qui, vt diximus, hanc Antidotum non mancam & mutilam, vt alij faciunt, ſed integram habet,) mentio. Dein ſemen apij ſubiungit, cuius etiam Nicolaus non meminit, ſed pro eo Petroſelinum recenſet. Verùm ex eo nihil periculi ægrotantibus accedit, quòd Doronicum corroboret, & apij ſemen idem quod petroſelinum poſsit. Id verò errore non caret, & quidem maximo, quòd Cordus Thapſiæ radicem mox iam dictis ſubiecit, cui omnes exulcerandi facultatem ineſſe ſciunt: ideoq; intra corpus exhibere facile non debet, præſertim quum mitiora & meliora præſto ſint. Nam & Franciſcus Alexander, qui me tamen hoc in loco ſatis grauiter pungit, Thapſiæ vſum parũ intra corpus exhibitũ parum tutũ eſſe ſcribit. Vercellis enim elibratã & turpeti loco diuenditam Thapſiæ radicem, tormina, & ſcroti tumorem in purgatione excitaſſe refert. Quid multis opus eſt verbis? dicat per Deum oro Franciſcus ipſe, in quem vſum reliquis medicamentis hanc compoſitionem conſtituentibus Thapſia coniungi debeat? Non certè purgandi, quum Antidotum non ſit purgatorium, ſed roborans ſtomachum & cordis imbecillitatem. Non etiam cruditatẽ curandi, quum id nullo modo poſsit Thapſia & erodendi facultate donata ſit. Quare pro ea Nicolaus Caſiam ligneam potius recenſet: & rectè quidem quod calefaciendi, adeoq; cruditatẽ è frigiditate ortam ſanandi, itemq; ſua leniter adſtringendi facultate roborandi vim habeat. Vt hoc nomine è contextu eijcienda, aut atro inducenda colore vox Thapſiæ, & Franciſco medius digitus oſtendendus ſit.

Cordi error maximus.

Cordus.

d Ben albæ, &c.) Quæ nunc in hac compoſitione ſequuntur ſimplicia, omnia in Latinis codicibus & Cordo deſiderantur: at minus rectè. Niſi enim omnia hæc addantur, eandem cum priore facultatem non habebit. Nec rectè Antidotus è margaritis appellaretur, niſi vtraſq;, id eſt, perforatas, & non perforatas margaritas, contineret. Vt hinc liquidò appareat, nullos medicamentarios libros hactenus legitimos fuiſſe.

DIA MARGARITON FRIGIDVM.

a Incerti autoris.

XVIII.

OMnem virium imbecillitatem firmat, ſyncopen iuuat, acaſthmaticos, tabidos tuſsientes, longo morbo extenuatos, & imbecillitate languentes recreat, & ad priſtinum recuperandum robur conducit. Recipit ſeminum cucumeris, cucurbitæ citruli, melonum, portulacæ, papaueris albi, ſantalorum albi & citrini, ligni aloës, zingiberis, roſarum rubearum, florum nymphеæ, borraginis, myrti baccarum, añ drach. vnam. Corallij albi & rubei, añ drach. dimidiam. Margaritarum perforatarum & non perforatarum, añ drachmam vnam, & dimidiam. Saccari albiſsimi.

ANNOTATIO.

a Incerti autoris.) Quia neq; apud Nicolaum, neq; Meſuen, neq; alium quempiam autorem, qui compoſitiones medicamentorum literis mandauit, reperitur. Cordus idipſum ex Platearij commentarijs in Nicolaum, deſcripſit. Alij Dia margaritôn frigidum vocatum aliter deſcribunt, in eum ſcilicet qui ſequitur modum. Et priori præferendum erit, adeoq; in vſum à medicis reuocandum.

DIAMARGARITON FRIGIDVM ALIVD,

a Incerti autoris.

XIX.

VAlet vt præcedens, Capit ſantalorum omnium, florum roſarum, & violarum, ſeminum melonum, paſtillorum è roſis, añ drach. duas. Oſsis cordis ceruini, ſpodij, doronici Romani, behen albi & rubei, ſpicæ nardi, añ ſcrup. duos. Margaritarum perforatarum & non perforatarum, añ ſcrup. dimidium. Smaragdi, ramentorũ eboris, hyacinthi & ſaphiri gemmarum, añ drach. dimidiam. Serici crudi vſti, drachmas duas. Seminis intybi & *b* oxalidis, auri puri, añ drachmam

drachmam dimidiã. Ambaris,lignialoes,añ ſcrup. dimidium. Florum nympheæ, ſcrup. vnum. Moſchi, grana duo. Sacchari, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Incerti autoris.) Vtcunq; incerti autoris & hanc eſſe Antidotum conſtat, tamen priori eſt præſtantior, & ad robur cordis conſeruandum ac recuperandum efficacior: id quod omnibus ſimplicium medicamentorum peritis palàm eſt.

b Oxalidis.) Oxalis Græcis & Latinis herba eſt; quæ barbaris & Seplaſijs Acetoſa nominatur. *Oxalis.*

ANTIDOTVS E GEMMIS,
Ioannis Damaſceni.
XX.

AD frigida cordis, cerebri, uentriculi, iecoris, & uteri uitia efficaciſsima. Nam melancholicos, ſine cauſa manifeſta triſtes, timidos, ſolitarios iuuat, exhilarat, ad mores probos inuitat. Emendat cordis tremorem, ac ſyncopen. Ventriculũ à frigida intemperie imbecillũ roborat: & concoctione tum eius, tũ iecoris meliore reddita, corpus bene coloratũ reddit. Habet margaritarum albarum, [a] drach. tres. [b] Saphiri, hyacinthi, [c] ſardæ, granatorũ, ſmaragdi, añ drach. vnã, & dimidiam. Zedoariæ, doronici, corticum citrei mali, macis, ſeminis ocimi caryophyllati, añ drach. duas. Coralli rubri, charabæ, ramentorũ eboris, añ ſcrup. duos. Behen albi & rubei, caryophyllorũ, zingiberis, piperis longi, ſpicæ nardi, folij, croci, cardamomi, an drach. vnam. Paſtillorum de roſis, ligni aloës, añ drach. quinque. Cinamomi, galangæ, [d] zurumbet, añ drach. vnam, & dimidiam. Foliorum auri & argenti, añ ſcrup. duos. Moſchi, drach. dimidiam. Ambræ, drach. duas. [e] Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

Hæc Antidotus, ſi gemmæ ex quibus conſtat legitimæ ſunt, ſatis ſumptuoſa eſt, ità ut Regibus & magnatibus hoc nomine magis conueniat, quàm mediocris fortunæ hominibus. Quod hodie viliori precio venditur, non alia de cauſa accidit, quàm quòd à pharmaçopœis legitimæ gemmæ ad huius ſtructuram non vſurpantur.

a Drach. tres.) Alij codices habent drach. duas. Nos emendatiores ſecuti, drach. tres adſcripſimus.

b Saphiri.) Metuendum ne Saphirus & Smaragdus officinarum adulterini ſint. Quapropter præſtat loco earundem, Hyacintho & Granato uti. Quod hic ſemel monuiſſe ſufficiat. *Saphirus. Smaragdus.*

c Sardæ.) Sarda, quæ & Sardius & Sardo uocat. à Sardibus vbi primùm reperta, ſic dicta gemma: eſt, quæ gemmarijs nunc Carneolus appellatur, quod colore ſimilis ſit carni. Eius uſus ſemper fuit frequens, tum quia facilè ſcalpi poſſet, tum quia ad ſignandum eſſet valde vtilis, vt cuius ſignum partem ceræ ſecum non auferret. In puluerem trita, & cum vino auſtero pota, ſiſtit menſes, & ſanguinis per ora venarum profuſionem. Quoniam verò interdum rubro Sardæ corpori candidum Onychis ſubſternitur, ex utraq; gemma ſui generis tertia etiam oritur, & nomen Sardonyches inuenit. *Sarda. Carneolus. Sardonyches.*

d Zurumbet.) Quod Mauritanis Serapioni præſertim Zurumbet nominatur, id geminũ eſt. Vnũ quod Auicennæ Zarnabo & recentioribus Græcis Zarnabũ & Zarnabadiũ, Paulo autem Arnabo dicitur. Hoc deſcribitur à Serapione cap. 261. vbi Zurumbet arborẽ eſſe procerã in Oriente prouenientem tradit: folijs longis, colore viridi, in luteum langueſcente, Salicis modo, ſicuti & ramorum cortex. Infrugifera eſt, citreum ſpirans odorem. Eo hodie caremus, ideóq; ſuccedaneo eius vtendum erit, quòd Paulo & Serapione teſtibus Caſia lignea, vel Carpeſium exiſtit, propterea quòd ſimilis naturæ ſit. Poſsidonius eô non præſente Cinnamomo vſus eſt. Alterum Zurumbet, cap. 172. Serapioni eſt radix rotunda, & globoſa, Ariſtolochiæ rotundæ radici ſimilis. Hæc hodie inter Zedoarias longas ex India & Oriente affertur. Hinc eſt quòd plerique Zurumbet interpretentur Zedoariam ſimpliciter, ſed minus rectè. Nam adijciendum erat Rotundam, vt diſcrimen à uera & longa Zedoaria hac adiectione innueretur. Quapropter pro Zurumbet, *Zurumbet. Succedaneũ Zurumbet.*

rotunda illa nobis vocata Zedoaria accipienda erit. Hinc omnibus palàm fit, Matthiolũ me, & Cordum falſò erroris inſimulare, quod Zurumbet zedoariam interpretati fueri- mus, quum ipſe potius in errore verſetur ſanè maximo, eò quod vnicum eſſe Serapionis Zurumbet exiſtimet. Ita merito accidit, vt quum Matthiolus omnium errores traducere ſtudet, ſuos magis prodat.

e Sacchari.) Qui in Electuarij formam redigunt, ij pro Saccharo mel Emblichorum uſurpant.

PLERES ARCHONTICON, Nicolai Myrepſici.

XXI.

Antidotus [a] pleres archontice, prodeſt cardiacis, triſtibus, melancholicis, imbecillo ventriculo, & animi deliquio à corde nato. Præterea eos qui ex diutino morbo penitus extenuati ſunt, plurimamq́ inde imbecillitatẽ con- traxerunt, admodum corroborat. Memoriam amiſſam recuperat, ſenſus acuit, comitialibus, aſthmaticis prodeſt, omnemq́ cerebri debilitatem aufert. Capit cinamomi, caryophyllorum, lignialoës, galangæ, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, zingiberis, ß ſpodij, floris iunci odorati, cyperi, roſarum, violarum, añ drach. vnam, grana quindecim. Folij, glycyrrhizæ, ſtyracis, maſtiches, ſampſychi, [b] balſami, ocimi, cardamomi, piperis longi, baccarũ myrti, [c] foliorum citrij mali, añ ſcrup. duos, grana quinq;. [d] Behen albæ & rubeæ, corallij, ſerici vſti, añ ſcrup. vnũ, grana duo, & dimidium. Moſchi, grana ſeptem, & dimidium. [e] Flo- rum nympheæ, ſcrup. dimidium. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Pleres archontice.) Nicolao præſens antidotus πλήρης ἀρχοντική, id eſt, implens princi- palis, ſiue eximia, dicitur: quòd ſcilicet mirificam quandã in recuperandis & inſtaurandis amiſsis viribus facultatem habeat. Quippe quum quaſi impleat, ſaturosúe, adeoq́ robu- ſtos reddat, eos qui imbecilles atq; deiectis viribus fuerunt: meritò Græcis πλήρης, quaſi ἔμπλεως, hoc eſt, implens: & ἀρχοντικὸν, id eſt, principale ſeu eximium, dictum eſt. Barba- ris medicis, & officinis non rectè Plitiſarcoticon nominatur.

Pleres archontice cur dicta.

ß Spodij.) Et hoc loco neq; Græcorum, neq; Arabum, ſiue cannæ ſpodium vocatum vſurpandum erit, ſed ebur vſtum, vt iam aliquoties monuimus.

b Balſami.) Latini Nicolai codices habent Balſamitæ, ſed falſò. Nam in græco Nicolai eſt, βαλσάμου. Et in recolligendis viribus, Balſamum rectius quàm Balſamita adhibetur. Sed quum Balſamo careamus, eius ſuccedaneo vtendum erit.

c Foliorum citrij mali.) Latini Nicolai exemplaria legunt, Corticum citrij mali, quum græcè ſit κιτρίου φύλλων. Corticem enim potius quàm folia huic Antidoto inſerere volue- runt: quòd hæc in noſtris regionibus haberi nequeant, illas verò facillimè conſequi liceat.

Error latinorum Nicolai codicum.

d Behen, &c.) Ante Behen in Latinis codicibus ſcribitur, margaritarũ, in alijs Gem- marum. In Græco nulla fit earundem mentio. Adiectæ haud dubiè ſunt ex ſequenti hanc Antidoto, in qua Nicolaus Margaritarum meminit. Verùm quum in corroborando cor- de Margaritæ vim magnam habeant, nihil prohibeo, quin illas huic Antidoto miſcent pharmacopœi pondere, ſcrup. vnius, & grana duorum, & dimidij. Non erat autem cur annotaret hoc loco Franciſcus Alexander hanc compoſitionem conſtare ſimplicibus diminutis, quum antea ego id in meis annotationibus expreſsis verbis indicauerim. Et mirum eſt Alexandrum pluris hac in re facere Præpoſitũ, quem tamen nouit eſſe Myre- pſi compilatorem atq; abbreuiatorem, & de quo non admodum præclare ſentit. Quare ſemper Myrepſi, tanquàm ſenioris, ac græci exemplaris omnibus eſſe ratio & autoritas debet, quàm imperiti illius Præpoſiti.

e Florum Nympheæ.) Nicolaus habet, Caphure granum dimidium. Cur autem pro ea vtamur folijs Nympheæ, ſuprà aliquoties dictum eſt, vt non ſit opus hîc repetere. Si tibi ita videbitur pro Caphura ſuccum Sedi ſiue Semperuiui maioris ſubſtituere poteris, vt anteà quoq; monuimus. Quum autem ſolida ſit Antidotus folia aut flores Sedi etiam lo- co Caphuræ vſurpare licebit.

DIA [a] THAMARON, Nicolai Myrepſici.

XXII.

Prodeſt

PRodeſt tabidis, tuſsientibus, ſtomachicis, difficulter ſpirantibus, aſthmaticis, & ad omnem corporis imbecillitatem. Renum præterea impotentiæ, & debilitati ſuccurrit. Venerem emortuam efficaciter excitat. Accipit caryophylli magni, qui Italica lingua [b]Antophyllus cognominatur, zingiberis añ drach. quinque, ſcrup. vnũ, grana ſedecim. Cinamomi, caryophylli parui, carnis palmularũ, añ vnc. dimidiam, ſcrup. vnũ, grana ſedecim. Galangæ, ſpicæ, zedoariæ, coſti, pyrethri, [c]corallij rubei, tragacanthæ, [d]rhei Pontici, [e]ſpicæ celticæ, anacardij, oſsium palmularum, carpobalſami, aniſi, baccarum iuniperi, añ [f] drach. vnam, ſcrup. duos, grana octo. [g]Margaritarum integrarũ & perforatarũ, añ ſcrup. duos. Moſchi, grana tria. Blattij bizantis, ſcrup. duos. Triũ piperum, añ drach. vnã, ſcrup. duos, grana octo. [h]Ramentorũ auri puri, argenti puri, oſsis cordis ceruini, añ ſcrup. duos, & dimidium. Ramenti eboris, ambaris, añ ſcrup. vnum, grana ſeptem. Sacchari candidiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a *Dia Thamarôn.*) Ita inſcribenda eſt hæc Antidotus, propter palmulæ tum carnes, cum nucleos, eius compoſitionem ingredientes. Nam palmula Arabibus Thamar: vt officinis, à digiti forma, quam refert, Dactylus dicitur. In manuſcripto Nicolai codice mendoſè legitur, διὰ καμαρῶν, pro διὰ θαμαρῶν. Facilis enim ab θ in κ lapſus fuit, præſertim in barbara voce: quæ vel ipſi Nicolao, vtpote Græco, vel librario ignota fuit. Hinc eſt, quòd in Actuario, qui hanc Antidotum etiam deſcribit, mendoſior ſit lectio. Siquidem illic ſcriptum eſt, διὰ κομερῶν. quapropter imperiti interpretes ſic dictam eſſe hanc Antidotum putarunt, quod hominẽ è morte ad vitam ducat. Eius itaq; falſæ inſcriptionis cauſa nulla alia fuit, quàm quòd ex Arabum libris hæc Antidotus ſit à recentioribus Græcis deſcripta. *Dia thamarôn. Thamar. Nicolai locus reſtitutus.*

b *Antophyllus.*) Et hæc vox ſatis declarat, ex Arabum libris hanc Antidotũ eſſe transſcriptam, quum barbarã eſſe omnibus conſtet. Significat autem, Nicolao metipſo interprete, grandem caryophyllum, qui ſcilicet iam ad maturitatem peruenit, nucleo intus duro, bifidoq;. *Antophyllus.*

c *Corallij rubei.*) Cordus in ſuo medicamentario libro, præter Græci & Latini codicis fidem, Album quoq; corallium adiecit. *Cordus.*

d *Rhei pontici.*) Non Rha barbarum, vt Cordus eſt interpretatus: ſed veterum rha Ponticum, vel quod hodie officinis ita vocatur, accipiendum erit, idq; propter cauſas antè ſæpe expoſitas. *Cordi interpretatio improbata.*

e *Spicæ celticæ.*) Latini codices habent, Saliuncæ: nulla planè alia de cauſa, quàm quòd Saliuncam non niſi Spicam celticam, vel vt hodie nominant, Romanam, atqui falſò, vt ſuprà quoq; diximus, eſſe putauerint. Eſt enim Saliunca à Spica celtica diuerſa planta, quemadmodum in noſtris de ſtirpium hiſtoria commentarijs plenius monſtrauimus. *Saliunca.*

f *Drach. vnam, ſcrup. duos, grana octo.*) Sic etiam habet Latinus Nicolai codex. Quare præter omnium codicum fidem Cordus hic pondus variauit. *Cordi temeritas.*

g *Margaritarum, &c.* Harum in latinis codicibus nulla fit mentio. Nos Græci exemplaris fidem ſecuti, illas præterire haud potuimus: præſertim quum ad roboris confectionem plurimùm momenti habere margaritas, omnibus in confeſſo ſit. Variant, & hic ad finem uſq; Latini codices, à Græcis: vt iterum pateat, hactenus nullas in officinis compoſitiones fuiſſe integras, ac legitimas.

h *Ramentorum auri.*) Hodie potius folijs auri vtuntur, quòd ramenta ob grauitatem ſuam promptè fundum petant, nec æqualiter hoc nomine compoſitionibus commiſceantur. Quod ſemel hoc loco monuiſſe ſatis ſit. *Ramẽta auri.*

DIA CINAMOMV.

Ioan. Damaſceni.

XXIII.

ANtidotus è cinamomo concoctionem iuuat, pituitæ putredinem prohibet, ac alimenti in corpus diſtributionem promouet. Recipit [a]cinamomi tenuis & ſelecti, drach. quindecim. [b]Cinamomi viliōris, enulæ, añ. vnc. dimidiam. Galangæ, drach. ſeptem. Caryophyllorum, piperis longi, [c]cardamomi, zingiberis, [d]granorum paradiſi, macis, nucis moſchatæ, ligni aloës, añ drach. tres. Croci, drach. vnam. [e] Sacchari puriſsimi, drach. quinq;. [f] Sacchari albiſsimi, quantum ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Cinamomum tenue.

a Cinamomi tenuis.) Intelligit optimum, quod, Dioſcoride teſte, tenuibus eſt ramulis, iucundi odoris, acre, ac mordens.

Cinamomum vilius. Darſeni. Cinamum.

b Cinamomi vilioris.) Meſuæ filius habet Darſeni cinnami, quod idem eſt. Nam Darſeni Mauritanis eſt Cinamomum. Sed Cinamum vilioris Cinamomi ſpecies eſt, Serapione teſte, inualidi odoris, ſolutarumq; virium. Dioſcorides Pſeudocinamomum appellat, quòd quandam Cinamomi faciem præbeat. Quare hoc loco deprauati ſunt ferè omnes Meſuæ filij codices, qui habent Darſeni cumini: quum ſcribendum ſit, Darſeni cinami. Meſuæ namq; filius vtrunq; Darſenum ſeu cinamomum, ſelectum & vile, huic compoſitioni permiſcet, poſtremumq; cum Serapione & alijs Mauritanis Cinamũ nominat. Non igitur rectè Cordus Cuminum huic Antidoto in ſuo medicamentario lib. inferit, quum eius nullam Meſuæ filius fecerit mentionem. Secutus itaq; exemplaria mendoſa, pro Cinami legit Cumini. Et quum hæc compoſitio ſit è Mauritano Meſuæ deſumpta, vt in eius dictionis explicatione, quicquid Franciſcus Alexander dicat, Mauritanorum ſequamur iudicium oportet. Quanquã tandem in noſtram concedat ſententiam, & vbi Cinamomi ac Darſeni legitur, pro altero primariæ caſiæ æquale pondus: pro altero autem duplum eiuſdem ſubſtituendum, fateatur.

Cordi error.

Cardamomi.

c Cardamomi.) Intelligit id quod ita hodie officinis medicorum vocatur.

Heil. Cordi lapſus.

d Granorum paradiſi.) Meſuæ filius habet Heil. Cæterùm Heil, non eſt niſi ea Cardamomi ſpecies, quæ Seplaſijs Granum paradiſi nuncupatur. Cordus hic reprehenſione dignus eſt, quòd Heil ſilentio tranſijt.

Zucchàrum tabarzeth.

e Sacchari puriſſimi.) Meſuæ filius habet Zucchari tabarzeth, quod idem eſt. Hoc autem ſpeciebus permiſcetur, vt eo expeditius ad vſum quotidianum conſeruentur.

f Sacchari albiſſimi.) Hoc adijcitur, quando ſpecies in orbiculos, vel vt hodie nominant, rotulas digeruntur.

DIA XYLALOES.

Ioannis Damaſceni.

XXIIII.

ANtidotus è ligno aloës prodeſt vitijs cordis, ventriculi, & iecoris frigidis, easq; partes roborat. Ob id cordis palpitationem, & animi defectionem ſanat, exhilarat, concoctionem iuuat, orisq; halitum commendat. Capit ligni aloës crudi, roſarum rubearum, añ vnc. vnam. Caryophyllorum, ſpicæ nardi, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, cubebæ, cardamomi, granorum paradiſi, maſtiches, cinamomi, cyperi, iunci odorati floris, zedoariæ, behen albæ & rubeæ, folij, ſerici crudi, margaritarum, corallij rubei, charabæ, foliorum & corticũ citrij mali, ocimi caryophyllati, ſiſymbrij, menthæ ſiccæ, piperis longi, zingiberis, añ vnciam dimidiam. Moſchi, ſcrup. vnum. Ambaris, drachmam vnam, & dimidiam. Sacchari albiſsimi.

LAETIFICANS [a] GALENI.

[b] Nicolai.

XXV.

LAEtitiam, colorisq; bonitatem efficit. Concoctionem iuuat, & caniciem arcet. Habet florum ocimi caryophyllati, croci, zedoariæ, xylobalſami, caryophyllorum, corticum citrij mali, galangæ, macis, nucis moſchatæ, ſtyracis calamitæ, añ drachmas duas, & dimidiam. Ambaris, moſchi, [c] florum nympheæ, añ drach. dimidiam. Aniſi, ramentorum eboris, thymi, epithymi, añ drach. vnam. Margaritarũ, [d] ſcrup. duos. Oſsis cordis ceruini, drach. dimidiam. Auri foliati puriſsimi, argenti foliati puri, añ ſcrupulũ dimidium. [e] Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Galeni.) Falſò ad Galenum refertur hæc Antidotus: quod inde fit manifeſtum, quia moſchus, ambar, margarita, & caphura eius ſtructuram ingrediuntur: quæ Galeno incognita fuiſſe conſtat.

b Nicolai.) In Græco manuſcripto codice, quem nos in Latinum conuertimus ſermonem,

nem,

nem, Antidotus hæc, quòd ſciam, non habetur. In Latino autem exemplari, ſeu paruo Nicolai Præpoſiti vocati Antidotario, ad eum quem expoſuimus modum refertur.

c *Florum nymphee.*) Nicolai codex habet, Caphuræ: pro qua nos Flores nymphææ, aut violarum, propter cauſam anteà ſæpius dictam, ſubſtituimus.

d *Scrupulos duos.*) Nicolai exemplar habet drachmam vnam. Verùm quia hoc pondus anteà præceſsit, ſuſpicio eſt locum eſſe deprauatum, quod aliàs margaritas à præcedentibus non ſeparaſſet, ſed planè coniunxiſſet, & ana dictionem ſubiunxiſſet. Parum autem refert, drachmam vnam aut ſcrupulos duos recipias, quòd margaritæ roborandi cor facultatem habeant eximiam.

e *Sacchari candidiſsimi.*) Si in ſolidam digeſſeris formam. Quòd ſi verò liquidam facere volueris Antidotum, tunc adijcere oportet, ſucci cotoneorum, pomorum odoratorum dulcium, boraginis, & vini veteris partes æquales: ea ſcilicet quantitate & menſura, quæ deſpumando & decoquendo ſaccharo ſufficiat.

LAETIFICANS [a] RASIS. XXVI.

Ad affectus cordis, ventriculi, iecoris, quas partes etiam roborat, admodum confert: palpitationem cordis emendat, valenter exhilarat, & concoctionem iuuat, coloremq́ue viuidum efficit. Capit meliſſæ, corticis citrij mali, caryophyllorum, galliæ moſchatæ, maſtiches, croci orientalis, cinamomi, nucis moſchatæ, cardamomi, [b] ſeminis Pæoniæ, behen albæ & rubeæ, zedoariæ, doronici, ſeminis ocimi maioris, ſeminis ocimi caryophyllati, añ vnc. dimidiam. Moſchi, ſcrup. vnum. Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt, formentur orbiculi, ſeu, vt vocant, tabulæ. Si verò in liquidã digerere formam Antidotũ volueris, tunc prædictas ſpecies cum ſequenti Serapio miſce, vt electuarij accipiat conſiſtentiã: quod recipit myrobalanorum chebulorũ numero [c] viginti. Emblicorum numero triginta. Triti myrobalani coquantur in tribus aquæ libris, donec ad vnam redeant, dein colentur, & colaturæ adijciatur mellis deſpumati libra vna. Dein bulliant, quoad aqua conſumpta ſit, & ad iuſtam conſiſtentiam veniat: & poſtquàm feruor remiſerit, inſpergantur ſpecies.

ANNOTATIONES.

a *Raſis.*) In libro nono ad Almanſorem, capite decimotertio, de Melancholia.

b *Seminis Pæoniæ.*) Razes habet Neheremiſch: quam ſanè dictionem etſi variè interpretantur, nihil enim certum aut ſolidum eſt in Arabum doctrina, tamen maior pars autorum eò inclinat, vt ſemen Pæoniæ eſſe ſtatuant. Quorũ nos etiam ſententiam ſecuti ſumus, propterea quòd conſtet Pæoniam ventriculum, & iecur roborare: id quod huic etiam Antidoto tribuitur.

Neheremiſch. *Nihil certũ aut ſolidum in Arabum doctrina.*

c *Numero viginti.*) Cordus habet quadraginta. Nam duplicato in ſequentibus omnibus vſus eſt pondere, ita vt emblichos ſexaginta aquæ libras ſex, & mellis deſpumati libras duas ſumendas eſſe voluerit. Nos Razis codicum fidem ſecuti, ſimplici menſura ac pondere potius vtendum eſſe duximus. Nihil autem refert, vtram amplectaris conficiendi rationem.

DIANISV, IOANNIS Damaſceni. XXVII.

Antidotus ex Aniſo intemperiem ventriculi frigidam, & à pituita cruda natam ſanat. Craſsis quoq; flatibus illic procreatis ſuccurrit. Crudam deniq; pituitam in ventriculo procretam abſumit, tuſsiq; diuturnæ prodeſt. Recipit aniſi, drach. viginti. Glycyrrhizæ, maſtiches, añ vnc. vnam. Carei, macis, galangæ, zingiberis, cinamomi, fœniculi, añ drachmas quinq;. Trium piperum, calaminthes, pyrethri, caſiæ ligneæ, añ drach. duas. * Granorum paradiſi, caryophyllorum, cubebarum, ſpicæ nardi, croci, añ drachmam vnam, & dimidiam. Sacchari candidiſsimi,

Heil.

D I A C Y M I N V.

Nicolai Myrepſici, numero 100.

XXVIII.

ANtidotus è cymino, confert frigiditati thoracis, ſtomachi, inflatis, colicis, febre quartana laborantibus, & ventriculi concoctionem iuuat. Accipit cumini die nocteqꝫ in aceto macerati, & dein in vmbra exiccati, drachmas octo. ſcrup. vnum. Cinamomi, caryophyllorum, añ [a] drach. tres, ſcrup. duos. [b] Galangæ, [c] thymbræ, calaminthæ, zingiberis, piperis nigri, añ drach. vnam, ſcrup. duos. Ammios, libyſtici, añ drach. vnã, ſcrup. vnum, grana ſex. Piperis longi, ſpicæ, [d] nucis moſchatæ, añ ſcrup. duos, & dimidiũ. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

Cordus. *a Drach. tres, ſcrup. duos.*) Cordus ſecutus Latinorum codicum lectionem, habet drach. duas, & dimidiã. Nos verò fidem potius Græci manuſcripti exemplaris ſequi voluimus, quod legit L ß ϛκϛπ.ε. Scrupuli enim quinqꝫ efficiunt drachmam vnam, & ſcrupulos duos. *Deſſennij error.* Hallucinatus eſt quoqꝫ Deſſennius, qui legit drach. duas, ſcrup. dimidium. Mirum autem eſt quod Franciſcus Alexander hoc loco laudet, quod integritati ſuæ hanc compoſitionem reſtituerim, quum alias non raro reprehendat, quod pondera & ſimplicia mutauerim, ita tamen codice græco monente.

b Galangæ.) Immutatum hic & ordinem ſimplicium, aliamqꝫ quàm in Latinis codicibus ponderum eſſe rationem, vides. Ita namqꝫ ſcriptum erat in græco Nicolai codice, qui plus autoritatis quàm Latinus habere meritò debet.

c Thymbræ.) Pro ea pharmacopœi Satureiam vſurpent.

d Nucis moſchatæ.) Latini codices ante nucem moſchatam Cardamomi mentionem, quod tamen in græco deſideratur codice, faciunt. Nec eius meminit exemplar, quod opera Ioannis Agricolæ noſtri Ingolſtadij eſt excuſum. *Ioannes Agricola.* Eſt autem haud dubiè ex altera Diacuminu Antidoto, quæ præſentem apud Nicolaum ſequitur, in contextũ inſertum. Nos quia in Græco non erat, omiſimus, vt ſincera & legitima eſſet huius Antidoti ſtructura.

DIA CALAMINTHES.

[a] Galeni.

XXIX.

ANtidotus è calamintha Galeni, craſſa & lenta attenuat, & diſcutit, vrinas mouet, ac muliebres menſes. Habet calaminthæ, pulegij, petroſelini, ſeſelios, añ [b] vnc. vnam. Seminis apij, cacuminũ ſiue comarum thymi, añ vnc. duas. Libyſtici, vnc. octo. Piperis, vnc. vigintiquatuor. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Galeni.) Libro quarto de Tuenda valetudine, capite ſexto. Vbi, qualia eſſe debeant ſimplicia, quæ huius Antidoti compoſitionem ingrediuntur, docet. Verùm quum ex ijs regionibus quas ipſe memorat, hodie medicamenta illa non afferantur: ſatis erit, ſi noſtratibus, optimis tamen, & ritè collectis, vtamur.

b Vnciam vnam.) Gallenus paſsim duplum accipit pondus. Verùm quia magna eſt hæc quantitas, præſtat ſimplex pondus, quod nos fecimus, vſurpare.

DIA CALAMINTHES.

[a] Nicolai Myrepſici.

XXX.

VTilis ad refrigerationem thoracis, & tuſsientes. Item ad refrigerationem ſtomachi, abolitam appetentiam, ad eos qui difficulter concoquunt, & eos quibus ſtomachus celeriter inflatur. Capit calaminthes, pulegij, ſeſelios, piperis nigri, petroſelini, añ drach. tres, ſcrup. duos. Libyſtici, drachmas duas, ſcrup. vnum. Seminis apij, ſcrup. vnum. Ameos, [b] thymi, aniſi, cinamomi, zingiberis, añ ſcrupulos duos. Sacchari candidiſsimi.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Nam Meſuæ filij vſitata non eſt, nec à Galeni niſi ponderum ratione diſtat. Præſtat itaq; hac Nicolai, quæ plura quàm Galeni ſimplicia recipit, & legitima, adeoq; è Græco tranſcripta eſt, vti. Deſſennius eam mutilam, & deprauatam refert.

b Thymi.) Comæ autem, ſiue ſummitates thymi intelliguntur, vt in ea quæ præcedit.

Deſſennius. Comæ.

DIA LACHA MAIOR.

Meſuæ filij.

XXXI.

ANtidotus è lacha magna, facit aduerſus ventriculi frigus, ventriculum & iecur roborat, obſtructiones atq; inflationes viſcerum, iecoris potiſſimùm & lienis aperit, eorumq; duritiem diſſoluit. Aquam intercutem, & malum corporis habitum ſanat & emendat, menſes ciet, vrinas mouet, lapidem renum & veſicæ frangit. Accipit lachæ [a] lotæ, [b] rhabarbari, añ drach. tres. Spicænardi, maſtiches, [c] coliculorum iunci odorati, abſinthij, ſucci [d] eupatorij, ſabinæ, aſari, amygdalarum amararum, coſti, myrrhæ, rubiæ tinctorum, ſeminum apij, aniſi, fœniculi, ammeos, [e] ariſtolochiæ, gentianæ, croci, cinamomi, hyſſopi, caſsiæ ligneæ, [f] cacuminum iunci odorati, bdellij, añ drachmã vnam, & dimidiam. Piperis, zingiberis, añ drachmam vnam. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Lachæ lotæ.) Quomodo Lacha ſit abluenda, ſuo docebimus loco, vt non ſit neceſſe hic explicare. In calce enim huius libri, abluendi ac præparandi medicamentorum ratinem ſeorſim trademus. Lauatur autem, iunci odorati florum & ariſtolochiæ decocto: ut eſſentiæ tenuitate aſſumpta, valentius obſtructiones aperiat.

Lacha lota.

b Rhabarbari.) Quum Antidotus hæc in hoc ſit parata, ut obſtructiones ſoluat, non autem vt aluum ſubducat: præſtat hic etiam rha Ponticum officinis nominatum vſurpare, quàm rha barbarum iiſdem dictum. Eius autem Meſuæ filius fecit mentionem, quod veterum Rha ignorauerit.

Rhabarbari.

c Coliculorum iunci odorati.) Quum hanc compoſitionem Iuncus odoratus, qui Squinantus barbaris appellatur, bis ingrediatur, hoc loco culmi, ſiue coliculi eius ſunt accipiendi. Deſſennius hanc compoſitionem, vt omnes ferè alias, deprauauit.

Iuncus odoratus. Squinantus. Deſſennius compoſitionũ veterum deprauator.

d Succi Eupatorij.) Hic Græcorum Eupatorium, quod vulgus Agrimoniam nominat, vſurpari non debet: ſed id quod à Meſue deſcribitur, & Græcis Ageratum. Eius hiſtoria eſt in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo.

Eupatorium Meſues filij.

e Ariſtolochiæ.) Etſi eandem facultatem omnes habeant Ariſtolochiæ, tamen quum rotunda ſit tenuiſsima, & ad omnia Galeni etiam teſtimonio, efficacior: vbicunq; Ariſtolochia, vt hoc loco, ſimpliciter effertur, rotunda vſurpari debet.

Ariſtolochia rotunda.

f Cacuminum iunci odorati.) Per cacumina ſeu ſummitates Iunci odorati, non intelliguntur niſi eius flores, qui in cacumine huius herbæ ſunt conſtituti. Verùm quia flores ad nos hodie non deferuntur, neceſſe eſt tenerrimas eius partes è cacumine decerptas arripiamus, aut geminum pondus Schœnanthos indamus.

Cacumina iunci odorati.

D I A L A C H A N.

[a] Nicolai Myrepſici. Numero 123.

XXXII.

ANtidotus è Lacha confert iocineroſis, lienoſis, malo corporis habitu laborantibus, nephriticis, ſtomachi inflationibus, & viſcerum. Item iocineris, & lienis obſtructionibus. Recipit lachæ [b] infectorũ, vnc. vnam & dimidiam, drach. tres. Spicæ, coſti, carpobalſami, xylobalſami, caſiæ ligneæ, cinamomi, acori, croci, aſari, floris iunci odorati, [c] ſenæ, rheibarbari, maſtiches, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, añ drach. nouem. Gentianæ, ſeminis apij, fœniculi, aniſi, polij, caryophylli, cumini, eupatorij, abſinthij, phu, nucis moſchatæ, cardamomi, galliæ moſchatæ, cubebarum, añ drachmas tres. Sacchari, quantum ſatis erit.

a Nicolai.) Hæc etſi vſitata non eſt, tamen quum ad ſoluendas obſtructiones ſit efficaciſsima, in vſum reuocari poteſt: propterea quòd ad eam quam Meſues deſcribit, proximè accedat, & pluribus etiam ſimplicibus conſtet

Lacha infectorum. *b Infectorum.*) Græcè eſt βαφέων. Quæ verò ſit Lacha infectorum, primo abundè dictum eſt libro. Actuarius habet, Repurgate.

Rheum barbarum. *c Senæ, rhei barbari.*) Si rheum barbarum, quod hodie ita vocatur, ad huius Antidoti ſtructuram accipiatur: dubium haud erit, quin aluum ſit ſubductura, præſertim quum Sena illi coniungatur, & pondus ſit vnc. vna, drach. vna. Quia verò obſtructionum ſoluendarum gratia hæc Antidotus magis vſurpatur, præſtat pro rha barbaro accipere rheum Ponticum vocatum: quod ita minus ſumptuoſa ſit futura Antidotus. Actuarius quidem Rheum Indicum indendum eſſe docet, ſed quinq; drach. duntaxat pondere.

DIA CVRCVMA.

[a] Meſuæ filij.

XXXIII.

ANtidotus è [b] curcuma magna, ventriculi, iecoris, lienis morbos frigidos & diuturnos ſanat. Item obſtructiones, hydropem, malum corporis habitum, inflationes, vitioſum corporis colorem, renum & veſicæ vitia frigida, vrinamq; euocat. Habet croci, aſari, petroſelini, dauci, aniſi, ſeminis apij, an̄ vnciã dimidiam. Rhei barbari, ſpicæ, [c] mei, an̄ drach. ſex. Coſti, myrrhæ, caſiæ ligneæ, floris iunci odorati, radicis rubiæ, carpobalſami, [d] ſucci abſinthij, ſucci eupatorij, [e] olei balſami, an̄ drach. duas. Calami odorati, cinamomi, drachmam vnam, & dimidiam. Scordij, [f] ſcolopendrij, ſucci glycyrrhizæ, an̄ drach. duas, & dimidiam. Tragacanthæ, drachmam vnam. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Meſuæ.) Hæc Meſuę filij Antidotus ex centeſima decimanona, & centeſima vigeſima ſecunda Nicolai Myrepſi eſt collecta: quod ex collatione vtriuſq; autoris omnibus ſit manifeſtiſsimum.

Dia curcuma vnde dicta. Curcuma. *b E curcuma.*) Mirum admodũ eſt, cur hæc Antidotus è curcuma ſit inſcripta, quum Curcuma eius ſtructuram non ingrediatur. Curcumam autem vſitatam hodie officinis intelligimus, quæ non eſt niſi Ciperi Indici radix, vt libro primo diximus. Nec Serapionis & aliorum Arabum, quæ non eſt niſi Chelidonium, inaudienda erit. Quapropter ſuſpicio eſt, Curcumam apud Meſuę filium hoc loco idem quod crocum ſignificare. Aut certè Antidoti inſcriptio per imperitum librarium deprauata eſt, qui pro διὰ κρόκου, legit διὰ κούρκουμα, vt etiam apud Nicolaum legitur. Rectè autem hæc Antidotus è croco inſcribitur, quum primum medicamentum hunc conſtituens ſit Crocus.

Monachi cõmentatores filij Meſuæ. *c Mei.*) Monachi, qui in Meſuę filium Commentarios ſcripſerunt, ante Meum inſerendum Phu eſſe contendunt: nullo alio argumento moti, quàm quòd Auicenna in ſua Diacurcuma eius etiam meminerit. Quaſi verò neceſſe ſit, in Meſuę filij deſcriptione omnia commemorari, quæ in Auicennæ memorantur. Cur igitur in hac Antidoto deſideratur Capparis Romana? cur ſuccus lilij? Debebant itaq; Monachi eadem ratione, qua phu, hæc etiam duo inter ea quę Antidotum hanc conſtituunt, recenſere medicamenta. Quapropter quum neq; in Nicolai, neq; in alijs quos ipſe viderim Meſuę codicibus phu, mentio fiat, merito à nobis omiſſum eſt.

Eupatorium Meſues. *d Succi abſinthij & Eupatorij.*) Hic iterum Ageratum pro Eupatorio ſumendum erit. Atq; ſciendum, quòd ſucci illi, vt Glycyrrhizæ, denſandi ſint, liquidi enim ſolidis Antidotis non conueniunt.

Oleũ balſami. *e Olei balſami.*) Opobalſamum intelligit, cuius vice ſuccedaneo eius vtendum erit.

Scolopendrium. *f Scolopendrij.*) Herbam, quæ Ceterach hodie dicitur, inaudire oportet per Scolopendrium, non lingua ceruina vulgò dicta, hæc tollendi obſtructiones facultatem haud obtineat, vt in Phyllitidis hiſtoria copioſè monſtrauimus.

DIA PRASIV.

Nicolai Myrepſici.

XXXIIII.

ANtidotus è marrubio confert tabidis, tuſsientibus, ijs qui defluxioni-bus, diſtillationibusq́; è capite obnoxij ſunt. Item hebetudini oculorum, & palati vitijs, oris putredinibus: & in vniuerſum, omnibus vitijs tuſsim afferentibus. Calculos atterit, & ijs qui difficulter mingunt prodeſt. Capit marrubij viridis drach. quinq;, & dimidiam. Tragacanthæ, pinearũ repurgatarum, amygdalarum, piſtaciorum, carnis palmularum, caricarũ, vuarum paſſarum, añ drach. tres, & dimidiam. Cinamomi, caryophyllorũ, nucis moſchatæ, macis, lignialoes, galangæ, ſpicæ, zingiberis, zedoariæ, glycyrrhizæ, rhei Pontici, anacardij, ſtyracis, maſtiches, myrrhæ, *galbani, terebinthinæ, iridis, ariſtolochiæ rotundæ, radicis capparis, gentianæ, piperis nigri, aniſi, fœniculi, anethi, ſeminis apij, ſinonis, ſaxifragæ, añ drach. duas. Hermodactyli, [a]caſtaneæ, origani, peucedani, floris iunci odorati, cardamomi, piperis albi, [b]carnabadij, libyſtici, [c]vincetoxici, añ drach. vnam, & dimidiam, granũ vnum, & dimidium. Pulegij, [d]balſami, [e]abrotoni, coſti, pyrethri, thymbræ, ocimi, pæoniæ, amomi, erui, añ drach vnam, ſcrup. vnum. grana duo. Xylobalſami, caſiæ ligneæ, corallij, ramenti eboris, carpobalſami, dauci cretici, añ drach. dimidiam. Moſchi, ambaris, oſsis cordis ceruini, añ grana duodecim. Mellis deſpumati, aut Sacchari albiſsimi, quod ſatis. Nonnulli quiliquidam facere antidotum volunt pro Saccharo accipiunt Mellis lib. quatuor. Dein capiunt marrubium, ſiccum corallium, Reſinam pineam, Vini ueteris, vncias tres, & decoquunt cum caricis, cumq́; vuis paſsis exemptis acinis, donec vinum abſumatur, poſtea vtraq; contundunt, & reliquis admiſcent, adijciuntq́; terebinthinam cum melle, atque ita probe ebulliunt. Vbi verò ab igne amouere volunt, imponunt ſpecies, & quum probè ſubactæ fuerunt, reponunt in vaſe.

ANNOTATIONES.

* *Galbani, Terebinthinæ.*) Hæc ſi in ſolidam formam redigitur medicamentum hoc omittenda erunt. Sin liquidum futurum eſt, indenda veniunt. Quum itaq; multa ſimplicia ſi ſolidum futurum ſit hoc medicamentum omittenda ſint, præſtat illud liquida forma conſtructum, Nicolai exemplo in officinis proſtare, quàm ſolida.

a Caſtaneæ.) Græcè eſt καϛάνου. In Latinis codicibus omnibus deſideratur. Tamen à Nicolao haud dubiè reliquis hanc Antidotum conſtituentibus eſt permiſta, vt deſtillationes inhibeat ac ſiſtat: perinde atq; caro palmularum, quæ itidem adſtringit & deſiccat; adeoq; deſtillationi ſiſtendæ apta eſt. *Caſtanea.*

b Carnabadij.) Hoc loco vt apud Simeonem Sethi, pro Careo accipitur. Quod etiam teſtantur Latini codices, qui in vniuerſum omnes pro Carnabadio habent Carui. *Carnabadiũ.*

c Vincetoxici.) Variè interpretantur Vincetoxicum recentiores. Nonnulli enim Ibe-rin eſſe putant. Alij Thlaſpin. Quidam Anemonem ſylueſtrem. Quæ ſanè herbæ omnes quum eiuſdem ſint facultatis, ideo nihil refert vtram ex ijs accipias. Officinæ noſtrates hodie pro Vincetoxico vſurpant Aſclepiada herbam, quam illi Hirundinariam vocant. *Vincetoxicũ.*

d Balſami.) Græcus Nicolai codex habet βαλσάμου. Cordus balſamitæ legit, Latini codicis fidem ſecutus. Non video, quod tamen ille affirmat, quo modo in vetere aliquo & probato autore vox balſami ſignificet Mentham. Et niſi quis eius rei teſtimonium aliquod proferat, mihi haud perſuadebit. Præferamus igitur huic coniecturæ Græci exemplaris fidem, in quo diſertè, vt diximus, Balſami ſit mentio. Quum autem Balſamo deſtituamur, eius ſuccedaneo vtendum erit. Quod quale ſit, ſuo monſtrauimus loco. *Balſamum. Cordus errat.*

e Abrotoni.) In omnibus Latinis codicibus legitur pro Abrotoni, Dictamni. In græco tamen Nicolai exemplari eſt diſertè ἀβροτόνου. Nihil autem refert, Abrotonum aut Dictamnum vſurpes, quum eiuſdem ſint facultatis, & vtrunq; eos præſtet effectus, quos Antidoti inſcriptio pollicetur.

DIA IREOS SIMPLEX.
XXXVI.

PRæſtat ferè idem quod ſequens. Accipit iridis, vnciã dimidiam. Sacchari candi ſeu candefacti, ſpecierum diatragacanthæ frigidæ, añ drach. duas. Sacchari albiſsimi.

DIA IREOS [a] SOLOMONIS.

Nicolai Myrepſici.

XXXVI.

ANtidotus ex iride, prodeſt ad columellam, quæ veluti acus intus pertuſa videtur: ad vocem etiam amiſſam, ſimiliter aſthmaticos, & difficulter ſpirantes. Recipit iridis, vnc. vnam. Pulegij, hyſſopi, glycyrrhizę, an̄ drach. ſex. Tragacanthæ, [b] amyli, cinamomi, zingiberis, piperis, amygdalarum, nucum pinearum, an̄ drach. tres. Caricarum ſine acinis, carnis palmularum, vuarum pinguium exemptis acinis, an̄ drach. tres, & dimidiam. [c] Styracis rubri, drach. duas, ſcrup. vnum. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Solomonis.) Nicolao ſimpliciter δι' ἴρεως inſcribitur. Recentiores autem Solomonis dictionem adiecerunt, vt hac ipſa adiectione eam à ſimplici, quę pręcedit, diſcernerent.

Amylum. *b Amyli.*) In Latinis codicibus omnibus deſideratur, quum tamen in Græco manuſcripto codice diſertè ſit ἀμύλου· Non eſt autem omittendum Amylum, propterea quòd ad columellam defluctione laborantem, & exulceratam plurimùm conferat. Quod teſtatur Dioſcorides, qui Amylum contra fluctiones, caua vlcera, exaſperatum guttur efficax eſſe ſcribit. Ita paucæ, aut ferè nullæ compoſitiones integræ hactenus in officinis fuerunt. Et hîc me notat Franciſcus Alexander, quod aduerſus Actuarij ſententiam Amylum addiderim, quum tamē eius rei rationem etiam ſubiecerim, quod ille ſilentio tranſit. Non autem neſcius fui hanc vocem in Actuarij compoſitione deſiderari, ſed id tantum præſtare volui, vt Lector intelligeret, cur hoc loco pro ſemine lini, cuius in Nicolai codice mentio ſit, Amylum ſubſtituerim. Mirum autem cur Franciſcus haud cogitet ſe crebrò Matthiolo obtrudere crimen, à quo profectò ipſe alienus nequaquam eſt.

c Styrax rubeus.) Quid ſit Styrax ruber recentioribus Græcis & Arabibus, libro primo diximus. Præſtaret quidem ſtyracem optimum ac liquidum, quem Calamiten vocant, vſurpare: verùm quum ſiccus ſiue cortex magis ad hanc compoſitionem, quæ arida eſt, quadret, ideo illum Nicolaus potius vſurpare voluit, quàm liquidum.

DIA HYSSOPV.

[a] Nicolai.

XXXVII.

ANtidotus ex hyſſopo, confert ad vitia capitis frigida, columellam exiccat, arteriam aſperam purgat, tuſsim compeſcit, omnia frigida thoracis & ſtomachi vitia emendat, & concoctionem iuuat. Habet hyſſopi, iridis, thymi, *Climax.* piperis nigri, an̄ drach. triginta. Pulegij, thymbræ, rutæ, cumini, an̄ drach. viginti. Carnis palmularum, tragacanthæ, paſſularū exemptis acinis, [b] fœniculi, an̄ drachmas decem. Zingiberis, aniſi, carei, libyſtici, an̄ drachmas quinq;. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) In Latinis duntaxat codicibus habetur, in Græcis deſideratur. Rariſsimè in vſum venit: quapropter omitti potuiſſet.

b Fœniculi.) Miratur hoc in loco Franciſcus Alexander cur glycyrrhizam præterierim, quum mihi magis mirandum ſit, cur ipſe omiſerit fœniculum, cuius expreſſe in Nicolai codicibus mentio ſit: & glycyrrhizam ac ficū addiderit, quum tamen neutrius ibidem mentionem faciat Nicolaus. Ita paſsim in aliorum dictis reprehendendis oculatus eſt Alexander, in ſuis verò erratis animaduertendis plane cæcus.

DIA TRION PIPEREON.

[a] Nicolai.

XXXVIII.

ANtidotus è tribus piperum generibus ventriculi refrigerationibus, acido ructui, quartanis, reſolutis, iocineroſis, & inflationibus auxiliatur. Capit trium piperum, an̄ vnc. vnam. Zingiberis, thymi, ſeminis aniſi, [b] apij, an̄ vnciam dimidiam. Sacchari quod ſatis eſt.

ANNO

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Hæc proximè accedit ad Dia trion pipereon ſimplex Galeni: quæ ita dicta eſt, quòd minimè ſit medicamentoſa, nec ex varijs, vt ſequens, medicamentis compoſita, adeoq; citra negocium ab ijs qui hanc ſumpſerunt cōcoquitur. Danda itaq; ijs qui parum concoxerunt, & qui recens frigus in ventriculo cōtraxerunt, & pituitoſum ſuccum: item ijs quibus cruditas eſt multa in primis venis. Galenus de vnoquoq; genere piperum accipit drachmas quinquaginta. De reliquis tribus, drachmas octo. *Diatrion pipereon ſimplex.*

b Apy.) Galenus in ſua compoſitione Apium non habet. Qui igitur magis ſimplex eſſe cupit medicamentum hoc, ab eo apium detrahat.

DIA TRION PIPEREON.

[a] Meſuæ filij.

XXXIX.

HAec Antidotus magis fluxionibus, quæ à capite ad thoracem deſcendunt, conuenit. Accipit trium piperum, añ aur. quinq;. Zingiberis, thymi, aniſi, aur. duos. Spicæ nardi, [b] ammeos, añ aur. vnum. Caſiæ ligneæ, aſari, helenij ſicci, ſeminis [c] apij, ſeſeleos, añ aur. dimidium. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Meſuæ.) Hæc planè eſt quam Galenus lib.4. de Tuenda ſanitate damnat, veluti nimis medicamentoſam. omnia namq; quæ ſtructuram huius Antidoti cōſtituunt, medicamenta, illic nominatim perſtringit. *Diatrion pipereon compoſitum.*

b Ammeos.) In Latinis codicibus eſt Amomi: ſed quum Galenus loco iam citato diſertè Ammeos mentionem faciat, & Amomum hodie vix, & à paucis tantum cognoſcatur, Ammi autem verum iam afferatur, & omnibus ferè cognitum ſit, præſtat Ammeos ſemen quàm Amomi, ad ſtructuram huius Antidoti vſurpare. Nec erat cur tectè me pungeret Franciſcus Alexander, quaſi temere Amomum omiſerim. *Ammi.*

c Apij.) Ex hac Antidoto Apij ſemen, eſt in præcedentem ſimplicem tranſlatum.

DIA ZINGIBER.

[a] Incerti autoris.

XL.

REcipit zingiberis, galangæ, caryophyllorum, cinamomi, nucis moſchatæ, granorum paradiſi, piperis longi, macis, cardamomi, ſpicæ nardi, rhei Pontici, roſarum rubearum, añ ſcrup. dimidium, grana tria. Pinearum repurgatarum, vnc. dimidiam. Piſtaciorum, drach. duas. Aniſi, fœniculi, glycyrrhizæ raſæ, croci, añ drach. dimidiam. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIO.

a Incerti autoris.) Cordus, & alij Nicolao aſcribunt, quum tamen neq; in Latinis, neq; in Græco, quòd ſciam, Nicolai codice hæc Antidotus habeatur. Quapropter incerti autoris compoſitionem eſſe iudico, ad ventriculum roborandū, & firmandum excogitatam.

ELECTVARIVM DVCIS.

[a] Nicolai.

XLI.

VAlet ad cruditatem, & inflationem ſtomachi & inteſtinorum, ileon, & calculum. Recipit aniſi, drach. duas, grana ſedecim. Glycyrrhizæ, maſtiches, añ ſcrup. duos, grana quinq;. Chamædryos, cinamomi, zingiberis, galangæ, fœniculi, carei, añ ſcrup. vnum, grana quindecim. Caſiæ ligneæ, calaminthæ, dauci, pyrethri, piperis albi, piperis longi, cyperi, floris iunci odorati, iridis, amomi, folij, aſari, añ ſcrup. vnum. Spicæ nardi, croci, gummi Arabici, tragacanthæ, ſeminis anethi, calami aromatici. cubebarum, caryophyllorum, carpobalſami, cardamomi, libyſtici, ſeminis [b] hippoſelini, baccarum iuniperi, ſeſeleos, quinquefolij, ſeminis aſparagi, ſeminis citri, radicis acori, ammeos, rhei

 Pontici,

Pontici, nucis moſchatæ, ligni aloes, ocimi, [c]lithoſpermi, ſeminis ſaxifragæ, citruli, cucurbitæ, cucumeris, melonis, ſcariolæ, petroſelini, behen albæ, behen rubeæ, ſtyracis calamitæ, añ ſcrup. dimidium, [d]grana quinq;. Penidiorum, vnc. dimidiam, ſcrup. duos, & dimidium. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) In Græco non extat codice: quapropter, niſi à nonnullis in vſum quotidianum vocata eſſet, omitti potuiſſet.

Hippoſelinũ. *b Hippoſelini.*) Petroſelinum Macedonicum ab officinis vocatur, vt libro 1. diximus.

Lithoſpermũ *c Lithoſpermi.*) Milium ſolis hodie nominatur: quòd etiam libro primo monuimus.

d Grana quinq;.) Sic legendum, non tria, veluti typographi negligentia factum eſt, qui pro quinq; tria legit. Nam in Nicolai codice ſunt grana quindecim, quæ conſtituunt ſcrupulum dimidium, & grana quinq;.

ELECTVARIVM IVSTINI.

[a]Nicolai.

XLII.

VAlet aduerſus dolorem renum, calculos atterit, & difficultati vrinæ ſuccurrit. Habet cinamomi, folij, coſti, ſpicæ nardi, caſię ligneæ, ariſtolochiæ rotundæ, helenij, hyſſopi, pulegij, arthemiſiæ, quinquefolij, piperis albi, [b]erui, petroſelini, [c]libyſtici, hippoſelini, ſeminis vrticæ, lithoſpermi, ſaxifragæ, baccarum iuniperi, ſeminis aſparagi, ſeſeleos, apij, anethi, rutæ, citrij mali, fœniculi & aniſi ſeminum, baccarum lauri, añ drach. vnam, & dimidiam. Sacchari albiſſimi.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Neq; hæc in græco Nicolao, quòd ſciam, habetur: ſed tantum in Latinis codicibus reperitur.

Eruum. *b Erui.*) Orobum Græco nomine appellant officinæ. Quum verò Eruum legitimum
Succedaneũ hodie nondum à noſtratibus pharmacopœis agnoſcatur, ſuccedaneo eius vtendum, quod
Erui. eſt Ciceris nigri ſemen, vt ſuprà quoq; dictum eſt.

Libyſticum. *c Libyſtici.*) Neq; Libyſticum verum hodie habetur in noſtratibus officinis, igitur eius
Succedaneũ ſuccedaneo interim dum agnoſcetur vtendum: quòd Staphylini ſemen erit, aut certè id
Libyſtici. quod ipſis Leuiſticum vocatur. Eandem nanq; facultatem obtinet. Aut id, cuius nos iconem in altero tomo de hiſto. ſtirpium dedimus.

ANTIDOTVS E NVCIBVS.

Incerti autoris.

XLIII.

ANtidotum è nucibus mirificè aduerſus peſtiferæ luis contagia confert. Accipit iuglandium, numero viginti. Ficuum pinguium, numero quindecim. Rutæ, manipulos duos. Abſinthij, [a]parthenij, ſcabioſæ, añ manipulum vnum. Radicis ariſtolochiæ longæ, vnc. dimidiam. Radicis ariſtolochiæ rotundæ, vnc. vnam, & dimidiam. Radicum tormentillæ, [b]petaſitis, pimpinellæ, dictamni albi nominati, añ vncias duas. Baccarum lauri, drachmas tres. [c]Foliorum dictamni Cretenſis, manipulum vnum. Cornu ceruini vſti, drachmas duas, & dimidiam. Macis, myrrhæ, boli armenij, terræ Lemniæ, añ drachmas tres. Salis marini, drachmam vnam, & dimidiam. Florum borraginis, manipulum vnum. Corticum citrij mali, vnciam dimidiam. Contuſa & trita omnia, & per cribrum tenuiſsimum traiecta, excipiantur quantitate ſufficienti mellis deſpumati, vt formam electuarij accipiat.

ANNOTATIONES.

Etſi

Etſi mihi non ſatis conſtat quis huius compoſitionis autor ſit, tamen ad propulſanda peſtis contagia ſatis conducere videtur. Immutauimus tamen in pleriſq; non ſolum pondera, ſed & medicamenta ſimplicia. Sublatis enim nonnullis, vt nuce vomica, quæ quid ſit in hodiernum vſq; diem ignoratur, pro ea alia ſubſtituimus meliora. Neq; enim Serapionis nux vomica eſt, vt ſecundo noſtrorum de ſtirp. hiſtoria commentariorum tomo capite de malo Stramonia oſtendimus. Præſtat igitur hanc, tanquam ignotam, prorſus abijcere, & pro ea vti alio, quod ad præſens inſtitutum conferre poteſt. Nos in eius locum Cortices citrij mali aut ſemen eius, ſubſtituimus. *Nux vomica quid ſit ignoratur.*

a Partheniј.) Cotulam fœtidam vulgus herbariorum appellant, quemadmodum alibi multis rationibus oſtendimus. *Parthenium.*

b Petaſitis.) Hanc nos, propter admirandam quam habet aduerſus peſtilentiam facultatem, adiecimus. Nec vlla ratione hæc ipſa pharmacopœis negligenda & omittenda erit. *Petaſites.*

c Foliorum Dictamni Cretenſis.) Et hæc à nobis addita ſunt.

ANTIDOTVS EX OVO.
Incerti autoris.
XLIIII.

ANtidotus ex ouo magnam efficaciam aduerſus peſtilentiæ cōtagia habet. Conſtat ex oui vitello, cum quo tantum Croci primo, reiecto albumine, permiſcetur, vt oui putamen denuo compleri poſsit. Deinde tandiu [a] aſſatur, quoad nigreſcat. Tum piſtillo conteritur, & ei admiſcentur, Seminis [b] erucæ, radicis tormentillæ, [c] dictamni noſtratis, albiue, angelicæ, [d] laſerpitij germanici, añ vnc. dimidia. Terræ [e] lemniæ, drach. duæ. Ligni aloës, corallij rubri, añ drach. vna. [f] Radicis petaſitis, ſcrup. duo. Cornu beſtiæ vnicornis, ſcrup. dimidius. Theriacæ Andromachi tantum quantum vniuerſa pendent. Commiſtis omnibus, formetur electuarium ſolidum.

ANNOTATIONES.

Antidoto hac olim Maximilianus, optimus & prudentiſsimus Imperator, vſus eſt, vt hinc etiam appareat illam non eſſe contemnendam, propterea quod à tanto principe non temerè vſurpata & in precio fuerit. *Maximilianus Imperator.*

a Aſſatur.) Non deſunt qui hanc antidotum propterea minus probent, quod Croci vis aſſando frangatur, atq; ita neq; Crocus, neq; vitellus ægrotis prodeſſe poſsit, ſed medicamentarius ſiue pharmacopœus ex eis lucrum faciat. Fieri quidem nequit, quin Croci vim ex aſſatione nonnihil frangi fateamur, tamen non eſt cur ob id vniuerſum ſuam facultatem amittere antidotum exiſtimemus. Neq; etiam temerè ipſam aſſari, vnà cum vitello credamus. Quum enim ad leuorem teri, quod maximè in huius antidoti conſtructione requiritur, crocus & vitellus nequeant, neceſſe eſt vt per aſſationem ſicciora, adeoq; ad terendum aptiora, reddantur. Qua de re in præparatione medicamentorum plura. *Crocus & vitellus cur aſſantur.*

b Erucæ.) Duabus de cauſis Erucę ſemen huic antidoto permiſcetur, vna vt in longum tempus illud conſeruet: altera, vt per vrinam educat noxia, quod in peſtilentia optimum exiſtit.

c Noſtratis.) Quia Cretenſis Dictamni folia tantum vſitata ſunt.

d Laſerpitij Germanici.) Magiſtrantiam vulgus & officinæ medicorum vocant. *Laſerpitium germanicum.*

e Lemniæ.) Terram ſigillatam nominant.

f Radicis petaſitis.) Alij pro ea nucem vomicam inijciunt. Verum vt paulo ante dictum eſt, quum non ſatis conſtet, quid ſit nux vomica officinarum, & Serapionis nux vomica vomitum admodum moueat, atq; ægri antea abundè ſatis ad vomitum in hoc morbi genere irritentur, præſtat has planè abijcere, & pro eis radice petaſitis, omnium præſtantiſſimo remedio, & facili parabili vti.

ELECTVARIVM [a] REGIVM.
Meſuæ filij.
XLV.

ELectuarium regium, cerebrum, cor, thoracem, ventriculum roborat. Habet pinearum excorticatarum, vncias octo. Amygdalarum purgatarum, [b] vncias

[b]vncias ſex. Sacchari albi, libras quatuor. Stillaticij roſarũ liquoris, lib. vnam, & dimidiam. [c] Olei amygdalarum dulcium recentis, roſacei, añ vnc. tres. Cinamomi ſelectiſsimi, [d] drach. octo, & ſemis. Caryophyllorum, añ drachmas tres. [e] Santali flaui, añ drach. tres. Ligni aloës, drach. quatuor. [f] Ambræ, drach. vnã. Moſchi, ſcrupulum dimidium.

ALIVD.

XLVI.

ELectuarium regium alterum, idem poteſt. Accipit pinearum excorticatarum, vnc. ſex. Amygdalarum dulcium etiam delibratarum, vnc. quatuor. Stillaticij roſarum liquoris, libram vnam, & dimidiã. Roſarum rubearum, vnc. vnam, & dimidiam. Santalorum flauorum, drach. tres. Sacchari albi, lib. quatuor. Ambaris, drach. vnam. Moſchi, ſcrupulum dimidium.

ANNOTATIONES.

a Regium.) Ita verò dictum eſt, quod eo vſi ſint reges, & principes, alijq́ qui delicijs ſtu-
Dulciarij panes. debant. Hodie eiuſmodi Electuaria, latinis dulciarij panes, vulgò corrupta ex maſſa panis voce, Marze panes, vel Marcij panes vocantur, vbi ſcilicet cum ſaccharo in formam libo-
Marze panes. rum, ac panis coguntur. Horum hic facere mentionem volui, vt pharmacopœi hinc conficiendorum horum panum exemplum caperent.

b Vncias ſex.) Meliores codices legunt vncias quinq́, quod etiam facit Nicolaus Myrepſicus.

c Olei amygdalarum, &c.) Olea hæc ex hac compoſitione prorſus ſunt amouenda, quod vomitum, ſi ſimul alijs miſceamus, moueant. Hinc eſt quod Nicolaus Myrepſicus in ſua compoſitione, quam mox ſubijciemus, ea omiſerit.

d Drachmas octo.) Caſtigatioribus in codicibus legitur, drach. quatuor, & dimidiam. Nam præſtat Cinamomi, & aliorum etiam aromatum imminutam eſſe quantitatem.

e Santali flaui.) Et hi omitti poſſunt, quod guſtui multorum ingrati ſint.

f Ambaris.) Et hæc nimia eſt quantitas, quod non ſolum ſumptuoſam, ſed & nimio odore ingratam compoſitionem efficiat.

[a]DVLCIARIVM. Nicolai Myrepſici.

XLVII.

ANtidotus ad tuſsientes, de fluxione capitis laborantes, & ad imbecillitatem corporis admodum bona. Capit nucum pinearũ, vnc. octo. Amygdalarum, drach. [b] quinq́. Cinamomi, [c] vnciam vnam. Caryophylli, maceris, añ drach. [d] ſeptem. Ligni aloës, drach. [e] ſex. Santali flaui, drach. quinq́. Ambaris crudi, drach. vnam [f] Seſami repurgati, vnc. vnam. [g] Vrticæ ſeminis, vnc. dimidiam. [h] Goſsipij ſeminis, vnc. dimidiam. Moſchi puri, ſiliquas tres. Sacchari & ſtillaticij roſarum liquoris, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Dulciarium.) Hoc ſubijcere placuit, vt Meſuæ filij Electuarijs regijs aliquid lucis accederet. Nã vel Nicolaus ex Meſuæ filio, vel vterq́ ex vno eodemq́ autore ipſis vetuſtiore, has compoſitiones deſcripſerunt. Id quod è medicamentis ipſis quæ compoſitiones illas conſtituunt, fit manifeſtum. Sunt enim, paucis exceptis, vtrobiq́ eadem.

b Quinq́.) Apud Meſuæ filium ſunt drachmæ ſex, quum tamen hanc lectionem errore non vacare ſatis conſtet, quod Nicolaus, & meliores etiam filij Meſuæ codices quinq́ tantum drachmas habeant.

c Vnciam vnam.) Et hîc Meſuæ filij codices variant, minusq́ rectè dimidiam vnciam adijciunt.

d Septem.) Apud Meſuæ filium deſunt drachmæ quatuor.

e Sex.) Ibidem duæ deſiderantur drachmæ.

f Seſami.) Additur exemplo veterum, qui ϖέμματα, & τραγήματα, hoc eſt, placentas, & bellaria ex Seſamo, & melle parabant.

Vrticæ ſemẽ. *g Vrticæ.*) Non temerè Vrticæ ſemen adijcitur, nam illi ſingularis facultas ineſt educendi ex thorace quæ craſſa, & lenta ſunt.

Goſsipij ſemẽ. *h Goſsipij.*) Siquidem ſemen hoc tuſsi & thoracis vitijs mirum in modum confert. Vt

igitur

igitur Dulciarium ſuum Nicolaus ad tuſsim & thoracis vitia totum accommodauit, ita medicis pro varietate affectuum quibus laborant ægrotantes iam hæc quę dicta ſunt, iam alia quædam nucibus pineis, & amygdalis addi poſſunt. Sic vtiq; in calidis affectibus in aromatum locum ſubſtitui poſſunt ſemina lactucæ, portulacæ, intybi, melonum, cucurbitæ, & cucumeris. Quod adijciendũ eſſe duxi, vt ſubinde ad Marcios vocatos panes conficiendos pharmacopolæ inſtructiores eſſent.

DIA SPERMATON.

a Nicolai Myrepſici.

XLVIII.

ANtidotus è ſeminibus confertad ea, ad quæ Antidotus exaniſo, & cumino. Capit cumini, carei, ammeos, aniſi, dauci, apij, petroſelini, amomi ſeminum, añ b drach. duas. Cinamomi, libyſtici, añ drach. vnam. Zingiberis, galangæ, cardamomi, caryophylli, ſpicæ, folij, añ drach. dimidiam. Seſeleos, ſcrupulum vnum. Piperis longi, c ſcrup. dimidium. Sacchari albiſsimi.

ANNOTATIONES.

a *Nicolai.*) Eſt & alia è ſeminibus Meſuæ filij, huic perſimilis, demptis ponderibus, quæ in Meſuæ filio ſunt maiora: & quod hic petroſelini etiam mentio fit, quæ in Meſuæ deſcriptione deſideratur. Vtraq; concoctionem ventriculi iuuat, obſtructiones aperit, lienteriam ſanat, & dolores viſcerum à flatibus excitatos placat. Eſt digna quæ in vſum reuocetur, tum propter veteres, qui crebrò ea uſi ſunt, tum propter miram ſuam facultatem.

b *Drachmas duas.*) Nicolaus habet L α, id eſt, drachmam vnam, ſed minus rectè. Eſt enim climax, ideoq; vt primum eius pondus ſit drachmæ duæ oportet.

c *Scrupulum dimidium.*) Nicolaus habet, grana quindecim, id eſt, ſcrupulum dimidiũ, & grana tria. Nos ne Climacis rationem turbaremus, ſcrupulum dimidium tantum de pipere adijcere volumus.

ANTIDOTVS CORDIALIS.

Incerti autoris.

XLIX.

COr è peſtis contagione maximè conſeruat & tuetur. Accipit radicum dictamni albi, ſiue pſeudodictamni, zedoariæ, herbæ tunicæ vocatæ, ſeu betonicæ altilis, tormentillæ, añ vnc. dimidiam. Radicis pimpinellæ, drach. tres. Dictamni cretenſis, ſcordij, trifolij odorati, ligni aloes, añ drach. duas. Sigilli Lemnij, boli armenij, corticum citrij mali, croci, ſantalorum rubeorum & alborum, ramentorum eboris, añ drach. vnam. Coralli albi & rubei, charabe candidæ, vnicornu, phu, granatorum, margaritarum, hyacinthorum, añ ſcrup. duos. Serici crudi vſti, antheræ, maſtiches, añ drach. dimidiam. Oſsis cordis ceruini, ſcrup. vnũ. Moſchi, ambre, añ ſcrup. dimid. Sacchari albiſsimi, q̃d ſatis eſt.

DE MEDICAMENTIS TVM LENIENTIBVS ALVVM, TVM PVRGANTIBVS, LIQVIDIS ET ſolidis, Sectio quinta.

a FLORES CASIAE NIGRAE.

I.

SILIQVAE caſiæ ponderoſæ, & quæ concuſſæ non reſonant, aperiuntur, ac contenta in illis medulla cum laminis & ſeminibus ſuis eximitur. Exempta ſuper anguſtũ, ſetisq; equinis contextum inuerſum cribrum proijciuntur. Poſt cribro ſupra feruentis aquæ vaporem impoſito, medulla caſiæ auerſo cochlearis conuexo hinc inde traducitur, vt per cribrum paulatim traijciatur. Quicquid verò medullæ hac ratione per cribrum traiectũ eſt, con-

feſtim ſubindeaufertur, ne ſcilicet plus quàm conueniat vaporis aquę imbibat. Idq; tantiſper faciendum, donec [b] quantum voles collegeris.

ANNOTATIONES.

Flos Caſiæ. a *Flores Caſiæ.*) Differunt à Caſia extracta, de qua ſequenti capite dicemus. Nam flos Caſiæ eſt eius medulla, ſiue pulpa ſincera, quæ citra vllum decoctum ex ſiliquis exempta eſt. Proinde idem quod Caſia poteſt: nempe bilem & pituitam innoxiè à ventriculo leniendo aluum deducit, ac ſanguinis bilioſi, ipſiusq; bilis acrimoniam frangit, ſanguinemq; puriorem reddit. Thoracis, pulmonis, & aſperæ arteriæ phlegmonas reſoluit, easq; partes lenit: ipſe morſus omnis expers, præſertim cum ſucco vel ſerapio glycyrrhizæ ſumptus. Deniq; intemperiem renum calidam mitigat, cum ijs quæ vrinam mouent ſumptus, & in ijs calculum gigni prohibet.

Facultates florum Caſiæ.

Vt Caſiæ flos validius aluum ducat. b *Quantum voles colligere.*) Nam multa eius copia vna vice eximenda non erit, quòd repoſitus facilè aceſcat. Qui, vt vehementius moueat aluum, Caſiæ florē efficere cupiunt, ij in feruentem ac bullientem aquam folia Perſici, aut eiuſdem flores proijciunt. Horum ſiquidem vapor ex aqua ſublatus, & flori Caſiæ permixtus, efficit vt aluum magis ducat.

[a] CASIA EXTRACTA SINE folijs Senæ.

II.

Recipit prunorum numero duodecim. Violarum, manipulū vnum. Hordei repurgati, aniſi, polypodij, ſeminis cartami, aā drach. quinq;. [b] Adianti, thymi, epithymi, aā manipulum dimidium. Paſſularum, vnc. dimidiam. Seminis fœniculi, drach. duas. Seminis portulacæ, & maluæ, aā drach. tres. Glycyrrhizæ, vnc. dimidiam. Coquantur in aqua iuſtæ quantitatis, colentur, & in colatura diluantur medullæ caſiæ, libræ duæ. Tamar indorum, vnc. vna. Cinamomi, drach. tres. Sacchari optimi, libra vna. Coquantur ad perfectam conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

Caſia extracta. a Caſia extracta eſt, quæ ope iam dicti decocti è ſiliquis extrahitur, medulla. Siliquas quoq; hoc decocto interiore parte nonnulli colluunt, ac ſubinde alijs hic commemoratis adiectis, ad conſiſtentiam coquunt, ac Caſiam extractam nominant. Sunt qui pro Caſiæ medulla extrahenda, ſequenti decocto vti malint, quod habet, Florum violarum, manipulum vnum, & dimidium. Florum borraginis, bugloſſi, intybi, cichorij, aā Manipulum vnum. Prunorum damaſcenorum, numero quindecim. Paſſularum, vnc. vnam. Glycyrrhizæ, vnc. dimidiam. Oxyphœnicôn, vnc. vnam. Ficuum, numero ſex. Corticum myrobalanorum flauorum, chebulorum, aā vnc. dimidiam. Thymi, epithymi, aā drach. tres. Cinamomi, drach. duas, & dimidiam. Santali rubei, drach. dimidiam. Seminis fœniculi, drach. vnam, & dimidiam. Contuſa macerentur in tribus libris aquæ horis 24. dein bulliant, & decoquantur ad tertias: poſtea validè exprimantur, & adijciatur Sacchari, libra dimidia. In hoc decocto medullæ caſiæ è ſiliquis extractæ diluantur libræ tres, & decoquantur ad conſiſtentiam.

Decoctum aliud, quo extrahitur Caſiæ medulla.

Adiantum. b *Adianti.*) Officinæ noua appellatione Capillum veneris nominant.

CASIA EXTRACTA CVM folijs Senæ.

III.

Expeditè aluum ſubducit, inteſtinorum aſperitatem lenit, & morbis bilioſis ac melancholicis auxiliatur. Accipit caſiæ ſine folijs Senæ extractæ, libras duas. Pulueris foliorum Senæ, vnc. duas. Commiſceantur, & ad legitimā conſiſtentiam redigantur.

CASIA EXTRACTA PRO clyſteribus.

IIII.

Capit violarum florum, violarum foliorum, maluæ, mercurialis, betæ, parietariæ, aā manipulum vnum. Coquantur in aqua iuſtæ quantitatis, &

horum

horum decocto medulla caſiæ extrahatur, eiusq́; ſiliquæ eluantur. Dein accipiatur medullæ caſiæ hoc modo exemptæ, & ad conſiſtentiam coctæ, libra vna. Sacchari, libra vna, & dimidia, & coquantur ad perfectam conſiſtentiam.

ANNOTATIO.

Hæc Caſia iniecta per clyſterem, aluum leniter, & citra omnem moleſtiam ſubducit: eſtq́; pro delicatulis ac mollioribus aptiſsima.

[a]DIA CASSIA CVM MANNA.

Incerti autoris.

V.

Confertijs qui dura ſunt aluo. hanc enim leniter & citra moleſtiam ſubducit, ac flauam educit bilem, febresq́; inde natas mitigat. Habet prunorum damaſcenorum, vnc. duas. Florum violarum, Manipulum vnum, & dimidiũ. Aquæ fontanæ, vnc. decem & octo. Bulliant vſq; ad medietatis conſumptionem, colentur, & in colatura diluantur medullæ caſiæ, vnc. ſex. [b]Pulpæ tamarindorum, vnc. vna. Mannæ optimæ, vnc. duæ. Serapij violacei, vnc. quatuor. Sacchari candidi, ſacchari penidij, añ vnc. vna. Sacchari violacei, vnc. quatuor. Commiſceantur, & ad iuſtam redigantur conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

a Diacaſsia.) Non eſt in frequenti medentium vſu: tamen quum pleriq; varietate delectentur, eaq; compoſitione vtantur, ſilentio tranſire illam noluimus.

b Pulpæ tamarindorum.) Hæc quidem inſtar florum Caſiæ fit, Tamarindis per cribrum è pilis equinis contextum, anguſtumq́; traiectis. *Pulpa tamarindorum.*

DIA MANNA, [a]NICOLAI.

VI.

Prodeſt ad purgandum ſanguinem, flauam & atram bilem reprimendam, ad iecur calefactum, & vniuerſi corporis purgationem. Capitadianti, [b]ſcolopendrij, [c]lichenis, añ vnc. tres. Seminum cucurbitæ, citruli, cucumeris, melonis repurgatorum, violarum, añ vnc. vnam. Prunorum damaſcenorum, numero viginti. Coquantur in ſufficienti aqua ad dimidias, dein colentur & exprimantur: inq; colatura diluantur mannæ optimæ, ſacchari violacei, medullæ caſiæ recens extractæ, añ vnc. quatuor. Tamarindorum, ſacchari roſacei, añ vncia vna. Coquantur ad mellis conſiſtentiam, & deinde ſequentes inijciantur ſpecies, quæ habent ſeminum quatuor frigidorum decorticatorũ, florum violarum, & nympheæ, ſeminum lactucæ, [d]intybi anguſtifolij, portulacæ, añ vnc. vnam. Rhei barbari, foliorum ſenæ, añ vnc. vnam, & drach. vnam. His accuratè permiſtis & ſubactis, fiat electuarium.

ANNOTATIONES.

a Nicolaj.) Non extat, quod ſciam, in Græco manuſcripto Nicolai codice. Ex Latinis igitur deſumpta eſt, & in pleriſq; officinis vſitata.

b Scolopendrij.) Hoc nomine intelligenda ſtirps erit, quæ Seplaſijs barbara voce Ceterach dicitur, vt alibi fuſius docuimus. *Scolopendrium.*

c Lichenis.) Lichen herba eſt, quæ officinis Hepatica nominatur. *Lichen.*

d Intybi anguſtifolij.) Vulgus medicorum Scariolam vocat. *Intybum anguſtifolium.*

ELECTVARIVM LENITIVVM,

Incerti autoris.

VII.

Valet in febribus ex humorum putredine natis, & pleuritide. Emollit enim aluum, & vtranq; bilem ſine moleſtia & innoxie educit. Accipit paſſularum, exemptis acinis, vnc. duas. [a]Adianti nigri, violarum, hordei repurgati, añ Manipulum vnum. [b]Ziziphorum, [c]myxorum, añ numero viginti. Gly-

cyrrhizæ, vnciam dimidiam. Prunorum exemptis nucleis, tamar Indorum, añ drach. ſex. Senæ, polipodij, añ vnc. duas. Mercurialis, manipulum vnum, & dimidium. Decoquantur ex præſcripto artis in aqua iuſtæ quantitatis, dein per colum traijciantur: & colaturæ addantur medullæ caſiæ, pulpæ [d] oxyphœnicôn, pulpæ prunorum, ſacchari optimi, ſacchari violacei, añ vnc. ſex. Pulueris ſenæ, vnc. tres, drach. tres, & dimidia. Coquantur ad conſiſtentiam perfectam, & fiat electuarium.

ANNOTATIONES.

Adiantum nigrum. a *Adianti nigri.*) Adiantum nigrum, eſt altera Capilli veneris ſpecies: quam in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo deſcripſimus, & pinximus. Niſi quis Trichomanes hoc nomine accipere velit.

Zizipha. b *Zizipha.*) Fructus ſunt officinis Iuiubæ dicti.

Myxa. c *Myxorum.*) Myxa fructus ſunt, qui Seplaſijs hodie Sebeſten nominantur.

Oxyphœnica. d *Oxyphœnicon.*) Oxyphœnica ſunt fructus, quos Tamar indos appellant, quod lib. 1. quoq; diximus, ad quem perpetuo in ignotis dictionibus pharmacopœi cõfugere debent.

MEDVLLA SEV PVLPA prunorum.

VIII.

CAlorem, ac ſitim in febribus mitigat & extinguit. Recipiuntur pruna grandia, acida & vinoſa, quantitate qua lubet: & exemptis nucleis in fictili vitreato coquuntur, deinde per cribrũ ſetaceum traijciuntur. Traiecta medulla iterum lento igne ad iuſtam conſiſtentiã coquitur, & ſine ſaccharo reponitur.

ANTIDOTVS E [a] DAMASCENIS prunis. Nicolai Myrepſici.

IX.

FAcit ad acutas, ardentes, omnesq; alias febres, nempe tertianas continuas, hecticas, maraſmodes, lipyrias, & in ſumma ad omnem febrilem affectum. Capit pruna Damaſcena centum. Hęc in aqua [b] iuſtæ quantitatis decoquuntur, [c] quoad tertia pars aquæ abſumpta fuerit, dein ab igne remouentur. & vbi modice refrixerunt, ſubiguntur, & probe manibus cõfricantur, tantiſper dum caro eorũ omnis diſſoluitur in aqua: & oſſa duntaxat, & cortices remaneant. Poſtea cribro raro tranſmittuntur, relicto hoc iure, [d] aliaq; accepta aqua, illi imponuntur violarum vnc. dimidia. Sacchari libræ duæ, & lento igne ad mellis, aut [e] Serapij craſsitudinem decoquuntur. Dein ab igne remouentur, & per ſaccum transfunduntur. Hoc peracto, accipitur de aqua prunorum Damaſcenorum, quæ prius per cribrum transfuſa, & in ſuccum redacta fuit, libra vna, & commiſcetur cum [f] Serapio violarum, ſimulq; iterum bulliant, donec vtraq; ad mellis conſiſtentiam veniat. Dein ab igne deponuntur, & ſinuntur, accipiturq; Oxyphœnicorum, medullæ caſiæ extractæ, añ vnc. vna, & [g] cum aqua altera calida probe ſubiguntur, ac ſubacta per ſaccum transfunduntur: atq; hæc eadem aqua rurſus conijcitur in lebetem, in quo eſt ſuccus prunorum & ſerapium. Vbi probe [G] ſimul ſubacta fuerunt, iterum [h] calido cineri imponuntur, & poſteaquam vna ebullitione in altum ſublata fuerunt, ab igne remouentur, & rudicula aut cochleario probe agitantur. Dein inijciuntur ſantali albi & rubei, [§] ſpodij, [‡] rhei barbari, añ drach. tres. Roſarum, violarum, ſeminis portulacæ, [i] intybi, [*] oxyacanthæ, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthæ, añ drach. duæ. Seminum melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli repurgatorum, añ [H] drach. duas. Omnia hæc ſimul trita, & per cribrum probe traiecta, lebeti, vt dictum eſt, inijciuntur, & calefacta, ſimulq; ſubacta in vaſe reconduntur. Quod ſi, vt hæc Antidotus aluum ſubducat ac purget, efficere volueris, vbi ab igne illam remoueris, admiſce dacrydij, [k] drach. quatuor, in ſingulas libras.

* *Berberis.*

ANNO-

ANNOTATIONES.

a E Damaſcenis prunis.) Nicolaus hanc Antidotum ita vocat, nempe ἀντίδοτον τὴν διὰ δαμασκηνῶν. Diaprunum alij, officinæ Diaprunis nominant: & eam quidem quæ citra Dacrydij adiectionem conſtat, ſimplicem: eam verò quæ dacrydium recipit, Solutiuam appellant. *Diaprunis ſimplex. Solutiua.*

b Iuſtæ quantitatis.) Tanta nimirum, quæ pruna tegere queat.

c Quoad tertia pars.) Sic habet Nicolai codex manuſcriptus Græcus, quem in hac deſcribenda Antidoto ſecutus ſum. Latini codices Pruna percoquenda eſſe vſq; ad diſſolutionem præcipiunt: quod in idem recidit cum eo quod paulo pòſt Nicolaus ait, tantiſper manibus eſſe confricanda, donec caro eorum omnis diſſoluatur.

d Aliaq; accepta aqua.) Hic plurimùm variant latini codices, ac aquam in qua pruna bullierunt, accipiendam eſſe præcipiunt, & in ea dimidiam vnciã violarum cum ſacchari duabus libris coquendam eſſe docent.

e Serapij.) Serapium vocamus id, quod vulgus pharmacopœorum & medicorum Syrupum nominant. *Serapium.*

f Serapio violarum.) Quod ſcilicet ex alia aqua, violis, & ſaccharo confectum eſt.

g Et cum aqua altera calida.) Et hic iterum variant Latini codices: & Oxyphœnica, ſeu Tamar indos, & caſiam extractam cum aqua prunorum, ad craſsitudinem decocta permiſcendam, & ſubigendam eſſe iubent.

G Simul ſubacta.) Quod ſane hîc & in omnibus medicamentis purgantibus obſeruandum erit. Sic enim in illis omnia ligneo piſtillo & rudicula miſcenda ſunt, vt omnia vnum & idem tum conſiſtentia, tum colore eſſe videantur. Si enim negligenter commiſcentur, ſæpe vſu venire ſolet vt ſpecies in vna parte quaſi conglobentur, in alia verò vix ſenſũ percipi queant. Vnde profecto ægris non parum periculi eſt, medicis verò & pharmacopœis ignominiæ ac calumniæ occaſionem affert.

h Calido cineri.) Aut lento igni, vt Latini habent codices, admouentur.

§ Spodij.) Hoc etiam in loco Spodium intelligit Myrepſus id, quod alio nomine Ebur vſtum dicitur. Habet enim id, perinde atq; Santala, adſtringendi ac roborãdi facultatem, vt iam ſæpenumero monuimus. Ne ſcilicet per hoc quiſpiam imperitus Spodium Græcorum, aut cannæ dictum inaudiat.

* Notat me hoc quoq; in loco Franciſcus Alexander, quod poſt rhei barbari mentionem cinnamomum omiſerim, quaſi verò mihi inſerendũ huic compoſitioni fuerat, quod in græco codice deſiderabatur. Scio quidem eius fieri mentionem in Nicolai Præpoſiti codice, mirari autem ſatis non poſſum, cur hoc loco eius lectionem ſequi voluerit, quem tamen in Hiera legadij diſertis verbis ſcribit, neq; literas ſcire, neq; natare, & omnia peruertiſſe, deprauaſſe, ac corrupiſſe, atq; à Myrepſi mente abalienaſſe. Et quare adijceremus, tanta præſertim copia, cinnamomum, quum hoc antidotum ad extinguendum febrilem calorem potiſsimum ſit paratum? Sed voluit Matthiolum, quem tamen hoc nomine reprehendit nunquam non, imitari Franciſcus, non ſine multorum riſu.

i Intybi.) Simpliciter in Græco manuſcripto Nicolai codice ἰντύβου. Latini habent Scariolæ, & ad anguſtifolium Intybum detorquent. Verùm nihil refert, vt ſæpe iam diximus, Scariolæ aut Endiuiæ vocatæ herbæ ſemen accipiant pharmacopœi, quum eiuſdem eſſe vtraſq; facultatis conſtet. Legitimo autem de Intybo mihi ſermo eſt, non de adulterino, quod eſt Lactuca ſylueſtris, vt lib. 1. quoq; monuimus. *Intybum.*

H Drachmam vnam.) Negare non poſſum, me in Myrepſo conuertiſſe drachmas duas, quia ille habeat L β. Quia verò quum codicem græcum inſpicerem, video me in margine alteram etiam annotaſſe lectionẽ, quod nimirum aliqui pro β, legerent α. Sed ne alij Præpoſiti illius deprauatoris me temerè motum autoritate dicerent, mutata hac lectione, Myrepſi vt præferrem placuit. Habet igitur nunc eius varietatis rationem Franciſcus. Quod non vſquequaq; meam lectionem ſequitur, id & ego facio.

k Drachmas quatuor.) Nicolaus græcus non exprimit pondus. Latini autem codices habent, Septem drachmarum pondus. Sunt autem ex pharmacopœis qui plus, & qui minus dacrydij adijciunt. Alij enim ad ſingulas libras vnciam vnam dacrydij, alij vnciam dimidiam, ſicq; medicis ignorantibus mirificè imponunt. Nam tum accidere ſolet vt medicamentum exhibitum vel vehementius, vel minus quàm exiſtiment aut ſperarint purget. Præſtat autem in medio conſiſtere, & ad ſingulas libras addere dacrydij vnciam dimidiam. Cæterùm codex Nicolai Cinamomum non habet, ideo nos quoq; illud omiſimus: Cucumeris autem diſertè meminit, quare omitti non debet. Quæ adijcere propter Cordum voluimus, qui diuerſum in ſuo medicamentario libro annotauit. *Cordus.*

ELECTVARIVM [a] E MYXIS. MONTAGNANAE.

X.

COnfert febribus bilioſis intermittentibus, ac continuis exquiſitis, febriumq́ vehementiam ſedat, ſitim extinguit, vigilias arcet, & acres humores per vrinam educit. Habet myxorum recentium ſine oſsibus, vnc. quinq́. [b] Macerentur in libra vna aquæ ſtillaticię violarum, deinde bulliant & colentur. Decocto percolato admiſceantur aquarum iridis, [c] anguriæ, añ vnc. ſex. Prunorum ſiccorum contuſorum, oxyphœnicôn, añ vnc. quinq́. Seminum cucurbitæ, cucumeris, melonum, citruli, añ vnc. vna, & dimidia. Succi mercurialis, vnc. quatuor. Coquantur ad dimidias, dein validè exprimantur, ac colo traijciantur, adijciantuŕq penidiorum vnc. octo. Antidoti è prunis ſimplicis, libra vna, & dimidia. [d] Dacrydij, drach. tres. Miſceantur, & formetur electuarium. Propinatur pondere vnciæ vnius.

ANNOTATIONES.

Myxa. a *E myxis.*) Myxa recentioribus Græcis, vt iam aliquoties diximus, & Myxaria per diminutionem dicta, officinis Sebeſten vocantur. Quapropter præſens Electuarium Seplaſiarijs, & medicis hodie Electuarium de Sebeſten appellatur.

Electuarium de Sebeſten. b *Macerantur.*) Non latet, alios alia ratione hoc medicamentum parare: tamen hæc viſa eſt mihi melior.

Anguria. *Cordus errat.* *Aqua anguriæ.* *Aqua iridis.* c *Anguriæ.*) Anguria non eſt niſi Cucumis omnis generis: & nequaquam, vt Cordus annotauit, Melon magnus. Nam quod veteres Græci σίκυον, Aëtius, Simeon Sethi, Nicolaus, & alij recentiores Græci ἀγγουρίαν nominant. Per aquam igitur Anguriæ, Montagnana intelligit ſuccum Cucumeris: & per aquam iridis, ſuccum iridis. Et hoc loco me pungit Franciſcus Alexander, falſò q́ perſtringit, quod flores violarũ & citrulos omiſerim, quum bona fide Montagnanæ compoſitionem ad verbum ex eius libro deſcripſerim, in quo florum violarum nulla fit mentio. Quid enim attineret illos adijcere, quum libra integra aquæ ſtillaticiæ earundem ingrediatur. Citrulorum verò vnciam & dimidiam inſerui. Vt meræ ſint Franciſci calumniæ

Dacrydium. d *Dacrydij.*) Dacrydium eſt, id quod corrupta voce officinis, & vulgò medicorum Diagridium dicitur, vt iam aliquoties monuimus.

[a] HIERA [b] VETERVM SIMPLEX.

XI.

Hiera ſimplex. HIera veterum ſimplex hodie appellata, præſtantiſsimum medicamentum eſt ad vitioſos ſuccos, qui in ventriculi tunicis hærent. Vtiliter quoq́ exhibetur ijs qui ſuffuſorum imagines, & alia ſymptomata ex ſtomachi vitio patiuntur: & præterea ijs qui aluo adſtricta ſunt, & mulieribus quæ non probè purgantur. Accipit cinamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, croci, chiæ maſtiches, añ drach. ſex. [c] Aloës, drach. [d] centum. Mellis deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Hiera vnde dicta. *Picra.* a *Hiera.*) Ita nominarunt Græci, quaſi ſacram, ab operibus & facultatibus ſuis diuinis & mirabilibus: aut certè quaſi magnam. Solenne enim eſt Græcis ἱερὸν appellare magnum. Magna itaq́ eſt, propter excellentes ſuas facultates. Iiſdem quoq́ picra, vt hodie etiam, vocabatur: id eſt, amara, ob aloën, quæ mirificè amara eſt, & magna copia eius compoſitionem ingreditur.

Hiera non à Galeno inuenta. b *Veterum.*) Quod adiecimus, ad detegendum errorem eorum, qui hieram hanc Galeni eſſe putant. Neq́ enim à Galeno inuenta, ſed multis ante ipſum annis celebrata fuit à Themiſone, Aſclepiade, & alijs quibuſdam vſurpata. Sic q́ Romæ Galeni temporibus parabatur.

Aloës. c *Aloës.*) Simpliciter effertur, quod hanc dupliciter confectam habuerunt: vnam ex elota aloë, alteram ex non lota. Prior aluum minus ſubducit, & ventriculum magis roborat. Siquidem lota aloë multum medicamentoſæ facultatis depoſuit. Altera magis aluum ſubducit, & minus roborat. Poſſet itaq́ vtroq́ modo à pharmacopœis parari, & prior appellari Hiera ſimplex cum aloë lota: altera vero cum aloë illota.

Error phar- d *Centum.*) Hinc patefit error officinarum noſtrarum, quæ ad omnia ſimplicia ſimul

ſumpta

ſumpta duplam, id eſt, ſeptuaginta duarum drachmarum tantum aloẽn, idq́ ex Meſuæ fi- lij autoritate, admiſcent, quum veteres triplam eiuſdem portionem reliquis miſcuerint. Nam pro aliorum cuiuſq; drachmis ſex, quæ in vniuerſum ſunt triginta ſex, adijciunt aloës centum drachmas. Hinc eſt quòd hieræ picræ veterum ſiccæ drachma vna probè purgat, quum vulgaris officinarum hieræ ſiccæ drachma vna, & dimidia, parum ſit efficax. Adeo vt interdum ad duas, & plures etiã progrediendum ſit. Debent itaq; deinceps pharmacopœi Hieram ad modum à veteribus, aut Galeno præſcriptum parare. *macopœorũ.*

HIERA [a] GALENI.

XII.

IDem quod prior poteſt. Recipit cinamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, maſtiches chiæ, añ drach. ſex. [b] Croci, drach. quinq;. Aloës, drach. nonaginta. Mellis deſpumati quantum ſufficit.

ANNOTATIONES.

[a] Hæc Hiera meritò Galeni dicitur, quod ea, vt metipſe lib. 2. de Compoſ. medic. localium, cap. 9. teſtatur, vſus ſit, nec temerè. Nam ad eum conſtructa modum præſtantior eſt. Siquidem nimiam aloës copiam centum drachmas eſſe idem docet, ad proportionem reliquorum quibus hæ adduntur: quapropter per nonaginta duntaxat drachmas Hieram compoſuit.

[b] *Croci, drach. quinq;.)* Crocum parcius miſceri voluit Galenus: quòd ſint, quorum capita Crocus odore ſuo ferit.

HIERA CVM AGARICO.

XIII.

HAbet ſpecierum hieræ ſimplicis ſine aloẽ, agarici trochiſcati, añ vnc. dimidiam. Aloes illotæ, vnc. vnam. Mellis deſpumati, vnc. ſex.

HIERA COMPOSITA.

Nicolai Myrepſici.

XIIII.

FAcit ad vitium ſtomachi, & cruditatem, ileum, ſubuerſiones, capitis dolores, hemicraniam, lienoſos, iecineroſos, ſtomachicos, & vomentes cibum. Similiter anginoſos, epilepticos, deſtillatione laborantes iuuat. Capit cinamomi, ſpicę nardi, croci, florum iunci odorati, aſari, caſiæ ligneæ, xylobalſami, carpobalſami, violarum, abſinthij, epithymi, agarici, roſarum, turpeti, maſtiches, pulpæ colocynthidis, añ [a] drach. dimidiam. Aloes flauæ, [b] quantum omnium aliarum ſpecierum. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt. Datur pondere vnciæ dimidiæ.

ANNOTATIONES.

Ad enematum vſus valdè vtilis.

[a] *Drach. dimidiam.)* Cordus habet ſcrupulos duos. Sed nos fidem Græci codicis ſecuti ſumus, qui habet drachmam dimidiam. *Cordus.*

[b] *Quantum omnium aliarum ſpecierum.)* Id eſt, drachmas octo.

HIERA [a] LOGADII.

Nicolai Myrepſici.

XV.

MAla diuturna ex melancholia facta tranſmutat, & propulſat. Appetentiam excitat, & robur corpori inducit, ægrotantemq́; hilarẽ reddit. Comitiali morbo laborantib. vertiginoſis, ſubitò cõcidentibus, ſpumantibus & linguam mordentibus conuulſis, ita vt putentur ab aliquib. à dęmone obſeſsi eſſe, confert. Bilioſis, & elephantia correptis inter initia cõuenit. Prodeſt ijs qui feris impetiginibus laborant, lethargicis, & ijs qui inuoluntariè alui excrementa

emittunt,

emittunt, potiſsimùm verò ijs qui lethalia venena hauſerunt. Dolorem quoq; ſedat, & iocineroſis vtilis eſt. Datur etiam pleuriticis, & ijs quibus pericardium laborat. Educit enim vitioſos humores, & mouet mulierum menſtrua. Iſchiadicis, & lumborum dolore infeſtatis admodum competere creditur, & omnibus diuturnis vitijs, ter ſingulis menſibus ſumpta. Accipit pulpæ colocynthidis, polypodij, añ [b] drach. duas. Euforbij, [c] polij, coccognidij, añ drach. vnam, & dimidiam, grana ſex. Abſinthij, myrrhæ, añ drach. vnam, grana duodecim. Centaurij minoris, agarici, ammoniaci thymiamatis, folij, [d] ſcillæ, ſpicæ, dacrydij, añ [e] drach. vnam. Aloes flauæ, [f] corymborum thymi, caſiæ ligneæ, chamedryos, bdellij, marrubij, añ [g] ſcrup. vnum, grana quatuordecim. Cinamomi, opopanacis, caſtorij, ariſtolochiæ longæ, trium piperum, croci, ſagapeni, ſeminis petroſelini, añ drach. dimidiam. Ellebori nigri & albi, [h] grana ſex. Mellis deſpumati, quod ſatis eſt. Datur pondere trium drachmarum.

ANNOTATIONES.

Cordus. — *a Hiera Logadij.*) Sic rectè inſcribitur, Aëtio & Nicolao teſtibus hæc compoſitio. Cordus ſecutus Latina & mendoſa exemplaria, Hieralogodion inſcripſit. Latini autem codices Nicolai præpoſiti nominati, Hieralogodiũ memphitum appellant, quum tamen Hiera logadij Memphitæ apud græcum Nicolaum ab ea ſit diuerſa.

Ridicula interpretatio Platearij. — Ridiculum autem eſt, quod in huius vocis interpretatione affert Platearius. Siquidem ille ait, Dicta eſt hiera, id eſt, ſacra: & logos, ſermo: & memphitum, impeditum. curat enim impeditã locutionem. Reim dich punrſchůch. Quid hac interpretatione ineptius confingi potuiſſet? quum ſatis conſtet, Logadium proprium eſſe nomen eius, qui huius Hieræ autor fuit. Is Memphites dictus eſt ab oppido Memphi, vnde oriundus fuit. Sed mittamus has ineptias.

b Drach. duas.) Nicolaus græcus manuſcriptus habet diſertè Drachmas duas. Quapropter non eſt legendum vncias duas, vt in nonnullis mendoſis exemplaribus ſcriptum reperitur.

Polium. — *c Polij.*) Simpliciter legitur tam in Græco, quàm in Latino codice. Montanum igitur intelligitur.

Cordus. — *d Scillæ.*) Simpliciter eſt in omnibus latinis & græcis Nicolai codicibus. Cordus autem aſſatæ, ex Aëtio adiecit.

Nicolai locus reſtitutus. — *e Drach. vna.*) In græco Nicolai codice eſt Vncia vna. Sed videtur hoc pondus eſſe nimium, adeoq; locus mendoſus: quod etiam teſtantur Latini codices, in quibus omnibus legitur Drachma vna.

Corymbi thymi. — *f Corymborum thymi.*) Corymbos alij comas nominant, quod in idem recidit. Intelligit enim ſummitates, ſiue cacumina Thymi.

Cordus errat. — *g Scrupul. vnum.*) Ita Græcus manuſcriptus Nicolai codex habet. Quare Cordus non rectè immutauit hoc in loco põdus, & pro ſcrupulo vno ſubſtituit ſcrupulos duos, quum conſtet, Latinum quoq; codicem duntaxat ſcrupulum vnum habere.

h Grana ſex.) Manuſcriptus Nicolai codex legit Drachmas ſex, ſed repugnãtibus omnibus Latinis exemplaribus. Accedit, quòd pluſquam dimidia huius Antidoti pars ex purgantibus medicamentis conſtet, etiam ſi grana ſex tantum de Elleboris accipiantur. Quapropter cenſeo ſufficere grana ſex.

HIERA PACCHII [a] SCRIBONIJ LARGI.

XVI.

SAnat morbo comitiali correptos, furioſos, vertigine laborantes, diutino capitis dolore infeſtatos. Item ad lateris dolores facit, aſthmaticos, vocem amiſſam, ſubitas præfocationes, incubum, conuulſionem caninam vocatam: ad eos qui ex alto lapſi ſunt, neruorum tenſiones, reſolutionesq;. Prodeſt articulari morbo, ad ſpinæ ac lumborũ dolores. Item podagræ mirificè auxiliatur. Duritias in mulierum mammis cum dolore conſiſtentes leuat, & interdum ex integro ſanat. Stomachicis mirum in modum confert. Remedio eſt ijs, quibus

cibus

cibus in ventriculo aceſcit, & nauſea aſsiduè infeſtātur, & ſaliua abundant. Melancholicis autem præcipuè benefacit. Recipit ſtichadis, marrubij, [b] chamædryos, agarici, colocynthidis, aā [c] drach. decem. Opopanacis, ſagapeni, ſeminis petroſelini, [d] ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, aā drach. quinque. Cinamomi, ſpicænardi, myrrhæ, [e] polij, croci, aā drach. quatuor. Opopanax & ſagapenum in mortario teruntur, adiecto melle tenui: id eſt, quàm liquidiſsimo. Cætera arida trita & cribrata melle deſpumato, ad comprehendēdum ac continendum ſufficienti excipiuntur.

ANNOTATIONES.

a Scribonij Largi.) Qui libri ſui de Compoſitione medicamentorum cap. 97. & ſequentibus aliquot, hanc Hieram ad Pacchium Antiochum auditorem Philenidis Catinenſis autorem refert, & miris laudibus in cœlum vſque effert. Siquidem illum, ex ea magnum, ob crebros ſucceſſus, quæſtum feciſſe in difficilimis vitijs idem teſtatur. Nec ſe viuo vlli compoſitionem hanc dediſſe, ſed poſt eius mortem in manus ſuas veniſſe ſcribit. Et quum alij etiam qui hac Hiera vſi ſunt, eius efficaciam aliquoties experti ſint, præſtat in noſtris etiam officinis hanc conſtructam habere: atque vt paratam omnes habeant, hortor. Nicolaus hanc itidem deſcribit Sectione 23. atqui appellat Hieram è Marrubio. *Pacchius.* *Hiera ex marrubio.*

b Chamædryos.) In Nicolao eſt, χαμαίϱοτος: aut mendoſè pro χαμαιδρύος, vt in Scribonio legitur, ſcriptum: aut vox noua, idem quod χαμαιδρύος ſignificans.

c Drachmas decem.) In Scribonio, vt Romano, veluti nonnullis videtur, ſcriptore, eſt pondus Romanum, nempe denarius, drachma paulo grauius: propterea quòd ſeptem denarij conſtituant vnciam, quum non niſi octo drachmæ vnciam faciant. Nos Nicolàum, & ſolennem iam conſuetudinem ſequentes, vſitatum officinis pondus vſurpare maluimus.

d Ariſtolochiæ rotundæ.) In Scribonio eſt, Mali terræ. Non eſt autem malum terræ, niſi Ariſtolochia rotunda: quòd radicem habeat inſtar mali rotundam, in terra hærentem. *Malū terræ.*

e Polij.) Scribonius habet Folij. Sed quum in Nicolao ſit Polij, & folium hodie verum non agnoſcatur, præſtat Polium ſumere quàm folium.

HIERA [a] EX COLOCYNTHIDE. Nicolai Myrepſici. XVII.

Confert ad capitis dolorem, vertiginem, morbum comitialem, cholericos, melancholicos, pituitoſos, quartanos, hydropicos, pleuriticos, nephriticos, reſolutos, ſtomachicos, morbo regio correptos, lienoſos, iocineroſos, lethargicos. Arteriæ raucitatem ſanat, & vniuerſo corpori ſanitatem affert. Habet aloes flauæ, ſeminis petroſelini, abſinthij, piperis nigri, aā drach. duas, ſcrup. duos. Colocynthidis, ſcillæ aſſatæ, agarici, ellebori nigri, ammoniaci, ſulphuris, hyperici, aā drachmas duas. Epithymi, polypodij, bdellij, ſucci chamædryos, [b] braſſicæ tenuis, caſiæ, aā vnciam dimidiam. Myrrhæ, ſagapeni, ariſtolochiæ longæ, piperis albi, longi, cinamomi, opopanacis, caſtorij, aā vnciam vnam. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Ex Colocynthide.) Nicolaus Magnam Galeni nominat, nec immeritò: quia ea eſt quā Galenus crebrò vſurpauit, præſertim lib. 1. de Compoſitione medicament. local. capite 2. & Hieram ex colocynthide vocat: vt alibi fuſius monſtrauimus. Et eſt bona admodum compoſitio Hieræ, & digna quæ in vſum reuocetur, & in omnibus officinis parata habeatur. *Hiera magna Galeni.*

b Braſsicæ tenuis.) Nicolaus habet, Braſsicæ exiguæ. Exiguam autem vocat, quæ tenuia, & minora quàm alia genera, folia obtinet: quam nos hic, & alibi Tenuem appellauimus. *Braſsica tenuis.*

ANTIDOTVS E PSYLLIO. [a] Nicolai Myrepſici. XVIII.

FLauam euocat bilem, ob id febribus ardentibus, acutis, & curatu difficili-bus auxiliatur. Item dolori capitis, & vertigini, à bilioſorum humorum euaporationibus procreatis. Morbo regio, & iecori ſupra modum calefacto, & immodicæ ſiti. Capit ſucci [b] bugloſsi, boraginis, apij, [c] intybi, añ lib. duas. Poſtquam coquēdo deſpumati ac probè repurgati fuerint, illis inijciantur caſ-ſuthæ, [d] aniſi, ſenæ, añ vnc. dimidia. Capilli veneris, Manip. vnus. [e] Fumariæ, vnc. tres. Aſari, [f] drach. quatuor. Spicæ nardi, drach. duæ. Iniecta & cōmixta cum ſuccis ferueāt, bulliantúe ad dimidias. Dein ab igne remoueantur, & quo-ad refrigerentur dimittantur, ac manibus probè [g] ſubigantur, donec omnia ſi-mul in ſuccum redigantur. Poſtea adijce violarum vnc. tres. Epithymi, vnc. duas, rurſúsq; parum decoque. Deinde ab igne amoueto, & inijce pſyllij, vnc. tres, & iterum [h] modicè admodum decoque agitatoq;, & ſubigito, & colato. Decocti colo transfuſi accipe lib. quatuor. Sacchari [i] lib. tres. [k] Dacrydij, [l] vn-cias tres, & ſubacta lento igne decoquito. Poſtea adijce paſtillorum è roſis, & è ſpodio, & rheibarbari, añ vnc. vnam. Paſtillorum ex oxyacantha, vnc. dimi-diam. Tritos & ſubactos cum omnibus prædictis commiſce, & in vaſe re-condito.

ANNOTATIONES.

a Nicolai.) Etſi enim Meſuæ filius hanc quoq; Antidotum deſcribit, tamen Nicolai de-ſcriptionem illius, vtpote meliorem, exquiſitiorem, ac magis emendatam, præferendam eſſe putauimus. Antiquioribus hoc Antidotum fuit celeberrimum, quod bilis feruorem retundat, & ſanguinem mirificè repurget. Debetq; hodie hoc nomine eſſe vſitatiſsimum.

Bugloſſum. *b Bugloſsi.*) Per Bugloſſum non inaudiendum eſt, id quod hactenus ita nominarunt officinæ, & vulgus medicorum. Siquidem idipſum eſt Echij ſpecies, vt alibi demonſtra-*Cordus errat.* uimus. Neq; Bugloſſum Italicum, vt Cordus putat, quod & ipſum Echij genus ſit. Sed il-lud potius, quod nos in primo de Stirpium hiſtoria tomo Bugloſſum ſylueſtre, & Germa-nicè **Bruchkraut** appellauimus: quod verno tempore floribus ſuis duntaxat redimitum *Bugloſſum domeſticum.* inuenitur. Atque hoc quod dicimus, confirmat Meſuæ filius, qui Bugloſsi domeſtici & ſylueſtris meminit. Per domeſticum, Borraginem: per ſylueſtre, id quod iam indicaui-*Sylueſtre.* mus, intelligens.

Intybum. *c Intybi.*) Sic ſimpliciter in Nicolao eſt ſcriptum. Meſuæ codices Endiuiæ habent. Pa-rum autem refert, Endiuiam aut Scariolam vſurpes, vt ſæpe iam diximus, quòd eiuſdem ſint facultatis.

d Aniſi.) Non eſt in Nicolao, ſed ex Meſuæ adiectum. Nihil autem refert, ſi etiam o-mittatur.

e Fumariæ.) Meſues habet Succi fumariæ. Mihi magis arridet, vt cum Nicolao ad ſtir-pem referamus. Nam ſi de ſucco intelligendum eſſet, potuiſſet antea inter ſuccos recen-ſeri.

f Drachmæ quatuor.) Ita eſt in Nicolai codice Græco, nempe ζ δ. Quapropter in non-*Cordus errat.* nullis Meſuæ codicibus falſò legitur, vnciæ quatuor. Cordus non rectè legit hic drachmæ duæ.

g Subigantur.) Dicitur pro eo quod alij, Exprimantur, efferunt.

h Modicè admodum decoque.) Meſues iubet macerari vigintiquatuor horis. Mihi ma-gis probatur Nicolai ſententia, qui modicè ſemen pſyllij bullire ſuadet. Hac enim ratione plus facultatis è pſyllio exit, quàm ſi maceretur. Quod etiamſi ad aluum ſubducendam nihil conducit, quod tamen Arabes, præſertim Meſuæ filius conſtanter affirmant: tamen prodeſt ad extinguendum febrilem calorem, plurimam Pſyllij eſſe facultatem.

i Lib. tres.) Exemplaria Meſuæ filij habent minus, nempe lib. duas, & dimidiam. Sed nos maluimus Græci Nicolai codicis fidem ſequi, qui habet, λb. γ.

k Dacrydy.) Meſuæ habet, Dacrydij in cotoneo malo aſſati. Verum quum Nicolaus iubeat Dacrydium eſſe coquendum lento igne, non eſt opus vt prius in cotoneo malo aſ-ſetur: propterea quòd ſi antea coctum, iterum coquendum miſcetur, leniet tantum Anti-dotus, non etiam purgabit, aut ſoluet. Quare Nicolai ratio, qui crudum Dacrydium mi-ſcendum eſſe putat, melior eſt ea quæ à Meſuæ præſcribitur.

l Vncias tres.) Meſuæ filius habet vnc. tres, & dimid. Sed Nicolaus diſertè habet 8ᵹ. γ. Atque hunc potius quàm Meſuæ filium ſequendum eſſe iudicauimus. Quod nimirum, trium vnciarum dacrydij pondus, ſit ſatis magnum, vt nō ſit neceſſe accedere dimidiam.

Anti-

ANTIDOTVS E [a]SVCCO roſarum. Nicolai.

XIX.

FLauam bilem citra moleſtiam educit. Salubre prorſus medicamentum ad morbos articulorum, è bilioſis & calidis humoribus natos, febresq́ tertianas. Accipit ſacchari, ſucci roſarum, añ libram vnam, vnc. quatuor. Trium ſantalorum, añ drach. ſex. Dacrydij, vnc. vnam, & dimidiam. [ß] Spodij, drach. tres. [b]Succi ſemperuiui, ſcrup. vnum. Succus roſarum cum ſaccharo ad iuſtam conſiſtentiam coquatur, dein adijciantur ſpecies, & formetur Electuarium. Digeritur etiam cum ſaccharo albiſſimo, quod ſatis eſt, in ſolidam formam.

ANNOTATIONES.

a E ſucco roſarum.) Ita hodie componitur ex Latinis Nicolai codicibus, in quibus non eſt integra. Nam in græco Nicolao, ijs ex quibus hæc compoſitio conſtat, adijciuntur rheum barbarum, & turpetum: vt patebit ex ſequenti mox Antidoto, quod Nicolaus è Zulapio roſaceo inſcribit.

ß Spodij.) Et hic pro Spodio accipiendum erit Ebur vſtum, quod id tria ſantala antecedant.

b Succi ſemperuiui.) In Nicolai codice eſt, Caphuræ. Nos Caphura, vt refrigerante medicamento, vtendum eſſe haud putamus, quare pro illa ſuccum ſemperuiui, qui refrigerat, & quouis tempore haberi poteſt, reſtituimus. Caphura enim tenuium eſt partium, & calefacit potius, quàm refrigerat, vt ſuo loco fuſius monſtrauimus. Quare ad bilem nihil confert.

ANTIDOTVS E [a]ROSACEO ZVLAPIO, Nicolai Myrepſici.

XX.

COnfert ijs quibus flaua bilis redundat, defluxionibus, vitijs à calore ortis. Aluum citra moleſtiam ac dolorem mouet. Vtilis etiam febribus acutis & ardentibus. Recipit ſucci roſarum, libram vnam, vnc. quatuor. Trium ſantalorum, añ drach. ſex. Spodij. drach. tres. Dacrydij, vnc. vnam, & dimidiam. Succi ſemperuiui, ſcrup. vnum. [b]Rhei barbari, drach. tres. Turpeti, vnc. vnam. Cum Zulapio roſaceo, & ſaccharo ſufficienti commiſceantur. Datur pondere [c]trium aut quatuor drachmarum.

ANNOTATIONES.

a E roſaceo Zulapio.) Ita à Nicolao inſcribitur, propterea quòd cum Zulapio, vel, vt hodie loquuntur, cum Iuleb roſaceo conficiatur Antidotus. Nos quoq; hac inſcriptione inſignitam, paratam in officinis habere oportet: vt ſciamus hanc à priore diſtare, & ea eſſe validioribus ad purgandum viribus.

b Rhei barbari.) Rheum barbarum & Turpetum in priore non habentur. Quapropter vt purgandi vim augeant, adeoq; hanc ipſam priori eſſe validiorem, eſt neceſſe.

c Trium aut quatuor.) Pro virium diuerſitate. Sufficient enim pro mediocri purgatione drachmæ tres. Proinde aptum erit medicamentum pro ijs, qui modica purgantis medicamenti quantitate delectantur. Nam in ſolidam etiam formam, vt prior Antidotus, redigi poteſt.

ELECTVARIVM ROSATVM. Meſuæ filij.

XXI.

FLauam bilem ſine moleſtia ducit, ob id conducit biloſis affectibus, arthritidi è calore natæ, vertigini, capitis & oculorum doloribus ex eadem cauſa ortis, & ictero. Habet ſucci roſarum rubearum perfectarum, libræ quatuor. Sacchari, libram vnam, & dimidiam. Mannæ puræ & recentis, vnc. ſex. Scammonij Antiocheni, vnc. vnam, & dimidiam. Coquantur lento igne ad mellis conſiſtentiam, dein inijciantur paſtillorum è ſpodio, vnc. vna. Paſtillorum ex oxyacantha, vnc. dimidia. Galliæ moſchatæ, croci, añ drach. duæ. Reponantur in vaſe vitreo.

ANNOTATIO.

Etſi hoc Electuarium rarò vſurpatur,tamen quum in formandis catapotijs Aggregatiuis vocatis,item minoribus ex Hermodactylis, eo vtendum ſit, nequaquam autem in Antidoto Nicolai è ſucco roſarum, quòd ſcilicet hæc catapotia à Meſuę filio inuenta ſint; minimè nobis prætereundum fuit.

ELECTVARIVM [a]INDVM MAIVS.

Meſuæ filij.

XXII.

EXcrementa humorum, maximè pituitoſorum ac putridorum,à ventriculo, & alijs nutritorijs inſtrumentis educit. Craſſos etiam in ijs flatus diſcutit,vitiaq́ hinc nata:nempe inflationem ventriculi,coli,renum, & aliorum viſcerum ſanat. Capit cinamomi,caryophyllorum,ſpicæ nardi,roſarum, [b]caſiæ, macis,cyperi,añ vnciam dimidiam. Santalorum citrinorum, drachmas duas, & dimidiam. Ligni aloes,nucis moſchatæ,añ drachmas duas. Turpeti optimi, drachmas quinquaginta. Sacchari,penidiorum,añ [c]drachmas viginti. Galangæ, cardamomi vtriuſq́, aſari, maſtiches, añ drachmam vnam, & dimidiam. Scammonij boni & in malo cydonio cocti, vnciam vnam, drachmas quatuor. Omnia terantur, & cum oleo amygdalino dulci fricentur. Poſtea accipe ſucci cydoniorum & granatorum, apij & fœniculi,añ lib. dimidiam. Coquatur ſuccicum melle ad iuſtam craſsitudinem, & admiſce ſpecies.

ANNOTATIONES.

Indum. Maius.

a *Indum maius.*) Indum fortè,quòd ab Indis inuectum ſit, aut apud eos in frequenti vſu fuerit,dictum eſt. Maius,ad minoris,quod ſtatim ſubijciemus, differentiam.

Caſia. Syluij opinio improbata.

b *Caſiæ.*)Per Caſiam hoc in loco non audienda fiſtularis dicta, quod Syluius, & alij quidam putant:ſed lignea potius. Quid enim tam exigua moles conferret vniuerſæ Antidoto,ſuaq́ leniendi facultate purgatricem eiuſdem vim iuuaret? Nihil planè. Lignea igitur accipienda,quæ itidem vt cinamomum, caryophyllum, & alia, ſua calefaciendi, concoquendi,& attenuandi facultate,frigidos ac craſſos,adeoq́ pituitoſos humores plurimùm iuuat.

c *Drachmas viginti.*) In nonnullis Meſues codicibus mendoſè legitur vncias viginti. Nam vt ſæpe accidit, à librario imperito vncia pro drachma ſcriptum eſt. Proinde præſtaret integris vocibus pondera exprimere,quàm notis vocum.

ELECTVARIVM INDVM [a]MINVS.

Meſuæ filij.

XXIII.

IDem quod præcedens efficit. Accipit turbit, ſacchari, añ drach. centum. Macis,piperis,zingiberis,caryophyllorum,cinnamomi,cardamomi maioris,nucis moſchatæ, añ drachmas ſeptem. Scammonij, drachmas duodecim. Mellis optimi deſpumati,quod ſatis eſt.

Minus cur dictum.

a *Minus.*) Dicitur, quòd ex paucioribus conſtat medicamentis ſimplicibus, decem nimirum: quum præcedens ex decem & octo componatur, ideoq́ Maius dicatur. Rectius itaq́ ſimplex,vt præcedēs compoſitum,nominaretur. Valentius autem purgat, quòd duplo pondere turpetum recipiat.Proinde ſunt qui, ſi Electuarium Indum abſolutè ſcribatur,hoc minus,quia efficacius purgat,intelligendum eſſe cenſent. Alij contrà maius, ob maiorem ſimplicium,ex quibus conſtructum eſt,numerum, potius accipiēdum eſſe contendunt.Optimum igitur in iſta ſententiarum diuerſitate eſt, vt quiuis quod vſurpandum eſſe putet,diſertè exprimat.

BENEDICTA [a]LAXATIVA.

Nicolai.

XXIIII.

HVmores pituitoſos, ad articulos potiſsimùm decumbentes, elicit. Renibus quoq́, & veſica purgat. Recipit turpeti electi,ſacchari, eſulæ, añ drach. decē. Dacrydij,hermodactyli,roſarū,añ drach. quinq́. Caryophyllorū,

ſpicæ

ſpicæ nardi, zingiberis, croci, ſaxifragæ, piperis longi, amomi, cardamomi, ſeminis [c] apij, petroſelini, ſalis gemmæ, galangæ, macis, carui, fœniculi, ſeminis aſparagi, ruſci, [d] granorum ſolis, añ drachmam vnam. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Benedicta laxatiua.) Hæc eſt vſitata officinarum noſtrarum Benedicta laxatiua, ex Latino Nicolai Præpoſiti illis vocati libro ad verbum deſcripta: quæ tamen nulli deſcriptioni Nicolai Græci Myrepſi appellati per omnia reſpondet. Apparet igitur, eius autorem hanc compoſitionem ex omnibus Nicolai Benedictis laxatiuis, quæ quatuor ſunt numero, corraſiſſe. Nam Turpetum in omnibus eſt. Eſulam ex 509. Antidoto deſumpſit. Roſas ex 507. Hermodactylos, caryophyllos, ſpicam, Zingiber, crocum, ſaxifragam, piper longum, amomum, cardamomum, ſemen apij, galangam, partim ex 447. partim ex 508. & 509. tranſtulit. Macerem, carui, fœniculum, aſparagum, ruſcum, grana ſolis, partim ex 447. partim ex 507. mutuatus eſt, vt has inter ſe conferenti patebit.

b Eſulæ.) Cordus de ea drachmas tantum quinq; accipit, quum tamen in Latino codice ſint decem, & in Græco vnciæ duæ & dimidia. Quapropter præſtat decem quàm quinque Eſulæ accipere drachmas. *Cordus errat.*

c Apij.) In Latino Nicolai codice eſt Lini. Verùm quum in Græco exemplari nuſquam Lini ſeminis mentio fiat, ſed ſemper apij ſemen vſurpetur, nos quoq; pro Lini ſemine apij ſemen ſubſtituimus. Et huic quidem errori vocum vicinitas occaſionem dedit, facilis enim à σελίνου in λίνου ſemota prima ſyllaba lapſus fuit.

d Granorum ſolis.) Milium ſolis hodie nominatum intelligit. *Grana ſolis.*

BENEDICTA [a] LAXATIVA VERA.

Nicolai Myrepſici. numero 108.

XXV.

IDem quod præcedens efficit. Habet turpeti, ſacchari, añ drachmas decem. [b] Polypodij, folij, añ drachmas ſex. Cardamomi, ſpicæ, [c] pulegij, calaminthæ, ſaxifragi, caryophylli, [x] apij ſeminis, añ drach. quatuor. Piperis albi, & longi, añ drachmam vnam. Rhei barbari, drach. duas, ſcrup. duos. [d] Amomi, cinamomi, Hermodactyli, añ vnciam vnam. [e] Epithymi, agarici, ſenæ, añ vnc. vnam. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Benedicta laxatiua vera.) Sic nominamus, vt eam à præcedenti diſcernamus: quæ non è Græco, vt hæc ipſa, codice, ſed è Latino potius Nicolai Præpoſiti appellati exemplari, vt diximus, tranſcripta eſt: & mea quidē ſententia priore melior. Nam quum hanc ingrediantur multo mitiora medicamenta purgantia, nempe polypodium pro eſula, rheumbarbarum & agaricum pro dacrydio: fit vt etiam minori noxa & moleſtia ſumatur. Præterea inſeritur eidem pulegium, calamintha, & cinamomum: quæ craſſos & pituitoſos humores attenuare, & concoquere poſſunt. Franciſcus Alexander Benedictam ex Myrepſo recenſet ordine 447. ab vſitatis longè diuerſam, qua qui vti volent è Myrepſo ipſo petant. *Benedicta laxatiua vera.*

b Polypodium.) Hic ſtatim à priore variat, quæ pro Polypodio habet Eſulam.

c Pulegij, calaminthæ.) Hæc duo in præcedente deſiderantur. Rectiſsimè autem & propter cauſas iam dictas, induntur.

x Apij ſeminis.) In Myrepſi codice haud dubie falſò ὑοσκυάμου pro σελίνου legitur.

d Amomi.) Quum verum Amomum hodie non habeatur, eius ſuccedaneo vtendum: aut pro eo ſemen ammeos, cuius etiam in prima ſua Benedicta Nicolaus mentionem facit ſumendum. *Amomum.*

e Epithymi, agarici, ſenæ, añ vnc. vnam.) Sic legitur in manuſcripto codice græco. Et frequens eſt apud Galenum & alios autores, vt pondera quæ vno comprehenduntur numero, ipſo identidem repetito iterentur. Tamen ſi planè quis hoc loco varietatem in ponderibus deſiderat, de Epithymo vnc. vnam, de agarico & ſena, añ vnc. dimidiam accipiat: quod Nicolaus itidem in quarta Benedicta, quæ eſt numero 509. fecit. Quod ſi eius vſum in calculo quoq; efficacem eſſe quiſpiam deſiderabit, is granorum ſeu milij ſolis drachmas duas, vt facit Nicolaus in altera Benedicta, quæ eſt numero 507. adijciat: & habebit optimum medicamentum.

DIA SENA [a] VVLGARIS.

Nicolai.

XXVI.

ANtidotus è ſena ſuccurrit melancholicis, mania vexatis quartana laborantibus, triſticia affectis, lienoſis, elephanticis, & omnibus vitijs ex atra bile procreatis. Capit ſenæ, vnc. tres. Auellanarũ toſtarũ, numero quinquaginta. Serici toſti, drachmas duas. Lapidis armenij, drach. vnã. Lapidis lazuli, drach. tres. Sacchari, vnc. ſex. Cinamomi, vnc. vnam. Caryophyllorum, [b] galangæ, piperis, ſpicæ nardi, ocimi, [c] foliorum caryophyllorum, cardamomi, croci, zingiberis, zedoariæ, florum roſmarini, piperis longi, añ drach. duas. Mellis deſpumati, quod ſufficit.

ANNOTATIONES.

a *Vulgaris.*) Seu hodie vſitata. Quod adiecimus propter aliam hac longè præſtantiorem, quæ eſt in Nicolao græco. Præſens enim ex Latinis eſt deſcripta codicibus, & prorſus decurtata, vt ex mox ſequentibus liquidò apparebit. Variant tamen etiam pondera, quæ in hac quàm ſequenti ſunt alia, & diuerſa.

b *Galangæ.*) Sola galanga in ſequenti deſideratur, quæ hic ab aliquo adiecta eſt.

Folia caryophyllorum. c *Foliorum caryophyllorum.*) Si haberi poſſunt. Sunt autem ſimilia folijs lauri, & odorem atq; ſaporem caryophyllorum habent.

DIA SENA [a] VERA.

Nicolai Myrepſici, numero 465.

XXVII.

IDem quod præcedens efficit. Accipit ſenæ, nucum auellanarum, añ vnciam vnam. Raſuræ eboris, drach. tres. Serici crudi vſti, drach. vnam, & dimidiam. Boli armenij, paſtilli ſcillitici, paſtilli theriaces, [b] hedychroi magmatis, lapidis armenij, lapidis lazuli, aſari, añ drach. vnam. Lapidis ſmaragdi, iaſpidis, ſaphiri, añ drach. vnam. Raſuræ ferri, chalibis, drach. quatuor. Stiracis boni, paſtillorum è roſis & violis, galliæ moſchatæ, añ drach. duas. Thuris, cinamomi, cũbebæ, añ vnc. dimidiam. Trium ſantalorum, drach. quatuor. Corallij rubei, drach. quatuor, & dimidiam. Margaritarum, blattij biſantis, añ drachmas duas. Caryophylli, maceris, ſpicæ, ocimi, ſeminis portulacæ, zingiberis, aniſi, ammeos, fœniculi, añ drach. vnã, & dimidiã. Calaminthæ montanæ, auri puri, añ drach. tres. Folij, cardamomi, zedoariæ, croci, floris roſmarini & borraginis, piperis albi, ligni aloës crudi, añ drach. tres. Oſſa cordis ceruini, numero quatuor. Berberis, gentianæ, añ drachmam vnam. Moſchi, grana duodecim. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a *Vera.*) Hæc eſt vera & legitima Nicolai Myrepſi Diaſena, exceptis duobus, Apelaxio & Aſimio nimirum: ita enim in manuſcripto codice inuenitur, haud dubiè corruptis medicamentis. Quæ quum ſit operoſa & ſumptuoſa, factum eſt vt à quibuſdam ſit decurtata: ita tamen vt pleraq; omiſerint, quæ omittenda minimè erant. Eſt autem compoſitio optima, vt quæ accurata diligentia ſit conſtructa, adeoq; promiſsis planè reſpondeat. Habet enim in ſe medicamenta melancholicum purgantia humorem, ſenam nimirum, lapides armenium & lazuli. Item quæ craſsitiem eius humoris incîdant, extenuent, & anguſtas vias aperiant: paſtillos ſcilliticos, theriaces, hedychroum, zingiber, aniſum, ammi, fœniculum, calamintham, & id genus alia. Præterea corroborantia, adeoq; triſticiam, quam melancholicus humor inducit, abigentia, & corruptionẽ ſanguinis arcentia: ebur, ſericum, bolum armeniũ, iaſpidem, ſaphyrum, margaritas, ſpicam, ocimum, crocum, Zedoariam, caryophyllos, macerem, oſſa cordis ceruini, & moſchum. His accedit Smaragdus, qui quaſi inſita quadam proprietate elephantiam ſanat. Corallium lieni abſumendo aptum eſſe remedium, ex Dioſcoride conſtat. Ad hunc deniq; extenuandum, blattia biſantis, & berberis conducunt. Emolliendi gratia ſtyrax, & thus indita ſunt. Vt erraſſe plurimùm conſtet, qui maiorem horum partem omiſerunt. Conſulo igitur, vt pharmacopœi deinceps ad eum quẽ hic oſtendimus modum, parent Diaſenam, veteri prorſus neglecta.

b Hedychroi

b Hedychroi magmatis.) Sic appellat Galenus in libris ſuis quos de Theriaca inſcripſit, & multis alijs locis. Eſt autem magma non tantum vnguenti, ſed & paſtilli maſſula. Ideo à nonnullis inter vnguenta, à quibuſdam autem inter paſtillos Hedychroum numeratur. Nos ſuo loco illud inter paſtillos numerabimus. *Magma.*

ANTIDOTVS CATHOLICA.

[a] Nicolai Præpoſiti.

XXVIII.

IEcoris & lienis affectibus potiſsimum conuenit, acutis quoq; & peracutis febribus, lenit enim concoquit, & roborat. Habet caſiæ fiſtulæ purgatæ, ſenæ mundatæ, tamar Indorum, ſingulorum vncias octo. Rhei barbari, violarum, polypodij, aniſi, ſingulorũ vncias quatuor. Glycyrrhizæ, raſæ penidiorum, ſacchari candi, ſingulorum drachmas quatuor. Seminum quatuor frigidorum maiorum purgatorum, ſingulorum vnciam vnam. Polypodij querni, libram vnam. Tritum diu in aqua coquitur, colatumq; in ſerapium percoquitur cum libris octo ſacchari. Caſia & tamar Indi in colati parte diſſoluuntur, & Serapio iam percocto adduntur, poſtremo ſpecies adijciuntur.

ANNOTATIO.

a Nicolai præpoſiti.) Hac inſcriptione ab ea quæ mox ſequitur diſcernitur, quæ eſt Nicolai Myrepſi, & hac ipſa propter Turpeti & Dacrydij acceſsionem paulo auctior. Etſi autem præſens catholica vniuerſos corporis humores blandè admodum vacuat: Senæ enim & polypodij ope melancholiam & ſeroſos humores, ob caſiam & tamar Indos flauam bilem, propter Rheum barbarum bilem & pituitam educit: ita vt etiam in febribus tuto dari poſsit, tamen quum in eam quæ à Nicolao Myrepſo traditur Catholicam omnia minori pondere indantur purgantia medicamenta, dubium non eſt quin benignis etiam medicamentis annumerari queat. Non prohibeo igitur quin vtriuſq; compoſitionem paratam in officinis ſuis habeant pharmacopœi, inſcriptionibus tamen ſuis diſtinctas, hanc Nicolai Myrepſi, illam Nicolai catholicam appellantes, vt medici pro ſuo arbitrio hac vel illa vti poſsint. Quia verò Rhei barbarici vncias octo accipit, ſatis ſumptuoſa erit, niſi quod crebrò faciunt, pharmacopœi antiquatũ & deteriora eius fruſtula iniecerint. Commodius itaq; erit minori pondere, nempe drachmarum quatuor, more nonnullorum, inferatur. Præſtat autem Myrepſi deſcriptionem ſequi.

ANTIDOTVS [a]CATHOLICA.

Nicolai Myrepſici, numero 503.

XXIX.

OMnes corporis humores purgat. Confert acutis, & peracutis morbis. Emollit enim, alterat, roburq; addit. Iocineroſis, lienoſis, podagricis, arthriticis, tertianis, quartanis, & quotidianis, doloribus capitis ſuccurrit. Recipit[b] ſenæ,[c] caſiæ fiſtulæ, tamarindorum, añ vnc. vnam. Polypodij repurgati, vnc. vnam, & dimidiam. Rhei barbari, drach. duas. Glycyrrhizæ repurgatæ, vnc. dimidiam. Seminum [d]cucumerum, añ vnc. dimidiam. Penidiorum, vnc. dimidiam. Sacchari candi, drach. tres, ſcrup. vnum. [e]Radicis capparis, drach. duas. Aniſi, violarũ, añ vnc. vnam. [f] Turpeti, vnc. dimidiã. [g]Dacrydij, drach. duas, ſcrup. duos. Ex ijs quæ terenda ſunt, probè trita per cribrũ traijciuntur: dein rurſus accipiuntur polypodij repurgati, & [h]tempeſtiui, vnc. duæ. Senæ bonæ, violarum, aniſi, fœniculi ſeminum, radicis capparis, añ vncia vna. Pruna [i]refrigerata, numero viginti. Ceraſa, numero triginta. Hæc bene macerata & liquata conijciuntur in lebetem cum aquæ libras quatuor, & bene cocta colantur. Poſtea accipitur decoctum colatum, & inijcitur in lebetem, & cum ipſo ſacchari puri, libra vna & dimidia, atq; ad Serapij conſiſtentiam coquuntur. In quo [k] prædicta omnia irrigantur, madefiuntq;, conquaſſantur, & probè ſubiguntur, emolliuntur ue, & ad electuarij formam redacta in vaſe reconduntur.

ANNOTATIONES.

 a Catholica.)

Catholica. *a Catholica.*) Græcè eſt καθολική. Sic autē dicta eſt Nicolao, quaſi vniuerſalis: quòd ſcilicet omnes corporis humores expurget. Vulgus certè medicorum & officinæ ineptè admodum Diacatholicôn, id eſt, de vniuerſalibus appellant.

Sena. *b Senæ.*) Vbi Sena ſimpliciter, vt hoc loco, in compoſitionibus reperitur, ſemper folia & folliculos ſimul intelligere oportet. *Sena repurgata.* Quòd ſi Senæ purgatæ mentio fiat, ab ea auferendæ ſunt feſtucæ, & foliorũ folliculorumq́ pediculi. Id quòd ſemel nos monuiſſe hic ſatis ſit.

Caſia fiſtula. *c Caſiæ fiſtulæ.*) Intelligit nigram dictam, & purgatricem: præſertim eius medullam & pulpam, quæ hodie flos Caſiæ nominatur.

Semina cucumerum. *d Seminum cucumerum.*) Per ſemina cucumerum inaudienda ſunt non ſolum cucumeris, ſed & cucurbitæ, citruli, & melonum: in ſumma, quatuor frigida maiora vocata ſemina, quod ex Latinis manifeſtum fit codicibus, & ex ipſo Nicolao, qui ana dictionem ſubiecit, quod nunquam feciſſet, ſi de vno tantum ſemine locutus fuiſſet.

e Radicis capparis.) Hæc in Latinis codicibus, vt etiam aniſi ſemen, omiſſa eſt. Vt hinc ſatis appareat, eam quæ hactenus uſitata fuit Catholica, non fuiſſe integram, ſed mancam, & multis modis mutilam.

Turpetum. *f Turpeti.*) Turpetum Nicolaus nominat medicamentum, quod vulgus medicorum & pharmacopœorum, Arabum doctrinam ſectantium, Turbit nuncupat. Rectiſſimè autem Turpetum huic Antidoto inferitur. Niſi enim illud inijcias, vix Catholica appellabitur: quòd ſcilicet non omnes purget humores. Siquidem omiſſo Turpeto, nullum in ea erit medicamentum quod pituitam purget, dempto Rheobarbaro, quod leuiter tantum pituitam ducit. Vt hinc quoque perſpicuum euadat, vſitatam Catholicam eſſe decurtatam. Ad præſentis igitur Antidoti modum deinceps pharmacopœi Catholicam etiam componant, vnà cum veteri, aut vt rectius dicam, hactenus vſitata. *Bernardi Deſſennij calumnia depulſa.* Hic ſilentio inuoluere non poſſum quin Bernardi Deſſennij calumnijs reſpondeam. Nam ipſe compoſitioni Dia catholicôn Præpoſiti inſcriptæ, annotationem ſubiecit, in qua ijs verbis in me inuehitur. Miror, ait, Leonhardum Fuchſium Myrepſi interpretem, poſterius Catholicôn velut conſuetudine officinis familiare commendaſſe. Nam vt doſim, quæ nihil habet cum Nicolao Alexandrino, aut Præpoſito cõmune, prætercam, res quoque ipſæ planè variant: ſiquidem radices Capparorum: ita enim loquitur: pruna, ceraſia, turpetum, diacrydium, purgatoria fortiſsima, adiungit, atq; longe aliam quàm præpoſitus cocturam inſtituit. Et cæcus ſit funditus oportet, qui iſta non videat. Proinde manifeſtum eſt, quàm nihil operæ in conferendis autorum compoſitionibus repoſuerit Fuchſius, quod nunc ſemel monendum eſſe duxi, quum frequentiſsime aliàs obſeruarim, ne Apothecariorũ vulgus alioqui ad quiduis ſuſcipiendum ſine iudicio procliue, huiuſmodi deſcriptionibus ſeducatur, ac magis autoritati ipſius, quàm rei veritati credat. Nec poteſt nec debet ipſe, quando vir bonus ac doctus ſit, hanc monitionem meam non candide interpretari. Hactenus Deſſennius. Quis verò initio non deteſtetur ac diris omnibus execretur immenſam hominis ingratitudinem, vt qui mihi malam admodum gratiam pro Myrepſo, autore multis ſeculis deſiderato, in latium conuerſo, referat. Quod verò poſteriorem Myrepſi Catholicam vſitatam dixerim, non alio nomine factum eſt, quàm quod voluerim ſignificare eam eſſe compoſitionem vnde Præpoſitus ille abbreuiator, deprauator dicere volui, Nicolai, ſuam, ſed multis modis decurtatam, deſcripſerit. Ea enim quæ præcedit, nihil cum officinis vſitata ferè commune habet. Non ſum autem Deſſenni tam ſtupido ingenio, vt non viderim hanc in multis ab vſitata variare, ſed non ſtatim ſequitur ob id eam non eſſe hactenus vſitatam, imò id potius, quod Præpoſitus eam, vt alias multas, omnino ſua abbreuiatione deprauarit. Volui itaq; marginali mea adiectione pharmacopolas tacitè admonere, quod ea qua hactenus vſi eſſent Catholica, non vera, nec integra, ſed mutila, & deprauata eſſet, atq; vt deinceps hanc ipſam, tanquam legitimam, vſurparent. Qui fit igitur Deſſenni vt hic non potius in Præpoſitum, quemadmodum in Dia margaritôn calido feciſti, tua conuitia, quàm in me expuere & regerere voluiſti? An non tum multas compoſitiones officinarũ hunc decurtaſſe ac vitiaſſe, innumeriſq; mendis conſpurcaſſe dixiſti? Imò in hæc tandem verba prorupiſti. Ecquis Præpoſitum hunc diutius ſibi imitandum in pharmacopolijs proponet? ac non potius maximi Apollinis graui cenſura plectendum iuſte decernat? hoc eſt, vt ex optimis officinis profligatus & proſcriptus apud peſsimos pereat. Cur non hic eandem cantas cantilenam? cur rogo eorum quæ tum magno ſtomacho dixiſti hic oblitus es? Dicam, voluiſti ex Fuchſij reprehenſione aliquam tibi doctrinæ & exiſtimationis opinionem parare. Atqui metuo ne pro ſperata gloria, ſis non leuem conſecutus ignominiam, & certò declaraueris te omni deſtitutum iudicio. Id quod hinc etiam ſatis innoteſcit, quod me nihil operæ in conferendis autorum compoſitionibus poſuiſſe inquis. Quaſi verò hoc tum meum conſilium fuerit, ac non potius id, vt Nicolaum quoad fieri poſſet optimè in lati-

num

num ſermonem conuerſum darem ſtudioſis. Quanquam in medicamētarijs etiam libris ſcribendis non id conandum eſt, vt autorum compoſitiones conferas, ſed id potius, vt eas quæ in officinis ſunt vſitatæ, quàm emendatas ac planè legitimas habeamus. Deniq; non eſt quod vulgus tantum pharmacopœorum ad quoduis ſuſcipiendum ſine iudicio procliue exiſtimes, ſed te illis planè coniungas oportet, vt qui omnia ex quibuſuis autoribus nullo adhibito, vel delectu, vel iudicio, in tuas annotationes corradas, & lectori craſsiſsimas offundas tenebras. Atq; hactenus puto tuis calumnijs abundè per me reſponſum eſſe. Noſti vetus hoc: Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

g *Dacrydij.*) Et illud in vſitata Catholica deſideratur, vt neceſſe ſit eam fuiſſe minus in purgandis omnibus humoribus efficacem.

h *Tempeſtiui.*) Tempeſtiuum vocat haud dubiè, id quod legitimo tēpore collectū eſt. *Polypodium tempeſtiuum.*

i *Refrigerata.*) Ita nominat, quæ in aqua frigida ſunt macerata, & emollita, aut liquata: vt ex mox ſequentibus planum fit. *Pruna refrigerata.*

k *Prædicta omnia.*) Intelligit caſiam, ſenam, tamarindos, & alia omnia quę Serapij compoſitionem præcedunt. Et hæc eſt legitima Nicolai Catholicæ ſtructura, quæ in officinis deinceps etiam parari debet.

ANTIDOTVS [a] DIA PHOENICON.

Meſuæ filij.

XXX.

ANtidotus è palmulis, febribus compoſitis & diuturnis auxiliatur, bilem nanq; flauam, & pituitam ſine moleſtia educit. Colicis cruciatibus mirifice conducit, item doloribus ventriculi, & id genus alijs vitijs ex crudis humoribus ortis. Habet [b] palmularum fuluarum in aceto per triduum maceratarum, drach. centum. Penidiorum [c] hordeatorum, drach. quinquaginta. Amygdalarum purgatarum, drach. triginta. Turpeti, drach. triginta quinq;. [d] Scammonij, drach. duodecim. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, cinamomi, macis, ligni aloes, aniſi, fœniculi, dauci, galangæ, añ drachmas duas, & dimidiam. Mellis optimi deſpumati, quantum ſufficere videtur.

ANNOTATIONES.

a *Dia Phœnicon.*) Hoc eſt, è palmulis: vel, vt hodie vocant officinæ, è dactylis. Nam φοῖνιξ Græcis, palmulam ſonat. Rectè autem ſic inſcribitur, quòd hæc mole ſua reliqua omnia hanc compoſitionem ingredientia medicamenta ſuperet. *Palmula.*

b *Fuluarum.*) Codices Meſuæ ferè omnes legūt Cheiron. Eſt aūt Cheiron haud dubiè vox deprauata Græca, contexui inſerta, pro κίῤῥων: id eſt, fuluarū. Sunt autē φοίνικες κίῤῥοι, id eſt, palmulæ fuluæ, probè maturæ. Nam ſufficit in præſentia adſtrictio, quæ in maturis palmulis remanet. Cheiron autem dictionē ſignificare, quod dicimus, ſatis capite 69. teſtatur Serapio, inquiens: Cheiron eſt ſpecies dactylorum, & color eorum eſt citrinus, & rubeus. Heiron verò illic deprauatius quàm in Meſuæ filio legitur. *Cheiron.* *Palmulæ fuluæ.*

c *Hordeatorum.*) Hordeata verò penidia vocant, quæ ex ſaccharo albo & optimo, in aqua decoctionis hordei ſex horas infuſo, & cocto ad iuſtam conſiſtentiam, conficiuntur. *Hordeata Penidia.*

d *Scammonij, drach. duodecim.*) Sic meliores Meſuæ filij codices, quos nos ſecuti ſumus, habent. Alij drach. viginti duas, quorum lectio minus probatur, quòd antea drachmæ triginta quinq; Turpeti, huius Antidoti compoſitionem ingrediantur.

DIA PHOENICON SOLIDVM.

Incerti autoris.

XXXI.

IDem quod præcedens poteſt. Capit palmularum fuluarum per triduum in aceto maceratarum, numero ſex. Seminis libyſtici, drach. duas. Nucum pinearum, amygdalarum dulcium, añ drach. quindecim. Turpeti, drach. duodecim. Dacrydij, drach. vndecim. Sacchari candi, vncias duas. Zingiberis, piperis longi, foliorum rutæ ſiccorum, cinamomi, macis, fœniculi, dauci, galangæ, ligni aloes, añ drachmam vnam. Sacchari libram vnam, fingatur orbiculorum rotularumúe figura.

ANNOTATIO.

Sunt

Sunt qui ad iam dictum modum Diaphœnicôn ſolidum conficiunt, quod à priore non niſi ponderum diuerſitate diſtat: & quòd ſemen libyſtici, quod in priore non eſt, accedit, & pro penidijs, nuces pineæ vſurpantur. Alij nihil addunt, nec adimunt: ſed planè, dempta forma, eodem quo primum Diaphœnicôn parant. Quod in cæteris quoque Antidotis, quæ in liquida aut ſolida forma conſtruuntur, obſeruant, vt noua compoſitione non ſit opus. Nos tamen hic quorundam libidini inſeruiendum eſſe putauimus, qui hac, quàm alia ratione, medicamentum hoc ſtruere malunt. Pondus eius drachmæ quinque, magna ex parte, aut ſex.

ANTIDOTVS [a] EPISCOPI.

Meſuæ filij.

XXXII.

FLauam bilem ac pituitam elicit. Flatus & excrementa è toto corpore educit: ob id doloribus articulorum & hypochondriorum prodeſt. Item colicis cruciatibus mirificè auxiliatur. Humores ad renes & veſicam decumbentes expurgat. Accipit ſcammonij Antiocheni, turpeti albi & optimi, an̄ drachmas ſex. Caryophyllorum, cinamomi, zingiberis, myrobalanorum emblichorum, nucis moſchatæ, polypodij, drachmas duas, & dimidiam. Sacchari albi, [b] vncias ſex. Mellis optimi deſpumati, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

Epiſcopi. *a Epiſcopi.*) Sic appellanda venit hæc Antidotus, non Eſcleſcopff: ab dicere volui Eleſcoph, vt barbari hactenus medici nominarunt. Nam ita etiam vocat Auicennæ interpres: vt mirum ſit, iuniores medicos Auicennam, quem tamen veluti numen quoddam coluerunt, & in oculis tulerunt, non eſſe hoc loco imitatos: & itidem vt ille fecit, Epiſcopi electuarium haud nuncupaſſe. Deſcribitur autem ab eo Can.5. eodem quo hic modo: niſi quòd Cardamomum & piper adijcit, quæ in præſenti non habentur.

Cordus. *b Vncias ſex.*) Sic omnia Meſuæ filij exemplaria habent. Vnus Cordus, niſi typographi culpa factum ſit drachmas ſex habet, quum tamen Auicenna integram libram ſacchari contriti inſpergere iubeat. Cæterum ſunt qui hanc Antidotum etiam in ſolidam redigunt formam, ſingulis drachmis ſpecierum, ſacchari optimi vnciam addentes.

ANTIDOTVS [a] HAMECH.

Meſuæ filij.

XXXIII.

PVrgat vtranque bilem, & pituitam ſalſam: ob id morbis inde natis, impetigini, ſcabiei, elephantiæ, & cancro exedenti, & ſimilibus mirè confert. In ſumma, omni fœditati cutis, à bilioſis & aduſtis humoribus procreatæ, conuenit. Recipit myrobalanorum flauorum, vnc. quatuor. Cepulorum, & Indorum, rhei barbari, an̄ vnc. duas. Agarici, colocynthidis, polypodij, an̄ drach. decem & octo. Abſinthij, thymi, ſenæ, an̄ [b] drach. ſex. Violarum, drach. [c] quindecim. Epithymi, vnc. duas. Aniſi, roſarum, fœniculi, an̄ drach. ſex. Succi fumariæ, libram vnam. Prunorum, numero ſexaginta. Vuarum paſſarum purgatarum, vnc. ſex. Macerentur omnia in ſero lactis ſufficiente dies quinque, in vaſe vitreato oris anguſti, & probè obturati. Poſtea ad ignem feruefiant vna & item altera ebullitione: ac manibus dein fricentur & colentur. Colato adde caſiæ fiſtulæ purgatæ, vnc. quatuor. Tamarindorum, vnc. quinque. Mannæ, vnc. duas. Fricato manibus, iterum cola, colato adijcito ſacchari libram vnam & dimidiam. [d] Scammonij, vnciam vnam, & dimidiam. Coque ad mellis craſsitiem. Dein puluerem ſequentem inſperge, qui habet Mirobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, an̄ vnc. dimidiam. Bellericorum, emblicorum, rhei barbari, ſeminis fumariæ, an̄ drachmas tres. Aniſi, ſpicæ nardi, an̄ drachmas duas. Formetur electuarium.

ANNOTATIONES.

Hamech. *a Hamech.*) Ab autore, qui hanc Antidotum ſtruxit, ita eſt nominata. Idem verò vox hæc ſonat, vt quidam interpretantur, quod Mahemet. Hac autem appellatione Razes Pœnus medicus intelligendus venit, qui variè à Meſuæ filio nominatur. Nam interdū, vt

hoc

hoc loco, ſimpliciter Hamech ſiue Mahemet dicitur. Aliquando cum adiectione Hamech Razes. Nonnunquam Hamech filius Zachariæ. Interdum Hamech filius Zachariæ Razes. Aliquando Hamech filius Zezar. Non eſt autem ille Hamech, qui Meſuæ pater fuit, auus nimirum ipſius Ioannis filij Meſuæ. Siquidem is fuit filius Heli, qui filius fuit Abdelæ, regis Damaſci.

b Drachmas ſex.) Non latet, codices quoſdam habere Vnciam vnam. Sed meliores legũt Drachmas ſex.

c Drachmas quindecim.) Alij codices legunt vnciam vnam, & dimidiam, ita vt demant drachmas tres.

d Scammonij.) Scammonium hic crudum, non coctum, quod dacrydion, & corruptè diagridion vocant, inaudiendum erit. Nam coquendo corrigitur. Non igitur coctum vſurpandum ad huius antidoti ſtructuram erit: id enim vt iterum coquatur non indiget. Et ſi coqueretur, vim ſuam purgatoriam nonnihil amitteret, concoctione fractam & imminutam. In quibus igitur compoſitionibus Scammonium coquendum præcipitur, crudum: in alijs coctum accipiatur. Quod ſemel hic monuiſſe ſatis ſit. *Scammonium crudum.*

ANTIDOTVS HAMECH ALTERA, [a]SEV minor. Meſuæ filij.

XXXIIII.

HAmech altera purgat melancholiam, & vſtos humores alios: ob id confert maniæ, melancholiæ, vertigini, obliuioni, & vitijs cutis. qualia ſunt, ſcabies, lepra, alphos, cancer, elephantia, impetigo. Habet mirobalanorum nigrorum, id eſt, Indorum, cepulorum, epithymi, añ drach. quinquaginta. Fumariæ, abſinthij, añ drach. viginti. Thymi, calaminthæ, polypodij, agarici, glycyrrhizæ, bugloſsi, añ drach. decem. Stichadis, chamædryos, chamæpityos, ſpinæ albæ, aniſi, añ drach. quinq;. Pruna, [b]zizypha, [c]myxa, añ numero ſeptuaginta. Vuarum paſſarum repurgatarum, lib. vnam. Coquuntur in aqua ſufficienti ad tertias. Dein colantur. Colato adduntur. [d]Sapæ, lib. duæ. Mellis deſpumati, lib. vna. Scammonij, vnc. duæ. Igni lento ad mellis craſsitiem percoquuntur.

ANNOTATIONES.

a Minor.) Ita nominauimus, ad differentiam prioris: quæ ſimpliciter Hamech; aut cum adiectione Hamech maior appellari poteſt. Etſi hodie non eſt officinis noſtris vſitata, tamen poſſet, quòd ſit optima, in vſum reuocari, & loco ſuperioris vſurpari in lue Hiſpanica. Cur enim non ita appellaremus, quum hac ipſa gens illa creberrimè laboret? *Lues Hiſpanica.*

b Zizypha.) Ita recentiores Græci nominant, Iuiubas hodie dictas. *Zizypha.*

c Myxa.) Sebeſten vulgo vocantur, vt libro primo diximus: adeò vt nihil opus erat hic denuò referre. *Myxa.*

d Sapæ.) Sapa muſtum eſt, ad tertiam partem decoctum. Græcis ἕψημα & σίραιον: Arabum familiæ, & barbaram ſectantibus medicinam ſimpliciter Rob, & coctum dicitur. *Sapa. Rob.*

DIA [a]TVRPETV, CVM RHEOBARBARO. Montagnanæ.

XXXV.

FLauam bilem & pituitam educit, atq; aquā intercutem laborantibus mirificè confert. Capit turpeti optimi, hermodactylorum, añ vnciam vnam. Rheibarbari ſelecti, [a]drachmas decem. Dacrydij, drachmas quatuor. Santalorum alborum & rubeorum, violarum, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiã. Maſtiches, aniſi, cinamomi, croci, añ drach. dimidiam. [b]Sacchari albiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Dia turpeti, cum rheobarbaro.) Hac inſcriptione inſignitur hæc Antidotus, vt diſcernatur ab altera quam Diaturpeti: vel, vt hodie loquuntur, Dia turbit maiorẽ, quam mox ſubijciemus, appellant.

a Drachmas decem.) Hic mihi falſò affingit Franciſcus Alexander, quod legam vncias decem, quum nuſquam in omnibus compoſitionibus dia turpetu ita ſcriptum ſit. Nec minore candore vitium hoc in Typographum transfert.

b Saccha-

b Sacchari.) Ita hodie frequenter paratur. Poteſt autem cum melle deſpumato, ſi ita viſum fuerit, in liquidam conſiſtentiam redigi. Sunt qui malint hac compoſitione vti, quæ, accipit Turpeti optimi, vnciam vnam & dimidiam. Rheibarbari ſelecti, drachmas ſex. Zingiberis, drach. tres. Spicæ, maſtiches, añ drachmam vnam. Aniſi, drach. dimidiam. Dacrydij, drach. ſex. Sacchari albiſsimi, vncias ſedecim, fiat confectio in rotulis. Ad vermes lumbricosq́ excutiendos efficaciſsimum eſt medicamentum. Nam Rheum lumbricos necat, turpetum autem pituitam lumbricorum fomitem educit.

Aliud dia turpetu cum Rheobarbaro.

DIA TVRPETV MAIOR.

Incerti autoris.

XXXVI.

PItuitam maximè purgat, & eandem extenuat, ac concoquit. Accipit turpeti optimi, vnciam vnam. Dacrydij, zingiberis, añ drach. quatuor. Cinamomi, caryophyllorũ, añ drach. duas. Galangę, piperis longi, macis, añ drach. vnam. Sacchari albiſsimi. ℥ viii. ʒ v. C.

DIA TVRPETV MINOR. [a]ZEZARIS.

XXXVII.

LEuiter[b] pituitam, præſertim eam quæ in ventriculo hæret, elicit. Recipit turpeti optimi, drach. decẽ. Zingiberis, drach. quinq́. Maſtiches, drach. tres. Sacchari albiſsimi, quod ſufficit.

ANNOTATIO.

Zezar.

a Zezaris.) Zezar autem pater fuit Hamech: qui, vt diximus, Razes alio appellatur nomine. Rarum eſt admodum Diaphenicôn electuario eius vicarias operas ſubeunte.

b Leuiter.) Quòd, vt præcedens, dacrydium non accipiat.

DIA TVRPETV. MESVAE FILII.

XXXVIII.

PItuitam, & flauam bilem educit, & idem ferè quod Montagnanæ poteſt. Habet zingiberis, galangæ, añ drach. dimidiam. Piperis longi, cinamomi, añ drach. duas. Spicæ indicæ, maſtiches, añ drach. dimidiam. Croci, ſcrupulos duos. Turpeti albi gummoſi, Rhei barbari ſelecti, añ vnciam vnam, & dimidiam. Hermodactylorum, vnciam dimidiam. Dacrydij, drachmam vnam. Sacchari, vnc. ſedecim, aut circiter, fiat confectio in tabulis.

DIA TVRPETV. INCERTI AVTORIS.

XXXIX.

IDem quod præcedẽs poteſt. Capit Rheibarbari, vnciam dimidiam. Caryophyllorum, galangæ, añ drach. duas. Macerantur tria hæc in ſtillaticij roſarum liquoris, vnciarum trium, horis viginti quatuor. Dein eximuntur, & exiccantur: exiccataq́ ſubinde in puluerem rediguntur, cum ijs quæ ſequuntur: nempe turpeti albi, drach. decẽ. Hermodactyli, zingiberis, añ drach. quinq́. Scammonij in pomo cocti, drach. ſex. Senæ, drachmas duas. Spicæ, aniſi, maſtiches, añ ſcrup. vnum. Sacchari, vnc. viginti quatuor, fiat confectio in orbiculis.

ANNOTATIO.

Studiò plures Dia turpeti compoſitiones attulimus, vt delectu habito, quiuis ex illis eam quæ optima ſibi videretur, in ſua officina parari curaret.

DIA CNICV. ARNALDI VILLANOVANI.

XL.

ANtidotus è cartamo, flauæ bili & pituitæ educendæ mirificè conducit. Habet ſpecierum dia tragacanthi frigidi, vnc. dimidiam. Pulpæ carnisúe cydoniorum, vnciam vnam. Medullæ ſeminis cartami, hermodactylorum, añ drach. quatuor. Zingiberis albi, drach. duas. Dacrydij, drachmas tres. Turbit albi, *drachmas ſex. Mannæ granatæ, drach. duas. Mellis roſacei colati, vnciam vnam. Sacchari, [b]vnc. octo. Cum ſaccharo albiſsimo ſufficienti fiat electuarium.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a Dia cnicu.)Hodie Diacartami nominant, quod idem valet. Pauci ſunt qui hac vtuntur Antidoto. Tamen quum nonnulli ſint, qui eam in compoſitis, nempe ex biliofis & pituitoſis humoribus natis, affectibus, libenter vſurpant, vt pharmacopœi illorum poſtulatis morem gerere queant, eius quoq; compoſitionem hic recenſere curauimus. Paratur magna ex parte in forma ſolida. *Diacartami.*

*a * Drachmæ ſex.*) Alij legunt drachmas duas, quæ ſanè lectio, ne vehementius fiat medicamentum, quum Dacrydium, & Hermodactyli eius quoq; compoſitionem ingrediantur, melior eſſe videtur. Legendum igitur ita potius eſſe iudico, Turpeti, drachmas duas, Mannæ granatæ, drachmas ſex.

b Vncias octo.) Alij legunt drachmas octo. Parum autem refert, vtram lectionem arripiant pharmacopœi: modò ad ſolidi Antidoti conſiſtentiam redigatur medicamentum. Sin ad electuarij formam reducere medicamentum voles, pro ſaccharo mel adijciendum erit. Franciſcus Alexander hoc in loco vehementer in Cordum, è quo, vt verum fatear, hanc compoſitionem deſcripſi, neq; enim Arnoldi lectione vnquam ſum delectatus: inuehitur atqui parum rectè: quandoquidem ſi omnia ſimplicia quæ hanc compoſitionem ingrediuntur, ac pondera ipſa expendas, multo ea quæ Franciſcus affert, meliorem eſſe deprehendes. Quis enim nō abhorreat à Turpeti vncijs duabus, & diacrydij drachmis quinque. Sed ſic placet nonnullis Germanorum deprimere labores, quum ipſi meliora non afferant.

CATHARTICVM IMPERIALE.

Nicolai.

XLI.

Bilem vtranq;, & pituitam ſine moleſtia purgat. Obœſis autem & craſsis, quiq; magna ex parte aluo conſtricta & dura ſunt, ileoſis: & ijs quorum ventriculus atq; inteſtina flatibus diſtenduntur, conuenit. Capit dacrydij, ſacchari, an̄ drach. octo. Cinamomi, ſpicæ nardi, ſaxifragæ, polypodij, an̄ drach. quatuor. Caryophyllorū, zingiberis, ſpicæ celticæ, piperis nigri, piperis longi, cardamomi, amomi, an̄ drachmas tres. Mellis optimi deſpumati.

ANNOTATIO.

Hæc deſcriptio extat in codice Nicolai, qui opera Ioannis Agricolæ Ingolſtadij excuſus eſt. Alia eſt, & quæ è pluribus conſtat ſimplicibus, quæ habetur in Nicolao vocato Præpoſito: qui alius ab eo qui Myrepſus nominatur, fuiſſe videtur: nempe compilator aliquis, qui ex alijs autoribus collegit medicamentorum compoſitiones. Quibus vt gratiam aliquam apud lectores conciliaret, ea quæ compilauit ſub Nicolai Myrepſi, quod dein imperitia quorundam in Præpoſiti mutatum eſt, nomine edere voluit. Plures autem illum referre quæ in Nicolao Myrepſo græco non habentur, ex ſuperioribus abunde patuit. Cæterùm Nicolaus Præpoſitus Catharticum Imperiale ita deſcribit. Recipit Dacrydij, ſacchari, an̄ drach. quatuor. Cinamomi, ſpicæ nardi, ſaxifraga, polypodij, an̄ drach. duas. Myrobalani citrini, hermodactyli, an̄ drach. quatuor. Caryophyllorum, zingiberis, ſpicæ celticæ, piperis nigri, piperis longi, cardamomi, amomi, an̄ drach. vnam, & dimidiam. Mellis quod ſufficit. Non diſtat à priore, niſi adiectione Myrobalanorum & hermodactylorum, & quòd pondera quæ in precedente ſunt duplicata, hic ſimplicia exiſtunt. Poſſet poſtremum hoc appellari à maiori ſimplicium copia, Catharticum imperiale maius. *Nicolaus Præpoſitus.* *Cathartici imperialis alia deſcriptio.*

ANTIDOTVS E a BRASSICA MARINA.

Incerti autoris.

XLII.

Antidotus è braſsica marina magna efficacia aqua inter cutem laborantium educit aquam. Accipit braſsicæ marinæ, vnc. vnam. Turpeti, drach. tres. Folliculorum ſenæ, Tartari radicis iridis, polypodij, an̄ drachmas duas, & dimidiam. Rhei barbari, drachmas tres. Seminis iuniperi, drach. duas. Dacrydij, drach. vnam. Ligni aloës, zingiberis, cinamomi, an̄ drach. vnam, & dimidiam. Nardi, drach. dimidiam. Sacchari albiſsimi in ſtillaticijs liquoribus. Cichorij & hyſſopi quod ſatis eſt diſſoluti, fiat Antidotus ſolida.

ANNOTATIO.

a E Braſsica.) Braſsica verò marina eſt, quam Recentiores Soldanellam vocant.

DE CATAPOTIIS, SEV PILVLIS, SECTIO SEXTA.

CATAPOTIA [a] AVREA.

Nicolai Myrepſici. Numero 97.

I.

CAPVT expurgant, ſenſus omnes, præcipuè aciem oculorum exacuunt, flatus ventriculi & inteſtinorum diſſoluunt, ac citra moleſtiam aluum deijciunt. Ad ſtomachicos, colicos, nephriticos, & inflatos valdè probata. Habent aloës flauæ, dacrydij, añ drach. quinque. Roſarum, apij, añ drach. duas, & dimidiam. Aniſi, fœniculi, [b] maſtiches, añ drach. vnam, & dimidiam. Croci, colocynthidis, hieræ puræ, añ drach. vnam. [c] Succi tragacanthæ, quod ſatis eſt: [d] formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

Aurea cur dicta.

a Aurea.) In manuſcripto Nicolai Myrepſi codice ſic vocari ab Italis ſcribitur, haud dubiè ob eorum excellentiam: quòd ſcilicet, quamuis in vacuando ſatis ſint potentia, tamen minus omnibus alijs laceſſunt, nec tormina afferunt. Nam etſi magnam vim diacrydij & colocynthidis capiunt, tamen reliquis rebus ita temperantur, vt iuſtam actionem obeant. Scribitur autem mendoſè in Nicolai codice ἀόρια, pro ἄυρεα. Siquidem latinam dictionem Græcis literis parum rectè ſcripſiſſe Nicolaum, minimè mirum eſt, vtpote qui linguæ Latinæ ignarus fuerit. Sunt autem alia à præſentibus & fortiora catapotia.

b Maſtiches.) In Græco Nicolai Myrepſi codice non habetur, ſed ex Latino adiectum eſt: neque tamen ſine cauſa. Nam quum ſtomachicis maximè conferant hæc Catapotia, nihil mirum, quoſdam maſtichen tanquam ventriculo valde gratum & conueniens medicamentum adiecisse.

Succus tragacanthæ.

c Succi tragacanthæ.) Sic more aliorum Græcorum vocant lentorem, aut veluti mucorem tragacanthæ, quem hodie muſcilaginem barbari: alij magis latinè Mucaginem nominant.

d Formetur maſſa.) Id quod fit, quando ſpeciebus in pila accurate permiſtis, poſtea liquor qui tanquam glutino maſſa cohæreat affunditur. Omnibus hoc modo miſtis, maſſa è pila exempta manibus oleo vel butyro inunctis figura tereti formatur, & priuſquàm reconditur, leuiter exiccatur, inque ſicciore loco ne ſitum contrahat ſeruatur.

CATAPOTIA [a] EX EVPATORIO.

Meſuæ filij.

II.

MIrificè proſunt febribus circuitu repetentibus, bilioſis: obſtructionem quoque iecoris, & icterum inde natum ſanant. Accipiunt myrobalanorum citrinorum, ſucci [b] Eupatorij, ſucci abſinthij, añ drach. tres. Rhei barbari, drach. tres, & dimidiam. Maſtiches, drach. vnam. Croci, drach. dimidiã. Aloës bonæ, drach. quinque. Succi endiuiæ, aut ſeri lactis, quod ſatis eſt: fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

a Ex Eupatorio.) Maiores nimirum dictæ. Siquidem minorum nullus hodie eſt vſus.

Eupatorium.

b Eupatorij.) Non quidem Græcorum, ſed eius quod à Meſuæ pingitur. Id quale ſit, in primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum tomo indicauimus.

CATAPOTIA E RHABARBARO.

Meſuæ filij.

III.

Humores

HVmores educunt craſſos, lentos, multum putres, & inde ortas febres diuturnas, & exalijs quoq; humoribus natas: iecoris item dolorem, ac hydropem incipientẽ ſanant. Recipiunt rhei barbari, drach. tres. Succi glycyrrhizæ, abſinthij, maſtiches, añ drach. vnam. Myrobalanorum flauorum, drach. tres, & dimidiam. Seminis apij, fœniculi, añ drach. dimidiam. Paſtillorum è roſis, drach. tres, & dimidiam. Hieræ picræ, drach. decem. Liquoris ſtillatitij fœniculi, quod ſufficit: fingatur maſſa.

ANNOTATIO.

Hæc Catapotia vt diutius in officinis durent, cum melle conficienda ſunt, in quo coquendo ſuccus fœniculi conſumptus ſit.

CATAPOTIA [a] PESTILENTIALIA.

[b] Incerti autoris.

IIII.

ADuerſus peſtiferæ luis contagiones populatim graſſantes mirificè proſunt. Humores etiam ventriculo infarctos & immerſos educunt. Habent [c] aloës ſelectæ, vnc. duas. Myrrhæ, croci, añ vnc. vnam. Confice cum vino claro, odorifero.

ANNOTATIONES.

a *Peſtilentialia.*) Alio nomine Communia vocantur: & è tribus, ſcilicet medicamentis, conſtantia, & ſine cuſtodia. *Communia. E tribus. Sine cuſtodia.*

b *Incerti autoris.*) Neq; enim ad Rufum autorem, vt hodie faciunt propemodũ omnes medici, referenda ſunt. Nam Rufi compoſitio crocum non habet, ſed pro illo guttam aut thymiama ammoniacum accipit. Præterea forma quoq; à præſenti differt, quòd ſcilicet potio fit, adeoq; in catapotia non digeratur. Quod vt rectius cognoſcant ſtudioſi, compoſitionem Rufi, quam libro 2. cap. 35. Paulus deſcribit, ad verbum recenſebimus. Recipit aloës partes duas, ammoniaci thymiamatis partes duas, myrrhæ partem vnam. Hæc ſimul contuſa, ex vino odorato dimidij cyathi menſura potui quotidie danda. Atq; ita hanc compoſitionem Rufus in peſte laudat, vt nullum fuiſſe affirmet, qui ea vſus non euaſerit. Qua qui vti voluerit, hanc quam retulimus componendi rationem ſequatur. *Rufi compoſitio.*

c *Aloës ſelectæ.*) Sunt qui putant, in peſtilenti conſtitutione aloẽn eſſe lauandam. Quorum mihi ſententia minimè probatur. Nam quum aloë non exhibeatur tum roborandi tantum ventriculi gratia, ſed & putredinem vt arceat, & corruptos ac vitioſos inde humores educat, minimè lauandam eſſe, ſed planè illotam eſſe exhibendam cenſeo. Ita enim ratione amaritudinis putredinem prohibebit: & quum purgandi facultate minimè ſit deſtituta, quicquid vitioſorum in ventriculo erit humorum, eliciet. Ideo in peſtiferæ luis contagione præcauenda quotidie vacuo ventriculo ex catapotium vnum ſcrupuli pondere ſumendum erit. *Aloe in peſtilenti conſtitutione non lauanda.*

CATAPOTIA PESTILENTIALIA.

Noſtra.

V.

MAgis quàm præcedentes aduerſus peſtiferæ luis contagia valent. Capiunt aloës flauæ, drach. ſex. Myrrhæ optimæ, drach. tres. Rhei barbari, drach. vnam, & dimidiam. Agarici in paſtillos redacti, drach. dimidiam. Croci, drach. vnam. Boli armenij, terræ Lemniæ, añ drach. dimidiam. Maſtiches, ſcrupulos duos. Theriaces Andromachi, drach. duas. Cum liquore ſtillatitio roſarum, fingatur maſſa.

CATAPOTIA [a] COCCIA.

[b] Rhazis.

VI.

CApiut magna efficacia expurgant, & ex eo ac neruis craſſos vacuant humores. Accipiunt ſpecierum hieræ picræ, drach. decem. Colocynthidis, drach. tres, ſcrup. vnum. Scammonij, drach. duas, & dimidiam. Turpeti, ſtichadis, añ drach. quinq;. Cum ſerapio è ſtichade, formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

Coccia. Cocchia.

a Coccia.) Sic nõnulli putant à Græcis deducto nomine, & à forma eſſe nominata, quòd nimirum olim figuram granulorum ciceris vel erui, qua conficiebantur, referrent. Siquidem κόκκιον, Græcis granulum denotat. Alij vocem hanc barbaram eſſe cenſent, ac ſic eſſe dicta, quaſi capitalia, quòd caput maximè erpurgent, volunt. Noſtri hodie Cocchia nominant, quod frequenter illis in capitis affectibus vtantur.

b Rhazis.) Libro primo ad Almanſorem, capite primo de Cephalæa. Sunt admodum valentia, & prorſus incorrecta, torminaq́ excitant, nec ijs niſi præmiſsis alijs quibuſdam, & in craſsis admodum & frigidis humoribus educendis vtendum. Quare à medicis vſurpanda non erunt, ſed pro ijs Nicolai Myrepſi mox ſequentibus magis vtendum.

CATAPOTIA [a]COCCERA.

Nicolai Myrepſici. numero 122.

VI.

VAlent ad eos qui deſtillatione capitis laborant, caput dolent, hemícraníos, líppitudine, & neruorum íncontinentía affectos. Recipíunt hieræ picræ Galeni, drach. quinq́. Dacrydij, drach. vnam, & dimidiam. Pulpæ colocynthidis, drach. dimidiam. Turpeti, ſtichadis Arabicæ, añ drach. duas, & dimidiam. [b] Sagapeni, opopanacis, bdellij, ammoniaci, agarici, ſpicæ, añ drach. dimidiam. Rhei barbari, aloes flauæ, añ drach. vnam, ſcrup. vnum. Cum ſucco, aut ſtillaticio fœniculi liquore fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

a Coccera.) Aut Cocceri Nicolao vocantur: qua de cauſa, ſcire non poſſum. Mihi certè magis quàm Rhazis probantur, quòd minus ſint valida, pluraq́ habeant ſimplicia, quæ vim fortium medicamentorum frangant, contundant ac mitigent. Nam vt alia medicamenta purgantia omnia propemodum à Rhaze compoſita eiuſmodi ſunt, vt vix tutò iumentis exhiberi poſsint: ita quoq́ hæc Catapotia, quæ ille Coccia vocauit, ob ſuam vehementiam expeditè admodum tormina excitant, & alia grauia ſymptomata. Cenſeo igitur præſentibus magis vtendum eſſe, vtpote minus fortibus, & rectius compoſitis: quòd quiuis compoſitionem ipſam expendens, ſtatim cognoſcet.

b Sagapeni.) Quod adiectum eſt præcipuè propter oculorum lippitudinem, & alia eorundem vitia, ſuffuſiones nimirum & hebetudines, quibus idipſum maximè auxiliatur.

CATAPOTIA EX AGARICO.

Meſuæ filij.

VII.

THoracem purgant pituita craſſa & putri, ob idq́ antiquæ tuſsi & aſthmati conferunt, alijsq́ thoracis vitijs, à craſsis & pituitoſis humoribus ortis. Habent agarici, drach. tres. Radicis iridis, marrubij, añ drach. vnam. Turbit, drach. quinq́. Hieræ picræ, [a] drach. quatuor. Colocynthidis, ſarcocollæ, añ drach. duas. Myrrhæ, drach. vnam. Excipe [b] cum ſapa, & formato maſſam.

ANNOTATIONES.

a Drachmæ quatuor.) Falſò me hoc loco notat Franciſcus Alexander, quòd diminutè legam drachmas tres. Ita parum attendit, num rectè alios reprehendat.

b Cum ſapa.) Quæ pilulas illas à putredine, aut tranſpiratione vindicat.

CATAPOTIA EX AGARICO.

Nicolai Myrepſici.

VIII.

COnferunt ijs qui non niſi recta ceruice, & difficulter ſpirant, & deſtillatione laborant. Capiunt agarici, drach. vnam, & dimidiam. Iridis, marrubij, añ drach. vnam. Turpeti, hieræ picræ Galeni, añ drach. duas. Colocynthidis, ſarcocollæ, añ drach. vnam. Cum ſapa quantum ſufficit, formetur maſſa.

ANNOTATIO.

Harum pilularum deſcriptionem ex præſcripto Nicolai ſubijcere volui, vt ſi quis illis magis quàm Meſuæ vti vellet, haberet in promptu compoſitionem. In omnibus cum præcedentibus conueniunt, exceptis ponderibus, quæ ſunt in quibuſdam minora: & quòd

Myrrha

Myrrha deſideretur, perinde atque apud Auicennam cap.3.Fen.10.tract.1.cap.de Curatione aſthmatis 40.

CATAPOTIA E HIERA ſimplici, Galeni.

IX.

Vitijs ventriculi ex humoribus bilioſis & pituitoſis natis prodeſt. Recipiunt aloes flauæ, drach. quinquaginta. Cinamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, croci, maſtiches Chiæ, an̄ drach. tres. Melle roſaceo excipiuntur, & fingitur maſſa.

CATAPOTIA E HIERA COMPOSITA. Nicolai Myrepſici.

X.

Ad vitia capitis, neruorumque, ſtomachi item cruditatem conferunt. Habent cinamomi, ſpicæ nardi, croci, floris iunci odorati, aſari, caſiæ ligneæ, xylobalſami, carpobalſami, violarū, abſinthij, epithymi, agarici, roſarum, turpeti, maſtiches, colocynthidis pulpæ, an̄ drach. dimidiam. Aloes flauæ, quantum omnium aliarum ſpecierū. Cum ſtillaticio Intybi liquore formetur maſſa.

CATAPOTIA HIERAE CVM AGARICO.

XI.

Succurrunt ſtomachicis, aſthmaticis, alijsque ſtomachi, & thoracis vitijs, à craſsis & pituitoſis humoribus natis. Capiunt ſpecierum Hieræ ſimplicis Galeni, agarici recens in paſtillorum formam redacti, an̄ vnc. dimidiam. Aloës flauæ, an̄ vnc. vnam. Cum roſaceo melle excipiuntur, & fingitur maſſa.

CATAPOTIA [a]OPTICA [b]MAIORA. Meſuæ filij.

XII.

Viſum roborant & conſeruant, excrementa vacuant à cerebro & oculis pituitoſa. Accipiunt roſarum, violarum, abſinthij, colocynthidis, turpeti, cubebæ, calami odorati, nucis moſchatæ, ſpicæ, epithymi, carpobalſami, xylobalſami, ſeſelios, ſeminis, rutæ, floris iunci odorati, aſari, maſtiches, caryophyllorum, cinamomi, aniſi, fœniculi, apij, caſiæ ligneæ, croci, macis, an̄ drach. duas. Myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, bellericorum, emblichorū, rheibarbari, an̄ drach. quatuor. Agarici, ſenæ, an̄ drach. quinque. Euphraſiæ, drach. ſeptem. Aloes flauæ pondus omnium. Excipe ſucco aut ſtillaticio liquore fœniculi, & formato maſſam.

ANNOTATIONES.

a Optica.) ὀπτικὰ, id eſt, viſoria: quod viſorium ſpiritum roborent, purioremque reddant, ac viſionem mirabiliter iuuent, dicta ſunt. Vulgus medicorum & pharmacopœorum Lucis nominant. Sunt à quibus ocularia vocentur. *Optica. Catapotia lucis. Ocularia.*

b Maiora.) Quòd pluribus conſtat ſimplicibus, appellata ſunt: ad differentiam minorum, quorum compoſitionem iam ſubijciemus. *Maiora cur dicta.*

CATAPOTIA OPTICA [a]MINORA. Meſuæ filij.

XIII.

Idem quod maiora poſſunt, viribus tamen valentiora ſunt, magiſque melancholicum humorem quàm pituitā purgant. Recipiunt xylobalſami, carpobalſami, an̄ drach. vnam. Chelidonij, drach. quinque. Roſarum, violarum, abſinthij, euphraſiæ, an̄ drach. tres. Senæ, epithymi, myrobalanorum flauorum, ce-

pulorum, indorum, bellericorum, emblichorum, agarici, colocynthidos, floris iunci odorati, lycij, lapidis [b] cyanei, añ drach. duas, & dimidiam. Aloes pondus omnium. Cum ſucco fœniculi, aut chelidonij fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

Minora quare vocata.

a *Minora.*) Vocata ſunt, quòd paucioribus ſimplicibus conſtant. Nam quum operoſa fit præcedentium compoſitio, factum eſt, vt nonnulli hanc in pauciora contraxerint ſimplicia.

Cyaneus.

b *Cyanei.*) Lapidem lazuli appellant, quemadmodum lib. 1. diximus. Maiores, quod lapidem lazuli non accipiant, tutiores ſunt.

CATAPOTIA ARTHRITICA.

[a] Nicolai.

XIIII.

VAlent ad podagram, alioſq; articulorum dolores à frigidis craſsis & pituitoſis humoribus natos. Habent hermodactylorum, turpeti, agarici, añ vnc. dimidiam. Caſiæ ligneæ, ſpicæ nardi, caryophyllorum, xylobalſami, carpobalſami, zingiberis, maſtiches, fœniculi, aniſi, ſaxifragæ, feminis aſparagi, ruſci, roſarum, granorum ſolis, ſalis gemmei, añ [b] drach. dimidiam. Aloës flauæ pondus omnium. Succi fœniculi quod ſatis eſt, fiat maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Nicolai.*) Non Myrepſi illius, cuius nos opus de Compoſitione medicamentorum in Latinum conuertimus ſermonem: ſed eius qui vulgò Præpoſitus dicitur. Nam ille truncatam ex ἀυτογράφῳ Nicolai Myrepſi deſcripſit: vt ex eiuſdem compoſitione, quam paulo poſt ſubijciemus, liquidò apparebit.

b *Drach. dimidiam.*) Latinus codex Nicolai Præpoſiti habet drach. duas, & ſtatim ſubijcit, Scammonij vnc. vnam, vt hinc quoq; perſpicuum fiat, neq; eam deſcriptionem quæ hactenus in officinis vſitata fuit, & quã iam recenſuimus, per omnia reſpondere ei quam Nicolaus Præpoſitus decurtauit: quia minus pondus habet, & Scammoniam omiſit. Ita, quod ſæpe antea monuimus, nulla ferè integra & legitima eſt hactenus vſitata & vſurpata officinis compoſitio.

CATAPOTIA ARTHRITICA VERA.

Nicolai Myrepſici.

XV.

AD podagricos & arthriticos valde probata. Capiunt hermodactyli, turpeti, añ vnc. vnã, & dimidiam. [a] Myrobalani indici, cepuli & citrini, agarici, [b] colocynthidis, aniſi, [c] caryophyllorum, ſpicæ, zingiberis, ſaxifragi, [d] piperis longi, feminis apij, dauci, roſarum, amomi, ſalis gemmei, maſtiches, granorum ſolis, feminum aſparagi, fœniculi, ſingulorum drach. dimidiam. Aloës flauæ, drach. dimidiam. [e] Dacrydij, vnc. vnam. Succi abſinthij quantum ſufficit, fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

Hæc eſt legitima, & ad verbum è Nicolao græco tranſcripta compoſitio: niſi quod ad pondera attinet, dimidiam tantum eorundem partem vſurpauimus, nempe vnc. vnam, & dimidiam, quum ipſe habeat vncias tres, & ita deinceps.

a *Myrobalani indi.*) Omnes Nicolaus Præpoſitus compilator omiſit Myrobalanos.

b *Colocynthidis.*) Et hanc ſilentio tranſiuit.

c *Caryophyllorum.*) Poſt Caryophylla inſeruit ſuæ compoſitioni xylobalſamum & carpobalſamum Nicolaus Præpoſitus, ſuperſtitione magis quàm iudicio ductus, quum horum nulla ſit facta in ἀυτογράφῳ mentio, nec legitima haberi poſsint, in noſtris maximè regionibus. Fuit autem haud dubiè in ea opinione cum multis alijs, vt nullum medicamentum ſine Balſami acceſsione efficax eſſe crederet.

d *Piperis longi.*) Et illud à decurtatore eius compoſitionis eſt præteritum.

c *Dacrydij, vnc. vnam.*) Eius eodem pondere in Nicolao Præpoſito vocato, vt diximus, mentio fit. Sed in hactenus vſitata compoſitione horum catapotiorum omiſſum.

CATAPOTIA EX HERMODACTYLO.

Meſuæ filij [a] maiora.

XVI.

ADuerſus podagram, & dolores [b] frigidos articulorum proſunt. Accipiunt [c] hermodactylorum, myrobalanorum flauorum, aloes, turpeti, colocynthidis, bdellij, ſagapeni, an̄ drach. ſex. Caſtorij, ſarcocollæ, euphorbij, opopanacis, rutæ ſylueſtris, & apij ſeminum, an̄ drach. tres. Croci, drach. vnam, & dimidiam. Cum ſucco braſsicæ formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Maiora.*) Quod pluribus ſimplicibus conſtent, ſintq́ magis compoſita.

b *Dolores frigidos.*) Craſſos enim & lentos frigidosq́ humores educunt, atq́ è longinquioribus partibus trahunt.

c *Hermodactylorum.*) Quid de vniuerſo hermodactylorum genere ſentiendum ſit, tomo noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentarijs perſpicuè, & luculenter explicauimus. Vt mirum ſit Rondeletium, virum doctiſsimum, per hermodactylos vulgares, non tamen ſine magno errore, vulgares, præcipuè in compoſitionibus Arabum intelligere.

CATAPOTIA [a] FOETIDA [b] MAIORA.

Meſuæ filij.

XVII.

VAcuant humores craſſos, & pituitoſos, ob id conueniunt affectibus inde natis, articulorum, pedum & neruorum doloribus. Colicis item cruciatibus, vteri, & ſpinæ ſuccurrunt: necnon ventriculi, alphis, elephantiæ, alijsq́ cutis vitijs opitulantur. Recipiunt ſagapeni, hammoniaci, opopanacis, bdellij, colocynthidis, ſeminis rutæ ſylueſtris, aloes, epithymi, an̄ drach. quinq́. Hermodactylorum, eſulæ, an̄ drach. duas. Scammonij, drach. tres. Cinamomi, ſpicæ, croci, caſtorij, an̄ drach. vnam. Turbit, drach. quatuor. Zingiberis drach. vnam, & dimidiam. Euphorbij, ſcrup. duos. Cum ſucco porri prius diſſolutis lachrymis, finge maſſam.

ANNOTATIONES.

a *Fœtida.*) Ita vocantur propter grauem odorem, quem illis Sagapenum, hammoniacum, caſtorium, & alia graueolentia conciliant. Sunt etiam valentia admodum, quod minimè repreſſa ſit purgantium vis, ideoq́ parum tuta.

b *Maiora.*) Ad differentiam minorum, quæ itidem à Meſue deſcribuntur, ſic cognominata ſunt.

c *Rutæ ſylueſtris.*) Si haberi non poteſt, pro ea vſurpetur Ruta hortenſis: quod ſemel hic nos monuiſſe ſatis ſit. Semen nanq́ Cicutæ, quod imperiti pharmacopœi facere ſolent, planè hoc in loco abijciendum.

CATAPOTIA EX EVPHORBIO.

Meſuæ filij.

XVIII.

PItuitam frigidã ac craſſam ad neruos decumbentem vacuant. Quapropter opem ferunt reſolutioni, lumborum doloribus, & podagræ à pituita concitatæ. Sunt validæ: ideoq́ illis, niſi magna vrgeat neceſsitas, vtendum non eſt. Habent euphorbij, colocynthidis, agarici, bdellij, ſagapeni, an̄ drachmas duas. Aloes, drach. quinq́. Succi porri quod ſatis eſt: [a] fingatur maſſa.

ANNOTATIO.

a *Fingatur maſſa.*) Ad hunc quidem modum Euphorbium prudenter tritum, cribratus agaricus, læuigata & conciſa colocynthis, cum gummis vino diſſolutis, piſtillo calido & mortario tantiſper ſubiguntur, dum in maſſam coëant. Catapotia ſunt valentiſsima non niſi in maximis & contumacibus morbis vſurpanda.

CATAPOTIA EX SARCOCOLLA.

Meſuæ filij.

XIX.

Pituitam vacuant, ob id pituitoſis affectibus commodant. Capiunt ſarcocollæ, drach. tres. Turpeti, drach. quatuor. Colocynthidos, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiam. Salis gemmei, drach. vnam. Cum aqua ſtillaticia roſarum formetur maſſa.

CATAPOTIA [a] INDA.

[b] Hali.

XX.

Ad vitia ex melancholico humore procreata, cancrum nimirum, elephantiam, alphos nigros curatu difficiles, melancholiam, & inde ortum timorem ac mœrorem, quartanã, icterum nigrum, ex vitio lienis procreatum, eiuſdemq́ dolorem proſunt. Accipiunt myrobalanorum nigrorũ, ellebori nigri, polypodij, añ drach. quinq́. Epithymi, ſtichadis, añ drach. ſex. Agarici, lapidis cyanei loti, colocynthidis, [c] ſalis Indi, añ drach. quatuor. Succi eupatorij, ſpicæ, añ drach. duas. Caryophyllorum, drach. vnam. Hieræ picræ, drach. duodecim. Fiat maſſa cum ſucco apij.

ANNOTATIONES.

Inda quarè dicta. a *Inda.*) Cur ita dicta ſint, facilè animum attendentibus conſtat. Non enim alia de cauſa, quàm quòd myrobalanos nigros, quos alio nomine Indos appellant, vel ſalem Indum recipiunt. Pleriq́ hic mirè ineptiunt, ita eſſe nominata putantes, quòd eorum vſus apud Indos potiſsimum ſit, & in India celebrentur.

Hali. b *Hali.*) Ad hunc ſanè autorem horum & præcedentium catapotiorum compoſitionem Meſuæ filius refert. Quis autem is Hali fuerit, non ſatis conſtat.

Sal Indus. c *Salis Indi.*) Per ſalem Indum minimè inaudiendus erit ille quem Paulus & Auicenna ita nominant: qui certè non eſt niſi mellis concreti genus, in India in arundinibus inuentum, ſalis modo coactum, dentibus, vt ſal, friabile, vt libro primo huius Operis fuſius diximus. *Salis Indi ſuccedaneum.* Verùm ſal Indus hoc loco non eſt, niſi is qui inter omnes alias ſalis ſpecies maximè ſalſus eſt: qualis certè in India reperitur. Is quia hodie non affertur, pro eo vſurpandus erit ſal foſsilis, quem Gemmeum hodie vocant. Caueant igitur pharmacopœi, ne pro ſale Indo, vt multi hactenus fecerunt, ſaccharum candum appellatum, in horum catapotiorum conſtructione vſurpent.

CATAPOTIA [*] E LAPIDE CYANEO.

[*] E lapide lazuli.

Meſuæ filij.

XXI.

Ad vitia è melancholico humore nata conferunt, cancrum nimirum, elephantiam, & quartanam. Recipiunt lapidis cyanei [a] loti, drach. ſex. Epithymi, polypodij, añ drach. octo. Scãmonij, ellebori nigri, ſalis indi, añ drach. duas, & dimidiam. Agarici, drach. octo. Caryophyllorum, aniſi, añ drach. quatuor. Hieræ picræ, drach. quindecim. Cum ſucco Intybi latifolij formet maſſa.

ANNOTATIO.

a *Loti.*) Scilicet duodecies, vt vult Trallianus, in liquore ſtillaticio violarum, vel borraginis. Sic enim aliquo modo acrimoniam ſuam deponit, hocq́ nomine catapotia illa minus noxia & ventriculo infeſta fiunt. Quum itaq́ olim illorum vſum damnauerim, de ijs quæ illotum lapidem cyaneum accipiunt loquutus ſum. In mollibus tamen & imbecillioribus corporibus neutro vtendum erit.

CATAPOTIA E LAPIDE ARMENO.

Meſuæ filij.

XXII.

Melancholicum humorem, & bilem vſtam ſine moleſtia vacuant: ideoq́ vitijs inde natis conducunt. Habent lapidis Armeni [a] loti ac præparati, hieræ picræ, añ drach. quinq́. Epithymi, [b] polypodij, añ drach. octo. Scammonij in cydonio cocti, drach. tres. Caryophyllorũ, drach. duas. Salis indi, drach. vnam, & dimidiam, Cum ſucco intybi latifolij fingatur maſſa.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a Loti.) Ex liquore ſtillaticio lupuli, vel intybi, aut decocto polypodij.

b Polypodij.) Actuarius, qui itidem horum Catapotiorum compoſitionem tradit, pro Polypodio, agarici drachmas quatuor habet. Alexander Trallianus etiam Agarici meminit, & eius ſcrupulos quatuor inſerendos eſſe docet. Ita vt euidentiſsimum ſit, Græcos omnes Agaricum, omiſſo Polypodio, recenſuiſſe.

CATAPOTIA E LAPIDE ARMENO.

Alexandri Tralliani.

XXIII.

PRæterquam quod ſtomachum roborant, ſimul etiã varios humores, præſertim terreum & melancholicum humorem citra moleſtiam purgant. Capiunt hieræ picræ, vnc. dimidiam. Epithymi, vnc. dimidiam. Agarici, ſcrup. quatuor. Armeniaci lapidis, ſcrup. quatuor. Scammoniæ,[a] vnc. vnam. Caryophyllorum, grana viginti. Contuſa excipiuntur melle roſaceo, aut ſucco citrij: & formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

Hanc Alexandri Tralliani compoſitionem referre placuit, quòd illã miris efferat laudibus, nec antè eius vſum opus eſſe dicat ægros vt medicamentis præparemus, quòd ab eiuſdem aſſumptione nec ſuffocationis, nec ſyncopes immineat periculum. Quibus omnibus verbis innuit, hanc mitiſsimè, & citra omnem moleſtiam purgare. Quapropter præſtat hac deinceps pro ea quam Meſues affert vti, vtpote meliore: & quæ cum ea quæ ab Actuario refertur, demptis duntaxat ponderibus, planè conueniat.

a Vnciam vnam.) Ita enim græcus Alexandri codex habet Γο ά. Sed vt ex veteri interprete liquet, qui legit lapidis Armeni loti drachmas quatuor, Scammoniæ ſcrupulos quatuor, videntur pondera eſſe tranſpoſita, adeoq; ita potius ſcribendum eſſe Scammoniæ ϡϛ δ', id eſt, ſcrupulos quatuor, & lapidis Armenij ζ δ'. hoc eſt, drach. quatuor.

CATAPOTIA AZAIARETH.

Auicennæ.

XXIIII.

FLauam bilem & pituitam ſine moleſtia, è ventriculo potiſsimùm, vacuant. Quapropter ijs[a] qui caput è ventriculo dolent, conueniunt. Accipiunt hieræ picræ, vnc. vnam. Maſtiches,[b] myrobalanorum flauorum, añ vnc. dimidiam. Aloes optimæ, vnc. duas. Cum ſerapio è ſtichade formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

a Qui caput è ventriculo.) Non igitur ſimpliciter capitis doloribus & affectibus conueniunt, ſed ijs tantum qui à ventriculo impuro orti ſunt.

b Myrobalanorum.) Qui bilioſos & calidos vapores ſurſum à ventriculo in caput elatos arcent.

CATAPOTIA [a]AROMATICA.

Alphangina.

Ioannis Damaſceni.

XXV.

VEntriculum, cerebrum, & ſenſoria omnia, à craſsis ac pituitoſis humoribus * purgant, indeq; natum dolorem diſsipant. Ventriculum roborant, concoctionem eius iuuant, & appetentiam excitant. Recipiunt cinamomi, cubebæ, ligni aloes, calami odorati, macis, nucis moſchatæ, cardamomi, caryophyllorum, aſari, maſtiches, flores iunci odorati, ſpicæ, carpobalſami, añ[b] vnc. vnam. [c]Abſinthij ſicci, roſarum, añ drach. quinq;. Trita[d] craſsiuſcule coquuntur in aquæ libris duodecim, ad duarum partium conſumptionem: fricantur manibus, colantur, & exprimuntur. In colati libris duabus maceratur, aloes in vaſe lapideo vitreato, cum aqua pluuia lotæ, & iterum[e] ſiccatæ, libra vna. Dein ipſi affunduntur decocti prædicti circiter libræ duæ, & teruntur in ſole: ipſiq; * *Eos ſcilicet deſiccando.*

aloæ

aloæ miſcentur myrrhæ, maſtiches, aña *f* drach. quinqȝ. Croci, drach. tres. Teruntur curioſè, & poſtea prædicti decocti reliquum ipſis affunditur, teruntur quæ donec ſiccantur: formantur catapotia ciceris magnitudine.

ANNOTATIONES.

Aromatica cur vocata. *Alephangina*

a Aromatica.) Aut ex aromatibus dicta ſunt, propterea quòd è multis conſtent aromatibus: hoc eſt, rebus odoratis. Hodie imitatione Mauritanorum Alephangina nominantur, quòd illis, vt nonnulli interpretantur, Alephangin, odoramenta, ſiue ſpecies, pulueresue odoratos ſignificet. Nos tamen de lingua nobis incognita nihil temerè affirmamus. In confeſſo autem eſt, hæc catapotia roborare potius ventriculum, quàm aluum ducere, propter aloen lotam, quæ vim purgatoriam lotione deponit & exuit.

b Vnciam vnam.) Nicolaus Myrepſus, qui itidem catapotia hæc deſcribit, habet vnciam dimidiam.

c Abſinthij, &c.) Nicolaus pro Abſinthio & Roſis, habet Croci grana quindecim. Paulo quoqȝ aliter conficienda eſſe hæc catapotia docet, vt cap. 10. Sect. 32. videre licet.

d Craſsius culè.) Quum enim coquenda ſint odoramenta, non eſt cur in exquiſitum puluerem teri debeant: ſed ſatis eſt, ſi craſſo modo terantur, ita enim coctionem facilius ſuſtinebunt.

e Iterum ſiccatæ.) Id quod quatuor aut quinqȝ, potiſsimùm ſub Caniculæ æſtu, dierum ſpacio fieri ſolet.

f Drachmæ quinq.) Hic Franciſcus Alexander me & Cordum, atqui falſò, nec ſine magna calumnia, notat, ac perperã drachmas, pro vncias quinqȝ legere nugatur. Nam omnia Meſues exemplaria habent tantum drachmas quinqȝ, & rectè quidem: quod maiore copia, reſpectu præcedentium, minime opus ſit. Sed ſemper Franciſco voluntas, nationis loco eſſe ſolet.

CATAPOTIA STOMACHICA.

Meſuæ filij.

XXVI.

Bilioſos ac pituitoſos humores, eos præſertim qui caput, iecur, & ventriculum obſident, vacuant. Præterea ventriculum roborant, concoctionem iuuant, appetentiam excitant. Habent hieræ picræ, drach. ſeptem. Trium myrobalanorum, aña drach. tres. Agarici, drach. duas. Turpeti boni, drach. decem. Epithymi cretenſis, aniſi, aña drach. duas, & dimidiam. Salis indi, drach. duas. Abſinthij, ſcammonij, aña drach. tres. Cum penidiorum, drach. tres, & ſucco ſcariolarum, formetur maſſa.

ANNOTATIO.

Quum hæc catapotia, vt etiam ſequentia ſatis magnam Turpeti copiam, quod ſtomachum mirum in modum offendit, accipiant, diligenter medicis cauendum erit, ne temerè ijs catapotijs vtantur, quod non ſolum turpetum, verumetiam agaricum, ventriculum admodum ſubuertentem recipiant: ſed tum ſolum, quum flauam bilem & pituitam valenter ex ventriculo educere volent. Cæterùm quum variæ, ſex nimirum, ſint Catapotiorum ſtomachicorum apud Meſuę filium compoſitiones, adeoqȝ pharmacopœi nunc hanc, nunc illam conſtructam, ſub vnica tamen inſcriptione, habeant: præſtat illas aliqua ratione diſcernere, hac ſcilicet, vt præſentem compoſitionem ſimpliciter Catapotia ſtomachica: alteram quæ mox ſequitur cum adiectione Maiora, quod pluribus: & tertiam, minora, quia paucioribus conſtet ſimplicibus, nominemus. Hac enim diſtinctione efficiemus, vt medici cognoſcant qua illis compoſitione ſit vtendum. Franciſcus Alexander vt ab alijs diſſentire videatur, ſimplicium ordinem mutat, ponderibus retentis.

CATAPOTIA STOMACHICA MAIORA.

Ioannis Damaſceni.

XXVII.

Idem quod priora poſſunt. Capiunt hieræ picræ, drach. decem. Trium myrobalanorum, abſinthij. aña drach. duas. Maſtiches, aniſi, bellirici, emblici, agarici, aña drach. tres, & dimidiam. Zingiberis, drach. duas. Caryophyllorum, ſalis gemmei, floris iunci odorati, aña drach. vnam. Turbit, drach. duodecim. Cum ſucco abſinthij fingatur maſſa.

CATA-

CATAPOTIA STOMACHICA MINORA.
Ioannis Damaſceni.
XXVIII.

ACcipiunt myrobalanorum flauorum, aloes, turpeti, añ drach. decem. Roſarum, ſpicæ, maſtiches, añ drach. duas, & dimidiam. Aniſi, drach. vnam, & dimidiam. Salis Indi, croci, añ drach. vnam. Cum ſucco abſinthij formetur maſſa.

CATAPOTIA [a]POLYCHRESTA.
Ioannis Damaſceni.
XXIX.

Aggregatiua

AD varios capitis, ventriculi, iecoriſque affectus ſunt efficacia. Purgant enim ex ijs & ſenſorijs pituitam, & bilem vtranque. Quapropter ad diuturnas febres & complicatas, vitia capitis, ventriculi, & iecoris plurimùm valent. Recipiunt myrobalanorum flauorum, rhei barbari, añ drach. quatuor. Succi eupatorij, ſucci abſinthij, añ drach. tres. Dacrydij, drach. ſex. Cepulorum, Indorũ, agarici, colocynthidis, polypodij, drach. duas. Turpeti, aloes, añ drach. ſeptem. Maſtiches, roſarũ, ſalis gemmei, epithymi, aniſi, zingiberis, añ drach. vnam. [b] Electuarij roſati, quantum ſufficit ad excipiendum.

ANNOTATIONES.

Polychreſta.

a *Polychreſta.*) Ob id ſic ſunt appellata, quòd ad multos affectus corporis præter naturam ſint vtilia, & omnes humores purgent. Vulgus medicorum & pharmacopœorũ Aggregatiua vocant. Et ſunt optima, & digna quæ in frequenti ſint medicorum vſu, quod abſque difficultate educunt, & maximè ſunt efficacia.

b *Electuarij roſati.*) A Meſue, non Nicolao, deſcripti. Inuenies eius compoſitionem inter Antidota purgantia.

CATAPOTIA E FVMARIA.
[a] Auicennæ.
XXX.

HVmores bilioſos, acres & ſalſos è corpore educunt: ideoque prurituí & ſcabiei, atque id genus alijs cutis vitijs conferunt. Habent myrobalanorum flauorum, cepulorũ, nigrorũ, ſcammonij, añ drach. quinque. Aloes, drach. ſeptem. Omnia [b] ter imbuantur ſucco fumariæ depurato, & toties ſiccentur: poſtremò fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Auicennæ.*) Fen. 7. Canonis quarti, de Curatione ſcabiei atque prurítus, cap. ſeptimo, Affinia ſunt catapotijs Indis ſuprà deſcriptis, ſed imbecillius purgant.

b *Ter imbuantur.*) Nam vbi primò fuerit ſiccata maſſa, plus ſucci eſt adijciendum, & rurſus exiccanda: idque tertiò faciendum erit.

CATAPOTIA SINE QVIBVS ESSE NOLO.
Nicolai Præpoſiti.
XXXI.

MIrificè pituitam, bilem, & melancholicum humorem à capite ducunt, & ad oculorum claritatem conducunt, viſumque conſeruant. Suffuſionibus auxiliantur, aurium doloribus, atque tinnitui. Ileoſis quoque non ſine magna vtilitate dantur. Capiunt aloes optimæ lotæ, drach. quatuordecim. Myrobalanorum flauorum, cepulorum, bellericorum, emblicorum, indorum, rhei barbari, maſtiches, abſinthij, roſarum, violarum, ſenę, agarici, caſſuthę, añ drach. vnam. Scammonij bene triti, drach. ſex, & dimidiam, diſſoluantur in ſucco fœniculi, & per pannum tantum de eo traijciatur, quantum ad catapotiorum confectionem ſatis erit: * formeturque maſſa.

* *Manibus oleo violatò, vel communi inunctis.*

CATA-

CATAPOTIA E BENEDICTA.
Nicolai Myrepſici.
XXXII.

HVmores maximè pituitoſos, & ad articulos decumbentes, eliciunt. Obſtructiones, quæ ſunt in inſtrumentis nutritionis, tollunt. Auxiliantur etiam ijs qui lapide renum & veſicæ moleſtantur. Accipiunt ſpecierum benedictæ laxatiuæ, drach. ſex. Mellis roſati, quod ſatis eſt. Formetur maſſa.

CATAPOTIA MASTICHINA.
Conciliatoris.
XXXIII.

VEntriculum ab omni morbo præſeruant, leuiter purgant: cerebrum, & reliqua viſcera, item oculos, & vterum à putridis humoribus liberant & tuentur. Recipiunt maſtiches, drach. quatuor. Agarici optimi, drach. tres. Aloes ſelectæ, drachmas decem. Cum ſucco artemiſiæ, aut ſerapio è ſtechade, fingatur maſſa.

CATAPOTIA EX ALOE ET MASTICHE.
Nicolai Præpoſiti.
XXXIIII.

SIne moleſtia ventriculum purgant, & ex eo bilem ac pituitam eliciunt. Habent aloes, vnc. vnam. Maſtiches, vnc. dimidiam. Caryophillorum, roſarum rubearum, añ drach. vnam. Croci, dacrydij, añ ſcrup. duos. Cum ſucco fœniculi aut abſinthij formetur maſſa.

CATAPOTIA EX ALOE LOTA.
Incerti autoris.
XXXV.

CErebrum, ventriculum, vterum, & alia viſcera à putridis humoribus purgant. Capiunt aloes cum ſucco roſarum rubearum lotæ, vnc. vnam. Agarici in paſtillos redacti, drach. tres. Maſtiches, drach. duas. Specierum diamoſchi dulcis, drachmam dimidiã. Cum vino Chio, quod vulgò Maluaticum nominatur, fingatur maſſa.

CATAPOTIA ARABICA.
Nicolai Præpoſiti.
XXXVI.

OMnes humores mirificè purgant, læticiam generant, triſticiamq́; depellunt, mentis vigorem conſeruant: viſum acuunt, auditum amiſſum reparant, memoriam roborant, vertigini, hemicraniæ, ac dolori capitis ſuccurrunt. Accipiunt aloes ſelectæ, [a] vnc. quatuor. Radicis bryoniæ, myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, bellericorum, emblicorum, maſtiches, dacrydij, aſari, roſarum, añ vnc. vnam. Caſtorij, drach. tres. Croci, drach. vnam. Succi fœniculi quod ſatis eſt, formetur maſſa.

ANNOTATIO.

Saluberrima ſunt, ac tutiſsima, omnibusq́; expurgandis humoribus idonea. Aloë nanq; dacrydium, myrobalani flaui, bilem: emblici, bellirici, cepuli pituitam. Bryonia, Dioſcoride teſte, pituitam & aquoſos humores euocat. Cætera robur firmant, & medicamentorum violentiam retundunt.

a *Vncias quatuor.*) Et hoc loco falſò me perſtringit Franciſcus Alexander, quaſi drachmas tres, mutilus, vt verbo eius vtar, legam: quum diſertè dixerim vncias quatuor aloës ſumendas eſſe. O immenſum reprehendendi alios temerè pruritum.

CATAPOTIA E CYNOGLOSSO.
Nicolai Præpoſiti.
XXXVII.

Alij

ALij nominant, Catapotia ad omnes deſtillationum morbos. Magnam enim vim obtinent in tenuibus ſiſtendis deſtillationibus, & ſedandis ac mitigandis omnis generis doloribus. Recipiunt [a] Cynogloſsi, opij, ſeminis hyoſcyami, añ drach. quatuor. Myrrhæ troglodyticæ, drach. ſex. Thuris maſculi, drach. quinq;. Caryophyllorum, drach. duas. Cinamomi, [b] ſtyracis calamitis, añ drach. duas. Cum ſtillaticio roſarum liquore, fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Cynogloſsi.*) Ridiculũ planè eſt quod Rondeletius, vir eruditione clarus, Cynogloſſum noſtrum non eſſe verum ſcribit, ſed potius glaſtum aggreſte: non enim edit caulem, neq; florem: quod ſi verum eſt glaſtum hoc eſſe non poterit, quod vtrunq; ferat. Cynogloſſum autem noſtrum eſſe verum, & à glaſtro ſylueſtri diuerſum in noſtris de Stirpium hiſtoria luculentiſsimè monſtrauimus.

b *Styracis calamitis.*) Ita conuertendum erit, quod in quibuſdam codicibus Cozumbri ſcribatur, & à Simone Ianuenſe, Arabicarum vocum fido interprete, pro Styrace exponatur. Conducit verò, vt Dioſcorides teſtatur, deſtillationibus.

CATAPOTIA E CYNOGLOSSO.

Nicolai Myrepſici. numero 22.

XXXVIII.

AD omnem defluxionem capitis, thoracis, & pulmonis mirabiles: & dolorem dentiũ ſanant. Habent myrrhæ, drach. ſex. Thuris maſculi, drach. quinq;. Opij, hyoſcyami, radicis cynogloſsi aridi, añ drach. quatuor. Stillaticij roſarum liquoris, quod ſatis eſt: finge pilulas, & dato dormituris.

ANNOTATIO.

Hæc eſt legitima catapotiorum de Cynogloſſo deſcriptio: quæ à priori, quod ad pondera attinet, nihil diſtat, niſi quod Climacis rationem habet. Acceſſerunt autem præcedenti tria ſimplicia, quæ ab alio Nicolao Præpoſito vocato adiecta ſunt, haud dubiè vt opij & hyoſcyami vires nonnihil frangant. Franciſcus autem Alexander pondera, præter Myrepſi ſententiam, mutat, atque Opij & Hyoſcyami tantum drachmam mediam infert. Myrepſi verò ratione compoſita, ſæpenumero felici ſucceſſu dedi catapotia. Non tamen vndecim, 12. aut 15. vt in Myrepſi codice ſcribitur, ſed ex drachma vna ſex pilulis confectis, vnam ante cubitum deuorandam exhibui. Atque ſic vtendo, pondera Myrepſi mutanda non ſunt, quod aliàs dolorem haud mitigent.

CATAPOTIA E QVINQVE MYROBALANIS.

Nicolai Myrepſici.

XXXIX.

COnferunt ſtomachicis, melancholicis, lienoſis, & inflatis, ſanguinemq; purificant. Capiunt quinq; myrobalanorum generum, agarici, dacrydij, colocynthidis, ſenæ, añ [a] drach. duas, ſcrup. vnum, & dimidium. Epithymi, turpeti, aniſi, maſtiches, lapidis lazuli, añ [c] drach. vnam, grana ſedecim. [d] Rhei barbari, drach. vnam, ſcrup. vnum. Aloes flauæ, [e] vnc. dimidiam. Cum ſucco fœniculi formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Drach. duas, ſcrup. vnum, & dimidium.*) Variant in alijs codicibus pondera. Nam Nicolai Prępoſiti codex habet vnciam dimidiam. Cordi medicamentarius liber drachmam dimidiam. Nicolai autem Myrepſi, vnde compoſitionem hanc ad verbum tranſcripſimus, manuſcriptum exemplar legit, drach. duas, & dimidiam. Atque hoc ſanè pondus legitimum eſt, quod medium ſit inter vtraq; iam dicta. quorum alterum, nimium: alterum verò minus exiſtit. *Cordus.*

b *Maſtiches.*) In alijs codicibus ante Maſtichen, fœniculum inſertum eſt: quod tamen in Græco deſideratur. Neq; vtiq; temerè, quòd catapotia hæc ſubinde fœniculi ſucco excipiantur.

c *Drachmam vnam, grana ſedecim.*) Et hic variant pondera. Nam & Nicolai Præpoſiti exemplar habet drachmas duas, & dimidiam, & grana quinq;. Quod ſecutus eſt etiam

Cordus. Cordus. Sed pondus quod nos expreſsimus, eſt legitimum. Siquidem quum Cyaneus lapis erodendi etiam facultatem obtineat, ſatis erit ſi de eo drachma vna, & grana ſedecim accipiamus.

d Rhei barbari.) In alijs omnibus codicibus omiſſum eſt Rheum barbarum. Quapropter præſens deſcriptio cæteris melior eſt, atq; à pharmacopœis vſurpanda, quod moderatius & longè tutius vacuet quàm ea quæ à Præpoſito eſt propoſita, ob Turpeti, & lapidis Lazurij parciorem copiam. Purgant autem catapotia illa vtramq; bilem & pituitam: Cerebrum expurgant etiam, & viſionem acuunt.

e Vnciam dimidiam.) Alij codices integram vnciam habent. Sed quia acceſsit Rheum barbarum, quod illi omiſerunt, ſufficit vnciam dimidiam accepiſſe.

CATAPOTIA [a]BECHICA.

Ioannis Damaſceni.

XL.

ADuerſus tuſsim veterem & ſiccam, gutturisq; & faucium aſperitatem pollent. Accipiunt ſucci glycyrrhizæ, ſacchari, añ drach. decem. Amyli, tragacanthæ, amygdalarũ dulcium, añ drach. quinq;. Cum lento ſeminis pſyllij, aut cydoniorum ſucco fingatur maſſa. Quòd ſi rubea vocata catapotia facere volueris, adde Boli armenij præparati, drach. ſex. *Bechica rubra.*

ANNOTATIO.

a Bechica.) Græcè βηχικὰ, quòd aduerſus tuſsim plurimùm valeant, dicta ſunt. Siquidem Græcè βὴξ tuſsim ſonat: Barbari ineptè admodum Bichichia nominant. *Bechica. βὴξ. Sub lingua Barbaris nominantur.*

CATAPOTIA LINGVAE SVBDITA.

Nicolai Myrepſici.

XLI.

ADaſthmaticos, tuſsientes, & ſtomachi imbecillitatem admodum probata. Conferunt cardiacis, & non niſi recta ceruice ſpirantibus. Recipiunt ſeminũ cucumeris, cucurbitæ, citruli, melonum, añ drach. dimidiam. Radicis glycyrrhizæ, ſcrup. duos. Succi glycyrrhizæ, drach. vnam. Galangæ, tragacanthæ, gummi Arabici, añ ſcrup. vnum. Zingiberis, iridis, ambaris, ſtyracis calamitæ, margaritarum, ligni aloes, añ ſcrup. vnum. Cinamomi, caryophylli, nucis moſchatæ, papaueris albi, boraginis, ocimi, añ ſcrup. vnum. Penidiorum, drachmam vnam. Moſchi, gran. ſex. Nucum pinearum, ſcrup. vnũ. Stillaticij roſarum liquoris, quod ſatis eſt: cui tragacantha ſit intrita. Formentur catapotia, quæ ſub lingua contineantur.

CATAPOTIA SEBELLIA.

Ioannis Damaſceni.

XLII.

OBſtructiones ventriculi, iecoris, lienisq; ſanant, & hydropem, materiamq; bilioſam, pituitoſam, & melancholicam etiam dictis partibus obſtructis vacuant. Habent ſpicæ Indæ, drach. quinq;. Spicæ romanæ, drach. duas. Rhabarbari, agarici, epithymi, añ drach. quatuor. Coſti, maſtiches, chamædryos, amomi, añ drach. tres. Croci, drach. duas. Myrrhæ, cinamomi, caryophyllorum, iunci odorati, añ drach. vnam. Aloes, drach. decem. Cum veteri vino fingatur maſſa.

CATAPOTIA EX COLOCYNTHIDE.

Ioannis Damaſceni.

XLIII.

ADaffectus pituitoſos & melancholicos, vt alphos curatu difficiles, & articulorum dolores. Capiunt colocynthidis, drach. ſex. Myrobalanorum nigrorum, & flauorum, ſagapeni, bdellij, ſarcocollæ, añ drach. quinque. Aloes, drach. ſeptem. Melanthij, cumini [a] Carmani, origani [b] Perſici, [c] naſturtij albi, ſalis gemmei, abſinthij Romani, añ drach. vnam. Cum ſucco porri formetur maſſa.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a *Carmani.*) Ex Carmania, Indiæ regione. *Carmanum.*
b *Perſici.*) Ex Perſide allatum. Cretenſe bonitate illi reſpondet. *Perſicum.*
c *Naſturtij albi.*) Satiuum intelligit: quod album vocat, ab albis floribus, caneſcenti- *Naſturtium album.*
bus folijs, & radice alba.

CATAPOTIA EX a THYMELAEA.

EMezereon.

Ioannis Damaſceni.

XLIIII.

Seroſum excrementum valenter purgant, ſeu aquas: ob id hydropem, aſciten & anaſarcam iuuant. Accipiunt foliorum thymelææ aceto per noctem maceratorum & ſiccatorum, drach. quinque. b Myrobalanorum flauorū, drach. quatuor. Cepulorum, drach. tres. Cum manna, vel tamarindis aqua intybi diſſolutis, fingatur maſſa.

ANNOTATIONES.

a *Thymelæa.*) Mezereon Arabes nominant. Quanquam ſub Mezereon appellatione *Thymelæa.* Thymelæam & Chamæleam, vt alibi diximus, confundunt. *Mezereon.*

b *Myrobalanorum.*) Ad reprimendam vim acrem, & ſuprà modum purgatricem thymeleæ.

CATAPOTIA E SARCOCOLLA.

Ioannis Damaſceni.

XLV.

Pituitam vacuant, ob id pituitoſis affectibus commodant. Recipiunt ſarcocollæ, drach. tres. Turpeti, drach. quatuor. Pulpæ colocynthidis, zingiberis, añ drach. vnam, & dimidiam. Salis gemmei, drach. vnam. Cum ſtillaticio roſarum liquore formetur maſſa.

CATAPOTIA E a SAGAPENO.

Ioannis Damaſceni.

XLVI.

Valent ad iſchiadem, podagram, & reliquorum articulorum dolorem, atque vteri. Menſes eliciunt. Habent ſagapeni, hammoniaci, opopanacis, bdellij, añ drach. duas, & dimidiam. Seminis apij, ammeos, rutæ ſylueſtris, aniſi, añ drach. vnam. Acori, b lepidij Indi, calaminthes, folij, centaurij, polij, coſti, ſalis gemmei, añ drach. dimidiam. Aloes, drach. ſex. Colocynthidis, drach. quinque. Cogantur cum ſucco artemiſiæ, aut porri, in maſſam.

ANNOTATIONES.

a *Sagapeno.*) Serapinum deprauata voce hodie appellant medici, quod veteres Græci *Sagapenum.* Sagapenum nominant.

b *Lepidij Indi.*) Meſuæ filius, Ioannes Damaſcenus, habet Seitaragi: quam vocem Cor *Setaragi.* dus, & alij falſò pro Caſia lignea interpretantur. Nam non eſt, niſi Lepidium: quod depre- *Cordus errat.* hendet manifeſtè, qui volet ea quæ Serapio de Seitaragi ſcribit, conferre cum ijs quæ Dioſcorides, & Galenus de Lepidio tradunt. Per Lepidium autem intelligunt herbam quæ alio nomine Iberis dicitur, iſchiadicis conuenientiſsima.

CATAPOTIA EX OPOPANACE.

Ioannis Damaſceni.

XLVII.

Ad reſolutionem, conuulſionem caninam, genu, pedum & aliorum articulorum dolores, morbosque neruoſarum partium frigidos. Capiunt opopanacis, hermodactyli, ſagapeni, bdellij, hammoniaci, colocynthidis, añ drach. quinque. Croci, caſtorij, myrrhæ, zingiberis, piperis nigri, piperis longi, caſiæ, myrobalanorum flauorū, bellirricorū, emblicorum, añ drach. vnam. Scammonij, drach. duas. Turpeti, drach. quatuor. Aloes, drach. duodecim. Cum ſucco braſsicæ maceratis in eo prius lachrymis, fingatur maſſa.

CATAPOTIA E BDELLIO MAIORA.

Ioannis Damaſceni.

XLVIII.

AD fluxum hæmorrhoidum, & vlcerum in eis, & ad menſes immodicos. Accipiunt bdellij, drach. duodecim. Ammeos, drach. tres. *a* Cepulorum, indorum, belliricorum, emblicorum, *b* concharum venerearum, vſtarum, ſuccini, añ drach. duas, & dimidiam. Maceretur bdellium in ſucco porri, & formetur maſſa.

ANNOTATIONES.

a Cepulorum, indorum.) Quorum ope humor melancholicus & vſtus per aluum vacuatur, & materia hæmorrhoïdibus detrahitur.

Venereæ ſeu Veneri.

Cordus errat.

b Concharum venerearum, vſtarum.) Codices alij Ioannis Damaſceni, habent atqui parum rectè, concharum vſtarum genus pro ſpecie. Venerearum autem, ſeu Veneris dictionem variè interpretantur. Alij enim pro radice acori, alij pro auellanis vſtis, vt Cordus. Neutri tamen rectè. Non ſignificat enim hoc loco, niſi conchas venereas vſtas. Venereæ autem dictæ ſunt, quemadmodum Rondeletius cenſet, quod hæ apud Gnidiorum venerem colebantur. Nonnullis verò ita nominatæ eſſe videntur, quod hæ Conchæ non modo Veneri gratæ, ſed etiam cognatæ ſint, ob communem è mari originẽ, & quod celebris ſit eius deæ effigies concham pede premens. Quibuſdam verò à pulchritudine & ſplendore, læuoreq́;, quæ dotes venerei formoſiq́; corporis præcipuæ ſunt. Conchæ iſtæ oui figura ſunt, Purpura maiores & latiores, teſta læui, in cuius extremo vtroq; foramen eſt, alterum cibi capeſſendi gratia non aſperum, non rotundum, ſed parum prominens, non tamen in angulos procurrens: alterum ad excrementa reijcienda, concha ſimplice atq; vna vtrinq; ſeſe colligente, vt fuſius lib. 2. de teſtaceis cap. 34. Rondeletius memoriæ prodidit. Concharum autem mentionem hic rectè fieri venerearum vſtarum primùm ex alia compoſitione, tertia nimirum catapotiorum de Bdellio, ſatis liquet, in qua disertè conchularum venerearum vſtarum fit mentio. Dein ſatis conſtat Conchas venereas ad alui fluxus conſtringendos, & inteſtinorum atq; vteri vlcera, quemadmodum etiam teſtas concharum quæ peculiariter Oſtrea nominantur, vſtas, vt teſtis eſt lib. 11. Galenus, implendis cicatriceq́; claudendis vlceribus humidis eſſe vtiles, ſiquidem inſignem reſiccandi vim citra calorem, habent vt hoc nomine ad præſentem compoſitionem apta ſit Concha venerea. Cæterùm vulgus pharmacopœorum pro Concha venerea Pectines, atqui parum rectè, vſurpat, quod Pectines ſpecie à Conchis differant, & detergendi quoq; facultatem habeant, adeoq́; ad fluxus conſtringendos nequaquam conducant.

CATAPOTIA IMPERIALIA.

Incerti autoris.

XLIX.

PArum admodum purgant, & plurimùm roborant ventriculum, & omnia viſcera refrigerata. Conſeruant facultates naturales, ſanguinem, & ſpiritus purificant. Recipiunt cinamomi, amomi, aniſi, maſtiches, cardamomi, zingiberis, zedoariæ, maceris, nucis moſchatæ, caryophyllorum, croci, cubebæ, ligni aloes, turpeti, mannæ, agarici, foliculorum ſenæ, ſpicæ nardi, myrobalanorum flauorum, cepulorum, indorum, belliricorum, emblicorum, añ ſcrup. vnum. Rhei barbari, vnciam vnam. Aloes, vncias duas. Cum ſerapio roſaceo aut violaceo fingatur maſſa.

CATAPOTIA *a* EX OCTO REBVS.

Nicolai Præpoſiti.

L.

PVrgant humores craſſos à capite, viſum acuunt, & ſuffuſionem arcẽt. Habent aloes, dacrydij, añ drach. duas. Pulpæ colocynthidis, epithymi, agarici, maſtiches, dauci cretici, myrobalanorum cepulorum, abſinthij, añ drach. vnam. Cum ſucco ſolani formetur maſſa.

ANNOTATIO.

a Ex octo rebus.) Græcè ὀκτόμερα dicuntur. Nam aloë in formandis catapotijs numerum tenere non videtur, vt neq; mel, neq; ſaccharum in Electuarijs, alias ex nouem conſtarent rebus.

CATA-

CATAPOTIA EX ALOE.
Galeni.
LI.

BIlioſos & acres humores, pituitamq́ ſalſam à capite purgant, eiusq́ deſtillationes ſiſtunt, tuſsientibus proſunt, & aſperitates faucium leniũt, ſuntq́ omnium præſtantiſsima, & ob id in vſum quotidianum reuocanda. Accipiunt aloes, ſcammoniæ, an̄ vnc. dimidiam. Colocynthidis, agarici, an̄ drach. duas. Bdellij, gummi arabici, an̄ drach. vnã. Cum ſucco abſinthij fingat̃ maſſa. Alij ſ ita componit. Pulpæ colocynthidis, drach. vnã. Aloes, ſcammoniæ, an̄ drach. duas. Maſtiches, drach. dimidiam. Cum ſucco abſinthij formetur maſſa.

CATAPOTIA GENITALE SEMEN AVGENTIA.
Incerti autoris.
LII.

HAbent ſeminis erucæ, teſticulorum vulpis, ſeminis vrticæ, ſatureiæ, caudarum ſcinci, pudendi tauri, an̄ vnc. dimidiam. Cum cerebello paſſerum fingantur catapotia.

DE [a]SACCHARIS, ET CONDITIS.
SECTIO SEPTIMA.
[b]IOSACCHAR.
I.

SAccharum violaceum ſeu violatum bilis feruorem mitigat, ſitim extinguit, aluum lenit: thoracis vitijs calidis, faucium & gutturis aſperitati ac ſiccitati auxiliatur: fit hoc modo. Florum violarum nigrarum recentium, cauda pediculoue & viridi, ceu caliculo, purgatarum, in mortario lapideo tritarum, duplo ſaccharo miſcentur, & vaſe vitreo aut vitrato reponuntur. Meſuæ filius [c] triplum ſacchari miſcet.

ANNOTATIONES.

a Saccharis.) Ita cum recentioribus Græcis, & iunioribus medicis appellare placuit. Quanquam ij Conſeruas etiam vocent, flores ſaccharo conditos. *Sacchara.*

b Ioſacchar.) Saccharum violaceum ſonat. Rectius viola ſaccharata. *Ioſacchar.*

c Triplum.) Quæ ratio condiendi non probatur, quòd minima Sacchari mole violarum facultas obruatur. Hodie flores minutim inciduntur, & ſingulis libris florum, ſacchari libræ duæ permiſcẽtur: niſi flores ſicciores fuerint. tum enim ſingulis libris florum, Sacchari albiſsimi libræ duæ, & dimidia adijciuntur.

SACCHARVM ROSACEVM ROSATVMVE.
II.

VEntriculum & cor, reliquaq́ viſcera refrigerat, firmat, repentesq́ in arcem cerebri vapores reprimit. Tabidis, & ſanguinem reijcientibus vetus plurimùm confert. Fit verò ſic. Foliorum roſarum rubrarum nondum perfectarum, recentium, exunguatorum, tritorum in mortario lapideo, libra vna duplo ſaccharo permiſcetur: & in vaſe vitreo, aut vitrato, non tamen omnino repleto, vt feruenti ſit locus, nec forás exiliat, recõduntur. Hodie, vt diximus, minutim tantum inciduntur roſarum folia, & in vmbra prius, vt eorundem excrementoſa humiditas reſoluatur, à nonnullis exiccantur.

SACCHARVM [a]BVGLOSSATVM.
III.

COr ipſum roborat, eiusq́ tremorem, & ſyncopen ſanat, manicos & melancholicos iuuat. Fit, vt violaceum, nempe floribus pediculo purgatis, in pila tritis, addito ſaccharo duplo.

ANNOTATIO.

a Saccharum bugloſſatum non eſt, niſi Borraginis ſaccharum. Siquidem veterum Bugloſſum non eſt, niſi Borrago recentioribus vocata herba, vt alibi fuſius monſtrauimus.

SACCHARVM a NYMPHEAE.

IIII.

VEhementioribus febribus ſubuenit, & doloribus quos bilis creat. Capitis ardores feruoresq́ ſopit, ac ſomnum accerſit. Fit, vt violaceum.

ANNOTATIO.

a *Nymphea.*) Nenufaris, hodie facientes medicinam & pharmacopœi nominant.

SACCHARVM CICHORII.

V.

VAlet aduerſus iecoris calorem, & viſcerum obſtructiones. Fit, vt prædicta.

a *Acetoſæ.*

SACCHARVM a OXALIDIS.

VI.

COntra ventriculi & iecoris calorem auxilio eſt. Fit, vt præcedentia.

SACCHARVM PRVNELLAE.

VII.

IRrepentes in cerebrũ vapores calidos reprimit, & ad omnia oris gutturisq́ vitia vtile eſt. Fit, vt priora.

SACCHARVM b ECHII.

VIII.

COmmorſis à ſerpente auxiliatur, & præſumentes percuti non patitur. Lumborum dolores ſedat. Fit, vt prædicta.

ANNOTATIO.

b *Echij.*) Bugloſſum recentiores vocant, quemadmodum alibi oſtendimus.

SACCHARVM ROSMARINI.

IX.

Anthos.

ANthos, hodie facientes medicinam vocant. Cerebrum refrigeratum ac humectum firmat, itemq́ omnes corporis partes neruoſas. Flatus denique diſsipat. Fit alijs ſimiliter.

SACCHARVM LAVENDVLAE.

X.

ADuerſus morbum comitialem, apoplexiam, & id genus alia frigida cerebri & neruorum vitia valet. Fit, vt ea quæ præcedunt.

SACCHARVM SALVIAE.

XI.

VTerum firmat, & alia quæ ſaccharum præcedens poteſt. Fit vt priora.

SACCHARVM BETONICAE.

XII.

FRigidis capitis malis confert, ventriculum & vterum purgat, calculoſis renibus auxilio eſt, conceptionemq́ iuuat. Fit, inſtar aliorum.

SACCHARVM PAEONIAE.

XIII.

COmitiali morbo aduerſatur, & ea quæ præcedens efficere poteſt. Fit, vt alia.

SACCHARVM MAIORANAE.

XIIII.

SCorpionum ictibus aduerſatur. Menſes euocat. Vrinæ difficultati, & hydropicis ſuccurrit. Fit aliorum modo.

c *Meliſſæ.*

SACCHARVM c MELISSOPHYLLI.

XV.

Eadem,

EAdem, quod præcedens efficit. Præterea articulorum dolores mitigat. Fit, vt priora. Hæc ſaccharata medicamenta commemoraſſe, ſatis ſit. nam magna ex parte omnibus in officinis parata habentur. Sunt tamen, qui pluribus alijs vtuntur. vt eſt:

16 Scabioſæ
17 Sambuci
18 Menthæ
19 Fumariæ
20 Eufraſiæ
21 * Verbaſculi
22 Tiliæ florum
23 * Ephemeri non lethalis
24 Cardui benedicti
25 Perſicæ floribus, bilem & aquam educit
26 Geniſtæ floribus, ad renum & lienis obſtructiones

} Saccharum.

* Primulæ veris.
* Lilij conuallij.

Conficiuntur autem omnia, inſtar eorum quę antea dicta ſunt: easq; habent, quas herbæ quæ ſaccharo condiuntur, facultates. Ad condita igitur tranſeundum erit.

DE CONDITIS.

Condiuntur hodie magna ex parte radices, cortices, & fructus quarundam ſtirpium, & arborum. Condiendi verò vocabulum recentioribus medicis in anguſtum ſic eſt coactum, vt Conditi appellatione ea ſolum veniant, quæ melle aut ſaccharo, vt vocant, clarificato excepta conſeruantur, ac condiuntur. Sunt verò vſitata hodie condita, quæ ſequuntur. Conditum.

ZINGIBER CONDITVM. I.

INtemperiem ventriculi frigidam & humidiam ſanat, & ab ea tardam ac deprauatam concoctionem, quæ cibos in acidam cruditatē corrumpit. Viſcerum lubricitatem corrigit, flatus diſsipat, alimenti in iecur & vniuerſum corpus diſtributionem accelerat. Senibus, aut natura, aut ex morbo frigidis, & hyeme vtile. Fit hoc modo. Zingiberis recentis, ſi haberi poteſt, aut ſaltem arte humectati, pars vna, cum Sacchari partibus tribus coquitur. Sunt qui zingiber humectatum cum mellis partibus tribus, & ſacchari parte vna coquunt: alij verò cum ſaccharo clarificato triplo condiunt. Humectandum autem zingiber album, purum, recens, [a] aqua frigida affuſa, qua biduo maceratur.

ANNOTATIO.

a *Aqua frigida affuſa.*) Hac ratione non ſolum radices, ſed & fructus ſicciores recentibus ſimiles redduntur. Biduo enim ſine etiam coctione, in aqua frigida macerata hæc omnia intumeſcunt. Atq; hic ſe prodit error eorum qui aridas radices Zingiberis longo tempore, nunc cum acerrimo lixiuio, calce, quernoúe cinere: nunc muria macerant humectantq; donec molleſcant. Siquidem hac ratione magnā acrimoniam, & calorem illis conciliant, vt parum tutus ſit illarum ſubinde vſus niſi in ijs, qui frigido admodum ventriculo ſunt præditi. Sunt qui zingiberis & aliarum radicum libram vnam coquunt in aqua, donec tenereſcant, dein tritas per cribrum ſetaceum traijciunt, & denuò cum ſacchari libris tribus ad mellis conſiſtentiam coquunt. Porrò Zingiber viride hodie dicitur, quod recens conditum ſaccharo, ex alieno orbe ad nos affertur.

[a] ACORVS CONDITVS. II.

Cerebrum & neruos roborat, maliſq; eorundem frigidis auxilio eſt. Conditur autem, radicibus prius in fruſta diſſectis: vt zingiber humectatus, cumq; Saccharo triplo coctus.

ANNOTATIO.

Acorus. a *Acorus.*) Indicus, Galanga maior dictus, ſumendus: non noſtrâs paluſtris. Hic enim ad neruorum & cerebri frigidos affectus planè inutilis eſt. Quocirca vſus eius in iam dictis malis damnandus eſt, atq; abijciendus, neq; poſt hac eius vſu ęgri perdendi, ac in ſumptus non neceſſarios conijciendi, vt libro quoq; primo monuimus: vt non ſit neceſſe, ea de re hoc in loco verboſiorem eſſe. Calamus aromaticus officinarum, eodem quo Acorus modo condiri debet.

PIMPINELLA CONDITA.

III.

Calculoſis renibus auxiliatur, mulieres à partu purgat, regio morbo laborantibus ſuccurrit, & à peſtilentiæ contagione incolumes atq; immunes ſeruat. Fit, vt zingiber conditum.

Condiuntur & aliæ quædam radices, quas nominatim tantum recenſuiſſe ſatis erit.

5 Calamus Mæoticus conditus.

6 Galanga maior condita.

7 Helenium conditum. Helenij autem conditum nonnulli ita parant. Radix probè purgata, & in fruſta vel taleolas diſſecta, in aqua donec molleſcat coquitur. Cocta ſubinde tunditur, & per colũ traijcitur, vniq; parti radicis, mellis deſpumati, aut ſacchari clarificati, partes duæ miſcentur. Stomacho confert, obſtructa reſerat, peſtilentiæ reſiſtit.

8 Siſarum ſatiuum, loco Secacul, quod hodie incognitum eſt conditur, quod eius radices ſtomacho vtiles ſint, vrinam & venerem cíet, flatus ventriculi diſsipent, conualeſcentibus conducant, eademq; quæ Secacul præſtant. Radices eius à cortice cineritio & neruo interno purgatæ, in fruſta ſecantur pollicem ęquantia, intus, vnde neruus extractus vno caryophyllo humectato, & particula zingiberis itidem humectati fartæ. Deinde coquuntur vt teneroſcant, & cum ſaccharo & melle, aut triplo ſaccharo ſolo, vt cæteræ, condiuntur.

Quæ ſanè omnia condita eam facultatem obtinent, quę radicibus illis à probatis autoribus tribuuntur.

CITRIA CONDITA.

IIII.

Cor & ventriculum firmant, concoctionem iuuant, oriſq; halitum commendant. Condiuntur hoc modo. Poma citria fruſtatim ſecta, ſaccharo clarificato condiuntur. Ioannes Damaſcenus aliam habet condiendi rationem, quam ſanè, qui ea vti volent, in Sectione de conditis apud eundem inuenient. Condiuntur etiam cortices Citri ad eum modum. Hi carne purgati lixiuio clare merguntur diebus nouem, mutato ad diem quintum: poſt merguntur aqua clara, donec amaritudine depoſita dulceſcant. Tunc aqua fontis plurima in vaſe mundo coquuntur donec tenereſcant. Aquoſa dein ſubſtantiã ab his expreſſa, in vaſe lapideo mergũtur horis 24. Iulebo ſufficienti ex ſaccharo albo & aqua tripla conſtante, poſt coquuntur igne lento ad penidiorum conſiſtentiam. Extracti ex hoc Iulebo cortices, vaſe vitreo reponunt, ſuperfuſo ſingulis viciſsim Iulebo roſato ad mediocrem ceu ſacchari candefacti craſsiciem cocto.

MYROBALANI CEPVLI CONDITI.

V.

Ventriculum firmant, appetentiam inuitant, concoctionem promouent, rationalem animæ partem vegetam reddunt, & ſenſificam. Quapropter viſum quoq; acuunt, & vſu crebro iuuentutem & vniuerſi corporis vires tuentur. Condiuntur integri, induſtria idonea prius humectati.

MYROBALANI EMPELITICI CONDITI.

VI.

Ventriculum roborant, nimiamq́ eius humiditatem corrigunt, mentis aciem exacuunt, ſitimq́ reſtinguunt. Condiuntur, vt priores.

CYDONIA CONDITA.

VII.

Alui fluorem vomitumq́ ſiſtunt, ventriculum roborant: ob id & concoctionem iuuant, appetentiam inuitant: iecur & cor, corpusq́ vniuerſum refrigerant. Hæc intus à ſeminibus & foris à cortice purgata, quadripartitò diuiſa, ſaccharo clarificato condiuntur. Aliqui ita diuiſa ex aqua coquunt, donec teneraſcunt, dein ſaccharo condunt.

Hactenus magis vſitata recenſuimus condita fructuum. Sunt autem complures alij fructus qui tam recentes quàm ſicci condiri conſueuerunt: vt ſunt qui ſequuntur.

8 Aurantia, ſeu, vt vulgus nominat, arantia integra, & horum cortices.
9 Limones
10 Nuces moſchatæ
11 Iuglandes

Myrobalani. { 12 Bellericæ
13 Cepulæ
14 Emblicæ. }

Purgant minus, nutritioni autem inſeruientes partes magis roborant, concoctionem promouent, cerebri actiones omnes vegetant, viſumq́ clariorem reddere creduntur, obſtructionesq́ tollunt. Datur vna ſingulis diebus. Cerebrum, neruos, cor, hepar, ventriculum, & partes laxas conſtringendo roborant, & intemperiem humidam corrigunt. Tremori cordis conferunt, appetentiam inuitant, vomitum ſiſtunt.

15 Meſpila
16 Pira
17 Poma
18 Pruna ſylueſtria
19 Ceraſa
20 Baccæ ribes.

Condiuntur autem ij fructus aut ſaccharo, aut melle, aut ambobus. Conditi autem melle, magis calent, & tergent, minusq́ ventriculo iucundi ſunt: cum ſaccharo contrà. Condiuntur verò interdum integri & cum ſeminibus, interdum ſeminibus purgati. Fructus ſicci recentibus ſimiles redduntur, velut pruna, & vuæ paſſæ, ſi modicè compunctæ in aqua frigida macerentur. Sic enim ſtatim timent, & pleniores redduntur.

DIA CYDONIVM SIMPLEX.

XX.

Ventriculum, iecur, & cætera viſcera roborat, appetentiam excitat, concoctionem iuuat, vomitum & lienteriam ſedat, ac alui fluorem cohibet. Ad vomitum autem compeſcendũ poſt, ad fluorem verò alui ſupprimendum ante cibum datur. Recipit carnium cydoniorum, vapore aquæ calidæ dulcis coctorũ ad ſpiſsitudinem vſq́: Sacchari albiſsimi deſpumati, & ad iuſtam conſiſtentiam cocti, anã lib. octo. Coquantur vnà ad ſolidam conſiſtẽtiam, & maſſa adhuc feruens ſuper tabulam extenditur, & refrigerata in partes diſſecatur. Quidam octo libris carnium cydoniorum, libras ſex clarificati ſacchari adijciunt. Nonnulli in eum modum parant. Accipiunt cydoniorum decorticatorum, & à nucleis repurgatorum, lib. octo. Sacchari clarificati, lib. quatuor:

Coquun-

Coquuntur cydonia per vaporem aquæ dulcis, dein vna cum ſaccharo ad iuſtam conſiſtentiam coquuntur.

DIA CYDONIVM COMPOSITVM.

Nicolai Præpoſiti.

XXI.

AD frigidam ventriculi intemperiem facit, appetentiam languentem excitat, ventriculum & iecur roborat, concoctionem & retẽtionem iuuat: flatus diſſoluit, fœtorem corporis remouet, & bonum odorem, priſtinumq́ eiuſdem colorem reſtituit. Habet carnium cydoniorum in aqua coctorum, lib. tres. Mellis deſpumati, lib. quatuor, & dimidiam. Coquantur ſimul igne lento, ad iuſtam conſiſtentiam: & poſtquam ab igne deponuntur, priuſquam refrigerentur, inſpergantur ſubſequentes ſpecies in puluerem tenuiſsimum triti: nempe cinamomi, vnc. vna, & dimidia. Zingiberis, vnc. vna. Galangæ, piperis, añ vnc. dimidia. Caryophyllorum, nucis moſchatæ, añ drach. tres. Spicæ, ligni aloes, macis, cardamomi, añ drach. duæ. Zedoariæ, drach. vna. Extendatur tota maſſa in tabula marmorea, prius ſtillaticio roſarum liquore, in quo aliquid moſchi ſolutum eſt, illita. Refrigerata cultello fruſtatim ſecetur. Quod ſi purgatorium efficere volueris, priuſquam in marmorea tabula extendatur, in ſingulas libras iniicito ſcammoniæ probe tritæ, vnciam dimidiam. Subacta, in vaſculum recondantur.

DIA CYDONIVM COMPOSITVM.

Nicolai Myrepſici.

XXII.

OMnia poteſt, quæ præcedens. Capit carnis cydoniorum emundatorũ, lib. tres, & dimidiam. Zingiberis, maſtiches, añ drach. duas. Cardamomi magni & parui, cinamomi, croci, añ vnc. dimidiam. Caryophylli, drach. tres. Moſchi, drach. dimidiam. Ligni aloes crudi, galliæ moſchatæ, añ drach. vnam. Maceris, drach. vnam, & dimidiam. Spicæ, nucis moſchatæ, añ drach. dimidiam. Mellis optimi, lib. ſex. Aut ſacchari, quantum ſufficit.

DIA CYDONIVM, E SVCCO CYDONIORVM.

Incerti autoris.

XXIII.

IDem poteſt, quod præcedens. Accipit ſucci cydoniorum deſpumati, lib. duodecim. Mellis optimi deſpumati. Sacchari albiſsimi clarificati, añ lib. duas. Coquantur ſimul ad iuſtam conſiſtentiam, dein ab igne remotis, & adhuc tepentibus inſpergantur ſubſequentium ſpecierum pulueres minutiſsime triti, & per cribrum excuſsi: nempe cinamomi, nucis moſchatæ, añ vnc. quatuor. Caryophyllorum, zingiberis, galangæ, añ vnc. duæ. Radicularum nardi celticæ, piperis nigri, ligni aloes, macis, zedoariæ, cubebarum, cardamomi, añ vnc. vna. Subacta omnia, ſimulq́ mixta in vas recondantur.

DIA CYDONIVM, E SVCCO CYDONIORVM.

Galeni.

XXIIII.

AD excitandam appetentiam, iis quibus ea languet, tum ad concoctionem ciborum vtile eſt, ventriculoq́ robur conciliat. Recipit ſucci malorum cydoniorum [a] ſtruthiorum, [b] ſextarios Romanos duos. Mellis optimi tantundem: aceti ſextarium vnum, & ſemiſſem. Coctis ſuper prunas modice, & ſpuma detracta, immittuntur zingiberis, vnc. tres. Piperis albi, vnciæ duæ. Dein rurſus ſimili igni recoquuntur, donec mellis craſsitudinem conſequantur.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a *Struthiorũ.*) Struthia cydonia ſunt ea,quæ dulciora & maiora ſunt,minusq́ acerba. *Struthia.*
b *Sextarios Romanos duos.*) Hoc eſt,vncias quadraginta menſurales. Nam ſextarius Romanus capit libram vnam & dimidiam, & ſextam eius partem: id eſt, vncias menſurales viginti. Eſt etiam Atticus,qui vncias decem & octo habet, vt alibi fuſius diximus. *Sextarius Romanus. Atticus.*

DE ᵃECLEGMATIS, SECTIO OCTAVA.

ECLEGMA SANVM ET EXPERTVM.

Ioannis Damaſceni.

I.

TVſsi, vociſq́ aſperitati, & raucedini, à frigiditate natę auxilio eſt: craſſos in thorace & pulmone humores extenuat, & incidit. Habet cinamomi, hyſſopi aridi, glycyrrhizæ, an̄ vnc. dimidiam. Zizyphorum, myxorum, an̄ numero triginta. Vuarum paſſarum à nucleis purgatarũ, ficuum aridarum, palmularum pinguium, an̄ vnc. duas. Fœnigræci, drach. quinq;. Adianti, manip. vnum. Seminum aniſi, fœniculi, lini, iridis, calaminthæ, an̄ drachmas quatuor. Coquantur omnia in aquæ puriſsimæ lib. quatuor, ad duarum librarum conſumptionem. Colatum cum penidiorũ lib. duabus, coquatur ad mellis craſsitudinem. Poſtea adijciãtur, minutiſsime inciſorum & tritorum pinearum nucum repurgatarum, drach. quinq;. Amygdalarum dulcium mundatarum, glycyrrhizæ, tragacanthæ, gummi Arabici, amyli, an̄ drach. tres. Iridis, drach. duæ. Miſceantur ſubiganturq́ omnia ſimul celerrime, donec albeſcat medicamentum.

ANNOTATIO.

a *Eclegmatis.*) Eclegmata Latinis ſunt linctus, medicamenta quæ linguntur ac lambuntur verius, quàm deuorantur. Arabibus Loch & Lohoch nominantur, vt libro tertio fuſius dicemus. Veteres arteriacas compoſitiones vocarunt. Coctura quidem quàm Electuario ſolido vel liquido parcior, vt conſiſtẽtia ipſa dilutior ſit: præcipuè ſi pus craſſum, aut pituita lenta è pulmone educenda eſt. *Eclegma. Loch.*

ECLEGMA E SCILLA.

Ioannis Damaſceni.

II.

CRaſſos & lentos humores, quiq́ in thorace difficulter concoquuntur, incidit & extenuat: ideoq; aſthmaticis & difficile ſpirantibus auxiliatur, thoraciſq; dolorem leuat. Capit ᵃſucci ſcillæ, mellis deſpumati, an̄ lib. vnam. Coquuntur ad eclegmatis conſiſtentiam.

ANNOTATIO.

a *Succi ſcillæ.*) Is verò ſuccus à nonnullis ita colligitur. Scillas crudas tres aut quatuor in partes eburneo cultello ſecant, dein in pila marmorea vel lapidea terunt, cum piſtillo è ligno Guaiaco conſtructo: & dein ſuccum, linteo raro eas immittentes, exprimunt. *Scillæ ſuccus.*

ECLEGMA E PINEIS.

Ioannis Damaſceni.

III.

DIuturnę tuſsi, difficultati ſpiritus, & aſthmati ſuccurrit. Humores in thorace craſſos incidit & extenuat. Accipit nucũ pinearum, drach. triginta. Amygda-

Amygdalarum dulcium, auellanarum aſſatarum, tragacanthæ, gummi Arabici, glycyrrhizæ & ſucci eius, amyli, capilli veneris, iridis, añ drach. quatuor. Carnis palmularum fuluarum, drach. trigintaquinq;. Amygdalarum amararum,[a] drach. tres.* Mellis paſſularum, ſacchari albi, butyri recentis, añ [b] vncias quatuor. Mellis optimi ſinceriſsimi & odoratiſsimi, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Drachmas tres.) Ita omnes quos vidimus codices legunt. Quare typographi errore factum eſſe iudico, vt in Cordi medicamentario libro ſcriptū ſit, vncias tres. Facilis enim à ʒ in ℥ lapſus eſt.

Cordus.

Mel paſſularum.

* *Mel paſſularum.*) Eſt in quo paſſulę donec liquentur bulliunt. Sunt qui paſſulas enucleatas viginti quatuor horis maceratas probè concoquunt atq; exprimunt, ac dein colant, colataſq; ad mellis lentorem percoquunt.

b Vncias quatuor.) Ioannis Damaſceni ferè omnes codices habent, drachmas quatuor. Nam exigua ſatis quantitas eſſet aliorum reſpectu, drachmę tres. Quapropter pro drachma ſubſtituere vnciam placuit. Franciſcus Alexander metuit ne butyrum rancorem induat, atqui temerè, quum alia multa ei admiſta haud ferant, vt corrumpatur. Senibus maximè familiare eſt hoc eclegma. Peripneumoniam & pleuritidem iuuat, inclinante iam febre.

ECLEGMA E PVLMONE VVLPIS.

Ioannis Damaſceni.

IIII.

EIuſdem cum præcedentibus facultatis, tabidis verò potiſsimùm confert. Recipit pulmonis vulpis ſiccati, &[a] præparati, ſucci glycyrrhizæ, adianti, ſeminis fœniculi, aniſi, añ vnc. vnam. Sacchari clarificati, vn. quindecim. Trita omnia tenuiſsimè, cum ſaccharo excipiuntnr.

ANNOTATIO.

a Præparati.) Præparatur autem hoc modo. Recens ex vulpe iuuene venatu capta ſanguine, venis & arterijs purgatur, vino albo odorato tepido ſæpe abluitur, clibano ſiccatur, exiccatus puluere abſinthij reponitur.

[a]ECLEGMA E PAPAVERE.

Ioannis Damaſceni.

V.

IVuat tuſsim, & gutturis aſperitatem, à deſtillatione calida ac tenui ortas. Hanc enim ſiſtit, & craſsiorem reddit. Confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, & pleuritidi. Habet papaueris albi, drach. vigintiquinque. Amygdalarum dulcium repurgatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthæ, ſucci glycyrrhizæ, añ drach. decem. Amyli, ſeminum portulacæ, lactucæ, & cydoniorum, añ drach. quatuor. Croci, drach. vnam. Penidiorum alborum, vnc. quatuor. [b] Serapij è papauere, præſertim albi & nigri, cum ſemine lactucæ & violis facti, quod ſatis eſt.

ANNOTATIONES.

a Eclegma è papauere.) Sunt qui Dia papaueris appellant. Sed eſt eius alia apud Nicolaum deſcriptio.

Serapium è papauere.

b Serapij è papauere.) Eius compoſitio ſic habet. Recipe Capitum papauerum alborum & nigrorum, vnà cum ſemine ipſorum, añ vncias ſex. Seminis lactucę, florum violarum, añ. vnc. vnam. Bulliant in aqua iuſtę quantitatis, quoad capita papauerum percocta fuerint. dein exprimantur: & cum ſacchari & penidiorum, añ lib. vnam fiat Serapium.

ECLEGMA AD ASTHMA.

Ioannis Damaſceni.

VI.

AD aſthma & diuturnam tuſsim valet: humorem enim craſſum extenuat. Capit ſcillæ aſſatæ,[a] drach. tres. Radicis iridis, drach. duas. Hyſſopi, marrubij, añ drach. vnam. Myrrhæ, croci, añ drach. dimid. Melle ſufficienti excipiuntur.

ANNO-

ANNOTATIONES.

Validiſsimum quidem ad incidendos ac diſſecandos craſſos humores hoc eſt Eclegma: ſed ob multa amara, quæ eius conſtituunt compoſitionem, medicamenta, vehementer ingratum.

a Drachmas tres.) Deſſennius, ſecutus exemplaria mendoſa, legit drachmas quatuor. Nam quum ſit Climax, non poteſt lectio illa non eſſe falſa. Proinde vt climacis ratio conſtet, tres tantum drachmæ ſubſtituendæ erunt, vt nos legimus.

ECLEGMA AD VOCEM AMISSAM.
Nicolai Myrepſici.
VII.

ACcipit ſeminis lini toſti, drach. duas. Vuarum paſſarum pinguium exemptis acinis, nucleorum pinearũ nucum toſtorum, añ drach. ſex. Glycyrrhizæ, drach. tres. Palmularum pinguium, vnc. vnam, & dimidiam. Tragacanthæ, drach. vnam. Seminis vrticæ, drach. dimidiam, grana ſeptem. Styracis calamitæ, drach. dimidiam. Penidiorum & ſacchari, añ vnc. vnam. Cum ſucco tuſsilaginis formetur Eclegma.

DE ZVLAPIIS, ET SVCCIS MEDICATIS, SECTIO NONA.

ᵃZVLAPIVM VIOLACEVM.
I.

FEbribus acutis, iecoris & cordis caloribus, aſperitati gutturis, tuſsi aridæ, affectibus thoracis calidis & ſiccis ſuccurrit. Sitim reſtinguit, aluumq; emollit. Recipit [b] ſtillaticij violarum recentium liquoris, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur ex præſcripto artis, lento igne.

ANNOTATIONES.

a Zulapium.) Ita cum recentioribus Græcis vocamus, quod hodie facientibus medicinam Iulebum: aut magis barbarè, Iuleb nominatur.

Zulapium. Iulebum.

b Stillaticij violarum, &c.) Is parandi modus hodie eſt vſitatiſsimus, magisq; laudatus, quàm is qui fit ex violis ſiccis aqua maceratis: cui ſaccharũ incoquitur, ad hunc modum. Capit violarum ſiccarum, vncias tres. Macerantur in ſextarijs tribus, hoc eſt, lib. quinque aquæ, 24. horis. Colatum, cum ſacchari tribus libris coquitur. Id Iulebum priori minus efficax eſt, & tamẽ hodie ſub Serapij violati nomine frequentiſsimè ita paratur. Præſtantiſsimum autem, quod ex violarum ſucco conficitur, & Actuario ἰόσαχαρ, id eſt, violarum ſuccus ſaccharatus appellatur: vtpote quòd violarum in ſe ſubſtantiam recipit. Parum aut nihil differt à Serapio violato ſimplici. Paratur ex præſcripto Ioannis Damaſceni ad hunc modum. Recipit Succi violarum, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur, vt dictum eſt. Et debent etiam hæc tria genera Zulapiorum à medicis, certis appellationibus diſcerni. Primum enim Zulapium, ex ſtillaticio violarum liquore: alterum Serapium violatum, ex infuſione violarum: tertium Zulapium è ſucco violarum appellandum erit. Vtrunq; viribus præſtantiſsimum eſt Iulebum, quod ex violarum ſucco fit, minus tamen iucundum quàm alia duo. Iucundius enim eſt quod ex florum violarum fit maceratione: atqui minus, vt comprehenſum eſt, efficax, niſi multiplex fiat maceratio, & flores ſint recentes. Iucundiſsimum, ſed maximè imbecillum, quod ex aqua deſtillata, vt hodie loquuntur, paratur. Quum igitur hodie tum medici, tum pharmacopœi id vnum maximè ſtudeant, vt iucunda ſint ægrotãtibus medicamenta: id quod eſt iucundiſsimum Iulebum, & maximè imbecillum, potius quàm id quod eſt parum iucundum, efficaciſsimum tamen, conficiunt.

Alter Iulebi parandi modus.
Tertius.
Zulapium ex ſtillaticio liquore violarum.
Serapium violatum.
Zulapium è ſucco violarum.

ZVLAPIVM ROSACEVM.
II.

FEbricantium acutè ſitim inexpletam reſtinguit. Ventriculi, cordis, & iecoris æſtum mitigat: putredini febrium aduerſatur, propterea in peſtilentibus febribus, quòd veneno aërisq́ corruptelę ſiccitate ſubamara, & aromatica qualitate reſiſtat, præſtantiſsimum eſt. Habet[a] ſtillaticij roſarum liquoris, lib. tres. Sacchari repurgati, lib. duas. Coquantur igni lento. *

ANNOTATIO.

Alij modi Iulebi roſacei parandi. Serapium roſatum ſimplex. Zulapium è ſucco roſaceo.

a Styllaticij.) Paratur autem Iulebum roſaceum alijs quoq́ duabus, perinde atq́ violaceum, rationibus: nempe ex aqua in qua roſæ ſunt maceratæ, & è ſucco roſarum. Priore ita. Recipit aquæ in qua roſæ maceratæ ſunt, lib. quinq́, cum ſacchari repurgati, lib. quatuor, igni lento coquantur. idq́ Serapium roſatum ſimplex, vt infrà latius dicetur, appellatur. Altero in hunc modum. Recipit ſucci roſarum, lib. tres. Coquantur cum ſacchari clarificati, lib. duabus. Potentius eſt hoc poſtremum, quod certioris diſcriminis gratia, Zulapium è ſucco roſaceo vocari debet.

ZVLAPIVM *ZIZYPHORVM.

III.

** Iuiubinum hodie Serapiũ ſimplex.*

ASperitatem gutturis iuuat: ſputum tenue quia incraſſat, facilius vt educatur efficit. Raucitati & pleuritidi confert. Contra ardentes febres valet. Tuſsi & deſtillationi quam calor mouit, auxilio eſt, ac ſanguinem purgat. Fit hoc modo: Zizypha magna & pinguia centum in lib. aquæ pluuialis quatuor ad dimidias coquuntur. Libræ duæ relictę, cum ſacchari lib. vna percoquuntur in Iulebi conſiſtentiam.

DE SVCCIS MEDICATIS.

[a]SVCCVS MEDICATVS [b]RIBES, Simplex.

I.

VEntriculum firmat, vomitum bilioſum reprimit, ſitim reſtinguit, & bilioſas alui excretiones ſiſtit. Accipit ſucci ribes lib. decem. Coquuntur lento igne ad tertiæ partis conſumptionem, colantur: ſubſidere permittuntur, donec clareſcant. Clarum dein lento igni percoquitur, ad mellis craſsitudinem: aut inſolatur, & reconditur.

ANNOTATIONES.

Succus medicatus. Rob. Sapa.

a Succus medicatus.) Sic nominamus eos qui purgati ac defecati, ſolis aut ignis calore denſantur. Arabes, & huius temporis medici, Rob & Robub vocant. Quum vinum ad tertias coquitur, Sapa nuncupatur.

b Ribes.) Noſtratis, non Arabum, quod in Germaniã haud deportetur. Naſcitur enim Syriæ montanis, vt tomo tertio hiſtoriæ ſtirpium latius diximus.

SVCCVS MEDICATVS RIBES, Compoſitus.

II.

IDem quod ſimplex poteſt. Habet ſucci ribes, lib. tres. Sacchari optimi, lib. duas. Coquuntur lento igne ad iuſtam craſsitudinem.

SVCCVS MEDICATVS *EX VVA VRSI. Simplex.

** Berberis.*

III.

IDem quod præcedens efficit. Capit ſucci vuæ vrſi, lib. decem. Coquuntur ad tertias, colantur, & ſubſidere permittuntur, donec clareſcant. Clarum ſubinde ad iuſtam craſsitudinem percoquitur.

COM-

COMPOSITVS.

IIII.

Recipit ſucci vuæ vrſi, lib. tres. Sacchari optimi & purgati, lib. duas. Coquuntur ad mellis craſsitudinem.

aDIA CARYON, SIMPLEX.

V.

Deſtillationi tenuium & acrium humorum à capite, & phlegmonem excitantium confert. Habet ſucci corticum viridium iuglandium diebus canicularibus extracti, lib. quatuor. Mellis optimi, lib. duas. Coquũtur ad iuſtam craſsitudinem.

ANNOTATIO.

a *Diacaryon.*) Latinis nõn ſonat, niſi compoſitionem è nucibus. Veteribus autem gemina fuit, ſimplex & compoſita. Simplex hodie medicinam facientibus, & pharmacopœis vocatur Rob nucum viridium. Compoſitum deſcribitur à Paulo lib. 7. cap. 14. Simplici enim miſcet per initia quidẽ, & in vigore phlegmonum, Croci & aluminis añ drachmam vnã. Myrrhæ, drach. duas. In inclinatione verò ad diſcutiendũ, nitri, ſulphuris, añ drach. vnam. Ioannes Damaſcenus ex Galeni lib. 6. de Compoſ medic. local. cap. 2. in phlegmonis initio adſtringentium aliquid miſcendum eſſe tradit, vt eſt roſa, balauſtium: in vigore, crocum & myrrham: in declinatione, nitrum, ſalem hammoniacum, & ſimilia. *Diacaryon. Simplex. Rob nucum viridium. Compoſitum.*

DIA CARYON.

Nicolai Myrepſici.

VI.

Confectio è nucibus eſt omnibus ſtomaticis medicamentis efficacior: non tamen, vt aliæ, ſtomacho grata. Capit exterioris corticis nucum iuglandium, quo etiam tinctores vtuntur, adhuc viridis, in mortario contuſi, & per linteum expreſsi ſucci, lib. quinq;. Mellis optimi, lib. vnam. Glycyrrhizæ, vncias viginti. Coquitur ſuccus cum glycyrrhiza ad mellis craſsitudinem, & per colum traijcitur: adiecto melle, iterum coquitur.

ANNOTATIO.

Hanc Nicolai compoſitionem referre placuit, quòd propter adiectam Glycyrrhizam mirificè ad faucium ac gutturis aſperitatem conferre videatur. Etſi igitur vſitata non eſt, tamen in vſum reuocari poſſet. Refert autem hanc ad Galenũ autorem, quòd is primus, quemadmodum metipſe loco paulo antè citato, ex hiſtoria cuiuſdam hortulani teſtatur, illam inuenerit. Adiecit autem è ſuo Glycyrrhizam Nicolaus, vt videre licet Galenum legenti.

DIAMORON SIMPLEX.

Pauli.

VII.

Contra depaſcentia oris vlcera, ad dentium affectus, & gingiuarum noxas, atq; ad omnia oris vitia efficax eſt. Accipit ſucci mororum domeſticorũ, lib. quinq;. Coquuntur ad tertias, adiecto mellis optimi lib. vna, rurſus percoquuntur ad mellis conſiſtentiam.

DIAMORON COMPOSITVM.

VIII.

Recipit ſucci mororum, lib. quinq;. Coquuntur ad mellis craſsitudinem. Adijcitur croci, myrrhæ, b omphacij, añ drach. vna. Mellis, lib. vna. Percoquuntur ad iuſtam craſsitudinem.

ANNOTATIONES.

Hæ duæ Diamorõn compoſitiones extant etiam apud Nicolaum Myrepſum. Atq; ex eiuſdem ſententia eſt confecta, compoſiti Diamoron, quod nunc retulimus, compoſitio.

Nam Paulus ab eo nonnihil variat, vt qui habet, Croci, drach. vnam. Myrrhę, drach. duas. Omphacij, obolum vnum, aluminis ſciſsi, obolos tres. Paulum Ioannes Damaſcenus ſequitur. Miſcet Galenus eadem lib. 6. de Compoſ. medic. local. cap. 1. & ijs etiam plura: nempe balauſtium, roſas, malicorium, & id genus alia, vt illic videre licet.

Omphacium. *b Omphacij.*) Græcè eſt, ὀμφακίου· Omphacium verò non eſt, niſi vuæ acerbæ & immaturæ ſuccus, quem officinæ Agreſtam vocant. Perperam igitur in Paulo legitur, ὄμφακος, pro ὀμφακίου. Succum enim vuæ acerbæ, non vuam ipſam Galenus admiſcet. Cæterùm hic me Franciſcus Alexander perſtringit, vt cui videor perfunctoriè Galenum legiſſe, quod Omphacij tantum drachmam vnam adijciam, quum tamen de Galeni ſententia, ſi citra vinum Diamoron paretur, plus de Omphacio adijcere conueniat. Quaſi verò ipſe Galeni hoc loco compoſitionem, & non Myrepſi referam, qui non niſi drachmam vnam, vt bona fide conuerti, habet. An non Paulus in ſua compoſitione, eius non niſi obolum vnum adijcit? Accedit, quod ſuccus Omphacij nō eo nomine vt iuſta concoctio fiat, addatur: quum ad eam ſucci mororum, & mellis quantitas, ſufficiat: ſed tantum vt totius compoſitionis vires augeantur. Deniq; hoc Franciſco ſolenne eſt, quod tamen calumnia non caret, vt mihi adſcribat, quæ ego de Myrepſi, quem in latinum ſermonem conuerti, ſententia refero. Quare conſideret diligenter num hac in parte quod crebro in Matthiolo reprehendit, ipſe quoq; faciat.

DIAMORON VSITATVM.

Nicolai Præpoſiti.

IX.

VAlet, vt priora. Præcipuè autem ad faucium ardores, ſerpentia oris vlcera, gulæ, columellæ, & tonſillarum phlegmones. Habet ſucci mororum [a] domeſticorum, lib. dimidiam. Succi mororum [b] batinorum, lib. vnam. Mellis, lib. dimidiam. Sapæ, vnc. tres. Coquuntur lento igne, ad mellis ſpiſsitudinem.

ANNOTATIONES.

a Domeſticorum. Mora ſunt, quæ ex arbore decerpuntur. Celſi mora hodie vocant.

Mora batina. *b Batinorum.*) Non ſunt niſi mora rubi, humi naſcentis, Batina, vt alibi diffuſè admodum monſtrauimus.

Præter iam dictos ſuccos medicatos, ſunt & alij quidam officinis medicorum vſitati, quos nominatim etiam percenſebimus.

SVCCVS ACIDVS CITRII.

X.

IDem quod ſuccus Ribes poteſt. Fit, vt præcedentes ſimplices. Officinæ ſuccum aceto ſitatis Citri nominant.

SVCCVS VVAE IMMATVRAE.

XI.

EArundem eſt virium, & palpitationem cordis cohibet. Fit eodem modo. Officinis Agreſta vocatur, Græcis omphacium. Ad hunc modum complures alij ſucci parari poſſunt: nempe ſine melle & ſaccharo, igne vel ſole incraſſati: & appellantur hodie Rob. Quum verò ſuccus prunorum ſylueſtrium valde ſit frequens, & Acaciæ loco hodie vſurpetur, illum etiam iam dictis adijcere conuenit.

Agreſta. *Rob.*

SVCCVS PRVNORVM SYLVESTRIVM.

XII.

EAſdem, quas priores, facultates habet. Sic paratur. Baccæ pruni ſylueſtris aqua in vaſe pauca aliquot diebus maceratæ, coquuntur, colantur, recoquuntur, donec craſſeſcant. Seruatur, qualubet figura.

Acacia officinarum noſtratium.

[a] HYDROMELVM SIMPLEX.

Pauli.

XIII.

Aduerſus aluí profluuía bílioſa valet. Ventriculum firmat, & vomitum cohibet. Habet ſucci cydoniorū, exemptis nucleis contuſorum, líb. tres. vncías quatuor. Mellís, líb. quínq;. Aquæ, líb. decem. Coquuntur deſpumando ad tertías.

ANNOTATIO.

a Hydromelum.) Græcis, Paulo præſertim lib. 7. cap. 15. ὑδρόμηλον vocatur, quod Mauritanis Miua cydoniorum. Nam ipſis Miua non ſignificat niſi ſuccum fructuum, adeò coctum, vt in conſiſtentiam ſapæ, aut craſsitudinem mellis abierit. Hydromalum itaq; quod iam recenſuimus, veterum fuit Miua cydoniorum: bilioſis ventriculi affectibus magis, quàm ea quæ hodie vſitata eſt, & vinum accipit, vt paulo pòſt dicemus, conuenit. Quanto enim Miua ſimplicior fuerit, tanto calidis vitijs magis confert. Quòd ſi igitur pro melle ſaccharum vſurpabimus, minus quoq; tum calefaciet, iucundiorq; erit. Præſtat itaq; veterum, quàm hodie vſitatam Miuam vſurpare. *Hydromelū. Miua cydoniorum.*

MIVA CYDONIORVM SIMPLEX [a] vſitata.

XIIII.

Eadem poteſt, quod príor: níſi quòd víní ratíone magís calefacíat. Capít ſuccí cydoníorum acídorum, líb. [b] duodecím. Coquuntur lento ígní, ſemper deſpumando ad dímídíæ partís conſumptíonem. Colatum, horís círcíter tríbus reſídendo clareſcít. Claro adduntur víní antíquí [c] líb. quínq;. [d] Sacchari, [e] líb. tres. Iterum coquuntur deſpumando, ad íuſtam conſiſtentíam.

ANNOTATIONES.

a Vſitata.) Eſt autem Ioannis Damaſceni, vt Cordus quoq; in ſuo medicamentario libro indicauit. Quanquam ponderum rationem non obſeruauit, vt iam oſtendemus.

b Lib. duodecim.) Meſuæ filius habet, libras centum: immenſam prorſus menſuram. Quare cum Cordo lib. duodecim ſufficere putamus. Etſi arbitrio pharmacopœorum plus aut minus, ſeruata tamen legitima proportione, accipi poſsit.

c Lib. quinq;.) Cordus habet, lib. octo, non obſeruata proportione. Siquidem Ioannes Damaſcenus accipit libras quadraginta. Quam autem proportionem obtinent quadraginta ad centum, eandem quinq; ad duodecim habent. Vt hoc nomine vini quinq;, non octo, Cordi exemplo, libræ ſumendæ ſint. *Cordus errat.*

d Sacchari.) Meſuæ filius liberum permittit, vt vel mel, vel ſaccharum vſurpemus.

e Lib. tres.) Cordus hic quoq; legitimam excedens proportionem, habet lib. duodecim. Nam Ioannes Damaſcenus accipit de melle vel ſaccharo lib. ſex. Quam igitur proportionem ſex habent ad decem, eandem tres habeant ad quinq; oportet. Tres igitur non duodecim libræ ſacchari ſunt accipiendæ. *Cordi erratū.*

MIVA CYDONIORVM COMPOSITA, SEV Aromatíca. Ioannís Damaſceni.

XV.

Ventrículum, íecur, & cætera víſcera frígefacta roborat, appetentíam excítat, concoctíonem íuuat, vomítum, & líenteríam ex humore frígído & pítuítoſo ortam reprímít. Accípít ſuccí cydoníorum arídorum, líb. vígíntí. Víní antíquí boní, líb. decem. Coquuntur ígní lento, ſemper deſpumando, ad tertías. Colatum reſídendo clareſcat. Claro adduntur mellís boní & deſpumatí, líb. ſex. Iterum coquítur deſpumando, & ín eo ſuſpenduntur nodulo lígata hecaromata: nempe cínamomí electí, cardamomí, añ drach. tres. Caryophyllorum, drach. duæ. Zíngíberís, macís, lígní aloes, maſtíches, añ drach. vna, & dímídía. Crocí, drach. duæ. Moſchí, ſcrup. vnus. Gallíæ moſchatæ, drach. duæ. Omnía, præter crocum, parum terantur, & ſuſpendantur ín línteum collígata pannum.

DE SERAPIIS,

SECTIO DECIMA.

PRIVSquàm ad Serapiorum compoſitionem veniamus, no-
tandum erit, horũ alia eſſe ſimplicia, quæ ſcilicet ex vnius ſim-
plicis decocto, vel ſucco fiunt, vt violaceum, roſaceũ, è limo-
nibus, è ſucco acido citrij mali. Alia compoſita, quæ ex varijs
pluribusq́ conficiuntur, vt Serapium è quinq; radicibus, &
alia quædam. Variè autem parantur. Sunt enim qui decocta
à ſimplicibus medicamentis effundunt, & colant, adiectoq́ ſaccharo vel melle
quantum ſatis eſt coquunt. Alij decoctum manibus vel prælo exprimunt, ex-
preſſumq́ donec clarum efficiatur purificãt, poſtea ad perfectionem coquunt.
Alij materias in liquore præſcripto macerant, & calidum ſuperfundunt non ni-
mis multum, ſed quantum tegendis materijs ſufficit. Dein tanquam recentes
prelo ſubijciunt, & ſuccum exprimunt, atq; vt decet percoquunt, ne recoquen-
do, & diutius ebuliendo ex ijs multum exhalet, & quod in illis tenuius eſt pere-
at. Ceterùm quę ex ſuccis conſtruuntur Serapia, alia merum accipiunt ſuccum,
alij aqua miſtum, vt Serapium ex infuſione violarum, roſarum, &c. Quædam
materiæ cum melle coquuntur, quod rarius fit. Quibuſdam Serapijs materiæ
exactiſsimè tritę, & panniculum linteum raræ texturę, vel ſericum incluſę dum
adhuc feruent imponuntur, itidemq́ quoad totus abſumatur, relinquuntur, vt
fit in Serapijs ex ſtœchade, ex cichorio, cum rheo barbaro. Rectius autem face-
rent ſi materias illas vel diſſolutas, vel laxius incluſas medio decoctionis tem-
pore inijcerent, atq; aliquantiſper ſimul feruere ſinerent, ita enim illarum vis
melius in Serapium tranſiret. Porrò Serapia quo diutius durent, eò ad craſsio-
rem conſiſtentiam coquendi ſunt. Sic æſtate quoq; quam hyeme ſpiſsiores ſint
neceſſe eſt. Non ſatis cocti vel aceſcunt, vel ſitum contrahunt, vel alioqui cor-
rumpuntur atq; putreſcunt. Nimium verò cocti, in fundo ſacchari candi vocati
modo concreſcunt.

[a] SERAPIVM VIOLATVM.

[b] Simplex.

I.

BIlis acrimoniam frangit, ac thoracis vitijs calidis cõfert. Recipit ſucci [c] vio-
larum recentium, in mortario marmoreo tritarum, lib. tres. Sacchari clari-
ficati, lib. duas. Coquuntur [d] deſpumando ad craſsitudinem iuſtam.

ANNOTATIONES.

Serapium. Syrupus.

a Serapium.) Cum Actuario σεράπιον vocamus id, quod hodie Syrupum nominant, me-
dicamentum forma liquidum, ex ſuccis, vel alijs ſtirpium partibus cum liquore aliquo
percoctis & mellitis, vel ſaccharatis ad ſaporis gratiam, & cuſtodiæ diuturnitatem. Sera-
pia enim Arabibus nulla alia de cauſa inuenta ſunt, quàm vt vis ſtirpium alioqui euanida

Serapia cur inuenta.

& lubrica, efficax diu ſeruetur: vtq; huiuſmodi remedia è ſuccis cõſtructa ad manum ſint,
quoties vtendi neceſsitas inciderit, ſintq́ vtentibus iucundiora. Nicolaus Myrepſus no-
uo, & alijs inuſitato vocabulo, δρόσατα nominauit.

Droſatum. Zulapium. Iulebum.

b Simplex.) Hoc recentiores quidam Græci ἰόσακχαρ, & ἰοζαυλάπιον, & ἴων χύλισμα: Mau-
ritani Iulapium, Iulepum, vel Iulebum appellant, vt ſuprà etiam monſtratum eſt. Fit au-
tem ex infuſione ſeu maceratione duplici violarũ recentium, ad Roſati exemplum. Quo
in febribus biliofis & acutis morbis, viſcerum phlegmonibus, & immodica ſiti vtimur,
Gutturis aſperitates lenit, bilisq́ acrimoniam retundit. Alterum ex violarum aqua ſtilla-
ticia paratur, vſu quidem crebrius, quia gratius, ſed viribus inferius.

c Violarum recentium.) Quia ex aridis, aut parum recentibus ſuccus exprimi non po-
teſt. Suntq́ ad eam rem tantum purpurea florum foliola, abiectis viridibus cauliculis &
calycibus, pediculisq́ herbaceis vſurpanda.

d Deſpu-

d Deſpumando.) Sunt qui ſpumam non auferunt, ne ſcilicet color pereat. Sed coloris hic ratio nulla haberi debet: quia repoſitum cum ſpuma Serapium hoc, citò corrumpitur.

Spuma cur auferenda.

SERAPIVM VIOLATVM COMPOSITVM.

Ioannis Damaſceni.

II.

PLeuritidi, tuſsi à calore natæ prodeſt: eaſdemq́; quas Zulapium violatum, facultates obtinet. Nam excreationi promouendæ idoneum eſt, materiæ tenuitatē denſando, & leuiter incraſſando. Tuſsim ſiccam ſedat humectando, & faucium aſperitatem leniendo. Recipit violarum, vnc. duas. Seminis cydonij, & maluæ, añ drach. ſeptem: aliàs vnciam vnam: Zizyphorum, myxorum, añ numero viginti. Cum ſucci cucurbitæ, lib. ſex, coquuntur ad tertiæ partis conſumptionem, & adijcitur ſacchari, lib. vna, & dimidia, fitq́; Serapium.

ANNOTATIO.

Præter iam dicta, tertium eſt Serapium violatum, quod infuſionis violarum vocant. Verùm hoc non diſtat à Zulapio violaceo alterius generis, vt ſuprà, nempe Sectione nona, diximus. Quum itaq; tria ſunt genera Serapiorum violatorum, decet certè medicos vt nō ſimpliciter in ſuis formulis Serapij violati mentionem faciant, ſed primi generis violatum ſimplex, alterius compoſitum, tertij infuſionis violarum nominent. Ita enim fiet, vt pharmacopolæ non vnum pro altero in compoſitiones medicamentarias permiſceant.

Serapium infuſionis violarum.

Serapiorum violatorum tria genera.

Simplex.

Compoſitum.

Infuſionis violarum.

SERAPIVM ROSATVM [a]SIMPLEX.

III.

IN febribus calorem extinguit: ob id ſitim quoq; ſedat, & ventriculum roborat. In febribus autem peſtilentibus præſtantiſsimum, quod putredini, venenis, & aëris vitio ſubamara & aromatica ſua qualitate reſiſtit. Habet [b]aquę in qua macerata ſunt folia roſarum, lib. quinq;. Sacchari clarificati, lib. quatuor. Coquuntur lento igne ad Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

a Simplex.) Hoc trifariam fieri ſolet. Vno quidem modo, ex ſucci roſarum libris tribus coctis igni lento, cum ſacchari libris duabus. Hoc Zulapium potius, euitandæ confuſionis gratia, è ſucco roſarum vocetur. Eſtq́; cæteris, vt diximus, efficacius. Altero modo ex ſtillaticio roſarum liquore, & ſimpliciter Zulapium roſatum nominatur, paruarumq́; eſt virium. Tertio modo ex infuſione, vt hodie loquuntur, roſarum recentium, vel harum penuria aridarum: & Serapium roſatum ſimplex appellatur. Atq; hoc eſt, quod hic ex ſententia Ioannis Damaſceni deſcribimus. Eſt verò hæc differentia à medicis diligenter in ſuis formulis exprimenda, ne pharmacopœi vnum pro alio vſurpent.

Zulapium è ſucco roſarū.

Zulapium roſatum.

Serapium roſatum ſimplex.

b Aquæ in qua macerata ſunt, &c.) Pharmacopœi hactenus ferè omnes Nicolai Præpoſiti, macerationis: vel (vt ipſi loquuntur) infuſionis modum ſecuti ſunt. Nec alium in ſuo medicamentario libro præſcribit Cordus. Mihi tamen non probatur, quòd in eo neq; roſarum, neq; aquæ menſura & quantitas exprimatur. Præſtat igitur Ioannis Damaſceni modum amplecti, qui eſt eiuſmodi. Foliorum roſarum recentium libræ ſex, horis octo in vaſe terreo vitrato, ſtricti oris, & operculato macerentur in libris quindecim aquæ calefactæ, poſtea colantur. Eidem aquæ iterum calefactæ roſarum recentium tantundem immittitur, & tam diu, vt anteà, macerantur, colantur. Id ſi velis ſeruare, oleo affuſo, & vaſe eodem bene operculato, dies quadraginta inſolato: vocaturq́; id Mucharum, id eſt, infuſio roſarum. Atq; hinc perſpicuum euadit, quòd Serapium hoc ex præſcripto filij Meſuæ duabus infuſionibus fiat, & Roſatum ſimplex abſolutè dicatur. Nicolaus ex multis infuſionibus componit Serapium ſuum roſatum ſimplex. Sed ſi frequentius, quinquies maximè, roſæ macerantur, purgatorium ſerapium roſarum efficitur. Ad purgatorij verò Serapij compoſitionem accipiendæ ſunt Roſæ pallidæ recentes, quas Incarnatas aliqui nominant. Nam non ſolum omnium ſunt odoratiſsimę, ſed & maximè purgantes. Quapropter tum non abſolutè ſimplex, ſed cum adiectione Purgatorium nuncupatur. Siquidem ſi ab vncijs duabus ad vncias quatuor ſumatur, bilem purgat. Tres quidem abundè, quatuor verò exquiſitè admodum purgant. Simplex autem purgatorium nominatur, ad differentiam alterius Serapij purgatorij compoſiti, de quo paulo pòſt dicemus. Cæterùm,

Modus infuſionis foliorum roſarum Nicolai improbatus.

Modus infuſionis foliorum roſarum optimus.

Mucharum.

Serapium roſatū ſimplex purgatoriū.

Serapiũ purgatorium ex floribus Perſici. *Conſerua florum perſici purgatoria.* *Serapium roſatum ex aridarum roſarũ infuſione.*

ne id ſilentio tranſeamus, fit etiam Serapium purgatorium ex quatuor, quinq; aut ſex infuſionibus florum recentium perſici. Febribus vtile, billioſos & tenues humores educens. Hic in locum Serapij de ſucco Perſicorum ſubſtitui poteſt, datur menſura trium vnciarũ. Præterea ex ijſdem floribus ſaccharatis, ſeu cum ſaccharo contuſis, Conſerua, vt nominant, purgatoria, prẹſertim recens. Vis enim ignea & purgatrix ab ijs omnibus facilè euaporat & vaneſcit. Validè tamen purgant Perſicæ flores, & ſumentes non rarò plurimis incommodis, quod compertum habeo, afficiunt, nempe inteſtinorum torminibus, crebris tum vomitionibus, tum alui deiectionibus. Quare robuſtis tantum conueniunt. Porrò in penuria recentium roſarum fit etiam à recentioribus ſerapium ex roſarum aridarum infuſionibus, in hunc modum. Recipit roſarum ſiccarum, vncias quatuor, quæ ſingulis aquæ colandæ libris inijciuntur. Id valenter adſtringit, & ventriculum roborat, fluxionesq; ſiſtit.

SERAPIVM ROSATVM PVRGATORIVM compoſitum. Auicennæ.

IIII.

FLauam bilem purgat. Capit ſucci roſarum, lib. duas. Mellis optimi, lib. quatuor. Scammonij toſti, vnc. vnam. Coquantur lento igne ad ſpiſsitudinem.

SERAPIVM ROSATVM PVRGATORIVM compoſitum. [a] Nicolai Myrepſici.

V.

COnfert ijs qui malo corporis habitu præditi ſunt, iocineroſis, lienoſis, & male coloratis. Purgat quoq; ventrẽ. Accipit, radicis apij, fœniculi, [b] hipposelini, aſparagi, & borraginis, añ vnc. duas. [c] Succi apij, intybi latifolij, añ vncíam vnam. Radicis [d] echij, vnc. vnam, & dimidiam. Eupatorij, vnc. vnam. Senæ, cuſcutæ, aſari, añ vnc. dimidiã. Santali rubei & albi, añ vnc. dimidiam. Roſarum, violarũ, iridis, añ vnc. vnam. Florum borraginis, vnc. dimidiam. Adianti, [e] ſcolopendrij, añ Manipulũ vnum. Spicæ, ammeos, añ drach. vnam, ſcrupulum vnum. Seminum quatuor frigidorum, añ vnc. dimidiã. Polypodij, vnc. duas. Seminis apij, aniſi, & fœniculi, añ drach. vnam, ſcrup. vnum. Agarici, drach. duas, ſcrup. duos. Aquæ quod ſatis eſt. Sacchari albiſsimi, rhei barbari, turpeti, añ vnc. dimidiam. Coquuntur lento igne ad conſiſtentiam Serapij.

ANNOTATIONES.

a *Nicolai Myrepſici.*) Inuſitatum quidem, vtile tamen in prædictis vitijs. Quare in malo corporis habitu, καχεξίαν Græci nominant, vtendum eſſe eo puto. Poſſet itaq; ob egregias ſuas vires in vſum reuocari: efficax nanq; in tollendis iecoris obſtructionibus exiſtit.

Hippoſelinũ. b *Hippoſelini.*) Officinis Petroſelinum macedonicum vocatur, vt lib. 1. dictum eſt.

c *Succi apij.*) Nicolaus habet decocti. Nam illi ſolenne eſt, vt in Droſatorum, ſic enim Serapia vocat, compoſitionem permiſceat decocta. Siue verò ſuccos, ſiue decocta vſurpes, parum refert.

Bugloſſum. d *Echij.*) Nicolaus habet, Bugloſsi. Intelligit autem dubio procul Bugloſſum recentiorum, quod non eſt niſi Echium. Veterũ enim Bugloſſum eſt Borrago, cuius antè meminit.

Scolopendrium. e *Scolopendrij.*) Ceterach officinis dicitur, vt alibi monſtrauimus.

** Nenupharinus.*

SERAPIVM * NYMPHEAE SIMPLEX.

VI.

BIlis flauæ feruorem extinguit, ideoq; mirificè ardentibus, alijsq; febribus acutis auxiliatur. Somnum quoq; conciliat. Fit hoc modo. Florum nympheæ, lib. duas, vna decoctione in aqua fontana coquuntur, dein exprimuntur: expreſſo adijciuntur ſacchari, ‡ lib. duæ, & coquuntur ad Serapij cõſiſtentiam.

‡ Alij libras tres & dimidiam addunt.

** In curatione intemperiei iecoris ſimplicis & compoſitæ.*

SERAPIVM NYMPHEAE COMPOSITVM. * Franciſci Pedemontani.

VII.

Idem

IDem quod præcedens poteſt,eſtq́ eo validius. Habet florum nímpheæ, vncias duas.[a] Vngulæ caballinę aquaticę, pſyllij integri,acetoſæ,añ vnc. vnam. Seminum quatuor frigidorum maiorum,añ vnc. dimidiam. Seminum lactucę, endiuiæ,ſcariolæ,portulacæ,añ drach. duas. Radicum fœniculi, vnciam vnam. Bulliant in aqua hordei ſufficienti, & addantur ſacchari, lib. vna. Aceti albi, ſucci granatorum acidorum, añ vnc. duæ. Coctis ad ſyrupi conſiſtentiam inijciuntur, ſantali rubei, ſpodij, añ drachma vna. Spicæ, drachma dimidia.

ANNOTATIONES.

Duas Serapij nympheæ compoſitiones attulimus, ſimplicis & compoſiti. Simplex vſitatius exiſtit, & magna ex parte ad eum quem diximus modum paratur. Nicolai Myrepſi abbreuiator, Præpoſitum vocant, illud inſtar violatũ ex floribus maceratis in aqua conficiendum eſſe docet. Parum verò refert, hanc vel aliam ſequantur pharmacopœi parandi rationem.

Serapium nympheæ ſimplex.

a *Vngulæ caballinæ.*) Cordus cenſet autorem huius compoſiti Serapij per Vngulam caballinam aquaticam alteram, luteam nimirum, intelligere Nympheam. Sed quum Serapium hoc tuſsientibus conferat, nihil refert, ſi etiam in propria ſignificatione vſurpemus Vngulam caballinam, pro Tuſsilagine: cuius ſanè folia viridia illita eryſipelatis, & omnibus plegmonibus, Dioſcoride & Galeno teſtibus, proſunt, & tuſſes mirificè iuuãt. Atq́ hæc rectè quoq́ aquatica, quòd in aquis, aut iuxta aquas verius copioſe proueniat, appellatur.

Cordus.

Vngula caballina aquatica.

SERAPIVM ACIDVM SIMPLEX.

[a]Ioannis Damaſceni.

VIII.

AFfectibus, ac febribus maximè bilioſis auxiliatur: quia bilem tenuitate & caliditate furioſam frangit, retundit, extinguit, adeoq́ ſitim ſedat. Humores quoq́ craſſos tenuat, incîdit, obſtructiones tollit, vrinas mouet, ac ſudores. Putredini reſiſtit, ob id peſtilentibus febribus eſt ſaluberrimum. Capit aquæ fontanæ, lib. quatuor. Sacchari, lib. quinq́. Coquuntur in vaſe [b] lapideo carbonibus accenſis, aut flamma exigua, citra fumum, ſemper deſpumando ad dimidias. Dein adijciuntur aceti [c] albi clari, lib. duæ. Si autẽ valentiſsimum vis, lib. quatuor. Si viribus mediocre, lib. tres, & percoque in Serapij cõſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

a *Ioannis Damaſceni.*) Nec aliter conficit illud Nicolaus Myrepſus Sectione octaua, de Drosatis cap. 39. niſi quòd minus de ſingulis accipit, nempe aquæ lib. tres. Sacchari, lib. quatuor. Aceti, lib. vnam. Coquit autem hæc omnia, ad mellis craſsitudinem.

Serapium acidum ſimplex Nicolai.

b *Lapideo.*) Aut terreo vitrato. Non ab re autem in tali vaſe coquit. Nam acetum à vaſe æneo æruginoſum aliquid, & corrodens contrahit.

In lapideo vaſe cur coquendum.

c *Aceti albi.*) Hoc enim tenuius & potentius eſt alio. Et caueant pharmacopœi ne plus aceti adijciant, quod ita integrum ſit medico, vbi ita expedire videbitur, eius quantitatem augere.

Acetum album.

SERAPIVM ACIDVM COMPOSITVM.

Ioannis Damaſceni.

IX.

ALiàs de radicibus, humores craſſos, pituitoſos, & eradicatu difficiles incîdit, terget, extenuat. Obſtructiones, quæ ſunt in iecore, liene, & renibus tollit. Accipit radicum apij, fœniculi, & intybi latifolij, añ vnc. tres. Seminum apij, fœniculi, aniſi, añ vnc. vnam. Seminis intybi latifolij, vnc. dimidiam. Coquuntur igne lento hæc omnia in aquæ fontanæ lib. decem ad dimidias. Dein vbi expreſſum eſt, addantur ſacchari lib. tres, & clarificetur: poſtea aceti inijcitur quantum libet, prout in Serapio acido ſimplici eſt expreſſum.

SERA-

SERAPIVM E DVABVS RADICIBVS.

X.

IDem, quod præcedens, poteſt. Recipit radicum petroſelini, & fœniculi, añ vncias quatuor. Coquuntur in aquę fontanę lib. quinq;, ad tertiæ partis conſumptionem. Expreſſum percoquitur cum ſacchari lib. duabus, donec ad Serapij craſsitudinem redeant.

SERAPIVM E QVINQVE RADICIBVS.

Incerti autoris.

XI.

AD febres putridas, bilioſas, ac pituitoſas ſolutu contumaces confert. Habet radicum apij, fœniculi, petroſelini, aſparagi, ruſci, añ [a] vnc. duas. Coquuntur in libris ſex aquæ fontis, ad tertiæ partis conſumptionem. Expreſſum percoquitur cum ſacchari [b] libris tribus, addendo ſub finem aceti, vncias octo. Alij radicibus prædictis addunt ſeminis apij, petroſelini, fœniculi, añ vnciam vnam, & in libris decem aquæ coquunt, ad dimidias. Expreſſum percoquunt, cum mellis lib. quatuor, & ſub finem adijciunt aceti lib. vnam.

ANNOTATIONES.

Cordus errat. a *Ana vncias duas.*) Cordus contra omnium codicum, quos viderim, fidem, in ſuo Medicamentario libro habet vncias quatuor.

b *Lib. tres.*) Et hic diſſentientibus omnibus codicibus, Cordus legit, lib. quatuor. Ita multis in locis Cordi compoſitionibus non ſatis fidendum erit, vtpote vel typographorum culpa corruptis, vel Cordi ſtudio immutatis.

**Acetoſitatis citri.*

SERAPIVM *EX ACIDO CITRII SVCCO.

Ioannis Damaſceni.

XII.

AEſtum & feruorem bilis flauæ, febriumq; ardentium & peſtilentialium, præſertim æſtatis conſtitutione peſtilente, ac vehementem ſitim potenter reſtinguit. Cor, ventriculum, & alia viſcera ab intemperie calida infirma, roborat. Ebrietati reſiſtit, vertiginemq; iuuat. Fit hoc modo. Succi citriorum acidi lib. duodecim, in vaſe vitrato coquuntur igni prunarum lento, ad tertiæ partis conſumptionem. Dein per linteum rarum [a] ſine expreſsione colatur, & reſidere, donec clareſcat, permittitur. Clari ſucci [b] lib. ſeptem, percoquuntur ad iuſtam craſsitudinem, cum [c] Iulebi clari & purgati [d] lib. quinq;. Aut ſi æſtas eſt, in ſola, donec aquoſa eius ſubſtantia conſumatur.

ANNOTATIONES.

a *Sine expreſsione.*) Niſi enim ſine vlla vi aut expreſsione coletur, vbi refrixerit, Serapium coagulatur. Nam hęc eſt Serapiorum ferè ſimplicium ratio, vt ſucci reſidentia, aut coctione purgati, cum ſacchari certa portione clarificati & percocti in vſum condiantur.

Cordus notatus. b *Lib. ſeptem.*) Cordus hic in medicamentario ſuo libro, præter omnium codicum fidem habet lib. ſex, & tamen hoc Serapium nihilominus ad Meſuæ filium autorem refert. Vt mirari ſatis non poſsim, cur ad præſcriptum ipſius illud non conficiendum eſſe docuerit. Sed eſt hoc ipſum ei familiare, vt ad Meſuæ filium referat compoſitiones, nec ad illius præſcriptum conficiat.

Iulebum clarum & purgatum. c *Iulebi clari & purgati.*) Per hoc ipſum non intelligit, niſi ſaccharum in aqua competenti pura diſſolutum, ac cum albis ouorum clarificatum, & inſtar Iulebi coctum. Id enim verè eſt Iulebum clarum & purgatum.

Cordus notatus. d *Lib. quinq;.*) Et hoc loco Cordus à præſcripto Ioannis Damaſceni, cui tamen acceptũ hoc Serapium, vt diximus, refert, diſcedens, Sacchari lib. tres duntaxat recipit, quũ iuxta proportionem ad lib. ſex ſucci, recipiendæ erant ſacchari lib. quatuor.

**De limonibus.*

SERAPIVM *EX [a] ACIDO LIMOnum ſucco.

XIII.

Prædicto

PRædicto non multo inferius, magis tamen refrigerans & penetrans. Cor & ſtomachum roborat, & ſpiritus reſolui prohibet, putrefactioni reſiſtit. Capit ſucci limonum inſtar citriorum cocti, & per linteum colati, ac clarificati, lib. ſeptem. Sacchari clarificati, lib. quinq;. Percoquuntur ad iuſtam conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

a Ex acido limonum ſucco.) Sunt qui Serapium hoc præcedenti præferant, quòd ſcilicet Limonũ maior copia haberi poſsit, & potentius Citrijs propriè dictis malis refrigerent.

Inſtar huius Serapij, etiam ex acido Arantiorum ſeu Aurantiorũ malorum, item etiam è dulci ſucco, cum ſaccharo clarificato, Serapia confici poſſunt: vt non ſit opus ſeorſim eorundem referre compoſitiones. *Serapia ex acido, vel dulci Arantiorum ſucco.*

SERAPIVM EX *OMPHACIO, **Agreſta.*

Ioannis Damaſceni.

XIIII.

IN magnis æſtibus ad ſitim reſtinguendam mirificè confert, vomitum & alui profluuium bilioſum ſiſtit, febribus ſuccurrit. Grauidarum etiam vomitum reprimit, ac earundem ventriculum firmat, veneniſq; aduerſatur. Fit vt Serapium è ſucco citriorum: nempe ex Omphacij, coctione & reſidentia purgati, lib. ſeptem, & ſacchari clarificati, lib. quinq;, ad conſiſtentiam iuſtam percoctis.

SERAPIVM E POMIS.

Ioannis Damaſceni.

XV.

COr imbecillum roborat: ob id ſyncopen, & cordis palpitationem ſanat. Accipit[a] pomorum dulcium, & acidorum ſucci, añ lib. quinq;. Coquuntur deſpumando ad dimidij conſumptionem: dein biduò reſidere permittuntur, donec clareſcant: poſtea colantur, & cum ſacchari lib. tribus, fiat Serapium.

ANNOTATIO.

a Pomorum.) E dulcibus eligenda ſunt noſtratia ſapidiſsima. Ex acidis, quæ Weinling/ id eſt, vinoſa, Germani noſtri nominant. Efficacius erit, ſi poma dulcia augeas, quòd illa odore cor magis roborant, & guſtui longè gratiora ſint. Acida ventriculum magis confirmant, ſitimq; ſedant. Sunt qui huic ſucco nondum per reſidentiam purgato, immergunt ſericum crudum è recentiſsimo grano tinctorio (Chermes Mauri vocant) infectum, donec is rubeſcat, & cocci ac ſerici facultatem recipiat, quòd vtrunq;, ſericum nimirum, & granum tinctorium: Arabibus vim cordis roborandi obtinere credatur. Errant autem plurimum, qui pannum ſericum ab infectoribus tinctum in Chermes accipiunt, propter aluminis, gallarum, arſenici, & aliorum venenatorũ tincturæ panni huius neceſſariorum miſtam malignitatem. Accipitur autem interdum Chermes libra vna, & redacta in puluerem in libras quinq; aquæ in æneo lebete igni ſuſpenſo priuſquàm feruere incipiat, inijcitur. Dein facta vna ebullitione ab igne remouetur, & libra vna ſerici crudi imponitur, vbi tantiſper relinquitur, donec ſuccum probè imbiberit. Poſtea exprimitur, eaq; aqua in vſum adhibetur. *Chermes.*

SERAPIVM E GRANATIS ACIDIS.

Ioannis Damaſceni.

XVI.

FEbres bilioſas, & quæ ex pituitoſis flammam multam inuehunt, iuuat. Fit vt præcedentia: ita vt non ſit opus conficiendi modum ſeparatim referre.

SERAPIVM E GRANATIS DVLCIBVS.

Ioannis Damaſceni.

XVII.

SItim, tuſsim, pleuritidem iuuat. Fit vt præcedens.

ANNOTATIO.

Parum rectè faciunt, qui Serapiũ è Granatis parantes, dulcia cum acidis miſcent: quum ſeparatim iam ex dulcibus, nunc ex acidis tantum, vt oſtendimus, conficiendum ſit: quòd

acido-

acidorum, quàm dulcium, alia ſit facultas. Nam Granatorum acidus ſuccus refrigerat & humectat, ideoq; febribus biliosis plurimum conducit. Dulcium autem ſuccus tuſsim inhibet, & humectando ſitim reſtinguit.

* Endiuiæ.

SERAPIVM EX *INTYBO SAtiuo, Simplex.

XVIII.

Valet ad immodicum iecoris & aliorũ nutritioni ſeruientium inſtrumentorum calorem, ac laterali maximè morbo conuenit. Habet ſucci intybi ſatiui latifolij vna feruefactione, dein reſidentia purgati, lib. octo. Sacchari albiſsimi, lib. quinq;, & dimidiam. Affunditur paulatim ſaccharo, ſi purum eſt, clarificato. Si verò purum non eſt, ſucco diſſolutum coquitur, cumq; albuminibus purgatur, colatur, percoquitur in Serapium.

SERAPIVM EX INTYBO SATIVO compoſitum. Gentilis.

XIX.

Valet ad immodicum iecoris, cordis, & aliorum nutritioni famulantium inſtrumentorum calorem, & in ſumma ad omnem calidam intemperiem. Soluit obſtructiones, & partes à calore debilitatas roborat. Capit ſucci intybi ſatiui latifolij, ſucci [a] lichenis, añ lib. tres. Clarificentur prædicti ſucci ad ignem, vt expedit. Roſarum, violarum, lenticulæ aquaticæ, florum nympheæ, [b] polytrichi, añ vnc. dimidiam. [c] Capillorum veneris, hordei repurgati, ſeminum frigidorum maiorum, añ vnc. vnam. Cum ſaccharo quod ſatis eſt, fiat ſerapium: & aromatiſetur cum ſantalorum alborum, rubeorum, berberis, ſeminum cydoniorum, ligni aloes, cinamomi, corticum citri, añ ſcrup. vnum.

ANNOTATIONES.

Etſi non admodum mihi probetur hoc Gentilis Serapium, adeò vt facilè omitti à nobis potuerit: tamen quum non deſint fortè qui illo vti velint, non fuit prorſus nobis Medicamentarium librum ſcribentibus prætereundum.

Lichen. a *Lichenis.*) Hepaticam officinæ vocant, vt alibi fuſius oſtendimus.

Polytrichum b *Polytrichi.*) Per Polytrichum intelligit herbam, Trichomanes Dioſcoridi dictam.

Capillus veneris. c *Capillorum veneris.*) Adiantum inaudire oportet, Dioſcoridi & alijs veteribus appellatum.

SERAPIVM EX INTYBO SATIVO COMPOSITVM. Incerti autoris.

XX.

* Buglоſſæ.

Idem quod præcedens poteſt. Accipit intybi ſatiui latifolij viridis, intybi ſatiui anguſtifolij, lichenis, borraginis, * echij, meliſſophylli, lactucæ, eupatorij, añ Manipulum vnum. Seminum frigidorum maiorum, añ vnc. vnam. Santali albi & rubei, añ drach. vnam. Florum borraginis, meliſſophylli, roſarum, añ drach. tres. Coquantur in aqua ſufficienti, colato adijciatur ſucci intybi ſatiui latifolij reſidentia purgati, lib. vna. Succi granatorum, vnciæ tres. Sacchari, lib. quatuor. Percoquantur ad Serapij conſiſtentiam.

* Cichorii.

SERAPIVM EX *INTYBO SYLVESTRI, cum Rheobarbaro. Nicolai Florentini.

XXI.

Confert maximè ictero laborantibus ex obſtructione, lienoſis, & nephriticis: in ſumma, ad iecoris & lienis obſtructiones tollendas efficax, aduerſus

ſus omnem materiam venenatam, & in febre peſtilentiali. Corroborat cor, & inſtrumenta nutritioni famulantia, expurgat per vrinas, & deiectionem alui, excitat appetentiam, & inducit ſomnum, refrigerat nonnihil, & obſtructiones citra vehementem calefactionem aperit. Recipit intybi[a] ſatiui & ſylueſtris, cichorij, [b] taraxacon, añ manipulos duos. [c] Cicerbitæ, hepaticæ, ſcariolæ, lactucæ, fumi terræ, lupulorum, añ manip. vnum. Hordei[x] integri, halicacabi, añ vncias quatuor. Glycyrrhizæ, [d] capillorum veneris, [e] aſpleni, polytrichi, adianti, caſſuthæ, añ drach. ſex. Radicum fœniculi, apij, aſparagi, añ vncias duas. Coquantur in aqua ſufficienti, & colentur: dein cum Saccharo albo clarificato fiat Serapium, & pro vnaquaq; eius libra inter coquendum adijciantur Rhei barbari ſelecti, drach. quatuor. Spicæ nardi, ſcrup. quatuor. Colligato in linteolo raro, quod crebrò, dum conſiſtentiam iuſtam nanciſcatur Serapium, exprimatur.

Hac compoſitione pharmacopœi vti nō debent, ſed ea quam ad finē Annotationū ſubijciemus.

ANNOTATIONES.

Etſi Serapium hoc conſtat ex multis ſimplicibus medicamentis, nec autori ipſi, vt arbitror, nec pharmacopœis ſatis cognitis, nullaq; methodo conſtructum eſt, tamen nihilominus hodie à multis paratur. Verùm quàm rectè, facile prudētes iudicare poſſunt. Præſtaret, in tanta præſertim ſerapiorum, quæ in omnibus officinis proſtant, copia, hoc & ſimilia prorſus deſiderari, quàm conſueto more parata habere. Vt igitur imperiti ſimplicium pharmacopœi in hoc conficiendo Serapio non errent, de quibuſdam ſimplicibus noſtram ſubijciamus cenſuram oportet.

a *Intybi ſatiui & ſylueſtris.*) Hic principiò omnibus apparet, Nicolum hunc Florentinum nullam prorſus ſimplicium cognitionem habuiſſe. Siquidem nemo vnquam aliorum recentiorum Endiuiam ſylueſtrem, vt ille, nominauit. Hoc verò ſecutus Græcos fecit, qui Intybum vocant, quam Barbari Endiuiam. Vox enim eſt corrupta, & ex Intybo voce deprauata nata. Sed quum Intybum ſatiuum, vel, vt Nicolus loquitur, Endiuia domeſtica ſit gemina: latifolia, quę non eſt niſi Endiuia hodie nominata: & anguſtifolia, quę à medicis nunc Scariola vocatur: melius erat Nicolaum dixiſſe, Endiuiæ domeſticæ vtriuſq;, & poſtea Scariolæ nullam feciſſe mentionem. Quanquam ſuſpicio eſt, illum per Scariolam intellexiſſe Lactucam ſylueſtrem. Præterea quum Endiuia ſylueſtris non ſit niſi Cichorium, bis vnius ſimplicis, tanquam diuerſi, non ſine riſu eruditorum, & magna pharmacopœorum confuſione, mentio ab eo facta eſt. Atque is primus eſt Nicoli in hoc Serapio error.

Nicolus Florentinus ſimplicium imperitus.

b *Taraxacon.*) Species eſt Seridis ſylueſtris, aut Hedypnoidis Plinij: Dens leonis, & Roſtrum porcinum vulgò vocatur.

Taraxacon.

c *Cicerbitæ.*) Ita cum Cordo legendum eſſe puto: non Cucurbitæ, vt nonnulli codices habent. nam non eſt veriſimile inter herbas Nicolum connumeraſſe fructus. Eſt autem Cicerbita non niſi Sonchus, quo hactenus officinæ nonnullę pro Endiuia vſæ ſunt: vt alibi fuſius docuimus. Ita multis hactenus erroribus implicatæ officinæ fuerunt.

Cicerbita.

x *Hordei integri.*) Quia magis detergit.

d *Capillorum veneris.*) Capillum veneris non eſſe niſi Adiantum, alibi monſtrauimus. Hic tamen Nicolus, non ſine magna cōfuſione pharmacopœorum, diuerſum ab Adianto facit. nam paulo pòſt eius tanquam diuerſi meminit. Et ne quiſpiam dicat, per Adiantum, nigrum: per capillum verò veneris album intellexiſſe Nicolum, impedit quod in plurali dixit Capillorum: hac ratione vtrunq; capillum veneris innuens, adeoq; ſibijpſi memorandi deinceps Adianti occaſionem præcidens. Vt is ſit alter Nicoli error non leuis.

Capillus veneris.

e *Aſpleni, polytrichi.*) Per aſplenum, Ceterach officinis: per Polytrichum autem Trichomanes Dioſcoridi appellatum, inaudiendum eſſe, antea monuimus.

Aſplenum. Polytrichū.

f *Adianti.*) Abundat in compoſitione, quod antea vtriuſque capilli veneris facta ſit mentio. Niſi quòd fortè per Adiantum, Rutam murariam dictam intellexerit. Erit igitur huius Serapij hæc legitima compoſitio. Recipit Intybi ſatiui vtriuſq;, cichorij, taraxaconis, añ manip. duos. Cicerbitæ, lichenis, ſiue hepaticę vocatæ, lactucę ſatiuę & ſylueſtris, fumariæ, lupulorum, añ manip. vnum. Hordei integri, halicacabi, añ vncias quatuor. Glycyrrhizæ, adianti albi & nigri, aſpleni, trichomanis, ſaxifragi Plinij ſiue rutæ murariæ, caſſuthæ, añ drach. ſex. Radicum fœniculi, apij, aſparagi, añ vncias duas. Polypodij, vnciam vnam. Paſſularum, prunorum damaſcenorum, añ vnciam vnam. Florum Bugloſsi, echij, violarum, añ pugillum vnum. Seminum cucumeris, cucurbitæ, melo-

Legitima Serapij ex Cichorio cum Rhabarbaro compoſitio.

num, añ drach. duas. Coquuntur in aqua ſufficienti, colantur cum ſaccharo clarificato: & rurſus colatum percoquitur in Serapium, confricando in ſingulis eius libris inter coquendum Rhei barbari ſelecti, drach. quatuor, ligatas in linteolo raro, cum Spicæ nardi ſcrupulis quatuor. Præſtaret tamen vniuerſam Serapij huius ſtructurã in hunc modum digerere. Accipit radicum fœniculi, apij, aſparagi, añ vnc. duas. Glycyrrhizæ, vnc. vnam. Intybi ſatiui vtriuſq́ꝫ, cichorij, taraxaconis, añ. manip. duos. Cicerbitę, lichenis ſiue hepaticæ, lactucæ ſatiuæ & ſylueſtris, fumariæ, lupulorum, añ. manip. vnum. Hordei integri, ſeminis halicacabi, añ vnc. quatuor. Adianti vtriuſq́ꝫ, aſpleni, trichomanis, ſaxifragi Plinij, caſſuthæ, añ drach. ſex. Cæterùm vt hoc etiam adijciamus, rhabarbarum in linteo raro ligatum leuiter decoquendum, vel in calido ſerapio infundendum, exprimendumq́ꝫ leuiter. Alijs prædicta omnia coquuntur in aquæ fontanæ menſuris duabus, vſq́ꝫ ad alterius conſumptionem. In qua per noctem macerãtur Rheibarbari ſelecti, drachmę decem. Spicæ nardi, drach. vna in linteo raro colligatæ. In alio linteo foliorum Senæ Alexandrinæ, vnciæ duæ, & rurſus in alio linteo Agarici optimi, vnc. vna. Zingiberis, drach. dimid. Manè exprimuntur, & adijciuntur Sacchari albiſsimi libræ duæ, & coquuntur rurſus ad Serapij conſiſtẽtiam. Sunt, vt obiter moneã, qui ſemina frigida maiora dicta adijciũt.

SERAPIVM E CICHORIO.

Guilielmi Placentini.

XXII.

Eiuſdem cum priore facultatis. Habet cichorij, manip. duos. Foliorum boraginis, echij, lactucæ, violarum, intybi ſatiui, anguſtifolij, oxalidis, [a] taraxaconis, añ manip. vnum. Rheibarbari ſelecti, drach. duas. Herbæ tritæ coquuntur in lib. duabus aquæ, ad tertiæ partis conſumptionem: colantur. Adduntur expreſſo ſacchari lib. duæ. Clarificatur, & iterũ colatur. Redditur igni, & adijcitur Rhei barbarum in puluerem tritum, in linteolum rarum ligatum, & ſæpe confricatur, donec percoctum Serapium erit.

ANNOTATIONES.

Et hoc adijcere placuit ſuperioribus, veluti ſimplicius: vt ſi quis hoc nomine eo magis vti vellet, in promptu compoſitionem haberet.

a *Taraxaconis.*) Alij Batiſofæ legunt, herbam hoc nomine intelligentes quæ vulgò Baptiſeuda, & Flos frumentorum dicitur. De qua in hiſtoria Cyani tomo 2. noſtrorum de Stirp. hiſtoria comment. multa diximus. Nihil autem refert vtram ex ijs herbam huius Serapij compoſitionem indas. Ambæ enim refrigerant.

OXOSACCHARVM SIMPLEX.

Nicolai Myrepſici.

XXIII.

Confert [a] ad febres tertianas, duplices tertianas, ardentes, lipyrias, & hecticas. Capit aceti vncias quatuor. Succi mali punici acidi, vnc. octo. Sacchari albi & puri, lib. vna. Coquuntur lento igne ad Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIO.

a *Ad febres tertianas.*) Bilis enim feruorem & ferociam extinguit, eamq́ꝫ euincit ac concoquit.

OXOSACCHARVM COMPOSITVM.

[a] Actuarij.

XXIIII.

Concalefacta corpora potum iuuat: longis iam febribus, quas ſanguis aut bilis creauit, & calori iocineris auxilio eſt, & lienem ab obſtructione liberat. Accipit corticum radicum fœniculi, apij, intybi ſatiui vtriuſq́ꝫ, añ vnc. duas. Coquũtur in aceti lib. tribus, ad lib. vnius conſumptionẽ: deinde expreſſum cum ſacchari, lib. duabus percoquitur, dum Serapij craſſamentũ conſequatur.

ANNOTATIO.

a *Actuarij.*) Hoc, quia ſimplicius eſt, quàm id quod ex Nicolao (quanquam nec in Latinis nec in Græcis codicibus habetur,) afferunt: placuit hoc loco, altero omiſſo, referre, vt deinceps pharmacopœi, præterito eo quod ad Nicolaum defertur, hoc potius compoſito oxoſaccharo vtantur.

SERA-

SERARIVM *a ZIZYPHORVM.

Ioannis Damaſceni.

XXV.

* De Iuiubis.

CONfertraucitati, tuſsi, pleuritidi. Recipit zizyphorum numero b ſexaginta. Violarum, ſeminis maluæ, añ c drach. quinq;. Capilli veneris, vnciam vnam. Seminis cydoniorum, papaueris, melonis, lactucæ, tragacanthæ, añ drach. tres. Glycyrrhizæ, d hordei mundati, añ drach. octo, coquuntur cum aquæ fontanæ lib. e quatuor, & ſacchari lib. f duabus ad Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

a *Zizyphorum.*) Iuiubinum vulgus medicorum & pharmacopœorum appellat: illisq; duplex exiſtit, ſimplex & compoſitum. Simplex, ſuprà inter Zulapia recenſuimus: Compoſitum eſt, quod iam deſcribimus. *Serapium Iuiubinum duplex.*

b *Sexaginta.*) Ita planè legendum: & non, vt nonnulli codices habent, lib. decem. Nam fieri haud poſſet, vt decem Zizyphorũ libræ in aquæ libris quatuor commodè coquerentur. Atq; is error ex imperitia librariorum irrepſit, qui ex numero lx. qui ſexaginta denotat, fecerunt lib. x. inter l & x interponentes coma, in hunc modum, l. x. & legerunt lib. x. Ita ex notis ponderum & numerorum plures promanare errores ſolent, vt præſtaret tum veteres, tum recentiores medicos ſuas compoſitiones non per notas ponderum & menſurarum, ſed potius integris verbis exaraſſe, vt nos fecimus. *Simplex. Compoſitum.*

c *Drachmas quinq.*) Et hoc in loco nonnulli codices falſo legunt vncias quinq;.

d *Hordei mundati.*) Ita vocant, quòd à ſuis corticibus eſt repurgatum, aut cortice ſuo nudatum. Hoc enim abſtergendi facultatem cum ſuo cortice exuiſſe, ac leniendi aut lubricandi aluum vim retinuiſſe putant. *Hordeum mundatum.*

e *Lib. quatuor.*) Quæ ad dimidias, vt in alijs quoq; Serapijs fieri ſolet, coquuntur. Præſtat autem aquæ fontanæ libras ſex accipere, vt Serapio gratia addatur. Aqua enim aucta, facilius colatur, colatumq; decoctione ipſa minus mucilaginoſum, craſſumq;, adeoq; gratius redditur.

f *Libris duabus.*) Colatum rectius & expeditius ad Serapijconſiſtentiã cum vna, quàm duabus libris, percoquitur

SERAPIVM E PAPAVERE a SIMPLEX.

Ioannis Damaſceni.

XXVI.

ADuerſus tenuis humoris, à capite in thoracem & pulmonem, deſtillationem: frigore enim ſuo ſiſtit, humoremq; incraſſatum fluxioni ineptum reddit, & ſimul cogendo expuitioni abdem. tuſsim ſiccam, gutturis & faucium aſperitatem confert. Sitim reſtinguit, ſomnumq; conciliat. Habet b capitum papaueris albi & nigri, añ drach. ſexaginta. Coquuntur in lib. quatuor aquæ c pluuialis, ad conſumptionem lib. d vnius & dimidiæ, & cum ſacchari albi, & penidiorum añ e vncijs quatuor, ad Serapij craſsitudinem percoquuntur.

ANNOTATIONES.

a *Simplex.*) Quo frequentius vtuntur, quàm ſequenti compoſito. Rectè autem ſimplex appellatur, quòd præter capita papauerum nihil recipiat.

b *Capitum papaueris.*) Recentiorum ſcilicet, quia frigidiora ſunt, & diu minus coqui deſiderant quàm ſicca. *Capita papauerum recentia.*

c *Pluuialis.*) Quæ certè, Galeno lib. 7. de compo. medica. local. cap. 2. teſte, aliquid in ſe adſtringens habet, adeoq; ad ſiſtendas deſtillationes commodior exiſtit. *Pluuialis aqua.*

d *Libræ vnius & dimidiæ.*) Codices nonnulli legunt lib. duabus. Verùm quum recentia eſſe debeant capita, ſatis erit ſi ad conſumptionem vnius libræ, vel vnius & dimidiæ coquantur. Sicca tamen ſi fuerint, ad dimidias, id eſt, duarum librarum conſumptionem coqui poſſunt.

e *Vncijs quatuor.*) Falſò quidam codices legunt, drach. quatuor. Nam ſi largo ſaccharo, nempe libra vna: aut etiam maiore menſura condias, gratius erit diutiusq; ſuas vires ſeruabit, licet cum pauciore ſaccharo ſit efficacius.

SERAPIVM E PAPAVERE COMPOSITVM.

Ioannis Damaſceni.

XXVII.

AD tuſsim ſiccam, tabem, deſtillationem inſomniæ cauſam, in ſuma ad prædicta efficacius. Capit papaueris albi & [a] nigri, añ drach. quinquaginta. [b] Adianti albi, drach. quindecim. Glycyrrhizæ, drach. quinq;. Zizyphorum, numero triginta. Seminis lactucæ, drach. quadraginta. Seminum maluæ & cydoniorum, añ drach. ſex. Coque in lib. quatuor aquæ ad dimidij conſumptionē, colatum cum ſacchari & penidiorum [c] vncijs octo percoquito in Serapium.

ANNOTATIONES.

Rubrum papauer.

a Nigri.) Quidam codices, rubri pro nigri legunt, nullo diſcrimine. Quanquā enim nigri legitima ſit lectio: tamen ſi rubrum quis papauer, quòd non eſt niſi Rhœas papauer apud Dioſcoridem, accipiat, nihil delinquet: quòd illi quoque ſit refrigerandi & ſomnum conciliandi facultas.

Adiantum album.

b Adianti albi.) Capillum veneris nominat filius Meſuæ.

c Vncijs octo.) Et hic nonnulli codices perperam habent, drach. octo. Cæterùm, ne id ſilentio tranſeam, vtimur his Serapijs papauerinis ad alui profluuium & dyſenteriam, quæ ex billioſi humoris & acris fluxione excitatur.

SERAPIVM MYRTINVM SIMPLEX.

Ioannis Damaſceni.

XXVIII.

VEntriculum, atq; omnia alia viſcera firmat. Contra ventris profluuia & dyſenteriam valet, menſtrua ſupprimit, tuſsimq; à calidis & tenuibus humoribus excitatam ſanat. Accipit [a] ſucci baccarum myrti, lib. duodecim. Coquuntur in vaſe vitrato, lento igne ad tertiæ partis conſumptionem, dein colantur: & reſidere, donec clareſcant permittuntur. Clari ſucci [b] lib. ſeptem affunduntur ſacchari clarificati [c] lib. quinq;. Percoquuntur lento igni in Serapium. Vel ſi æſtas fuerit, inſolatur, quoad aquoſa pars conſumatur.

ANNOTATIONES.

a Succi baccarum myrti.) Qui vtiq; in Germania noſtra, vt in ijs quibus Myrtus prouenit regionibus, haberi non poteſt. Quapropter vt Serapiū hoc noſtri pharmacopœi è bacci myrtis in aqua maceratis & coctis, parent neceſſe eſt. Sed hac ratione paratum fit imbecillius. Sunt tamen qui ad præſentis Serapij compoſitionem ſucco baccarum ſylueſtris Germanici myrti vtuntur. De quo tomo altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum diximus.

Cordus notatus.

b Lib. ſeptem.) Ita omnia Ioannis Damaſceni exemplaria legunt: vt mirum ſit, Valerium Cordum contra horum omnium fidem legere, lib. octo.

c Lib. quinq;.) Vt antea plus, nempe octo, non ſeptem libras vſurpauit Cordus: ita nunc minus, libras videlicet quatuor, præter omnium codicum fidem, accipit.

SERAPIVM MYRTINVM COMPOSITVM.

Incerti autoris.

XXIX.

PRofluuium ventris ſiſtit, etiam diuturnū, & ſanguinis excreationem compeſcit. Recipit baccarum myrti, drach. viginti. Roſarum rubearum, ſantalorum rubeorum & alborum, ſumachij, balauſtiorū, oxyacanthæ, añ [a] drach. quindecim. Meſpilorum, drach. quinquaginta. Aquæ fontanæ, lib. octo. Coquuntur omnia ad conſumptionem medietatis. Colato adijciuntur ſucci granatorum, ſucci cydoniorum, añ [c] vnciæ ſex. Sacchari clarificati, lib. [d] tres. Percoquuntur ad Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

Etſi incerti autoris ſit hoc Serapium, tamen in dictis vitijs magnæ eſt efficaciæ: ideoq; parari à pharmacopœis debet, præſertim eo tempore, quo dyſenteria populariter vagať.

Cordus errat.

a Ana drach. quindecim.) Hic Cordus geminat pondus, contra fidem omnium codicum: nec eius rei vllam rationem reddit.

b Drach.quinquaginta.) Et hic duplicato pondere, Cordus centum accipit drachmas.

c Vncias ſex.) Cordus hoc in loco quadruplum pondus accipiendum eſſe docet, nempe vniuſcuiuſq; ſucci libras duas.

d Lib.tres.) Cordus lib.quinq; habet. Quod monendum eſſe duxi, propter pharmacopœos, qui ex præſcripto eius hodie omnia ferè conficiunt medicamenta.

SERAPIVM E SVCCO OXALIDIS.

Ioannis Damaſceni.

XXX.

FEbribus biliofis, & peſtilentibus ſalubre eſt. Cordis & ventriculi flammeumigneumúe calorem extinguit, ipſaq; roborat. Habet ſucci oxalidis purgati, lib. tres. Sacchari clarificati, lib. duas. Coquuntur in Serapij conſiſtentiam.

SERAPIVM E SVCCO BORRAGINIS.

XXXI.

COr roborat, lætitiam generat, ſyncopi confert: & idem quod ſaccharum borraginatum poteſt. Capit ſucci borraginis per linteum colati & clarificati, lib. tres. Sacchari, lib. duas. Coquuntur deſpumando in Serapium.

ANNOTATIO.

Alij aliter componunt. Nam quidam etiam adijciunt florum borraginis recentium contuſorum, & eos in aqua ſufficienti coquunt, atq; colatum prædictis affundunt, & in Serapij conſiſtentiam percoquunt.

SERAPIVM E [a]SVCCO *ECHII.

* *Bugloſſæ.*

XXXII.

COr roborare, lætitiamq; generare [b] creditur. Fit, vt præcedens.

ANNOTATIONES.

a Succo Echij.) Bugloſſum officinæ vocant. Difficulter autem ex Echio tuſo ſuccus exprimitur, vtpote qui lentus eſt: quapropter integra nocte in frigido loco collocandus, & poſtridie tandem exprimendus, & cum oui albuminibus clarificandus. *Echium.*

b Creditur.) Nam reuera eam facultatem non habet, ſed illam potius, quam ſuprà in Saccharo Echij indicauimus.

[a]OXYMELI SIMPLEX.

*Galeni.

* *Lib. 4. de tuen. ſanitat.*

XXXIII.

HVmores craſſos, lentos ac pituitoſos in ventriculo & venis incidit, extenuat, & abſtergit: atq; adeò obſtructiones tollit. Sputum educit, ſpiritumq; faciliorem reddit. Si tamen eo immodicè vtaris, [b] inteſtina radit, neruoſa lædit, tuſsimq; excitat. Fit ex aceti [c] parte vna, mellis optimi [d] deſpumati partibus duabus, aquæ partibus quatuor. Primum autem mel & aqua [e] ſimul coquuntur, vbi probè deſpumata ſunt, addito aceto percoquũtur, ſemper quoq; deſpumando, ad Serapij craſsitudinem.

ANNOTATIONES.

a Oxymeli.) Latinis Plinio nimirum lib.14.cap.17. ſonat acetum mulſum, quod ex aceto, melle, & aqua fit compoſitum. *Oxymeli.*

b Inteſtina radit.) Quod Hippocrates etiam lib.3. de victus rat. acutorum morb. apho. 33. indicauit.

c Parte vna.) Verbi gratia, aceti acerrimi lib. vna. Mellis optimi, lib. duabus. Aquę fontanæ, lib. quatuor. Actuarius accipit aceti lib. viginti. Mellis, lib. quadraginta. Aquæ, lib. ſexaginta. Quod planè in idem recidit, niſi quòd maior omnium trium ſit quantitas. Hęc autem componendi ratio optima eſt. Nam quũ vna omnibus menſura non placeat, quia hi acetoſius, illi mellitius magis ament, vt pro cuiuſq; palato miſceri poſsit, præſtat imbecillius, quale eſt præſens, paratum habere: cui medicus vtendi tempore, ſi opus erit, plus aceti addere poteſt: tantum nimirum, quantum mellis.

d Deſpumati.) Optimum quidem mel, minimum ſpumæ euomit, & breuiſsimo tempore coquitur: malum verò, multam egerit ſpumam, quo etiam diutius coqui debebit.

e Simul coquuntur.) Quouſq; duæ ſcilicet libræ fuerint abſumptæ.

*Aliàs diureticum.

OXYMELI *COMPOSITVM.

Incerti autoris.

XXXIIII.

Oxymeli è quinq; radicibus.

ALiàs, è quinq; radicibus. Humores craſſos & pituitoſos incîdit, extergit: ob idiecoris, lienis, & renum obſtructiones aufert. Vrinam mouet, ſudoremq; euocat. Accipit corticum radicum apij, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi, añ vncias duas. Seminis apij, & fœniculi, añ vnciam vnam. Omnia hæc in aquæ lib. duodecim, & aceti lib. vna macerãtur, & ad dimidias coquuntur. Expreſſum pòſt cum mellis optimi lib. duabus, ad Serapij conſiſtentiam percoquitur.

ANNOTATIO.

Hoc eſt officinis vſurpatum Oxymeli compoſitum, & valentius eſt quàm Oxymeli de duabus radicibus.

ACETVM SCILLITICVM.

XXXV.

EFficax ad incidendos ac diſcutiendos craſſos & lentos humores, gingiuas humore laxas & putreſcentes ſanat: eas enim reprimit, & firmat. Dentes mobiles ſtabilit. Oris putredines compeſcit, eiusq; odorem commendat, fœtore illius diſsipato. Solideſcit potu eius guttur, callum faucibus obducit, validioremq; vocem & clariorem efficit. Datur ſtomachicis, ægrè cibum concoquentibus: concoctionem enim iuuat. Comitialibus, vertiginoſis, melancholicis, calculoſis: item vuluarum ſtrangulationibus, lieni tumeſcenti, & iſchiadicis prodeſt. Admodum imbecillos recreat, & corpus ſanũ reddit, bonumq; colorem præbet. Viſum acuit, & difficilem auditum, inſtillatum iuuat. In ſumma, ad omnia efficax eſt, demptis internis exulcerationibus, doloribus capitis, & neruorum vitijs. Conficitur hoc modo. Scilla candida repurgata, in taleolos ſeu[a] laminas ligneo cultello conciditur, & filo[b] traiecta[c] ſegmenta modicis interuallis, ne ſe contingant,[d] quadraginta diebus in vmbra ſiccantur. Sumitur deinde[e] ex ea lib. vna, & in optimi aceti lib. octo, in vaſe vitrato ſtricti orificij bene obſtructo demittitur, & ſeptenis diebus in ſole madeſcit. Poſt id tempus ſcilla eximitur, & expreſſa abijcitur. Defecatum acetum transfunditur, & reponitur.

ANNOTATIONES.

Cor. Cortex.

a *Laminas.*) Ioànnes Damaſcenus filius Meſuæ eligit eas quæ inter centrum ſiue cor & corticem externum, ſeu ſuperficiem medię ſunt: propterea, vt quidam arbitrantur, quòd partes in ſuperficie conſtitutæ ſint nimis ſiccæ, ad centrum verò ſitæ, nimis humidæ. Et verum certè eſt, quòd aridæ tunicæ (ita enim Plinius lib. 20. cap. 9. appellat) in ſuperficie poſitæ, tanquam nullius momenti ſint abijciendæ: & ſumendum reliquum, quod è viuo eſt. Centrum etiam ſeu medium Scillæ, vnde germen enaſcitur, etiam abijciendum erit.

b *Filo traiecta.*) Acu lignea Ioannes Damaſcenus traijcit, ne ferrum tangat, quò venenari opinatur. Nam contrahit à ferro venenatam quandam rubiginem. Quo nomine, ligneo quoq; cultro in laminas, ſeu tàleolos concidenda ſcilla erit.

c *Segmenta.*) filo ſcilicet ſuſpenſa.

d *Quadraginta diebus.*) Non enim ob tenacem ſuccũ, quem habent, ſitumq; facilè contrahunt, præſertim ſi ſe contingunt, in vmbra facilè ſiccantur.

e *Deinde ex ea.*) Scillæ arida fruſta intellige pendentia.

OXYMELI SCILLITICVM SIMPLEX.

Ioannis Damaſceni.

XXXVI.

Humo-

HVmores craſſos, lentos, frigidos, eradicatu difficiles extenuat, incidit, & abſtergit: ideoq; ad ciendum vomitum efficax. Dentes vacillantes acmobiles firmat, & oris ſuauitatem efficit. Ab illius vſu caueant tabidi, & febribus acutis laborantes. Fit ex aceti ſcillitici, lib. duabus. Mellis deſpumati, lib. tribus. Percoquuntur deſpumando ad Serapij conſiſtentiam.

OXYMELI SCILLITICVM COMPOSITVM. Eiuſdem. XXXVII.

ID potentius multo incidit, tenuat, terget, obſtructa aperit, in diuturnis quartanis, & quotidianis, quàm oxymeli de radicibus. Recipit radicum apij, fœniculi, petroſelini, ruſci, aſparagi, an̄ vncias duas. Seminum apij, fœniculi, an̄ vnciam vnam. Omnia hæc in aquę lib. duodecim, & aceti ſcillitici lib. vna macerantur, & ad dimidias coquuntur. Expreſſum poſt cum mellis optimi libris duabus, ad Serapij conſiſtentiam percoquitur.

SERAPIVM E STICHADE SIMPLEX. Ioannis Damaſceni. XXXVIII.

IVuat omnes cerebri & neruorum affectus frigidos, nempe neruorum reſolutionem, epilepſiam, conuulſionem, tremorem, & ſimiles. Deſtillationibus à capite in thoracem, quas frigidus excitauit humor, conducit, ventriculumq; firmat. Habet florum ſtichadis, drach. triginta. Thymi, calaminthæ, origani, an̄ drach. decem. Aniſi, drach. ſeptem. Paſſarum vuarum repurgatarum, vnc. quatuor. Coquuntur in lib. octo aquę, ad duarum conſumptionem. Colato mellis optimi lib. quinq; adijciuntur, & iterum coquuntur ad Serapij craſsitudinem: quod conditur cum cinamomi, calami odorati, zingiberis, an̄ drach. vna, & dimidia. Ligata in panno raro, in Serapio appenduntur.

SERAPIVM E STICHADE COMPOSITVM. Eiuſdem. XXXIX.

IDem quod præcedens efficit. Capit florum ſtichadis, drach. triginta. Thymi, calaminthes, origani, an̄ drach. decem. Aniſi, pyrethri, an̄ drachmas ſeptem. Piperis longi, drach. tres. Zingiberis, drach. duas. Vuarum paſſarum repurgatarum, vncias quatuor. Coquuntur in lib. octo aquæ, ad duarum conſumptionem. Colato adduntur mellis puri lib. quinq;, & rurſus coquuntur ad Serapij conſiſtentiam. Id conditur cinamomi, calami odorati, ſpicæ nardi, croci, zingiberis, piperis nigri, & longi, an̄ drach. vna, & dimidia. Ligata in panno raro ſericoue, in Serapio craſsiuſculè contuſa appenduntur.

SERAPIVM BIZANTINVM, SINE *ACETO. Ioannis Damaſceni. XL.

*Aliàs ſimplex.

HVmores craſſos & lentos inciditatque extenuat, obſtructionem aufert, ac morbo regio ſuccurrit. Accipit ſucci intybi ſatiui latifolij, & apij, an̄ lib. duas. Succi lupi ſalictarij, & echij hortenſis vel ſylueſtris, an̄ lib. vnam. Ferueſiant ſemel, deſpumentur, & purgentur. Eius ſucci clarificati lib. quatuor, igne lento coquuntur, cum ſacchari lib. duabus & dimidia in Serapium.

SERAPIVM BIZANTINVM *CVM ACETO.

** Aliàs compoſitum.*

Eiuſdem.

XLI.

EFficacius eſt priori. Recipit ſucci intybi ſatiui latifolij, & apij, añ lib. duas. Succi lupi ſalictarij, & echij ſatiui vel ſylueſtris, añ lib. vnã. Iam dictis ſuccis incoquũtur, Roſarũ, vnciæ duæ. Glycyrrhizæ, vnc. dimidia. Spicæ nardi, drach. duæ. Seminum aniſi, fœniculi, apij, añ drach. tres. Colantur & clarificantur. Claro adduntur aceti lib. duæ. Sacchari albiſsimi, lib. duæ, & dimidia. Percoquuntur in Serapium.

SERAPIVM EX EVPATORIO.

Eiuſdem.

XLII.

VEntriculum & iecur roborat, ac frigidis iecoris vitijs, & eiuſdem obſtructionibus, aquæ inter cutem incipienti, maloq́ corporis habitui ſuccurrit. Humores craſſos incidit & extenuat, & per vrinas expurgat, flatus diſsipat, & hypochondriorum tenſionem demolitur. Habet radicum apij, fœniculi, intybi ſatiui latifolij, añ vncias duas. Glycyrrhizæ, florum iunci odorati, caſſuthæ, abſinthij, roſarum, añ drach. ſex. Adianti, [a] ſpinæ albæ, & [b] Arabicæ, florum aut radicum echij, aniſi, fœniculi, eupatorij, añ drach. quinq́. Rhei barbari, maſtiches, añ drach. tres. Spicæ nardi, aſari, folij, añ drach. duas. Coquuntur in aquæ lib. octo, ad tertiæ partis conſumptionem, & cum ſacchari clarificati lib. quatuor, & ſuccorum apij & intybi ſatiui latifolij, añ lib. duabus. Percoquuntur in Serapium.

ANNOTATIONES.

Spina alba. *a Spinæ albæ.*) Officinæ hactenus barbara voce vſæ, Bedeguar appellarunt. Debent autem, vt lib. 1. dictum eſt, in penuria veræ ſpinæ albæ vti noſtrate, quam tomo primo noſtrorum de Stirpium hiſtoria commentariorum deſcripſimus, & pinximus.

Spina Arabica. *b Arabicæ.*) Suchaham itidem barbara appellatione nominant officinæ. Quum verò hodie incognita ſit Arabica ſpina, pro ea albam vſurpare oportet. Geminandum igitur hoc in loco eius pondus, & accipiendæ drachmæ decem.

Eupatorium. *c Eupatorij.*) Ioannis nimirum Damaſceni, filij Meſuæ. Quanquam ſi etiam Græcorum, quod iecoris roborandi, & tollendi obſtructiones facultatem obtinet, vſurpetur in alterius penuria, nihilò deterius Serapium futurum eſt. Meſuæ tamen Eupatorium ad tollendas obſtructiones multo eſt efficacius, & bilem magis per inferna deturbat, præſertim ſi Graciola vocata herba pro Eupatorio vſurpetur, quæ Centaurij minoris ſpecies eſt. Verum autem Meſuæ Eupatorium, eſt Ageratum Dioſcoridis, vt in noſtris de Stirp. hiſtoria commentarijs demonſtrauimus.

SERAPIVM E GLYCYRRHIZA.

Eiuſdem.

XLIII.

TVſsim antiquam iuuat, thoracem & pulmones expurgat, pleuritidiq́ auxiliatur. Calefacit, incidit, tenuat, terget, expurgat, lenit, ſiccat. Capit glycyrrhizæ, vncias duas. Adianti, vnciam vnam. Hyſſopi, vnc. dimidiam. Horis 24. in aquæ lib. quatuor macerantur, dein coquuntur ad dimidias. Expreſſo adijciuntur mellis optimi, ſacchari, [a] penidiorum, añ vnciæ octo. Stillaticij roſarum liquoris, drach. ſex. Percoquuntur in Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIO.

a Penidiorum.) Penidia ex puriſsimo ſaccharo eſſe debent, ne colaturæ negotium faceſſant. Hoc eſt, ſaccharum in penidiorum conſiſtentiam percoctum, & piſtillo ligneo probè tritum immiſceri debet.

SERAPIVM EX HYSSOPO.

Eiuſdem.

XLIIII.

Ad aſthma, tuſsim, aliaq; thoracis vitia efficax eſt, humoresq; excreatu difficiles extenuat, & educit. Potenter obſtructiones liberat, & hypochõdriorũ dolores lenit. Accipit hyſſopi, radicum apij, fœniculi, petroſelini, glycyrrhizæ, añ drach. decem. Hordei repurgati, vnciam dimidiam. Seminum maluæ, & cydoniorum, tragacanthæ, añ drach. tres. Adianti, drach. ſex. Zizyphorum, myxorum, añ numero triginta. Vuarum paſſarum purgatarum, drachmas duodecim. Ficuum ſiccarum, palmularum pinguium, añ numero decem. Coquuntur omnia in lib. octo aquæ, quoad quinq; ſuperſint. Expreſſum cum [a] penidiorum alborum lib. duabus percoquatur in Serapium.

ANNOTATIO.

[a] *Penidiorum alborum.*) Sic autem vocat, quæ ex ſaccharo albiſsimo & puriſsimo facta ſunt: non ex craſſo & pingui, vel rubro cum amylo, & ſublito marmore butyro. Nam ſic facta penidia ægrè, vt dictum eſt, colantur, & impurum ingratumq; Serapium reddunt. *Penidia alba.*

SERAPIVM E [a] PRASSIO.

Eiuſdem.

XLV.

Thoracem & pulmonem expurgat: ideoq; earundem diuturnis vitijs, & à frigido tenaciq; humore excitatis, atque eradicatu difficilibus ſuccurrit. Hinc ſenibus & aſthmaticis plurimùm conducit. Recipit praſsij, vncias duas. Hyſſopi, adianti, añ drach. ſex. [b] Glycyrrhizæ, vnciam vnam. Calaminthes, aniſi, radicum apij, & fœniculi, añ drach. quinq;. Iridis, ſeminum maluæ & fœnigræci, añ drach. tres. Seminis lini & cydoniorum, añ drach. duas. Vuarum paſſarum purgatarum, [c] vncias duas. Ficuum ſiccarum pinguium, numero quindecim. Coquuntur in lib. decem aquæ ad dimidias. Expreſſum percoquitur cum [d] penidiorum & mellis deſpumati, añ lib. duabus in Serapium

ANNOTATIONES.

[a] *Praſsio.*) Græca voce ita hodie etiam appellant officinæ, quum illis potius Serapium è marrubio nominandum eſſet. Viride autem maximè accipiendum.

[b] *Glycyrrhizæ.*) In nonnullis codicibus deſideratur. Tamen quum ad affectus thoracis plurimùm conferat, rectè cum alijs huius Serapij compoſitionem ingreditur. Qui glycyrrhizam omittunt codices, legunt, hyſſopi, adianti, ſiue capilli veneris, añ vnc. vnam.

[c] *Vncias duas.*) In quibuſdam exemplaribus eſt vnciæ quinq;. Sed nos plurium codicum lectionem ſecuti ſumus.

[d] *Penidiorum.*) In aliquibus codicibus ſeparatim legitur, Penidiorum, lib. vna. Mellis deſpumati, libris duabus.

SERAPIVM E CALAMINTHA.

Eiuſdem.

XLVI.

Lienoſis, & alijs qui ex humoribus craſsis ac lentis obſtructione laborant, aſthmaticis, & diutina tuſsi affectis, retentisq; menſibus ſuccurrit. Senes quoq;, & durũ lienẽ iuuat. Habet calaminthæ [a] domeſticæ & ſylueſtris, añ vnc. duas. Liguſtici, dauci, floris iunci odorati, añ drach. quinq;. Vuarum paſſarum purgatarum, lib. dimidiam. Coquuntur in lib. ſex aquæ ad dimidias. Expreſſum percoquitur cum mellis optimi lib. duabus ad Serapij conſiſtentiam.

ANNO-

ANNOTATIO.

Calamintha domeſtica & ſylueſtris. a *Domeſticæ & ſylueſtris.*) Per domeſticam, vel eam quæ nobis peregrina eſt, & in hortis iam plantatur, & cultis in locis prouenit: per ſylueſtrem autem, montanam noſtram, quæ in incultis naſcitur, aut certè eam quæ alio nomine pulegium ſylueſtre dicitur, intelligendam eſſe cenſemus. Vtriuſq; effigiem, & aliorum quoq; generum in commentarijs noſtris de Stirpium hiſtoria offendent ſtudioſi.

SERAPIVM E MENTHA a MAIVS.
Eiuſdem.
XLVII.

VEntriculum frigidum roborat, eiuſq; concoctionẽ iuuat, vomitum nauſeamq; reprimit, ſingultum ſanat, alui fluorem à frigidis humoribus natũ ſiſtit. Capit ſucci cydoniorum b vinoſorum, ſiue acidodulcium, & dulcium, ſucci granatorum acidodulcium, & dulcium, añ lib. vnam, & dimidiam. c In illis horas xxiiij. macerantur d menthæ ſiccæ lib. vna & dimidia. Foliorum roſarũ, vnciæ duæ. Coquuntur igne lento, ad medietatis conſumptionem. Colatum cum mellis vel ſacchari lib. duab. percoquitur in Serapium: quod cum Galliæ moſchatæ tritæ, & in panno raro ligatæ drachmis duabus aromatizatur.

ANNOTATIONES.

a *Maius.*) Hoc Serapium poſteriori ſiue minori valentius eſt, & vſitatum: idq; meritò, quòd ſuo calore blando, & leuicula adſtrictione ventriculum imbecillum & diſſolutum roboret.

Vinoſa. Muza. b *Vinoſorum, ſiue acidodulcium.*) Sic vocamus, quæ in vini odorem aceſcunt. Barbari Muza nominant, non ſine riſu eruditorum: quum μέσα illis erant appellanda, quòd media ſint inter acida & dulcia, adeoq; vtrunq; ſaporem participent, atq; de dulcedine & aciditate aliquid habeant. Hinc aliqui acidodulcia vocant. Nos Dioſcoridem imitati, vinoſa diximus. Is enim οἰνώδη punica nominat, quæ mediam inter dulcia & acida naturam habent: id eſt, quæ neq; planè dulcia, neq; prorſus acida ſunt, ſed de vtroq; ſapore aliquid participant. *οἰνώδη punica.*

c *In illis.*) Sole ſcilicet, aut reſidentia purgatis.

d *Menthæ.*) Parum ſcilicet ſiccatæ, quæ ſuperuacaneam humiditatem nonnihil depoſuerit.

SERAPIVM E MENTHA MINVS.
Eiuſdem.
XLVIII.

EAndem propemodum cum præcedente facultatem obtinet. Accipit ſucci menthæ depurati, lib. vnam. Succi punicorũ dulcium, & acidorum ad dimidias cocti, lib. duas. Cum mellis vel ſacchari lib. vna, percoquuntur in Serapium.

Serapium ex abſinthio ſimplex.

SERAPIVM EX a ABSINTHIO.
Eiuſdem.
XLIX.

VEntriculum & iecur roborat, aliaq; nutritionis organa: appetentiam excitat, ac vim retentricem firmat. Aduerſus regium morbum prodeſt. Flatus diſcutit, humoresq; per vrinam pellit. Recipit abſinthij b Romani, lib. dimidiam. Foliorũ roſarum, vncias duas. Spicæ nardi, drach. tres. Vini albi, veteris, boni, odori, ſucci cydoniorum, añ lib. duas, & dimidiam. Prædicta in ijs macerantur in vaſe marmoreo horas viginti quatuor, dein igni lento coquuntur ad dimidias. Colata cum mellis aut ſacchari lib. duabus percoquuntur in Serapij craſsitudinem.

ANNOTATIO.

a Ex abſinthio.) Sunt qui compoſitum nominant, ad alterius differentiam, quod ſimplex illis non immerito vocatur. Hoc vt Meſuæ filius refert, accipit abſinthij Romani drach. centum. Coquitur in aquæ lib. tribus, vſq; ad tertias. Dein manibus fricatur, ac colatur, atq; cum mellis & vini, añ lib. vna, fit Serapium. Magna vis eius eſt ad iecoris affectus, qui ſolum abſinthium requirunt, vel ad vacuandam bilem ex ventriculo.

b Romani.) Romanum abſinthium eſt, quod alio nomine ponticum dicitur, vt è Ioanne Damaſceno, in capite de abſinthio manifeſtè colligitur: in deturbanda flaua bile ex ventriculo, & eodem atq; iecore roborando efficax. Errant Monachi, qui in Meſuæ filium annotationes ſcripſerunt, dum ruſticum & vulgarè accipiendum eſſe cenſent. *Abſinthium Romanum. Monachi errant.*

SERAPIVM E FVMARIA.

Eiuſdem.

L.

VEntriculum & iecur roborat, obſtructionesq; tollit. Vitia cutis ex falſis & peruſtis humoribus excitata, uerbi gratia, ſcabiem & impetiginem, emendat. Habet myrobalanorum flauorum, cepulorum, añ numero viginti. Florum borraginis & echij, violarũ, abſinthij, caſſuthæ, añ vnc. vnam. Glycyrrhizæ, roſarum, añ vnc. dimidiam. Epithymi. polipodij, añ drach. ſeptem. Prunorum, paſſarum vuarum purgatarum, añ lib. dimidia. Tamarindorum, caſiæ fiſtulæ, añ vnc. duas. Coquuntur in lib. decem aquæ, ad librarum ſeptem conſumptionem. Expreſſum cum ſucci fumariæ cocti & depurati, & ſacchari, añ lib. tribus in Serapij conſiſtentiam percoquitur.

ANNOTATIO.

Operoſa eſt huius Serapij, & iniucunda confectio, efficax tamen ad ea quæ pollicetur. Decoquenda verò primum Polypodium, pruna, paſſulæ, glycyrrhiza, abſinthium, roſa, cuſcuta, flores borraginis, echij ſiue vt hodie vocant bugloſſæ, violarum, myrobalani, dein epithymus, tandem tamar Indi & caſiæ fiſtularis pulpa. Simplicium facta decoctione ſuccus fumariæ cum ſaccharo clarificato in Serapium percoquitur. Vim habet etiam leniter aluũ ſoluentem ac lenientẽ. Sumptus pondere trium vnciarũ. vſq; ad quinq; vel ſex purgat ſalſam pituitam, & bilem vtranq;. Iterum vtrunq; depellit. Sunt qui hodie ſuccum fumariæ coctum, reſidentia purgatum cum ſaccharo æquali in Serapium condiunt.

SERAPIVM EX EPITHYMO.

Eiuſdem.

LI.

ATram bilem, & alios humores vſtos vacuat: ob id morbos ex ijs naſcentes, ſcabiem, lepram, elephantiam, cancrum, vlcera maligna, fiſtuloſaq; præcauet, curatq;. Capit epithymi boni Cretenſis, drach. viginti. Myrobalanorum flauorum, indorum, añ drach. quindecim. Caſſuthæ, fumariæ, añ drach. decem. Thymi, calaminthæ, bugloſsi, myrobalanorum emblicorum, & belliricorum, glycyrrhizæ, polypodij, agarici, ſtichadis, añ drach. ſex. Roſarum, ſeminis fœniculi, aniſi, añ drach. duas, & dimidiam. Prunorum, numero viginti. Vuarum paſſarum purgatarum, vnc. quatuor. Thamar Indorum, vnc. duas, & dimidiam. Coquuntur in lib. octo aquæ ad dimidias, dein remota ab igne macerantur noctem vnam. Recalefacta exprimuntur. Expreſſum cum ſacchari clarificati, lib. quatuor. Sapæ, lib. duabus percoquuntur in Serapium.

SERAPIVM EX ARTHEMISIA.

Matthæi Gradi.

LII.

MEdeṫ vitijs vteri, & p̃ſertim eius p̃focationi, flatus & dolores diſſoluit, & ad ciẽdos mẽſes apiẽdasq; obſtructiões ex craſsis & lẽtis humorib. natas

magnam

magnam efficaciam habet. Accipit arthemiſiæ, manip. duos. Pulegij, calaminthæ, origani, meliſſophylli, perſicariæ, ſabinæ, ſampſuchi, chamædryos, hyperici, chamæpityos, matricariæ cum flore, centaurij minoris, rutæ, betonicæ, bugloſsi, an manipul. vnum. Radicum fœniculi, apij, petroſelini, aſparagi, ruſci, [a] ſaxifragiæ, helenij, [b] dictamni, cyperi, rubiæ, iridis, pæoniæ, an manipul. vnum. Seminis iuniperi, libyſtici, petroſelini, apij, aniſi, nigellæ, carpobalſami, coſti, aſari, pyrethri, caſsiæ ligneæ, cardamomi, calami odorati, phu, an vnciam dimidiam. Quaſſata macerantur in [c] aqua fluuiali ſufficienti horas 24. Poſt coquuntur ad aquæ dimidiæ conſumptionem. Tunc aufertur igni, dum aqua tepuerit: fricantur manibus omnia, & colantur. Expreſſum cum mellis aut ſacchari lib. quatuor, percoquitur in Serapij conſiſtentiam.

ANNOTATIONES.

Serapia magiſtralia. Hoc Serapium ex numero eorum eſt, quæ à recentioribus Magiſtralia nominantur: quòd ſcilicet magna arte & induſtria, ſi dijs placet, compoſita ſint. Quum tamen rectè illa expendentibus, non ſint niſi quædam ex catalogo Simplicium nullo iudicio deſcriptæ coaceruationes. Nam quid rogo hoc præſens Matthæi Gradi Serapium aliud eſt, niſi confuſum quoddam chaos ex catalogo Simplicium menſes mouentium contextum? Quapropter quum ſingula, vel horum ſaltem pauca ad menſes euocandos ſufficerent, non eſt cur à nobis tam prolixa & operoſa compoſitio probari debeat. Cæterùm habent etiam eiuſdem farinę compoſitionem aliam Serapij de Matricaria nominati: quam lubens prętereo, quòd antea ſatis magna in officinis noſtris Serapiorum ſit copia: & quòd præſenti per omnia ferè ſimile ſit, idemq́ poſsit.

Saxifragia. a *Saxifragiæ.*) Quum Itali, è quorum grege autorem huius Serapij fuiſſe conſtat, Saxifragiam nominent herbam, quæ nobis Pimpinella dicitur: eius radix ad Serapij præſentis compoſitionem vſurpanda erit.

Dictamnus. b *Dictamni, cyperi, rubiæ.*) Non Cretenſem intelligit, vtpote cuius radix inuſitata hodie eſt: ſed eius, quam hodie Dictamnum, vel (ut ipſi loquuntur) Diptamum album vocant. Quum enim radix illa admodum amara ſit, ad tollendas vteri obſtructiones, & meatus extergendos, adeoq́ menſes eliciendos efficax ſit oportet. Tamen non prohibemus, ſi quis etiam veri ſeu Cretenſis dictamni folia vſurpet, quòd eandem habeat facultatem.

c *Aqua ſufficienti.*) Libris nimirum octo, in quibus primum radices, poſt ſemina, dein herbæ, tandem aromata bulliant, ad dimidiæ partis conſumptionem. Expreſſum cum ſacchari & mellis ſingulorum libra vna & dimidia fiat Serapium.

[a] AQVA MVLSA.

LIII.

MAgnarum eſt virium, ex maiorum noſtrorum ſententia. Siquidem ſitim ſedat: [b] affectus frigidos, pręſertim cerebri, neruorum & articulorum iuuat. Loco vini pota tuſsim humidam, eo quòd aſperitatem faucium & gutturis mitiget ac leniat, puris & pituitæ craſſæ ac lentæ excreationem promouet: lauat, tergit, purgat inteſtina, viſcera, meatus vrinarios. Quapropter colicis prodeſt, ac aluum ſubducit, & calculum in vijs vrinæ gigni prohibet. Fit ex mellis [c] boni, lib. vna. Aquæ fontanæ dulcis & claræ, lib. octo. Coquuntur in vaſe lapideo vel vitrato, igni lento ad partis [d] quartæ conſumptionem: & continenter deſpumantur, dein colantur per denſum pannum, & reconduntur.

ANNOTATIONES.

Aqua mulſa. a *Aqua mulſa.*) Græcis μελίκρατον, & ὑδρόμελι dicitur, hoc quidem recens, illud verò inueteratum. Veteribus id genus potionis vſitatiſsimum fuit.

b *Affectus frigidos.*) Bilioſis nanq́ naturis, & morbis calidioribus, & ijs quibus tumida & eleuata ſunt viſcera, quos Græci μεγαλοσπλάγχνους vocant nocet. Dulcedine enim ſua promptiſsimè in bilem vertitur mel.

Mel bonum. c *Mellis boni.*) Quod colore pallidum eſt, odore iucundo, ſapore modicè acri & dulci, conſiſtentia inter craſſum & tenue media, non vetus.

d *Quartæ.*) Variant hic autores. ſiquidē alij ad tertiæ, alij ad quartæ, nonnulli ad quintæ partis conſumptionem coquunt. Nos mediam viam, veluti tutiſsimam, amplexi ſumus. De facultatibus aquæ mulſæ, plura Dioſcorides habet.

MEL

MEL ROSATVM,
Ioannis Damaſceni.
LIIII.

VEntriculum roborat, & in partibus nutritioni famulantibus pituitam exterget, concoctionemq́ iuuat. Sic fit. Foliorum roſarum rubearum nondum explicatarum contuſorum, lib. duę. Mellis boni & deſpumati, lib. ſex. Coquuntur lento igni, quantum oportet. Vel ita. Succi roſarum, mellis optimi, aň vnc. quatuor. Coquuntur, vt antea. Aut hoc modo. Foliorum roſarum, & ſucci earundem, aň vncia vna, & dimidia. Mellis, vnc. tres.

ANNOTATIO.

Tres modi compoſitionis mellis Roſati à filio Meſuæ traduntur. Primum nonnulli appellant Mel roſatum cum folijs, ſeu non colatum. Et ita paratum habere debent pharmacopolæ. Alterum, ex ſucco ſcilicet, & melle, mel roſatum colatum nominatur. Tertium ex ſucco, folijsq́ roſarum, & melle conſtat. Hodie primum genus ex tritis folijs, non deſiccatis in vmbra, & remotis vnguibus, vt iubet filius Meſuæ, ſed recentibus paratur. Id verò poſtea igni liquatum, linteoq́ percolatum, mel roſatum colatum, vocatur, ad potiones, & alia medicamenta liquida paranda vtile. Rectius autem ex infuſionis multiplicis roſarum recentium, & mellis pari menſura, in Serapij cõſiſtentiam, mel roſatum colatum coquunt nonnulli. Et quo plures ſunt infuſiones, eo valentius fit. Paratum autem mel roſatum vaſe vitreo, vel terreo vitreato excipitur, & ſoli exponitur, & tertio quoq; die mouetur, vt vndiquaq; incaleſcant, & diligenter obturentur.

Mel roſatum cum folijs, ſeu non colatum.

Mel roſatum colatum.

MEL ROSATVM ALIVD,
Efficacius.
LV.

HAbet roſarum rubearum nondum explicatarum foliorũ recentium contuſorum, lib. duas. Coquuntur in aquæ cœleſtis lib. quatuor, vſq; ad quartæ partis conſumptionem. Expreſſo adduntur ſucci roſarum rubearum depurati, mellis optimi deſpumati, aň lib. tres. Percoquuntur ad iuſtam conſiſtentiã.

MEL VIOLACEVM.
LVI.

COnfert leuiter febricitantibus. refrigerat enim, & humectat. Fit, vt roſatum, eſtq; duplex colatum, & non colatum. Eius vſus frequentiſsimus eſt ad clyſteres, quoties inteſtina detergenda, lubricãda, & refrigeranda. Sunt qui in eius confectione accipiunt mellis optimi nec veteris libras tres. Florum violarum leniter deſiccatarum, lib. vnam. Ponuntur in vaſe ad ſolem.

MEL ANACARDINVM.
LVII.

MEmoriæ iacturam reſarcit, labantes ſenſus refricat, obliuionem diſcutit, & mentem exacuit, morbis cerebri frigidis & humidis confert, neruorumq́ reſolutioni opitulatur. Fit hoc modo. Anacardia recentia teruntur, & in aqua coquũtur, donec melliginem quandam in rubeo colore fuſcam remittant. Ea aquæ innatans aufertur, & reconditur. Quidam anacardia recentia trita diebus ſeptem in aceto macerata coquunt ad dimidias, & colant. Expreſſum melle ad ſpiſsitudinem coquunt. Alij mel Anacardinum vocant, in quo Anacardia ſunt condita, & ſeruantur. Quod certè ab omnibus parari poteſt: prius non niſi ab ijs, apud quos Anacardia proueniunt.

MEL EMBLICORVM.
LVIII.

BIfariam fit. Vno modo, quando myrobalani emblici melle condiuntur, & ſeruantur. Alio, quando emblicorum decoctum ad mellis ſpiſsitudinem aut conſiſtentiam reducitur.

MEL PASSVLATVM.

LIX.

FIt in hunc modum. Vuarum paſſarum intus purgatarum lib. quatuor, macerantur in aquæ lib. duodecim, horas viginti quatuor. Dein coquuntur, quoad tertia pars remanſerit. Colatum ad mellis craſsitiem recoquitur.

MEL MYRTINVM.

LX.

FIt ex ſucci myrtorum libra vna, & mellis libris duabus, igne lento ſimul per coctis.

ANNOTATIO.

Nunc reliquum eſſet vt decocta ſubijceremus. Verùm quum intelligam hæc nō diu incorrupta poſſe conſeruari, & præſtare vt quiuis medicus pro re nata noua & affectui congruentia componat, non putaui eſſe faciendum vt in decoctis deſcribendis non neceſſariam operam nauarem.

APPENDIX.

DE DECOCTIS.

Decocta noua facienda.

DEcoctis per ſe vtimur, aut medicamentis quibuſdam admiſcemus, ad eorum compoſitionem, aut diſſolutionem, vt facilius aſſumi poſsint. Decocta verò multa ſunt in Meſuæ antidotario, quæ hoc loco commemorare nihil attinet, quod perinde atque alia decocta quæ à medicis pro morborum varietate parantur, confici ſoleant, & nos lib. 3. huius operis cap. 16. de ijs abundè agemus. Nos tria tantum ſubijciemus, quorum vſus in medicorum officinis frequens eſt.

DECOCTVM COMMVNIS CLYSTERIS.

REcipit betę, malue, parietarię, attriplicis, mercurialis, añ manipul. vnum. Decoquantur in ſufficiente aquę quantitate. Sunt qui adijciunt ſeminum aniſi & fœniculi, añ drachmas duas. vel Medicina

DECOCTVM COMMVNE PVRGANTIBVS.

HAbet hordei integri, vnc. vnam. Prunorum numero xiij. Paſſularum, vnciam vnam. Glycyrrhizæ raſæ, drach. tres. Violæ foliorum, manipulum vnum. Seminis aniſi, drach. vnam, & dimidiam. Decoquantur vt præcedentia. Vocantur verò vtraque decocta communia, quod nulli parti corporis, nec certo alicui humori ſint deſtinata.

Decocta communia cur dicta.

DECOCTVM PECTORALE.

SIc dictum quod commune alijs partibus non ſit, ſed pectori ſiue thoraci potius deſtinatum. Accipit hordei integri, vnc. vnam. Glycyrrhizæ raſæ, vnc. dimidiam. Adianti, capillum veneris vocant: hyſſopi, ſingulorum manipulum vnum. Ficuum, palmularum dactylorumúe emundatorum. Paſſularum enucleatarum, ſebeſtæ, ſingulorum numero ſex. Florum violarū, borraginis, vtriuſque pugillum vnum. Aniſi, drach. duas. Decoquātur vt oportet. Vſui erit maximè ad medicamēta quæ in thoracis morbis curandis exhibentur diſſoluenda.

DE PVLVERIBVS, ET SPECIEBVS, SECTIO VNDECIMA.

PVLVIS PRO EPITHEMATE cordis.

I.

ACCIPIT ſantali rubei, vnc. vnam. Corticum citrij mali, ſantali albi, roſarum rubearum, corallij albi & rubei, ſuccini, eboris vſti, añ vnc. dimidiam. Florum borraginis, doronici Romani, añ drach. vnam. Oſsis cordis ceruini, croci, añ drach. vnam. Specierum lætitiæ Galeni, & electuarij de gemmis & diamargariton, añ ſcrup. quatuor. Florum ſemperuiui, ſcrup. vnum. Terantur omnia in puluerem tenuiſsimum, & commiſceantur.

PVLVIS PRO EPITHEMATE IECORIS.

II.

RECipit roſarum, ſantalorũ albi & rubei, abſinthij pontici, floris iunci odorati, eboris vſti, ſpicæ nardi, ſpodij, ſeminis intybi ſatiui latifolij, añ vnc. dimidiam. Trita in puluerem permiſcentur, & reconduntur.

PVLVIS ADVERSVS CALCVLVM.

Noſter.

III.

HAbet radicum fœniculi, aſparagi, filipendulæ, añ drach. duas. Radicis rubiæ tinctorum, ſcrup. duos. Radicis *ariſtolochiæ rotundæ appellatæ, & altheæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Glycyrrhizæ raſæ, drach. ſeptem. Seminum geniſtæ, ammeos, apij, aniſi, fœniculi, dauci, cumini, ſaxifragi, milij ſolis, añ drach. vnam. Seminum melonum & citruli excorticatorum, añ drach. tres. Seminis halicacabi, drach. vnam. Lapidis è ſpongijs marinis, & iudaici, añ ſcrupulos duos. Parietariæ, maluæ, añ drach. duas. Polij montani, adianti, aſari, pulegij, betonicæ purpureæ, añ drach. vnam, Caryophyllorum, galangæ, ſanguinis hircini arefacti, & præparati, añ drach. duas. Bdellij, ammoniaci, añ drach. vnam. Oculorum cancri, cinamomi ſelecti, iunci odorati, añ drach. vnam, & dimidiã. Sacchari, vnc. quinꝗ. Contuſa & redacta in puluerem minutiſsimum permiſcentur. Optimus hic puluis non tantum ad excutiendum calculum, verum etiam ad cauendum ne is vel in renibus vel veſica procreetur. Pondus exhibitionis eius in ſtillaticio Saxifragæ vel Trichomanis decocto.

** Rectius fumariæ primæ Plinij.*

PVLVIS ADVERSVS PESTEM.

Noſter.

IIII.

CApit radicum tormentillæ, betonicæ altilis, pimpinellæ, dictamni vulgaris, ſiue albi vocati, añ drach. vnam. Seminum citrij mali, portulacæ, oxalidis, añ drach. vnam, & dimidiam. Specierum diamargaritôn frigidarum, terræ lemniæ, boli armenij, añ drachmas duas. Coralliorum rubeorũ, ſantalorum rubeorum, alborum, oſsis cordis ceruini, añ drach. vnam. Croci, ligni aloës, ramentorum eboris, añ drach. dimidiam. Scabioſæ, cardui benedicti, foliorum dictamni Cretenſis, añ drach. tres. Myrrhæ ſelectæ, aloës iecorariæ, añ drach. duas. Radicum bugloſsi, gentiana, añ drach. duas, & dimidiam. Coriandri ꝑ̨parati, drach. vnam. Tritis omnibus commixtis, fiat puluis. Datur drachma vna, aut ſeſquidrachma pro ætatis ratione.

PVLVIS ADVERSVS LVMBRICOS.

Noſter.

V.

ACcipit ſeminis ſantonici, quod lumbricorum vocant, vnciam vnã. Centaurij minoris, ſtichadis citrinæ vocatæ, radicis dictamni albi, abſinthij vulgaris, calaminthæ, ſcordij, an̄ drach. duas. Pulegij, origani, eupatorij Auicennæ, *abrotoni, menthæ, an̄ drach. vnam, & dimidiã. Lupinorum, foliorum ariſtolochiæ rotundæ, an̄ drach. duas, & dimidiã. Aloës, drach. duas. Myrrhæ, drach. vnam. Cornu ceruini vſti, drach. vnam, & dimidiam. Radicis gentianæ, Achilleæ luteæ quam Tanacetum nominant, florum, an̄ drach. duas. Trita in puluerem tenuiſsimum miſceantur. Datur quantum de pręcedenti ex vino, aut Serapio glycyrrhizæ.

**Herbam Kunigundis vocant.*

PVLVIS VEL DRANGEA LAXATIVA.

VI.

REcipit turpeti, vnc. vnam. Macis, cinamomi, maſtiches, galangæ, cardamomi, caryophyllorum, aniſi, hermodactylorum, dacrydij, an̄ vnc. dimidiam. Foliorum ſenæ, vnc. duas. Sacchari, vnc. quatuor. Contrita in puluerem commiſceantur.

PVLVIS MEDICAMENTI TVRPETI.

Auicennæ.

VII.

PVrgat humores pituitoſos: & de ſententia Auicennæ, datur pueris, mulieribus, ſenibus, humidis, delicatis, & ocioſis. Habet [a] cinamomi, maſtiches, turpeti albi, an̄ drach. decem. Sacchari albiſsimi, pondere omnium. Trita, inq; puluerem ſubtiliſsimum redacta, permiſcentur.

ANNOTATIO.

a Cinamomi.) Auicenna habet Zingiberis albi. Nos autem ſubſtituimus cinamomum, propter cauſam cap. 88. primi libri expoſitam. Sunt qui puluerem pituitam purgantem eiuſmodi componunt. Accipit Turpeti, drach vnam. Hermodactylorum, drach. dimidiam. Cinamomi, ſcrupulum vnum. Sacchari, ſemunciam. Miſceantur, terantur, & fiat puluis. Vſus eius eſt in articulorum, & coxæ doloribus, atq; in podagræ cruciatibus. Pituitam ex corporis penetralibus, atq; articulorum cauitatibus potenter elicit, ieiuno ex pulli iuſculo datus.

PVLVIS SENAE PRAEPARATAE.

Montagnanæ.

VIII.

CAput purgat mirabiliter. Aduſtos & retorridos humores, melancholicumq; ſuccum, pituitam item ſalſam vacuat. Cutis fœditatem, ſcabiem, lepram, aliaq; cutis vitia ſanat. Capit folliculorum ſenæ, drach. duodecim. Zingiberis, maceris, an̄ drach. tres. Cinamomi, *tartari, an̄ drach. vnam, & dimidiã. In puluerem redacta cõmiſcentur. Dantur in iuſculo, drach. tres, aut quatuor.

**Tartarum barbari fecem vini induratam, & dolijs vinarijs vini optimi & generoſi adhærentem nominant. Vulgò weinſtein. Senæ ingratitudinem obtundit. Odorata flatulentam & torminoſam Senæ naturã corrigunt.*

PVLVIS AD GLANDES VALIDAS conficiendas.

IX.

ACcipiunt ellebori albi, nucleorum colocynthidis, an̄ vnc. vnam, & dimidiam. Eſulæ præparatæ, hermodactylorum, an̄ vnc. vnam. Specierum hieræ ſimplicis Galeni, drach. duas. Trita in puluerem permiſcentur.

PVLVIS STERNVTATORIVS.

Noſter.

X.

Recipit

REcÍpit maioranæ,nigellæ,aã drach.duas. Radicum pyrethri, drach.tres, & dimidiam.* Struthij,piperis albi,aã vnc.dimidiã. Ellebori albi,drach. ſex. Cubebarum,drach.vnam.Zingiberis,caſtorij,aã drach.tres. Trita in puluerem miſcentur. Egregiè ſternutamenta mouet. * Condiſi.

PVLVIS SANGVINEM SISTENS.

Noſter.

XI.

HAbet thuris, drach. duas. Aloes, drach. vnam. Sanguinis draconis, boli armenij,terræ lemniæ, aã drach.vnam, & dimidiam. Mumiæ, drachmam vnam. Seminis plantaginis,drach.vnam,& dimidiam. Baccarum myrti,balauſtiarum, aã drach. dimidiam. Radicis biſtortæ, & ſymphyti maioris, aã drach. duas. Gallarum, drach. vnam. Coralliorum rubeorum, lapidis hæmatitis, aã drach. vnam, & dimidiã. Gypſi,drach.duas. Trita in puluerem permiſcentur.

ANNOTATIO.

Galenus lib. 5. thera. methodi cap. 4. puluerem ſanguinis eruptionem ſupprimentem tantum ex thuris parte vna, & aloës dimidia componit, & cui candido ſubigit, vt illic videre licet. Plurimum illum commendat ad membranarum cerebri hæmorrhagiam, venarum vulnera, & ad alias ſanguinis vndecunq; eruptiones.

PVLVIS * ALEXIPHARMACVS.

XII.

* Bezear-dicus.

CApit boli armenij cum aceto præparati, vncias duas. Roſarum rubearum, drach.vnam. Seminis oxalidis, citrij mali, & rutæ, doronici Romani, ſuccini, ſeminis cardui benedicti, aã ſcrup.quatuor. Corallij vtriuſq;, ligni aloes, ſerici crudi,radicis tormentillę,aã drach.vnam. Dictamni Cretenſis,betonicæ altilis radicis,ſcabioſæ, terræ Lemniæ, aã drachmã vnam, & dimidiam. Croci, ſcrup.duos. Margaritarum perforatarum, ſantalorum omnium, aã drach.vnã. Ambræ, ſcrup.vnum. Moſchi, ſcrup. duos. Redacta in puluerem miſceantur. Ex vino odore & grato, aut cum ſerapio è citro ſumitur. Venenis,alijsq; medicamentis deleterijs, & viſcera tentantibus aduerſatur. Vitales ſpiritus, & cordis robur deiectum confirmat.

PVLVIS VIOLARVM ODORVS.

XIII.

ACcipit radicis iridis Florentinæ, lib. vnam. Roſarum, violarum, aã vnc. vnam, & dimidiã. Maioranæ aridæ, vnc.vnam. Caryophyllorum, drach. tres, & dimidiam. Santali albi, vnc.vnam, & dimidiam. Moſchi, drach. dimidiam. Terantur in puluerem.

SPECIES MIXTAE.

XIIII.

HAbent cinamomi, zingiberis, aã vnc.duas. Nucis moſchatæ, vnc.vnam. Caryophyllorum, macis,aã vnc.dimidiam. Granorum paradyſi, piperis nigri,aã vnc.vnam. Permiſceantur.

SPECIES BERTHOLDI.

XV.

CApiunt cinamomi ſelecti,lib.dimidiam. Zingiberis albi, qr.vnam. Piperis longi, galangæ, granorum paradyſi,aã vnc. vnam. Cardamomi, vnc. dimidiam. Caryophyllorum,macis,nucis moſchatæ, aã drach.tres, & dimidiam. Croci orientalis,vnc.vnam, & dimidiã. Sacchari albi,lib.tres. Fiat puluis.

SPECIES INCISAE.

XVI.

Accipiunt ſeminis aniſi, glycyrrhizæ purgatæ, añ lib. dimidiam. Coriandri præparati, ſeminis fœniculi, carei, zingiberis, añ qr. vnam. Calami odorati, vnc. duas. Galangæ, zedoariæ, añ vnc. vnã. Incidantur, & miſceantur.

TRAGAEA COMMVNIS. *XVII.*

Recipit cinamomi, vnc. duas. Caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, añ vnc. vnam. Zingiberis, vnc. vnam, & dimidiã. Sacchari albi, lib. tres. Speciebus in craſsiorem puluerem redactis miſceantur, & fiat tragæa.

SAL SACERDOTALIS. *XVIII.*

Habet zingiberis, radicis acori veri, pyrethri, ſeminis cumini, ammeos, piperis nigri, ſeſeleos, hyſſopi, ſatureiç, origani Cretenſis, pulegij, añ drach. vnam. Cinamomi, vnc. dimidiã. Salis cõmunis, drach. duodecim. Fiat puluis.

SAL MARCELLINVS. *XIX.*

Capit ſalis ammoniaci, cœſti radicis, añ drachmas vndecim. Piperis nigri, drach. duas. Cinamomi ſelecti, piperis albi, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, añ vnc. vnam, & dimidiam. Hyſſopi, thymi, origani, carei, aniſi, apij, petroſelini, leuiſtici, añ drach. ſex. Miſceantur, & fiat puluis.

PVLVIS *a* CEPHALICVS. *XX.*

Vſus eius eſt in cranij oſſe nudato & abraſo, eiuſdemq́ fracturis. Accipit Sarcocollæ, thuris, iridis, ſanguinis draconis, myrrhæ, ariſtolochiæ longæ, ana partes æquales. Fiat puluis ſubtiliſsimus.

ANNOTATIO.

Cephalicus. Catagmaticus. *a* Cephalicus dictus eſt à capite, cui inſpergitur. Alio nomine catagmaticus, quod caluariæ fracturis adhibeatur. Componuntur ex ijs quæ abſtergunt, ſiccant, & adſtringunt medicamentis eiuſmodi pulueres. Galenus lib. 3. de medendi ratione cap. 2. erui farinam, & mannam thuris addit. Præſtat hunc in officinis paratum habere propter Chirurgos, & medicos qui chirurgiam exercent, qui hoc ipſo crebro vtuntur, quemadmodum etiam alijs qui ſequuntur.

PVLVIS SARCOTICVS. *XXI.*

Hoc vtuntur ad vlcera caua implenda, carnem gignendã, & profunda vulnera æquanda. Habet ſarcocollæ, maſtiches, ſanguinis draconis, boli armeni, corticum thuris, myrrhæ, lithargyri, aloës, ana pares portiones. Terantur omnia ſubtiliſsimè.

PVLVIS DETERSORIVS. *XXII.*

Vlceribus omnium partium ſordidis, putridis, cuniculoſis, fiſtuloſis, & maleficis confert. Sordes enim detergit, putrilaginem vindicat, ac virus ſerpens eluit. Recipit aluminis diligenter triti, drach. duas. Salis, drach. vnam. Mellis, vnc. tres. Omnia ſimul mixta cremantur olla, vſtis, tritisq́ iridis drachmæ tres tritæ miſcentur.

ANNOTATIO.

Sunt

Sunt qui vitriolo vſto ad eaſdem ſordidorum & malignorum vlcerum quærelas vtuntur. Hoc enim ab illis vritur, diuq́ʒ ex aceto tritum circumagitur, deinde ſiccatur. Puluis autem is ex vitriolo citra morſum ſiccat, & putredines ſanat. *Puluis ex vitriolo.*

PVLVIS CICATRICES INDVCENS.
XXIII.

DVris corporibus, contumacibus vicijs, & humidis admodum vtilis eſt, ideoq́ʒ deſiccando cicatrice vlcera inducit. Accipit balauſtiorum, ſanguinis draconis, [a] cadmiæ argenti, æris vſti, loti ana partes æquales. Fiat puluis ſubtiliſsimus.

ANNOTATIO.

a *Cadmiæ argenti.*) Quæ in argenti fornacibus fit, candidior, & minus ponderoſa, Plinio lib. 34. cap. 10. teſte, exiſtit. *Cadmia argenti.*

PVLVIS AD EOS QVI EX ALTO ceciderunt.
XXIIII.

COnfert ruptis, contuſis, fractis, ijs qui ſanguinem expuunt, & præcipitatis. Habet [a] Rhabarbari optimi, drach. vnam. [b] Momiæ, [c] rubiæ vtriuſq́ʒ, drach. dimidiam. Terræ lemniæ, boli armenij, vtriuſq́ʒ drach. vnam. Sanguinis draconis, balauſtiorum, vtriuſq́ʒ ſcrup. duos. Radicis ſymphyti maioris, drach. vnam, & dimidiam. Terantur omnia ſubtiliſsime in pollinem.

ANNOTATIO.

a *Rhabarbari.*) Veterum nimirum, quod Dioſcoride & Galeno teſtibus, ad prædicta omnia præſtantiſsimum exiſtit.

b *Momiæ.*) Ita cum Nicolao Myrepſo appellare libet. Hodie mutatione o in u, Mumiam appellant. Alij medicatum funus. Præſtat autem pro ea vſurpare Piſſaſphaltum, quod iam affertur, paulo antè medicis incognitum. *Momia.* *Piſſaſphaltũ.*

c *Rubiæ.*) Cuius radix acerba & amara, Galeno etiam atteſtante, eſt. Ratione igitur acerbæ qualitatis prædictis vitijs conducit. Quia verò non leuem abſtergendi facultatem obtinet, ideò præſtabit fortè pro ea vſurpare in hoc puluere radicem Heptaphylli ſiue Tormentillæ. Puluis iſte ex vino adſtringente ſumitur.

DE PASTILLIS, SECTIO DVODECIMA. ** Trochiſcis.*

*PASTILLVS EX EVPATORIO. Ioannis Damaſceni.
I.

OBSTRVCTIONEM & tumorem præter naturam iecoris & lienis ſanat, ac inde natas febres diuturnas, & harum rigorem. Morbum regium, hydropem incipientem demulcet. Habet mannæ, ſucci [b] eupatorij, añ vnc. vnam. Roſarum, vnciam dimidiam. Spicænardi, drach. tres. Rhei barbari, aſari, aniſi, añ drach. duas. [c] Spodij, drach. tres, & dimidiam. Cum ſtillaticio caſſuthæ liquore fingantur paſtilli, & in loco vmbroſo, & ventis perflato reſiccentur.

ANNOTATIONES.

Paſtillus. *Trochiſcus.* *a Paſtillus.*) Græcis τροχίσκος dicitur, qua voce hodie officinæ vti malunt quàm Latina paſtilli, aut orbiculi, aut rotulæ. ita enim Græca vox interpretari poteſt. Eodem autem modo quo catapotia formantur, ſed forma differunt paſtilli. Etſi enim inſtar catapotiorum rotundi ſunt, tamen compremuntur. Alij etiam quadrata finguntur forma. Species tenuius teruntur quàm ad catapotia. Ponderant magna ex parte drachmam vnam, vel duas.

b Eupatorium.) Filij Meſuæ, vtpote huius paſtilli autoris, vtendum, ſi haberi poteſt. Eſt autem nunc multis cognitum, & in hortis ferè omnibus plantatur.

Spodium. *c Spodij.*) Arabum ſpodium nequaquam accipiendum: quod quale ſit, libro primo indicauimus: ſed potius officinarum ſiue Platearij, quod non eſt niſi ebur vſtum. Quod in omnibus quoq; reliquis paſtillis obſeruandum erit, ne ſit opus vt id crebrius repetamus.

PASTILLVS [a]E VIPERA.
Andromachi.
II.

ACcipit [b] carnis viperinæ in cacabo nouo cum aqua pura, viridi anetho & modico ſale bene [c] coctæ, vnc. octo. Hæc in mortarium coniecta validè, paulatim inſtillato [d] iuſculo, teritur. Vbi autem quàm tenuiſsimè fuerit trita, panis triticei puriſsimi aridi triti & cribrati, vnc. duæ adduntur: & rurſus iuſculi quod ſatis eſt affunditur, & in conterendo diligentiſsimè vniuntur, ac modico [e] opobalſamo adhibito finguntur tenues paſtilli, & in vmbra deſiccantur.

ANNOTATIONES.

Vipera. *Tirus.* *Notæ viperæ* *a Vipera.*) Vipera, ſerpens eſt, quem barbari & recentiores medici Tirum vocant. Hinc eſt, quòd præſentem paſtillum è Tiro inſcribant. Eius ſerpentis copia in Germania haberi non poteſt, ſed ex Italia peti debet. Eſt autem vipera, animal colore ſufflauum, admodum agile, Galeno in libello de Theriaca ad Piſonem teſte, collo maximè protenſo, oculis ſubrubentibus, inuerecundis trucibus & feroci aſpectu, capite latiore, corpore vniuerſo & ventre craſsiore, cauda aceruatim in tenuitatem abeunte. A maſculo fœmina ijs rebus diſsidet, & quod dentes caninos plures duobus exerit.

Caro viperæ vt paranda. *b Carnis viperinæ.*) Qua ratione autem caro hæc parari debeat, Galenus & alij Græci medici ex Andromacho docent. Viperæ fœminæ notandæ magnitudinis viginti, aut paulo plures pro totius confecturæ quantitate non quouis anni tempore, ſed iam definente vere, nondum autẽ inchoata æſtate, accipiendæ, & primum ipſarum capita & caudæ præcidendæ. Nam præterquam quòd hæ partes virulentiores eſſe videntur, etiam duræ & modicæ carnis cõpotes exiſtunt. Sufficit autem in magnis viperis id quod aufertur vtrobiq; quatuor digitos æquare. Reliquum verò totum corpus cute detracta, adipe, vtpote inutili, & inteſtinis ademptis, aqua perlutum in fictile nouum, & probè exterſum conijciendum.

c Bene coctæ.) Quod cognoſcitur, vbi ſpinæ & oſſa à carnibus ſeparantur.

d Iuſculo.) Scilicet in quo viperarum carnes decoctæ fuerunt.

Opobalſamũ. *Matthioli mordacitas retuſa.* *e Opobalſamo.*) Pro ſucco balſami ſumatur ſuccus Leucoij, quod Cheiri officinæ vocant. Et hoc loco Matthiolus me pungit, quod opobalſamum addiderim præter Andromachi inſtitutum, medicamentum quo iam penitus deſtituimur. Fateor quidem Opobalſamo nos hodie carere, tamen quum eius in horum paſtillorum compoſitione non ſolum Paulus, verumetiã Aëtius mentionem faciat, quid eſt cur reprehendere audeat Matthiolus, quod tantorum autorum exemplo motus feci? Nihil profecto quàm vt me Germanum hominem infectetur, errorumq; ſuſpectum reddat, & in ſe Italum, omnium oculos cõuertat. Quum igitur me paſsim ſine meo merito errorum inſimulet, faciam & ego, vt viciſsim omnes intelligant, Matthiolum potius Matæolum, quaſi μάταιος ὅλος, nominandum eſſe.

PASTILLVS [a] SCILLITICVS.
Andromachi.
III.

REcipit [b] ſcillæ aſſæ partium internarum, [c] lib. vnam. Farinæ erui, vnc. octo. Teruntur hæc ſimul validè in mortario, & excepta in paſtillos digeruntur, & in vmbra ſiccantur.

ANNO-

ANNOTATIONES.

a Scilliticus.) Quòd ex ſcilla præparetur, ita dictus. Scilliticus.

b Scillæ aſſæ.) Aſſatur autem hoc modo. Scilla recens bonæ habitudinis ex terra ſumitur, quum folia ipſius & caules exactè inaruerint. Cortice autē adempto, fermento mundo aut maſſa farinacea circumlinitur: poſtea in calido cinere, aut furno torrefit, vſq; dum farinacea maſſa obducta, in cruſtam indureſcit. Quod ſi fornax aliquis habeatur, in illum ſimul cum pane immittitur. Dein extracta, per ambitum, maſſa farinacea cōſiccata adempta purgatur, & internæ partes teneriores acceptæ probè teruntur. Scilla vt aſſatur.

c Libram vnam.) Aëtius accipit lib. tres, Scillæ, lib. duas, farinæ eruinæ. Nicolaus ſcillæ, drachmas ſexaginta. Farinæ eruorum, drach. quadraginta. Quod ſanè in idem recidit. Nam vterq; Scillam pondere farinæ eruinæ ſeſquialteram eſſe vult: id eſt, tres partes Scillæ, duas autem farinæ. Quam ponderis rationem nos etiam obſeruauimus: ſunt enim, Scillæ vnciæ duodecim quæ ad vncias octo, ſeſquialteræ proportionem habent.

d Excepta.) Aëtius in ijs conformandis roſaceum oleum adhibet.

PASTILLVS HEDYCHROI, Andromachi.

IIII.

HAbet*a* mari, amaraci, aſari, aſpalathi, añ drach. duas. Iunci odorati, calami odorati, phu, *b* xylobalſami, opobalſami, coſti, cinamomi, añ drach. tres. Myrrhæ, folij, ſpicę nardi, croci, caſiæ, añ drach. ſex. Amomi, drach. duodecim. Maſtiches, drach. vna. Cum vino veteri odorato dulci, finguntur paſtilli.

ANNOTATIONES.

Hæc eſt legitima Hedychroi, quod Arabes corrupta voce Alin daracaron nominant, Andromachi deſcriptio. Aliæ autem diuerſæ ab illa deſcriptiones ſunt, quemadmodum Galenus lib. 1. de Antidotis fuſius monſtrat. Actuarius eadem medicamenta è quibus conſtruitur Hedychroum, ſimplicia recenſet, ne vno quidem vel adiecto, vel omiſſo. In ponedere, tamen variat, quemadmodum etiam Aëtius: qui tamen in numero ſimplicium Hedychroum conſtituentium conſentit. Magma Hedy... Alindaracaron.

a Mari.) Ita legit Galenus loco iam citato, & Actuarius: vt non ſine maximo errore Cornarius, mendoſum græcum codicem ſecutus, in Aëtio, Ari pro Mari conuerterit. Marum autem, Galeno & Plinio teſtibus, peregrina eſt herba, vt in Germania illam prouenire vix crediderim. Quapropter eius ſuccedaneo vtendum, quod non eſt niſi Siſymbrium: cui, Dioſcoride atteſtante, æquales vires habet. Balſamita igitur vocata, pro Maro pharmacopœi vtantur. Cornarij lapſus. Marum, & eius ſuccedaneum.

b Quid pro Opobalſamo, xylobalſamo, folio, & amomo ſit accipiendum, libro primo, & in quibuſdam compoſitionibus præcedentibus eſt monſtratum.

PASTILLVS GALLIAE MOSCHATAE, Ioannis Damaſceni.

V.

CErebrum & cor roborat, oris atq; adeò totius corporis odorem commendat. Capit ligni aloës crudi, boni, ſelecti, drach. quinq;. Ambaris, drach. tres. Moſchi, drach. vnam. *a* Glutinis tragacanthæ cum ſtillaticio roſarum liquore extracti, quantum ad ea comprehendenda ſufficit. Fingantur paſtilli magnitudine folij myrtei, ſigillentur, & in vaſe vitreo reponantur.

ANNOTATIO.

a Glutinis tragacanthæ.) Intelligit lentum eius cremorem, mucilaginem barbaris dictum: aptum ad excipienda medicamenta, paſtillum hunc ingredientia. Gluten tragacanthæ.

PASTILLVS ALIPTAE MOSCHATAE, Nicolai Myrepſici.

VI.

VAlet pueris laborantibus aſthmate, & ijs qui anguſto ſunt thorace, neclac hauſtum retinent: præſtatq; vſum optimi & odoriferi ſuffitus. Accipit labdani puriſsimi, vnc. tres. Styracis calamitis, vnc. vnam, & dimidiam. Styracis rubri, vnc. vnam. Ligni aloes boni, drach. duas. Ambaris, drach. vnā. Caphuræ, *b* ſcrupul. vnum. Moſchi, ſcrupul. dimidium. Cum ſtillaticio roſarum liquore finguntur paſtilli.

ANNO-

ANNOTATIONES.

Delicata eſt compoſitio, & ad delicias ſuo odore maximè accommodata, ſuffitu, & vaporatione grata. Cor & cerebrum roborat, & imbecillum puerorum ventriculum. Dicta eſt alipta moſchata fortè, quod in vnguenta & emplaſtra ad odoris gratiam conciliandam veniat.

b Scrupulum vnum.) Ità quidem manuſcriptus græcus codex habet. Latini verò codices legunt, ſcrupulum vnum & dimidium. Mihi Græci codicis lectio magis arridet, quod Caphuræ odor grauis admodum ſit, & quod hic magis vt citius medicamentum ignem concipiat indita eſſe videatur. Quare ſcrupuli vnius pondus ſufficere poteſt.

PASTILLVS E RHEOBARBARO.

Ioannis Damaſceni.

VII.

ADuerſus iecoris & lienis obſtructionem, malum corporis habitum, & aquam inter cutem prodeſt. Ad frigidos & pituitoſos, ac bilioſos etiam iecoris affectus, & icterum vtilis eſt. Recipit rhei barbari boni, drach. decem. Succi eupatorij, drach. quatuor. Amygdalarum amararum, drach. duas, & dimidiam. Roſarum, drach. tres. Spicæ nardi, aniſi, rubiæ, abſinthij, aſari, ſeminis apij, an̄ drach. vnam. Cum ſtillaticio caſſuthæ liquore formentur paſtilli, pondere vnius aurei.

PASTILLVS EX ABSINTHIO.

Eiuſdem.

VIII.

VEntriculi, iecoris & lienis obſtructiones tollit, appetentiam excitat, diuturnis febribus ſuccurrit. Ventriculum, iecur, & lienem roborat. Habet roſarum, abſinthij, aniſi, an̄ drach. duas. Rhabarbari, ſucci eupatorij, aſari, apij, amygdalarum amararum, ſpicæ nardi, maſtiches, *a* folij, an̄ drach. vnam. Cum ſucco intybi ſatiui latifolij finguntur paſtilli.

ANNOTATIO.

a Pro eo ſuccedaneo vtendum, quod quale ſit ſuo monſtrauimus loco. Nardi igitur drachmæ duæ accipiantur.

PASTILLVS *a*E SPODIO.

Nicolai Myrepſici.

IX.

EFficaciſsimus ad febres acutas ventriculi, & iecoris phlegmonem, ſitimq; vehementem. Capit ſpodij, drach. quatuor. Roſarum rubearum, drachmas ſeptem. Seminis portulacæ, ſucci glycyrrhizæ, an̄ drachmas duas. Cum *lento *b* pſyllij ſucco finguntur paſtilli ponderis drachmæ vnius. Sunt qui addunt, ſeminum quatuor frigidorum maiorum, gummi Arabici, tragacanthæ, croci, an̄ drach. vnam, & dimidiam.

**mucilagine.*

ANNOTATIONES.

a E ſpodio.) Simpliciter nominatur, vt ſcilicet diſtinguatur à paſtillo è ſpodio cum adiectione, Cum ſemine oxalidis, appellato, quem mox ſubijciemus. Et hic, quod antea ſæpe monuimus, Arabum ſpodium non intelligendum erit. Siquidem hoc ex harundinis radicibus vſtis conſtat, quod Auicenna ſcribit, ac erodendi facultatem habet, quapropter huic paſtillo nõ inferendum: immò potius officinarum noſtrarũ, quod non eſt niſi ebur vſtum, adſtringendi facultate præditum. Qua de re lib. 1. huius operis copioſè diximus. Cæterùm quum non ſolum Meſues, ſed & Nicolaus hunc paſtillum deſcribat, ad illum autorem potius quàm Meſuæ filium referre voluimus: melioris nimirum diſtinctionis gratia, vt ſciliet præſens Nicolai, ſequens Ioannis Damaſceni inſcriberetur.

b Pſyllij.) Nicolaus habet, Lini.

PASTILLVS E SPODIO CVM SEMINE OXALIDIS.

Ioannis Damaſceni.

X.

Aduer-

ADuerſus febres acutas & bilioſas cum alui fluore valēt: ventriculi & iecoris excalefactionem, & ſitim, quæ continenter excruciat, reſtinguit. Accipit roſarum rubearum, drach. duodecim. ᵃSpodij, drachmas decem. Seminis oxalidis, drach. ſex. Seminis portulacæ, ſeminis coriandri aceto macerati, & torrefacti, pulpæ *rhois, añ drach. duas, & dimidiam. Amyli aſsi, balauſtiorum, baccarum oxyacanthæ, añ drach. duas. Gummi Arabici aſsi, drach. vnam, & dimidiam. Cum *omphacio formantur paſtilli. * Sumach. * Agreſta.

ANNOTATIO.

a *Spodij.*) Spodium Arabum, vt ſæpe anteà monuimus, hic intelligendum non venit, neq; Græcorum ſpodium è fornacibus ærarijs petitum, interaneis nocentiſsimum: ſed ebur potius vſtum, vt dictum eſt.

PASTILLVS E MYRRHA.
Rhazis.
XI.

MEnſes potenter admodum euocat, ita vt fœtum etiā excutiat. Vitijs è retentis menſibus natis ſuccurrit. Recipit myrrhę, drach. tres. Lupinorum optimè tritorum, drach. quinq;. Foliorum rutæ, mentaſtri, pulegij, cumini, rubiæ, * ſucci medici, ſagapeni, opopanacis, añ ᵃdrach. duas. Cum ſucco arthemiſiæ finguntur paſtilli. * Aſæ fœtidæ.

ANNOTATIONES.

Deſcripti ſunt ex Rhaze lib. 9. ad Manſorem. Exhibentur ex ſeminis Iuniperi decocto, idq; efficaciſsimè.

a *Drachmas duas.*) In priore editione pro drach. duas, typographus magno errore repoſuit vncias duas.

PASTILLVS EX ABSINTHIO.
Nicolai Myrepſici.
XII.

AD eos quibus ventriculus refrigeratus eſt, iocineroſos, lienoſos, & tumorem in iecore habentes, bonus. Habet abſinthij, fœniculi, aniſi, roſarum, amygdalarum amararum, añ drach. tres. Aſari, ſpicæ, floris iunci odorati, apij, añ drach. duas. Rhei barbari, ſucci eupatorij, añ drach. vnam. Trita cum ſucco intybi latifolij, rediguntur in paſtillos.

ANNOTATIO.

Quum paſtillus ille ex abſinthio deſcriptus à Nicolao, ei qui à filio Meſuæ refertur, præferendus videatur: ideo vt hic quoq; inter paſtillos vſitatos ſuum, obtineret locum, volui; vt ſi quis eo vti mallet quàm Ioannis Damaſceni, in promptu haberet compoſitionem.

PASTILLVS E LACHA.
Ioannis Damaſceni.
XIII.

AD obſtructiones iecoris, lienis, & inde natas febres varias diuturnas, & aſcitem valet: item vrinas mouet. Capit lachæ mundatæ, ſucci glycyrrhizæ, abſinthij, ᵃoxyacanthæ, ſucci eupatorij, rhei barbari, ariſtolochiæ longæ, coſti, aſari, amygdalarum amararum, rubiæ, aniſi, apij, iunci odorati, añ drach. vnam. Cum ſtillaticio eupatorij liquore formantur paſtilli ponderis drachmæ vnius.

ANNOTATIO.

a *Oxyacanthæ.*) Berberim officinę nō rectè vocant: Eſt enim Oxyacantha diuerſa à Berberi planta, vt alibi copioſè oſtendimus. Ingreditur autem hunc paſtillum vt obſtructiones eximat, quandoquidem, Galeno teſte, ſit tenuium partium, & parum incidat. Habet verò facultatem etiam roborandi iecur. Nicolaus Myrepſus, qui itidem hos paſtillos deſcribit, aliam, & à præſenti nonnihil variantem habet, quam mox ſubijciemus: vt ſi quis ea vti mallet, haberet in promptu compoſitionem.

PASTILLVS E LACHA.
Nicolai Myrepſici.
XIIII.

Adiocineroſos,lienoſos & ſtomachicos. Accipit lachæ qua tingunt fullones,roſarum,ſpodij,abſinthij,ſacchari, ſucci eupatorij, aň drachmas tres. Rhei barbari,drach. quatuor. Floris iunci odorati, drach. duas. Trita cum ſucco fœniculi, aut intybi ſatiui latifolij, digerantur in paſtillos.

PASTILLVS E CAPPARIBVS.
Ioannis Damaſceni.
XV.

Aduerſus lienis duritiem valet, & flatus in eo diſsipat. Recipit corticum radicis capparis,ſeminis agni,aň drach. ſex. Seminis nigellę,calaminthę, acori,amygdalarum amararum, naſturtij, hammoniaci, foliorum rutæ, ariſtolochię rotundę,ſucci eupatorij,aň drach. duas. Cyperi,[a]ſcolopendrij,aň drach. vnam. Trita omnia, cum hammoniaco in aceto diſſoluto excipiuntur, & in paſtillos rediguntur.

ANNOTATIONES.

Cordus. Huius paſtilli compoſitio in medicamentario libro Valerij Cordi nō eſt integra,ideoq; ad illius præſcriptum confici non debet.

Scolopendriū a *Scolopendrij.*)Per Scolopendrium non linguam ceruinam,ſed Ceterachium officinis appellatam,intelligit. Nā ad lienis obſtructiones tollendas,vtilis admodum eſt,hęc herba.

PASTILLVS EX AGARICO.
Incerti autoris.
XVI.

Pituitam è cerebro & capite elicit. Craſſos quoq; humores & lentos è thorace educit. Habet agarici ſelecti, vnc. tres. Salis foſsilis, quem gemmæ nominant, vnc. vnam. Cum ſerapio acido ſimplici finguntur paſtilli, & loco ſicco reponuntur.

AGARICVM TROCHISCATVM:
Hoc eſt, in paſtilli formam redactum.
XVII.

Capitagarici ſelecti, vncias quatuor. Redactum in puluerem cum vino, in quo Zingiber maceratum eſt,in paſtillos digeritur. Efficax eſt ad purgandos craſsos & lentos humores minori noxa ventriculi, quàm ſi Agaricus ſolus propinetur. Agaricus enim quum leuitate ſua, & permeationis tarditate ventriculum turbet, merito acria vt eſt Zingiber, & penetrātia admittit, ad virium tranſitusq; per viſcera obſtructa celeritatem.

PASTILLVS E [a]COLOCYNTHIDE.
Ioannis Damaſceni.
XVIII.

Accipit pulpæ colocynthidis albæ & leuis, ſeminibusq; purgatæ, [b]drach. decem. [c]Forficibus incidantur, & fricentur cum olei roſacei, vncia vna. Cum lento ſucco ſeu mucagine tragacanthæ, gummi Arabici, bdellij, aň drach. ſex, ſtillaticio roſarum liquore dies quatuor maceratis, finguntur paſtilli, & ſiccantur in vmbra. Siccati iterum minutiſsimè teruntur, & cum eadem mucagine rurſus formantur paſtilli, qui in vſum reconduntur.

ANNOTATIONES.

a *E colocyn-*

a E colocynthide.) Non eſt autem, niſi paſtillus qui officinis hodie barbaro, & ipſis incognito nomine, Alhandal appellatur. Ingreditur Hieræ Hermetis apud filium Meſuæ compoſitionem. Alijs quoq; inijcitur compoſitionibus. Vſus eius paſtilli tum erit, vbi pituitam & humores alios craſſos ac glutinoſos ex profundo corporis, & partibus longè diſtantibus, vt cerebro, neruis, muſculis, articulis, pulmone, thorace euellere conſilium eſt. Quare in cephalalgia, hemicrania contumaci, epilepſia, apoplexia, vertigine, aſthmate, iſchiade, morbis articulorum frigidis, item in acuendis clyſteribus huius paſtillum hunc vſurpare licebit. Hodie vſus eius maximus eſt in acuendis catapotijs pro colocynthide non ineptè, quòd ſalubrior ſit quàm ipſa Colocynthis, quæ per hos paſtillos quandam veluti emendationem, & vitiorum correctionem accipit. *Paſtilli alhandal.*

b Drachmas decem.) In omnibus propemodum codicibus filij Meſuæ legitur drachmas decem. Sunt tamen qui mendoſam eſſe hanc lectionem, putent, quod olei roſacei quantitas ſatis magna ſit, cum decem drachmis collata. Sed parum firma hæc eſt ipſorum ratio, quod decem illæ drachmæ facilè alijs quæ adijciuntur, & in quibus macerantur, in paſtilli formam fingi poſsint. Accedit, quod decem vnciæ colocynthidis cum vna vncia olei roſacei vix, immò multo difficilius, quam decem drachmæ, in paſtilli formâ redigi queant, quicquid cucullati illi Monachi garriant. Deniq; haud ſatis tutum eſt tantam colocynthidis copiam paſtillo huic indere, de quo vltra ſcrupulum vnum per ſe aſſumi parum tutum eſt.

c Forficibus incidantur.) Et tenuiſsimè etiam terantur, ne aſperæ eius partes interaneis adhærentes ea exulcerent.

PASTILLVS *a* RAMICH.

Ioannis Damaſceni.

XIX.

VEntriculum, cor, iecur, imbecilla firmat: & lubrica viſcera ac inteſtina roborat ac conſtringit, choleram morbum reprimit, acrimoniam obtundit, animum reddit tranquillum, omnem ſanguinis eruptionem cohibet: quapropter ſanguine è naribus profluente inſufflando impellitur, alijsq; medicamentis admiſcetur. Recipit ſucci oxalidis, vncias ſedecim. Roſarum, vnciam vnam. Baccarum myrti, vncias duas. Coquuntur parum, & colantur. His miſcentur gallarum recentium curioſè tritarum, vnciæ tres. Coquuntur iterum. Deinde ſequentia in puluerem trita inſperguntur, nempe foliorum roſarum, vnc. vna. Santali flaui, vnc. vna, & drachmæ duæ. Gummi Arabici, vnc. vna, & dimidia. Carnium *rhois, *γ* ſpodij, añ drach. octo. Omphacij, drach. ſeptem. **Sumachi.* Succi baccarum myrti multum tritarum, vnciæ quatuor. Ligni aloes, caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, añ drach. quatuor. Miſcentur omnia ſimul, & extenduntur in ſcutella lapidea, donec ſiccentur. Exiccata teruntur in tenuiſsimum puluerem, & *b* cum ſucco ſemperuiui, atq; ſtillaticio roſarum liquore formantur paſtilli parui, & exiccati in vmbra reponuntur.

ANNOTATIONES.

a Ramich.) Hanc vocem nonnulli interpretantur compoſitionem, ex adſtringentibus paratam. Quæ quidem interpretatio huic compoſitioni, quæ ex eiuſmodi rebus conſtat, bene quadrat. Alij Ramich ex Rumicæ latina voce corruptam eſſe putant, quòd ſcilicet largiſsimam oxalidem, quæ eſt Rumicis ſpecies, recipiat. Vt paſtillus Ramich non ſit niſi is, qui ex Rumice oxalide conſtat. Mihi poſterior ſententia magis arridet, etſi temerè de lingua mihi ignota nihil pronunciem. Arabum enim inuentum eſt. Alij mixturam ex Gallis ſignificare tradunt. *Ramich.*

γ Spodij.) Hoc eſt, eboris vſti, vt iam ſæpiſsimè monuimus.

b Cum ſucco ſemperuiui.) Filius Meſuæ habet Caphuræ. Verùm quum calidam eſſe conſtet, pro ea ſuccum Semperuiui ſubſtituimus.

PASTILLVS EX * *a* OXYACANTHA.

** Berberis Arabum.*

Eiuſdem.

XX.

AD calidam intemperiem prodeſt, alui fluorem, & iecoris dolorem. Habet baccarũ oxyacanthæ, drach. duas. Spodij, maſtiches, ligni aloes, galliæ moſchatæ, ſpicæ, ſeminis oxalidis, añ drach. vnam. Roſarũ, drach. quinque. Gummi Arabici, drach. tres. Cum ſtillaticio roſarũ liquore finguntur paſtilli.

ANNOTATIO.

a Oxyacantha.) Per oxyacantham, quam Arabes Berberim vocant, non eam quæ ſic hodie officinis nominatur intelligere oportet: Berberis enim officinarum ab oxyacantha diuerſa eſt: ſed eam quam Dioſcorides ſub oxyacanthæ nomine pingit, cuius effigiem, & totam hiſtoriam tomo altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria commentariorum dedimus.

PASTILLVS EX OXYACANTA.
Nicolai Myrepſici.
XXI.

ADiecoris calorem, immodicam ſitim, linguę ariditatem, & febres ardentes. Capit baccarum oxyacanthæ, ſpodij, ſucci glycyrrhizæ, ſeminis portulacæ, añ drachmas tres. Roſarum, drach. ſex. [a] Spicæ, amyli, tragacanthæ, añ drach. vnam. Seminis citruli, [b] drach. vnam, & dimidiam. [c] Seminis portulacæ, drach. dimidiam. Cum aqua vel ſtillaticio roſarum liquore formantur paſtilli.

ANNOTATIONES.

Hoc paſtillo è Berberis Mauritanorum, hoc eſt, oxyacantha Aegyptia, Nicolao interprete, nonnulli vtuntur crebrius, quàm ſuperiore. Et deſcribitur etiam à Ioanne Damaſceno, ſed nonnihil variatis ponderibus, & adiecto croco. Debent autem pharmacopœi vſurpare ad huius medicamenti compoſitionem baccas veræ oxyacanthæ.

a Spicæ.) Poſt ſpicam filius Meſuæ crocum, cuius nulla fit in Nicolai manuſcripto codice mentio, ſubijcit.

b Drachmam vnam, & dimidiam.) Ioannes Damaſcenus habet drach. tres, & dimidiam. Parum autem refert, vtrum ex ijs pondus arripias: quia alterum validiorem reddit paſtillum, alterum minus validum.

c Seminis portulacæ.) Nicolaus, & filius Meſuæ, habent Caphuræ. Nam Arabum, Caphuram refrigerare putantium, opinionem amplectitur Nicolaus. Quare pro ea ſemen portulacæ ſubſtituimus, licebit etiam vſurpare pro Caphura Semperuiui ſuccum.

PASTILLVS EX [a] HALICACABO.
Ioannis Meſuæ.
XXII.

COntra renum & veſicæ exulcerationem, & natam inde vrinæ difficultatem: mictumq́ ſanguinis pollet. Accipit baccarum halicacabi, drach. tres. Seminis citruli, [b] melonis, cucurbitæ, añ drach. tres, & dimidiã. Boli Armenij, gummi Arabici, thuris, ſanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarũ amararum, ſucci glycyrrhizæ, tragacanthæ, amyli, nucleorum pinearum, añ drach. ſex. Seminis apij, ſuccini, [c] terræ lemniæ, hyoſcyami, [d] opij, añ drachmas duas. Cum ſucco halicacabi finguntur paſtilli.

ANNOTATIONES.

Paſtillus Alchachengi. *a* Hic paſtillus non ſolum ex Halicacabo, vel, vt corrupta voce Alcachengi hodie nominant: ſed etiam διὰ φυσαλίδων, id eſt, E veſicaria, appellatur. Vſu tritiſsimus ad vrinæ ardorem exulcerata vrinaria fiſtula, veſica, renibus, & vreteribus. Pluribus nanq; diebus ex aqua mulſa, zulapio roſato, aut vino auſtero ſumpti vlcera detergent, glutinãt, & cicatrice tegunt, vrinæ acrimoniam mitigant, eiusq; ſtrigmenta mucoſa, aſpera & doloriſica complanant, & leniunt.

Albatecha. *b Melonis.*) In Ioannis Damaſceni codicibus legitur, Albatecha. Qua quidem voce non intelligit Melonem magnum, viridem, ſubnigrum & Indum, vt omnes ferè interpretantur: ſed communem potius, vt ex Serapione & Auicenna ſatis liquet, qui Batechæ, quæ eadem eſt

dem eſt Albatechæ, eadem tribuunt, quæ Dioſcorides Meloni. Imò Batecham Serapio interpretatur Melonem.

c Terræ lemniæ.) In Meſuæ filij codice eſt, Boli ſimpliciter. Interpretantur autem omnes rubricam Sinopicam, vt quæ medicis magis in vſu ſit. Verùm quum hodie ad nos non afferatur, pro ea ſubſtituimus terram Lemniam, quam ſigillatam hodie vocant, quæ non eſt niſi bolus officinarum. *Bolus.*

d Opij.) Paratur etiam hic paſtillus ſine opio. Quapropter oportet medicos in vſu huius paſtilli diſertè in ſuis formulis exprimere, num paſtillum hunc cum opio, vel ſine opio medicamentis permiſcendum velint.

PASTILLVS E [a] SVCCINO.
Eiuſdem.
XXIII.

AVxiliatur ſanguinem excreantibus, tabidis, purulenta expuentibus, cœliacis, & dyſentericis: in ſumma, ſanguinem vndecunque emanantem ſiſtit, ac ſupprimit. Recipit ſuccini, aur. ſex. Cornu ceruí vſti, [b] gummi arabici aſſi, corallij rubri vſti, tragacanthæ, acaciæ, [c] hypociſtidis, balauſtiorum, maſtiches, lachæ, papaueris nigri aſsi, añ aur. duos. Thuris, croci, opij, añ aur. vnum, & dimidium. Cum lento* pſyllij ſucco formantur paſtilli. * *mucagine.*

ANNOTATIONES.

a E ſuccino.) Officinæ è Charabe Paſtillum hunc nominant. *E charabe.*

b Gummi Arabici.) In nonnullis codicibus deſideratur: tamen quum ad ſpiſſandum & refrigerandum ſit aptum, non video quomodo omitti poſsit, aut debeat.

c Hypocyſtidis.) Quum in codice filij Meſuæ ſit Henſiſtidis, quidam ſuccum Ciſthi foliorum inaudiendum eſſe putant. Sed nihil refert ſuccum foliorum, aut eius quod inſtar fungi eſt, germinis, quod hypocyſtis vocatur, accipiamus, propterea quòd eiuſdem ſint facultatis. Henſiſtidis autem eſſe vocem deprauatam ex hypocyſtidis, omnibus notum eſt, & idipſum paulo pòſt pluribus oſtendemus.

PASTILLVS E * LEMNIO SIGILLO.
Ioannis Damaſceni.
XXIIII.

* *Terra ſigillata.*

CRuenta ſpuentibus, & omni ſanguinis profluuio ſuccurrit, vt præcedens. Habet ſanguinis draconis, gummi Arabici toſti, paſtillorum Ramich, roſarum rubrarum, ſeminis roſarum, amyli aſsi, ſpodij, acaciæ, hypocyſtidis, lapidis hæmatitis, [a] ſucci foliorum Ciſthi, balauſtij, boli armenij, terræ lemniæ, [b] Seminis canabis, corallij, ſuccini, añ drach. duas. Margaritarum, tragacanthæ, papaueris nigri, añ drach. vnam, & dimidiam. Seminis portulacæ toſti, cornu cerui vſti, thuris, nucum cupreſsi, croci, añ drach. duas. Cum ſtillaticio plantaginis liquore finguntur paſtilli.

ANNOTATIONES.

a Succi foliorum Ciſthi.) In codice Ioannis Damaſceni legitur Henſiſtides. Nemo autem eſt qui hanc vocem non eſſe corruptã videt, & è dictione Ciſthi deriuatam. Non ſignificare autem niſi ſuccum foliorum Ciſthi, in primis Auicenna teſtatur, qui lib. 2. cap. 334. ita ſcriptum reliquit: Henſiſtides eſt ſuccus plantæ quæ dicitur Barba Hircina. Quid verò ſit Barba Hircina indicat Serapio cap. 115. ſui libri de ſimplicibus inſcripti. Nam ſub hoc nomine Dioſcoridis Ciſtũ deſcribit, vt ex collatione vtriuſque loci luce meridiana clarius fit. Diuerſas igitur res hypocyſtidis & Henſiſtidis nominibus intelligit Ioannes Damaſcenus. Hoc ſuccum, vt diximus, foliorum Ciſti: illo autem id quod iuxta Ciſti radices naſcitur. Meritò autem ſuccus foliorum Ciſti huius paſtilli compoſitionẽ ingreditur, vt cui inſignis ſit adſtringendi, Dioſcoride teſte, facultas.

b Seminis canabis.) In Damaſceni codice eſt Sedenegi, quæ ſanè dictio Mauritanis, Serapione cap. 207. autore, Canabim denotat. Ingreditur autem hunc Paſtillum propter

immerſam ſuam exiccandi facultatem. Nec metuendus eius calor erit, quod is à tot frigidis medicamentis nonnihil frangatur. Cæterùm vt id quoque adijciam, liberale ex naribus ſanguinis profluuium ſiſtunt cum ſucco polygoni, plantaginis, & ouorum candido fronti & temporibus illiti.

PASTILLVS [a] EX PORTVLACA.

Eiuſdem.

XXV.

FEbribus ardentibus, feruoribus ſanguinis & flauæ bilis, ventriculi denique, & iecoris intemperiei calidæ, & hecticæ confert. Capit roſarum, vnc. dimidiam. Spodij, glycyrrhizæ, añ drach. duas. Seminum cucurbitæ, citruli, cucumeris, & melonum, tragacanthæ, croci, gummi Arabici, ſpicæ nardi, añ drach. vnã. Santali flaui, drach. duas, & dimidiã. [b] Ligni aloes, cardamomi, amyli, ſeminis portulacæ, añ ſcrup. duos. Sacchari albiſsimi, mannæ, añ drachmas tres. Cum lento pſyllij ſucco finguntur paſtilli.

ANNOTATIONES.

Inſcriptionis paſtilli ratio. Caphura.

a Ex Portulaca.) Noua hæc eſt eius paſtilli inſcriptio. Nam apud filium Meſuæ dicitur paſtillus è Caphura. Quum verò Caphura, vel vt hodie loquuntur, Camphora noſtra, quod inter Arabes Auerroes vnus teſtatur (quum cæteri omnes, quanquam falſo, frigidam eſſe affirment) abundè calida ſit, huic paſtillo qui ardentibus febribus maximè conuenire debet, parum rectè inferitur. Quapropter nos, vt aliàs ſemper, & hîc pro Caphura, ſemen portulacæ, vel ſemperuiui ſuccum, ſubſtituimus.

b Ligni aloes &c.) Neque lignum aloes, neque ſpica nardi, maximè autem cardamomum, quod impenſe calidum eſt, huic paſtillo rectè inditum eſſe videtur. Sed Meſuæ filius haud dubiè hanc compoſitionem ex Auicenna mutuatus eſt, qui Canone quinto, vbi quinque Paſtillorum è Caphura deſcriptiones refert, vnam habet, nempe primam, quæ huic per omnia reſpondet: niſi quòd pro ſeminibus citruli, cucumeris, & melonum, ſemen maluæ & portulacæ ſubſtituit. Secutus eſt igitur hîc, vt alibi ſæpe, Ioannes Damaſcenus errorem Auicennæ, è quo ferè omnia ſua ad verbum tranſcripſit. Atqui nihil mirum, Auicennam, interdum calida medicamenta Caphuræ copulaſſe, quum hanc ipſam iam calidã, (quanquam tectè, aut inſcienter) appellet & innuat. Nam loco iam citato tria Electuaria de Caphura recenſet, ad concoctionem ventriculi & iecoris roborandam, & pituitam craſſam incidendã, ac flatus diſcutiendos vtilia. Vnde omnibus perſpicuum euadit, eum Caphura non vt frigido, ſed potius vt calido medicamento vſum eſſe. Quomodo enim frigidum medicamentum pituitam craſſam extenuaret, aut flatus diſcuteret? Et vt calido vſum eſſe illic Auicennam medicamento Caphura, abundè teſtantur medicamenta quæ ei coniunxit: quæ Santalis exceptis, omnia ſunt calida. Quin etiam Canone ſecundo, vbi ex profeſſo de viribus Caphuræ tractat hanc parere vigilias, memoriæ prodidit. Si vigilias excitat, quo pacto frigida eſſe poſsit nõ video. Quæ commemoranda nobis hoc loco eſſe duxi, vt illorum impudentiam retunderemus: qui ne hodie quidem deſinunt vociferari, ſine Arabum commentarijs neminem facere medicinam poſſe. Sed vt ad inſtitutum redeam, quum hæc Meſuæ filij compoſitio mihi parum arrideat, ſtatui aliam hac meliorem ſubijcere, quæ eſt Nicolai: vt poſthabita priore, pharmacopœi ſequentem deinceps in ſuis officinis paratam habeant.

Auicennæ in Caphura inconſtantia.

PASTILLVS [a] E NYMPHAEA.

Nicolai Myrepſici.

XXVI.

AD calorem iecoris confert. Accipit roſarum, gummi Arabici, tragacanthæ, ſpodij, añ vnc. dimidiam. Seminum quatuor frigidorum maiorum, ſeminis portulacæ, glycyrrhicæ, añ vnciam vnam. Croci, drach. duas. Amyli, drach. tres. [b] Semperuiui ſucci, drach. dimidiam. Trita cum ſucco pſyllij digeruntur in paſtillos.

ANNOTATIONES.

a E Nymphæa.) Et huius paſtilli, propter cauſam ſuprà expoſitam, immutauimus inſcriptionem. Nam Nicolao è Caphura nominatur, vt qui hac in parte Mauritanorum, Caphuram frigidam eſſe putantium, ſequi errorem voluit.

b Succi

b Succi ſemperuiui.) Nicolaus Caphuræ habet, pro qua nos ſuccum ſemperuiui ſubſti- *Pro Caphura*
tuimus, non certè temerè: quòd Caphura calefaciendi, haud refrigerandi facultatem ha- *floribus*
beat, vt alibi copioſè oſtendimus. Auicennā, qui loco paulo antè indicato, in tertij paſtilli *Nymphææ*
de Caphura deſcriptione, vtriuſq; etiam Nymphææ ſeu Nenufaris florum meminit. *vtendum.*

PASTILLVS E VIOLIS.

Nicolai Alexandrini.

XXVII.

EXcalefactiones mitigat, aluumq; emollit. Recipit florum violarum recentium, drach. quindecim. Amyli, drach. nouē. Seminis papaueris albi, drach. ſeptem. Rhei barbari, drach. quinq;. Seminis plantaginis, drach. tres. Balſami, drach. vnam. Cum ſtillaticio roſarum liquore fingantur paſtilli.

PASTILLVS E VIOLIS.

[a] Nicolai Myrepſici.

XXVIII.

HAbet florum violarum recentium, drach. quinq;. Amyli, drach. tres. Seminis papaueris albi, drach. duas, ſcrup. vnum. Rhei barbari, [b] ſcrupulos quinq;. Seminis plantaginis minoris, drach. vnam. Balſami, ſcrup. vnum. Trita cum ſtillaticio roſarum liquore, digeruntur in paſtillos.

ANNOTATIONES.

a E violis.) Nicolai codex græcus, vt Latinus etiam, corruptè admodum legit ὁ διάβρης, pro ὁ δι' ἴων: hoc eſt, è violis. Atq; ita quoq; legitur in Latino codice, qui Ingolſtadij eſt editus. Et quum hunc paſtillum ingrediantur violæ (quomodo enim aliàs ab illis denominaretur) liquet primò, compoſitionē hanc in manuſcripto codice, quo nos vſi ſumus, mutilā eſſe. Nulla enim in ea fit violarum mentio. Deſunt igitur violæ, & amylū. Dein palàm eſt, accipiendas eſſe violas Martias (nam illæ à Græcis ἴα vocantur) non albas, quæ iiſdem λευκόια, & noſtris Cheiri nominantur, vt putat Cordus & eum ſecutus Rondeletius. *Cordus errat.* Si enim de ijs locutus fuiſſet Nicolaus, non δι' ἴων ſed διὰ λευκοΐων inſcripſiſſet hunc paſtillum. Ardores internos mitigant, aluumq; emolliunt, gutturis aſperitates leniunt. Vt & hinc palàm fiat, violas Martias, vtpote refrigerantes, magis eſſe huic compoſitioni indendas.

b Scrupulos quinq;.) Errat igitur Cordus, qui contra fidem omnium codicum, habet *Cordi erratū.* in ſuo medicamentario libro, ſcrupulum vnum.

PASTILLVS [a] E ROSIS.

Nicolai Mirepſici.

XXIX.

CApit roſarum viridium, drach. tres. Spodij, drachmas duas. Santali rubri, drach. vnā, & dimidiam, grana ſeptē. Santali albi, drach. vnam, grana duodecim. Croci, ſcrup. duos, grana viginti. [b] Seminis plantaginis, ſcrup. dimidiū. Trita cum ſtillaticio roſarum liquore digeruntur in paſtillos.

ANNOTATIONES.

a E roſis.) Officinæ Græca appellatione Diarhodôn magis vtuntur. Non fuit autem à *Paſtillus diarhodôn.* nobis hic paſtillus temerè pretereundus, quòd multas magnas vocatas Nicolai confectiones ingrediatur. Confert etiam dyſentericis, cæliacis, iocineroſis, & ſtomachicis. Pondera nonnihil ab aliorum deſcriptionibus variant. ſunt enim legitima, & è Græco codice deſcripta.

b Seminis plantaginis.) Caphuræ, habet Nicolaus. Mutationis cauſam iam antea ſæpe indicauimus. Liceret etiam pro Caphura vſurpare ſuccum ſemperuiui.

PASTILLI E ROSIS.

Rhazis.

XXX.

ADventriculi dolores valent, concoctionem iuuant, febribus diuturnis, aquæ inter cutem incipienti ſuccurrunt. Accipiunt roſarum, vnc. dimidiam. Ligni aloes, drach. duas. Maſtiches, drach. vnam, & dimidiam. Abſinthij Pontici, cinamomi, ſpicæ nardi, caſiæ ligneæ, florũ iunci odorati, añ drach. vnam. Cum vino veteri formantur paſtilli.

PASTILLVS a BECHIVS ALBVS.

Incerti autoris.

XXXI.

AVxiliatur tuſsientibus, & difficulter ſpirantibus, fauciumq; aſperitatem lenit. Recipit ſacchari albiſsimi, lib. vnam. Sacchari candefacti optimi, ſacchari penidij, añ vnc. quatuor. Radicis iridis Florentinæ, vnc. vnam, drach. ſeptem. Amyli, vnc. duas, & dimidiam. Cum ſucco lento tragacanthæ in ſtillaticio roſarum liquore maceratæ finguntur paſtilli parui, & ſignantur.

ANNOTATIO.

Bechius. Pectoralis paſtillus. Alia compoſitio.

a *Bechius albus.*) Non ſonat, niſi tuſsicularis albus. Ita enim Græcè appellatur, quòd ad tuſsim efficax ſit. Officinæ pectoralẽ nominant. Sunt qui hunc aliter componant, hoc ſcilicet modo. Recipiunt Sacchari albiſsimi, ſacchari candi, añ lib. dimidiam. Amyli, vnc. duas. Cum ſuccis lentis, ſeu mucaginibus gummi Arabici, & tragacanthæ, in ſtillaticio roſarum liquore maceratorum formantur paſtilli.

PASTILLVS BECHIVS NIGER.

XXXII.

ABſciſſam vocem recuperat, tuſsi ſiccæ ſuccurrit, aſperitatem faucium lenit, & excreationem ſputi accelerat. Habet ſucci glycyrrhizæ, vnc. quatuor. Styracis calamitis, vnc. vnam, & dimidiam. Sacchari candefacti, vnc. duas, & dimidiam. Specierum diairidis Salomonis, ſpecierum* eclegmatis ſani & experti, añ vnc. dimidiam. Sacchari penidij, lib. dimidiam. Sacchari albiſsimi, lib. duas, vnc. tres. Cum mucagine tragacanthæ in ſtillaticio hyſſopi liquore maceratæ finguntur paſtilli, & ſignantur.

** Lohoc.*

PASTILLVS PRO LAVANDO Capite.

XXXIII.

CApit ſaluiæ, roſmarini, maioranæ, lauendulæ, betonicæ, añ drach. dimidiam. Stichadis Arabicæ, aſari, caryophyllorum, ſpicæ nardi, nucis moſchatæ, foliorum lauri, meliloti, añ drach. vnam. Ligni aloes, ſcrup. duos. Maſtiches, thuris, gummi iuniperi, añ drach. vnam. Aliptæ moſchatæ, galliæ moſchatæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Roſarum rubearum, chamæmeli, origani, foliorum ſenæ, añ pugillum vnum. Saponis, lib. vnam. Formentur paſtilli ponderis drachmarum duarum.

PASTILLVS SVFFVMIGABILIS.

Noſter.

XXXIIII.

ACcipit ladani puriſsimi, ſtyracis calamitæ, myrrhæ, maſtiches, thuris, añ vnc. vnam. Roſarum rubearum, cinamomi, caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, añ drach. duas. * Thymiamatis, vnc. duas. Maioranæ, roſmarini,

** Thimiama non eſſe niſi exteriorem*

rini, ſpicæ nardi, añ drach. vnã. Aſæ dulcis, vnc. dimidiam. Santali rubei, & citrini, añ drach. duas. Corticis citrij, drach. vnam. Foliorum lauri, drach. vnam, & dimidiam. Seminis nigellæ, ocimi, añ drach. dimidiam. Carbonum tiliæ, vnc. quatuor. Cum ſtillaticio roſarum liquore, & mucagine tragacanthæ formantur paſtilli, vel candelæ.

ſtyracis corticem, qui poſt expreſſam lachrymam remanet libro primo eſt dictũ.

CANDELA SVFFVMIGABILIS.

XXXV.

Recipit ſtyracis calamitæ, vnc. quatuor. Ladani, vnc. tres. Thuris, maſtiches, myrrhæ, añ vnc. dimidiam. Cinamomi, garyophyllorũ, macis, nucis moſchatæ, añ drach. duas. Santali albi, & flaui, añ drach. duas, & dimidiam. Aſæ dulcis, drachmas tres. Thymiamatis, vnc. duas, & dimidiam. Lignialoes, drach. vnam, & dimidiã. Carbonum tiliæ, vnc. quatuor. Styracis liquidi, vnc. duas. Terebinthinæ lotæ, & liquoris ſtillaticij roſarum quadrantem dimidiam finguntur candelæ.

DE *COLLYRIIS, SECTIO DECIMA QVARTA.

** Sieff.*

COLLYRIVM ARIDVM ALBVM.

Rhazis.

I.

Glutinandi facultatem habet. Capit ceruſſæ lotæ, drach. ſex. Sarcocollæ in lacte muliebri maceratæ, drach. duas. Tragacanthæ, drach. tres. Opij, ſcrupulum vnum. Cum albumine oui fiant collyria arida, vel Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM RVBEVM.

Eiuſdem.

II.

Idem quod præcedens poteſt. Accipit lapidis hæmatitis, ceruſſæ lotæ, añ drach. tres. Aeris vſti, drach. duas. Myrrhæ, croci, añ drach. vnam. Cum vino veteri formantur Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM VIRIDE.

Eiuſdem.

III.

Erodendi vim obtinet. Recipit floris æris, drachmas tres. Atramenti ſutorij vſti, drach. ſex. Arſenici rubei, nitri, ſpumæ maris, añ drach. vnam. Salis hammoniaci, drachmam dimidiam. Ammoniaci, drachmas duas. Cum ſucco rutæ finguntur Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM E PLVMBO.

Eiuſdem.

IIII.

Glutinandi vim obtinet. Habet plumbi vſti, ſtibij, thutiæ lotæ, æris vſti, gummi Arabici, tragacanthæ, añ drachmas octo. Opij, drachmam dimidiam. Trita cum aqua pluuiali redigantur in formam Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM E THVRE.

Eiuſdem.

V.

Idem quod præcedens poteſt. Capit thuris, drachmas decem. Ammoniaci, ſarcocollæ, añ drachmas quinque. Croci, drachmas duas. Cum mucagine fœnigræci formantur Sieff.

COLLYRIVM ARIDVM E MYRRHA.

Incerti autoris.

VI.

AD tenuiſsimas & acris fluxiones, & eas quæ ſunt cum exulceratione, valet. Accipit myrrhæ, lycij, añ drach. duas. Cadmiæ lotæ, drach. tres. Terræ lemniæ, lapidis hæmatitis, gummi Arabici, añ drach. vnam. Opij. drach. dimidiam. Aloes bonæ, drach. vnam, & dimidiam. Cum vino veteri odorato adſtringente finguntur Sieff.

COLLYRIVM [a] CYGNVS ALBVS.

Nicolai Myrepſi.

VII.

AD incipientes lippitudines, defluxionem acrem, æſtus, vlcera caua & ſordida, puſtulasq́ confert. Recipit [b] pompholygis lotæ, vnciam dimidiã. [c] Cadmiæ vſtæ, & lotæ, drach. duas, & dimidiam. Ceruſſæ, drach. quinq́. [d] Samij aſteris, drach. dimidiam, grana ſeptem. Opij, grana quindecim. Amyli, drach. duas, & dimidiam. Acaciæ, drach. dimidiã. Tragacanthæ, drach. vnam. Gummi, drach. duas, & dimidiam. Trita cum aqua pluuiali, digeruntur in collyria arida, ſeu [e] Sieff.

ANNOTATIONES.

Cygnus. a *Cygnus.*) Hoc collyrium præ cæteris è Nicolao referre voluimus, quòd veteribus fuerit vſitatiſsimum. Et poſſet hodie paratum in officinis haberi.

Pompholyx. *Thutia officinarum.* b *Pompholygis.*) Sic veteres, quod Arabes Thutiam appellant, nominare conſueuerunt. hodie Nil album officinæ vocant: vt lib. 1. copioſè diximus. Thutia verò officinarum, eſt Cadmia botryites.

Cadmia. c *Cadmiæ.*) Lapide calaminari vocato, pro ea hodie vtimur: aut thutia officinarum.

Samius aſter. d *Samij aſteris.*) Samiam terram alij nuncupant. Quum hodie non afferatur, pro ea Lemnia ſeu ſigillata vtemur terra.

Sieff. e *Sieff.*) Sic barbari vocant Collyria arida, quæ Græcis ξηροκολλούρια peculiari voce appellantur. Accipiunt autem hæc pyramidis ferè formam, & in nonnullis officinis hac forma parata proſtant. Cæterum aridorum collyriorum ſylua eſt apud Aëtium & Nicolaum. Iam vnam & item alteram liquidorum collyriorum formulam producemus.

COLLYRIVM LIQVIDVM E POMPHOLYGE.

Incerti autoris.

VIII.

VIſum acuit. Habet ſtillaticij liquorum eufraſiæ, roſarum, chelidonij, fœniculi, añ vnc. vnam. Pompholygis lotæ, drach. tres, & dimidiam. Aloes, drach. vnam, & dimidiam. Sacchari candi, drach. duas. Cadmiæ lotæ, drach. vnam. Commiſtis omnibus fiat collyrium liquidum.

COLLYRIVM LIQVIDVM E CADMIA.

Incerti autoris.

IX.

GLutinandi vim habet. Capit cadmiæ lotæ, drachmas duas. Pompholygis præparatæ, drach. vnam. Ceruſſæ, drach. vnam, & dimidiam. Sarcocollæ in lacte muliebri maceratæ, tragacanthæ, añ drach. dimidiam. Gummi Arabici, ſcrup. vnum. Stillaticij liquoris roſarum, vnciam vnam, & dimidiam. Stillaticij liquoris fœniculi, eufraſiæ, chelidonij, añ vnciam vnam. Miſcentur, & fit collyrium.

DE *PILIS ODORATIS, SECTIO DECIMAQVARTA.

* *Poma ambræ barbari vocant.*

PILA ODORATA AESTIVA.

Noſtra.

I.

Acci-

ACCIPIT florum nymphheæ, violarum, roſarum, borraginis, añ drach. duas. Spodij de canna, drach. vnam, & dimidiam. Corticum citrij, drach. duas. Santali albi & rubei, añ drach. vnam. Croci, ſcrup. dimidium. Macis, nucis moſchatæ, maioranæ, ligni aloes, cubebarum, maſtiches, ocimi caryophyllati, añ drach. dimidiam. Succini, ſtyracis calamitæ, añ drach. vnã. Galliæ moſchatæ, drach. dimidiam. Ambaris, ſcrup. vnum. Moſchi, ſcrup. dimidium. Ladani depurati, vncias duas. Cum ſtillaticio roſarum liquore fingantur pilæ iuſtæ magnitudinis.

PILA ODORATA HYEMALIS.

Noſtra.

II.

RECIPIT ſtyracis calamitæ, vnciam dimidiam. Ligni aloes, caryophyllorũ, cinamomi, cardamomi, añ drach. vnam. Macis, nucis moſchatæ, zedoariæ, nigellæ, añ drach. vnam, & dimidiam. Ocimi, maioranæ, añ drach. dimidiam. Aſæ dulcis, drach. duas. Aliptæ moſchatæ, drach. duas, & dimidiam. Meliſſophylli, drach. duas. Ladani, vnciam dimidiam. Ambræ, ſcrup. vnum. Cum ſtillaticio menthæ liquore fingantur pilæ odoratæ.

PILA ODORATA ALIA.

Noſtra.

III.

HABET ſtyracis calamitæ, drach. tres. Ladani puriſsimi, vnc. dimidiã. Caryophyllorum, cinamomi, añ drach. duas. Ligni aloes, nucis moſchatæ, macis, añ ſcrup. duos. Roſarum rubearum, lauandulæ, añ drach. vnam. Galliæ moſchatæ, drach. vnam, & dimidiam. Maioranæ, meliſſophylli, añ drach. vnam. Ambaris, ſcrup. vnum. Moſchi, ſcrup. dimidium. Teruntur omnia, & cum ſtillaticio roſarum liquore formantur pilæ.

LIQVOR MOSCHATVS

Odoratus.

IIII.

CAPIT ſtillaticij liquoris roſarum, vnc. tres. Stillaticij liquoris nymphheæ, vnc. vnã. Stillaticij liquoris boraginis, vnc. dimidiam. Cinamomi, caryophyllorum, añ ſcrup. dimidium. Ambaris, granum vnum. Moſchi, granum dimidium. Succi ſemperuiui, ſcrupulum dimidium. Santali flaui, grana ſex. Miſcentur.

DE OLEIS, SECTIO

DECIMA QVINTA.

OLEVM ROSACEVM.

I.

REFRIGERAT & adſtringit, adeoq; repellit, phlegmonibus præſidio eſt, æſtuantem ventriculum reſtinguit, eroſiones inteſtinorum clyſteribus inditum: & dentium dolores, ſi eo colluantur, ſanat. Fit hoc modo. Folia roſarum rubearum, nondum penitus explicatarum, forpice [a] inciſa, & contuſa, [b] quantitate ſufficienti in vitreum vas conijciuntur: & affunditur olei omphacij, hoc eſt, ex oliuis immaturis expreſsi, quod ſatis eſt: & vaſe obturato, illic macerantur ad ſolem, aut in loco aliquo calido, diebus [c] quindecim. Dein in [d] duplici vaſe [e] tribus horis coquuntur. Expreſsis folijs & abiectis, noua inijciuntur, & iterum quindecim diebus macerantur & inſolantur: poſtea vt prius, coquuntur, & exprimuntur. Tertio idem fit, & tandem excolatur.

ANNOTATIONES.

Is modus

Is modus hodie vſitatus eſt, & nihil ferè abeſt ab eo quem ſecundo loco Dioſcorides, item Paulus, Nicolaus, & Actuarius recenſent.

a Inciſa & contuſa.) Sunt tamen qui forpicibus tantum incidunt, alij duntaxat tundunt.

b Quantitate ſufficienti.) Paulus vncias tres roſarum rubearum exunguatarum, ſextario olei omphacini immittit, Nicolaus eandem vſurpat menſuram. Sunt qui vncias quatuor accipiant violarum, & lib. duas olei.

c Quindecim.) Actuarius & alij, quadraginta dies inſolant, Nicolaus triginta. Filius Meſuæ ſeptem dies. Nos mediam rationem ſequi maluimus. Cæterùm ſunt etiam qui non inſolant, ſed vrnam in puteum demittunt, vt ex frigore eius odoris gratia, & virium efficacitas conſeruetur. Alij ſub terra defodiunt totidem diebus. Noſtra ratio componendi veteribus magis accedit.

Vas duplex. *d Duplici vaſe.*) Vt ſcilicet alterum alteri incumbat. Verbi gratia: vas vitreum, cui roſæ & oleum iniecta ſunt, vaſi alteri aquam calentem continenti inſideat & incumbat, ne videlicet ignis aut aquæ contactu, & miſtione oleum vitietur.

e Tribus horis.) Hodie minus diu coquunt, ideoq; minus etiam efficax oleum efficiunt. Tempus à nobis expreſſum filius Meſuæ conſtituit.

OLEVM VIOLACEVM.

II.

REfrigerat calidam intemperiem, ob id phlegmones omnes remittit: ac inde pleuriticos iuuat, aſperitatē arteriæ, pulmonis & thoracis lenit. Tabidis, conſumptis & hecticis præſenti remedio eſt inuncto thorace. Iecoris & renum immodicum calorem compeſcit. Fit è floribus violarum nigrarum, & oleo rudi, id eſt, omphacino, vt roſaceum.

**Nenufaris.*

OLEVM *NYMPHEATVM.

III.

IDem ferè quod violaceum poteſt, magis tamen refrigerat, adeò vt ſomnum etiam concilíet. Capitis dolores ex febrium incendio natos mitigat, vrinæ ardori confert. Veneris inſomnia arcet. Fit è floribus Nymphææ albæ, & omphacino, vt præcedentia.

** Cydoniorum.*

OLEVM * MELINVM.

Ioannis Damaſceni.

IIII.

REfrigerat & adſtringit: ideò ventriculi, & iecoris imbecillitatibus, ventriſq; fluxionibus lienteriæ nimirum, diarrhææ, ac dyſenteriæ, accommodatum eſt. Sudorem item plus iuſto emanantem cohibet. Fit hoc modo. Caro cydoniorum * præmaturorū[a] cum cortice tritorum, abiectis granis, [b] ſufficienti quantitate, & ſuccus eorum æquali portione in olei omphacini modo ſufficienti, in vaſe vitreo bene obturato diebus quindecim inſolatur. Dein horis quatuor in [c] vaſe duplici coquitur: poſthæc abijciuntur cydonia, & recētia immittuntur, & rurſus inſolantur, & coquuntur. Dein tertiò recentia inijciuntur, & vt prædictum eſt, inſolantur & coquuntur. Tandem in vaſe diligenter obturato, ne expiret, reconditur oleum.

** id eſt, non perfectè maturorum.*

ANNOTATIONES.

Pauci, aut ferè nulli ſunt, qui oleum hoc ea diligentia parant: ideoq; nihil mirandum, ſi quæ illi tribuuntur, non efficiat. Quapropter curent deinceps pharmacopœi, vt ad eum ſtruant modum.

a Cum cortice.) Quòd, Nicolao atteſtante, in eo ſit odor, & adſtrictio.

b Sufficienti quantitate.) Paulus & Nicolaus Cydoniorum vncias tres, olei omphacini ſextarium Italicum, id eſt, vncias viginti menſurales eſſe volunt, id eſt, lib. vnam & dimidiam, & vncias duas.

Sextarius Italicus.

c Duplici vaſe.) Ne vires cydoniorum empyreuma vitiet.

OLEVM

OLEVM MYRTINVM.

Nicolai Myrepſici.

V.

REfrigerat & adſtringit, ideoq; cœliacis affectibus vtile. Sanat igneambuſta, puſtulas erumpentes illitu emendat. Attritus hyeme concitatos, & intertrigines illitum corrigit. Sedis rimas, condylomata, laxatos artus perſanat, & ſudores coercet. Fit ex folijs myrti [a] viridibus, & [b] oleo omphacino, & [c] vino odorato adſtringente: quæ omnia coquuntur ad lentas prunas ad vini conſumptionem, dein per colum traijciuntur, & oleum purum in vas vitreum reponitur.

ANNOTATIONES.

a *Viridibus.*) Quum apud nos viridia myrti folia haberi nequeant, ideò arida vino veteri odorato ſunt aſpergenda, & poſtea tundenda. Quæ autem foliorum eſſe debeat quantitas, Nicolaus itidem indicat, nempe vnciæ duæ. Actuarius vnciam vnam accipiendam eſſe docet. *Foliorum myrti quantitas.*

b *Oleo omphacino.*) Cuius quantitas & menſura, vtriſq; iam nominatis autoribus ſit ſextarius Italicus, hoc eſt, vnciæ viginti. *Olei omphacini.*

c *Vino odorato.*) Cuius menſura, Nicolao teſte, ſit ſextarij Italici quarta pars, id eſt, vnc. quinq;. Alij ſic parant. Recipit Foliorum myrti viridium, lib. vnā. Olei omphacij, lib. tres. Vini odorati adſtringentis, lib. duas. Coquuntur vſq; ad vini conſumptionē, dein colo traijcitur, & reconditur. Prior ratio veterum eſt, ideoq; præferenda. Cæterùm codices filij Meſuæ, quomodo hoc oleum confici debeat, non exprimunt: idq; non ſine magna confuſione, quandoquidem in ſequentibus oleis non rarò legatur, fiat quemadmodum oleum myrtinum. *Vini odorati. Alius parandi modus.*

OLEVM E a MYRTI BACCIS.

VI.

IDem quod præcedens poteſt. Fit è viridibus recentibusúe baccis, & oleo omphacino, vt roſaceum.

ANNOTATIO.

a *E Myrti baccis.*) Omnes ferè pharmacopœi hoc modo hodie parant oleum illud, ac Myrtillorum nominant. Diſcernendum igitur ipſum à Myrtino erit, vtpote quod non è baccis, quas illi Myrtillos, ſed è folijs fiat. Et qui ex vtriſq; parant oleum, Plinij autoritate ac teſtimonio quod faciunt confirmare poſſunt, qui libro 15. capite 7. & ex folijs, & ex baccis Myrti oleum fieri, ſcriptum reliquit. Porrò quum recentes baccas non habeamus, vino odorato adſtringente conſpergi poſſunt. Aut in earum inopia, baccas ſylueſtrium & noſtratium Myrtorum vſurpare licet. *Oleum { Myrtillorum. Myrtinū.*

OLEVM PAPAVERINVM.

Ioannis Damaſceni.

VII.

INtemperiem calidam ſanat, & inde natum dolorem: ſomnum quoque conciliat. Fit bifariam. Vno modo ex ſemine vtriuſq; papaueris, tam albi quàm nigri, vt [a] ſeſaminum, de quo infrà. Alio [b] modo ex floribus, capitibus, & folijs vtriuſq; papaueris, vt violaceum.

ANNOTATIONES.

a *Vt ſeſaminum.*) Semen enim papaueris ab excrementis purgatum, aqua parum ſalſa irrigatur, & manibus fricatur, iterumq; irrigatur, donec madefiat. Poſtea expaſſum ſiccatur, modicè aſſatur, ſacculo impoſitum multum diuq; fricando excorticatur, corticibusq; purgatur: molitur in farinam, oleumq; exprimitur. Diſcriminis gratia, oleum è ſemine papaueris vocetur. *Oleum è ſemine papaueris.*

b *Alio modo.*) Qui priore eſt vſitatior. Oleum è floribus papaueris inſcribatur *Oleum è floribus papaueris.*

OLEVM HYOSCYAMINVM.

VIII.

IDem quod papauerinum poteſt, & ad aurium dolores efficax eſt. In peſsis ad emolliendũ vtilius. Exprimitur ex hyoſcyami ſemine, albo, recente vel ſicco, calida aqua aſperſo, inſolato, trito, eodem quo ex papauere modo.

OLEVM E MANDRAGORA.

Nicolai Myrepſici.

IX.

PHreniticis, febricitantibus, & vigilantibus confert. Inflammationem omnem extinguit, ſomnum conciliat,* carpo & plantis pedum illitũ. Habet olei cõmunis, lib. duas.[a] Succi mali punici acidi, ſucci pomorum [b] vel radicis mandragoræ, añ vncias quatuor. Succi hyoſcyami, vnc. duas. Succi [c] papaueris hortenſis nigri, vncias tres. Succi foliorum violæ, ſucci [d] cicutæ tenerrimæ, añ vnciam vnam. [e] Opij boni, ſtyracis calamitæ, añ vnciam dimidiam. Omnia ſimul cum oleo mixta reponuntur in [f] vaſe vitreo, & ſub æſtu caniculari inſolantur diebus decem: dein [g] coquuntur ad aqueorum conſumptionẽ, vt ſolum oleum remaneat. Colatum reconditur in vaſe.

** Fronti, tẽporibus & naribus quoque illitum.*

ANNOTATIONES.

a *Succi mali punici.*) In Latinis codicibus deſideratur. Quum autem Græco in codice ſic legatur, omittendum eſſe non putauimus.

b *Vel radicis.*) Quum ad nos rarò admodum, aut ferè nunquam mandragoræ poma afferantur, præſtat vſurpare radicis ſuccum, cuius etiam ſolius in manuſcripto Nicolai codice fit mentio. Verùm quia & hæc ipſa recens rarò habetur, oportet vt eius libra vna contundatur, & in aqua ſufficienti coquatur, colatiq; decocti vnciæ quatuor, aut plus etiam, alijs ſuccis adijciantur.

c *Succi papaueris.*) Latini codices, & rectè quidem, addunt Capitum. Et adijcitur Hortenſis, vt ſylueſtre excludatur.

Nicolai codex emendatus.

d *Cicutæ tenerrimæ.*) Ita in omnibus Latinis codicibus legitur. In manuſcripto autem græco Nicolai codice, canchryos falſò ſcribitur, pro κωνέιυ.

e *Opij.*) Hoc quia integrum in oleo diſſolui nequit, ideò terendum erit, & tritum oleo inſpergendum, ac ſæpe permiſcendum.

f *Vaſe vitreo.*) Bene obturato ſcilicet, vt ſæpenumero hactenus eſt dictum.

g *Coquuntur.*) Scilicet in vaſe duplici.

OLEVM CHAMAEMELINVM.

X.

MEatus rarefacit, & vapores diſcutit, atq; acrimonias contemperat. Quia verò modicè adſtringit, ideo fluxiones inhibet moderatas. Febres non admodum calidas & diuturnas quæq; citra viſceris alicuius phlegmonem infeſtant diſcutit, laſsitudines, vt ſi quid aliud, cum primis iuuat, & dolores mitigat, tenſiones remittit, & laxat, quæq; mediocriter dura ſunt emollit. Fit ex floribus chamæmeli, & oleo è maturis oliuis expreſſo, vt roſaceum.

ANNOTATIO.

Paulus, Actuarius, & Nicolaus Myrepſus florum Chamæmeli ſine folijs in ambitu diſci candidis, qui antea diem vnum tabuerint, vncias duas accipiunt, & in ſextarium olei communis dulcis demergunt, ac vas linteo ſimplici & tenui tegunt, vt oleum tranſpiret: Nam iniucundum odorem quendam garo ſimilem oleum hoc aſſumit, ſi non tranſpiret, & ſoli quadraginta diebus exponunt, colatum dein vaſe bene obturato reponunt. Hoc parandi modo pharmacopœi etiam noſtri vti poſſunt. Alij accipiunt florum Chamæmeli lib. vnam, quos tribus diebus macerant in olei communis lib. duas, vnc. quatuor. Quarto die igne lento modicè coquunt, & flores extractos abijciunt. Dein iterum inijciunt florum Chamæmeli vncias tres, & inſolant. Sed modus is quo paratur, vt roſaceum vel melinum, eſt præſtantior.

OLEVM ANETHINVM.

XI.

CAle-

CAlefacit & diſcutit: ob id dolores ſedat, & horroribus certo circuitu remeantibus ſpinæ & neruoſis partibus illitum acceſsionis initio, medetur. Venarū ſpiracula laxat, & capitis dolorem mitigat. Conuulſionibus amicum. Laſsitudinem, tumores crudos, ac ſcirrhos diſcutit, articulorum dolores ſubleuat, vteri duricies emollit, & ſomnum conciliat. Fit eodem quo chamæmelinum modo, vaſe tamen optime obturato.

ANNOTATIO.

Actuarius & Nicolaus comam anethi viridem adhuc exiſtentem, priuſquam ſemen ſolidum fiat, & acre, accipiendam eſſe docent, pondere vnciæ vnius, & in olei dulcis ſextarium Italicum conijciendam, atq; vaſis ore exquiſitè obturato dies quadraginta inſolandam. Vnde perſpicuum euadit, non per omnia vt chamæmelinum, in quo vas linteo tenui vt tranſpiret obturatur, eſſe parandum.

OLEVM [a] LILIACEVM.

XII.

MVliebribus vitijs congruit, calefacit, diſcutit: ob id dolores thoracis, ventriculi, coli, vteri, renum & veſicæ frigidos ſedat, lenit, & coquit. Soluit duricies, grauidis facilem efficit partum, eſtq; in vniuerſum fœminarum menſibus eliciendis maximè accommodatum. Cicatrices celerrimè illitum ad colores reducit. Sudoribus euocandis vtile. Fit ex lilij albi floribus, abiecto eo quod in illis croceum eſt, pondere vnciarum duarum. Olei dulciſsimi, ſextario Italico, hoc eſt, lib. vna, vncijs octo. Vaſe vitreo [b] diligenter obturato, tribus inſolantur diebus. Deinde prioribus eiectis, noua inijciuntur folia: mox iterum exacto triduo indunturalia. ter hoc faciendū, & colatum reponendum.

ANNOTATIONES.

a Liliaceum.) Aut Lilinum, aut Suſinum nominatur. Hic quem oſtendimus modus, ab Actuario & Nicolao eſt præſcriptus, & à pharmacopœis obſeruandus. *Suſinum oleum.*

b Diligenter obturato.) Ne ſcilicet quid euaporet.

OLEVM SAMBVCINVM.

XIII.

LEnit, abſtergit, cutem expurgat, ictero medetur, & iecori obſtructo, articulorum & neruorum doloribus confert. Fit ex floribus Sambuci in oleo veteri clariſsimo maceratis, vt Chamæmelinum.

OLEVM NARDINVM SIMPLEX.

Eiuſdem.

XIIII.

CAlefacit, tenuat, diſcutit, ac modicè adſtringit: proinde affectus omnes frigidos & flatulentos cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, renum, veſicæ, vteri magnoperè iuuat: naribus iniectū caput purgat, corporis colorem & odorem commendat. Recipit ſpicæ nardi, vncias tres. Vini, aquæ, añ vncias duas, & dimidiam. Olei [a] ſeſamini, lib. dimidiam. Coquuntur in vaſe duplici lento igne horis circiter quatuor, frequenter mouendo.

ANNOTATIONES.

Hæc compoſitio frequens & vſitata eſt: ideoq; alias magis varias, quas filius Meſuæ & Nicolaus Myrepſus recenſent, non referemus. Poterit, qui illis vti velit, ex iam dictis autoribus deſcribere.

a Seſamini.) Pro eo, dulci oleo vti licebit. Quia filius Meſuæ illud non raro pro Seſamino ſubſtituit, dum ait, Seſamini olei, vel dulcis.

OLEVM SESAMINVM.

Eiuſdem.

XV.

IMpinguat, ſemen genitale auget, aſperam arteriam lenit: & ob id vocem claram reddit, aurium dolores ſanat, multorumq́ aliorum oleorum materia eſt, caloremq́ mediocrem obtinet. Thoraci, tuſsi & pleuritidi confert. Puerorum tuſsim ſedat, huius olei cochlear cum ſaccharo candefacto paulatim tranſglutitum. Fit hoc modo. Seſami ſemen ab excrementis purgatum, aqua parum ſalſa irrigatur, manibus fricatur, iterum irrigatur, donec madefiat. Siccatur, modicè afflatur, ſacculo impoſitum aſpero multũ diuq́ confricando excorticatur, corticibus expurgatum molitur in farinam: oleumq́ exprimitur, vt ex amygdalis.

ANNOTATIO.

Olei ſeſamini ſucceda-neum. Pauci hodie pharmacopolæ oleum hoc parant. Affertur autem ex Alexandria Aegypti Venetias, ſincerum hinc ad nos. Emendum ſincerum, quod oleo nucum non eſt adulteratum. Verum odor & ſapor, dolum patefaciunt. Quòd ſi deſideretur, pro eo ſubſtituendum oleum amygdalarum dulcium.

OLEVM AMYGDALARVM DVLCIVM. Eiuſdem.

XVI.

ASperitatem gutturis, pulmonis, & cæterarũ partium etiam externarum lenit: duriciem omnem, & articulorum ſiccitatẽ, aliarumq́ partiũ emendat. Impinguat, & reficit defectũ corpus, hecticis confert, genitale ſemẽ auget, ardoriq́ vuluæ & vrinæ iniectũ commodat. Fit hoc modo. Amygdalæ dulces cortice lignoſo, & cute membranoſa [a] purgatæ, [b] plurimùm teruntur, in [c] offas coguntur, horis circiter quinq́ [d] loco calido continenẽ: vel in [e] vaſe duplici hora vna coquuntur: aut ſub calente arena, aut cinere, ſacculo inuolutæ & pannis, aliquandiu fouentur. Poſtea rurſus teruntur, & ſacculo incluſæ torculari exprimuntur. Vel amygdalæ dulces tritæ in vaſe, vt maza, in aëre & loco calido ſubiguntur, pauca calida identidem affuſa, poſtea prælo exprimuntur. Torcular verò quo oleum exprimitur ſit ex aſſere inferne cauato, & decliui colum verſus & emiſſarium: ſupernè autem pro cauitatis ſubiectæ magnitudine, & forma educto, protenſo, & gibboſo, vt vndiq́ cauitate expleta, æqualiter amygdalæ exprimantur.

ANNOTATIONES.

a *Purgatæ.*) Vt purius & ſincerius fiat oleum.

b *Plurimùm teruntur.*) Vt intus merſa humiditas oleoſa promptius in apertum proferatur.

Offæ. c *Offas.*) Græci μάζας. Latini maſſas, barbari paſtones vocant. Offam igitur Latini vocant, quicquid eſt in pultis modum redactum.

d *Loco calido.*) Aërem calidum intelligit. Calefaciendæ autem amygdalæ, vt copioſius exprimantur. Nam calore tenuata, liquata, fluxilisq́ magis reddita, foràs tracta oleoſa humiditas, expeditius & largius exprimitur.

e *Duplici vaſe.*) In quo ſanè calefeciſſe fuerit ſatius, quòd hoc modo empyreuma minus miſceri poſsit. Accedit, quòd vitrum reſudantem ex amygdalis calefactis ſuccum non ebibat, vt ſacculus, panni, arenæ, cineres, vt quæ bibula ſunt omnia. Præterea tutius eſt, vt calor intendatur in vaſe duplici, quàm cineribus aut arenis, calore ſicco magis vrentibus & conſumentibus. Denique per vitrum & aquam, corpora perſpicua coniectare licet, quando ſatis incaluerunt, & oleoſæ ſunt redditæ amygdalæ: quod indicium, conuolutis & ſepultis in cinere & arena amygdalis, habere non potes, niſi recluſeris. Neque tunc in offas cogere oportet, ſed mox à mortario, vt trita ſunt, in vitrum transferuntur. Quapropter vaſe duplici calefaciendæ potius ſunt, quàm igni ipſo, quàm aëre, quàm affuſa calente aqua. *Optimus olei amygdalarũ dulcium parandi modus.* Optimus igitur is parandi modus, vt amygdalæ, ea qua diximus ratione purgatæ, plurimùm terantur: & dein in vaſe duplici hora vna coquantur, poſtea rurſus terantur, & ſacculo incluſæ exprimantur.

OLEVM

OLEVM AMYGDALARVM AMARARVM.
XVII.

Obſtructa aperit, flatus reſoluit, & diſsipat: auditus difficultatem, ſonitus aurium, & ſibilos diſcutit, vermes in auribus occidit. Renum vitio & vrinæ difficultate laborantibus, calculoſis, viſcerum cruciatibus, iecineroſis, ſuſpirioſis, lienoſis ſubuenit. Næuos & maculas faciei tollit, & cutem erugat: oculorum abolet hebetudinem, & furfures detergit. Fit eodem quo ex amygdalis dulcibus modo.

OLEVM *BALANINVM.
XVIII.

*E ben.

Extergit & repurgat maculas, varos, lentigines, cicatrices nigras, alphos, & reliqua fœda cutis vitia. Dolores aurium, ſurditatem, & tinnitum ſanat, iecoris & lienis ſcirrhum mollit, & diſcutit. Affectibus neruorũ & iuncturarum frigidis medetur. Aluum potu ſoluit, ſed ſtomacho aduerſatur. Fit ex balano myrepſica, id eſt, glande vnguentaria, quam Arabes Ben vocant, tuſa, aſſataq́; , affuſa aqua calida, & expreſſa.

OLEVM *RICININVM.
XIX.

* E Cherua.

Prodeſt ſcabiei, vlceribus capitis manãtibus & erumpentibus, vuluis quæ occluſæ conuerſæq́; ſtrangulant, maculis faciei, lentiginibus, cicatricibus fœdis, aurium doloribus. Potu aluum ciet, quæ aquis grauatur; lumbricos eijcit. Flatus craſſos diſsipat, pituitam craſſam & lentam tenuat & incidit: dolentiq́; ab ijs ventriculo, tenuibus inteſtinis, & colo confert. Hydropem non ſolum potu, ſed & clyſteri iniectum, & illitum iuuat. Fit ex ſemine Ricini repurgato, trito, & in ſartagine aut duplici vaſe torrefacto & cocto, ſacculoq́; incluſo, & tandem expreſſo.

OLEVM E SEMINE LINI.
XX.

Conuulſione, duriciei muſculorum, neruorum & articulorum, ſedis phlegmonis & rimis confert, & hæmorrhoidum dolores ſedat. Fit, vt oleum Seſaminum: ſed lini ſemen non excorticatur. Mola truſatili ab olearijs exprimitur ad vſum lucernarum.

OLEVM LAVRINVM.
XXI.

Excalefacit vehementer, & emollit: ideoq́; partibus corporis admodum refrigeratis vtile eſt. Scabioſis, & impetiginibus aſperis laborantibus in balneo illitum medetur. Sed eo abſtinere conuenit ijs qui inflammatis impetiginibus infeſtantur, calidis temperamentis, & bilioſis. Siquidem frigidis, humidis, ac pituitoſis congruit. Item ijs omnibus, quorum articuli à frigore affliguntur, & iſchiadicis. Vermes, pediculos, culicesq́; enecat. Furfures capitis, alopecias, & ophiaſes emendat. Vtile præterea cerebri, neruorum, & omnium partiũ frigidis affectibus, ideoq́; eius potentiã in coli dolore ſi infundatur quotidie experimur. Fit in huncmodum. Baccæ lauri maturæ & recentes teruntur in pila, & ex aqua in lebete coquuntur: pòſt torculari plano, non cauo, exprimuntur in vas ſubiectum, in quo aquæ ſupernatans oleum colligitur. Affuſa calenti aqua iterum teruntur, & exprimuntur torculari cauato: colligitur oleum, & reponitur. Sunt qui baccas lauri citra omnẽ aliam miſtionem molliunt, & ita prælo oleum exprimunt.

OLEVM E IVGLANDIBVS.
XXII.

FLatus craſſos diſsipat, tumores diſcutit, neruis attritis vel punctis confert. Iniectum cum vino generoſo, aut potum, potenter in colico à flatibus procreato dolore, flatus diſcutit, & dolore liberat. Fit ſimiliter amygdalino.

OLEVM RVTACEVM.
XXIII.

CAlefacit, tenuat, diſcutit: ob id laterum, veſicæ, renum, & vteri dolores à cauſa frigida excitatos ſedat. Deſtillationibus auxiliatur, & obſtructiones tollit. Fit hoc modo. Foliorum rutæ viridium, & ſucci eorundem, añ vncias tres. Olei omphacij, lib. tres in vaſe vitreo bene obturato dies quindecim inſolantur, pòſt in vaſe duplici horis quatuor coquuntur: & rutæ folijs expreſſis & abiectis, recentia inijciuntur: & iterum totidem dies macerantur, dein ſimiliter coquuntur, exprimuntur & abijciuntur. Tertiò iterum recentia inijciuntur, inſolantur, coquuntur, colantur, & oleum reponitur. Hodie paratur ex folijs Rutæ recentibus oleo veteri maceratis, & æſtate tota inſolatis, qua exacta coquitur, exprimitur, reponitur.

OLEVM LENTISCINVM.
XXIIII.

STomachum, partes neruoſas, articulos & muſculos roborat. Scabiem iumentorum canumq́ ſanat, & ſudores cohibet. Fit, vt laurinum.

OLEVM MASTICHINVM.
Ioannis Meſuæ filij.
XXV.

CErebrum, neruos, articulos, ventriculum, iecur corroborat, tumores duros lenit, dolores ſedat. Habet maſtiches, vncias tres. Vini odoriferi, vncias octo. Olei roſacei, lib. vnam. Coquuntur in duplici vaſe, ad vini conſumptionem.

OLEVM COSTINVM.
Eiuſdem.
XXVI.

CAlefacit, obſtructa aperit, neruoſum genus roborat, adeoq́ reſolutioni neruorũ confert, ventriculo & iecori prodeſt, capillos fouet, caniciemq́ remoratur, calorem deniq́, & odorem corporis commendat. Capit coſti amari, vnc. duas. Caſiæ, vnciam vnam. Summitatũ ſampſychi, vnc. octo. Vini odori quantum ſufficit, vt biduo in eo macerentur. Olei ſeſamini, lib. duas. Coquantur horis ſex in vaſe duplici, vt nardinum.

OLEVM ABSINTHINVM.
XXVII.

CAlefacit, roborat ea quæ ſunt refrigerata, potiſsimùm verò ventriculum. Excitat appetentiam, obſtructiones tollit, lumbricosq́ enecat. Accipit ſummitatũ abſinthij Pontici, & ſucci eius, añ vncias quatuor. Olei communis, lib. tres. Hæc omnia in vaſe vitreo bene obturato dies quindecim inſolantur: dein in vaſe duplici horis quatuor, vt rutaceo in oleo dictum eſt, coquuntur.

OLEVM MENTHACEVM.
XXVIII.

VEntriculum refrigeratum & imbecillum calefacit, firmat, nauſeam vomitumq; reprimit, appetentiam excitat, concoctionemq; iuuat. Recipit menthæ criſpæ ſatiuæ, & ſucci eius, añ vncias quatuor. Olei communis, lib. tres. Reponuntur in vas vitreum, vt de Abſinthinino eſt expoſitum.

OLEVM * LEVCOINVM.

XXIX.

* Cheirinum.

DOlores neruorum, aliarumq; partium corporis articulorum præſertim mitigat: & quæ in thorace, renibus & veſica ſunt, diſcutit. Fit è floribus leucoij lutei ſæpius maceratis, madefactis, & permutatis, & oleo communi claro, vt rutaceum.

OLEVM E CASTOREO.

Simplex.

XXX.

VAlet ad omnia vitia frigida, præſertim neruorũ, & articulorum. Reſolutioni, conuulſioni medetur, & vehementiſsimos in febribus rigores illitum ſpinæ compeſcit. Fit hoc pacto. Caſtorij vnciam vnam in olei libra vna coquitur ad tertias. Oleum in vaſe vitreo reponitur.

OLEVM E CASTORIO.

Compoſitum.

XXXI.

IDem quod præcedens poteſt, ſed validius eſt. Habet caſtorij, bdellij, ſtyracis calamitæ, galbani, opopanacis, ſagapeni, croci, caſiæ ligneæ, cinamomi, coſti, añ drachmas duas. Saluiæ, lauendulæ, *verbaſculi lutei odorati, cyperi, iunci odorati floris, piperis longi & nigri, ſabinæ, pyrethri, iridis, añ drachmas duas, & dimidiam. Vini odoriferi, lib. duas. Olei, lib. tres. Gummi ſeorſim in vino diſſoluuntur, reliqua omnia tuſa macerantur in vino trib. diebus. Quarto cum oleo & vino in duplici vaſe coquuntur ad vini conſumptionem: poſtea colatur, exprimitur, & reponitur.

* Primulæ veris.

OLEVM EVPHORBINVM a SIMPLEX.

Ioannis Damaſceni.

XXXII.

MIrifice frigidos cerebri & neruorum affectus iuuat, cephalalgiam, hemicraniam, lethargum, naribus immiſſum: articulorum quoq; & iecoris, & lienis doloribus illitum ſuccurrit. In alopecijs, & capillorum defluuijs vitium diſsipat, attrahitq; quod ad capillos producendos vtile ſit. Capit euphorbij, vnciam dimidiam. Olei *leucoini, vini odori, añ vncias quinq;. Coquuntur ad vini conſumptionem.

* Cheirin.

ANNOTATIO.

Galenus lib. 2. de Compoſitione medicamentorum localium, ex oleo communi, & ſolo euphorbio parat: & accipit olei libram vnam, atq; ei immittit Euphorbij validi vnciam dimidiam, augetq; ac minuit pro vario ſcopo, Euphorbij quantitatem.

Oleum Euphorbinum Galeni.

a *Simplex.*) Quo hodie omnes propemodum vtuntur. Quod ſi verò compoſitio quis vti velit, compoſitionem eius in Ioanne Damaſceno repiriet, aut Auicenna, vnde ſuam Meſuæ filius ſumpſit.

OLEVM E a PIPERIBVS.

Eiuſdem.

XXXIII.

IVuat morbos neruorum frigidos, reſolutionem, conuulſionem, tremorem, epilepſiam, ideò magnam calefaciendi vim habet: adhæc tenuat, diſcutit, & foras educit, ac proinde iſchiadem, & reliquos articulorum dolores: Vteri, coli, renum, veſicæ frigida vitia ſanat, obſtructiones aperit, calculum frangit. Accipit trium piperum, añ [b] drach. tres. Myrobalanorum cepulorum, belliricorum, emblicorum, indorum, añ drach. quinque. Radicum apij, fœniculi, añ drach. tres, & dimidiam. Sagapeni, opopanacis, [c] ammoniaci, drach. duas, & dimidiam. Turpeti bonialbi, [d] drach. duas. Zingiberis, drach. tres. Braſsicæ recentis, hyſſopi viridis, foliorum rutæ virentium, añ manipulum vnum. Parum trita coquuntur ad [e] tertiam, in aquæ lib. viginti quatuor. Colantur, & adijciuntur olei ricinini lib. duæ percoquuntur ad aquæ conſumptionem. Alij addunt iridis, drach. ſex. Caſiæ, [f] drach. duas. Aniſi, cardamomi, añ drach. vnam, & dimidiã. Calami odorati, drach. duas, & dimidiam. Spicæ nardi, drach. vnã. Expreſsionis tribuli terreſtris, ſextarios tres. Poni poteſt loco ricinini, oleum irinum, vel leucoinum, vel amygdalarum amararum.

ANNOTATIONES.

a E piperibus.) Hoc oleum etiam ab Auicenna, è quo filius Meſuæ, vt omnia ferè alia, mutuatus eſt, & ad verbum tranſcripſit, ſed ſub nomine olei Alkechengi, deſcribitur. Deprauatam verò ab interprete, aut potius librario, eſſe hanc dictionem, hinc fit manifeſtum, quòd præſentem compoſitionem Alchechengi, vel vt latinè dicam, Halicacabum, non ingrediatur. Legendum igitur, vt ex Serapione (è quo, vtpote qui illum ætate anteceſsit, Auicenna hanc mutuatus eſt cõpoſitionem) liquet, Alchelengi, id eſt, plurimi vſus. Ita enim hanc dictionẽ plerique interpretantur, vt idem ſignificet quod Græcis ϖολύχρηςον.

Auicennæ locus emendatus. *Alchelengi.*

b Añ drachmas tres.) In omnibus Meſuæ filij codicibus maximo errore legitur vncias tres, quem etiam Cordus in ſuo medicamentario libro ſecutus eſt. Scribendum autem eſſe drach. tres, palàm fit tum ex Serapione, tum etiam Auicenna ipſo, quorum vterque habet drach. ſex. Quum verò Meſuæ filius per vniuerſam hanc compoſitionem, dimidiam duntaxat partem ponderum vſurpet, vt ex collatione omnes deprehendent, in confeſſo eſt, legendum eſſe drach. tres, vt quod ſit dimidium drachmarum ſex pondus. Scio quidem hoc loco meæ ſententiæ refragari Franciſcum Alexandrum, ſed, more ſuo, prætеritis à me adductis rationibus. Quare quæ ille affert facilè ab omnibus contemnuntur, quum codicem mendoſum efficacisſimis rationibus anteferat.

Cordus errat.

c Ammoniaci.) Sic eſſe legendum ex Serapione conſtat, qui habet, Opopanacis, ſagapeni, ammoniaci. Quod non temerè monemus, quia in omnibus codicibus filij Meſuæ falſo legitur Hyoſcyami. Is aũt error acceptus referendus eſt Auicennæ, vnde Meſuę filius hanc cõpoſitionem in ſuas retulit, vel certè eius interpreti. quẽ Cordus etiã ſecutus eſt. Nemo autem non intelligit, nullum eſſe prorſus locum Hyoſcyamo in hac compoſitione, quæ ad frigida vitia ſananda vtilis eſt, non calida: ad quæ Hyoſcyamus rectè accommodatur.

Cordus errat.

d Turpeti, drach. duas.) Et hoc loco in omnibus Meſuæ filij codicibus mendoſe, & non ſine maximo errore legitur, drach. duodecim. Quem itidem errorem Cordus in ſuo medicamentario libro ſequitur. Scribendum autem eſſe drach. duas, & non drach. duodecim, vt in Meſuæ filio legitur, ex Serapione liquet, qui habet drach. quatuor. Diximus autem paulo antè, Meſuæ filium duntaxat dimidiam ponderum partem vſurpare: ideoque quum Serapio drach. quatuor accipiat, conſequitur, Meſuæ filium duntaxat drach. duas vſurpare. Non eſt autẽ ſilentio tranſeundũ, in Auicenna perperã legi ſextaria quatuor pro drach. quatuor. Sciunt enim omnes, ſextariũ non aridorũ, ſed liquidorum menſurã eſſe.

Cordi error. *Auicennæ locus emendatus.*

e Ad tertias.) Auicenna habet, Donec medietas conſumatur. Suſpicio igit̃ eſt, hîc quædam deſiderari, & locũ vniuerſum ita eſſe legendũ: parum trita coquuntur in lib. viginti quatuor aquæ ad dimidias, dein adijciuntur olei ricinini lib. duæ, & coquuntur ad aquæ conſumptionem.

f Caſiæ.) In Auicenna, vt multis alijs locis, mendoſisſimè legitur Capſiæ, vel tapſiæ.

Auicennæ locus alius reſtitutus.

OLEVM VVLPINVM.

Eiuſdem.

XXXIII.

MOrbis neruorum & articulorum frigidis aduerſatur, itemque renum & dorſi doloribus ſuccurrit. Potenter admodum diſcutit, & excalefacit. Fit hoc modo. Vulpes detracta pelle [a] integra exenterata, in aquæ fontanæ & [b] marinæ,

[b] marinæ, añ [c] ſextario vno, olei veteris clari ſextarijs duobus & dimidio, & ſalis vncijs tribus coquitur ad aquæ conſumptionem, & artuum vulpis diſſolutionem. Poſtea aqua dulcis, cui hyſſopi & anethi [d] herbarum, añ Manipulus vnus incoctus ſit, affunditur vaſi; & cum dictarum herbarum añ lib. vna, recoquitur ad huius aquæ conſumptionē. Dein colatum oleum, ad vſum reponit.

ANNOTATIONES.

a Integra.) Ita vt omnes ſuas partes, præter inteſtina, habeat: poteſt in partes ſecari tres, aut quatuor, quo rectius vaſi, in quo coquitur, imponi queat. Paulus viuam aut mortuam totam oleo incoquit. Id quod hodie nonnulli faciunt, qui vbi illam exenterarunt, ſemiſpirantem adhuc oleo incoquunt. Sunt etiam qui non detrahant pellem, ſed tantum, quòd ita ſtatuere videatur filius Meſuæ, exenterant, quod ſanè melius eſt. Quid enim attinet ſtercora incoqui? Vulpes etiam benè habita & vegeta, non ſtrigoſa, qualis per vindemias vuis nutrita & impinguata capitur, ætatis mediæ.

b Marinæ.) Qui prope mare minimè habitant, ij ſumant aquam ſalſam, ſiue aquam fontium ſalſorum, vbi ſcilicet ſalinæ fuerint. *Aquæ marinæ ſuccedaneum.*

c Sextario vno.) Filius Meſuæ habet Kiſt vno. Eſt autem Kiſt, ea menſura quam Romani ſextarium nominant. Id quod ex Serapione liquet, qui ita ſcriptum reliquit: Kiſt apud Romanos capit libram vnam cum dimidia, & duas tertias, id eſt, ſextam partē, vt Auicenna etiam interpretatur. Quapropter eſt vnciarum viginti, hoc eſt, lib. vna dimidia, & vnciæ duæ. Ita vt vtriuſq; aquæ, fontanæ ſcilicet ac marinæ, vniuerſa menſura ſit lib. tres, vnciæ quatuor. Quæ certè quantitas ad integram vulpem, præſertim grandiorem, coquendam non ſufficit. Suſpicio igitur eſt locum hunc deprauatum eſſe, & legendum potius eſſe Kiſt duo, ſeu ſextarijs duobus, id eſt, lib. ſex, & vncijs octo. Quod ſi nec illa menſura ſuffecerit, accipe tantum de ijs aquis, quantum abundè ad coquendam vulpem ſatis erit. *Kiſt.*

d Herbarum.) Fit efficacius vbi præter has origanum, ſaluia, betonica, ſerpyllum, roſmarinus, ſtæchas, maiorana, melilotus, & lauri folia incoquantur.

OLEVM E CAPPARIBVS.
XXXIIII.

Valet ad duritiem, obſtructionem, dolorem, & omnia vitia lienis. Recipit corticum radicum capparum, vnciam vnam. Corticum tamariciſ, & [a] foliorum eiuſdem, ſeminis agni, aſpleni, cyperi, añ drach. duas. Rutæ, drach. vnam. Aceti, vini albi, clari, odori, añ vnc. duas. Olei maturi, lib. vnam. Coquuntur in duplici vaſe, ad aceti & vini conſumptionem. Simplicißimum eſt quod ex ſolo oleo & radice capparum paratur. Radix tuſa in oleum conijcitur cum aceti momento, menſe integro inſolatur, dein percoquitur, vt acetum expiret, colatur & reponitur.

ANNOTATIO.

a Foliorum eiuſdem.) Notat me Franciſcus Alexander quod folia Tamaricis, præterita iride, adiecerim, quum tamen conſtet Tamaricem vitijs lienis, ad quę oleum hoc confert, mirificè ſuccurrere. Quum verò Iris etiam lienoſis auxilietur, non prohibeo, ſi cui ita viſum fuerit, quin illam admiſceat.

OLEVM E SPICA NOSTRATE.
XXXV.

Ad caput roborandum, & vnguentis odorem gratum conciliandum confert. Fit e noſtrate ſpica per deſtillationem. Stillaticio nanq; illius liquori innatat.

OLEVM E SPICA NOSTRATE. Compoſitum.
XXXVI.

Habet ſpicæ noſtratis vnc. vnam. Styracis, caryophyllorum, añ drachmas ſex. Nucis moſchatæ, drach. vndecim. Olei, lib. vnam. Vini odori, vnc. duas. Coquuntur in duplici vaſe, ad vini conſumptionem.

OLEVM E SARMENTIS IVNIPERI. Ioannis Damaſceni.
XXXVII.

EMendat cutis fœditatem, ſerpiginem, cancrum, vlcera maligna, qualia quę in tibijs quorundam, & cruribus exiſtunt. Fit hoc pacto. Sarmentis iuniperi pinguis, ſuccoſi, non ſqualidi, obducti ſitu aut carioſi tenuibus, aut minutim inciſis, vas vitratum anguſti oris imple, & laminam ferream tenuem multis foraminibus cribri in modum pertuſam toti ori applica, vt per eam oleum deſtillet: & ne ſarmenta delabantur, hanc cum ore tum dicti vaſis ſuperioris, tum alterius minoris & inferioris etiam vitrati oleum excepturi * luto ſapientum ſiue Chymicorum: hoc enim nomine, ſi Dijs placet, illi nominantur, non quidem ab alijs, ſed à ſeipſis: probè, ne quidquam exſpiret, obturato & munito. Vbi minus & inferius vas vſq; ad os ſuperioris terræ infoderis, igne luculento maius alterum vas iuniperi fruſtula capiens, circunda horis duabus: ſicq; oleum in vas minus deſtillabit, quod in vſus reponitur.

* Terra ſigulari.

ANNOTATIO.

‡ *E Sarmentis.*) Nam fit etiam oleum Iuniperinum è baccis, idq; dupliciter, nempe vel per expreſsionem, quod craſsius & impurius eſt, vt amygdalarum: vel per artem deſtillandi vel ſublimationem.

OLEVM E SCORPIONIBVS, SIMPLEX.

Eiuſdem.

XXXVIII.

LApidem renum, & veſicæ frangit & expellit, pubi, perinæo, & lumbis in ſolij egreſſu illitum, aut per vrinarium meatum iniectum. Fit ex ſcorpionibus viginti, vel paulo pluribus, aut paucioribus, in olei amygdalarum amararum lib. duabus, in vaſe vitreo probè obſtructo triginta diebus inſolatis, & dein oleo colato in vſus repoſito.

OLEVM E SCORPIONIBVS, COMPOSITVM.

Eiuſdem.

XXXIX.

HAbet radicis ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum radicum capparis, añ vnc. vnam. In olei amygdalarum amararum ſextario vno diebus viginti inſolantur, in vaſe vitreo accuratè operculato: deinde aliquantulum in vaſe duplici coquuntur, poſtea ſcorpiones à decem ad quindecim oleo inijciuntur: obturatur vas, & iterum menſe vno inſolatur, poſtremò excolatum oleum reponitur.

ANNOTATIO.

Silentio tranſire non poſſum, quod hoc loco Manardus memoriæ prodidit. Parari nunc, inquit, etiam ex oleo veteri Scorpionum oleum, adiectis multis ſimplicibus medicamentis ad venena laudatis: eſſeq; mirabile in peſtilentia, & venenis omnibus. Scire ſe hominem, qui hoc ſolo munitus, ſæuiſsimam quantumuis peſtilentiam nihili fecit: nec ſolum ſeipſum, ſed & famulos ſecum ad viſendos peſtilentia affectos accedentes, incolumes conſeruauit. Præterea ſcire ſe, & ex ſola inunctione aliquos eſſe liberatos, qui ſæuiſsima biberant venena.

OLEVM E LVMBRICIS TERRESTRIBVS.

XL.

NEruos refrigeratos roborat, eorumq; vulnera, conuulſiones, ac reſolutiones iuuat, & doloribus articulorum vtile eſt. Capit lumbricorum, ſeu vermium terræ, vino albo diligenter lotorum, lib. dimidiam. Olei oliuarum maturarum, lib. duas. Vini, vnc. duas. Coquuntur in duplici vaſe omnia ſimul, ad vini conſumptionem, dein colatum oleum ad vſus reconditur.

OLEVM E [a] LATERIBVS,

Ioannis Damaſceni.

XLI.

Cale-

CAlefacit, diſcutit: eſſentiæ[b] tenuitate in altū penetrat: proinde excrementoſam materiam omnem conſumit. Igitur comitiali morbo: nam eo laborantes & humi proſtratos naribus ſubditū ſubito excitat: vertigini, obliuioni, reſolutioni, dolori lienis, renum, veſicæ, vteri, neruorum, articulorum, & reliquarum partium à frigiditate nato medetur, & vrinam ciet. Sic fit. Lateres aut tegulas ex terra lutoue rubente confectos, [c] multum antiquatos, in [d] fruſta comminutos, carbonibus nō fumantibus accende, donec candeſcant & igniti rubeant: dein è carbonibus exempta fragmenta in concha oleo veteri claro plena reſtinguito, & illic donec oleo probè imbuantur dimittito: poſtea oleo exempta probè ſiccato & per ſe in caſulis, & minutiſsimè terito: & [e] vaſi per ſublimationē vitreo deſtillanda indito, & luto chymiſtarum capitellum clauſito, & ſubtus in fornace carbonibus accenſis oleum elicito, & in phiala exactè obſtructa recondito.

ANNOTATIONES.

a E lateribus.) Habet multa quoq; alia nomina. ſiquidem dicitur Oleum philoſophorum, ſcilicet chymiſtarum, qui ſe ſuis ſcriptis vbiq;, & quotidiano ſermone philoſophos appellant, & oleum hoc ſua induſtria è lateribus ſeu tegulis eliciunt. Non autem temerè dictum eſt Chymiſtarum, quia eſt aliud etiam oleum philoſophorum naturale, quod Babylonijs Naphtha, hodie verò Petroleum nominatur, de quo libro primo diximus. Appellatur etiam Oleum ſapientiæ, quod à ſapientibus Chymiſtis nimirum, ſi Dijs placet, paretur, & perfecti magiſterij, & benedictum, & diuinum, & ſanctum. Tamen tria poſtrema magis Petroleo conueniunt, vtpote quòd Monachi, impoſtores peſsimi, è diuorum ſepulchris promanare nugati ſunt. *Oleum philoſophorum. Naphtha. Petroleum. Oleum ſapientiæ. Perfecti magiſterij.*

b Eſſentiæ tenuitate.) Nam ita tenue eſt, vt momento latiſsimè ſpargatur: ſiq; manui infundatur, eam citò penetret. Atq; hinc eſt, quòd vrinam moueat, lapidem frangat, vermes enecet, aurium tinnitui à flatu craſſo conferat.

c Multum antiquatos.) Sunt qui nouos lateres, & eos qui aquam nondū ſenſerunt, præferunt: propterea quòd oleum melius imbibant.

d Fruſta.) Vnciæ vnius Albuchaſis, vel vt rectius dicam Bulcaſis, eſſe præcipit. Alij nucis Iuglandis magnitudine.

e Vaſi.) Quod Chymiſtæ hodie Retortam, aut Cucurbitam appellant.

OLEVM TARTARI. XLII.

ADtergendam & erugandam faciem & cutem confert. Scabiem & impetiginem ſanat. Fit ita. Tartari fœcarij dolij lateribus adhærenti[a] puri lib. quatuor conijciuntur in vas figulinū ollamue, & vruntur in[b] fornace cum lateribus aut tegulis, aut fictilibus: vel per ſe, quoad tartarum omne[c] candidum reddatur. dein imponantur ſacculo è laneo panno facto, & infernè acuto, cui parum[d] vini & aceti ſuperinfunditur, & in cella vinaria ſuſpenditur: atq; ex eo clarus quidam[e] liquor deſtillat in vitrum, quod ſuppoſitum eſt, ad vſum reponendus.

ANNOTATIONES.

a Puri.) Quod album potius eſt, quàm rubrum.

b In fornace.) In furno, maximè figulino.

c Candidum reddatur.) Et prorſus albeſcat.

d Vini & aceti.) Nonnulli nihil horum affundunt.

e Liquor.) Ita enim rectius quàm oleum nominatur. reuera enim oleum non eſt, ſed acerrimus liquor. Porrò alij oleum aut liquorem hunc ita parant. Tartarum lateribus doliorum adhærens album, ex vino generoſo tritum, linteolo inuolutum, aceto albo fortì maceratur; ſub cineribus calidis coquitur, dum nigreſcat: iterum teritur, & vaſi inclinato decliuiue diebus octo loco frigido imponitur, donec in oleum aut liquorem reſoluatur. Id ſi non fit, exprimitur. *Alius parandi modus olei tartari.*

OLEVM TEREBINTHINVM.

Simplex.

XLIII.

CONfert morbis frigidis omnibus, neruorum maximè. Aſthmaticis, & ſuppuratis confert. Colicis cruciatibus vtile, internosq́ flatus potenter diſcutit. Cicatricibus gratiam addit, earumq́ maculas exterit. Calculum educit, & arenas promouet. Fit hocmodo. Terebinthinæ, aut laricinæ reſinæ, lib. quatuor, ponuntur in vas vitreum (Retortam, aut Cucurbitam appellatum) & Chymiſtarum more oleũ elicitur: ita nimirum, vt vas prædictum arenæ imponatur, à ſordibus probè mundatæ: atq; tum primùm cum aqua elicietur oleum tenue & clarum limpidumúe, ſecundò aurei coloris fuluumúe, vltimò fuſcum & craſſum. horum vnumquodq; per ſe aufertur, & reponitur. Tertium autem quod effluit optimum eſt.

OLEVM a BALSAMI.

Ioannis Damaſceni.

XLIIII.

CAlefacit, deſiccat, tenuat, diſcutit, tergit, glutinat. Fit ẽ cortice eius arboris, orientem ſpectante, ſub caniculæ ardoribus ſcarificato & vulnerato, tum enim pinguis lachryma deſtillat, quam recentiores oleũ, Græci Opobalſamum nominant. Alij arboris huius ſurculos vere ineunte in pila terunt, dein in aqua coquunt, torculari exprimunt, oleumq́ Balſami vocant. Sunt qui ſurculos tritos in oleo veteri dies quadraginta inſolant, in vaſe duplici coquunt, exprimunt, ſurculos nouos tritos immittunt, ſecundò, & tertiò, colant & recondunt.

Opobalſamũ.

ANNOTATIONES.

a *Oleum Balſami.*) Hoc non eſt niſi liquor Balſami, quem Opobalſamum tum Græci, tum officinæ medicorum appellant. Rariſsimum hodie, præſertim in noſtris regionibus. neq; enim hoc modo niſi in ijs locis, vbi Balſamum naſcitur, parari poteſt. Quod quum prioris ſeculi medici Petrus de Ebano, Guilielmus Platearius, Bartholomæus Montagnana animaduertiſſent, olea Balſami, quæ viribus vero balſamo nihil cedere dixerunt, compoſuerunt: quæ ordine ſubijciemus.

OLEVM BALSAMI.

Petri de Ebano.

XLV.

Balſamum artificiale chirurgorũ.

IDem quod opobalſamum poteſt. Tenuiũ nanq; eſt partium, calefacit, exiccat, terget, ac glutinat, quæ omnia vulnerarijs medicis in ſanandis vulneribus expetuntur. Cordis palpitationem & ſyncopen illitũ curat. Recipit myrrhæ ſelectæ, aloës iecorariæ, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, thuris, momiæ, opopanacis, bdellij, carpobalſami, ammoniaci, ſarcocollæ, croci, maſtiches, gummi Arabici, ſtyracis liquidi, aã vnc. duas. Ladani electi, ſiue caſtorei, vnc. duas, & dimidiã. Moſchi, drach. vnã, & dimidiã. Terebinthinæ pondere omnium tritis miſcet, alembico deſtillat, vt roſarũ ſtillaticius liquor, & reconditur.

ANNOTATIO.

Balſamum artificiale, veri Balſami penuriam ſubſtituit. Viribus enim propemodum ad ſingulares Balſami facultates accedit, atq; id potiſsimum quod ab Aponenſi deſcriptum eſt, ab omnibus ferè chirurgis vulgò vſurpatur, vt infrà fuſius dicetur.

OLEVM BALSAMI.

Guilielmi Placentini.

XLVI.

VAlet ad lapidis vitia, cicatrices eminentes applanat, & balſami loco vſurpatur. Habet myrrhæ, carpobalſami, nucis Indicæ, aã vnc. dimidiã. Hyperici, b drach. duas. Teruntur leniter, & miſcentur olei vnc. quinq;. Terebin-

b vncia vna.

thinæ, vnc. vna, & dimidia, & in fine, moſchi, grana tria. Olei de lateribus, vnc. vna. Deſtillatur, vt præcedens.

OLEVM BALSAMI.
Montagnanæ.
XLVII.

ACcipit terebinthinæ, lib. vnam. Thuris albi, vnc. quatuor. Gummi oleæ, vnc. ſex. Baccarum lauri, vnc. quatuor. Maſtiches, galangæ, caryophyllorum, cinamomi, zedoariæ, nucis moſchatæ, cubebæ, lignialoës bene triti, añ vnc. vnam. Omnia commiſta alembico deſtillantur lento igne, & quod primò elicitur, aqua balſami dicitur: quod ſecundò, oleum balſami, quod tertiò, balſamus ar iſicialis.

OLEVM BALSAMI.
Guilielmi Placentini.
XLVIII.

MElius eſt eo quod præcedit. Recipit olei, lib. vnam, & dimidiam. Myrrhæ, xylobalſami, opopanacis, bdellij, aloës, carpobalſami, ammoniaci, ſagapeni, nucis Indæ, hyperici, macis, gummi Arabici, thuris, tragacanthæ, añ vnc. vnam. Laterum quos aqua nunquam attigit ignitorum, & communi in oleo reſtinctorum, vnc. tres. Terebinthinæ puræ, vncias ſeptem. Trita omnia ſimul, & in pila inuicem ſubacta, in alembico deſtillantur.

ANNOTATIO.

Hactenus varia olea Balſami, vt hodie nominant, artificialis commemorauimus. Sed etſi poſtremum hoc multis eſt vſitatum, tamen primum quod à Petro de Ebano deſcriptum eſt, cæteris omnibus præferendum videtur, quòd viribus Balſamo nihil cedat. Habet enim in ſe medicamenta complura calefacientia, & exiccantia, itē extergentia, & glutinantia: quæ ſanè omnes facultates in curandis vulneribus maximè requiruntur. Hinc eſt, quòd noſtrates chirurgi, in omnibus ſanandis vulneribus, Balſamo hoc artificiali ab ipſis nominato, proſpero ſucceſſu vtantur. Etſi verò non deſunt, qui huic deſcriptioni adijciant galangam, garyophyllos, cinamomum, zingiber, grana paradyſi, & alia quædam: tamen quum metuendum ſit, ne ex illis admodum calidis medicamentis intemperies aut phlegmone aliqua laboranti parti accerſatur, præſtat illa omittere, & Petri de Ebano deſcriptione, quæ ſanè optima eſt, contentos eſſe, atque eam pro artificiali Balſamo à Chirurgis vſurpari.

Cur chirurgi Balſamo artificiali in omnibus ſanandis vulneribus vtantur.

OLEVM SAMPSVCHINVM.
XLIX.

CAlefacit, roborat caput, & neruoſum genus omne: ideoq; laſsitudini vtile, & morbis cerebri ac neruorum frigidis. Ob id ſpinæ in balneo illitum, reſolutioni, conuulſioniq; ſuccurrit. Auribus iniectum, torturam oris vocatam ſanat: immiſſum verò auribus, à flatu tinnitum diſsipat. Aduerſus vuluæ occluſiones ac ſtrangultus efficax, menſes, ſecundas, & fœtus extrahit, ſcorpionumq; morſibus medetur. Habet comarum ſampſychi, Manipulos quatuor. Serpylli, Manipulos duos. Foliorum myrti, Manipulum vnum. Abrotoni, ſiſymbrij, añ Manipulum dimidium. Caſiæ ligneæ, vnc. duas. Olei omphacini, quod ſatis eſt. Contuſa omnia conijciuntur in vas vitreum, & affunditur oleum ea quantitate, vt cæteris ſupernatet: vaſe bene obturato, diebus octo inſolantur, dein exprimuntur, & expreſſ oleū nouiſū ſpeciebus affunditur. hocq; tertiò faciendum. Alij, vt filius quoq; Meſuæ, ex folis ſampſychi comis ter quaterùe mutatis, inq; vaſe duplici coctis, veluti roſaceum conficiunt: quæ ſanè conficiendi ſampſychini olei ratio melior, vtpote magis ſimplex, exiſtit.

Melior conficiendi ſampſychini olei ratio.

OLEVM EX HYPERICO.
Incerti autoris.
L.

CAle-

CAlefacit, ſiccat, roborat, diſcutit, & attenuat: ideoq; vulnera etiam grandia glutinat, maximè neruorum. Ambuſta ſanat, dolores ſiue ſummitatum femoris, & veſicæ mitigat. Capit comarum dentium hyperici, vnc. tres. Macerantur triduo in vino odorifero, quod ſatis eſt. poſt coquuntur in vaſe duplici, bene obturato. validè exprimuntur: & hyperici nouæ comæ pari pondere ſimiliter macerantur, coquuntur, exprimuntur: hocq; tertiò faciendum. poſtea adduntur terebinthinæ, vnciæ tres. Olei veteris clari, vnciæ ſex. Croci, ſcrup. vnus. Coquuntur in duplici vaſe, quoad vinum conſumatur: dein exprimuntur, & colatum oleum reponitur. Alij hyperici flores iam maturos oleo macerant, & inſolant, eoq; modo parant quo anethinum.

OLEVM DE OVIS.

LI.

EXperientia comprobatum eſt, cutim, præſertim faciei, exterere & expurgare, cicatricibus decorem addere, impetiginem, herpetem, & alia cutis vitia perſanare, capillos regignere, ulcera maligna & fiſtuloſa curare. Doloribus præterea dentium & aurium ſuccurrit. Fiſſuras manuũ, pedum, & ani ſanat. Ambuſtis vtile. Fit hoc modo. Oua recentia numero * centum elixantur, quoad durantur. Dein vitelli eorundem exempti & ſupra mediocrem ignem ligneo aut ferreo cochleari comminuti in ſartagine ferrea, vel terrea plumbata friguntur, donec rubeſcant, & pinguedinem remittant: poſtea maſſa feruens in ſacculum pilis contextum inditur, & exprimitur, interdum verò alij torculari exprimere malunt. Oleum expreſſum reponitur.

** alij triginta.*

ANNOTATIO.

Tres conficiendi olei de ouis modi. Meſuæ filius tres olei de ouis conficiendi modos recenſet. *Primus.* Primus ex Serapione acceptus, non multum ab eo quem iam diximus diſtat, eſtq; eiuſmodi. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta aut circiter manibus friati, in ſartagine terrea plumbata friguntur igni mediocri, mouendo cochleari ligneo, donec rubeſcant, & oleum ab ijs reſoluatur, quod preſsi cochleari largius remittent. *Secundus.* Alter modus eſt, vt vitelli ouorum elixando indurati mola frangantur, dein in offas maſſamúe tundantur, & torculari exprimantur, vt in oleo amygdalarum eſt dictum. *Tertius.* Tertius ex Auicenna ſumptus eſt, vt ſcilicet vitelli vaſi imponantur, oleumq; ignis violentia eliciatur, vt in oleo de lateribus eſt dictum. *Quartus.* Sunt qui quartum adijciunt minimè contemnendum. Oua in cineribus coquuntur quoad dura euadant, dein exempti vitelli leuiter in pila tunduntur, tuſi in ſacculum lineum reponuntur probè colligatum ac occluſum, qui tandem torculari ſuppoſitus validè comprimitur, donec ab eo oleum reſoluatur.

OLEVM IRINVM.

Ioannis Damaſceni.

LII.

TErget, tenuat, coquit, diſcutit potenter: ob id frigidos dolores aurium, iecoris, lienis, vteri, & articulorum ſedat. Humores in thorace ac pulmone craſſos tenuat, ſtrumas diſcutit, tumores duros emollit, conuulſioni ſuccurrit, & aurium ac narium fœtorem emendat. Sic fit. Accipit radicum iridis, lib. vnam. Florum eiuſdem, lib. duas. Aquæ cui aliæ iridis radices incoctæ ſunt, lib. tres. Olei dulcis, vel ſeſamini, lib. ſex. Coquuntur in vaſe duplici, radices & florum folia noua immittuntur, prioribus expreſsis & abiectis, vt in oleo roſaceo, coquuntur denuo ad perfectionem.

OLEVM IRINVM.

a Nicolai Myrepſici.

LIII.

VIs eius excalefaciens, verum minimè acris. Ideo refrigeratis partibus vtile. Roborat etiam, & emollit. Recipit radicis iridis, [b] aſpalathi, cyperi, helenij, añ lib. duas, & dimidiam. Opopanacis, vnciam vnam, & dimidiam. Anchuſæ, vnciam vnam. [d] Iunci odorati, [e] caſiæ xylobalſami, nardi Celticæ, añ vncias tres. Olei puri, ſextarios quindecim. Aquæ, ſextarios duos, & dimidium. Contunduntur ſingula craſsiuſcule, & diebus duobus macerantur: dein duplici in vaſe horis ſex coquuntur, & poſtea inijcitur opopanax, in vino maceratus & liquatus. Colatum dein oleum in vſus reponito.

ANNOTATIONES.

a *Nicolai Myrepſici.*) Nam compoſitio à Cordo, ſub Alexandrini nomine producta, erroribus non vacat. Variat etiam à iam dicta ponderum ratione, vt ex vtriuſq; collatione patebit. *Cordus.*

b *Aſpalathi.*) In Latinis exemplaribus deſideratur, qui pro eo radicem Lilij ſatiui ſubſtituunt: & rectè quidem, quòd hæc itidem vt iridis calefaciat, tenuet, atq; emolliat. Iudico itaq; lectionem in manuſcripto codice Nicolai corruptam eſſe; & pro ἀσπαλάθȣ legendum eſſe κρίνȣ ῥίζης. *Nicolai locus expenſus.*

c *Opopanacis.*) Et hoc in Latinis deſideratur medicamentum.

d *Iunci odorati.*) Latini codices Cinamomum pro eo ſubſtituunt.

e *Caſiæ.*) Falſò in Latinis exemplaribus Aſæ legitur, pro Caſiæ. Quum itaq; multa ſit in hac compoſitione varietas, præſtat vti ſimplici irino oleo, quale à Meſue eſt deſcriptum.

OLEVM [a] MOSCHATVM.

LIIII.

PIllis pomiſúe odoratis cogendis eſt aptiſsimum: adhæc roborat, calefacit, diſcutit. Valet ad frigidum ventriculum, colicum, & renum dolorem. Lateris quoq; illitu ſanat. Neruorum omnibus propemodum vitijs confert. Habet olei communis, libras ſex. Folij ſpicæ nardi, coſti, maſtiches, añ vnciam vnam, & dimidiam. Styracis calamitæ, croci, myrrhæ, caſiæ ligneæ, xylobalſami, añ drach. ſex. Caryophyllorũ, carpobalſami, bdellij, añ vnc. dimidiã. [b] Nucis Indicæ, drach. duas. Moſchi, drach. vnam. [c] Vini odori, vncias ſex. Trita leuiter omnia, coquuntur in vaſe duplici lento igne, ad vini conſumptionem.

ANNOTATIONES.

a *Moſchatum.*) Barbaram ſectantes medicinã Muſcellinum, itidem à Moſcho, quem illi ineptè admodum Muſcum appellant, oleũ hoc nominare ſolent. Nicolaus, ſi nõ corrupta eſt uox, μουσέλαιον vocant. Puto autẽ, μοσχέλαιον eſſe legendum, id eſt, oleũ moſchatum. *Muſcellinũ.*

b *Nucis Indicæ.*) Cordus hic ſignificari per Indicam nucem, eam quæ Moſchata, vel vt hodie loquuntur, muſcata nominatur, annotauit: quòd hanc ipſam veteres Græci Caryon Indicon etiam appellauerint. Mirari autem ſatis non poſſum, cur in eam venerit ſententiam, quòd conſtet, veteribus Græcis hanc nucem prorſus incognitam fuiſſe. Recentiores autem Græci Caryon Indicon non aliam nominarunt nucem, niſi eam quæ adhuc hodie in officinis Nux Indica nuncupatur. *Cordus.*

c *Vini odori.*) Cordus aquam pro vino vſurpat, quod mihi non probatur. Nam conſtat, hoc oleum ad frigidos maximè affectus adhiberi: ideo præſtat, vinum quàm aquam illi indere. *Cordus errat.*

OLEVM NVCVM MOSCHATARVM.

LV.

CAlefacit, ſiccat, roborat. Frigido & humido ventriculo præditis maximè confert. Illitum os ventriculi mirè corroborat, veneriſq; tentiginem excitat. Deglutitum anhelitum commendat. Accipit nucum moſchatarum pinguium, libram dimidiam. Caryophyllorum, vnc. dimidiam. Contunduntur & inter contundendum paulatim ſtillaticius abſinthij liquor affundit, aſsiduèq; in mortario donec probè emolliantur agitantur. Dein permiſcetur olei maſti-

chini, menthacei, añ vnc. nouem. Vini chij, vnc. duæ. Macerata diebus ſeptem in duplici vaſe ad lentum ignem placidiſsimè eo vndiq; obturato ad vini vſq; conſumptionem bulliunt. Pòſt exprimuntur, & quod expreſſum eſt, vitreo in vaſe conſeruatur. Sunt qui per alembicum vocatum oleum elicere malunt. Alij nucum moſchatarum fere quinq; per noctem in vino craſsiuſculè tritarum, in vaſe vitreo, vt vinum emineat, macerant. Poſtridie ſacculo lineo includunt, prius tamen in ſartagine mediocriter calefactas obligant, & filis paſſim obductis, ne ſimul coëant, conſtringunt, ac torculari exprimunt ligneo, paruo, cum lacu exiguo vt deorſum vergat.

* De alcanna.

OLEVM * LIGVSTRINVM.

LVI.

CAlefacit, & modicè adſtringit, ideoq; partes neruoſas roborat, pleuriticis ſuccurrit, & iis quibus ceruix in ſcapulas conuellitur, itē angina laborantibus confert, & capillos à canicie vindicat. Fit ex florum liguſtri foliorum vncijs quatuor, coctis in olei veteris vncijs decem vt roſaceum.

OLEVM POPVLINVM.

Nicolai Myrepſi.

LVII.

EMollit, tenuium eſt partium, & calidum: arthriticis & podagricis vtile. Accipit gemmarum populi nigræ, veris initio collectarum, vncias quatuor. Olei dulcis, ſextarium Italicum vnum. Gemmæ tuſæ in oleo macerantur, & inſolantur diebus quadraginta.

ANNOTATIO.

Compoſitio olei populini melior.

Ad hunc quidem modum Nicolaus Myrepſus componit. In Latinis autem codicibus aliter deſcribitur, & vinum adijcitur. Quare ſic componi aptiſsimè poſſet. Recipit Gemmarum populi nigræ, vere collectarum & tuſarum, vncias quatuor. Olei dulcis, lib. tres. Vini, lib. ſex. In vaſe vitreo diebus quindecim inſolantur, & dein lento igne in duplici vaſe coquuntur, ad vini conſumptionem: expreſſum & colatum oleum reponitur.

[a] PETRELAEON.

LVIII.

CAlefacit, ſiccat, eſſentiæ tenuitate in altum penetrat, diſcutit: ac proinde materiam omnem excrementoſam abſumit. Epilepſiæ, reſolutioni, vertigini, obliuioni, lienis, renum, veſicæ, vteri, neruorum, articulorumq; omnium, aliarumq; partium neruoſarum doloribus frigidis auxiliatur.

ANNOTATIO.

Naphtha.

[a] *Petrelæon.*) Officinis petroleum dictum non eſt, niſi Naphtha Babylonijs vocata: de qua plura libro primo huius Operis diximus.

DE VNGVENTIS, SECTIO DECIMA QVINTA.

VNGVENTVM [a] MARCIATVM MAGNVM.

Nicolai Myrepſici.

I.

CONFERT ad refrigerationē capitis, thoracis, ſtomachi, iecoris, lienis, alioſq; dolores à frigiditate natos. Lienē quoq; induratū emollit. Præcipue verò ad hydropicos ac lienoſos expertum eſt. Habet ceræ albæ, lib. vnā. Olei communis, lib. quatuor. Roſmarini, foliorum lauri, añ vncias quatuor. Tamaricis. vncias tres. Rutæ, vncias quatuor. [b] Ebuli, ſabinæ, [c] balſamitæ, ocimi, [d] ſaluiæ, polij, calaminthæ, artemiſiæ, helenij, betonicæ, [dd] brancæ vrſinæ,

cæ vrſinæ,[e] ſpargulæ,[f] herbæ venti,[g] pimpinellæ, agrimoniæ, abſinthij,[h] herbæ ſanctæ petri, ab Italis dictæ herbæ paralyſis,[i] coſti herbæ, foliorum ſambuci,[k] ſemperuiui minoris, herbæ millefolij, ſemperuiui maioris, chamædryos,[l] quinqueneruiæ, centauri,[m] fragariæ, quinquefolij, añ vnc. duas, & drach. duas.[n] Maluæ ſylueſtris radicis, cumini,[o] myrrhæ, añ vnc. vnam, & dimidiam. Fœnigræci, drach. quinq;, & ſcrup. duos. Butyri, drach. ſex. Seminis vrticæ, violarum, papaueris albi,[p] mentæ agreſtis,[pp] labathi,[q] polytrichi,[r] cardiobotani,[s] matriſſyluæ,[t] herbæ moſchatæ,[u] florum chamæmeli,[x] ſcolopendrij,[y] criſpuli,[z] herbæ caphuræ, ſtyracis calamitæ, medullæ oſsiũ cerui, añ drach. duas. Axungiæ vrſinæ, gallinæ, &[A] anſeris, maſtiches, añ vnciam dimidiam. Thuris, drach. duas. Olei nardini,[B] vnc. vnam. Herbæ omnes conciſæ macerantur die vno in vino bono odoro, altero autem è vino eximuntur & contunduntur, & in alterum vinum bonum conijciuntur, illicq; diebus ſeptem ſinuntur. Octauo dein die hæ vnà cum vino coquuntur, quoad dimidium eius abſumatur. Poſtea inijcitur oleum, & denuò donec vniuerſum conſumatur vinum decoquuntur. Tandem ab igne amouentur, & colantur: atq; rurſus in lebetem inijcitur oleum: cui poſtquam lento igne parum fuerit calefactum, ſtyrax, butyrum, adipes, maſtiche, thus, oleum nardinum, & cera adijciuntur: omnibusq; lento igne diſſolutis, ab igne auferuntur, & in vas reconduntur.

ANNOTATIONES.

Hæc eſt legitima, & è græco Nicolai Myrepſi codice ad verbum tranſcripta vnguenti Marciati magni compoſitio. Quæ quum in Latinis codicibus mirificè variet, & corrupta ſit, ideo ad præſcriptum Nicolai & iuxta præſentem deſcriptionem deinceps hoc vnguentum à pharmacopœis parandum erit. Id verò quum vſitatiſsimum ſit, & ob multa ſimplicium medicamentorum nomina, non omnibus obuia, valde obſcuratum: ideo noſtris annotationibus illuſtrandum eſſe putauimus.

a Marciaton.) Sic in omnibus tum Græcis tum Latinis codicibus legitur. Aëtius quoque libro 12. cap. 44. vnguentum præclarum ad articulorum morbos, corporis languores, & reſolutiones Marciaton appellat. Vt mirari ſubeat, cur Cordus in ſuo medicamentario libro vſitatam appellationem mutauerit in Martianum, præſertim quum Paulus etiam ſimiliter, atq; Aëtius, Marciaton nominent.

Marciatum. *Cordus notatus.*

b Ebuli.) Nicolaus habet ἔμβουλι, pro ἔβουλι. Nam more ſuo latinis & Barbaris vocibus paſsim μ literam adijcit, Latini codices omnes legunt Esbrij, quæ vox quum ſit ex Ebuli dictione à librario imperito deprauata, nihil mirum eſt hanc quoq; variè à varijs interpretatam fuiſſe: alijs Saluiam, alijs Maioranam eſſe dicentibus. Hanc itaq; difficultatem nobis græcus Nicolai codex ſuſtulit. & conſtat nunc, Ebulum eſſe vſurpandum, vtpote cuius folia hydropicis illita conueniant: non Maioranam, vt Rondeletius & alij nonnulli ſunt arbitrati.

Esbrium.

c Balſamitæ.) Nos ſtudiò hanc dictionem, qua Nicolaus vſus eſt, in contextu reliquimus, quum hodie quoq; officinis vſitata ſit. Eſt autem Balſamita altera Siſymbrij ſpecies, quam Mentham aquaticam nominant, vt alibi fuſius diximus.

Balſamita.

d Saluiæ.) Latini codices habent, Lilifagi corruptè pro Elelisphaci. Saluiam autem appellari Græcis ἐλελίσφακορ, omnibus notum eſſe putamus. Plurimùm in huius vocis interpretatione hallicinatur Rondeletius, præſertim verò quum Saluiam ſylueſtrem, eſſe Verbaſcum ſylueſtre Dioſcoridis tradit. Ex aliarum verò herbarum interpretatione abundè conſtat Rondoletium tempore quo pharmacopolarum officinam ſcripſit herbarum magnam cognitionem haud habuiſſe.

dd Brancæ vrſinæ.) Ita in Græcis & Latinis exemplaribus legitur. Brancæ vrſinæ autem nomine duæ hodie intelliguntur herbæ. In Italia ita nominant Acanthum. In Germania noſtra Sphondyliũ. Nihil autem refert vtram accipias, quia vtraq; ſiccandi facultatem obtinet. Noſtrates autem pharmacopœi, quum vera Acantha deſtituantur, ſpondylium vſurpare debent, cui etiam attenuandi ineſt facultas. Eſt autem geminũ Sphondylium, ſatiuum & ſylueſtre.

Branca vrſina. *Sphondyliũ.*

e Spargulæ.) Non eſt autem Spargula, niſi ea herba, quæ Græcis & Latinis Aparine nominatur. Hanc recentiores herbarij, quòd aſperitate ſua veſtimentis quæ contingit, pertinaciter hæreat, Aſperulam dixerunt. Quam vocem imperitiores ſubinde vnius adiectione literæ deprauantes, in Aſpergulam mutarunt. Tandem priore litera detrita, abbreui-

Spargula.

Corduserrat. antes in Spergulum, & Spargulam cõmutarunt. Non igitur eſt Gallium, vt Cordus exiſtimauit. Quum enim Dioſcoride teſte, Aparine diſcutiendi facultate donata ſit, eius vſus in diſcutiendis tumoribus Hydropicorum aptiſsimus erit.

Herba venti.

f Herbæ venti.) Græcè eſt, ἀνεμοχόρτης. Herbam autem venti variè interpretantur recentiores. Alij enim vmbilicum Veneris eſſe contendunt. Hæc quum hydropicis competat, ſi haberi poteſt, huic vnguento non ineptè inditur. Sunt qui Helxinen, ſeu parietariam interpretantur: alij Solidaginem minorem eſſe cenſent. Nonnulli Aſclepiada, quam officinæ Hirundinariam vocant, exponunt. Aliqui Anemonem ſylueſtrem. Vt nihil mirum ſit, pharmacopœos, vtpote magna ex parte imperitos, in iſta ſententiarum diuerſitate quid faciendum ſit, conſtituere non poſſe. Quare vt noſtram interponamus ſententiam oportet. Licebit quidem, vt iam diximus, vti in ijs vbi prouenit regionibus, Vmbilico Veneris. Sine errore quoque parietaria, ob abſterſoriam ſuam facultatem, huic compoſitioni inditur. Conſolida nominata minor, prorſus repudianda hoc in loco eſt. Aſclepiadis etiam vſus ſine noxa eſſe poſſet. Sed præ omnibus ijs magis competit Anemone ſylueſtris, vtpote cui calefaciendi & diſcutiendi facultas inſignis eſt: adeoq; ad frigida vitia, ad quæ vnguentum hoc maximè accommodatur, vtilis admodum.

Pimpinella.
Corduserrat.

g Pimpinellæ.) Non Italica, vt Cordus cenſuit, ſed Germanica: quòd huius facultas in præſenti Vnguento acris, potius quàm alterius adſtrictoria, requiratur. Italica verò Pimpinella eſt, quam nos Sanguiſorbam nominamus.

Herba S. Petri.

h Herbæ S. Petri.) Quæ illa ſit, metipſe Nicolaus indicauit: vt hinc liceat palàm cognoſcere, quarundam ſtirpium nomina Nicolai ætate vſitata, ad noſtra vſq; tempora promanaſſe. Eſt autem Verbaſculum odoratum Latinis vocatum, quod primo vere in pratis & montanis emicat, diſcutiendi facultate præditum.

Coſtus herba.
Herba S. Mariæ.
Cordus hallucinatus.
Coſtus hortenſis.
Mentha ſarracenica.

i Coſti herbæ.) Latini codices omnes habent, herbæ ſanctæ Mariæ. Hanc autem interpretantur omnes, quos etiã Cordus ſequitur, pro Perſicaria. Sed errare vniuerſos, è Græco Nicolai codice omnibus ſit manifeſtiſsimum: qui quum Coſti herbam appellet, diſertè qualis eſſet indicauit. Nam hac appellatione non eam Coſtum, quam Dioſcorides pingit, innuere voluit: aliàs enim ſimpliciter & ſine omni adiectione Coſtũ dixiſset: ſed eam potius, quam Dionyſius Vticenſis, quem falſo Conſtantinum nominant, lib. 11. de Re ruſtica, cap. 28. Coſtum ſimpliciter, & alij cum adiectione Coſtum hortenſem nominant. Hanc itaq; Coſtum alij, quod Ruellius quoq; ſignificauit, Mariæ herbam appellant. Hodie mentha Sarracenica, & Romana vulgò, Vnſerfrawen müntz Germanis nuncupant. Eam igitur vt à Coſto Dioſcoridis ſepararet Nicolaus, Coſtum herbam nominauit.

Herba craſſula.

k Semperuiui minoris.) Herbæ craſſulæ, eſt in Latinis codicibus. Sic enim recentiores Semperuiuum minus nominant.

Quinqueneruia.
Centumneruia.

l Quinqueneruiæ.) Latini codices legunt, Centumneruiæ. Vtriſque autem nominibus Plantago intelligitur: priore minor, poſteriore maior. Quum autem eaſdẽ ambæ facultates habeant, nihil refert vtra accipiatur. Nicolaus tamen minorẽ ſumendam innuit.

Fragaria.

m Fragariæ.) Fragulæ habent Latini codices. Intelligunt autem omnes hac voce, fragariam hodie dictam herbam. Hæc quod lienoſis conferat huic vnguento indita eſt.

Malua ſylueſtris.

n Maluæ ſylueſtris.) Latini codices, Ebiſci habent, nullo ſanè diſcrimine. Nam Ebiſcus, malua ſylueſtris, Galeno etiam teſte, Althæa eſt.

Cordi error.

o Myrrhæ.) Falſo in Latinis codicibus legitur Myrtha. Nam quum Myrrhæ inſit calefaciendi, emolliendi & diſcutiendi facultas, optimè huic compoſitioni quadret neceſſe eſt. Ita vt mirari ſubeat Cordum, qui Myrtũ, adſtrictoria donatam facultate, potius quàm Myrrham, non ſine errore, huic compoſitioni indendam eſſe cenſuit.

Menta agreſtis.

p Menthæ agreſtis.) Latini codices habent Menthæ ſarracenicæ, ſed falſò. Siquidem hæc antea huic compoſitioni, ſub nomine Coſti herbæ indita fuit: igitur repeti hoc loco nequit. Aliam igitur per Mentham agreſtem intelligat herbam Nicolaus, quàm eam quæ Sarracenica nominatur, eam nimirum quam Menthaſtrum vocant, eſt neceſſe. Nam ita ſylueſtrem mentham Dioſcoridis, Latini appellant autores.

Lapathum.

pp Lapathi.) Rumicem Latinis dictã inaudire oportet, & maximè eam ſpeciem, quam cum adiectione oxylapathum, officinæ autem Lapatium acutum nominant.

Polytrichũ.

q Polytrichi.), Adiantum capillum Veneris officinis nominatum, aut certè Trichomanes intelligit, Nihil enim refert, quum earundem ſint virium, vtram accipias.

Carduncellus.
Cardiobotani.

r Cardiobotani.) Latina exemplaria habent, Carduncelli. Garduncellũ autem interpretantur Carduũ benedictum, herbam notam omnibus. Per Cardiobotanon ego cenſeo intelligendã eſſe herbam, quæ etiamnũ hodie Cardiaca dicitur: idq; duabus de cauſis. Vna, quòd hęc itidem Menthæ ſpecies ſit, quarũ duæ etiam alię hanc compoſitionẽ ingrediuntur: altera, quòd hæc ipſa Cardiaca, craſſos humores incidere, attenuare, & diſcutere poſſit. Tamen quum idem poſsit Carduus benedictus, nihil moror hanc etiã ſi quis vſurpet.

ſ *Matriſſyluæ.)*

s Matriſſylua.) Non eſt, niſi Periclymenum Græcis dicta herba, vt alibi fuſius docui- mus. Vſus eſt autem voce Matriſſyluæ etiam Scribonius Largus. Alio, nomine Caprifoli- um dicitur. *Matriſſylua.*

t Herbæ moſchatæ.) Eſt autem herba moſchata, prima Geranij ſpecies: vt alibi copioſi- us oſtendimus. Quæ commodiſsimè huic vnguento immiſcetur, eò quod attenuandi & incidendi vim habeat, adeoq; lienoſis, vt alibi plenius diximus, conferat. *Herba moſchata.*

u Florũ chamæmeli.) Hic latini codices Nicolai habent, Aleluia: quæ quidẽ vox per im- peritũ librarium in contextũ rapta eſt, ex dictione χαμαιμήλε, non intellecta & deprauata.

x Scolopendrij.) Nicolaus per Scolopendrium intelligit eam herbam, quæ veteribus ita dicta eſt, & hodie Ceterachion appellatur. Ea igitur accipienda, aut Hemionitis, quum vtraq; lienoſis ſit accommodata, quibus hæc compoſitio maximè conuenit. *Scolopendrium.*

y Criſpuli.) Criſpulam hodie omnes ferè Bouis oculum, ſeu Buphthalmũ interpretan- tur. Quid autem Buphthalmi nomine inaudiendum veniat, alibi diximus: nempe Cotu- la non fœtida recentioribus herbarijs nuncupata. *Criſpula.*

z Herbæ Caphuræ.) Latini codices legunt, Caphuratæ, quod in idem recidit. Non eſt autem herba Caphuræ, ſeu Caphurata, niſi Abrotonum: quo hodie paſsim pro fœmina vtantur, quòd odore nonnihil ad Caphuram accedat. Non eſſe autem herbam illam fœ- minam, ſed potius Abſinthium ponticum, in commentarijs noſtris de Stirpium hiſtoria diximus. *Herba Caphuræ.*

A Anſeris.) In omnibus codicibus deſideratur.

B Vnc. vnam.) Græcus manuſcriptus Nicolai codex habet drach. vnam, grana quinde- cim, quod pondus quum videretur nobis ſatis exiguum, ideò in vnc. vnã mutauimus: idq; Latinorum nobis ſuffragante codicum teſtimonio fecimus. Nam quum latinus Nicolai codex geminata paſsim habeat pondera in hac compoſitione, & hoc loco vnciarum du- arum mentionem faciat: certum eſt, inde nobis vnc. vnam ſumendam eſſe. Hinc eſt, quod exemplar Ingolſtadianum diſertè legat, olei nardini vnciam vnam.

VNGVENTVM [a] AGRIPPAE.

Eiuſdem.

II.

AD hydropicos, lienoſos, & ventrem dolentes vtile eſt. Oedemata, & ner- uorum vitia ſanat. Vrinam mouet, extrinſecus illitum ventrem ſubducit, doloriq; renum ſuccurrit. Capit bryoniæ radicis, lib. vnam. Radicis [b] maluæ ſylueſtris, ſcillæ, añ lib. dimidiam. Iridis, vnc. vnam, & dimidiam. Radicis fili- cis, [c] ebuli, tribuli marini, añ vnc. vnam. Olei, [d] lib. duas. Tuſa omnia maceran- tur in oleo diebus [e] octo. Dein coniecta in lebetem lento igne coquuntur, & cocta exprimuntur, colanturq;, aridis abiectis: liquidum autem cum ceræ pu- ræ [f] vncijs ſeptem, & dimidia, in vnguenti formam redigitur.

ANNOTATIONES.

a Agrippæ.) Sic omnia Latina Nicolai exemplaria habent, & ad regem Agrippam au- torem compoſitionem referunt. Manuſcriptus Nicolai codex, Grypa legit.

b Radicis maluæ ſylueſtris.) Ita in Græco manuſcripto Nicolai codice legitur, quum ta- men in Latinis ſit, Cucumeris ſylueſtris: vt ſuſpicio ſit, librarium pro μαλάχης ἀγρίας, ſub- ſtituiſſe σίκυος ἀγρίας. Quod non alia de cauſa factum eſſe arbitror, quàm quod huic vn- guento ſubducendi aluum facultas tribuatur: ideoq; radicem cucumeris ſylueſtris inde- re, vtpote quæ vehementem purgandi vim obtinet, voluit. Vtriuſq; autem vſus in hoc vn- guento eſſe poteſt. Si enim ad renum calculos deturbandos eo vti volumus, præſtat illi Maluam ſylueſtrem immiſcere. Sin aluum potius ſubducere nobis cõſilium eſt, radix cu- cumeris ſylueſtris potius indenda erit. Conſultiſsimum igitur erit vtroq; modo paratum in officinis habere vnguentum, vt nunc huius, nunc illius pro diuerſitate morbi vſus eſſe poſsit. Deſſennius ex hoc loco ſe explicare non potuit, Sphingis ænigma ſibi propoſitum, quod non niſi ab ædipo diſſolui poſſet, putans. *Deſſennius.*

c Ebuli.) Vt hinc perſpicuum etiam euadat, Ebulum rectè Marciato vnguento inſeri.

d Lib. duas.) Græcus codex vnam tantum libram habet. Sed apparet, menſuram mi- norem eſſe quàm par ſit: ideo alteram adijciendam eſſe putauimus, idq; monentibus lati- nis codicibus qui habent lib. quatuor, geminata enim paſsim pondera ad hanc noſtram deſcriptionem collata obtinent.

e Octo.) Tribus duntaxat diebus maceranda eſſe, Græcus codex innuit. Sed ſit efficati- us vnguentum, ſi pluribus macerentur diebus.

e iij *f Vnc. ſeptem.*)

f Vnc.ſeptem, & dimidia.) Græcus codex manuſcriptus vnc.ſex tantum habet. Nos latinos codices ſecuti ſumus, qui habent vnc. quindecim. Dimidiatū itaq; pondus ſunt vnciæ ſeptem, & dimidia. Sed relinquendum arbitrio pharmacopœi, vt tantum accipiat ceræ, quantum ad vnguentum conficiendum ſatis erit.

VNGVENTVM [a] AREGON.

Eiuſdem.

III.

Ad omnem dolorem frigidum ſtomachi & ventris, ad vterina mulierum vitia, diſtenſiones, quartanas, epilepſias, reſolutiones, ſpinæ dolores, & renum. In quartana ante inuaſionem inungitur. Accipit roſmarini, ſampſuchi, [b] iridis, ſerpylli, rutæ, [c] radicis maluæ ſylueſtris, añ vnc. duas, & drach. duas. Foliorum lauri, ſaluiæ, [d] ſabinæ, añ vnc. vnam, & dimidiam. Laureolæ, vncias quatuor, & dimidiam. Calaminthæ, vnc. tres. Maſtiches, thuris, añ drach. tres. Pyrethri, euphorbij, añ vnc. dimidiam. Zingiberis, piperis, añ vnc. dimidiam, & ſcrup. duos. [e] Olei moſchati, drach. duas. Petrolæi, vnc. dimidiā. Adipis vrſini, olei laurini, añ vnc. vnam, & dimidiam. Butyri, vnc. duas. [f] Olei communis, lib. duas, & dimidiam. Ceræ albæ puræ, vnc. nouem. Herbæ vnà cum radicibus in vino die vno macerantur, altero eximuntur, & in mortario probè tunduntur: dein oleo inijciuntur, & illic diebus ſeptem macerantur: poſtea coquuntur, & colantur, rurſusq; coquuntur: & vbi bullire inceperint, imponitur oleum laurinum, butyrum, adipes, & cera: omnibusq; liquatis, inijcitur oleum moſchatum, & petrolæum. poſtremò imponitur maſtiche, thus, zingiber, pyrethrum & euphorbium, bene trita: omniaq; ſimul probè ſubacta, ab igne auferuntur, & in vaſe reconduntur.

ANNOTATIONES.

ἀρήγων.

a Aregon.) Ita enim, non Aragon, vt hactenus medicinam facientes conſueuerunt, appellari debet. Sic enim Græco nomine ἀρήγων, quaſi adiutor, ob ſuam quam in iuuandis ægris efficaciam habet, dici poteſt. Hinc eſt quod non ineptè illud Salodinus adiutorium interpretetur. In Nicolao ordine vnguentum 48. nec vllo nomine priuato inſignitum eſt. Nomen autem Aregon, vel deprauatè Aragon, illi impoſitum eſt ab aliquo Græcæ linguæ imperito: qui in Nicolao legens ἄλειμα ἀρήγων ἐς πάντα πόνον ſτομάχου, καὶ κοιλίας, id eſt, vnguentum conferens iuuansúe ad omnem ſtomachi, & ventris dolorem: ἀρήγων vnguenti huius appellationem propriam eſſe putauit, quod fortè ita ſcriptū inuenerit, ἄλειμα ἀρήγων, ἐς πάντα πόνον, &c. Deſſennius cur ita dictum ſit ignorare ſe fatetur.

b Iridis.) In omnibus Latinis codicib: falſo ſcribitur Iari, pro Iridis. Fuit em̄ improuido & incauto librario facilis ab vna in alteram dictionem lapſus. Franciſcus Alexander hoc loco, vt diſſentiendi à me occaſionem habeat, mauult deprauatos codices ſequi, quàm veritatem amplecti.

Malua ſylueſtris.

c Radicis maluæ ſylueſtris.) Id eſt, altheæ. In latinis codicibus iterum, vt in priore vnguento, legitur perperam Cucumeris ſylueſtris. Et is locus, priorem lectionem eſſe legitimam confirmat.

d Sabinæ.) Poſthæc in Latinis nonnullis codicibus ſubijcitur, Pulicarię maioris & minoris, id eſt, ellebori albi & nigri, añ vnc. duas. Et paulo pòſt, à laureola, foliorum cucumeris aſinini: quę ſanè omnia in Græco, & melioribus etiam Latinis codicibus deſiderantur: adeoq; ſpuria ſunt, ideo à nobis meritò præterita & omiſſa.

e Olei moſchati.) In cuius inopia rutaceo, aut laurino vtendum.

f Olei communis.) In Latinis exemplaribus non ſine errore deſideratur.

VNGVENTVM DIALTHEAE.

Eiuſdem.

IIII.

**Althea.*

Ad neruorum præciſionem, lateris dolores, omnem neruorum incontinentiam & duriciem, atq; reſolutos vtile. Recipit radicis * maluæ ſylueſtris, lib. vnam. Seminis lini, fœnigræci, añ lib. dimidiam. Scillæ, vnc. tres. Radices & ſemina, bene tuſa, tribus diebus in lib. tribus & dimidia aquæ macerantur: dein coquuntur, donec * ſucci craſsitudinem acquirant, & per linteum tenue

**Mucaginis.*

tenue colantur, & exprimuntur. Poſt accipitur ſucci huius lib. vna, & additur ei olei communis lib. duæ, & rurſus coquuntur, donec ſuccus abſumptus fuerit. Dein iniijcitur ceræ lib. dimidia. Terebinthinæ, galbani, gummi hederæ, aut eius ſucci, an̄ vnc. vna. Poſtremò imponitur colophoniæ bene tritæ, reſinæ albæ puræ, an̄ vnc. tres. Concuſſa, agitatáue probè, vt in lebete eliquentur, ab igne remouentur, & refrigerata in vaſe conduntur.

ANNOTATIO.

Hoc vnguentum vſu celeberrimum eſt ad emolliendum, calefaciendum, & humectandum. Valet ad thoracis dolorem è frigore contractum. Emollit, lenit, coquit, & diſcutit.

VNGVENTVM POPVLEVM.

Eiuſdem.

V.

Somnum conciliat, febrientibus ac dolentibus caput propter calorem illitum temporibus, prodeſt. Febricitantibus, plantæ manuum ac pedum, & pulſus eo inunguntur. Irrigandum autem cum oleo roſaceo, aut violaceo. Habet *oculorū in ſummo arboris populi, quando floret, apparentium, lib. vnā, & dimidiam. Foliorum papaueris nigri, foliorum [a] mandragoræ, [bb] rubi, hyoſcyami, ſolani, [b] vermicularis, lactucæ, ſemperuiui maioris, [cc] violæ, & [c] cymbalij, an̄ [d] vnciam vnam, & dimidiam. Adipis ſuilli recentis, ſalis expertis, [e] lib. vnam. Herbæ cum [f] oculis & adipe in mortario tundunt, & in maſſam rediguntur, & ſub ea forma diebus octo ſinuntur. Dein cum gladiolo in tenues partes conciſæ in lebetem conijciuntur, & lento igne in vini odori lib. vna coquuntur, donec totum abſumptum fuerit. Poſtea per linteum tenue colantur, & exprimuntur, & in vaſe reponuntur.

* *aut gemmarū, id eſt, florum conniuentium.*

ANNOTATIONES.

a *Foliorum mandragoræ.*) Quum à paucis haberi poſsint (quandoquidem mandragora in Germania, niſi ſata & culta non proueniat) pro eius folijs, Hyoſcyami, geminato eorundem pondere, folia accipi debent.

bb *Rubi.*) Nicolai codex diſertè foliorum mentionem facit. Latini codices cymarum rubi, id eſt, teneriorum coliculorum, quos à prima germinatione, & in ſumma ſui parte profert.

b *Vermicularis.*) Hanc vocem retinuimus, quòd ea Nicolaus etiam vſus fuerit. Eſt autem ſemperuiuum minus, cum albis floribus: quod ſic appellatum eſt à rotundis ſuis folijs, & figura oualibus, vermiculosq́ referentibus. *Vermicularis.*

cc *Violæ.*) Nigræ ſcilicet.

c *Cymbalij.*) Intelligit folia alterius acetabuli, quod alio nomine Vmbilicus Veneris dicitur. Appellatur autem idipſum hodie quoq́ Cymbalaria & Cymbalium, vt alibi fuſius diximus. In Latinis codicibus nonnullis eſt nominata Scatuncellus. Cæterùm in Latinis codicibus nō rectè Bardanæ fit mentio: quòd eius in hoc medicamento, vtpote quod refrigerandi vi præditum eſt, nullus eſſe vſus videatur. *Cymbalium.* *Scatuncellus.* *Bardana.*

d *Vnciam vnam, & dimidiam.*) In græco Nicolai codice eſt vncia dimidia. Nos Latinos ſequi codices voluimus.

e *Libra vna.*) Pondus hoc in Nicolai manuſcripto exemplari fuit omiſſum, quod nos ex Latinis reſtituimus.

f *Oculis.*) Quia in noſtra regione populi oculi, & herbæ quarum hîc fit mentio, in idem tempus haud incidūt (oculi enim primo ſtatim vere, id eſt, Martio menſe erumpunt, herbæ autem Iunio vigent) ideo oculos nonnulli in mortario per ſe tundunt: dein cum adipe ſuillo diu multumq́ tuſos in vaſe operculato duos aut ternos pluresúe mēſes, donec herbæ vigeant, recondunt. Has inciſas, ligneo piſtillo per ſe tritas, quia ſimul ob lentorem & multitudinem teri facile nequeunt, cum oculis populi, & adipe coquūt, vt à nobis in contextu eſt expreſſum.

VNGVENTVM * E [a] CITRIIS.

* *Citrinum.*

Eiuſdem.

VI.

ADliuores & lentigines faciei à mulieribus, ac cicatrices, faciendas & dealbandas, à ſole factas vſtiones, impetigines, ac puſtulas à ſalſa pituita in cute apparentes, & in oculis ruborem. Habent enim aliquam detergendi & inſignem exiccandi vim. Capit [b] borachij, drach. duas. [c] Succi ſemperuiui, drach. vnam. Coràllij albi, vnc. dimidiam. [d] Amianti, [e] vmbilici marini, tragacanthæ, amili, criſtalli, [f] Antalij, Dentalij, thuris albi, nitri, añ drach. tres. Marmoris albi puri, drach. duas. [g] Ceruſſæ præparatæ ex dracontio, vnc. vnam. [h] Ceruſſæ alterius præparatæ ex plumbo, vnc. ſex. [i] Adipis ſuilli recentis, ſalis expertis & puri, lib. vnam. Seui caprini, vnc. vnam, & dimidiam. Adipis gallinacei, vnciam vnam. Terantur omnia ſimul, excepta borace, in mortario, in tenuiſsimum puluerem. Adipes & ſeuum ſimul eliquentur in duplici vaſe. [k] Eliquatis, & per tenue linteum colatis, trita omnia inijciantur, & probè ridicula ſubigantur. Subacta imponantur citrio vni, aut duobus aut pluribus, & coquantur ebullitione vna. dein rurſus in lebetem conijciuntur: & additur illis, borax ſeorſim tenuiſsimè trita: ſubacta probè, reponuntur in vaſe.

ANNOTATIONES.

E citrijs. *Citrinum vnguentum.*
a E citrijs.) Quòd ea quæ compoſitionem eius vnguenti ingrediuntur, in citrijs ma-
lis coquantur, ita dictum eſſe conſtat. Pharmacopœi noſtræ ætatis vnguentum citrinum,
à colore nominant. Rectius illis citrium, aut citreum, à citrijs, vt diximus, appellaretur.
Borax. *Borachius lapis.* *Rubeta.*
b Borachij, drach. duas.) Manuſcriptus Græcus codex habet, λίθυ βοραχίυ, id eſt, lapidis
Borachij. Quapropter de ſententia Nicolai, ſumendus lapis ille erit, qui Borachius dici-
tur. Non eſt autem, niſi gemma quam fert in capite ſuo Rubeta, quæ Græcis φρῦνος, bar-
baris Bufo, Germanis Krotte dicitur. Rana verò hæc venenata, rubeta Latinis dicta eſt,
à rubis & vepribus, Plinio lib. 32. cap. 5. teſte, in quibus plerunque victitat. Hæc etiam in
nonnullis regionibus barbara voce Borax appellatur: vt Boracis vox hoc loco ambigua
ſit. Nam vel rubetam ſignificat, quæ in capite fert gemmã, quæ ab ea denominationem ca-
Borachia gemma.
piens, Borachia latinis, Germanis Krottenſtein dicitur: & hic à Nicolao innuitur. Hæc
gemma colore interdum in candido fuſca eſt, interdum in medio cæruleum habet ocu-
lum. Nonnunquam nigra, & maculis liuentibus notata eſt hæc rubetarum gemma. In-
terdum virides, nonnunquam verſicolores eiuſmodi gemmæ ſunt. Aliquando in ijs for-
ma rubetarum apparet, ſparſis pedibus. Geſtantur in annulis à principibus, quòd veneno
præſente colorem ſuum mutet, & quaſi ſudans guttas emittat. Hinc ſatis apparet, inter
hanc gemmam & venena, naturalem quandam eſſe ἀντιπάθειαν. Plinius ex ijs ranis lienem,
& efficacius cor, ipſarum venenis, quæ ex ipſis fiunt, auxiliari, literis mandauit. Hæc igi-
tur gemma, quòd fortè etiam ad exterenda cutis vitia vtilis ſit, huic vnguento inferenda
venit. Noſtri pharmacopœi per Boracem, Arabibus appellatam, aliam rem inaudiunt, ni-
Chryſocolla.
mirũ Plinio Santernã, Chryſocollam facticiã recentiorib: dictam. Nam hanc etiã barbara
voce Boracem officinæ nominant, vt libro primo huius Operis dictũ eſt. Hæc verò, vt ibi-
dem expoſuimus, gemina exiſtit, natiua & facticia: vtraque habet calefaciendi, diſcutiendi,
expurgandi, exterendiúe & exedendi facultatem, adeò vt hoc nomine etiam huic vn-
Cordus errat.
guento ſine errore indi poſsit. Cordus perperam legit, vnc. duas pro drach. duabus. No-
tat me hoc loco Franciſcus Alexander: atqui nullo planè candore, quòd aliter in Myrepſo,
aliter verò in 2. de compoſitione medicamentorum libro Borachij vocem interpretatus
ſim. Quaſi verò ſecundæ cogitationes prioribus non ſint meliores. Quum Myrepſum ce-
leriter admodum conuerterim, vnà feſtinanter etiam paſsim annotationes adieci, ita
vt de illis abundè cogitare tũ integrũ non fuerit. Quæ verò hîc de Borachio annotaui, nõ
puto me inutiliter dixiſſe. Sed mordet perpetuò Franciſcus, vbi morſu abſtinendũ ei erat.
Succi ſemperuiui.
c Succi ſemperuiui.) In omnibus tum Græcis tum latinis Nicolai codicibus, legitur
Caphuræ. Nos verò, vt antea multis in locis, ita hîc quoque hanc è contextu ſuſtulimus:
quòd non ſit frigida, quemadmodum cum nonnullis Arabibus credit Nicolaus, ſed calida. Etſi in præſentia, ſi quis ea vti velit, non prohibeo, quòd diſcutiendi, exiccandi, & ex-
tergendi vim habeat: tamen præſtat ſuccum ſemperuiui vſurpare, quòd vnguentum hoc
ad rubores oculorum præſertim commendetur: ad quos ſanandos, Semperuiuum, vtpo-
te quòd non ſolum deſiccat, ſed & refrigeret, commodius exiſtit. Et dubium non eſt, Ni-
colaum, Caphuram huic compoſitioni, vt medicamentum frigidum & ſiccum, inſeruiſ-
ſe: quale quum non ſit, præſtat pro ea ſuccum ſemperuiui vſurpare.
Cordi error.
d Amianti.) Ita enim legendum: quum Græcè ſit ἀμιάντυ: non vt habent Latini codices,
quos etiã Cordus ſecutus eſt, Amenti dulcis. Quippe incerti ſunt omnes ferè, quid Amen-
tum

um du lce ſignificet, Platearius tamen in ſua explanatione Antidotarij Nicolai ſcribit, hunc eſſe lapidem candidiſsimum, eboris inſtar. Ille verò, quum dulcis ſit, in hoc vnguento locum habere nequit, quod illud abſtergentia maximè medicamenta requirat. Hic lapis nonnullis Entalium appellatur, & ab Entali, cuius paulo pòſt ſeparatim mentio ſit differt, vt paulo pòſt, plenius dicemus. Etſi enim Cordus exponit Gypſum, tamen id facit nullo autore. Neq; enim vllus vel veterum, vel recentiorum, Gypſum dulcis diſcrimine diſtinxit. Amiantum itaq; lapidem vſurpent pharmacopœi, qui non eſt niſi ſciſſilis ille, & friabilis lapis, quem officinæ hodie Alumen plumoſum vocant, vt libro primo fuſius diximus.

Amiantus.

e *Vmbilici marini.*) Lapis eſt exiguus, coloris inferna ſui parte candidi, ſuperna rubei, in littore maris repertus: & in altero ſuó latere, ſuperno nimirum, hominis, puellarum maximè formoſarum, vmbilicũ referens, vnde etiam illi nomen inditum eſt: in altero aũt planus, niſi quòd lineas, veluti in domunculis ac teſtis cochlearum ductas in gyrum obtinet. Vocatur autem non ſolum Vmbilicus marinus, ſed & Veneris Vmbilicus, à formoſarum, vt dictum eſt, puellarum Veneriq; ſimilium vmbilico, quem refert. Barbari Belliculos nominant. Ad quod nomẽ Nicolaus noſter reſpexit, qui habet, βελίκοι θαλάσσιοι: ita vt potius Belirícus, quàm Belliculus, barbaris hic lapis appellandus veniat. Germani magis ad formam eius quæ fabam exprimit, & locum in quo inuenitur, reſpicientes, Meerbonen, quaſi maris fabam, vocant. Fertur puellis gratiam conciliare hic lapis. Hodie pueris argento & auro incluſum, pro amuleto appendunt mulieres. Plura de eo in noſtris ſuper nonum Galeni de ſimplicibus medicamentorum facultatum commentarijs.

Vmbilicus marinus. *Vmbilicus veneris.* *Belliculi.*

f *Antalij Dentalij.*) Sunt voces barbaræ, quibus etiam Nicolaus vſus eſt. Habet enim, ἄνταλι, τένταλι. Alij latinius enunciant, Antalium, & Dentalium. Quid autem vtrunq; ſit, libro primo huius Operis, cap. 15. copioſe explicauimus, vt non ſit opus hic repetere. Hinc tamen planum eſt omnibus, Antalium & Dentalium ab Entalio quibuſdam pharmacopœis appellato, quod lapidis genus eſt, atq; Plateario, alijsq; nonnullis amentum dulce vocatur, vt paulo antè diximus, diuerſum eſſe, aliàs Nicolaus vnius medicamenti bis, quod abſurdum eſſet in vna compoſitione, mentionem feciſſe.

Antali Dentali.

g *Ceruſſæ præparatæ ex Dracontio.*) Latini codices Nicolai habent Gerſæ, alij Ierſæ ſerpentariæ. Videtur autem vtraq; dictio è voce Ceruſſa nonnihil deprauata eſſe deflexa. Ex hoc autem Nicolai loco omnibus palàm ſit, Ceruſſam illi eſſe duplicem. Vnam, quæ ſit ex Dracontio, ſiue ſerpentaria vera. Eam autem ψιμμύθιον, id eſt, fucum vocat: quòd ea Ceruſſa mulieres ad conciliendam formam, & nitorem faciei inducendum vtantur: vt ψιμμύθιον hoc loco generalis vox ſit ad omnem fucum. Fit autem hæc Ceruſſa hoc modo. Radices dracunculi maioris, aut in eius penuria Ari, vere collectæ, repurgatæ, & ad ſolem ſiccatæ, ſubtiliſsimè tritæ, macerantur in ſtillaticij liquoris roſarum, vnc. quatuor. Dein inſolatæ in vitrea patina, linteolo tecta exiccantur. Poſtea ſecundò tantum liquoris ſtillaticij affunditur, & ſimili modo exiccatur. Tertiò rurſus tantum prædicti liquoris affunditur. Sunt qui ſæpius id faciant. Vltimò ſiccata farina, cum vino odoro in paſtillos digeritur, & ad vſum reponitur.

Ceruſſa præparata cum Dracontio. *Ceruſſa duplex Nicolao.* *Conficiendi fuci modus ex Dracunculo.*

h *Ceruſſæ præparatæ ex plumbo.*) Scilicet nigro: quæ ob id Ceruſſa plumbaria nominatur. quæ altera eſt Nicolai Ceruſſa, de qua copioſe lib. 1. huius Operis cap. 17. diximus.

Ceruſſa plumbaria.

i *Adipis ſuilli, &c.*) Horum adipum pondera in Græco exemplari Nicolai non fuerunt expreſſa. Adiecta igitur ſunt à nobis è Latinis.

k *Eliquatis.*) Et hoc loco manuſcriptus codex deprauatus eſt mirificè. Nos igitur Latinos ſecuti codices, hunc ſenſum verbis Nicolai affinximus. Sunt qui prædictis adipibus, quum liquantur, citrij mali cortices inijciunt, & illic integro menſe macerant. Quo facto, tandem trita omnia inijciunt, & ſubacta citrijs malis indita coquunt, & conficiunt, vt eſt in contextu expreſſum.

VNGVENTVM * NIGRVM, Eiuſdem.

** Fuſcum.*

VII.

Ad vulnera confert: ſiquidem in ijs carnem creat, putridamq; depaſcit. Accipit olei communis, lib. dimidiam, & vnc. tres. Ceræ puræ, vnc. duas. Colophoniæ, picis naualis, ſagapeni, vnc. vnam. Maſtiches, thuris, galbani, reſinæ, therebinthinæ, añ vnciam dimidiam. Olea cum cera, vbi ad ignem probè liquata fuerint, iniiciatur colophonia primùm, dein pix naualis, ſagapenũ, terebinthina, maſtiche, thus, & galbanũ, vnguentumq; refrigeratũ recondat.

VNGVEN-

VNGVENTVM a APOSTOLORVM.
Auicennæ.
VIII.

EFficax eſt ad vulnera & vlcera contumacia, item fiſtulas. Sordida vlcera emundat, perpurgat, exiccat, & deterget. Abſumit carnem mortuã, & amiſſam reſtaurat: duram emollit, & plagas ſanat. Recipit terebinthinæ, ceræ albæ, reſinæ, ammoniaci, añ drach. quatuordecim. b Aeris floris, opopanacis, añ drach. duas. Ariſtolochiæ longæ, thuris maſculi, bdellij, añ drach. ſex. Myrrhæ, galbani, añ drach. quatuor. Lithargyri, drach. nouem. Olei, ſi æſtas fuerit, lib. duas. Sin hyems, lib. tres. Bdellium, ammoniacum, & opopanaxin aceto, quod ſatis eſt, nocte vna macerantur: dein calefactis terebinthina permiſcetur, poſtea in oleo adiecta cera, & omnibus reliquis in puluerem tritis coquuntur, & in vnguenti formam redacta reponuntur.

ANNOTATIONES.

a *Apoſtolorum.*) Sic dictum volunt, quòd ex duodecim, quod numero fuerunt Apoſtoli, conſtet ſimplicibus.

b *Aeris floris.*) Quid ſit flos æris, libro primo diximus. Pro eo Aeruginem officinæ vſurpant.

VNGVENTVM * AEGYPTIACVM.
Ioannis Damaſceni.
IX.

** Alijs vnguentum de melle dicitur.*

VVlnera vetera & fiſtuloſa extergit, carnem excreſcentem & emortuam expurgat, ac vehementer exiccat. Habet æruginis, drach. quinq;. Mellis optimi, drach. quatuordecim. Aceti acerrimi, drach. ſeptem. Coquuntur omnia ſimul igne, quoad vnguenti conſiſtentiam nanciſcantur. Aliqui addunt thuris maſculi, drach. duas & dimidiam.

VNGVENTVM * AVREVM.
Eiuſdem.
X.

** Nonnullis vnguentum Regis nominatur.*

VVlnera, & plagas glutinat, ac curat. Capit ceræ flauæ, vncias ſex. Olei boni, lib. duas, & dimidiam. Terebinthinæ, vnc. duas. Reſinæ pineæ, & colophoniæ, añ vnc. vnam & dimidiam. Thuris, maſtiches, añ vnc. vnam. Croci, drach. vnam. Ceræ in oleo liquatæ, reſina, colophonia, & terebinthina affunditur, tandem reliquorum puluis adijcitur, & formatur vnguentum.

VNGVENTVM a AVREVM.
Nicolai Myrepſici.
XI.

RElaxat & aperit: ideo calculoſis & hydropicis maximè confert. Capit radicis malue ſylueſtris, phu, mei, añ vncias tres. Ariſtolochię longæ & rotundæ, helenij, pulegij, hyſſopi, artemiſiæ, pentaphylli, rutæ acori, lauri, b herbæ venti, roſmarini, chamædryos, ſaxifragi, zingiberis, aſparagi, ruſci radicis, & fœniculi, vncias duas. Seminis apij, iridis, libyſtici, granorum ſolis, petroſelini, ſeſelios, cardamomi, anethi, baccarum lauri, iuniperi, c lapathi, añ drach. quatuor, ſcrupulum vnum, grana duo. Seminis citrij, ocimi, ſinapi, vrticæ euphorbij, añ vnciam vnam. Adipis vrſini, & vulpini, olei laurini, petrolei, añ vnciam dimidiã. Floris iunci odorati, coſti, pyrethri, thuris, maſtiches, myrrhæ, añ drach. duas. Olei moſchati, vnciam dimidiam. Olei communis, & ceræ, quod ſatis eſt: fingatur vnguentum.

ANNOTATIONES.

a *Aureum.*)

a Aureum.) Ita hoc & præcedens ab auri precio, quòd præſtantiſsima ſint, appellata fuerunt. Quanquam præcedens hoc nomen à colore etiam ſuo, qui aureus eſt acceperit. Colorem verò hunc à Croco potiſsimum nanciſcitur. Et miror hoc Nicolai vnguentum hactenus non fuiſſe noſtris officinis vſitatum, quum tamen in calculo renum laudatiſsimum ſit. Hortor igitur, vt deinceps parari ſibi curent medici. Voluimus autem non ſolum hac de cauſa, quam nunc expoſuimus, mentionem facere eius vnguenti: ſed ideo etiam, vt illud è Græco codice emendatum haberent, quum in Latinis codicibus multis in locis ſit deprauatum. Græcus tamen codex nullo alio nomine vnguentum hoc appellat, niſi εἰς ὠταλγίαν θαυμαστόν, ad aurium dolorem mirabile.

b Herbæ venti.) Per herbam venti hoc loco Parietaria intelligenda venit, quæ hodie etiam, ob ſuam extergendi facultatem, maiorem in modum in renum calculo ab omnibus probatur. *Herba venti.*

c Lapathi.) Latini codices habent, lapidis lyncis. Qui ſanè ab imperito librario ob ſimilitudinem literarum cum Lapathi voce, aut à ſciolo quodam hic inſertus eſt, quòd lyncis lapis calculoſis mirificè conferre creditus ſit. Quod quidem de Lyncurio Græcorum (ſiquidem lapidem lyncis recentiores pro Lyncurio habent & vſurpant, quod non eſt niſi ſuccinum) rectè dicitur. Item de lapide etiam Belemnite, in quem nomen lapidis lyncis tranſtulerunt. Minimè autem de eo, qui hodie ſub hoc nomine in officinis proſtat: quem Phrygium eſſe lapidem, alibi demonſtrauimus. Proinde quum tanta ſit de lapide Lyncis apud medicos diſſenſio, nec eius Græcus codex hac in compoſitione mentionem faciat, prorſus omittendus erit: & Lapathi, ſeu Rumicis, vel (vt hodie appellant) Acetoſæ radices, quæ, Dioſcoride teſte, calculos veſicæ comminuunt, pro eo immiſcendæ erunt. *Lapathum.* *Lapis lyncis.* *Lyncurium.*

VNGVENTVM * a ALVVM SOLVENS. Eiuſdem. XII.

** Laxatiuū.*

ALuum ſoluit, ad ſtillicidium & difficultatem vrinæ, ac calculoſos vtile. Accipit ſucci *b* bryoniæ, ſucci ſcillæ, ſucci cyclamini, ſucci radicis *c* tithymali, ſucci radicis ebuli, ſucci corticis radicis ſambuci, *d* lactucæ, tithymali parui, ſucci chamæmeli, ań vnc. vnam. Violarum, ſucci cucumeris ſylueſtris, mercurialis, polypodij ſucci, laureolæ ſucci, *e* capilli veneris, *f* lathyridis, *g* elaterij, ań vnc. vnā. Dacrydij, vnc. dimidiā, & drach. vnam. Nucis *h* Indicæ, euphorbij, ań vnc. dimidiam. Succos & herbas probè tritas in olei lib. vnam, & dimidiam inijce, & illic diebus ſeptem ſinito. Octauo autem die eò vſque coquantur, donec ſucci abſumantur. Dein adijce ceræ albæ, lib. dimidiā. Fellis taurini, vnc. vnam. Poſtremò trita in puluerem inijce, & irrigata atque ſubacta in vaſe reconde.

ANNOTATIONES.

a Aluum ſoluens.) Vel vt hodie nominant, Laxatiuum. Actuarius lib. quinto methodi ἐπομφάλια eius generis medicamenta vocat. Nam illitum ventri imò, ac pubi, aluum deijcit. Stomacho autem inunctum vomitionem, mouet. Non fuit nobis prætereundum hoc vnguentum, quòd in Latinis codicibus ſit mirificè deprauatum, & quod eius vſus in ijs qui adeo delicati ſunt, vt purgantia medicamenta bibere auerſentur, neceſſarius ſit, & quòd ex facilè parabilibus conſtet. Iiſdem ferè rebus quibus vnguentū de Arthanita ſiue è Cyclamino maius Meſues conſtat, ideóque Hydropicis admodum vtile exiſtit. Vermes etiam necat, & educit, lienemque efficaciter minuit. Miſcetur quoque huius vnguenti exigua portio magno profectu infuſis apoplecticorum.

b Bryoniæ.) Latinus codex habet, Cucurbitæ agreſtis: quo ſanè nomine hodie Latinis non appellatur. quid igitur hac appellatione veniret, pauci pharmacopœi intellexerunt. Germani quidem Caninam cucurbitam nominant, Hundßkürbs: ad quam fortè appellationem recentiores reſpexerunt. *Bryoniæ.*

c Tithymali.) Maioris ſcilicet, quia paulo pòſt minoris faciet mentionem. Noſtri Eſulam maiorem vocant. Codex latinus mendoſe Anabulæ legit. eſt enim vox ex Tithymalo corrupta, vt omnibus patet. *Tithymalis.*

d Lactucæ.) In latino codice falſo legitur, Lactis. Lactucam autem aluum mollire, non tantum Dioſcorides, ſed & Martialis ijs verſiculis teſtatur: *Lactuca.*

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo Vtilis.

dd Chamæmeli.) Locum illum in Nicolao deprauatum eſſe mihi ſuſpitio eſt. Nam pro Chamæmeli, legendum eſſe videtur Chamæleæ. Quod ex vnguento de Arthanita fit manifeſtum, cuius compoſitionem Mezereon, quod non eſt niſi Chamælea, ingreditur. Niſi quis Chamæmelum, calculoſorum ratione inditum eſſe huic compoſitioni putet.

Capillus Veneris. *e Capilli veneris.*) Manuſcriptus Nicolai codex, quo nos in eo conuertendo autore vſi ſumus, deprauatè legit, κάπνιϊ βέρβερις, pro κάπιλλι βένερις. ſæpe enim græcis literis latinas exarare voces ſolet Nicolaus. Cæterum Capillus veneris, ſiue Adiantum, hîc non inijcitur vt aluum molliat. nam, Dioſcoride autore, illam potius ſiſtit: ſed vt, eodem & Galeno teſtibus calculos frangat.

Lathyris. *f Lathyridis.*) Cataputia minor hodie appellatur Lathyris.

Elaterium. *g Elaterij.*) Elaterium medicamentum eſt è fructu Cucumeris ſylueſtris factum. Quare paulo antè per Cucumeris ſylueſtris ſuccum, eum qui folijs eius exprimitur, intellexit. Et hic locus confirmare videtur ſupra in vnguentis agrippæ, & Aregon vocatis pro radice ſylueſtris maluæ, legendum eſſe ſylueſtris cucumeris.

Nux Indica. *h Nucis Indicæ.*) Latinus codex habet, Nucis vomicæ: & ſtatim interpretationem ſubijcit, id eſt, Caſtaneolæ Indicæ: vt inde palàm fiat, Nicolaum hîc, non de vomica nominata nuce, quæ magis per vomitum, vt appellatio eius oſtendit, quàm per aluum educit excrementa corporis: ſed de Indica loqui, vtpote quæ duplici nomine confert, & quia mouet aluum, & veſicæ lapidi exterendo conducat.

VNGVENTVM ALBVM. Eiuſdem.

XIII.

Ad malacutis à ſalſa pituita orta, puſtularumque eruptiones, confert, & pruritus carnis mitigat. Recipit ceruſſæ, vnc. vnã. Lithargyri, vnc. dimidiam. Thuris, drach. vnam, & dimidiam. Maſtiches, drach. dimidiam. Contuſa omnia ſimul fricantur cum roſaceo oleo, donec ad ſucci craſsitudinem redigantur. Dein adijcitur lac muliebre, & ſtillaticius roſarum liquor purus: & iuſto tempore conquaſſantur, vt ſucci craſsitiem nanciſcantur: dein reponuntur in vaſe.

ANNOTATIO.

Hoc vnguentum haud dubiè ad ſanandum pruritum è ſalſa pituita ortum, eſt accommodatiſsimum. Quare in vſum eſſe reuocandum cenſeo.

VNGVENTVM ALBVM. Rhazes.

XIIII.

Idem, non tamen tanta efficacia, præſtat. Habet ceruſſæ in ſtillaticio roſarum liquore lotæ, vnc. duas. Ceræ albæ, vnc. vnam. Olei roſacei, vnc. quatuor. Fiat vnguentum. Liquefacta cera cum oleo lento igne remouetur ſemper agitando: quumque refrixerit, ceruſſa tenuiſsime trita adijcitur, probeque agitatum vnguentum fit.

ANNOTATIO.

Dicitur hodie etiam vnguentum ceruſſa crudum: aut ſi coctum fuerit, emplaſtrum de ceruſſa. Nonnulli hodie alia ratione vnguentum album conficiunt. Siquidem alij adijciunt albumina ouorum, alij lithargyrum, alij caphuram: pro qua tamen ego ſubſtituendum eſſe ſuccum ſemperuiui, ob cauſam iam ſæpe dictam, puto. Exempla aliqua ſubijciemus, quibus ſi qui volent, vti poſſunt.

VNGVENTVM ALBVM COMMVNE.

XV.

Aduerſus vlcera, ſcabiem, & aduſtionem valet. Capit ceruſſæ, vncias tres. Olei roſacei, lib. dimidiam. Ceræ albæ, vnc. duas. Alba ouorum numero duo. Stillaticij roſarum liquoris, vncias ſex. Bene ſubactis omnibus, fiat vnguentum.

VNG. ALBVM CVM * LITHARGYRO.

** Quod reliquis magis ſiccat.*

XVI.

Accipit

ACcipit ceruſſæ, vnc. octo. Lithargyri, vnc. vnam, & dimidiam. Olei roſacei, ſtillaticij roſarum liquoris, añ libram dimidiam. Alba ouorum numero ſex. Subactis omnibus, fit vnguentum.

VNG. ALBVM CVM ᵃ SEDO.
XVII.

REcipit olei roſacei, vnc. tres. Ceræ albæ, vnc. vnam. Ceruſſæ, vnc. vnam, & dimidiam. Succi ſemperuiui, drach. duas. Alba ouorum duo, fiat vnguentum.

ANNOTATIO.

ᵃ *Cum ſedo.*) Seu ſemperuiuo. Alij, cum Caphura, ſeu Caphuratum nominant. Nos autem Caphura, vt medicamento frigido, non eſſe vtendum putamus. Alij variant pondera in hunc modum. Recipiunt olei roſacei, lib. vnam. Ceræ albæ, vnc. tres. Ceruſſæ, vnc. duodecim. Alba ouorum numero ſex. Succi ſemperuiui, drach. duas, & dimidiam.

VNGVENTVM * E POMPHOLYGE.
Nicolai Alexandrini.
XVIII.

AD exiccanda eryſipelata, vulnera ſordida, & ad ſananda vlcera tibiarum valet, aliarumq; partium vlcera caua implet, & ad cicatricem ducit, ac refrigerat. Habet olei roſacei, ceræ albæ, añ vnc. ſex. Succi fructus ſolani ſatiui, vnc. quatuor. Ceruſſæ, vnc. duas. Plumbi vſti & loti, Pompholygis, añ vnciam vnam. Thuris puri, vnc. dimidiam. Oleum cum Solani ſucco coquitur, ad ſucci conſumptionem. tunc adijcitur cera: qua liquata, reliquorum puluis tenuiſſimus admiſcetur, & in mortario ſubacta, ad vnguenti formam rediguntur.

** Thutia. Danda verò opera vt non Cadmia, ſed vera Pompholyx indatur, quæ è fornacibus facilè haberi poteſt, quemadmodum libro 9. de ſimpl. medica. facul. copioſè diximus.*

ANNOTATIO.

Summa fiducia vſurpari debet, quod nulli veterum compoſitioni cedat. Variant etiam nonnulli pondera in hoc deſcribendo vnguento Galenus lib. 2. ad Glauco. medicamentum ex Pompholyge & Solani ſucco cancro exulcerato adhibet.

VNG. ALBVM INFRIGIDANSVE
ᵃ Galeni.
XIX.

CApit olei roſacei, lib. vnam, & dimidiam. Ceræ albæ, vnc. ſex. Liquefiant omnia ſimul, dein cum aqua frigidiſsima, vel ſtillaticio roſarum liquore multoties lauentur, quoad albeſcant.

ANNOTATIO.

ᵃ Hoc quidem hodie alio nomine Galeni infrigidans ceratum nominatur, quod infrà etiam deſcribemus inter cerata. Confert autem illud quoq; ſub vnguenti forma in officinis proſtare. Quare verò ſic dictum ſit, & quæ eius ſint facultates, ibidem docebimus.

VNGVENTVM ᵃ COMITISSAE.
Guilielmi Varignanæ.
XX.

ABortum prohibet, hæmorrhoides ſiſtit, ac laxatos roborat renes. Recipit membranæ caſtanearum inter carnem & corticem mediæ, membranæ glandium inter carnem & corticẽ mediæ, membranæ quercus inter lignum & corticem mediæ, baccarum myrti, caudæ equinæ, gallarum, corticum fabarum, acinorum vuarum, ſorborum immaturorum ſiccorum, meſpilorum im-

maturorum exiccatorum, foliorum pruni ſylueſtris, radicum [b] glaucij, añ vnc. vnam, & dimidiam. Contuſa leuiter coquuntur in ſtillaticij plantaginis liquoris lib. octo, quoad dimidia pars conſumpta fuerit. deinde colantur, & in colatura lauantur nouem vicibus, ſemper aliquid de eo quod colatum eſt affundendo, ceræ nouæ, vnc. octo. Oleorum myrtini, maſtichini, añ lib. vnam, & dimidiam. Poſtea inſpergitur ſequentium rerum tenuiſsimus puluis, nempe membranæ caſtanearũ inter carnem & corticem mediæ, membranæ glandium eiuſdem, membranæ quercus inter lignum & corticem mediæ, gallarum, añ vnc. vnam. Cineris oſsium cruris bubuli, baccarum myrti, acinorum vuarum, ſorborum ſiccorum, añ vnc. dimidiam. Paſtillorum é ſuccino, vnc. duas. Fingatur vnguentum.

ANNOTATIONES.

a Comitiſſæ.) Sumptum eſt hoc vnguentum ex Varignana lib. 16. de curandis morbis ad menſtruorum ſuppreſsionem, & abortum prohibendum, quo in nobili quadam comite, quæ iam abortus periculum ſenſerat, & vteri magna imbecillitate conflictabatur, proſperè vſus eſt. Ex meris enim adſtringentibus compoſitum, locos muliebres firmat, vterum roborat, & renes laxatos conſtringit, ſi eo inungantur. Hæmorrhoides immodicè promanantes ſiſtit.

b Glaucij.) Codices omnes, quos ipſe viderim, habent Chelidonij. Tamen quum Chelidonium acrimonia multa præditum ſit, adeoq; à cæteris omnibus quæ compoſitionem præſentem ingrediuntur, plurimum diſtet: non video quomodo inter ea locum habere poſsit. Iudico itaq; Memithe ſcriptum fuiſſe, quam vocem imperitus quidam Chelidoniam eſt interpretatus, quum Glaucium ſignificaret. Mea igitur ſententia Chelidonium ex hoc vnguento prorſus tollendum erit: & pro eo Glaucium, aut radix Biſtortæ vel Tormentillæ, ſupponenda.

VNGVENTVM POTABILE.

XXI.

*ſperma ceti. DAturijs, qui ex alto ceciderunt: glutinat enim vulnera. Habet butyri recentis, ſalis expertis, lib. tres. Rubeę tinctorum, caſtorij, *floris maris, radicis tormentillæ, añ vnc. vnam. Bulliant ſimul in vino odoro, ad eius conſumptionem, ac formetur vnguentum.

VNGVENTVM ROSATVM.

Ioannis Damaſceni.

XXII.

PHlegmonas, eryſipelata, herpetas ſedat: capitis dolorem à calore ortum, ventriculi ac iecoris intemperiem calidam mitigat. Sic fit. Axungia porci probe lauatur nouies aqua calente, & toties frigida: deinde teritur cum ea portio æqualis roſarum rubrarum recentium, quæ marceſcant cum ea dies ſeptem: coquuntur, funduntur ue igni lento, & colantur. rurſus tantundem roſarum rubearum recentium cum ea tere, quæ dies etiam ſeptem cum ea marceſcant: funduntur, vt prius, & colantur. Tunc affunditur ſucci roſarum dimidium, olei, amygdalarum dulcium pars ſexta. Coquuntur igni lento, ad ſucci conſumptionem, & reponuntur. Si inter coquendum inijcitur parum opij in ſtillaticio roſarum liquore ſoluti, valentius fit.

VNGVENTVM BASILICVM MAGNVM.

Eiuſdem.

XXIII.

VLcera phlegmone carentia, præſertim partium neruoſarũ, tergit, carneq; implet. Capit ceræ albæ, reſinæ pini, ſeui vaccini, picis naualis, terebinthinæ, thuris, myrrhæ, partes æquales. Olei, quod ſatis eſt. In alio, Ceræ, vncias ſex, Picis, vncias tres, Aliorum, añ vnc. vnam, & dimidiam.

VNGVEN-

VNGVENTVM BASILICVM MINVS.
Eiuſdem.
XXIIII.

ACcipitreſinæ, picis, ceræ, añ. Olei, quantum ſufficit. Cera in oleo liquatur, pix & reſina trita inijciuntur, quibus liquatis igni auferuntur.

ANNOTATIO.

Hæc duo vnguenta conformia ſunt Baſilico tetrapharmaco veterum, quod inde appellatum eſt à mira efficacia Regale, & quòd ex quatuor cōſtet medicamentis. Pauli in ſeptimo, recipit ceram, reſinam, colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia. Galenus ſolius reſinæ meminit, non addita colophonia. Celſus taurinum aut vitulinum adipem memorat: cuius loco filius Meſuæ, & alij, oleum miſcent. Crebrò fit eius tetrapharmaci apud Galenum mentio, ideo nobis non prætereundum fuit. Calefacit, humectat, phlegmonis dolorem mitigat, ac pus (Galeno lib. 4. 5. & 13. The. metho. teſte) mouet. Cum eo idem eſt Macedonicum, ſolo thure (quod præterea æquale recipit) diuerſum. Magis itaq; ad maius Baſilicum accedit, in quod ichthyocolla, vt pleriq; faciunt, non inferenda: ſed, vt nos fecimus, terebinthina. *Baſilicum tetrapharmacum.* *Macedonicū.*

VNGVENTVM PECTORALE.
Noſtrum.
XXV.

DOlores thoracis mitigat, tuſsim ſedat, excreationem iuuat, & craſsiciem humorum attenuat. Recipit oleorum amygdalarum dulcium, chamæmeli, violacei, añ vnc. vnā, & dimidiam. Butyri recentis, in ſtillaticio violarum liquore loti, vnc. tres. Adipis gallinæ, anſeris, añ drach. duas. Mucaginis ſeminis lini, fœnigræci, añ drach. vnam & dimidiam. Radicum ari & iridis, tenuiſsimè tritarum, añ drach. vnam. Croci, drach. dimidiam. Ceræ albæ, quod ſatis eſt: fingatur vnguentum.

ANNOTATIO.

Varia eſt & multiplex vnguenti pectoralis vocati formula, cuiuis pro re nata parata. Nobis tamen viſa eſt hæc omnium eſſe optima, quod omnia quæ ad educendos è thorace craſſos humores ſunt neceſſaria in ſe complectatur. Vt hoc nomine in officinis ſuis paratam habere debeant pharmacopœi.

VNG. ADVERSVS SCABIEM.
Noſtrum.
XXVI.

HAbet terebinthinæ in ſtillaticio roſarum liquore lotæ, vnc. duas. Succi aurānciorum duorum. Vitellos ouorum numero duos. Butyri recentis, ſalis expertis, vnc. vnam. Olei roſacei, vnc. dimidiam. Commixtis omnibus, fiat vnguentum.

VNG. ADVERSVS SCABIEM.
Aliud.
XXVII.

CApit terebinthinæ in aqua roſacea lotæ, vnc. tres, & dimidiam. Axungiæ porcinæ, añ vnc. vnam, & dimidiam. Salis gemmę, drach. duas. Sulphuris viui, drach. tres. Aluminis vſti, plumbi vſti, añ drach. duas. Ceruſſæ, thuris, añ drach. vnam, & dimidiam. Lytargyri, drach. tres. Ceræ albæ, quod ſatis eſt: formeturq; vnguentum.

ANNOTATIO.

Hæc quidem duo vnguenta tutiora multo ſunt ijs quæ hydrargyron habent, cuiuſmodi multa ſunt pro vario officinarum numero diuerſa.

VNG. ADVERSVS LVMBRICOS.
XXVIII.

Accipit oleorum ex abſinthio, amygdalarum amararum, añ vnc. vnam, & dimidiam. Succi foliorum perſicæ, vnc. vnam. Farinæ lupinorum, cornu ceruini vſti, menthæ, gentianæ, centaurij minoris, añ vnc. dimidiam. Abrotoni, matricariæ, añ drach. duas. Aloës hepaticæ, drach. tres. Fellis taurini, drach. vnam, & dimidiam. Ceræ, quod ſatis eſt: fiat vnguentum, quo vmbilicus, & totus venter inungatur.

VNGVENTVM ADVERSVS PEDICVLOS.
XXIX.

Recipit ſeminis ſtaphyſagriæ, lupinorum, ſalis nitri, añ drach. tres. Ellebori albi, ſulphuris viui, abrotoni, abſinthij vulgaris, añ drach. vna, & dimidia. Argenti viui extincti, drach. duas. Auripigmenti, drach. vnam. Olei laurini, lini, añ vnc. tres, & dimidiam. Axungiæ porcinæ, vnc. duas. Aceti, drach. dimidiam. Fingatur vnguentum. Illitu pedunculos necat & extirpat.

VNGVENTVM AD SCABIEM.
Nicolai Myrepſici.
XXX.

Habet ſalis communis puri, vnc. vnam. Adipis ſuilli puri, drach. quinque. Thuris puri, drach. duas, & dimidiam. Lithargyri, drach. tres. Succi plantaginis minoris, ſucci fumariæ, añ vnc. dimidiam. Olei laurini, vnc. tres. Ceræ, vnc. vnam. Oleum & adipem ad ignem adiecta cera liquantur, deinde cum ſuccis bulliunt, quoad ſucci conſumuntur, poſtea reliqua tenuiſsimè trita inijciuntur, & fingitur vnguentum.

ANNOTATIO.

Huius vnguenti ideo mentio à nobis facta eſt, quòd nonnulli ipſum, præterito autore Nicolao, referant: & pro lithargyro argentum viuum, cuius hîc nullam mentionem fecit Nicolaus, ſubſtituunt. Vt igitur legitima eius in officinis extaret compoſitio, non omittendum eſſe putauimus. Pari modo Enulati vocati vnguenti quidam cõpoſitionem anonymam afferunt, quæ itidem eſt inter Nicolai compoſitiones vnguentorum poſtrema, quam etiam hoc nomine ſubijciemus.

Enulatum vnguentum.

** Enula.*

VNGVENTVM EX * INVLA.
Eiuſdem.
XXXI.

Itidem ad ſcabiem vtile eſt. Capit radicis inulæ bene lotæ, & cũ aceto coctæ, & bene tuſæ, lib. vnam. Axungiæ porcinæ, olei communis, añ vnc. tres. Ceræ nouæ, vnc. vnam. Argenti viui ſaliua hominis ieiuni extincti, terebinthinæ lotæ, añ vnc. duas. Salis cõmunis bene triti, vnc. dimidiam. Cera in oleo liquatur, deinde axungia, pòſt additur inula: dein argentum viuum & ſal, poſtremò terebinthina, & fit vngentum.

ANNOTATIO.

Nicolaus ex tribus tantum, nempe radice Inulæ, adipe ſuillo, & argento viuo componit hoc vnguentum: reliqua igitur omnia à poſterioribus ſunt adiecta, qui non niſi ex multis ſimplicibus compoſitis medicamentis delectantur. Sunt tamen qui argenti viui loco, ſalubriore conſilio, ſulphur addunt.

** Defenſiuũ, Barb.*

VNGVENTVM * REPRIMENS.
XXXII.

Accipit boli armenij, vnc. vnam. Terræ lemniæ, vnc. dimidiam. Sanguinis draconis, drach. tres. Olei roſacei, vnc. duas. Aceti, drach. ſex. Ceræ, vnc. tres. Commixtis omnibus fiat vnguentum.

ANNOTATIO.

* *Reprimens.*) Defenſiuum recentiores nominant, quod illitum partibus eas tueatur ac prohibeat ne aliquid ad ipſas confluat. Reprimendo enim fluxum ne quid ad illas decurrat, inhibet.

VNGVEN-

VNGVENTVM ª EXICCATORIVM.
XXXIII.

Recipitlapidis calaminaris vocati, terræ Lemniæ, añ vnc. quatuor. Lithargyri auri, ceruſſæ, añ vnc. tres. Succi * ſemperuiui, drach. duas. Ceræ, vnc. quinq;. Olei roſacei ex omphacino oleo facti, ‡ vncias duodecim. Formetur vnguentum. Lithargyros cum oleis aliquandiu ad ignem nutritur, cera dein liquatur, reliquorum puluis tenuiſsimus additur. * *Caphuram eiecimus.* ‡ *Oleum violaceum ſublatum.*

ANNOTATIO.

ª Alio nomine vocatur deficcatiuum rubrum. Efficax eſt ad ſcabiem humidam ex pituita putri & ſalſa: eam enim exiccat, & pruritum compeſcit.

VNGVENTVM * REFICIENS.
XXXIIII. * *Reſumtiuũ Barb.*

Extenuatos ſupra modum, & exiccatos reficit ac recreat. Hecticis ob id, & cibum non ſentientibus vtile. Thoracem quoq; dilatat, ideoq; aſthmaticis & ſuſpirioſis conducit. Habet olei violacei, vnc. ſex. Butyri recentis ſalis expertis, vncias quatuor. Axungiæ ſuillæ recentis ſalis expertis, gallinaceæ, anſeris, anatis, añ vnc. duas. ‡ Oeſypi, vnc. dimidiam. Mucaginis tragacanthæ, ſeminis cotoneorum, lini, & altheæ, mucaginis gummi Arabici, añ vnc. vnam. Ceræ albæ, vnc. quinq;. Commixtis omnibus formatur vnguentum. ‡ *Hyſſopi humidi Barb.*

VNGVENTVM * TRIPHARMACVM,
Ioannis Damaſceni.
XXXV. * *Nutritum, Barb, & de lithargyro nutrito.*

Rodeſt ſcabiei, & ª cutis vlceribus. Capit lithargyri tenuiſsimè triti, vnc. tres. Aceti, vnc. vnam, & dimidiam. Olei roſacei, ‡ quod ſatis eſt. Teruntur in mortario plumbeo ſine cera. ‡ *alij, lib. dimidiam.*

ANNOTATIO.

ª *Cutis vlceribus.*) Pruritum & deſquamata iuuat, ſiccat ſine morſu, carnem creat, & cicatrice inducit, cruentaq; glutinat. Lithargyros nanq; vino aut aceto tritus & ſiccatus vulneribus medetur, quæ ob humiditaté vix cicatrice clauduntur. Galenus lib. 1. de compoſ. medica. general. capitibus 6. 7. 8. & 9. lithargyrum vino & oleo, aceto & oleo, item aqua & oleo temperat in mollioribus naturis, paratq; emplaſtrum ex lithargyri parte vna, olei & aceti duplo maiore portione. Coquit omnia, donec omnino combibitum fuerit oleum, acetum verò expiraſſe videatur, nec iam inquinet, & nigro ſplendeat. Oleum autem accipit vetus, quod multo magis exiccat, acetum acerrimum pellucidum, vinum non aquoſum. A tripharmaco hoc Meſues alia re non differt, quàm quod plus habet aceti & olei. A nutrito autem, quod in illa cruda eſt materia, vnde non ita ſiccat. Potentiſsimè Galeni emplaſtrum ſiccat, vlcera curatu difficilia ſanat, fiſtulas quæ nondum callum contraxerunt, eoq; parotidas iudicatorias quibus iam fiſtula ſucceſsit, in pueris ſanauit.

VNGVENTVM * CYCLAMINI MAIVS.
Eiuſdem.
XXXVI. * *Arthanitæ.*

Illitum ſtomacho, vomitu purgat: hypogaſtrio autem inunctum, aluum deijcit: ob id hydropicos mirè iuuat, ſeroſum excrementum largè vacuando. Vermes quoq; necat & educit. Adhibetur ijs, qui purgans medicamentum ferre nequeunt. Accipit ſucci cyclamini, lib. tres. Succi cucumeris ſylueſtris, lib. vnam. Olei irini, lib. duas. Butyri vaccini, lib. vnam. Pulpæ colocynthidis, vnc. tres. * Polypodij, vnc. ſex. Euphorbij, vnc. dimidiam. Arida hæc tria teruntur, & macerantur in ſuccis & oleo, vaſe in vitreo anguſti oris bene obſtructo, diebus octo. Poſtea nono die lento igne coquuntur, & colantur. Colato adduntur ſagapeni, aur. quinq;. Myrrhæ, aur. duo. Prius autem hæc duo in ace- * *aliàs quatuor.*

 to, quod

to, quod ſatis eſt, diſſoluuntur. Coquuntur iterum, quoad ſucci abſumantur. Dein adde ceræ, vnc. quinq;. Fellis taurini, aur. quinq;. Feruefiunt ſimul, donec cera liquatur. Tunc inſpergitur paulatim puluis ſequens: nempe Scammonij, aloës, mezerei, colocynthidos, turpeti, añ aur. quinq;. Euphorbij, aur. duo. Salis gemmæ, aur. tres. Piperis longi, zingiberis, chamæmeli, añ aur. duo. Commixtis omnibus, fiat vnguentum.

VNGVENTVM CYCLAMINI MINVS.

Eiuſdem.

XXXVII.

Lienis tumores etiam ſcirrhoſos diſſoluit, & ſtrumas diſcutit. Recipit ſucci cyclamini, ſucci glutinoſi è radice filicis expreſsi, ſucci ebuli, añ vncias nouem. Succi ſummitatũ tamaricis, vnc. duas. Olei irini, lib. duas. Oeſypi, drach. quinq;. Hammoniaci, bdellij, añ drach. vnam, & dimidiam. Aceti, quod ſatis ad gummi vtriuſq; diſſolutionem. Ceræ flauæ, vnc. ſex. Corticum radicum capparis, vnc. vnam, & dimidiam. Spicæ nardi, vnc. dimidiã. Formatur vnguentum.

ANNOTATIO.

Si cyclamini radices recentes haberi non poſſunt, tunc ſumendæ radicum aridarum lib. ſex, & contuſæ coquendæ ſunt in aqua, ſuccusq́;, vt ex Glycyrrhiza, eliciendus.

VNGVENTVM EX ALABASTRO.

Incerti autoris.

XXXVIII.

Capitis, & oculorum potiſsimum morbis, fronti, & temporibus illitum, item podagricis & articulorum doloribus confert. Habet olei roſacei, lib. vnam. Vini albi clariſsimi, lib. duas. Florum chamæmeli recentium, vnc. quatuor. Rutæ viridis, cymarum rubi, añ manipul. vnum. Foliorum fœniculi viridis, vnc. duas. Buliant lentum ad ignem donec vinum abſumatur, dein coletur, & adijciatur ceræ liquatæ, vnc. tres. Poſtremò vbi ab igne remota fuerint, adduntur alabaſtri exactiſsimè triti vnciæ ſex. Albumina ouorum numero duo, & commiſtis omnibus fiat vnguentum.

DE EMPLASTRIS, SECTIO DECIMASEXTA.

EMPLASTRVM [a] DIA CHYLON SIMPLEX.

Ioannis Damaſceni.

I.

POLLET aduerſus duriciem iecoris, lienis, ventriculi, & aliarum partium. Strumas quoq; diſcutit. Habet mucaginis ſeminis fœnigræci, ſeminis lini, & radicum altheę, añ lib. vnam. Lithargyri purgati plumbo & ſcoria, tenuiſsimè triti, lib. vnam, & dimidiam. Olei veteris clari, lib. tres. Lithargyrum & oleum diu & multum in mortario [b] lapideo, piſtillo ferreo ſubiguntur & miſcentur. Pòſt igni lento coquuntur ſpatha rudiculaùe ſemper agitando, donec liquetur lithargyrum, & craſſeſcat. Tunc ab igne amouetur, & paulatim frigeſcit. Interim mucagines parum ferueſiunt: ac poſteaquam per ſe coctæ fuerunt, paulatim lithargyro & oleo piſtillo ligneo permiſcentur. Poſtremò omnia ſimul ad iuſtam craſsitiem percoquuntur. Valentius reſoluit & maturat, ſi addatur [c] puluis iridis. Magis item erit anodynon, ſi mucago ſeminis

melíloti

meliloti acceſſerit. Præſtantius quoq; fiet, ſi loco olei cõmunis irinum, & chamæmelinum acceperit.

ANNOTATIONES.

a *Dia chylôn.*) Appellatur hoc emplaſtrum à lentis ſuccis, ſiue mucaginibus. Barbari medici, hodie facientes medicinam, Diaquilon, non ſine eruditorum riſu, nominant. Alio nomine Diachylôn ſimplex & cõmune, & album dicitur, propter lithargyrum & oleum aqua communi vel ſalſa diligenter lota. Albedinem verò ei addit ſal paucus initio extrahendæ mucaginis admixtus, pauca ſeminis fœnigræci copia, & coctio medioeris. Vtriuſq; nanq; immoderatus modus, flauum emplaſtrum facit.

Diaquilon ſimplex & album.

b *Lapideo.*) Si fieri poteſt, in mortario è duriſsimo lapide conſtructo ſubigantur. Hodie æreo maximè pharmacopœi vtuntur. Exemplo autem huius Emplaſtri, in alijs quoq; metallica prius oleo, vino, aceto, aut alio quodam liquore citra ignem nutriuntur, & in pila rudicula vel piſtillo continenter mota craſſeſcunt.

c *Pulnis iridis.*) Vnciam ſcilicet vnam in ſingulas libras. Sed tunc adijciendum cum illo puluere aliquod oleum.

EMPL. DIA CHYLON COMPOSITVM.

Incerti autoris.

II.

PHlegmonas ad ſuppurationẽ ducit, duritias emollit, & diſcutit, pusq; à rupta phlegmone abſtergit. Accipit mucaginis radicum altheæ, ſeminis lini, mucaginis membranæ inter corticem & lignum vlmi mediæ, mucaginis fœni græci, añ vnc. quatuor. Oleorum chamæmelini, liliacei, anethini, añ vnc. vnã. Ammoniaci, galbani, opopanacis, ſagapeni, añ vnc. dimidiã. Ceræ nouæ, vnc. viginti. Croci, drach. duas. Terebinthinæ, vnc. duas. Gummi in vino optimo diſſolutis, fiat emplaſtrum.

EMPL. DIA CHYLON MAGNVM.

Ioannis Damaſceni.

III.

SCirrhos emollit, & diſcutit. Recipit lithargyri puri, triti, & creti, lib. vnam. Olei irini, anethini, chamæmelini, añ vnc. octo. Mucaginis ſeminis lini, & fœnigræci, & ficuum pinguium, & vuarum paſſarũ, ſucci iridis, & ſcillæ, œſypi, *ichthyocollæ, añ drach. duodecim, & dimidiam. Terebinthinæ, vnc. tres. Reſinæ pini, ceræ flauæ, añ vncias duas. Formetur vt Diachylôn ſimplex, ſiue commune.

** Glutinis piſciũ, vulgò hauſenblaſen. Non eſt niſi venter piſcis cetacei. Dioſcoride autore. Is piſcis, Ichthyocolla quoque dicitur. Ex huius piſcis corio, quod glutinoſum eſt, & ex carne eiuſdem viſcida admodum & tenaci, & ex inteſtino ſiue mẽbrana interna longa glutinũ efficitur.*

ANNOTATIO.

Huic emplaſtro ſi acceſſerit bdellij, ſagapeni, ammoniaci, galbani, ſingulorum vncia vna, Diachylon gummatum vulgò vocatur, aut nigrum. Hoc inflammata & dura ſedando, molliendo, ac diſcutiendo magis eſt efficax, ideoq; magnum dicitur.

EMPL. DIA CHYLON PARVVM.

Eiuſdem.

IIII.

TVmores a calidos diſcutit & maturat. Habet lithargyri, vnc. ſex. Olei veteris clari, lib. vnam. Mucaginis pſyllij, vnc. quatuor. Mucaginis ſeminis hyoſcyami, vnc. vnam, & dimidiam. Mucaginis ſeminis lini, & radicis altheæ, añ vnc. duas. Fiat vt primum.

ANNOTATIO.

a *Tumores calidos.*) Præcipuè phlegmones duras. Efficaciſsimumq; eſt ad mulcendam intemperiem calidam, pſyllij & hyoſcyami ratione. Item ad ſiccandum & diſcutiendum lithargyri nomine & aliorum quorundam.

EMPLASTRVM E MVCAGINIBVS.

Incerti autoris.

V.

EMollit duritias omnes. Capit mucaginis ſeminis lini, altheæ, fœnigræci, membranæ inter corticem & lignum vlmi mediæ, añ vnc. quatuor, & dimidiam. Oleorum liliacei, chamæmelini, anethini, añ vnc. vnam, & dimidiam. Ammoniaci, galbani, opopanacis, ſagapeni, añ vnc. dimidiam. Croci, drach. duas. Terebinthinæ, vnc. duas. Ceræ nouæ, vnc. viginti. Fiat [a] emplaſtrum. Nonnullis Diachylon compoſitum dicitur.

ANNOTATIO.

a Fiat emplaſtrum.) Mucagines enim ipſæ, cortice vlmi inter corticem & lignum medio benè prius contuſo, oleis antea reſidentia purgatis, vel linteo ſine expreſsióne colatis in coquendo conſumantur. Quibus adhuc calentibus, cera minutim ſecta immittatur, & gummi aceto, vel chamæmeli & meliloti decocto ſoluta, & linteo colata oleo & ceræ calidis commiſceantur. Crocus tritus marmori aſpergitur, & manibus magdalias ducendo permiſcetur.

EMPLASTRVM DIA CHYLON.

Nicolai Myrepſici.

VI.

AD omnem phlegmonem ob duritiem factam confert. Dolores demolitur. Propriè verò podagricis, & arthriticis ſuccurrit. Accipit farinæ fœni græci, ſeminis lini, ptiſanæ, añ lib. dimidiam. Succi lenti radicis altheæ, viſci, lithargyri, añ lib. vnam. Ceræ, lib. dimidiam. Olei communis, lib. vnam, & dimidiam. Coquuntur oleum, lithargyrum, & ſuccus ebiſci, donec non inquinent, manusúe contaminent, dein reliqua adijciuntur.

EMPLASTRVM E BACCIS LAVRI.

Ioannis Damaſceni.

VII.

VEntriculi, inteſtinorum, iecoris, renum, veſicæ, vteri, & partium aliarum dolorem à flatibus aut frigida intemperie ortum, [a] placat. Recipit thuris, maſtiches, myrrhæ, añ vnc. vnam. Baccarum lauri, vnc. duas. Cyperi, coſti, añ vnc. dimidiam. Mellis [b] colati, quantum ad ea cõprehendenda ſufficit. Si autem cyperi vnc. vnam & dimidiã, & ſtercus capræ aut vaccæ ſiccum pondere omnium adijcias, ad hydropem fit mirabile.

ANNOTATIONES.

a Placat.) Præcipuè verò in colico dolore à flatibus & pituita calidum ventri ſalubriter adhibetur, aut infuſo ſupponitur, ad vnciam aut ſeſquunciam cum eorum quæ flatus diſsipant, & tenſionem remittunt decocto. Vſurpatur etiam in aſcite & tympanite ventri extenſum, vbi ſtercora ſicca, caprinum nimirum aut columbinum, receperit: tuncq́; mel largiore copia affundendum eſt, quantum ſcilicet omnibus excipiendis ſuffecerit, quod vtrobiq; calidum & liquatum potius quàm colatum eſſe debet, ne emplaſtrum æquo durius euadat.

b Colati.) Aliàs calidi, id eſt, liquati. Ipſum verò largius addendũ eſt, ſi ſtercora miſcentur, quantum ſcilicet omnibus excipiendis ſatis erit.

EMPLASTRVM E BACCIS LAVRI.

Incerti autoris.

VIII.

IDem quod præcedens poteſt. Habet foliorum rutæ aridorũ, drach. decem. Seminis ammeos, cari, dauci, nigellæ, cumini, libyſtici, origani, fœniculi, baccarum lauri, piperis nigri & longi, amygdalarum amararum, acori radicis, caſtorij, añ drach. duas. Opopanacis, drach. tres. Sagapeni, drachmas quatuor. Hæc trita melle cocto pondere omnium excipiuntur.

EMPL.

EMPL. VENTRICVLVM ET IECVR CALEFACIENS ac roborans.

Ioannis Damaſceni.

IX.

CApit ligni aloes, abſinthij, gummi arabici, maſtiches, cyperi, coſti, zingiberis, añ vnc. dimidiam. Calami odorati, thuris, aloes, añ drach. tres. Caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, galliæ moſchatæ, cinamomi, ſpice nardi, florum iunci odorati, añ drach. vnam, & dimidiam. Excipiuntur Miua aromatica. Vſus tempore, quum panno intenderis, [a] ſuffies ligno aloes.

ANNOTATIO.

a *Suffies.*) Quod hoc modo fit: Emplaſtro ſuper panno extenſo, lignum aloes minutatim inciſum, carbonibus ignitis imponitur: & manibus apprehenſum emplaſtrum ſic tenetur, vt accenſi ligni fumũ in ſe recipiat, & calefactũ tandem laboranti loco imponitur.

EMPLASTRVM E MELILOTO.

Eiuſdem.

X.

MOllit duritiem omnem ventriculi, iecoris, lienis, viſcerum, & [a] reliquarum. Accipit meliloti, vnc. ſex. Florum chamæmeli, ſeminis fœnigræci, baccarum lauri, radicis altheæ, abſinthij, añ drach. tres. Seminis apij, ammeos, cardamomi, cyperi, iridis, caſiæ, ſpicę nardi, añ drach. vnam, & dimidiam. Sampſuchi, drach. tres. Ammoniaci, drach. decem. Styracis, bdellij, añ drach. quinque. Terebinthinæ, vnc. vnam, & dimidiam. Ficuum pinguium, numero duodecim. Seui caprini, reſinæ, añ vnc. duas, & dimidiam. Ceræ, vnc. ſex. Olei ſampſuchini, & olei de ſpica, quod ſatis eſt. Aquæ cui melilotus, fœnumgræcum, & chamæmelum incocta ſunt, quantum ſatis erit aliorum infuſioni: commiſcentur, & ſecundum artem fit [b] Emplaſtrum.

ANNOTATIONES.

a *Reliquarum.*) Scilicet partium emolliendam, hypochondriorum tenſionem laxandam, flatusq́ꝫ reſoluendos. Vtimur eo igitur ad molliendum, attenuandum, diſcutiendũ, & calefaciendum, eſtq́ꝫ anodynum.

b *Fit emplaſtrum.*) Alij aliter componunt. A nonnullis ſeuum hircinum colatum, reſina, & cera in oleis liquantur, ficus pingues aut parum humectatæ probè tritæ per cribrum ſetaceum, aut mantile ſtamenúe cernuntur, & prædictis miſcentur. Dein ammoniacum, bdellium in aceto: ſoluuntur & colantur. Acetum nanqꝫ eſſentiæ tenuitate promptius iſta peruadit & diſſoluit, aqua verò ægrius. poſtea terebinthina, poſtremò vbi omnia refrixerint, pulueres treti herbarum, radicum, florum, aromatum, & ſimul cum ijs ſtyrax per ſe diligenter tritus, admiſcentur. Hæc cæteris, quas miſſas facimus, expeditior eſſe videtur: ideoq́ꝫ hanc indicaſſe vnam, ſatis ſit.

EMPLASTRVM TRIPHARMACVM.

Eiuſdem.

XI.

IDem quod vnguentum Tripharmacum poteſt. Recipit lithargyri ſubtiliſsimè triti, aceti, añ lib. dimidiam. Olei veteris, lib. vnam. Coquitur igne lento, ad craſsitiem.

EMPLASTRVM [a] OXYCROCEVM.

Nicolai Myrepſici.

XII.

AD oſſa contuſa, neruos, ac dolores, & ad omnem contuſum locum idoneum. Habet Croci, Picis naualis, colophoniæ, ceræ, ana [b] vncias duas.

duas. Terebinthinæ, galbani, ammoniaci, myrrhæ, thuris, maſtiches, añ vnciã dimidiam, drach. vnam, & dimidiam. Galbanum & ammoniacum coniiciuntur in acetum, & in eo per noctem macerantur, poſtridie liquantur igni, colantur: iterum coquuntur ad aceti conſumptionem, tunc pix naualis liquata & colata iniicitur, dein cera: qua liquata, colophonia: dein terebinthina, pòſt maſtiche, myrrha, & thus, tenuiſsimè trita, ſemper ſpathula mouendo. Cocta, vbi iam refrixerunt, funduntur ſuper marmor oleo inunctum, & crocus in puluerem tritus inſpergitur, ac ſubigitur, & fingitur maſſa.

ANNOTATIONES.

Oxycroceum cur dictum?

a *Oxycroceum.*) Sic dictum eſt ab aceto & croco, quę huius cõpoſitionem ingrediuntur.

b *Vncias duas.*) Pondera hæc planè habentur in græco Nicolai codice, quæ retinenda eſſe duximus. Latina exemplaria geminant pondera, ideoq; hic habent vncias quatuor, & paulo pòſt vnciam vnam, & drach. tres. Nihil autem refert, ſiue quis plus aut minus recipiat, modò proportionem legitimam ſeruet. Cordus hæc quintuplo plus accipit pondere, nempe vncias duodecim. Tamen in altero pondere proportionem non ſeruat, propterea quòd vncias quatuor ſumat.

Cordus.

EMPLASTRVM a APOSTOLICVM.

Nicolai Myrepſici.

XIII.

OMnes neruorum præciſiones & puncturas à ferro factas, à phlegmone arcet, cruentis vulneribus deſtinatum. Educit ſurculos, calamos, tela, & omnia venenata. Extrahit omnia aliena, in profundo corporis ſita. Facit ad abſceſſus, carcinomata, phygetla, & ceruicis dolores: ſtrumas, pernicioſa & maligna vlcera rumpit. Prodeſt ad duriciem lienis, influxiones articulorum, & defluxiones genuum. Valet ad eos qui à rabidis animantibus morſi ſunt, & quæcunq; diſcutere oportet. Capit lithargyri, vnc. duas, drach. vnam, ſcrup. vnum. Ceræ, colophoniæ, añ vnc. vnam, ſcrup. vnum. Ammoniaci, drach. duas. Galbani, myrrhæ, añ drach. vnã, ſcrup. vnum. Bdellij, drach. duas. Reſinæ pineæ, maſtiches, añ drach. quatuor. *Manne, thuris, añ drach. duas. Æruginis raſilis, drach. vnam, ſcrup. vnũ. Opopanacis, ariſtolochiæ longæ, drach. vnam, ſcrup. vnum. Olei veteris, vnc. duas. Tritum lithargyrum, & per cribrum tenuiſsimum excretum, coquitur cum oleo ad lentum ignem. Ærugo, poſtquam lithargyrum ad medietatem coctum eſt, iniicitur. Vbi ad iuſtam conſiſtentiam coactum fuerit, adiicitur cera & colophonia: vbi ab igne ſummotum fuerit, inſperguntur reliqua trita & cribrata. Opopanax autem, & galbanum vino diſſoluta, b poſtremùm adduntur.

** Thuris pollinis.*

ANNOTATIONES.

Apoſtolicum cur dictum?

a Hæc eſt Apoſtolici emplaſtri apud Nicolaum legitima compoſitio, quod ſic propter ſuæ facultatis efficaciam dictum eſt: & vt Nicolaus adijcit, ob ſpecierum numerum, qui duodecim apoſtolorum numerum æquat. Siquidem duodecim ſpecies, eius compoſitionem ingrediuntur, nempe 1 lithargyrum, 2 colophonia, 3 ammoniacum, 4 galbanum, 5 myrrha, 6 bdellium, 7 maſtiche, 8 manna, 9 thus, 10 ærugo raſilis, 11 opopanax, 12 ariſtolochia. Quapropter hinc apparet, alijs compoſitionibus quæ in latinis habentur codicibus multa acceſsiſſe, quæ numerum duodenarium plurimum excedunt, adeoq; apoſtolici nomenclaturam ſibi parum rectè vendicant. Quæ qualia, & quot ſint, ex ſequenti compoſitione, quam è latino Nicolai codice deſcripſimus, quæq; hactenus in officinis medicorum vſitata fuit, cognoſcetur.

b *Poſtremùm adduntur.*) Signum coctionis eſt, dum medicamenti pars aquæ frigidæ infuſa duratur, nec digitos attactu inquinat. Ita percoctum in aquam frigidam infunditur, quæ dum refrixit, manibus exprimitur, & ſuper marmor oleo laurino inunctum in magdalias efformatur.

EMPLASTRVM APOSTOLICVM.

Nicolai Alexandrini.

XIIII.

Accipit

ACcipit lithargyri, vnc. ſex. Ceræ rubeæ, colophoniæ, an̄ vnc. duas. Pro-poleos, viſci quercini, an̄ vnc. vnam. Ammoniaci, lapidis calaminaris, an̄ vnc. ſex. Maſtiches, thuris, mumiæ, an̄ vnc. dimidiam. Terebinthinæ, galbani, bdellij, myrrhæ, æris vſti, ſarcocollæ, [a] ſquamæ æris, dictamni, ariſtolochiæ rotundæ, [b] praſsij viridis, opopanacis, an̄ drach. tres. [c] Olei, quod ſatis eſt. Lithargyrum in tenuiſsimum redactum puluerem in oleo coquatur, & cum ſpathula agitetur, donec fiat maſſa purpurea, & non adhæreat manibus dum refrigerata tractatur. Ammoniacum, galbanum, & opopanax in vino per noctem macerentur, & poſtridie ad vini conſumptionem coquantur. Poſtea cera liquefacta & colophonia, dein maſtiche, thus, myrrha, bdellium, & alia trita in puluerem inſperguntur, poſtremò autem dictamnus.

ANNOTATIONES.

Huic compoſitioni nouem adduntur quæ in Græcis, & meritò quidem, modo nomen ſuum retinere velit, deſiderantur, vt eſt 1 propolis, 2 viſcum quercinum, 3 lapis calaminaris, 4 mumia, 5 æs vſtum, 6 ſarcocolla, 7 ſquama æris, 8 dictamnus, 9 praſsium viride. Quapropter ſi legitimo Apoſtolico vti velint pharmacopœi, id quod è duodecim duntaxat conſtat ſpeciebus, componant, non id quod è pluribus concinnatur.

a *Squamæ æris.*) In Latinis codicib. mendoſè legitur, Lapidis calcis. Error autem è Græcis parum rectè ſcriptis promanauit. λέπις enim χάλκυ ſcriptum fuiſſe videtur: quæ verba imperitus librarius in lapis calcis mutauit. Pari ratione calcecucamenon, deprauatè pro χαλκῦ κεκαυμένυ ſcriptum eſt in ijſdem codicibus.

b *Praſsij viridis.*) Per praſsium autem viride hic nō intelligenda erit, niſi ærugo, quam officinæ viride æris nominant. *Praſsium viride.*

c *Olei, quod ſatis eſt.*) Magnoperè enim videndum eſt, vt moderata olei copia nullum emplaſtro negotium faceſſat. Liberaliore nanque modo appoſitum, magnum temporis interuallum ad cocturam expetit. Parcius vſtionem facit, & priuſquam cætera quæ liquefieri debent apponantur, plus iuſto coit emplaſtrum & adhæſum facit. Iuſtus eſt olei modus, ſi ad Lithargyri pondo, olei ſeſquipondo addas. Aes vſtum quoque pro liberaliore aut parciore copia, emplaſtrum nigrum, aut rubrum reddit.

EMPLASTRVM ALBVM [a] COCTVM.
Simplex.
XV.

SVccurrit intertriginibus, & cutis deſquamationes auulſionesue, quacunque ex occaſione factis. Recipit olei communis, lib. duas. Ceruſſæ, lib. vnam, & dimidiam. Ceræ albæ, vnc. quatuor. Coquuntur ſecundum artem, & fiat emplaſtrum.

ANNOTATIO.

a *Coctum.*) Quia ſola coctura ab vnguento albo differt. Non ſecus vnguentum tripharmacum & tetrapharmacum cocturæ modo in emplaſtra tranſeunt. Dicitur alio nomine Emplaſtrum de ceruſſa.

EMPLASTRVM ALBVM COCTVM.
Compoſitum.
XVI.

HAbet ceruſſæ, vncias viginti. Olei communis, vncias decem. Maſtiches, vncias quatuor. Thuris, vnc. ſex. Terebinthinæ, vnc. vnam. Ceræ, vncias quatuor, fiat emplaſtrum.

EMPLASTRVM [a] CERONEVM,
Nicolai Alexandrini,
XVII.

AD dolo-

AD dolorem ſcapularum & thoracis à frigore ortum valet. Lienis duritiem remollit. Aquam inter cutem à frigida iecoris intemperie natam ſanat, & vteri vitijs ex eadem cauſa procreatis prodeſt. Lumborum, pudendorum, veſicæ, & renum frigus vi ſua calefaciente diſsipat. Oſsium fracturis, & luxatis commodat. In ſumma repellit, cõquit, mollit, carnesq́; procreat. Capit picis naualis colatæ, ceræ, añ vnc. duas, drach. tres. Sagapeni, vnc. duas. Ammoniaci, terebinthinæ, colophoniæ, croci, añ vnc. vnam, drach. tres. Aloes, thuris, myrrhæ, añ vnc. vnam. Opopanacis, ſtyracis calamitæ, galbani, maſtiches, aluminis, fœnigræci, añ drach. ſex. Styracis rubri, bdellij, añ drach. tres. Lithargyri, drach. vnam, & dimidiam. Sagapenum, ammoniacum, opopanax, & galbanum aliquantulum tuſa vino tecta per noctem macerantur. Dein ad vini dimidij conſumptionem coquuntur, tunc pix naualis benè colata admiſcetur, & ſpathula mouetur quoad liquefiat. Hac liquata, cera additur: qua fuſa, colophonia colata, poſtea ſtyrax piſtillo calido tritus fruſtatim imponitur: hinc maſtiche, thus, myrrha, bdellium, trita ac creta: aliquandiu pòſt inijcitur terebinthina, alumen, lithargyrum, fœnumgræcum. Percoctum, effunditur in aquam frigidam. Ab extracto, aqua omnis manibus exprimitur: dein cum puluere aloes ſuper marmor oleo laurino vnctum ſubigitur. Poſtremò cum croco in puluerem trito, manibus eodem oleo vnctis, finguntur maſſæ.

ANNOTATIO.

a Ceroneum.) Fortè Ceroma, à cera dictum eſt. Hoc emplaſtrum, vt ſequentia aliquot, quæ ad Nicolaum autorem referuntur, in Latinis duntaxat Nicolai Præpoſiti codicibus reperiuntur, quæ quum ſint hodie vſitata in nonnullis officinis, prætereunda nobis eſſe non putaui.

EMPLASTRVM DE IANNA.
Nicolai.
XVIII.

ACcipit ſuccorum apij, plantaginis, betonicæ, añ lib. vnam. Ceræ, picis, reſinæ, terebinthinę, añ lib. dimidiam. Formatur emplaſtrum hoc modo. In ſuccis reliqua tria nempe cera, pix, reſina, lento igni coquuntur, & continenter mouentur ad ſuccorum conſumptionem: poſtremò terebinthina miſta, ſemel aut bis ferueſit. Vtuntur eo Chirurgi in vlceribus & vulneribus ſordidis detergendis & glutinandis.

EMPLASTRVM GRATIA DEI.
Nicolai.
XIX.

REcipit terebinthinæ, lib. dimidiam. Reſinæ, lib. vnam. Ceræ albæ, vncias quatuor. Maſtiches, vnc. vnam. Verbenæ, betonicæ, pimpinellæ, añ manipulum vnum. Herbæ tuſæ ex vino albo valenti ſeu generoſo coquuntur ad tertiæ partis vini conſumptionem: colantur, herbarum ſubſtantia abijcitur. In colato, cera, reſina, [a] maſtiche coquuntur, ad iuſtam conſiſtentiam. auferuntur ab igne: additur terebinthina, ſpathula mouetur, & fit emplaſtrum.

ANNOTATIO.

a Maſtiche.) Satius ex cera & reſina in colato vini reliquo ad eius propè conſumptionem percoctis maſtichem addere, quod cocturam propter eſſentiæ tenuitatem vix ſuſtineat, poſtremò terebinthinam, hæc ſemel feruefacere, auferre igni: & vbi refrixerint, fingere in offas cylindrales. Vſurpant illud Chirurgi in ſolidandis & glutinandis vlceribus & vulneribus, ſordidis repurgandis, inflammatis leniendis, duratis emolliendis, neruorumq́; præciſionibus.

EMPLA-

EMPLASTRVM [a] DIVINVM.

Nicolai.

XX.

HAbet galbani, myrrhæ, añ vnc. vnam, drach. duas. Ammoniaci, vnc. tres. drach. tres. Opopanacis, maſtiches, ariſtolochiæ longæ, æruginis, añ vnc. vnam. Lithargyri, olei communis, añ lib. vnam, & dimidiam. Ceræ nouæ, vnc. octo. Thuris, vnc. vnam, drach. vnam. Bdellij, vnc. duas. Magnetis, vnc. tres. Lithargyrũ in oleo diu maceratur & nutritur, poſtea ad ſpiſsitudinem [b] coquitur. Dein additur cera minutim conciſa: qua liquata, aufertur ab igni: adijcitur galbanum, ammoniacum, opopanax, bdellium, ſi molle eſt, in aceto vel vino diſſoluta, & colata, & cocta: poſtea puluis myrrhæ, bdellij. ſi ſiccum eſt, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ, magnetis. poſtremò ærugo, ne ſi diu coquatur, [c] Emplaſtrum fiat rubeum.

ANNOTATIONES.

a *Diuinum.*) Hoc nomen à felicitatis ſucceſſu, quem in glutinandis vulneribus habet, meruit. Siquidem Chirurgi eo non ſolum cruenta & recentia, verumetiam vetera ac diuturna, malignoq́ humorum vitio fluida vlcera celeriter repurgant, implent, ac mirificè veluti ope diuina glutinant. Neruorum præciſionibus, ruptis, conuulſis optimè conuenit, ſurculos alto corporis infixos, & ſpicula euellit. Strumas & abſceſſus diuturnos diſrumpit.

b *Coquitur.*) Quæ ei ob olei paucitatem expedita eſt & facilis.

c *Emplaſtrum rubeum fiat.*) In permiſcenda ærugine magnus coloris habendus delectus eſt. Si enim giluum aut luteum emplaſtrum cupis, ſemiuſtam æruginem imponere oportet, aut conueniente coctura color ille petendus eſt. Poſtremo loco impoſita ærugo longiore coctione ruborẽ contrahit, eumq́ præſtantiorem ſi eius drachmas duas vel quatuor, dum coqui cœperit lithargyrus, immittas: reliquas verò eius drachmas percocto ferè medicamento addideris. Fuſcum demum, nec ita coloratum emplaſtrum facit ærugo tota poſtremo loco permiſta, quæ medicamento adhuc valde calido, ne ob eius ſolidiorem duriciem ægrius permiſceatur, indi debet.

EMPLASTRVM [a] GRISEVM.

Incerti autoris.

XXI.

DEſiccat, explet, vlcera, & iiſdem cicatrices inducit. Capit lapidis calaminaris præparati, vnc. vnam. Lithargyri, vnc. duas. Ceruſſæ, vnc. dimidiã. Tuthiæ, drach. vnam. Terebinthinæ, drach. ſex. Ceræ albæ, vnc. vnam, & dimidiã. Seui ceruini, vnc. duas. Thuris ſelecti, drach. quinq́. Maſtiches, drach. tres. Myrrhæ, drach. duas. Succi ſemperuiui, drach. vnam, & dimidiam. Formetur emplaſtrum, iuxta [b] artem.

ANNOTATIONES.

a *Griſeum.*) Alio nomine emplaſtrum de lapide calaminari nominatur.

b *Iuxta artem.*) Lithargyros trita aliquantulum oleo nutriatur, agitetur, modicè cocto cera liquetur, dein ſeuum ceruinum, quibus pauliſper refrigeratis, addantur terebinthina, & ſuccus ſemperuiui. Dein lento igni reddantur, & inſpergantur pulueres.

EMPLASTRVM VIRIDE.

Incerti autoris.

XXII.

ACcipit ceræ nouæ, reſinæ, terebinthinæ, añ vnc. quatuor. Thuris, maſtiches, æruginis, añ drach. tres. Fiat emplaſtrum [a] ſecundum artem.

ANNOTATIO.

a *Secundum artem.*) Ceræ liquatæ affunditur reſina, dein terebinthina, pulueres poſtea inſperguntur thuris & maſtiches, ærugo poſtremo apponitur. Sordida vlcera terget, purgat, & explet.

EMPL. BASILICVM MAGNVM.

XXIII.

VLcera phlegmones expertia, partium maximè neruoſarum, tergit, & carne implet. Recipit ceræ albæ, reſinæ pineæ, ſeuí vaccini, picis naualis, terebinthinę, thuris, myrrhæ, añ vnc. vnam. Olei, quod ſatis eſt: fiat emplaſtrum.

EMPL. E CRVSTA PANIS. Montagnanæ. XXIIII.

COnfert ad vomitum puerorum, & ijs qui cibum retinere nequeunt. Habet maſtiches, menthæ, ſpodij, corallij rubri, ſantalorum rubrorum & alborum, añ drach. vnam. Cruſtæ panis toſtæ, & in aceto per dimidiam horam maceratæ, vnc. duas. Olei maſtichini, citoniorum, añ vnc. vnam. Farinæ hordei, quantum ſufficit: formetur emplaſtrum.

ANNOTATIO.

Vulgare eſt, nec contemnendum remedium ad ſtomachi diſſolutionem, & ciborum reiectationem, huic perſimile, quod recipit offam panis vſtulati, vino Cretico, aut aceto intinctam & imbutam, puluere maſtiches, zingiberis, cinamomi, caryophyllorum, nucis moſchatæ, maceris aſperſam, & ori ventriculi appoſitam.

EMPL. AD BVBONES PESTILENTES. XXV.

CApit radicis dictamni albi, ariſtolochiæ vtriuſque, añ vncias duas. Scordij, anagallidis vtriuſque, coaguli leporis, fermenti, añ vnc. vnam. Galbani, ammoniaci, ſagapeni, aſæ fœtidæ, myrrhæ, piperis, ſinapi, añ drach. dimidiam. Ficuum pinguium, numero viginti vnum. Radicis iridis, ſtercoris columbini, añ vnc. vnam, & dimidiam. Axungiæ anatis, vncias duas. Sulphuris, vnc. dimidiam. Gummi diſſolutis in vino, reliqua cum melle & oleo veteri redigantur in emplaſtri conſiſtentiam.

DE CERATIS, SECTIO DECIMASEPTIMA.

CERATVM [a] LIQVIDVM. Galeni. I.

REfrigerat, ideoque febrib. ardentibus, eryſipelatis, & phlegmonibus, maximè pudendorum conuenit. Accipit ceræ albæ, & elotæ, vnc. vnam. Olei roſacei ex * omphacino facti, vnc. quatuor. Fiat ceratum in vaſe duplici: quod quum coiuit, & [b] refrigeratum eſt, multum diuque ex [c] aqua frigidiſsima, & poſtremò pauco aceto claro ſeu puro & albo ſubigitur.

** Crudo citra Galem.*

ANNOTATIONES.

Infrigidans Galeni.

a Liquidum.) Hodie infrigidans Galeni & ceratum album nominatur. Deſcribitur autem à Galeno lib. 10. Ther. Methodi, cap. 9. Et lib. 1. de Simpl. medicament. facul. cap. 6. & lib. 6. de Tuen. ſanitate. Quare Meſuæ filius rectè ad Galenum autorem refert. Supra vnguentum quoque infrigidans Galeni deſcripſimus, quod nomen accepit, quia conſiſtentia vnguento eſt finitimum.

b Refrigeratum eſt.) Mittendo ſcilicet vas, in quo ceratum eſt, in aquam frigidiſsimam, vt Galenus docet.

c Ex aqua

c Ex aqua frigidiſſima.) In mortarium paulatim affuſa tanta, quantum in ſe, dum mollitur ac ſubigitur ceratum, accipere poteſt. Quod ſi aceti admodum tenuis & clari paululum addideris, vtiq; magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentũ efficies.

CERATVM SANTALINVM.

Ioannis Damaſceni.

II.

PHlegmonas, & omnes intemperaturas calidas ventriculi, iecoris & aliarũ partium potentiſsime extinguit. Recipit roſarum, drach. duodecim. Santalorum rubrorum, drach. decem. Santali albi & flaui, añ drach. ſex. Boli armeniacæ, drach. ſeptem. Spodij, drach. quatuor. Succi ſemperuiui, drach. duas. Ceræ albæ, drach. triginta. Olei roſacei, lib. vnam. Fingatur ceratum.

ANNOTATIO.

In frequenti vſu eſt hoc ceratum hodie, ſed Vnguenti ſantalini nomine. Paratur autem hoc modo. Cera cum oleo in duplici vaſe liquatur: dein vbi refrigeratum eſt & eraſum, aqua frigida manibus aut rudicula diu agitatur, poſtea pulueres miſcentur. Et accipiendum hoc loco erit ſpodium officinarum, id eſt, ebur vſtum, ſiquidem Græcorum calidum admodum eſt, vt etiam Caphura, pro qua ſuccum ſemperuiui ſubſtituimus. *Vnguentum ſantalinum.* *Spodium.*

CERATVM STOMACHICVM.

[a] Eiuſdem.

III.

VEntriculum & iecur roborat: horum etiam dolorem à frigiditate ortum lenit, appetentiam excitat, & concoctionem iuuat. Habet roſarum, maſtiches, añ drach. viginti. Foliorum abſinthij aridorum, drach. quindecim. Spicæ nardi, drach. decem. Ceræ puræ, vnc. quatuor. Olei roſacei, lib. vnam, & dimidiam. Cera & oleum igne liquantur, mox ſtillaticio roſarum liquore aliquoties lauantur: dein iterum liquantur, & vino auſtero, ſucco cydoniorum, & pauco aceto lauantur: poſtea alia omnia in tenuiſsimum redacta puluerem, inſperguntur, & fit ceratum.

ANNOTATIO.

a Eiuſdem.) Falſò enim Meſues autoritate Galeno tributum eſt. Proximè ad Galeni medicamentum accedit. Aloës nanq; loco roſas, pro abſinthij ſucco, folia pro vnguento nardino, ſpicam cum roſaceo ponit, ſed exceſſu propè immodico.

CERATVM STOMACHICVM.

[a] Galeni.

IIII.

CApit vnguenti nardini optimi, ceræ odoræ, pinguis, & lotæ, añ vnc. vnam ſi hyems eſt: ſi verò æſtas, ceræ drach. ſeptem. Liquantur in vaſe duplici: refrigerato deinde, & eraſo, adduntur pulueres molliſsimi aloes & maſtiches, añ [b] drachma vna.

ANNOTATIONES.

a Galeni.) Ex lib. 8. de compoſ. medica. localium, & lib. 8. medendi methodi deſumptum. Ad oris ventriculi phlegmonem Galenus adhibet, & ad ventriculi imbecillitatem in fluore alui à cruditate nidoroſa, in quo caſu robur calidis adſtringentibus ipſi parti acquiritur. Hoc igitur ceratum Galeni ſtomachicum in noſtras officinas reducendum eſt, ſub nomine cerati calidi. Eſt enim alterum quod refrigerans licet voces, itidem 8. methodi deſcriptum, quod habet. Olei melini, ceræ albæ lotæ, vtriuſq; vnciam vnam. Hypociſthidis, ſemunciam. Fiat ceratum vt decet.

b Drachmam vnam.) Vel paulo amplius. Quod ſi maiore adſtrictione eſt opus, tantaq; ſit imbecillitas, vt cibum ſtomachus continere nequeat, maſtiche augenda ad ſeſquidrachmam, & omphacij drachma adijcienda. Nonnunquam etiam Abſinthij ſuccus admiſcendus erit, & quandoq;, vt etiam Hypociſthidis, aut Sumachij ſiue Rhois ſuccus.

CERATVM STOMACHICVM.
Noſtrum.
V.

ACcipit menthæ, abſinthij Pontici, roſarum, añ vnc. dimidiam. Cinamomi, cardamomi, ſpicæ nardi, nucis moſchatę, caryophyllorum, macis, galangæ, calami odorati, añ drach. tres. Lignialoes, cubebarum, añ drach. duas. Galliæ moſchatæ, drach. vnã, & dimidiã. Baccarum myrti, ſumachij, añ drach. vnam. Thuris, maſtiches, ſtyracis calamitæ, añ drach. duas. Ladani optimi, vncias tres. Oleorum roſacei, maſtichini, nardini, cydoniorum, abſinthij, añ vnc. vnam. Cum cera & terebinthina, quod ſatis eſt, formetur ceratum.

CERATVM AD RAMICEM.
Nicolai.
VI.

REcipit picis naualis, aloes, vnc. tres. Lithargyri, ceręrubeę, colophoniæ, galbani, ammoniaci, añ vnc. duas. Viſci quercini, vnc. ſex. Boli armenij, ſymphyti maioris, gypſi, ariſtolochiæ vtriuſq;, lumbricorum terræ, gallarum, añ vnc. quatuor. Myrrhę, thuris, añ vnc. ſex. Terebinthinę, vnc. duas. Sanguinis humani, lib. vnam. Pellis arietina, mox vbi detracta eſt, horis 24. coquitur: deinde expreſſa pelle, & abiecta, viſcum quernum in hoc iure diu coctum vbi fuerit, ab igne aufertur: additurq; terebinthina, lithargyros, colophonia: poſtea maſtiche, thus, myrrha, galbanũ, ammoniacum, lumbrici terræ. hinc ſymphytum maius, gypſum, bolus armenius. Igni tunc rurſus admouetur, & ſanguis humanus, ariſtolochia longa & rotunda, poſtremò aloë inijcitur, ſemper ſpatha ſeu rudicula agitando. tandem imponitur marmori, quod oleo violaceo inunctum eſt, & manibus ſubigitur. Dein biduo, aut triduo, in mortario continenter teritur.

ANNOTATIO.

Solenne eſt ad Enterocœlen, & inteſtinorum ramicem, & ab alijs inter emplaſtra recenſetur.

CERATVM AD RAMICEM.
Noſtrum.
VII.

HAbet picis naualis, colophoniæ, añ vnc. dimidiam. Maſtiches, thuris, añ drach. tres. Hypociſtidis, ſarcocollæ, acaciæ, añ drach. duas, & dimidiam. Opopanacis, bdellij, galbani, añ drach. tres, & dimidiam. Myrrhæ, drach. vnã. Serapini, drach. vnam, & dimidiam. Radicis conſolidæ maioris, gallarum, corticum mali granati, añ drach. duas, & dimidiã. Sumachij, balauſtiorum, lithargyri, añ drach. vnam, & dimidiam. Lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, boli armenij, añ drach. duas. Aloës optimæ, drach. vnam, & dimidiam. [a] Pilæ marinæ vſtæ, drach. vnam. Ariſtolochiæ vtriuſq;, añ drach. duas, & dimidiam. Mumiæ, drach. tres. Viſci querni, nucis cupreſsi, añ drach. vnam. Seui hircini, vnciam dimidiam. Gummi diſſolutis in aceto fortiſsimo, cum cera & reſina quod ſatis, fingatur ceratum.

ANNOTATIO.

a *Pilæ marinæ.*) Quid pila marina ſit, in altero noſtrorum de ſtirpium hiſtoria cõmentariorum tomo abundè docuimus. Bernardus Deſſennius prorſus ignorat quid ſit, ideoq; ſibi neq; de nomine, neq; de vſu eius conſtare quicquam fatetur. Eodem autem quo Ariſtolochia nomine Ceratum hoc ingreditur, nempe vt extergat. Fieri enim non poteſt vt vulnera glutinentur, niſi ſint medicamenta quę ſordes etiam, horum glutinationem prohibentes, extergant.

CERAE RVBEAE CONFICIENDAE modus.

ACcipit ceræ puræ, lib. tres. Terebinthinæ, qr̃. tres. Minij ſecundarij, vnc. nouem. Fiat cera rubea, in formulas ſculptas fuſa.

CERAE VIRIDIS FACIENDAE ratio.

REcipe ceræ, lib. tres. Terebinthinæ, quar. tres. Aeruginis æris, vnc. vnam, & dimidiam. Ad lentum ignem liquata miſcentur, & in formulas funduntur ſculptas ſpongia aqua imbuta humectatas.

CERAE FLAVAE.

CApe ceræ, lib. duas. Reſinæ bonæ, lib. vnam, vel qr̃. tres. Terebinthinæ, qr̃. vnam. Ad lentum ignem miſcentur.

ATRAMENTVM SCRIPTORIVM.

HAbet gallarum, lib. vnam, & dimidiam. Vitrioli, qr̃. tres. Gummi arabici, vnc. ſex. Aquæ & vini menſuras octo.

APPENDIX.

HAnc compoſitionem atramenti ſcriptorij quidam binis verſiculis perpulchrè complexus eſt, qui ſunt eiuſmodi:

Vitrioli quarta, media ſit vncia gummi:
Integra ſit gallæ, ſuperaddas octo Falerni.

Atq; hæc eſt vulgata, multisq; communis compoſitio. Dioſcorides in fine quinti habet alias, quas illic videre licet.

*

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COMPONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAMENTORVM RATIONE, Liber tertius: Leonharto Fuchſio medico autore.

PROOEMIVM.

QVVM in eo, qui præceſsit, libro omnium ferè hodie vſitatorum medicamentorum compoſitiones à nobis ſint traditæ, & annotationibus illuſtratæ: reliquum nunc eſt, vt qua ratione illis à medicis vtendū ſit, & quomodo ex earundem permixtione formulæ, quas barbari Receptas nominant, ſtruendæ ſint, exponamus. Quum autem eorum medicamentorum compoſitorū, quorum hodie vſus eſt, in vniuerſum duo ſint primaria genera, vnum, quod intra corpus ſumitur: alterum, quod extrinſecus corpori adhibetur, de priore quidem genere in hoc tertio agemus libro: alterius verò tractationem, ſequens ſibi vendicabit liber. Eius autem generis quod intra corpus ſumitur, variæ ſunt ſpecies. In quibus ſanè enumerandis, vulgi nomenclaturas aliquot immutauimus, partim quod barbaræ & ineptæ fuerunt, partim quod veterum appellationibus quæ puriores ſunt, & rei naturam nobis certius

Duo compoſitorum medicamentorum primaria genera.

exprimunt, & ob oculos ponunt, aſſuefacere iuniores medicos voluimus: vt tandem contemptis ſpretisq́ barbaris, veris & latinis vti diſcerent. Niſi enim aliquando veras medicamentorum nomenclaturas reducere inq́ vſum quotidianum reuocare incipiamus, metus eſt ne perpetuò rerum etiam caligine obruamur. Tamen ſi qui imperitiores in ijs intelligendis hærebunt, ad primum librum confugiant oportet: in quo paſsim latinis & græcis barbaras appellationes cõiunximus, ne vllus nos obſcuritatis alicuius autores fuiſſe meritò queri poſsit. Quamuis autem medicamenta quæ in corpus recipiuntur, compoſita varia ſunt, tamen nos vniuerſa viginti tribus ſpeciebus, hodie vſitatis, complectemur, quarum hæc ſunt nomina:

Species medicamentorum quæ in corpus ſumuntur.

1 Antidota propriè dicta.
2 Purgatoria medicamenta, liquida & ſolida.
3 Catapotia, ſiue pilulæ.
4 Vomitum elicientia.
5 Sacchara.
6 Condita.
7 Eligmata, vulgò Loch dicta.
8 Zulapia, vulgò Iulebia.
9 Succi medicati, vulgò Rob & Miuæ.
10 Serapia, vulgò Syrupi.
11 Decocta.
12 Pulueres, ſeu trituræ, Drangea, vel Tragea.
13 Paſtilli, vulgò Troſchiſci.
14 Glandes, barbaris Suppoſitoria.
15 Clyſteres.
16 Collyria, Arabibus Sieff.
17 Gargarizatus, Gargariſmiúe.
18 Dentifricia.
19 Peſsi, vulgò Peſſaria.
20 Errhina, Naſalia vulgò.
21 Apophlegmatiſmi, vulgò Maſticatoria.
22 Odoramenta, ſiue pilæ odoratæ.
23 Suffimenta, ſuffitusúe.

De quibus ſingulis eo, quo poſitæ ſunt, ordine diſſeremus, ab Antidotis exorſi.

DE ANTIDOTIS.

Caput I.

Antidota quæ?

MEdicamenta omnia quæ non foris admota corpori, ſed intra corpus aſſumpta vitijs medentur, Græci veteres, Galeno libro 1. de Antidotis teſte, antidota, ab ἀντὶ καὶ δίδωμι, quaſi aduerſus plurima morborum genera & vitia data, & fœminino genere Antidotos appellarunt. Vnde cephalica, ophthalmica, ſtomatica, arteriaca, ſtomachica, cardiaca, hepatica, ſplenica, nephritica, colica, & id genus alia quæ ab vſu nomina ſua habuerunt medicamenta, harum partium vitijs ſalubria, antidota dixerunt. In vniuerſum autem tres fuerunt illis, eodem Galeno atteſtante, antidotorum differentiæ. Horum enim quædam aduerſus letalia medicamenta, ſiue deleteria quæ aliquo malo fato ſæpe exhibentur, ac bibuntur dabantur. Quædam contra feras venenum iaculantes, ſiue virulentas. Quædam vitijs & affectibus ex prauo victu & humoribus vitiatis

Tres veteribus antidotorum differentiæ.

obortis ſuccurrebant. Nos paulo arctius Antidoti ſignificationem contrahentes, hac voce tantum medicamenta intra corpus recepta, quæ letalibus aduerſantur, quæ item dolores ſedant, ſomnum afferentia ac ſtupefacientia, præterea quæ imbecillo corpori, eiuſq; partibus parum firmis robur afferunt, intelligimus. Neq; enim commodior alia nobis occurrebat appellatio, qua à cæteris intra corpus aſſumptis medicamentis, illa ſepararemus. Quod ſi alicui hæc ipſa alio nomine appellare libet, nihil moramur. Nobis certe melior nunc in mentem non veniebat appellatio, qua illa à reliquis in corpus receptis diſcernere mus. Non me latet autem, recentiores vocare Antidotos aliâs confectiones, aliâs Electuaria, ſed non ſine confuſione lectoris. Nos igitur omnia quæ intra corpus ſumuntur medicamenta, & peculiaribus nomenclaturis donata non ſunt, Antidota, vt diximus, potius appellare, adiectis nunquam non, quæ illa ad certam ſpeciem coarctant, vocabulis, voluimus.

Antidotum quid appellemus.

DE ANTIDOTORVM LETALIBVS aduerſantium vſu.

Caput II.

NOnabre exordimur ab Antidotis, quæ letalibus aduerſantur: quòd nimirum illa triplicem promittant vſum, & eorum quæ letalibus repugnant, & eorum quæ contra ferarum venenum faciunt, atq; eorum quæ vitijs è prauo victu natis ſuccurrunt: vt ſunt Theriaca, Mithridatios, Eſdra, & id genus alia. Hinc eſt, quòd ab huius ætatis medicis confectiones Magnæ, non admodum ineptè nominentur. ſiquidem maiores, quàm cæteræ Antidoti, vires obtinent. Vt valde inepti ſint, qui hanc appellationem à magni nominis viris conſecutas eſſe arbitrantur. Igitur iam dicta Antidota, qui hodie medicinam faciunt, hac ratione vſurpant. Nonnunquam ſe ſolis, citra aliorum vel ſimplicium, vel compoſitorum medicamentorum adiectionem, vtuntur. Quod vt rectè faciant, illorum pondus, & (vt hodie vocant) Doſim, cognitam habeant oportet. Quæ qualis ſit, libro ſecundo eſt partim expoſitum, & paulo pòſt clarius explicabitur. Quanquã in ijs certa quantitas, vt etiam in alijs medicamentis, vtpote quæ pro ætatis, naturæ, temporum & morborum ratione varietur, præſcribi nulla poſsit, aut debeat. Non deſunt qui, vt eorundem Antidotorum inſuauitatem frangant, aut tegant, flores cordi familiares ſaccharo conditos, illis admiſcent, & ſerapio aliquo conuenienti excipiunt, in hunc quidem modum:

Confectiones magnæ.

Vſus.

℞. Theriacæ Andromachi,
Mithridatij antidoti,
Sacchari borraginis, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Meliſſophylli,
Echij. } añ drachmam vnam.

Excipe ſerapio ex acido citrij ſucco, & redige in conſiſtentiam iuſtam. Sunt qui prædictis Antidotis adijciunt ex ſimplicibus aliquot medicamenta cor roborantia, vt ex ſequenti patebit formula, quæ

℞. Mithridatij antidoti, drachmas tres.
Sacchari meliſſophylli, drachmam vnam.
Ramentorum eboris,
Seminis ſeſelios,
Ligni aloës. } añ ſcrupulum vnum.

Excipiuntur ſerapio ex acido ſucco citrij, vt prædictum eſt.

Alij iam dictas Antidotos, adiectis Bolo armenio, aut Lemnio ſigillo,

aliiſq; id genus venenis aduerſantibus medicamentis, ſtillaticijs congruentibus liquoribus diluunt, vt ex ſequenti manifeſtum fit formula, quæ

℞. Theriaces Andromachi, ſcrupulos duos.
Antidoti Mithridatij, ſcrupulum vnum.
Boli armenij, ſcrupulum dimidium.
Liquoris ſtillaticij roſarum, vncias duas.
Borraginis, } an̄ vnciam dimidiam.
Scabioſæ, }
Commiſtis omnibus, fiat potio.

5. Vſitatum præterea eſt, vt prædictis Antidotis vnum aut plura eorum medicamentorum, quæ Antidotum διὰ τεσσάρων conſtituunt: ita nominatum, vt præcedenti libro diximus, quòd è quatuor rebus gentiana ſcilicet, myrrha, ariſtolochia, & baccis lauri conſtet, admiſceantur. quemadmodum ea quæ ſequitur, formula oſtendit: quæ

℞. Antidoti Mithridatij, ſcrupulos duos & dimidium.
Theriacæ Andromachi veteris, drachmam vnam & dimidiam.
Gentianæ, }
Ariſtolochiæ longæ, } an̄ ſcrupulos duos.
Myrrhæ optimæ, }
Baccarum lauri, }
Excipiuntur ſerapio ex acido ſucco citrij, quod ſatis eſt.

6. Non ſolum verò ad letalia venena propulſanda prædictarum Antidotorum hodie vſus eſt: ſed & ad alia, vt diximus, corporis vitia, præſertim menſium ſuppreſsionem, aliis ſcilicet, quibus menſes euocandi vis ineſt, adiectis. vt ex ſequenti reſcripto patebit, quod

℞. Antidoti Mithridatij, drachmas tres.
Tripheræ magnæ, drachmas duas.
Antidoti hæmagogi, drachmam vnam.
Paſtillorum è myrrha, drachmam dimidiam.
Cinamomi, }
Caſiæ ligneæ, } an̄ ſcrupulos duos.
Rubiæ, }
Cum Serapio ex artemiſia excepta reponantur.

7. Saracenicæ tryphheræ vſus. Saracenicam vocatam Trypheram ad melancholica vitia vſurpamus, conuenientibus illi admixtis aliis tum compoſitis, tum ſimplicibus medicamentis, in hunc nimirum modum:

℞. Tripheræ ſaracenicæ, ſacchari bugloſſæ, & violacei, an̄ vnciam vnam, & dimidiam. Lætificantis Galeni nominati, vnciã dimidiam. Specierum dia pleres archonticôn, drach. vnam, & dimidiam. Corticum citrij, drach. vnam. Maceris, ſcrupulos duos. Epithymi, ſcrupulum vnum. Excepta ex acidi citrij ſucco ſerapio, in electuarij formam rediguntur.

Exhibendi modus. Cæterum non tranſeundum nobis ſilentio erit, Antidotorum omnium non eundem eſſe exhibendi modum, quòd nimirum cum iiſdem liquoribus haud prębeantur. Siquidem vel ex vino, vel aqua mulſa, vel ſtillaticio aliquo, vel alio quodam liquore, prout affectus ipſe exigit, dantur. proinde pro affectuum differentia congruum miſturæ liquorem inueniamus oportet, quemadmodum Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, & poſt hunc in ſuo de Compoſitione medicamentorum libro Actuarius, & Nicolaus Myrepſus docent. Porrò *Pondus & menſura.* pondere & menſura alias alia eodem Galeno in lib. de theriaca ad Piſonem autore, rectè vteris. Interdum enim fabæ Aegyptiæ quantitate danda, vbi nimirum exiguum ad Antidotorum coctionem interuallum erit. Interim verò auellanæ,

aut Ponticæ nucis magnitudine ſumes, quũ ſcilicet plus temporis ad gubernationem eorundem habiturus es. Hoc eſt, ſi parum temporis ad antidoti concoctionem ſuperſit, minus de eo exhibendũ erit, vt ſcilicet in breui hoc interuallo cõcoqui & alterari poſsit. Sin plus temporis ad eiuſdem gubernationẽ diſpenſationemúe ſuperſit, plus quoq; de illa exhibendum erit, quod ad alterationem eius copiæ ſat ſit interualli. In vſu certè Antidotorum anni tempus, & regio maximè inſpicienda erunt. Nam per æſtatem, præſertim theriaca, neutiquam præbenda. Quippe conſtitutione aëris calida, ex antidotis prædictis corpus calidius euadens offenditur. Quapropter hoc tempore, niſi impendens aliq̃d periculũ diuerſum nos iubeat, iam dictorum Antidotorũ nullus eſſe vſus debet. Conſideranda quoq; in eorundẽ vſu ætas erit. neq; enim ætate florentibus, & multo calore natiuo præditis, magna copia, & ſępenumero dãda ſunt, nec niſi ex aqua. His verò qui tranſacta iam iuuenta declinant, & ad ſenectam ſpectant, aut ætate confecti ſunt, & multum de prædictis Antidotis, & ſæpe, nõ ex aqua modò, ſed ex vino quoq;, pondere drachmæ vnius ſumenda ſunt, vt corporis virtus iam emarceſcens, & natiuus calor ferè extinctus, refocillari & accendi earundẽ beneficio poſsit. Pueris autẽ hæc medicamenta haud ſunt danda. Quippe horum magnitudo pueriles vires longè ſuperat, & corpus eorundẽ facile reſoluit, natiuumq; ſpiritum citò extinguit. In vſu præterea eorundem Antidotorum, theriacæ potiſsimum, vnicè conſiderandum erit, num probè cocta ſint. Nam longo tempore, plurimum autem duodecim annis, ad coctionem egent. Vigentiores autem validioresq; ſunt ab anno quinto, ſexto, ſeptimo: pręſertim in ijs qui à virulentis feris, aut rabido cane morſi ſunt, & medicamentis letalibus petiti. Hi enim omnes quũ grauem noxam ab ijs venenis acceperint, potentioribus Antidotis indigent. Deniq; Antidotos prædictas exhiberi oportet, quum is qui ſumit, pbè concoxerit, nec cibis grauatus fuerit. A ieiunis itaq;, minimè autem crudis, hoc eſt, appetente iam diluculo, id genus medicamenta aſſumenda veniunt. Quare ſaturis, niſi ſumma vrgeat neceſsitas, præbenda haud erunt. Neceſſitate verò impellente, & hauſto veneno expoſtulante, quauis diei hora exhiberi poſſunt: vt fuſius in libello de Theriaca ad Piſonem Galenus docet.

Antidotorũ concoctionis tempus.

Exhibitionis hora.

DE ANTIDOTORVM DOLOREM SEDANtium & ſtupefacientium vſu.

Caput III.

ABſoluta vtendi ratione Antidotorum, quæ letalium medicamentorum, aut virus iaculantium beſtiarum gratia ſumuntur: reliquum eſt, vt ad alterius generis Antidota, quæ ſcilicet malis ex praua victus ratione natis ſuccurrunt, iam progrediamur. Quum autem hæc ipſa varia ſint, vt præcedenti capite dictum eſt, primum quidem inter ea locum occupant quæ Græcis ἀνώδυνα & παρηγορικὰ, & πραΰντικὰ, & ναρκωτικὰ, Latinis verò dolorem ſedantia, & lenientia, & mitigantia, & ſtupefacientia appellantur. Sed differunt inter ſe ἀνώδυνα & ναρκωτικὰ. Anodyna enim propriè ea quæ partium exiſtunt tenuium, & non multo q̃ quæ moderata calidiora ſunt, appellantur. Proinde neceſſe eſt vt vacuent & diſcutiant, rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant, quicquid in partibus dolore vexatis aut humorũ acrium, vel lentorum, aut craſſorum, aut multorum meatibus infarctorum: vel etiam vaporoſi, vel craſsi, vel admodũ frigidi ſpiritus exitum cõmodum non inuenientis, cohibitum atq; incluſum eſt. Itaq; nihil prorſus adſtrictionis habeant oportet, ne ſi pars quidẽ laborans, aut etiam affectus ipſe expoſtulet. Vnde perſpicuum euadit, quòd interdũ affectum non iuuabunt, ſed dolorem tantũmodo mitigabunt, quando videlicet reuera Anodyna dicentur. Interdum verò etiam affectum ipſum adiuuabunt, & tum quidem facultatẽ habebunt duplicem, nempe Anodynã & ſanantem. Igitur Anodyna

Anodyna.

dyna proprie vocantur, quæ dolorem leniunt, tenui ſubſtantia, primi ordinis calefacientium: vel ita temperata, vt familiaritate elementorū naturæ partium conſentiant: qualia ſunt, oleum dulce, ætate medium, butyrū, œſypus, adipes, aqua tepida, lini ſemen, chamæmelum, fœnumgræcum: olea, chamæmelinum, amygdalinum è dulcibus amygdalis, & id genus alia. Quum verò varia ex illis medicamentorum genera conficiantur, nempe fomenta, cataplaſmata, decocta, & vnguenta, exempla ſingulorum è ſuis locis petenda veniunt. Cæterùm quæ Narcotica ſeu ſtupefacientia nuncupantur, temperamentum ſortiuntur, vel ſummè aduerſum ijs quæ reuera ſunt anodyna. Siquidem omnia corpus refrigerant, & ſenſum eò vſque ſtupefaciunt, vt ſi paulo liberalius ebibantur, mortem afferant. Horum compoſitionem plurimùm Opium ingreditur, hinc recentioribus Opiata nominantur. Galenus lib. 7. de Compoſ. medic. localium, cap. 5. duo quoque dolorem ſedantium medicamentorum genera facit. Vnum, quod veteres medici compoſuerunt ijs qui ſanguinem reijciunt, item ijs qui tabeſcunt: & ad alios dolores atque affectus, qui circa pulmones, arteriam, thoracem, aliasque corporis partes, exceptis tamen colicis, conſiſtunt: idque ἀνώδυνον appellauerunt. Alterum colicum nominauerunt, quod ſcilicet colico dolore laborantibus duntaxat adhibuerunt. Atque hoc priore vehementius fuit, vtpote quod vim prædominantem, ex multitudine refrigerantium medicamentorum habebat: vt ſunt, hyoſcyami ſemen, papaueris ſuccus, & radicis mandragoræ cortex. Primi autem generis medicamenta odoratorum, & vrinam cientium ſeminum (qualia ſunt cuminum, daucus, ſeſeli, apium, & aniſum,) miſtura conſtabant. Quod verò ad vſum Narcoticorum & ſtupefacientium attinet, ſciendum, ijs non eſſe vtendum, niſi vbi ab anodynis dolor ſedari nequit. Ob id vſus illorum perpetuò vitandus, niſi magna neceſsitas nos vt ipſis vtamur cogat. Nam corpora viuentium ſimile quid mortificationi ab omnibus quæ ex opio, mandragora, hyoſcyamo, & id genus alijs narcoticis conſtant medicamentis patiuntur: nimirum cauſis dolorem infligentibus, inſenſilibus factis. Et multi profectò qui talibus aſsiduè in podagra & oculorum doloribus vſi ſunt, ad immedicabilem frigiditatem particulas perduxerunt. Non igitur continuis diebus, ſed ex interuallis eiuſmodi medicamenta danda ſunt. Nec etiam ſtatim poſt mixtionē in vſum accerſenda ſunt narcotica & ſtupefacientia, ſed poſt ſex menſium, aut anni ſpatium. Præterea miſcenda illis ſunt calefacientia: partim vt vim eorum ſtupefactoriam vehementem nonnihil refrenent & obtundant, adeoque ſenſum minori detrimento ſtupefaciant: partim vt frigiditas altius penetret. Nam quum frigida per ſe tardi ſint tranſitus, admiſcentur calida, vt refrigerantium ſtupefactionem in altum deducere queant: qualia ſunt, caſtorium, crocus, caſia, & id genus alia. Cauendum etiā vnice, ne nartotica partibus ijs quæ principatū in corpore obtinent, verbi gratia, cerebro, cordi, pulmoni, iecori, ventriculo, & ijs ſimilibus adhibeantur. Præſtat quoque ea primùm forinſecus admo ueri, priuſquam intra corpus ſumantur. Pueris denique, ſenioribus & alijs imbecillioribus, frigidaque temperatura præditis, itemque grauidis ſeu vterum gerentibus ne applicantur. Cæterùm in vſu narcoticorū tribus attentum eſſe medicum oportet. Primò, vt ſenſum tactus obtundat & ſtupefaciat: ſecundò, vt nihil noxæ ex hac ſtupefactione in particula relinquatur: tertiò, quod eſt maximum, vt affectui ſuccurrat. Quæ tria Philo ille Tharſenſis diligenter in ſua Antidoto, quæ inſtar exempli, quod in cōponendis Narcoticis imitari debent medici, ab ipſo propoſita eſt, ſeruauit. Nam ex hyoſcyami, & omnium valentiſsimi opij mixtura, facultatis ſenſoriæ ſtuporem, & ſomnum torpidum inducere ac moliri voluit. Quo verò citius ſtupefacientia diſtribuerentur, & vniuerſum laborantium partium profundum penetrarent, calefacientia admiſcuit, pyrethrum, coſtum,

Narcotica ſeu ſtupefacientia.

Opiata.

Medicamentorum dolorem ſedantiū duo genera.

Anodynum.

Colicum.

Narcoticis quando vtendum.

Calefacientia miſcenda ſtupefacientibus.

Quibus partibus non adhibenda.

In vſu Narcoticorum tribus attentum eſſe oportet medicum.

Philonis Antidotus qualis.

ſtum, euphorbium, & piper: quæ noxios humores diſcutere, tenaces exterge-re, craſſos incidere, flatulẽtos ſpiritus attenuare & vacuare poſſunt. Porrò Antidotis narcoticis ſtupefacientibusq́ꝫ, medici hodie in hunc vtuntur modum. Interdum illis ſeorſim, & citra aliorum medicamentorum commixtionem, adiunctis tamen ſemper ijs quæ violentiam earundem frangunt & obtundunt, vtuntur: vt ex ſequenti patebit formula, quæ *Vſus narcoticorum.*

℞. Philonij, drachmam vnam.
Croci, } añ grana duo.
Caſtorij, }
Cum zulapio violaceo in vnitatem coëant.

Eſt quando eadem etiam vſurpant in ſiſtendo ſanguine, aut alui profluuio. Atq; tum quidem adſtringentes paſtillos illis commiſcent, & cum liquoribus conuenientibus, aut ſerapijs eiuſdem generis excipiunt: vt ex eo quod ſequitur reſcripto fit manifeſtum, quod

℞. Antidoti athanaſiæ, drachmam vnam & dimidiam.
Paſtillorum è ſuccino, } añ drachmam vnam.
E terra Lemnia, }
Lapidis hæmatitis, } añ ſcrupulos duos.
Radicis ſymphyti maioris, }
Cichorij, ſcrupulum vnum.
Serapij myrtini, quantum ad excipiendum ſatis erit.

Vtiliter etiam ijſdem Micleta commiſcetur, cum alijs eiuſdem farinæ medicamentis, hoc pacto:

℞. Micletæ, vnciam dimidiam.
Rob è ribes, drachmas tres.
Sacchari roſacei veteris, } añ vnciam dimidiam.
Diacydoniati citra ſpecies, }
Miuæ cydoniorum, drachmas duas.
Balauſtiorum, drachmam vnam.
Symphyti maiori radicis, drachmam dimidiam.
Serapij myrtini, quantum ad excipiendum ſufficit.

Nonnunquam purgantia quædam medicamenta compoſita illis admiſcentur, vt ſcilicet hac ratione non ſolum dolorem remittant, verumetiam vt humores noxios, adeoq́ꝫ ipſum affectum auferant, & è corpore tollant. Qui tamẽ modus hodie non valde vſitatus eſt, & pauci ſunt qui illum vſurpant. Eius tamen exemplum ſubijciemus, quod *Purgantia ſtupefacientibus commixta.*

℞. Diaphœnicôn, drachmas tres & dimidiam.
Antidoti indi maioris, drachmas duas & dimidiam.
Philonis, drachmam vnam.
Vini, quod ſatis eſt ad excipiendum.

Porrò ex ſtupefacientibus medicamentis dantur magna ex parte ſcrupuli duo, aut drachma vna. Veteres hæc ipſa ſummum nucis auellanæ quantitate ſeu magnitudine præbebant. Sumuntur veſperi, dum cubitum itur, ex vino, aut alio liquore congruente. *Pondus. Exhibendi tempus.*

DE ANTIDOTORVM SOMNIferorum vſu.

Caput IIII.

Somnifera, ſiue ſomnũ conciliantia, aut ſoporem molientia vocata medicamenta, Gręcis ὑπνωτικὰ dicunt. His medici magni doloris, aut vigiliarũ gratia vti cõſueuerunt. Interdum etiam in vehementiori ac violenta tuſsi, ne quis eius occaſio- *Somnifera quæ.*

occaſione conuellatur: vt nonnunquam in ſanguinis eruptione, & difficilibus deſtillationibus accidere ſolet. Cęterùm ad eorundem compoſitionem, qui hodie medicinam faciunt, vtuntur Serapio violaceo, è papauere, ſuccis aut ſtillatitijs liquoribus ſolani, lactucæ, portulacæ, & id genus alijs: vt è ſequenti formula patebit, quæ

℞. Serapij violacei, vnciam vnam.
E papauere, vnciam dimidiam.
Liquoris ſtillaticij lactucæ, Semperuiui, } an̄ vnciam vnam.
Solani, vnciam dimidiam.
Commixtis omnibus, fiat potio.

Interim Antidotum diacodiôn cum ſaccharo florum nymphææ, violarum, ac aliorum frigidorum medicamentorum permiſcemus, ac ſomniferum conficimus medicamentum: quod ſequens reſcriptum docet, quod

℞. Diacodiôn, vnciam dimidiam.
Sacchari nymphææ, Violarum, } an̄ vnciam vnam, & dimidiam.
Succi lactucæ, Portulacæ, } an̄ vncias duas.
Subacta in pila, inter ſe commiſcentur.

Solenne eſt, vt hodie facientes medicinã, vnguentis ex frigidis & ſtupefacientibus medicamentis confectis, ad conciliandũ ſomnum vtantur: vt eſt id q̃d

Vnguentum ſomniferum.

℞. Vnguenti populei, drachmam vnam, & dimidiam.
Olei violacei, drachmam vnam.
Seminis hyoſcyami, Corticum radicis mandragoræ, } an̄ ſcrupulos duos.
Opij, grana quatuor.
Croci, Caſtorij, } an̄ grana duo.
Ceræ quod ſatis eſt, fiat vnguentum.

Tempus exhibendi ſomnifera.

Potiones autem ſomniferæ, niſi aliud facere neceſsitas cogat, dantur veſperi, & cubitũ ituris. Eodem quoq; tempore vnguenta temporibus ſunt illinenda. Quòd ſi tamen dolorum aut vigiliarum vehementia, vt per diem ijs vtamur, nos vrgeat: vt cubiculum in qua æger decumbit, turba ac ſtrepitu omni vacet curemus, neceſſe eſt. Ablegata itaq; turba quæ ægrotanti moleſta eſſe poſſet, vnum aut alterum, aut plures etiam, citra tamen ſtrepitum, adeſſe ſatis erit.

DE ANTIDOTORVM ROBVR corpori adijcientium vſu.

Caput V.

Antidota roborantia.

ABſolutis primis duobus Antidotorum generibus, reliquum eſt, vt tertium, quod robur vniuerſo corpori, aut eius partibus adijcit aggrediamur. Hoc à nonnullis aromaticum, quod ſcilicet magna ex parte aromatis conſtat, nominatur. Quorum vſum vt rectius aſſequamur, ſciendum initiò erit, hæc bifariam hodie conſtrui: nempe liquida, vel ſolida. Liquida ſunt, quæ melle excipiuntur, & vulgò electuaria vocantur: ſolida contrà, quæ ſaccharo, & dicuntur confectiones. Ad quas cõficiendas mel optimum, ſi fieri poteſt, accipitur, tantumq; aquæ quantum neceſsitas exigit, adijcitur. Quo enim mel purius, eò minus aquæ opus eſt: dein coquatur & ſpuma ſubinde cochleari foraminulento plumbo albo obducto auferat tantiſper, donec iuſtã ſpiſsitudinem cõſequatur.

Liquida. Solida.

Cuius

Cuius quidem inditium eſt, ſi rudicula immiſſa, vel cochleari extracto & eleuato, inſtar fili aſsidue defluit, in fine verò quaſi abrumpitur filum, & ſuperior pars retrahitur, & conglobatur, donec ea quoq; diducta decidat. Vel gutta in ſolidum aliquod corpus lapideum, vel metallicum læue ſtillatur, quę ſi non defluit, aut inclinato iam dicto corpore non decidit, iuſtam conſiſtentiam nactũ eſt. Sin defluit, aut decidit, aquoſius iuſto eſt, ac diutius coqui debet. Mel coquitur vt purificetur, purum autem eſſe ſignificat ſpumæ abſentia. Species imponendæ vbi mediocriter refrixit mel, atq; impoſitæ piſtillo aut ſpatha miſceant, & cõmiſta in fictili vaſe denſo recondant. Quapropter principiò quantum mellis aut ſacchari in eorundem ſtructura ſit adijciendũ, nobis exponendum erit. Animaduertendũ igitur, vt in componendis & liquidis & ſolidis Antidotis roborantibus, ad librã mellis vel ſacchari, nonnulli accipiant vnc. tres ſpecierum, ita vt ſit quadruplum mellis aut ſacchari ad ſpecies. Alij triplum tantum mellis ad ſpecies adijciunt. Priorũ ſententiæ hæc reſpondet proportio. Ad

Mellis vel ſacchari	Libram vnam,	Specierum	Vnciæ tres.
	Libram ſemis,		Vncia vna ſemis.
	Vncias tres,		Drachmæ ſex.
	Vnciam vnam,		Drachmæ duæ.

Poſteriorum ſententiæ, quæ melior eſt, adeoq; pharmacopœis ſequenda, repudiata priori, & ea præſertim qua impulſi, ad libram vnam mellis vel ſacchari vnciam vnam duntaxat ſpecierum accipiunt, hæc proportio erit. Ad

Mellis vel ſacchari	Libram vnam,	Specierum	Vncias quatuor.
	Libram ſemis,		Vncias duas.
	Vncias tres,		Vnciam vnam.
	Vnciam vnam ſemis,		Vnciam dimidiam.

Hanc itaq; rationem proportionis mellis & ſacchari ad ſpecies, vt comprehenſum eſt, in conficiendis liquidis Antidotis roborantibus, deinceps obſeruare debent pharmacopœi: nec minus, vt hactenus conſueuerunt, de ſpeciebus accipiant: & ſtudium iucunditatis & ſuauitatis apud eos tantum non valeat, vt minus efficacia conficiant medicamenta. Nullum Antidotũ liquidum roborans, quod ſciam, hodie in noſtratibus officinis medicorum proſtat, ſed omnia, excepto dia praſsiu, cum ſaccharo in ſolidam redacta formã illic habentur, quum veteribus liquida magis in vſu fuerint, fortè quod Sacchari tractandi rationem ignorarint, aut certè quod magis efficaces ſint. Componunt autem non rarò medici huius ætatis noua Antidota roborantia liquida, quæ priuatim vocant Electuaria, aut mixturas. Neq; enim illis mixtura aliud eſt, quam compoſitio quæ ex varijs medicamentis tum compoſitis, tum ſimplicibus aliquo liquore exceptis, conſtat. Componunt autem ad eum modum medici. Accipiunt ſolida Antidota roborantia, & eorundẽ etiam ſpecies vocatas, illisq; commiſcẽt ſacchara diuerſi generis, item paſtillos, condita, aluum lenientia, & ſimplicia alia affectui congruentia: ac ſerapio, aut alio conueniente liquore excipiunt, vt è ſequentibus patebit formulis & reſcriptis, quæ,

Componendorum liquidorum Antidotorum roborantiũ ratio.

Mixtura quid.

I.

℞. Sacchari roſacei,
Violacei,
Borraginis,
Echij. — ana vnciam dimidiam.
Diatragacanthes, vnciam vnam.
Diatrionſantalon, drachmas tres.
Manus Chriſti cum margaritis, drachmam vnam & dimidiam.
Antidoti è prunis damaſcenis ſimplicis, drachmas ſex.

Specierum diarhodôn abbatis, drachmam vnam.
Paſtillorum è violis, drachmam dimidiam.
Serapij violacei, quantum ad excipiendum ſatis eſt: fiat Electuarium.

II.

℞. Sacchari lauendulæ, } añ vnciam dimidiam.
Roſmarini, }
Florum pæoniæ, drachmas tres.
Betonicæ, drachmas duas.
Acori conditi, drachmas ſex.
Specierum plereos archontici, drachmas tres.
Diambar, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Diamoſchi, }
Dianthos, }
Sticadis arabicæ, drachmam vnam.
Granorum pæoniæ numero ſex.
Viſci querni, ſcrupulum vnum.
Florum tiliæ fœminæ, drachmam vnam.
Verbaſculi odorati, drachmas duas.
Seminis coriandri præparati, drachmam vnam.
Serapij è ſtichade quod ſatis erit ad excipiendum, & fiat mixtura.

Quantitas componendi. Porrò in componẽdis eiuſmodi electuarijs & mixturis vocatis, nulla certa quantitas præſcribi poteſt, vtpote quę ex alijs potius huius tertij libri capitibus diſcenda ſit. Tamen vniuerſa medicamentorũ moles vncias tres, aut ſummum quatuor, rarò excedere debet: quòd nimirum maior copia ægrotantibus faſtidium pariat. *Pondus ſumenda.* Vna vice, magna ex parte, drachma vna cum dimidia, aut drachmæ duæ, pro diuerſitate affectus, & habitus corporis, dari debent. *Tempus exhibitionis.* Præbentur autem diluculo tribus aut quatuor ante prandium horis. Veſperi quoq; cubitum ituris, totidem à cœna elapſis horis. *Solidorum vſus.* Cæterùm quod ad ſolidorum quę vt gratiora ſunt guſtui, ita minus efficacia, vſum attinet, ſciendum, ea hodie duplici forma, rotunda videlicet ſeu orbiculari, & oblonga confici. *Solida duplicia.* Quæ rotundã formam accipiunt, Latinis Orbiculi, vel placentæ dici poſſent. *Orbiculi.* Noſtræ ætatis medicis Rotulæ, & tabulæ vocantur. *Rotulæ.* Et ea quidem forma hodie omnia in medicorum officinis proſtant. Quæ verò oblonga aut quadrata forma effinguntur, medici hodie Morſellos, & barbara voce Lozengias appellant: latinius forte Morſulos nominaturi. *Morſelli. Lozengiæ. Morſuli.* Ex ijs aliqui ſunt æquilateres, alij latiores quàm craſsiores, alij in medio craſsiores, in extremitatibus tenuiores. Coquitur autem in orbiculis conficiendis ſaccharum ad exquiſitam perfectionem, & deinde ab igne remotum ligneo piſtillo agitatur, & ſpecies inijciuntur, ac probè miſcentur. Cauendum autem vnicè erit, ne ſpecies cito addantur, ne ſcilicet adurantur, aut vis earundem reſoluatur. Ad perfectionem autem coquitur, quum tantiſper donec omne aqueum abſumptum eſt. Cuius quidem rei ſignum eſt, quando ſpathula extractum, & violenter in aërem proiectum in floccos inſtar niuis craſsioris abire videtur. Commiſtis omnibus ſpathula aſsiduè eiuſdem quantitatis ſaccharum extrahitur, & placentæ modo in tabulam cui farina inſperſa eſt decidens, in orbem concreſcit. Si verò quid in lebete remanens dureſcit, aqua affuſa liqueſcit. Rotulę ſiue orbiculi concreti ſigillatim auferuntur, & farina illis adhærens abſterſa, in cribrũ conijciuntur, & magis calido in loco deſiccantur, & exiccati tandẽ in ligneis arculis reconduntur. Morſuli pari modo formantur, niſi quod illud quod in lebete coctum eſt in tabulam ſuperna ſui parte humectatam ſecundum longitudinem effunditur, ligneisq; tabellis adpoſitis & vtrinq; madefactis cogitur, atq; latitudine ac craſsitudine morſulorũ formatur, qui diſſecti in locum ſicciorem tranſponuntur. Qui

Qui hodie medicinam faciunt, vtraque forma componunt è ſpeciebus multorum roborantium Antidotorum, adiectis quibuſdam ſimplicibus affectui congruentibus medicamentis minutiſsimè tritis, & ſaccharo in ſtillaticijs liquoribus conuenientibus diſſoluto, ad orbiculorũ, aut morſulorum formam redigunt, hoc modo. Coquitur ſaccharum ad conſumptionem liquorum, dein inſperguntur pulueres. Maſſa ex ijs compoſita ab igne remota, & in planum proiecta ſecatur in teſſellas, quarum ſingulæ ponderent ſeſquidrachmam, veluti è ſequentibus innoteſcet formulis, quæ *Compoſitionis ſolidorum ratio.*

℞. Specierum diamoſchi dulcis,
Diambar,
Aromatici roſati, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Diacinamomi,
Plereos archontici, } añ drachmam vnam.
Nucis moſchatæ,
Macis,
Cubebarum, } añ ſcrupulos duos.
Cinamomi drachmam vnam & dimidiam.
Caryophyllorum,
Calami odorati,
Piperis longi, } añ drachmam vnam.
Lignialoes, ſcrupulum vnum.
Maſtiches, drachmam vnam & dimidiam.
Zingiberis, ſcrupulos duos.
Cardamomi, drachmam dimidiam.

Cum ſacchari candidiſsimi vncijs ſex, diſſolutis in liquoribus ſtillaticijs ſaluiæ & maioranæ, quod ſatis erit: formentur orbiculi, aut morſuli, pro ægrotantis arbitrio.

Aliud, quod

℞. Specierum diarrhodôn abbatis,
Diatrionſantalôn, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Roſatæ nouellæ, drachmam dimidiam.
Paſtillorum è ſpodio, drachmam vnam.
Seminum vtriuſq; intybi ſatiui,
Cucumeris,
Portulacæ, } añ ſcrupulos duos.
Lactucæ, ſcrupulum vnum.
Santala albi,
rubri, } añ drachmam dimidiam.

Cum ſacchari albiſsimi vncijs tribus diſſolutis, in liquoribus ſtillaticijs caputhæ, & intybi ſatiui, fingantur morſuli.

Interdum vbi amiſſas & admodum imbecillas vires reficere ac reſtaurare ſtudium eſt, perdicum & caporum pulpas (ſic enim Latini vocant partes animalium carnoſiores) item nuces pineas, amygdalas, vuas paſſas, & id genus *Pulpæ.* alia medicamenta ſpeciebus Antidotorum commiſcentur: iterum, vt antea, adiecto ſaccharo, in conuenientibus liquoribus diluto, vt ex ſequenti reſcripto patebit, quod

℞. Pulpæ capi, vnciam vnam.
Perdicis, vnciam dimidiam.
Teſticulorum galli, drachmas tres.
Nucum pinearum repurgatarum, vnciam vnam & dimidiam.
Amygdalarum dulcium, vnciam vnam.

Piſtaciorum in ſtillatitio roſarum liquore maceratorũ, drachmam vnam & dimidiam.

Seminum quatuor frigidorum maiorum, aã drachmam dimidiam.

Specierum diamargaritôn, } aã ſcrupulos duos.
Dianthôn, }

Lætificantis Galeni, drachmam dimidiam.

Plereos archontici, drachmam vnam.

Cinamomi ſelecti, }
Ligni aloës, } aã ſcrupulum vnum.
Macis, }

Cum ſaccharo candidiſsimo, quantum ſatis erit, in ſtillatiçijs boraginis & echij liquoribus diſſoluto, formentur morſuli. Hic nulla certa ſacchari quantitas indicata eſt. Præſtat enim in ſimilibus arbitrio pharmacopœi permittere, vt ſacchari quantum libuerit adijciat, ne vel friabile plane medicamentum, aut inefficacius, ſacchari copia cæterorum vim obruente, reddat. *Tempus exhibitionis.* Tempus exhibitionis prædictorum Antidotorum, idem eſt quod liquidorum. Dant verò vna vice orbiculos duos, aut tres, plus aut minus, pro morbi & corporis ratione. Morſulus quoq; dimidius, aut ſummum vnus, niſi exiguus admodum fuerit, pro vna vice ſufficiet. Porrò ordinis ratio requirere videtur, vt hoc loco de *Tragææ roborantes.* Tragæis vulgò vocatis confortantibus ageremus: verùm vt de omnibus quæ in puluerem rediguntur, vno in loco tractemus, conſultius eſſe nobis viſum eſt, vt ad caput de Pulueribus tragæas reijciamus.

DE ANTIDOTORVM PVRgantium vſu.

Caput VI.

Antidota purgantia, Græcis καθαρτικὰ vocata, perinde atq; roborantia, duplici forma effinguntur, & in officinis aſſeruantur, nempe liquida, & ſolida. *Liquidorum vſus.* Liquidorum is eſt vſus. Medici huius ætatis duo, aut plura etiam inuicem commiſcent: eaq; in vino, liquoribus ſtillatiçijs, decoctis, iuſculis carnium, aut leguminum, piſorum vel cicerum, aut id genus alijs diluta, bibenda præbent: vt ex ſequentibus paradigmatis patet, quæ

I.

℞. Antidoti indi maioris, drachmas tres.
Diaphœnicôn, drachmas duas.
Epiſcopi, drachmam vnam.
Miſceantur.

II.

℞. Antidoti è pſyllio, drachmam vnam.
Succo roſarum, drachmas duas.
Diaphœnicôn, drachmas tres.
Liquoris ſtillatiçij intybi ſatiui latifolij, } aã vnciam vnam.
Cichorij, }
Boraginis, vnciam dimidiam.

Commixtis omnibus, fiat potio purgatoria.

Præſtat autem ſemper ſtillatiçijs liquoribus admiſcere ſerapium, quod vim eorundem augeat, & gratius ac iucundius reddat medicamentum, in hunc modum:

℞. Antidoti hamech, }
Diaphœnicôn, } aã drachmas duas.
Diaſenæ ſolutiui, }

Liquoris

Liquoris ſtillaticij fumiterræ, Origani, } añ vnciam vnam.
Serapij de epithymo, vnciam dimidiam.
Miſceantur.

Interim prædictis antidotis ſimplicia quædam medicamenta purgantia, quo validior eorundem reddatur & acuatur facultas, adijciuntur: vt ſunt, agaricum, rha Indum, barbarum hodie nominatum, turpetum, dacrydium, paſtilli Alhandal barbaris vocati, & id genus alia: ſemper tamen ijs quæ vehementiam eorundem frangere & remittere poſſunt additis, vt è ſubiectis reſcriptis abundè innoteſcet, quæ

℞. Agarici ſelecti, drachmam vnam.
Zingiberis, ſcrupulum vnum.
Salis foſsilis, ſcrupulum dimidium.

His omnibus diligenter tritis, adijciantur
Antidoti indi maioris, drachmas duas & dimidiam.
Liquoris ſtillaticij hyſſopi, Calaminthæ, } añ vnciam vnam.
Oxymelitis ſcillitici, vnciam dimidiam.
Miſceantur.

Aliud:

℞. Turpeti mediocriter triti, drachmam vnam.
Maſtiches, ſcrupulum vnum.
Antidoti diaphœnicôn, drachmam vnam & dimidiam.
Decocti vuarum paſſarum, vncias duas.
Mellis roſacei, vnciam vnam.
Commiſceantur.

Aliud:

℞. Medullæ caſiæ fiſtularis, drachmas ſex.
Antidoti diaphœnicôn, drachmam vnam & dimidiam.
E ſucco roſarum, drachmam vnam.
Paſtillorum alhandal, drachmam dimidiam.
Decocti cichorij, Fœniculi, } añ vnciam vnam & dimidiam.

Commiſceantur: & fiat potio purgatoria.

Sunt qui in frigidis morbis vinum admiſceant, vt eo ſuauior fiat potio. Sic in calidis non rarò zulapium violaceum adijcitur, partim vt alteret, partim etiam vt aluum lubricam reddat: quemadmodum è formula ſequenti patebit, quæ

℞. Antidoti hamech, drachmas tres.
Diaphœnicôn, drachmas duas.
Catholicôn, drachmas tres.
Vini optimi, vncias duas.
Serapij de epithymo, vnciam dimidiam.
Miſceantur.

Aliud:

℞. Antidoti è pſyllio, drachmas tres & dimidiam.
Succo roſarum, drachmas duas.
Catholicæ, drachmam vnam & dimidiam.
Serapij acidi ſimplicis, vncias duas.
Zulapij violacei, vnciam vnam.
Commiſceantur.

Modus miſcendorum liquidorum purgantium medicamentorum.

Porrò in iam dictis liquidis purgantib. Antidotis commiſcendis nullus cer-
tus modus præſcribi poteſt. Neq; enim omnes, eadẽ etiam medicamenta, con-
ſimili ſenſu percipiunt. Alij nanq; ob eam quam induit corpus ſenſuum duriti-
am, præpotentiora vix ſentiunt medicamenta. Alij rurſus vel queuis ſenſu per-
cipiunt, quemadmodum alij propter fluxam lubricamq; meatuum natiuam in-
anitatem, aut cedentis materiæ promptitudinem, & inſtrumentorũ mollitiem,
mediocribus parent purgatorijs medicamentis. Quapropter præſtat ſemper à

A mitiorib⁹ purgantibus auſpicandũ.

mitioribus medicamentis purgatorijs auſpicemur, vt ſcilicet ſimul laborantis
ſenſus exploretur, ſimul vt vehementiora tolerare exercitante vſu condiſcant
ægrotantes: & ſi quando validioribus vti oporteat, ne vires labefactent into-
lerabiliorum medicamentorũ tranſitus. Magna igitur prudentia opus eſt, ne

Pondus vſitatum.

medicus infra quàm par ſit conſiſtat, aut quod iuſtum eſt excedat. Frequenter
autẽ hodie de ijs quæ paulo vehementiora ſunt Antidotis purgantibus liqui-
dis drachmas ſex, aut paulo plus minusúe, pro ętatis, ſexus, morbi, anni tempo-
rum ratione, & pro ſumentis viribus propinant. Ex mitioribus, & ijs quæ aluũ
leuiter mouent, & quorum vis iecur non facile attingit aut tranſcendit, adeoq;
ſine aliqua perturbatione ac moleſtia aluum exonerãt: vt eſt, Antidotus è pru-
nis damaſcenis, è manna, catholica, & ſimiles, plus exhibemus, vnciã nimirum
interdum integram. Cauendum autem vnicè erit, ne inconſideranter medica-
menta purgantia vſurpentur. Id quod primum fit, ſi hæc non niſi egentibus, &

Purgantia medicamenta nõ inconſideratè dãda.
2. Apho. 36.
Ibidẽ Apho. 37.

minimè ſanis adhuc exiſtentibus dentur. Nam Hippocrate atteſtante, qui ſano
ſunt corpore, per medicamenta purgati celeriter exoluuntur. & iterũ: Qui cor-
pore ſunt commoderatò, hos purgare periculoſum eſt. Non rectè etiam vſur-
pantur, vbi ante humorũ morbum efficientium, niſi humores turgeant, con-
coctionem exhibentur, quod tum dolores, tormina, vertigines, conuulſiones,
perfrictiões, animi deliquia, & id genus alias noxas inferãt. Minus rectè quoq;

Odorata firmantia ſtomachum purgãtibus medicamentis permiſcenda.

illa propinant, qui non adijciunt odorata, quę medicamentorũ purgantium in-
ſuauitatem & horrendum odorem retundunt, ac ſtomachum firmant. Quum
enim omnia medicamenta purgantia, ſola excepta aloë, ſtomacho aduerſa ſint,
illumq; ſubuertant, atq; ei negotiũ faceſſant: vt illis permiſceantur quæ maliti-
am eorundẽ frangant ac corrigãt, neceſſe eſt. Ad quem vſum maſtichem, cina-

Exhibendi tempus.

momum, ſemen aniſi, & id genus alia adduntur. Commodiſsimè autem propi-

Quid à purgatione faciendum.

nantur diluculo, vbi ſcilicet ventriculus ciborũ copia non grauatur, atq; con-
coctionẽ eorundem iam perfecit, quemadmodum fuſius hæc omnia in noſtris
Inſtitutionib. docuimus. Ab horum ſumptione non dormiendum, aut ſudan-

Non dormiendum.

dũ. vtrumq; enim medicamenti ſumpti actionẽ impedit ac frangit. In ſomno
enim medicamentum potũ ferè concoquitur, eiusq; vis ita frangitur & diſſol-
uitur, ut à remotioribus partib. trahere ſubinde nequeat, vt copioſius Com. 14
ſect. 4. Aphoriſmorũ monſtrauimus. Vt non temerè ibidem Hippocrates ita
„ ſcriptum reliquerit: Eum qui veratrum biberit, ad corporis motiones magis,
„ ad ſomnos verò & quietẽ minus ducere oportet. Et iterum: Quum volueris vt
„ veratrũ magis ducat, corpus moueto: vbi ſiſtendum eſſe cenſueris, ſomnum in-

Non ſudandum à ſumpta purgatione.

ducito, & haud moueto. Non eſſe autem ſudandũ, cuiuis manifeſtũ eſt, quum
ſudor ſine motu humorum ad exteriora fieri nequeat. Quum autem in purga-
tione humorũ motus ad corporis interiora fiat, ſudoris motus qui ad exteriora
fit, adeoq; humorũ motui contrarius planè exiſtit, medicamentorũ purganti-
um tractionem remoretur & impediat, neceſſe eſt. Atq; hactenus quis ſit liqui-

Antidotorũ purgantium ſolidorum vſus.

dorũ vſus indicauimus. Antidota purgantia ſolida in duplicem formã redigun-
tur, nempe orbicularẽ, vel triangularẽ. Pauca verò ſub hac forma hodie in me-
dicorũ officinis proſtant purgantia medicamenta: nempe Antidotũ diaphœ-
nicôn, è ſucco roſarũ, diaturpeti, diacartami. Præſtaret autem cætera quoq; hac
parari

parari forma, quod maximè conduceret ijs qui nō inſtructas ſecum habent officinas. Hac enim forma parata medicamenta in multos dies, adde etiam ſeptimanas, durare poſſent, quum liquida paucis admodum diebus ſitum contrahentia pereant. Vt plurimum autem ea quæ ſunt parata forma, citra vllius liquoris adiectionē ſemunciæ, aut drach. quinq; pondere propinantur. Interdū prius tuſa in iuſculo gallinæ, galli, aut capi exhibentur. Sunt qui in ijs diluendis etiam iure piſorum, vel cicerum vtantur. Studendum hac in parte medico erit, vt ægrotanti gratificetur, ne ſi aſſumpto medicamento, hunc nauſeabundum reddat, illud paulo pòſt vomitu reijciat. Horum nunc formulam vnam & item alteram, propter eos qui parum adhuc in ijs reſcriptis exercitati ſunt, & recens ad faciendam medicinam acceſſerunt, ſubijciemus. *Exhibendi modus.*

℞. Antidoti è ſucco roſarum ſolidi, vnciam dimidiam.
Per ſe detur.

℞. Antidoti diaphœnicôn in tabulis, ita em̄ hodie loquuntur, drachmas ſex,
Propinetur in iuſculo capi.

℞. Rotularum diaturpeti, vnciam dimidiam.
Exhibentur per ſe, aut cum liquore congruente.

DE BOLI PVRGATORII VSV,
Caput VII.

INter multas ac varias medicamentorum purgantium, à medicis, propter ægrotantium mollitiem excogitatas formas, vna etiam eſt, quam Bolum appellant. Non eſt autem bolus, niſi medicamentorum purgantium fruſtulum teres, & in ſphæræ modum orbiculare rotundumúe, eſui aptum, mole ſua tantum, quantum bucca commodè capere poteſt. Sunt verò hac voce, & in eadem quidem ſignificatione, vſi optimi Latinæ linguæ autores: inter quos minimè poſtremus Terentius Comicus ita alicubi inquit, Crucior bolum tantum mihi ereptū ſubitò è faucibus. Græci hunc, βλωμὸν καὶ ψωμὸν, nonnulli Latinorum interpretum Aëtij bucceam nominant. A qua vtiq; voce diminutiuum Buccella deriuatū eſt. Veteres ſuas buccellas in clibano, vt ex Aëtio liquet, torrebant, & in panis formam redigebāt. Hodie verò varijs effinguntur modis. Siquidem interdum ex ſimplicibus tantum medicamentis purgantibus liquore aliquo exceptis conficiuntur, adiecto tamen ſaccharo: vt è ſequenti patebit formula, quæ *Bolus quid.* *Buccea.* *Buccella.* *Bolos cōponendi ratio.*

℞. Turpeti, drachmam vnam.
Seminis aniſi, } ān ſcrupulum dimidium.
Maſtiches, }
Sacchari, ſcrupulos duos,
Cum melle roſaceo quod ſatis eſt excipiantur, & fingatur bolus.

Nonnunquam ex Antidotis tantū purgantibus liquidis, nullo alio ſimplici medicamento adiecto, ſaccharo exceptis, hunc ſcilicet in modum parantur,

℞. Antidoti indi maioris, drachmas tres.
Diaphœnicôn, drachmas duas & dimidiam.
Sacchari, quantum ad excipiendas Antidotos ſatis eſt, fiat bolus.

Conficiuntur etiam aliquando non ex ſolis liquidis Antidotis purgantibus ſed ſaccharа vocata certorū ſimplicium, ad roborandū ventriculū, aliasq; corporis principes partes, illis commiſcentur: vt ex hoc apparet reſcripto, quod

℞. Medullæ caſiæ fiſtularis, drachmas ſex.
Antidoti è ſucco roſarum, drachmas tres & dimidiam.

Sacchari boraginis,
Echij, } añ drachmam vnam.

Formetur buccella purgatoria.

Conſtruuntur etiam interdum boli ex Antidotis purgantibus ſolidis, adiectis pulueribus & ſpeciebus ſimplicium quorundam purgantium medicamentorum, non neglectis ijs quæ vehementiam eorundem retundunt, ac malitiam corrigunt. Atq; hæc omnia ſerapio, aut alio liquore congruente excipiuntur, hoc quidem pacto:

I.

℞. Pulpæ caſiæ recens extractæ, vnciam vnam.
Rhabarbari optimi, drachmas duas & dimidiam.
Sacchari, quod ſatis eſt ad excipiendum: fiat bolus.

II.

℞. Electuarium lenitiui de manna, drachmas ſex.
Diaphenicôn,
Specierum hieræ ſimplicis, } añ drachmam dimidiam.
Cum ſaccharo fiat bolus purgatorius.

III.

℞. Florum caſiæ, vnciam vnam.
Specierum hieræ puræ, drachmam vnam.
Cum ſaccharo, quod ſatis eſt fingatur bolus.

IIII.

℞. Diacartami placentarum, drachmas tres.
Turpeti ſelecti, drachmam dimidiam.
Seminis aniſi,
Maſtiches, } añ ſcrupulum dimidium.
Serapio ex hyſſopo excipiantur, & formetur bolus.

V.

℞. Pulpæ caſiæ, drachmas ſex.
Rheibarbari, drachmam vnam.
Cum ſaccharo, quod ſatis fiat bolus.
℞. Diacatholicôn, vnciam dimidiam.
Rhabarbari, drachmam vnam.
Cum ſaccharo fiat bolus.

Cæterùm in componendis bolis diligentiſsimè tam ſimplicium quàm compoſitorum medicamentorum purgantium pondera ſunt expendenda: quod ſine horum exquiſita notitia vt bolum rectè conſtruamus, fieri non poteſt. Nam vel plus, vel minus quàm conueniat, ingeramus neceſſe eſt, ſi non cuiuſq; medicamenti purgantis pondus cognitum habeamus. Qualia verò ſint, libro primo huius Operis expoſuimus. hinc igitur eorundem notitia petenda. Cauendum verò vnicè erit, ne vniuerſa boli moles duarum vnciarum pondus excedat, quod ſcilicet maior quantitas vna vice citra faſtidium ab ægro deuorari nequeat. Aut ſi deuorabit, non tamen ſine nauſea hoc ipſum attentabit, quam ſubinde facile ventriculi ſubuerſio ac vomitus comitabitur. Hoc loco de Tragæis, ſeu, vt Nicolaus vocat, Drangæis purgantibus nobis agendum eſſet. Verùm tractationem de ijs ad caput de Pulueribus reijciemus.

Quantitas boli.

Tragææ purgantes.

DE DILVTI PVRGATORII VSV.

Caput VIII.

Dilutum quid? Infuſio.

Dilutum nunc propriè vſurpamus pro liquore, in quo aliquid certo tempore citra elixationem maceratur. Noſtræ ætatis medici Infuſionem appellant.

pellant. Purgatorium itaq; dilutũ in præſentia, eſt liquor, in quo medicamenta purgantia conciſa, trita, vel in puluerem redacta, vel ſolida etiam, atq; integra macerantur. Tempus verò quo macerantur purgantia medicamenta, non vnum idemq; omnibus ſtatuitur. Interdũ enim per horas octo, duodecim, diem, biduum, triduum etiam, pro medicamenti natura, & vario medici ſcopo & neceſsitate, vt interim vis eorundem tota in illum liquorem tranſeat, macerantur. Non autem ſola medicamentorum facultas in liquorem abit, ſed eius ſubſtantiæ etiam portio tenuior. Hinc eſt, quòd dilutum Rha barbari indici vehementius purget, quàm ſi ipſum per ſe & citra maceratione̅ propinaretur: quod nimirum craſsior eius ſubſtantia, & quæ illi ineſt adſtrictoria facultas, in dilutum non tranſeat, ſed in radice maneat. Neceſſe igitur eſt, quum amara & acris duntaxat qualitas eius in diluto ſit, vt validius tum purget, quod omni ſit deſtitutum adſtrictione, qua aluus conſtringi tandem poſsit. Interdũ tamen fieri poteſt vt craſsioris etiam aliquid, præſertim dum quod maceratũ eſt colando valentius exprimitur, aut per rarius colũ tranſmittitur, in dilutũ tranſeat. Colandum igitur, & exprimendum magis aut minus, pro vt plus aut minus purgare, nobis conſilium eſt: & in ſumma, pro ægri, affectus, & medicamenti natura. Quanto enim medicamenta illa, quibus ineſt adſtrictio, magis exprimuntur, tanto minus purgant. Contrà, alia quibus hæc minimè ineſt, quanto magis exprimuntur, tanto magis etiam purgant. Quare quid hac in parte faciendum ſit, medicus ex ægrotantis, affectus, & medicamenti natura, vt co̅prehenſum eſt, diſcat oportet. Cæterùm macerandi purgatoria medicamenta ratio veteribus parum frequens fuit, ideoq; à recentioribus in diuitũ & delicatorum gratiam excogitata. Quorũ palato vt planè inſeruiant, diluta ipſa quoq; ſaccharo, & alijs interdum ſic condiunt, vt æger ſe medicamentũ hauſiſſe vix ſentiat. Quod ſanè ſtudium medicorum, niſi metus eſſet, ne purgantiũ facultas hac ratione prorſus ſopiretur, non damnandum eſſet. Eſt quando vice diluti, iuſculo aliquo purgantia medicamenta nodulo ligata incoquimus. Quę ſanè ratio ad decocta magis ſpectare videtur. In co̅ponendis autem dilutis, principiò neceſſe eſt purgantium medicamentorũ modum ac pondus rectè teneat medicus. Maius verò eſſe pondus macerati medicamenti purgatorij, quàm ſi per ſe & in ſubſtantia propinatur, nempe duplum ferè libro primo à nobis abundè dictũ eſt. Obſeruandum etiam, vt purgantib. medicamentis ſemper co̅miſceantur, quæ eorundem vehementiã refrenare poſſunt. Tempus quoq;, & quantiſper ſint maceranda, vt exprimatur neceſſe eſt. Quod quantum eſſe debeat, paulo antè diximus. Vbi verò tempus ad macerandum ſufficiens, & à medico pręſcriptũ abierit, atq; medicamenta ſatis iam macerata ſunt, colantur: ac validè (præſertim cum vt plus purgent nobis conſilium eſt) exprimuntur. Quo peracto, Antidota purgantia liquida, expreſſo liquori additis ſerapijs congruentibus, quo ſuauior fiat potio, commiſcentur, ad eum quem ſequentia reſcripta præſcribunt modum.

Macerandi tempus.

Dilutum Rha barbari indici vehementer purgat.

Macerandi purgatoria ratio à recentioribus excogitata.

Dilutorum componendorum ratio.

Formula vbi per ſe ſumitur leniens.

℞. Rhabarbari, drachmam vnam.
Serapij è roſis ſolutiui, vncias duas.
Miſceantur.

I.

℞. Rhabarbari Indici ſelecti, drachmas tres.
Agarici albi, drachmam vnam & dimidiam.
Spicæ nardi, drachmam vnam.
Zingiberis, ſcrupulum vnum.
Concidantur ſingula minutatim, & macerentur in liquoribus ſtillaticijs

Intybi

Intybi ſatiui latifolij,
Caſſuthæ, } añ vnciam vnam.
Boraginis,

Durent in ijs per horas duodecim: dein in linteolum mundum coniecta, valide exprimantur, & colentur: adiectaq; ſerapij ex Intybo ſatiuo latifolio ſemuncia, fiat potio.

II.

℞. Rheibarbari ſelecti, drachmas duas.
Spicæ, ſcrupulum vnum.
Agarici in paſtillos redacti, ſcrupulos duos.
Zingiberis, ſcrupulum dimidium.

Conciſa macerentur horis octo, in liquoribus ſtillaticijs intybi ſatiui latifolij, vncias duas.
Apij, vnciam vnam.
Vini optimi, vnciam vnam & dimidiam.

Poſtea probe exprimantur & colentur: adijciantur q;
Antidoti e ſucco roſarum, drachmam vnam.
Diaphœnicôn, drachmas duas.
Fiat potio purgatoria.

III.

℞. Agarici optimi, drachmas duas.
Zingiberis, ſcrupulum vnum.
Salis foſsilis, grana duo.

Trita hæc omnia macerantur horis duodecim in
Vini albi odori,
Liquoris ſtillaticij abſinthij, añ vnciam vnam.
Fœniculi, vnciam vnam.

Exprimantur ſubinde, & colentur: adijciantur q;
Antidoti indi maioris, drachmas duas & dimidiam.
Oxymelitis ſcillitici, vnciam dimidiam.
Fiat potio.

IIII.

℞. Turpeti ſelecti, drachmam vnam, & dimidiam.
Maſtiches, ſcrupulum vnum.

Trita macerantur horis octo in vini odoriferi vncijs tribus. Dein probe exprimantur, & per colum traijciantur, adijciantur q;
Antidoti indi, drachmas tres.
Mellis roſacei, vnciam dimidiam.

Commiſceantur omnia, & fiat potio purgatoria.

V.

℞. Myrobalanorum flauorum, drachmas duas.
Seminis aniſi, } añ ſcrupulum dimidium.
Spicæ,

Trita macerantur diu noctu q; in decocti paſſarum vuarum vncijs tribus, poſtea valide exprimuntur: & adijciuntur
Antidoti e ſucco roſarum, drachmas duas.
E prunis damaſcenis purgatorij, drachmas tres & dimidiam.
Zulapij violacei, vnciam dimidiam.
Miſcentur, & fit potio.

Atq; hactenus ſolennes ac conſuetas omnium fere quæ macerantur medicamentorum purgantium formulas recenſuimus. Sunt tamen qui pro humo-

rum in corpore redundantiũ diuerſitate, peculiaria decocta pro purgantibus medicamẽtis macerandis cõficiunt. Verbi gratia, vbi ſanguis plus iuſto auctus incaluerit, decoctum è prunis, myxis, ziziphis, oxyphœnicis, & id genus aliis fructibus adiectis quatuor ſeminibus frigidis adornant. Sin pituita exuperat, è ſeminibus atq; radicibus quæ obſtructiones tollunt, craſſosq; humores incidunt, decoctum parant, cuius exemplum infrà in capite de Decoctis recitabimus. Si flaua bilis exundare cœperit, è violis, intybis, lactuca, & eiuſmodi quæ feruorem bilis obtundere valent, decocta faciunt. Quæ quidem ratio quum ſit parum, vt diximus, vſitata, ideo eius vnicum duntaxat exemplum ſubijciemus. *Peculiaris diluti componendi ratio.*

VI.

℞. Ficuum, numero decem.

Vuarum paſſarum purgatarum, vnciam vnam.

Glycyrrhizæ repurgatæ, vnciam dimidiam.

Myxarum, Ziziphorum, } añ numero ſeptem.

Cinamomi ſelecti, ſcrupulum vnum.

Intybi ſatiui vtriuſq;, Violarum, Roſarum, } añ Manipulum vnum.

Seminum quatuor frigidorum maiorum, añ drachmam vnam.

Coquantur tantiſper in aqua iuſtæ quantitatis, dum medietas relinquatur.

Deinde in decocti huius per colum transfuſi vncijs tribus macerentur per noctem,

Rhei barbari, drachmas tres.

Spicæ, drachmam vnam.

Poſtea validè expreſsis, & per colum tranſmiſsis, addatur ſemuncia Zulapij violacei, & fiat potio.

DE CATAPOTIORVM VSV.

Caput IX.

QVum propemodum omnes purgantium medicamentorum hodie vſitatas formas hactenus expoſuerimus, vt de catapotijs etiam, quod illorum vſus hac ætate frequentiſsimus ſit, agamus neceſſe eſt. Porrò καταπότιον Græcis medicamentum eſt, quod integrum deglutitur, à καταπίνειν, quod deglutire ſignificat, ita dictum: Latinis à paruæ pilæ ſimilitudine, & figura quam referunt, Pilulæ nominantur. Catapotia verò vt facilius ab ægrotis deuorentur, & vt moram in ventriculo longiorem agant, atq; à remotioribus in ipſum & inteſtina humores vacuandos attrahant, à medicis ſunt excogitata. Maſſa enim durior, qualis eſt catapotiorum, ægrius à ventriculo comminuitur: ob idq; tardius agit. Liquida verò contrà confeſtim vacuant, & ſimul vacuantur. Sunt etiam inuenta, vt ſimul deuorentur, ne ſuo ingrato ſapore linguam vitient, & ne ventriculum per ſe ſatis humidum, nouo humoris genere degrauemus. Quia verò fieri non poteſt, vt tam celeriter deglutiantur, quin aliquid in ſuauitatis poſt ſe relinquant: ideo folijs auri, carne fructuum, vel alio quopiam ſimili intecta, vel in cinamomi, aut ſimilium rerum odoratarum pulueribus volutata exhibentur. Cæterùm quæ citò agere volumus catapotia, damus admodum mollia, præcipuè quibus imbecillus eſt ventriculi calor, ideoq; illa liquore aliquo, aut melle emolliuntur. Quæ diu ſeruanda ſunt, ea non ex ſolo ſtillaticio liquore, aut ſolo ſucco formari debent, quòd citius ſiccentur, vel ſitum contrahant: nec vires ſimplicium cohibent, ſed ſerapijs actionem eorundem iuuantibus, vel alio, & glutinoſo & iucundo humore formentur. *Catapotium.* *Pilula.* *Catapotia cur excogitata.*

Catapotiorũ in quantitate differentia.

Qui hodie medicinam faciunt, catapotiorum triplicem in quantitate differentiam ſtatuunt. Quædam enim cæteris maiora effingunt, vt ſcilicet diutius in ventriculo morata, validius ad ſe noxios humores trahant. Eiuſmodi ſunt, quæ caput potiſsimũ expurgant, ideoq́ ab ijſdem Capitalia nominantur. Nonnulla minima, cum alijs collata, fingunt, vt nimirum ocyus in ventriculo diſſoluantur, permutenturq́. Atq́ hæc quidem ventriculum magis confortant, minusq́ purgant. Eius generis ſunt aromatica, ſiue alephangina: & peſtilentialia, ſeu Rufi vocata. Aliqua mediocri quantitate formantur, vt ſunt cætera ferè omnia catapotia.

Exhibendi tempus.

Tempus exhibendorum catapotiorum fortium, & potentius à toto corpore trahentium, idem quod aliorum medicamentorum purgantium, nempe matutinum, eſſe debet. Hoc enim tempore natura, quæ cibum vniuerſum probè iam concoxit, medicamento in humorum expulſione adminiculatur. Alijs verò temporibus circa ciborum concoctionem occupata, medicamenti actionem iuuare non poteſt. Quapropter medicamentum naturæ auxilio deſtitutum, minus vacuat. Alimentum præterea, naturæ actionem interturbans, corrumpit, adeoq́ non contemnendam noxam infert.

Error medicorum noſtri temporis damnatus.

Damnanda igitur modis omnibus noſtri ſeculi medicorum conſuetudo venit, qui veſperi duabus aut tribus à cœna horis maiora catapotia, minora verò totidẽ ante cœnam horis ſumenda eſſe præcipiunt. Nam hæc non ſolum rationi iam expoſitæ, ſed & veterum autoritati aduerſatur. Ex multis autem vnum produxiſſe Paulum, ſatis ſit, qui lib. 7. ca. 4. ita ea de re ſcriptum reliquit: „Qui veſperi medicamentum purgans exhibent, aut à cibo, noxam inferunt: quippe alimentum corrumpit, humoremq́ minus vacuat. Hortor itaq́ amantes veritatis, vt à deterrima, & non ſine magno errore introducta conſuetudine recedant, nec cum multis errare ſubinde pergant.

Obiectio diluitur.

Non latet autem, quoſdam hoc loco Galeni autoritatem nobis opponere, vt qui lib. 14. Ther. methodi, cap. 8. pilulas ex aloë, colocynthide & ſcammonia cuidã ægrotanti tumore linguæ laboranti exhibuerit. Verũ ſi hiſtoriæ huius vniuerſas circumſtantias expendant, nihil illorum errori patrocinari Galenum experientur. Nam etſi veſperi dedit, tamẽ ieiuno adhuc dediſſe conſtat. Morbus namq́, quo ille laborauit, acutus fuit, ideoq́ tenuẽ victus rationẽ requiſiuit: vt veriſimile ſit, illum nihil comediſſe. Et Galeni temporibus tam exquiſita victus ratio, ſanorum etiam erat, vt in cœna nihil ſumerent, aut ſaltem exiguo cibo vterentur. Præterea à prandij tempore vſq́ ad veſpertinum ſatis ſpacij fuit, in quo exquiſitè cibum illum, quem ſumpſit, pro huius ætatis more exiguum, concoquere exquiſitè potuit. Deniq́ ſi idem paulo ante pilularum exhibitionem aliquid cibi ſumpſiſſet, haud dubiè Galenus ſilentio minimè tranſijſſet. Proinde vana ſpe lactantur, qui ex hoc loco ſui erroris patrocinium quærere ſe poſſe putant. Nec temerè à nobis dictum eſt, catapotiorum fortiũ. Nam prædicta exhibendi ratio non in omnibus catapotijs ſeruanda erit. Eſt enim vbi ventrem totum inferiorem, ventriculum, & primas venas leuiter exonerare conſilium eſt, & nauſeabundũ ſtomachum roborare. Quare tum catapotijs leuibus vtendum, qualia ſunt aromatica dicta, Rufi, maſtichina, ex aloe, & quę ante cibum à conſueto vtendi tempore à nonnullis hodie nuncupantur. Hæc enim hora vna ante epulas, aut etiam poſt exhibentur, tuncq́ parua quantitate ſumpta, abundè purgant, vnàq́ potum & cibum abſq́ noxa deturbant. Quod profectò vacuationis genus inprimis ventriculo magna copia pituitæ referto conducit. Quippe redundans humor tunicis ventriculis adhærens facilè tum eluitur, & medicamenti vis in partis ſubſtantiam ad vires reficiendas promptiſsimè penetrat, qui ſanè eſt præcipuus inſtituti ſcopus. Reliquum catapotiorum genus, conſuetum exhibendi tempus non mutat, & matutinis horis cum cæteris purgantibus medicamentis deuorandum

propi-

propinatur. Sub matutina verò hora complectimur etiam mediã noctem, modo qui aſſumpturi ſunt catapotia leuiſsimè cœnarint, & id quod poſt primum ſomnum eſt tempus. Componendorum Catapotiorum ratio hodie vſitata eius modi eſt. Aliquot catapotiorum genera, tria nimirum, plura aut pauciora, inter ſe commiſcent, & rarò vnius generis catapotijs vtuntur. Addunt ferè ſemper, quod illorum vehementiam augere poteſt, verbi gratia, aloên, dacrydium, agaricum in paſtilli formã redactum, & eum qui Arabibus Alhandal dicitur. Hæc omnia ſubinde tuſa in mortario, cum ſtillaticio aliquo ſucco, vel liquore, aut ſerapio conueniente, in catapotiorum formam iterum cogunt: & ea ſubinde cinamomo, vel auro obuoluunt, vt minori negotio deuorentur, vt etiam paulo ſupra diximus. Vt facilius deuorentur prunorum aut pomorum pulpa inuolui poſſunt, vt & pane azymo vino molliter perfuſo. Alexander Trallianus ex ouo ſorberi præcipit. Nullo etiam negotio ſerapio aliquo, verbi gratia, roſaceo ſolutiuo illita deglutiuntur. quod aliquot reſcriptis palàm faciemus, vt inſtar illorum alia condi queant.

Componendorum catapotiorum ratio.

I.

℞. Pilularum alephanginarum,
Aggregatiuarum,
E hiera ſimplici, } añ ſcrupulum vnum.
Aloês optimæ, ſcrupulum dimidium.
Dacrydij, grana duo.

Cum ſtillaticio fœniculi liquore fingantur pilulæ duodecim, & in cinamomi puluere volutentur.

II.

℞. Catapotiorum ex agarico,
Stomachicorum, } añ drachmam dimidiam.
Agarici, in paſtillos redacti, ſcrupulum dimidium.
Dacrydij, grana tria.

Cum ſtillaticio hyſſopi liquore, formentur catapotia nouem.

III.

℞. Pilularum azaiareth, ſcrupulos duos.
Lucis maiorum, ſcrupulum vnum.
Sine quibus eſſe nolo, ſcrupulum dimidium.
Paſtillorum alhandal, grana quatuor.
Maſtiches, grana duo.

Cum ſtillaticio liquore eufraſiæ, fingantur pilulæ vndecim.

Interdum catapotijs compoſitis ſimplicia quędam medicamenta purgantia, adiectis etiam ijs quæ vehementiam eorundem corrigunt ac frangunt, addere ſolent: hunc quidem in modum.

℞. Pilularum cochiarum, ſcrupulos duos.
Azaiareth,
De hiera compoſita, } añ drachmam dimidiam.
Agarici in paſtillos digeſti, ſcrupulos duos.
Myrobalanorum cepulorum, ſcrupulum vnum.
Maſtiches, ſcrupulum dimidium.
Turpeti ſelecti, ſcrupulum vnum.
Seminis aniſi, ſcrupulum dimidium.
Granorum pæoniæ, numero tria.
Stichadis, ſcrupulum vnum.
Caſtorij, grana tria.

Cum ſerapio è ſtichade formentur catapotia ex vna drachma ſeptem, auroq; tecta deglutiantur.

Pondus exhibitionis. Pondus exhibitionis catapotiorum magna ex parte drachmæ vnius pondus non excedit. Licet tamen interdum plus, nonnunquam etiã minus, quanquam raro, pro corporum & naturarum diuerſitate, exhibere. Reliqua illis cum cæteris purgantibus medicamentis communia ſunt.

DE VSV EORVM QVAE VOmitum eliciunt.

Caput X.

Vomitum cientium differentia triplex. *Leuia.* *Mediocria.* *Vehementia.*

MEdicamentorum, vomitum cientium, triplex eſt differentia. Quædam enim leuiter admodũ vomitum mouent. In quorum numero ſunt, aqua calida, & hordei decoctum, pota: item ficuum multa comeſtio, Aeſopici illius ſerui exemplo: oleum, primis digitis eo tinctis, faucibusq; immiſsis ac intruſis, ingeſtum. Præterea ſerapium acidum, oxymel, & aqua mulſa. Alia mediocriter vomitum cient: vt ſunt, anethi flos & ſemen, rapi item, atriplicis, & erucæ ſemina. Deniq; raphani radix cortex præſertim eius, & ſemen, betonicæ narciſsi, & cucumeris ſatiui radices. Nonnulla ſunt, quæ cum vehementia vomitum eliciunt: veluti, vterq; elleborus, cucumeris ſylueſtris radix, ſeſamoides, daphnoidis folia, ſparti flores, ſemina & ſiliquæ: nux item vomica appellata, & id genus alia. De ijs omnibus tribus generibus paradigmata & exempla ſubijciemus.

Leue:

℞. Decocti hordei, vncias duas & dimidiam.
Olei communis, } añ vnciam vnam.
Oxymelitis ſimplicis, }
Commixtis omnibus, fiat potio.

Mediocre:

℞. Florum anethi, } añ Manipulum vnum.
Atriplicis, }
Seminis raphani, drachmam vnam.
Rapi, drachmam dimidiam.
Radicis betonicæ, drachmam vnam & dimidiam.
Hyſſopi, Manipulum dimidium.

Coquantur ſingula in aqua ſuſtæ quantitatis ad tertias, dein colo transfundantur: &

℞. Decocti colo transfuſi, vncias quatuor.
Oxymelitis ſimplicis, vncias duas.
Commixtis omnibus, fiat potio.

Vehementia:

Qui validiora medicamenta, potiſsimum elleborum, ſumpturi ſunt, ij diebus aliquot incidentia, tergentiaq; præſumere debent. Eoſdem quoq; exilem cibum præſumpſiſſe iuuat. Corpus etiam lauacro, & quiete humectandum. Id quod maxime faciendum, vbi ſtrangulatus ſuſpicio metusue imminet, aut imbecillitas ſubeſt. Munitis enim alio cibo corporibus, vomitus nihil periculi minatur. Vehementis vomitorij hoc adijcere reſcriptum voluimus:

℞. Atriplicis, } añ Manipulum vnum.
Aſari, }
Seminis geniſtæ, } añ drachmam vnam.
Seſamoidis maioris, }
Bulbi vomitorij, drachmam dimidiam.

Radicis

Radicis ellebori albi, ſcrupulum vnum.

Coquantur in aqua iuſtæ quantitatis ad tertias, dein colentur,

℞ Decocti colo tranſfuſi, vncias tres & dimidiam.

Oxymelitis ſcillitici, vncias duas & dimidiam.

Miſceantur.

Potiones, quæ vomitus ciendi gratia bibuntur, tepidæ affatim ſumēdæ ſunt: ita enim ad concitandum vomitum magis ſunt efficaces. Immittenda etiam interdum penna oleo intincta in gulam, ad irritandam expultricem facultatem. Quæ mediocriter vomitum eliciunt medicamenta, ieiunis etiā propinari poſſunt. Ellebori præparationem, ſi quis eo ſolo vti velit, oſtendimus Sectione 4. Aphoriſ. com. 13. Menſura decocti vomitorij ſint vnc. quatuor cum vncijs duabus oxymelitis. *Sumendi ratio.*

DE SACCHARORVM ET CONDItorum vſu.

Caput XI.

SOlenne eſt hoc tempore, vt ſtirpium flores & alia complurima ad dulcorationem & conſeruationem ſaccharo vel melle condiantur: idq; non temerè, quod hæc conditurae ars ægrotis magnum momentum affert, dum eo inuento medicamenta alioqui per ſe ſatis faſtidita, ita condulcantur, vt ſtomacho & palato grata ſint, aut etiam in plures annos integra, & veluti recentia durent. Sic hodie flores ſtirpium multarum ſaccharo condiuntur, & ob id flores ſaccharati rectiſsimè appellarentur, verbi gratia, violæ, vel roſæ ſaccharatæ. Tamen vſus obtinuit vt Sacchara, & cōſeruæ magis violarum, roſarumq; nominentur. Cæterùm olim non tantum ex floribus, verumetiam è ſtirpium ſuccis conficiebantur: quemadmodum ex Actuario, recentiore Græcorum ſcriptore, abundè liquet: qui Ioſacchar, id eſt, violaceum ſaccharum, ex violarum ſucco & ſaccharo factitatum medicamentum eſſe, memoriæ prodidit. Conditi quoq; voce hodie aliter, ac olim, vtuntur medici. Veteribus enim conditum erat, quod ex aromatis, & alijs odoriferis medicamentis vino & melle incoctis parabatur, quale eſt conditum calculos frangens Pauli, & conditum Oribaſij ad calculum in veſica conterendum, & conditum aliud piperatum. Hodie verò Condita appellant medicamenta, quæ ſaccharo vel melle, vel vtroq; condiuntur & dulcorantur, vt gulæ & ſtomacho, vt dictum eſt, ſint grata, & diu integra ſeruari poſsint, & recentibus proxima. Condiuntur autem hodie maximè fructus, radices, & ſemina. Et Conditi nomen recentiores ad ea etiam medicamenta referunt, quorum ſemina & radices ſaccharo teguntur & incruſtantur. Sic ſemina coriandri, aniſi, fœniculi, carei, & alia: item pimpinellæ radices ſaccharo tectas & incruſtatas, Conditas hodie vocamus, quæ magis propriè fortè Bellaria & Tragemata dicerentur. Porrò quod ad vſum ſaccharorum & conditorum attinet, ſciendum, interdum per ſe, citra aliorum medicamentorum acceſsionem, in vſum vocari. Nonnunquam eis permiſcentur Antidota, quæ certis corporis partibus robur addunt, adiectis eorundem ſpeciebus, & paſtillis congruentibus: item medicamentis alijs ſimplicibus eiuſdem facultatis, & ſerapio aliquo excipiuntur: vt è ſequentibus formulis patebit. Sic parata enim medicamenta quū mediæ ſint conſiſtentiæ, neq; fluida nimis, neq; dura & ſicca, facilè ægroti palatum alliciunt: conſeruis ipſis plerunq; largiore humore diffluentibus, & pulueribus ſeu ſpeciebus, aut antidotis moleſta ſoliditate præditis.

Flores ſaccharati. *Conſeruæ.* *Conditum.* *Saccharorum & conditorum vſus.*

℞. Sacchari roſacei veteris, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Diacotoneôn ſine ſpeciebus, }
Diatrionſantalôn, vnciam vnam.
Paſtillorum è ſpodio, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Terra lemnia, }
Radicis ſymphyti maioris, drachmam vnam.
Biſtortæ, drachmam dimidiam.
Balauſtiorum, } añ ſcrupulos duos.
Boli armenij, }
Sanguinis draconis, }
Serapij myrtini, quantum ad excipiendum ſatis erit.

II.

℞. Sacchari florum betonicæ, } añ drachmas tres.
Lauandulæ, }
Roſmarini, }
Maioranæ, } añ drachmas duas & dimidiam.
Saluiæ, }
Pæoniæ, }
Antidoti diambaris, vnciam dimidiam.
Acori conditi, drachmas ſeptem.
Corticum myrobalanorum, cepulorum conditorum, vnciam vnam.
Zingiberis conditi, drachmas tres.
Specierum dianthos, } añ drachmam vnam.
Diamoſchi dulcis, }
Aromatici roſacei, }
Serapij è ſtichade, quod ad excipiendum ſufficiet.

III.

℞. Conſeruæ cichorij, } añ vnciam vnam.
Betonicæ, }
Saluiæ, }
Zingiberis conditi, } añ vnciam dimidiam.
Radicis pimpinellæ conditæ, }
Specierum dialachæ, } añ drachmam vnam.
Diatrionpipereon, }
Dianiſi, }
Serapij ex Eupatorio, quantum ad excipiendum ſatis erit.

Ad eorum reſcriptorum exempla, infinita alia ſtrui poſſunt: quapropter ad aliorum vſum indicandum progrediemur.

DE ECLEGMATVM VSV.

Caput XII.

ἐκλέγματα. *Linctus.* *Loch.* *Vſus eclegmatum.*

GRæcis ἐκλέγματα, & ἐλέγματα, & ἔκλικτα, medicamenta ſunt, quæ linguntur & lambuntur verius quàm deuorantur ac ſi dicas lingibilia, & retenta in ore, aut linguæ ſubdita, paulatim liqueſcunt, tabeſcuntúe. Latinis linctus, & eclegmata appellantur. Noſtræ ætatis medicis Mauritanam ſectantibus medicinam, Loch vel Lohoc nominantur. Eſt autem medicamentum ad thoracis & pulmonis vitia efficax, & ad pituitæ in thoracem effluxum educendum idoneum. Porrò quotidianus vſus obtinuit, vt eiuſmodi Loch inuicem commiſceantur. Quanquam interdum etiam per ſe citra reliquorum acceſsionem ſumuntur. His igitur alia quædam tum ſimplicia, tum compoſita medicamenta, pul-

monis

monis & thoracis vitijs conuenientia permiſcentur: vt eſt, diatragacanthes antidotum, diapenidiôn, paſtilli pectorales appellati, catapotia bechica dicta, ſuccus glycyrrhizæ, tragacantha, ſaccharum candefactum, gummi arabicum, & id genus alia tenacia, vt diutius in pulmone & thorace retenta, actionem ſuam exerere poſsint. Item Conſeruæ appellatę, antidota roborantia, cum eorundem ſpeciebus, vt è ſubiectis patebit formulis.

I.

℞. Ecligmatis ſani & experti, drachmas duas.
E ſcilla, drachmam vnam.
E pineis nucibus, }
Pulmone vulpis, } an̄ drachmas duas & dimidiam.
Diapenidiôn, }
Diatragacanthes, } an̄ vnciam dimidiam.
Specierum diaireos, drachmam vnam & dimidiam.
Paſtillorum pectoralium, drachmas tres.
Succi glycyrrhizæ, drachmam vnam & dimidiam.
Radicum inulæ, ſcrupulos duos.
Ari, ſcrupulum vnum.
Serapij è marrubio, quantum ad excipiendum ſatis eſt.

II.

℞. Sacchari violacei, }
Nymphęæ, }
Roſacei, } an̄ vnciam dimidiam.
Boraginis, }
Cichorij, } an̄ drachmas tres.
Diarrhodôn abbatis, vnciam vnam.
Eclegmatis de papauere, drachmas tres.
Specierum diatrion ſantalôn, drachmam vnam & dimidiam.
Tragacanthes, drachmam vnam.
Zulapij violacei, quantum ad excipiendum ſufficit.

Exhibentur quouis tempore ante & poſt cibum ſumptum, nucis auellanæ, aut fabæ quantitate. Potiſsimum autem diluculo & veſperi. Præſtat, vt pondere vnius vnciæ lambendo ſumantur. Detinentur in ore, donec ſua ſponte liqueſcant, atq; adeò paulatim deſcendant, & per aſperam arteriam ad pulmonem & thoracem perueniant. Proinde quum craſſum & lentum pus, aut ſimilis pituita ex thorace aut pulmonibus educenda eſt, ecligmata liquore multo ad rem præſentem idoneo ſunt diluenda. *Exhibitionis tempus.*

DE ZVLAPIORVM VSV.

Caput XIII.

Actuarius & alij recentiores Græci, barbara quidē voce ζουλάπιον vel ζούλαπον appellant id medicamentum, quod alij Iulapium, alij Iulebum ſiue Iulepum nominant. Fit autem è ſtillaticio liquore, vel rectius è ſuccis cum ſaccharo coctis. Saccharū enim ſuccos à putrefactione conſeruat. Seplaſiarij à legitima componendi Zulapiorum ratione, auaritiæ ſtimulis agitati, recedunt, vt copioſius libro ſecundo huius Operis diximus. Nam vt horum componendorum rationem hîc doceamus, non eſt neceſſe, quòd idipſum loco iam citato præſtiterimus. Cæterùm in Zulapiorum vſu hodie quidam religioſè obſeruant, vt ſimplo Zulapiorum ponderi, ſtillaticiorum liquorum quadruplum reſpondeat. Quod fit in ijs Zulapijs qui non coquuntur, de quorum compoſitione hîc *Zulapium. Iulebum. Seplaſiariorū auaritia. Vſus Zulapiorum.*

 agimus.

agimus. Verbi gratia, ſi Zulapiorum pondus ſit vncias tres, liquorum ſtillaticiorum eſſe debent vncias duodecim, vt è ſequenti manifeſtum fit formula, quę

℞. Zulapij violacei, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Roſacei,
Liquorum ſtillaticiorum intybi ſatiui, } añ vncias tres.
Oxalidis,
Boraginis,
Commiſceantur inuicem, ac fiat potus.

Actuarius. Actuarius, inter Græcos non contemnendæ autoritatis ſcriptor, ex varijs ſimplicibus medicamentis zulapia componit, non vt hodie fit, ex vno duntaxat & aqua. Ad quam vtiq; componendi rationem reſpicere videntur, qui zulapijs admiſcent ſerapia, ſtillaticios liquores, odorata, & ſpecies: vt è ſubiectis reſcriptis omnibus innoteſcet, quæ

I.

℞. Zulapij violacei, } añ vnciam vnam.
Serapij è glycyrrhiza,
Decocti hordeacei, vncias tres.
Cinamomi, vnciam vnam.
Stillaticiorum liquorum tuſsilaginis, } añ vncias duas.
Scabioſæ,
Commixtis omnibus fiat potio, qua ad eſculenta vtatur æger.

II.

℞. Serapij è mentha, vnciam vnam.
Ex eupatorio, vnciam vnam & dimidiam.
Hyſſopo, vnciam dimidiam.
Liquorum ſtillaticiorum origani, } añ vncias quatuor.
Menthæ,
Bugloſsi,
Cinamomi ſelecti, } añ ſcrupulos duos.
Caryophyllorum,
Specierum aromatici roſacei, drachmam dimidiam.
Diambar, ſcrupulos duos.
Commiſceantur ſingula, & fiat potio.

Vſus prioris potionis in febribus eſſe poteſt, & alijs calidis morbis, vbi vini vices, quo tum abſtinendum eſt ægris, ſupplet. Alterius in frigidis, tuſsi præſertim, vſus eſſe poteſt.

DE SVCCORVM MEDICATORVM VSV.

Caput XIIII.

Succi medicati. SVccos medicatos cum Actuario ipſo vocamus eos, qui primò purgantur, & defecantur: dein verò ſolis aut ignis calore ſic denſantur, vt longiore citra corruptionem tempore aſſeruari valeant. Arabes, & noſtri temporis medici, *Rob.* Rob & Robub appellant. Ex quorum etiam numero eſt is quoq;, quem barba- *Miua.* ra voce Miuam vocant. Sic autem nominant ſuccum fructuum, eò vſq; deco- *Sapa.* ctum, vt ſapæ aut mellis conſiſtentiam accipiat. Sapa verò non eſt niſi muſtum *ἕψημα.* ad tertiam partem decoctum. Græcis ἕψημα, & σιραῖον dicitur. Sapa calefacit, dolo- *σιραῖον.* res mitigat, quia roſionis expers eſt, diſcutit, & concoquit. Magnam quoq; ſaporis gratiam ad intinctus habet. Nutrit, & aluum lenit. Quòd ſi verò ad dimi-

diam

diam partem per decoctionem muſtum redactũ fuerit, Defrutum Latinis nuncupatur. Vbi verò tertia deperdita, duæ partes remanſerint, Carænum vocatur. Succis autem medicatis ſic hodie vtuntur medici in ſuis reſcriptis. Commiſcent illos roborantibus antidotis tum liquidis, tum ſolidis: item ſaccharis, adiectis aliq̃t medicamentis ſimplicibus idoneis, ſerapio aliquo exceptis, quemadmodum ſequens formula perſpicuè demonſtrat, quæ *Defrutum.* *Carænum.* *Vſus.*

℞. Succi medicati è ribes, Diamoron, Hydromalôn, } añ vnciam dimidiam.
Diacotoneon ſine ſpeciebus, drachmas ſex.
Sacchari roſacei veteris, vnciam vnam.
Radicis ſymphyti maioris, Biſtortæ, } añ drachmam dimidiam.
Boli armenij, Balauſtiorum, Sanguinis draconis, } añ ſcrupulum dimidium.
Paſtillorum è ſpodio, Terra lemnia, } añ drachmam vnam.

His quibus opus eſt, in puluerem redactis, ſingula commiſceantur: & cum Serapio myrtino, quantum ſufficit, ad mellis conſiſtentiam coëant. Sunt qui ſuccos medicatos cum ſtillaticijs liquoribus inſtar Serapiorum, de quorum vſu ſequenti capite dicemus, permiſceant: vt è ſequenti paradigmate patebit, quod

℞. Succi medicati è berberis, vnciam vnam.
Hydromali ſimplicis, Diacaryôn, } añ drachmas tres & dimidiam.
Liquoris ſtillaticij plantaginis, Oxalidis, Fragorum, } añ vnciam vnam.
Miſceantur, fiat potio.

Vtimur autem illis perinde atq; conſeruis & ſerapijs, tum potiſsimùm, vbi adſtrictionis nobis incumbit neceſsitas.

DE SERAPIORVM VSV.

Caput XV.

Serapium vocat Actuarius, compoſitionem eam, quam hodie vocealia magis vſitata Syrupum nominant. Sic verò appellant ſuccos vel medicamenta, cum melle vel ſaccharo, vel vtroq; ſimul, donec concreuerint, & iuſtam conſiſtentiam conſequantur, decocta. Qui hodie faciunt medicinã, in breue & longum (ſic enim loquuntur) digerunt ſerapium. Breue, quod parum aquei in ſe humoris habet, appellãt: alioq; nomine cõmune vocant. Longum, id eſt, aquoſum, q̃d ad perfectionem non ſit coctus, & humoris aquei in ſe multum contineat, eſſe dicunt: alioq; nomine Decoctum nuncupant. Differt itaq; Serapium propriè dictum à decocto duratione, conſiſtentia & ſuauitate. Serapium enim probè coctum vltra annum etiam interdũ citra corruptionem durat, & efficax exiſtit: decoctũ verò vix vltra ſeptimũ diem ſeruari poteſt quin corrumpatur. Præterea Serapium ad iuſtam ſpiſsitudinem decoquitur: decoctum verò, quod plus aquei humoris retineat, nequaquã. Deniq; ſerapium plus ſacchari aut mellis q̃ decoctum accipit, ideoq; ſuauius & guſtui gratius eſt. Porrò in ſerapijs *Serapium.* *Breue, ſiue commune.* *Longum.* *Decoctum.*

Miſcendorũ ſerapiorum ratio. commiſcendis omnes propemodum hodie medici hunc obſeruant morem, vt ea cum ſtillaticijs liquoribus idoneis ac conuenientibus permiſceant, ac ita potanda præbeant. Et in ijs confundendis religioſe admodum obſeruant, vt ſit dupla liquorum ſtillaticiorum ad ſimplam ſerapiorum menſura, quemadmodum è ſequentibus formulis luculenter admodum apparebit. Tamen licebit interdum, ita poſtulante & ægri, & morbi natura, plus aut minus de ſerapijs & aquis ſtillaticijs exhibere. Parum ſerapiorum, & multum ſtillaticiorum liquorum, vbi ſitis vrget & infeſtat. Plus ſerapiorum, minus ſtillaticiorum liquorum, vbi quæ in ventriculo, & alijs vicinioribus ſunt partibus, alterare conſilium eſt. Nunc paradigmata ſubijciemus, quorum

I.

℞. Serapij violacei, vnciam vnam.
Intybi ſatiui, vnciam dimidiam.
Liquoris ſtillaticij cichorij, Intybi ſatiui latifolij, Borraginis, } ã vnciam vnam.
Miſceantur.

II.

℞. Mellis roſacei colati, Oxymelitis ſimplicis, Serapij è calamintha, } ã vnciam dimidiam.
Liquorum ſtillaticiorum hyſſopi, Calaminthæ, Fœniculi, } ã vnciam vnam.
Commiſceantur.

III.

℞. Serapij è mentha, vnciam vnam.
Hydromali compoſiti, vnciam dimidiam.
Liquoris ſtillaticij abſinthij, vncias duas.
Menthæ, vnciam dimidiam.
Miſceantur.

Atq; hæc breuium nominatorum ſerapiorum commiſcendi ratio eſt. Quo autem pacto longa ſint conſtruenda ſerapia, ſequenti capite dilucide explicabitur. *Exhibitionis tempus.* Exhibentur frequenter appetente diluculo ſerapia, antea quidem igne, aut feruente aqua, inſtar aliorum liquidorum medicamentorũ, quæ à ieiunis hauriuntur, calefacta. Nonnunquam etiam veſperi, & iam dormituris propinantur: idq; potiſsimùm fit, vbi ſomni conciliandi gratia ſumuntur.

DE DECOCTIS PARANDIS.

Caput XVI.

Decoctorum varia ſunt genera. Quædam enim ad præparandos tantum, & alterandos humores vſurpantur: quædam verò non tantum in hoc vt præparent & alterent, ſed & vt ſimul purgent, alioſq; multos effectus in diuerſis partib. corporis præſtent, adhibentur, quæ hodie ſuo more Magiſtralia appellant. Sunt etiã nõnulla quæ priuatim purgãtia vocantur decocta. De quibus omnib. reſcripta ſubijciemus ordine: modò prius è quibus rebus decocta componantur, oſtendamus. Parantur autem decocta maximè è ſtirpium radicibus, folijs, ſurculis, fructibus, ſeminibus, corticib. & lignis. Et vſus obtinuit, vt foliorum quantitas faſciculorũ manualiũ ſeu manipulorũ: fructuũ verò propemodum omniũ, demptis paſsis vuis, & oxyphœnico, numeri: reliquorum autem, ponde-

Præparantia. Alterantia. Mixta. Magiſtralia. Purgantia. Decocta vnde parentur.

ponderis adiectione æſtimetur. Obſeruant etiam, medicinam hodie facientes, vt plerunq; è radicibus ſumant vncias tres, è folijs faſciculos manipulares quinque, è ſeminibus drachmas quattuor, quinq; aut ſex: è floribus pugillos quatuor, aut totidem manipulos. Reliquorum pondera & menſuræ medici induſtriæ relinquuntur. Coquuntur autem hæc omnia nunc ex aqua, tum ſimplici, qualis eſt fontana & pluuia, tum medicamentoſa, qualis eſt ſtillaticius liquor, marina, ſalſa, aluminoſa: nunc ex alio humore, vino, verbi gratia, aceto, ſero, vel quouis alio, vt in hunc ſcilicet medicamenta vires ſuas deponant. Aquarum autem & liquorum, in quibus prædicta coquuntur, menſura, raró duas libras, vel ſummum tres excedat: quòd maior eius quantitas non ſolum prædictorum vim & efficaciam frangat, & obtundat, imò etiam cauſa ſit, vt anteaq; tota ab ægrotante hauriatur & abſumatur, corruptionem induat. Poſtquam decocta ſunt hac ponderum & menſurarum ratione medicamenta, exprimuntur, & mox ceu inutilia abijciuntur. Exprimuntur autem horum quædam valenter, alia leniter, pro rerum coctarum & humoris, in quo incocta ſunt, natura, & vario medici ſcopo. Cuilibet quoq; libræ aquæ & liquoris, ne id ſilentio tranſeamus, ſacchari aut mellis libra dimidia, vt plurimum, adijcitur. Quod ſi etiam decoctum quibuſdam odoramentis, vt ſuauius fiat, condire voluerimus, cuiuis libræ decocti drachmas duas odoramentorũ permiſcebimus. Nunc ea quæ diximus, aliquot paradigmatis declarabimus, orſi ab eo quod flauam alterat bilem. Hoc verò

Ponderum in decoctis ratio.

Aquarum & liquorum menſura.

I.

Decoctum frigidum.

℞. Florum violarum,
Roſarum,
Cichorij,
Nymphεæ, } añ Manipulum vnum.

Foliorum intybi ſatiui latifolij,
anguſtifolij, } añ Manipulum vnum & dimidium.

Lactucæ,
Portulacæ, } añ Manipulum vnum.

Vuarum paſſarum, exemptis acinis, vnciam vnam.

Prunorum damaſcenorum, numero vndecim.

Zizyphorum, numero nouem.

Oxyphœnicôn, vnciam vnam.

Seminum intybi ſatiui vtriuſq;, añ drachmam vnam & dimidiam,

Melonum,
Cucurbitæ, } añ drachmas duas.

Portulacæ, drachmam vnam.

Radicis cichorij, vnciam dimidiam.

Glycyrrhizæ, vnciam vnam & dimidiam.

Cinamomi ſelecti, drachmam vnam & dimidiam.

Coquantur ſingula in tribus aquæ fontanæ libris, donec dimidium abſumatur. Dein colo transfuſis, iuri decocti, ſaccharo adiecto, dulcedo ac ſuauitas concilietur, idemq; albo oui purificetur: addanturq; Serapij ex intybo ſatiuo, vnciæ tres. Zulapij violacei, vncia vna & dimidia. Fiat potio.

II.

Quod ad pituitæ, aliorumq; craſſorum ac lentorum humorum præparationem atq; extenuationem prodeſt.

℞. Radicum apij,
Acori veri,
Iridis,
Inulæ, } añ vnciam vnam.

Seminum

Seminum petroſelini,
Dauci,
Aniſi,
Ruſci, } añ drachmas duas.
Fœniculi, drachmam vnam.
Chamæmeli,
Adianti,
Origani,
Hyſſopi, } añ Manipulum vnum.
Menthæ,
Abſinthij, } añ Manipulum dimidium.
Caſiæ ligneæ, drachmam vnam.
Cinamomi, drachmas duas.
Iunci odorati, drachmam dimidiam.
Florum meliſſophylli,
Sambuci,
Scabioſæ, } añ Manipulum vnum.

Coquantur in aquæ libris duabus ad tertias, deinde colo transfundantur, & ſacchari adiectione ius decocti dulce reddatur, purificeturq́; & additis ſerapiorum è marrubio & hyſſopo, añ vncijs duabus fiat potio.

III.

Ad melancholici humoris præparationem, ac eiuſdem faciliorem eductionem, valet quod ſequitur: &

℞. Florum boraginis,
Violarum,
Echij,
Meliſſophylli, } añ Manipulum vnum.
Vuarum paſſarum, exemptis vinaceis, vnciam vnam.
Fumariæ,
Aſpleni,
Intybi ſatiui vtriuſq́;, } añ Manipulum vnum & dimidium.
Corticum radicum capparis,
Tamaricis, } añ drachmas tres.
Radicum fœniculi,
Petroſelini,
Iridis, } añ vnciam vnam.
Glycyrrhizæ, vnciam vnam & dimidiam.
Polypodij, drachmas ſex.
Thymi corymborum,
Epithymi, } añ drachmam dimidiam.

Coquantur ſingula in tribus libris aquæ fontanæ, donec tertia pars abſumpta fuerit. Dein colentur, & adiecto ſaccharo ius decocti dulce reddatur, alboq́; oui purificetur. Addantur poſtea ſerapij è fumaria, ex epithymo, è bugloſſo, añ vnciæ duæ. Fiatq́; potio.

IIII.

Decoctum magiſtrale vulgò nominatum.

Quòd ſi decoctum, vt hodie vocant, Magiſtrale, hoc eſt, quod ſimul præparat, purgat, & alias commoditates in diuerſis corporis partibus affert, conſtruere animus eſt: ad illius quod ſequitur, reſcripti exemplum facias oportet. Hoc

℞. Radi-

℞. Radicum iridis,
Fœniculi,
Petroſelini,
Aſparagi, } añ vnciam dimidiam.
Inulæ,
Acori veri,
Glycyrrhizæ repurgatæ, vnciam vnam.
Rhei pontici, drachmam vnam & dimidiam.
Seminum ruſci,
Aniſi,
Fœniculi, } añ drachmas duas.
Nigellæ,
Dauci,
Vrticæ veræ, drachmam vnam.
Herbarum, Hyſſopi,
Origani,
Pulegij,
Betonicæ,
Serpylli, } añ Manipulum vnum.
Chamæmeli,
Saluiæ,
Marrubij,
Stichadis,
Maioranæ,
Adianti,
Tuſsilaginis,
Eupatorij, } añ Manipulum dimidium.
Caſſuthæ,
Abſinthij pontici,
Menthæ,
Prunorum damaſcenorum, numero nouem.
Tamarindorum, vnciam vnam.
Palmularum pinguium, numero ſeptem.
Myxariorum, numero ſex.
Ziziphorum, numero quinq;.
Ficuum pinguium, numero nouem.
Folliculorum ſenæ, drachmas ſex.
Corticum myrobalanorum citrinorum,
Indorum, } añ vnciam dimidiam.
Agarici boni, drachmas tres.
Rhabarbari ſelecti, drachmam vnam & dimidiam.
Spicæ, grana ſex.
Zingiberis, drachmam dimidiam.
Cinamomi,
Cubebarum, } añ drachmam vnam.
Thymi,
Epithymi, } añ drachmas duas & dimidiam.
Florum boraginis,
Echij, } añ Manipulum vnum.
Violarum,

Coquan-

Coquantur omnia in aqua iuſtæ quantitatis ad tertias, & per noctem in decocto ſimul perſtent. Poſtea expreſsis, & colo transfuſis, dulcedo cum ſaccharo ſufficienti concilietur. Deinde adijciantur ſerapij è ſtichade, vnciam dimidiam. Serapij è glycyrrhiza, & ex hyſſopo, añ vncias duas. Fiat potio. Huius decocti exemplum non ideo produximus, quod medicis imitandum eſſe putemus. Fieri enim vix poteſt, vt eodem tempore humores præparentur, tantum abeſt vt illos ſimul concoquantur (quod tamen illi ſibi certò perſuadent) & educantur. Accedit, quòd in ijs varijs miſcellis, non rarò vnum alterius actionem impediat. Hinc perſpicuum euadit, errare eos plurimùm, qui in prædictum modum immenſum ſimplicium & compoſitorum medicamentorũ numerum coacervant. Quanquam præclarè ſe interim rem geſsiſſe cenſent, & non pœnitendam laudem ex magiſtralis decocti cõpoſitione, ſi dijs placet, ſe confecutos eſſe ſibi perſuadent.

Magiſtraliũ decoctorum compoſitio improbatur.

Cæterùm omnium iam dictorum decoctorum iura per colum tranſmiſſa, vtpote iam medicamentoſa, ſerapiorum inſtar, appetente diluculo, pondere trium, quatuor, plurium aut pauciorum vnciarum, pro morbi aut ægrotantis ratione, aſſumuntur. Interdum etiam veſperi, præſertim vbi frequentem exhibitionem ægrotanti nullã afferre moleſtiam, aut eandem morbum ipſum requirere compertum habemus. Atq; hactenus alterantium & præparantium decoctorum formulas produximus. Reliqua adhuc ſunt, præter iam commemorata decocta purgantia, de quibus iam dicemus. Non multum à prioribus variant purgantia vocata decocta, niſi quòd in ijs componendis diligenter ad pondus purgantium medicamentorum eſt reſpiciendum. nec quæ illorum vim infrenant, ac vehementiam remittunt & obtundunt, ſunt omittenda: ſed ex formulis, quæ ſequuntur, eorundem componendi ratio facilimè conſtabit.

Tempus & modus aſſumendorum decoctorum.

Decocta purgantia.

I.

℞. Hermodactylorum, Turpeti, añ drachmam vnam.
Polypodij, Folliculorum ſenæ, añ drachmas duas.
Macis, Maſtiches, añ ſcrupulum vnum.
Cinamomi, Seminis dauci, añ ſcrupulum dimidium.

Modus exhibendi.

Conciſa minutatim coquantur in libra vna & dimidia aquæ, tantiſper dum tertia pars abſumatur. Poſtea colo transfundantur, & fiat potio. De hoc purgatorio decocto diluculo dantur vna vice vnciæ tres.

II.

℞. Florum roſarum, Violarum, Echij, Boraginis, añ Manipulum vnum.
Prunorum damaſcenorum numero vndecim.
Oxyphœnicôn, Paſſularum, añ vnciam vnam.
Fumariæ, Centaurij minoris, añ Manipulum vnum & dimidium.
Polypodij, Senæ, añ drachmas ſex.

Corti-

Corticum myrobalanorum flauorum, } añ vnciam dimidiam.
Cæruleorum,
Agarici optimi, drachmas tres & dimidiam.
Rhei barbari ſelecti, drachmam vnam & dimidiam.
Spicæ, } añ drachmam dimidiam.
Zingiberis,

Coquantur in aqua ſufficienti, quoad dimidiũ abſumatur. Poſtea colo transmittantur, & ſacchari adiectione illis dulcedo concilietur: tandem, in iure decocti diluantur mannæ ſelectiſsimæ vnciæ duæ: atque cum roſis, ſantalis, & lignoaloes, añ ſcrupulo vno condiantur, fiatque potio.

Extant etiam aliquot exempla decoctorum purgantium apud Meſuen, vt pluribus reſcriptis non ſit opus.

DE PVLVERVM VSV.

Caput XVII.

Medicamentis in puluerem redactis, quæ Græcis ξηρία καὶ καταπάσματα, ab inſpergendo, vocantur, hodie varie tum chirurgi, tum med[illegible]tur. *Pulueres cõfortantes.* Primùm enim Chirurgi pulueres habent quę caua vlcera implent, excreſcentia exedunt, ſordida repurgant, cruenta reprimunt, diſtantia glutinãt. Cuti aſperguntur qui detergent, ſordes exterunt, nitorem conciliant. Alij etiam extenuant, & diſcutiunt, quales ſunt qui ex acriore materia conſtant. Medici autem pulueres quos ad Confectionum nominatarum, aliorumque medicamentorum vſus paratos in vitreis vaſis, aut coriaceis ſacculis reponunt ad roborandas corporis partes principes, nimirum cerebrum, ventriculum, vſurpant. Quorum compoſitio etiam ex Antidotorum ſpeciebus, alijsque odoratis medicamentis ſimplicibus in leuorum redactis, adiecto etiam ſaccharo conſtat, appellantque vulgò Tragæas confortantes, Nicolaus Drangæas nominat. Vtraque autẽ vox à Græca voce τραγήματος deflexa eſſe apparet. *Tragæa. Dra[illegible]gæa. τραγήματα.* Sic verò illi bellaria & ſecundas menſas vocant. In quorum certè numero & ea de quibus hoc loco agimus, medicamenta meritò recenſentur, vt quæ in hodiernum diem à nõnullis in ſecundis menſis apponantur. Latinis, non puto ineptè, Trituræ nuncupantur. *Trituræ.* Ad quod quidem nomẽ velut alludentes Germani noſtri, ſua lingua Trizenet nominant. Nunc vno & item altero puluerum roborantium exemplo, quo pacto componantur, oſtendemus.

I. *Calefaciens.*

℞. Specierum diambar, } añ ſcrupulos duos.
Aromatici roſati,
Diagalangæ,
Diamoſchi dulcis, } añ drachmam dimidiam.
Diacinamomi,
Cinamomi ſelecti, drachmas duas.
Macis, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Nucis moſchatæ,
Caryophyllorum,
Piperis longi,
Radicis calimi odorati officinarum, } añ drachmam dimidiam.
Pæoniæ,
Sacchari candidiſsimi, libram dimidiam.
Commiſceantur ſingula, & fingatur Drangæa.

II. *Refrigrans.*

℞. Specierum diarrhodõn abbatis, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Diatrionſantalõn,

k Semi-

Seminum intybi ſatiui vtriuſque, añ drachmam vnam.
Seminum melonum, }
Citruli, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Cucurbitæ, }
Roſarum rubearum, drachmam vnam.
Santalorum omnium, añ ſcrupulos duos.
Sacchari, vncias ſex, fiat tritura.

Exhibitionis modus. De iam dictis roborantibus pulueribus exhibeto mane ieiunis drachmam vnam, aut duas, ſuper pane toſto, in vino optimo macerato. Veſperi eodem planè modo ac pondere, iterum præbentur. *Pulueres purgatorij.* Porrò purgatorij pulueres, ſiue purgatoriæ trituræ, fiunt ex medicamentis ſimplicibus purgantibus, vel compoſitorum ſpeciebus, adiectis ſemper ijs quæ vehementiam & malitiam purgantium remittunt, & ſaccharo, quo omnia excipiuntur. *Pondera purgantium.* Pondera verò ſimplicium medicamentorum purgantium, quæ cognitu in primis ad hos ſtruendos pulueres neceſſaria ſunt, è libro primo huius Operis petenda ſunt. Reliquum igitur iam eſt, vt exemplis vno & item altero, componendi rationem horum puluerum demonſtremus.

I.

℞. Rhabarbari ſelecti, drachmas duas.
Spicæ, }
Maſtiches, } añ grana ſex.
Sacchari, ſcrupulos duos.
Mixtis omnibus, formetur puluis purgatorius.

II.

℞. Turpeti optimi & candidi, drachmam vnam.
Maſtiches, }
Cinamomi, } añ ſcrupulum dimidium.
Sacchari, ſcrupulum dimidium.
Tritis omnibus & commixtis, fiat puluis purgatorius.

Exhibendi modus. Dantur ex vino, iuſculo, aut alio liquore conueniente, ieiunis, & diluculò appetente.

DE PASTILLORVM VSV.

Caput XVIII.

Paſtillus. PAſtillum Latini nominant, quē Græci τροχίσκον, & κυκλίσκον, & ἀρτίσκον: quòd paruum panem exprimat, & diminutiua formula τροχίσκιον, κυκλίσκιον appellant. Eſt autem τροχίσκος, ſiue paſtillus, medicamentum quoduis planum, in rotulæ, orbiculi, paſtilliue formam redactum, adeoque figura ſemini lupini perſimile. Hac verò forma conſtruuntur, vt medicamenta in pulueres redacta diutius cōſeruentur: ſiquidem alias vis eorundem exhalaret, aut tota diſsiparetur. *Vtendi ratio.* Qui hodie medicinam faciunt, interdum ſolis paſtillis tritis ex aqua, vino, aut alio conuenienti liquore vtuntur. In congruentibus itaque liquoribus ſoluti, vel ebibuntur, vel admouentur. Nonnunquam verò Antidotis magnis, & roborantibus, item ſuccis medicatis, ſaccharis, catapotijs, clyſteribus, vnguentis, alijsque compoſitis medicamentis permiſcentur. Exempla ſingulorum non eſt cur hoc loco proferamus, quòd ſuis in locis eadem poſita habeant ſtudioſi. Ex illis igitur petant, ſi quid illorum deſiderant. Nos vnum duntaxat exemplum, quo catapotijs paſtillos miſceri demonſtrabimus, oculis ſtudioſorum ſubijciemus: quod eſt huiuſmodi.

Menſes euocans.

℞. Catapo-

℞. Catapotiorũ fœtidorũ, } añ drachmam dimidiam.
E benedićta laxatiua,
Paſtilli è myrrha, ſcrupulum vnum.

Cum liquore ſtillaticio artemiſiæ, quod ſatis eſt, formentur catapotia, numero tredecim. Huius medicamenti in eliciendis menſibus vſus eſſe poterit. Cæterùm non rarò paſtillis medicamenta alia ſimplicia, eiuſdem cum ijs facultatis miſcentur: quæ omnia redacta in puluerem, cum liquore aliquo conuenienti exhibentur: vt è ſequenti reſcripto patet, quod

Adſtringens.

℞. Paſtillorum è ſpodio, drachmas duas.
Paſtillorum è ſuccino, } añ drachmam vnam & dimidiam.
E terra lemnia,
Radicis ſymphyti maioris, } añ ſcrupulum vnum.
Biſtortæ,
Boliarmenij,
Balauſtiorum,
Lapidis hæmatitis,
Corallij albi,

Tuſa & cribrata commiſcentur, fitq́ꝫ puluis.

Paſtillorum qui citra aliorum medicamentorum tum ſimplicium, tum compoſitorum commiſtionem aſſumuntur, pondus, vt plurimum, drachmæ vnius pondus: attamen drachmam vnam cum dimidia non excedat: idq́ꝫ ſi opium non acceperint. Nam horum parcior eſſe debet modus: Intra ſcrupulum igitur, aut ſemidrachmam conſiſtunt. Quod ſi verò horum compoſitionẽ opium ingrediatur, ſcrupuli vnius, aut ſemidrachmæ pondere dantur. Reliquorum pondera ex ijs quæ ipſis permixta ſunt, medicamentis æſtimari debent: quod cuiuis, ex ijs quæ hactenus diximus, facillimum erit. *Paſtillorum pondus.*

DE GLANDIBVS.
Caput XIX.

QVod Græci βάλανον, Latini glandem: hoc barbari huius temporis medici, haud dubiè à ſubijciendo, aut ſupponendo, Suppoſitoriũ nominant. Frequenter autem neceſsitas ipſa poſtulat, vt glandes ſubijciamus: nempe vbi ægri propter imbecillitatem clyſteris iniectionem non tolerant, & vbi ab aridis excrementis rectum inteſtinum obſtruitur. Nonnunquam etiam, quòd iniectio clyſterum non ſit neceſſaria. Glandium autem vſus in ardentibus maximè febribus, & in ſoporiferis capitis morbis probatur: item ad educenda, quæ per clyſterem iniecta non redduntur. Sunt autem triplices genere glandes. Quædã enim leues, & multis quibus aluus ſemper ferè adſtricta eſt, ſuaq́ꝫ ſponte nihil reddit, in q̃tidiano vſu familiares. Hæ ex betæ aut braſsicæ radice ad digiti indicis longitudinẽ ac craſsitudinẽ redacta, prius tamen cortice extimo detracto melle peruncta, ſuillo adipe ſale cõſperſo, ficu inuerſa, butyro adiecto ſale, & id genus alijs parantur. Quædam verò mediocres: vt ſunt, quæ ex oui vitello, croco, additis melle & ſale componuntur. Item quę ex melle duntaxat cocto & ſale cõſtruuntur, quas officinæ medicorum Communes appellant. Non nullæ verò ſunt vehementiores: quales ſunt, quæ ſcammoniam, colocynthidem, euphorbiũ, fel tauri, & id genus alia recipiunt. Cæterùm quũ omnis propemodum generis glandibus mel accedat, ſciendum quidem erit, illud ſic glandibus eſſe commiſcendum, vt põdere ſuo ſpecibus reſpondeat. Obſeruant autem hodie, vt ferè drachmæ vni ſpecierũ & ſalis, vncia vna mellis adijciatur. In

βάλανος. Glans. Suppoſitorium. Cur ſubijciẽdæ glandes. Vſus glandium. Glandium differentia. Leues. Mediocres. Communes. Vehementiores. Mellis ad ſpecies & ſalem proportio.

vehementiſsimis tamen glandibus ſatis eſt vt drachma vna aut drachma vna & dimidia admiſceatur è ſpeciebus. In conſtruendis verò glandib. ſpecies admouendæ non ſunt, niſi vbi mel ſatis concretum fuerit: quòd aliâs vis earundem ignis vehementia diſsipetur. Species autem quæ glandium compoſitioni adduntur, aut aluum deijciendi, aut flatus diſcutiendi, aut ſtupefaciendi facultatem obtinent: quod ex ſubiectis formulis clarius euadet.

I. Deijciens aluum.

℞. Mellis cocti & concreti, vncias duas.
Pulueris euphorbij, ſcrupulum dimidium.
Colocynthidis, grana quatuor.
Ellebori nigri, grana duo.
Salis vulgaris, drachmam vnam.
Commixtis omnibus, fingantur glandes ad formam digiti indicis.

II.

℞. Mellis crudi, vnciam vnam.
Specierum hieræ picræ, drachmam vnam.
Salis foſsilis, drachmam dimidiam.
Decoquatur mel, donec craſsitudinem iuſtam accipiat: deinde addantur ſpecies & ſal, formenturq́ glandes.

III. Diſcutiens flatus.

℞. Seminum aniſi, Cumini, Fœniculi, } añ ſcrupulum vnum.
Carei, ſcrupulus duos.
Dauci, ſcrupulum dimidium.
Colocynthidis, ſcrupulum vnum.
Salis vulgaris, drachmam vnam.
Tundantur ſingula, cribroq́ ſecernantur, & cum mellis concreti vncia vna & dimidia coeant, digeranturq́ in glandes.

IIII. Stupefaciens.

℞. Opij, ſcrupulum vnum.
Croci, Caſtorij, } añ ſcrupulum dimidium.
Tuſa & cribrata cum melle cocto, aut cera, & oleo nymphęæ in vnum coëant: formenturq́ glandes, quibus filum appenſum ſit, vt pro arbitrio extrahi poſsint.

Quum glandes ſubijciuntur, prius oleo, butyro, aut alia pinguitudine illinendæ erunt. Sic enim minori moleſtia inanum intruduntur.

DE CLYSTERIBVS.

Caput XX.

κλυστήρ. *ἐνίημα.*

Κλυστὴρ, Latinis idem quod lauamen ſiue ablutio denotat. Vox autē à verbo κλύζειν, quod abluere & lauare ſignificat, orta eſt. Alio nomine Græcis ἐνίημα, dicitur: quæ quidem vox Latinis iniectionem ſonat: ab ἐνίημι, quòd ijſdem inijcio ſignificat. Medici huius temporis clyſteris & enematis vocibus Græcis, potius quàm Latinis vtuntur. Quanquam autem varia ſunt enematum genera, ſeptem nimirum, emollientia, purgantia, abſtergentia, glutinantia, adſtringentia, dolorem ſedantia, & nutrientia, tamen ad omnium compoſitionem quatuor potiſsimùm rebus opus erit. Primùm liquore, aut iuſculo aliquo, carnium (verbi gratia) elixarum, piſorum, cicerum, pulli gallinacei, capi: aut decocti, colo transfuſi, quod ſubinde pro morbi diuerſitate variari ſolet. Nunc

Quæ clyſterū componendi ratio.

Liquores.

enim

enim ex ijs quę abſtergēdi, aut obſtructiones tollendi, aut adſtringendi, aut glutinandi facultatem obtinent, paratur. Dein, ad clyſteris compoſitionem medicamenta interdū purgantia requiruntur: quæ ſi ad ea quæ per os ſumuntur conferas, duplum planè pondus habebunt. Tertio loco olea & pinguitudines adſint in enematum compoſitione oportet, quæ itidem pro morbi diuerſitate variātur. Quartò, ſalis genera, quæ in hoc potiſsimùm adijciunī, vt excretricem excitent ac proritent facultatem: ne ſcilicet quæ iniecta ſunt, diutius quàm par ſit, in ventre morata, penitus retineantur: id quod ægrotantibus non rarò noxę non contemnendæ occaſionem præbet. Præter ea tamen quæ iam commemorauimus, interdum etiam mel, præſertim quod colo transfuſum fuerit, aut ſaccharum, aut vitelli ouorum, aut butyrum, aliaq; eius generis, prout morbus poſtulat, adijciuntur. Singula tamen eorum quæ iam ordine recenſuimus, certa quadam ponderum ratione permiſcentur. Nempe iuris decocti, aut liquoris libra magna ex parte vna, aut pro corporis conſtitutione & ætate plus minusúe. Medicamentorum ſimplicium (verbi gratia) radicum vnciæ tres. Herbarum, Manipulos quatuor. Seminum, drachmas quinq;. Fructuum paria decem. Florum pugilli, quatuor, vt cap. decimo de decoctis etiam indicatum eſt. Purgantiū autem medicamentorum pondus, vt comprehenſum eſt, ferè geminum, ad ea quæ ore ſumuntur, & deuorantur, exiſtit. Oleorum, vt plurimum, vnciæ tres. Pinguedinum, mellis, butyri, ſacchari, vncia vna, aut dimidia. Vitelli ouorum maxima ex parte, duo aut tres. Salis communis, drachma vna & dimidia, plus minusúe, prout res ipſa exigit. In componendis tamen varijs clyſteribus ad tabulas paulo antè dictorum medicamentorum, quas primo libro huius Operis cap. 49. & ſeqentibus reperient ſtudioſi recurrendum erit. Ex iam commemoratis rebus duplici differentia diſtantes clyſteres componi poſſunt. Leues, quorum in febribus, debilibus, & ijs qui ex longo morbo reualeſcunt, item inteſtinorum mordicationibus, torminibus, & ſenio extremo confectis, in quibus ſtercus induruit, vtimur. Vehementioribus autem, & acribus, in coxendicum doloribus, lethargicis, attonitis, & id genus alijs frigidis ac torpidis morbis, atq; in ijs etiam qui exiciale venenum hauſerunt, vt fuſius libro tertio, capite 168. Aëtius docet. Quæ certè ſingula ex ſubijciendis formulis clariſsimè patebunt.

Purgantia. *Olea.* *Sales.* *Pondera eorum quæ clyſteres componunt.* *Clyſterum differentiæ duæ.* *Leues.* *Vehemētes.*

I. Leniens.

℞. Iuſculi capi, libram vnam.
Mellis colo transfuſi, vnciam vnam.
Vitellos oui, numero quatuor.
Olei ex oliuis maturis expreſsi, vncias tres.
Commiſceantur ſingula, fiatq; clyſter.

II. Emolliens.

℞. Maluæ,
Altheæ,
Atriplicis,
Mercurialis,
Acanthi, } añ Manipulum vnum.
Seminis lini,
Fœnogræci, } añ drachmas duas.
Coquantur ad tertias, & colo diffundantur, accipianturq;
Iuris decocti, lib. vnam.
Medullæ caſiæ fiſtularis, vnciam vnam.
Hieræ picræ, vnciam dimidiam.

Mellis roſacei colo transfuſi, drachmas tres & dimidiam.
Olei communis, vncias tres.
Salis vulgaris, drachmam vnam & dimidiam.
Commiſtis omnibus, fiat enema.

III. Adſtringens.

℞. Plantaginis,
Equiſeti,
Polygoni, } añ Manipulum vnum.
Ophiogloſsi,
Altheæ,
Solidaginis ſaracenicæ,
Mediæ,
Bellis minoris ſylueſtris, } añ Manipulum vnum & dimidium.
Saniculæ,
Pedis leonis,
Roſarum rubearum, Manipulum vnum.
Oryzæ toſtæ, vnciam vnam.
Gallarum,
Rhois obſoniorum, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Balauſtiorum, drachmam vnam.
Seminis plantaginis, drachmam dimidiam.
Myrthi, drachmam vnam & dimidiam.
Acaciæ,
Hypociſtidis, } añ drachmam vnam.
Radicum ſymphyti maioris, drachmas duas.
Biſtortæ,
Tormentillæ, } añ drachmas duas & dimidiam.
Coquantur ad tertias, & colo transfundantur: &
℞. Iuris decocti, vncias quatuordecim.
Succi plantaginis, vnciam dimidiam.
Paſtillorum è ſpodio,
Terra lemnia, } añ drachmam vnam.
Boliarmeni,
Sanguinis draconis, } añ ſcrupulos duos.
Aloes elotæ,
Seui caprini, vnciam vnam.
Oleorum myrtini,
Roſacei, } añ vnciam vnam.
Cotoneorum,
Commiſtis omnibus, fiat clyſter.

IIII. Abſtergens.

℞. Iuris hordei decocti, libram vnam.
Mellis roſacei, vnciam vnam.
Sacchari rubei, drachmas ſex.
Vitellorum ouorum, numero duos.
Olei irini, vncias tres.
Permixtis omnibus, formetur clyſter.

V. Validus fortiſue.

℞. Betonicæ,
Saluiæ, } añ Manipulum vnum.
Maioranæ,

Serpyl-

Serpylli,
Calaminthæ, ã Manipulum vnum.
Hyſſopi,

Rutæ,
Centaurij minoris, ã Manipulum dimidium.
Stichadis,

Radicum polypodij, vnciam dimidiam.
Agarici optimi, drachmas tres.
Pulpæ colocynthidis, drachmam vnam.

Coquantur ad tertias.

℞. Iuris decocti, vncias quindecim.

Hieræ picræ,
Benedictæ laxatiuæ, ã vnciam dimidiam.

Antidoti Indi,
Diaphœnicôn, ã drachmas duas & dimidiam.

Mellis roſacei colo transfuſi, vnciam vnam.

Oleorum laurini,
Rutacei, ã vnciam vnam & dimidiam.

Salis foſsilis ſaxei, drachmam vnam & dimidiam.

Commixtis omnibus, fiat enema.

Nutriens.

E decocto pulli, capi, lacte recens multo, è cremore ptiſanæ, in quibus oua ſorbilia ſeu tremula diſſoluuntur. Neque mel quod detergat, neque ſal, quia ad excretionem irritat, neque oleum, quod lubricet aluum, adijciendum.

Pluribus exemplis opus eſſe minimè arbitror, quod illa, ſi qui complura deſiderent, è noſtris de Medendi ratione libris peti poſsint. Inijciendi clyſteres tempus nullum eſt certum aut conſtitutum, modò duabus aut tribus horis, aut longius à cibis ſumptis adhibeantur. Detinendi etiam tempus non vnum idemque eſt in omnibus clyſteribus, ſed pro eorundem diuerſitate variatur. Quibus enim abluendi & extergendi vis ineſt, hi ſupra horæ dimidiam partem in corpore haud retineantur. Dolores mitigantes, & tormina placantes, longiori tempore, extra ſcilicet vnius horæ ſpacium, detinere debent. Omnium longiſsimo, quibus glutinandi facultas ineſt, vt ſunt qui in dyſenteria inijciuntur. Qui purgandi facultatem habent, ſua ſponte, magna ex parte, erumpunt. Quod ſi diutius quàm par ſit in corpore cunctantur, glandem ſupponere conuenit, vt ſcilicet excretoria facultas excitata, noxia tandem cum medicamentis expellat.

Tempus inijciendi clyſteres.
Detinendi.

DE COLLYRIIS.

Caput XXI.

COllyria Latinis medicamenta vocantur quæ oculis induntur ac inſtillantur. Græcis κολλύρια nominantur. Duûm autem ſunt generum. Quædam enim liquida ſunt: & hæc priuatim hodie ab ijs qui medicinam faciunt, Collyria appellantur. Quædam verò arida, quæ hodie barbara voce Sieff ijſdem vocantur. Græci priora ὑγροκολλούρια, poſteriora ξηροκολλούρια nuncupant. Atque hæc quidem pyramidis ferè formam accipiunt, & arida inſufflantur. Pauca eius generis hodie in officinis parata inueniuntur. Cæterùm materia collyriorum, è qua componuntur, varia eſt. Nam ſucci, liquoris, ſemina, fructus, plantarum partes, & metallica, ijs inſeruntur, quæ pro affectuum magnitudine variantur. Vtimur enim ijs in oculorum diuerſis morbis, vlceribus, vulneri-

Collyria.
Genera.
Liquida.
Arida.
Sieff.
Materia collyriorum.

bus, fiſtulis, ſuffuſionibus, & id genus alijs. Hinc eſt, quòd interdum ijs adijciamus ea quibus extergendi facultas ineſt: nunc, quibus acris: iam verò adſtringentia, aliquando etiam diſcutientia permiſcemus: quorum omnium copiam ſuppeditat Galenus lib. quarto de Compoſitione medicamentorum localium, cap. quarto, & Paulus in ſeptimo, cap. decimoſexto. Porrò collyria, quibus reprimendi aut ſedandi dolorem vis ineſt, in liquore aliquo ſtillaticio conuenienti diluuntur, atq; adeò oculis inſtillantur, aut linamenti ſpecie admouentur. Quæ verò vrendi vim obtinent, hæc vnguentis, pinguedinibus, oleiſq; admixta adhibent. Si qua collyria arida in officinis ad vſum retinentur, hæc trita, & in cote leuigata, inq; tenuiſsimũ pollinem redacta, aliquo ſtillaticio liquore diſſoluta inſtillantur. Vltra verò vnam aut alteram guttam oculis inſtillare haud oportet. Sed è formulis quæ diximus, clariora euadent.

Vſus.

I. *Reprimens.*

℞. Collyrij albi aridi, in cote leuigati, drachmas duas.
Stillaticij liquoris roſacei, Plantaginis, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Commixtis omnibus, fingatur Collyrium liquidum.

II.

℞. Stillaticij liquoris plantaginis, Roſarum, Poligoni, } añ vnciam vnam.
Collyrij è glaucio, drachmam vnam.
Roſis, drachmam dimidiam.
Ceruſſæ elotæ, Boli armeni, } añ ſcrupulum vnum.
Opij, grana tria.
Croci, grana duo.
Commixtis inter ſe omnibus, formetur Collyrium liquidum.

III. *Dolorem ſedans.*

℞. Ceruſſæ decies in ſtillaticio roſarum liquore elotæ, drachmam vnam.
Sarcocollæ, ſcrupulos duos.
Amyli, Tragacanthæ, } añ ſcrupulum vnum.
Opij, grana quatuor.
Omnia leuigata, & ſucco fœnigræci excepta in collyria digerantur arida.

IIII. *Conſtringens.*

℞. Collyrij è glaucio, drachmas ſex.
Aloes, Acaciæ, } añ drachmam vnam.
Licij, Boli armeni, } añ ſcrupulum vnum.
Gummi arabici, drachmam vnam & dimidiam.
Tritis omnibus, acydoniorum ſucco commixtis, informentur collyria.

V. *Diſcutiens.*

℞. Liquoris ſtillaticij roſarum, Fœniculi, Chelidonij maioris, Euphragiæ, } añ vnciam vnam.
Vini optimi, vnciam vnam & dimidiam.
Aloes, drachmam vnam.
Pompholygis lotæ, drachmam vnam & dimidiam.

Saga-

Sagapeni, drachmam vnam.
Sacchari, vnciam dimidiam.
Commixtis omnibus, fiat collyrium liquidum.

VI.

℞. Collyrij viridis, drachmas duas.
Auripigmenti,
Mercurij ſublimati, } añ grana tria.
Vnguenti ægyptiaci, vnciam dimidiam.
Dialtheæ, vnciam vnam.
Permixtis omnibus, fiat vnguentum.

DE GARGARIZATV.

Caput XXII.

Gargarizatus varijs componitur modis. Iam enim ex ſtillaticijs ſtirpium liquoribus, nunc verò ex iure decoctorum. His verò pro diuerſitate affectus Diamorôn, ſucci medicati è ribes, & ex Berberi diacaryôn, mel roſaceum, ſerapia, hiera picra, & id genus alia permiſcentur. Priora quatuor tum maximè adijciuntur, quum reprimendi indicatio adeſt. Mel roſaceum, quum extergendi, aut diſcutiendi. Hiera picra, vbi è capite & eius partibus aliquid elicere ſtudemus. Cæterùm nullum in componendis gargariſmis, certum & præſcriptum pondus obſeruatur. Quanquam non deſunt, qui religioſè contendunt liquorum pondus ſimplo Antidotorum, ſuccorum medicatorum, & ſerapiorum debere reſpondere. Vt ſi verbi gratia, ſerapiorum, & antidotorum, item ſuccorum medicatorum ſint vnciæ duæ, liquorum admiſcent vncias ſex. Verùm in gargariſmis componendis hac ſuperſtitioſa obſeruatione non eſt opus. Nos reſcriptorum quorundam exempla ſubijciemus. Quorum

Gargariſmi compoſitio.

Pondus.

I.

℞. Liquoris ſtillaticij roſarum,
Plantaginis, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Oxalidis,
Lactucæ, } añ vnciam vnam.
Fragariæ,
Prunellæ, vnciam vnam & dimidiam.
Solani, vnciam vnam.
Nymphææ, vnciam dimidiam.
Diamoron, drachmas ſeptem.
Succi medicati è ribes,
Ex berberi, } añ drachmas ſex.
Serapij è papauere, vnciam dimidiam.
Succi fragorum, vncias tres.
Aceti optimi, vnciam dimidiam.
Permixtis omnibus, informetur gargarizatus.

II.

℞. Plantaginis,
Prunellæ,
Fragariæ,
Polygoni,
Oxalidis,
Saluiæ, } añ Manipulum vnum.
Roſarum rubearum, Manipulum dimidium.

Galla-

Gallarum, } añ vnciam vnam.
Calyculorum glandium,
Rhois obſoniorum, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Balauſtiorum,
Radicis ſymphyti maioris, vnciam dimidiam.

Coquantur in aqua fontana iuſtæ quantitatis ad tertias, dein colo transfundantur, & iuri decocti adijciantur

Diacaryôn, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Diamoron,
Serapij myrtini,
Aluminis liquidi, drachmam vnam.

Buliant denuò, fiatq́; gargarizatus.

III.

℞. Maioranæ, } añ Manipulum vnum.
Origani,
Serpylli,
Betonicæ,
Saluiæ,
Carpeſiorum, } añ drachmam vnam.
Piperis longi,
Pyrethri, } añ drachmam dimidiam.
Zingiberis,

Coquantur in libra vna aquæ, tantiſper dum tertia pars abſumat: colo transfundantur, & iuri decocti adijciantur

Mellis roſacei colo transfuſi, vnciam vnam & dimidiam.
Oxymelitis ſcillitici, vnciam vnam.

Commixtis omnibus, fingatur gargariſmus.

IIII.

℞. Hieræ picræ, vnciam dimidiam.
Oxymelitis ſcillitici, vncias duas.
Liquoris ſtillaticij hyſſopi, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Betonicæ,
Origani,

Commiſceantur, formeturq́; gargariſmus.

Exempla plura alia medendi noſtra ratio tibi ſuppeditabit.

Vſus gargariſmi. Cæterùm in vſu gargariſmorum obſeruandum vnicè erit, vt tepida quadam qualitate præditi, ori admoueantur: exceptis tamen ijs, qui in deſtillationibus capitis, ex tenuibus & acribus humoribus ortis, vſurpantur. Siquidem illos, quò ſcilicet fluxio ſiſtatur, frigidos eſſe decet.

DE DENTIFRICIIS.

Caput XXIII.

Dentifricia. Vſus. Dentifricia, quæ Græcis ὀδοντοτρίμματα dicuntur, ad diuerſos vſus varia à medicis componuntur. Sic autem, cur appellata ſint, vſus eorundem ſatis docet. Siquidem ijs maximè in expoliendis, extergendisûe, & ſtabiliendis dentibus vtuntur medici, ea illis affricantes. Interdum etiam refrigeratis, & dolentibus dentibus, gingiuisq́; laxis admouentur. Item ad parulidas, omniaq́; oris, & gingiuarum potiſsimùm vitia, vt liquet ex ijs quæ traduntur à Galeno libro quinto, de Compoſitione medicamentorum localium capite vltimo, adhibentur. *Compoſitionis ratio.* Cæterùm triplici ferè forma hodie componuntur dentifricia.

fricia. Aut enim in tenuiſsimum puluillum redacta dentibus affricantur. Aut adiectis liquoribus aliquot, cum iiſdem dentes eluuntur. Aut in linimenti formam digeſta, dentibus circumlinuntur: id quod é formulis ſubiiciendis fiet manifeſtiſsimum.

I.

℞. Nitri, Aluminis, } añ drachmas duas.
Myrrhæ, drachmam vnam.
Radicis iridis illyricæ, Cornu ceruini vſti, Thuris, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Salis vulgaris toſti, drachmam vnam.
Piperis, Pyrethri, } añ drachmam dimidiam.
Ariſtolochiæ rotundæ, Menthæ aridæ, } añ ſcrupulos duos.
Teſtarum ſepiæ, Pumicis, } añ drachmas duas.
Tuſis & cribratis ſingulis, fiat dentifricium.

II.

℞. Liquoris ſtillaticii menthæ, Origani, Saluiæ, Abrotoni, Hyſſopi, Apii, } añ vncias tres & dimidiam.
Aluminis ſciſsilis aſſati, & vino auſtero extincti, drachmas duas.
Nitri, drachmam vnam & dimidiam.
Salis aſsi, drachmas duas.

Commixta ſex horis ſimul perſtent, & ſubinde igni admota per vaſculum, quod Alembicũ nominant, ſtillent: liquorq; ad vſum ſeruetur in vitreo vaſe.

III.

℞. Gallarum, Putaminum mali punici dulcis, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Roſarum purpurearum, drachmas duas.
Aluminis ſciſsilis, drachmam vnam.
Sanguinis draconis, drachmam vnam & dimidiam.
Thuris, drachmas duas.
Balauſtiorum, Myrrhæ, } añ ſcrupulos duos.

Trita & cribrata excipiantur oxymelite ſcillitico, & vſu exigente ad ſtabiliendos dentes & gingiuas firmandas illinantur.

DE PESSIS.

Caput XXIIII.

Πέσσ☉- Græcis, Paulo & Aëtio teſtibus, lana eſt concerpta, & ad digiti formam rotunda, longitudine, vt plurimũ, octo digitorũ, qua medicamenta excipiunt, ac genitalibus mulierũ partibus induntur. Latini, inſtar Grecorum, id genus medicamẽti Peſſum appellãt. Qui hodie factitant medicinã, barbara voce Peſſarium vocant. Quanquam ſunt qui hac voce, non ſine magna re- *πεσσ☉-.* *Peſſus.* *Peſſarium.*

rum

rum confuſione, pro clyſtere vteri abutuntur, quum tamen Græcis peculiari nomine μητρεγχύται vocentur, quarum vſus eſt ad menſes aut mouendos, aut ſiſtendos. Item ad tumores diſcutiendos vteri, aut ſolutiones continui perſanandas. Cōſtat metrenchytes ex vnc. ſex aut octo liquorum Aridorū & in puluerē tritorum, vnc. dimidia. Inijcitur ſomni tempore. Retinet horis quinque aut ſex. Naſcalia verò, barbariſsimo ac ineptiſsimo vocabulo, quos græci & latini Peſſos, illi appellant. Porrò generales Peſſorū differentiæ tres exiſtunt. Alij ſiquidem emolliunt, alij adſtringunt, alij aperiunt. Emollientes, vteri phlegmonibus, exulcerationibus, refrigerationibus, ſuffocationibus, auerſionibus, & inflationibus accommodantur. Fiunt ex cera, oleis, pinguedinibus anſeris aut gallinæ, butyro ſalis experte, reſina, medulla ceruina, fœnogræco, & ſimilibus. Aperientibus vtimur, quum ſuppreſſos menſes reuocare, aut vterum cōniuentem, compreſſumúe emendare ſtudemus. Parantur autem hi Peſsi ex melle, artemiſia, dictamno braſsica, glycyrrhiza, ſucco rutæ, porro, ſabina, & id genus alijs. Adſtringentes, contrarium aperientibus vſum præbent. Quippe muliebrem fluxum cohibent, & apertū laxumúe vterum contrahunt, prolapſumque reprimunt, atque propulſant. Materia verò adſtringentium è libro primo huius Operis petenda venit. Cæterùm, quòd etiam ad Peſſorum compoſitionem attinet, non ſemper, hodie prſertim, lana excepta medicamenta vtero induntur: ſed nonnunquam aptis liquoribus, gummi melle perfectè cocto, aut cera, aut reſinis additis, ad formam paulo ante dictam coacta vteri ceruici intruduntur. Hæc autem ita magna ex parte miſcentur, vt ad vnciam ceræ, aut mellis perfectè cocti, adijciatur medicamentorum ac ſpecierum morbo congruentium vncia vna. Quanquam præſtat hæc componentis induſtriæ & arbitrio relinquere. Interdum medicamenta ipſa probè ſubacta, ſericoque aut tenuiſsimo linteo obducta, vtero ſubijciuntur. Non tamen negligendū erit, quin peſsi ſilum prælongum habeant appenſum, quo facilè, vbi viſum fuerit, aut neceſsitas poſtulauerit, extrahi poſsint. Nunc aliquot Peſſorum exempla ſubijciemus.

Margin: μητρεγχύται. — Naſcalia. — Peſſorum differentiæ. — Emollientes. — Aperientes. — Adſtringentes.

I.

Emolliens peſſus.

℞. Butyri ſalis expertis, drachmas tres.
Oeſypi, drachmas duas.
Medullæ ceruinæ, Adipis anſerini, Gallinæ, } ān drachmam vnam & dimidiam.
Seminis lini, Fœnogræci, } ān drachmas duas.
Meliloti, drachmam vnam.
Maſtiches, drachmam vnam & dimidiam.
Ouorum lutea tria.
Oleorum roſacei, Irini, } ān vnciam dimidiam.
Ceræ, quod ſatis eſt ad craſsitudinem iuſtam inducendam. Dein lana duplicata & contorta, hoc medicamento imbuta vtero ſubijciatur.

II.

Menſes eliciens peſſus.

℞. Artemiſiæ, Abrotoni, Dictamni, } ān drachmas duas.
Radicum acori veri, Rubiæ, } ān drachmas tres.
Seminis nigellæ, drachmam vnam & dimidiam.
Baccarum lauri, vnciam dimidiam.

Rutæ

Rutæ aridæ, drachmam vnam.
Sabinæ, ſcrupulos duos.
Caſtorij, ſcrupulum vnum
Myrrhæ, Styracis liquidi, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Sagapeni, Ladani, } añ drachmam vnam.

Tuſis & cribratis ijs quæ opus eſt, mellis quod ſatis eſt, vt in coalitum craſſiorem & vnitatem coeant, adijciatur: & vbi vſus poſtulat, fingantur peſsi, qui vuluæ indantur.

III. *Adſtringens.*

℞. Cornu ceruini vſti, Thuris maſculi, } añ drachmas duas.
Sanguinis draconis, Gallæ immaturæ, Balauſtiorum, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Roſarum purpurearum, drachmas duas.
Acaciæ, Hypociſtidis, Maſtiches, } añ drachmam vnam.
Boli armenij, ſcrupulos duos.
Radicis ſymphyti maioris, Biſtortæ, } añ drachmam vnam & dimidiam.

Trita in pollinem leuiſsimum ſucco plantaginis, & oleo roſaceo, quod ſatis eſt, excipiantur, & linteolis peſſorum, quantitate illigata, in mulieris pudendum inſerantur.

Iam aliquot clyſterum vteri paradigmata adijciemus.

I. *Menſes eliciens.*

℞. Iuris decocti artemiſiæ, vncias tres.
Oleorum liliacei, Irini, Laurini, } añ vnciam vnam.
Myrrhæ, Sagapeni, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Caſtorij, ſcrupulum vnum.

Commixtis omnibus, fiat metrenchytes.

II. *Adſtringens.*

℞. Succi plantaginis, Oxalidis, } añ vncias duas & dimidiam.
Oleorum myrthini, Maſtichini, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Succini albi, Thuris, } añ ſcrupulos duos.
Boli armenij, ſcrupulum vnum.
Paſtillorum è ſpodio, Terra Lemnia, } añ drachmam vnam.

Tritis prius, ijs quæ opus eſt, commiſceantur, fiatque metrenchytes.

III.

℞. Origani, Saluiæ, Sampſuchi, } añ Manipulum vnum.

Chamædryos, añ Manipulum vnum.
Seminis fœniculi, Petroſelini, Dauci, Aniſi, añ drachmam vnam.

Decoquantur in ſufficienti aquæ quantitate vſq; ad medietatis cõſumptionem.

℞. Iuris decocti colo transfuſi, vncias ſex.
Olei irini, Rutæ, añ vnciam dimidiam.
Styracis drachmam vnam & dimidiam.
Commiſceantur, & fiat metrenchytes.

Tempus vtendi. Peſsi veſperi, & dum ſomni appetit tempus, ſubijciendi maximè veniunt: & ſex aut ſeptem horis in vtero dimittuntur, ac dein extrahuntur. Eodem quoque tempore clyſteres vtero infundi debent, totidemq; horis detineri. Neceſſe enim eſt quiete & decubitu: niſi velis vt ſtatim quæ iniecta ſunt, rurſus effluant. Qui plura exempla deſiderat, is medendi rationem noſtram accedat.

DE ERRHINIS.

Caput XXVI.

ἔρρινα *Naſalia.* *Caputpurgia.* Ἔρρινα Græci vocant, quæ in oblongam ac pyramidis formam coacta, naribus vt cerebrum à pituitoſis purgent humoribus induntur. Vulgus medicorum Naſalia vocat. Sed non ſolum quæ hac forma naribus induntur, hoc nomine appellant, ſed & ea quæ illis infunduntur, aut illinuntur liquida. Qui hodie medicinam faciunt, nomine ab ipſis conficto, Caputpurgia, à purgando capite ſic dicta, appellant. Cæterùm errhina quæ pyramidis formam, ac filum ſibi, vt pro arbitrio extrahi queant, alligatum habent, ex medicamentorum huic inſtituto ſeruientium ſpeciebus, vt ex reſcriptis patebit, liquore aliquo, aut adipe, & exigua cera exceptis cõponuntur: ad hunc quidem modum,

℞. Maioranæ, Saluiæ, añ drachmam vnam.
Piperis albi, Nigellæ, Carpeſiorum, añ ſcrupulos duos.
Caryophyllorum, Nucis moſchatæ, Pyrethri, añ vnciam & dimidiam.
Ellebori albi, drachmam vnam.
Caſtorij, ſcrupulum vnum.

Tuſa, & in pollinem redacta, terebinthina reſina & modica cera excipiantur, finganturq; errhina, pyramidis formam referentia.

Porrò liquida quæ naribus infunduntur, aut illinuntur, è ſuccis herbarum, betæ nimirum, cyclamini, braſsicæ, maioranæ, anagallidis, cæruleum habentis florem, & foliorum inulæ, ac liquoribus ijs ſimilibus: item oleis, & ſpeciebus medicamentorum paulo antè commemoratorum, nempe piperis, pyrethri, nitri, ſtruthij, nigellæ, marrubij, caſtorij, ellebori albi, & horum ſimilium, componuntur, in eum qui ſequitur modum.

I.

℞. Succi betæ, Cyclamini, Braſsicæ, añ vnciam vnam & dimidiam.

Commi-

Commiſceantur,& naribus infundantur.

II.

℞. Succi foliorum cucumeris ſylueſtris, vnciam dimidiam.
Betæ, vnciam vnam & dimidiam.
Liquoris ſtillaticij maioranæ, vncias duas.
Carpeſiorum,
Nigellæ, } añ ſcrupulum vnum.
Piperis albi,

Tritis ijs quæ opus eſt, permiſceantur, & naribus infundantur.

Cæterùm qui iam dictis liquidis errhinis vtuntur, admonendi ſunt, vt os aqua compleant, ne ſcilicet è naribus per meatus in os perfluant ſucci & liquores: caputq; in poſteriora reclinandum. Satis autem erit vna vice ſemunciam ſuccorum infundiſſe. Nunc exemplum errhini, quod naribus illinitur, ſubijciemus: quod

℞. Radicis cucumeris ſylueſtris, ſcrupulum vnum.
Piperis albi,
Myrrhæ, } añ ſcrupulos duos.
Nigellæ,
Struthij, ſcrupulum dimidium.

Trita & contuſa excipiantur oleo irino, aut de piperibus, quod ſatis eſt, vt ad vnguenti conſiſtentiam redigantur: & ijs nares illinantur, & ab ægro ſurſum trahantur.

Errhinorum autem vſus eſt in diuturnis capitis affectibus, præſertim morbo comitiali, oculorum hebetudinibus, narium obſtructionibus, odoratus difficultate, conuulſione cynica, & regio morbo. *Vſus errhinorum.*

DE STERNVTAMENTIS.

Caput XXVI.

MEdicamenta, quæ Græcis πταρμικὰ, Latinis ſternutamenta ſiue ſternutatoria nominãtur, eiuſdem ferè ſunt generis cum errhinis, quòd ex ijſdem medicamentis conficiantur: nempe elleboro albo, ſtruthio, pipere, caſtorio, cyclamino, euphorbio, nitro, ptarmice, & cumino. Atq; hæc quidem ſingula ſeorſim, ac ſimul leuiſsimè trita, admota naribus, ſternutamenta mouent. Naribus autem per arundinem, calamumúe, aut pennam inſufflantur. Præſtat autem hæc non inſufflare, ſed pyxidem, in qua hæc continentur, motam naribus admouere: & ægrotantes vt ſurſum trahant inſpirando hortari, aut per ſpecilli mucronem naribus penitiſsimè indere. Sed compoſitorum ſternutatoriorum aliquot paradigmata ſubijciemus. *Simplicia ſternumentũ cientia.*

I.

℞. Maioranæ,
Nigellæ, } añ drachmas duas.
Caryophyllorum,
Piperis albi,
Zingiberis, } añ drachmam vnam.
Struthij,
Caſtorij, ſcrupulum dimidium.

Singulis diligenter tritis, fiat puluis ſternutatorius.

II.

℞. Nucis moſchatæ,
Radicis iridis illyricæ, } añ drachmam vnam.
Carpeſiorum,

Pyrethri, drachmam dimidiam.
Ellebori candidi, ſcrupulum vnum.
Piperis albi, } añ drachmam vnam.
Radicis acori veri,
Trita redigantur in puluerem ſternutatorium.

III.

℞. Piperis albi, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Struthij,
Nitri,
Cumini æthiopici, drachmam dimidiam.
Caſtorij, } añ ſcrupulum vnum.
Euphorbij,
Succi cyclamini ſicci, } añ drachmam vnam.
Ellebori albi,

Contuſa, & cribrata, in æream pyxidem ad vſum reponuntur. Vſus autem tempore pyxis agitata aperitur, & naribus adhibetur.

Vſus. Sternutatoriorum medicamentorum, idem qui errhinorum vſus. Niſi quod ſternutatorijs interdum vtimur in excutiendis ſecundis, & ijs quæ naribus illapſa ſunt.

DE APOPHLEGMATISMIS.

Caput XXVII.

Apophlegmatiſmi. Maſticatoria. Ἀποφλεγματισμοὶ Græcis ſunt medicamenta, quæ retenta in ore, & commanducata per palati emiſſaria pituitam, & qui in capite coaceruati ſunt humores noxios eliciunt. Barbaram ſectantes medicinam, Maſticatoria nominant. *Compoſitionis materia.* Fiunt ex ſinapi, hyſſopo, cortice capparis, origano, thymo, pulegio, vua paſſa, maſtiche, cubebis, radice acori veri, zingibere, pyrethro, pipere, ſtaphide agria, & id genus alijs, præcedentibus capitibus duobus cõmemoratis. *Vſus.* Horum ſane vſus varius eſt. Aut enim medicamenta in partes minutas conciſa cõmanducantur, dentibusque confringuntur. Aut trita & contuſa aliquo ſucco, vel liquore, vel melle excipiuntur, & in manſiles paſtillos coguntur: & vbi poſtulat vſus, vnus præbetur mandendus. Aut medicamenta contuſa, ſacculo è ſubtili linteo confecto induntur, & manduntur. Aut ius decoctorum medicamentorum diu in ore continetur. Atque hic liquidus, vt priores ſolidi dici poteſt apophlegmatiſmus. Cæterùm oportet manducantem deorſum nuere, & ex interuallis, quo congeſtus humor effluat, hiare. *Tempus vtendi.* Vtendum autem apophlegmatiſmis matutino tempore, & tum potiſsimùm, quum à reliquis excrementis corpus vacuum eſt. Adhibentur autẽ hæc ad omnes capitis vetuſtos affectus, hebetudinem oculorum, auditus difficultatẽ, linguæ reſolutiones, puſtulasque omnes, quæ caput aut faciem occupauerint. Poſt illorum vſum aqua calida os abluendum erit, aut melicrato, aut ptiſanę ſucco. Nunc reliquum eſt, vt formulas aliquot ſubijciamus, è quibus ſtudioſi componendi rationem nullo labore cognoſcent.

I.

℞. Piperis albi, drachmam vnam & dimidiam.
Pyrethri, drachmam vnam.
Hyſſopi, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Origani,
Sinapi, drachmas duas.
Zingiberis, drachmam vnam.
Maſtiches, drachmam vnam & dimidiam.

Trita excipiantur ſucco betæ, aut melle, & formentur manſiles paſtilli.

II.

℞. Maceris, drachmam vnam.
Staphidis agriæ, Cubebarum, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Corticum radicis capparis, ſcrupulos duos.
Radicis acori veri, Nucis moſchatæ, } añ drachmam dimidiam.

Trita excipiantur maſtiche, piſtillo calido conquaſſata & ſubacta, fingantur que paſtilli manſiles.

III.

℞. Carpeſiorum, drachmam vnam & dimidiam.
Piperis albi, drachmam vnam.
Vuarum paſſarum detractis vinaceis, drachmas duas.
Staphidis agriæ, Pyrethri, Sinapi, } añ drachmam vnam.

Contuſa immittantur in ſacculum, qui ſubinde in ore manducetur.

Magnam & immenſam ſyluam apophlegmatiſmorum habetis apud Galenum lib. 2. de Compoſ. medic. localium, cap. 26. ita vt non ſit neceſſe pluribus exemplis vti. Liquidi exemplum in capite de gargariſmis reperies.

DE ODORAMENTIS.

Caput XXVIII.

ODoramentorum nomine hoc loco veniunt intelligenda, omnia medicamenta, tam ſimplicia quàm compoſita, quæ citra ignis acceſsionem ſuo odore cerebrum alterare, roborare, & item grauem odorem, aut peſtilentem auram corrigere & depellere poſſunt. Horum autem varius eſt vſus. Interdum enim ſimplicia medicamenta naribus duntaxat admouentur. Verbi gratia, Nigella in aceto macerata, & deinde exiccata, aut per ſe linteolo tenui aut ſerico inſerta, adhiberi naribus conſueuit. Nonnunquam etiam multa ſimul ſimplicia medicamenta permiſcentur. Aliquando ex iiſdem linimenta, vnguentaúe, aut pilæ odoratæ, Poma noſtri vocant, componuntur. Medicamenta verò quæ ad compoſitiones odoramentorum adhibentur, ſunt, moſchus, ambar, nigella, ocimum, maiorana, garyophylli, ſtyrax, ſtacte, ſpica nardi, lauandula, lignum aloes, ladanũ, roſæ, violæ, nymphæa, ſantali, & id genus alia: quæ ſingula è formulis iam ſubiiciendis clarius cognoſcent ſtudioſi. *Odoramenta.* *Materia odoramentorum.*

I. Calefaciens.

℞. Nigellæ toſtæ, drachmam vnam & dimidiam.
Carpeſiorum, drachmam vnam.
Maceris, ſcrupulos duos.
Caryophyllorum, ſcrupulum vnum.

Contuſa & trita, deligentur in ſericum, ad odorandum.

II. Refrigerans.

℞. Vnguenti populeôn, drachmam vnam.
Oleorum violacei, E papauere, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Mandragoræ, ſcrupulum dimidium.

Commiſtis omnibus, fiat linimentum, quo nares illinantur.

III.

℞. Olei è ſpica, drachmas tres & dimidiam.
Lignialoes, Maceris, } añ ſcrupulos tres.
Ambar, grana duo.
Permixtis omnibus, fiat linimentum.

IIII. *Calefaciens.*

℞. Styracis, drachmas tres.
Caryophyllorum, Cinamomi, } añ drachmas duas.
Maceris, Nucis moſchatæ, } añ drachmam vnam.
Lignialoes, drachmam dimidiam.
Maſtiches, drachmam vnam & dimidiam.
Moſchi, Ambar, } añ grana tria.
Trita & cribrata, liquore ſtillaticio maioranæ, & ſtyrace liquido, quod ſatis eſt, excipiantur, finganturq́ pilæ odoratæ.

V. *Refrigerans.*

℞. Florum nymphęæ, Bugloſsi, Violarum, Roſarum, } añ drachmam vnam.
Corticis mali citrij, drachmam vnam & dimidiam.
Maceris, drachmam vnam.
Santalorum omnium, añ drachmam vnam & dimidiam.
Papaueris albi, ſcrupulum vnum.
Semperuiui, ſcrupulos duos.
Ladani, drachmas duas.
Ambaris, grana quatuor.
Trita excipiantur liquore ſtillaticio lactucę, & ſtyracis liquidi, formenturq́ pilæ odoratæ.
In omnibus pilis conſtruendis odoratis, poſtremùm ambar & moſchus adijciantur.

DE SVFFIMENTIS.

Caput XXIX.

Suffitus. Suffitus, ſuffimentaúe, quæ Græcis θυμιάματα, hodie facientibus medicinam Suffumigationes dicuntur: ſunt medicamēta, quæ incenduntur, aut ignitis carbonibus inijciuntur. *Vſus.* Vſus autem horum incenſorum, ad odorem gratum cōciliandum. Item ad deſtillationes ex capite in ſubiectas partes, grauedines, obſtructiones, frigidos alios cerebri affectus, & peſtilentiæ contagia arcenda. Conferunt etiam aſthmaticis, & ijs quibus thorax humorum frigidorũ ac craſſorũ copia refertus eſt: item ſuppurationibus, tuſsi, laterumq́ doloribus. Sanguinem autem expuentibus ſuffimenta plurimum aduerſantur: quòd nimirum horum vſu raccidat, vt vaſorum ora rurſus aperiantur. Parantur triplici potiſsimum forma, nempè pulueris, paſtillorũ, & candelarum, vt paulo poſt plenius dicetur. Cæterùm in iam dictis thoracis affectibus, huncin modum vapor per os eſt aſſumendus. Æger veſtibus circunſeptus, in ſede collocandus eſt, vt diuaricatis cruribus prona facie ad vtrunq́ genu decumbat: atq́ tum euaporato-
rio

rio intra crura conſtituto, enitendum, vt per tubum fiſtulamúe ſiue arundinem vapor exceptus, patulo ore inſpiretur. Componuntur ex eadem feré materia qua odoramenta, nempe caſtorio, ladano, calamintha, ſtyrace, thure, maſtiche, ligno aloes, ſaluia, caſtorio, moſcho, ambra, ſpica nardi, caryophyllis, roſis, myrrha, caſia, & id genus aliјs, pró affectuum diuerſitate: ac trita carbonibus inſperguntur: aut ſtyrace liquido, oleo, vel alio liquore excepta, digeruntur in paſtillos, aut candelas, quibus vſu exigente ad ſuffiendum vtimur. E formulis ſubijciendis res apertior fiet. *Componen ratio.*

I. Forma pulueris.

℞. Paſtillorum galliæ moſchatæ, vnciam vnam.
Saluiæ, Maioranæ, Roſmarini, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Maceris, drachmam vnam.
Caryophyllorum, Cinamomi, } añ drachmam vnam.
Foliorum lauri, drachmam dimidiam.
Ligni aloes, ſcrupulos duos.
Moſchi, grana tria.

Terantur ſingula, & commiſtis omnibus, fiat puluis: qui, poſtulante vſu, viuis carbonibus inſpergatur.

II. Paſtilli ſpecie.

℞. Thuris, drachmas duas.
Cinamomi, Caryophyllorum, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Corticum mali citrij, drachmam vnam.
Maceris, Ligni aloes, } añ ſcrupulos duos.
Myrrhæ, Maſtiches, } añ drachmam vnam.
Paſtillorum galliæ moſchatæ, drachmas duas.

Trita ſtyrace liquido excipiantur, & informentur paſtilli pro ſuffiendo.

III. Candelæ.

℞. Ladani, vnciam vnam & dimidiam.
Thymiamatis, vnciam vnam.
Thuris, Maſtiches, } añ drachmam vnam.
Styracis calamitæ, vncias duas.
Caryophyllorum, Cinamomi, Nucis moſchatæ, Ligni aloes, } añ drachmam vnam.
Myrrhæ, drachmam dimidiam.
Corticum mali citrij, ſcrupulos duos.
Carbonum tiliæ, vncias duas.
Aſæ dulcis, vnciam vnam.

Cum terebinthina reſina, & ſtillaticio roſarum liquore, quod ſatis eſt, fingantur candelæ.

FINIS LIBRI TERTII.

DE VSITATA HVIVS TEMPORIS COMPONENDORVM MISCENDORVMQVE MEDICAmentorum ratione, Liber quartus, Leonharto Fuchſio medico autore.

PROOEMIVM.

PRAECEDENTI libro, qui ordine tertius fuit, componendi rationem, vſumq́ eorum medicamentorum, quæ corpori ingeruntur, docuimus: in hoc quarto eiuſdem tractationis libro, eorum quæ extrinſecus corpori admouentur, formulas vſumq́ tIrademus. Neq; enim medicum eorum duntaxat quæ intro in corpus ſumuntur medicamentorum, ſed eorum etiã quæ forinſecus illi adhibentur, rationẽ & vſum tenere oportet, vt ſcilicet vndiquaq; morbo occurrere poſsit. Atq; hinc eſt, quòd ad localiũ vocatorum remediorũ vſum hic liber maximè conducat. Addit etiam lucem pleriſq; reſcriptis præcedenti libro commemoratis. Siquidem interdum, re ipſa ita poſtulante, vnguentorum linimentorumq́ formulas produximus: quæ nunquam ſatis cognoſcerentur, ſi non priuatim hic earundem componendi rationem, & vſum docuiſſemus. Neceſſariò igitur prioribus tribus, hunc poſtremùm ſubijciemus librum: quòd ſine eo manca eſſet, quam de compoſitione medicamentorum inſtituimus, tractatio. In quo ſanè, perinde atq; in eo qui præceſsit, principiò, quo vnumquodq; eorum quæ extrinſecus corpori adhibentur, medicamentorum nomine appelletur: dein, è quibus componantur medicamentis: & tertiò, quis eorundem ſit vſus oſtendemus. Cæterùm in vniuerſum medicamenta, quæ forinſecus admouentur, numero ſunt duodecim:

1. Vnguenta.
2. Linimenta.
3. Emplaſtra.
4. Cataplaſmata.
5. Cerota.
6. Dropraces.
7. Sinapiſmi.
8. Epithemata.
9. Embrochæ.
10. Fomenta.
11. Sacculi.
12. Inſeſſus.

DE VNGVENTIS.

Caput I.

Vnguentum quid.

VNguentum ab vtendi modo vocatum eſt, quia laborantibus partibus inunctum & illitum diutius, ob craſsiciem & lentorem, quàm oleum, hæret. Et veteribus hoc nomine appellabantur, quæ ex odoramentis conficiebantur. Hodie quæ ex oleis, ſpeciebus quibuſcunq;, & cera componuntur, ita vocantur. Oleis interdum adijciuntur adipes, butyrum, & mucago. Nonnunquam gummi, & lachrymæ prædictis permiſcentur. Species ſiue pulueres, iuxta affectuum, quibus adhibentur vnguenta, diuerſitatem, ſubinde variantur. Cera, vt conuenientem nanciſcatur conſiſtentiam, adijcitur. Hodie pleriq; in componendis vnguentorũ formulis obſeruant, vt vnciæ vni oleorum, ſpecierum drachmam vnã, & ceræ drachmas duas admiſceant, quòd hac ratione vnguentorum conſiſtentiam facilius recipiant. Alij plus cera adijcere ſolent. Præſtat autem ceræ quantitatem eius qui componit arbitrio ac iudicio

Vnguenta hodie vt cõponantur.

dicio liberam relinquere, vt ſcilicet is quantum ad iuſtam conſequendam con-ſiſtentiam ſatis ſit, adijciat. Cæterùm quum ſine oleis vnguenta confici nequeant, ordinis ratio exigit, vt de ijs hoc loco aliquid dicamus. Animaduertendum igitur, olei vocem variè vſurpari. Primùm propriè, oleum ſuccus eſt pinguis, *1. Oleum propriè quid.* ex oliuis tritis prælo expreſſus, vel immaturis crudisúe, & ob id ὀμφάκινον καὶ ὀμοτριβὲς Græcis appellatur: *Omphacinon.* vel maturis, quod oleum abſolutè aut commune dicitur. *Commune.* Vtrunq; autem ſalſum, vel ſalis expers, lotum vel illotum exiſtit. Vtrunq; item recens, vel vetus, & ex hoc, vel illo (verbi gratia, Sabino) agro allatum. *Olei cõmunis differentiæ.* Quæ quidem olei communis differentiæ diligenter ſunt obſeruandæ, vt ſcilicet medicamentorum ex ijs compoſitio iuſtior fiat. Siquidem facultatibus ſecundum has differentias plurimùm variant, ac compoſita quibus miſcentur multum immutant. Secundo loco oleum abuſiuè ſuccus eſt oleaginus & fluxilis, *2. Oleum abuſiuè.* ex quibuſdam tritis & prælo expreſsis, tum fructibus, tum ſeminibus, vtiu- glandibus, auellanis nucibus, moſchatis, amygdalis vtriuſq;, nuce Indica, anacardijs, nucleis perſicorum, ceraſorum, piſtaciorum, pinearum, ſeminibus ſinapi, cannabis, lini, ricini, ſtaphidis agriæ, & alijs propemodum infinitis, pinguem in nucleo ipſo, vel ſemine, ceu medullam ſortitis. Huic generi proximum eſt oleum balſami, & petrelæon. Atque hæc duo hactenus commemorata oleorum genera ſunt ſimplicia, nec illis educendis ac exprimendis aliud miſceri conſueuit, præterquam quod pauxillum aquæ quibuſdam extrahendis miſcetur, vt alijs oleum commune paucum. Exprimuntur autem olea hoc modo. Semen ſiue fructus calido piſtillo in pila calida teritur, ac poſtea per ſetaceum pannum ligneo aut plumbo albo inducto torculari exprimitur. Quod ſi verò id è quo oleum exprimendum eſt aridius fuerit, quale eſt lini ſemen, terreri debet, probè idipſum in lebete verſando & agitando, & dein prælo, ſetaceo inuolutum panno, ſubijci & exprimi. Tertium genus olei humor quidam *3.* eſt oleaginus, ignis vehementia, chymiſtarum opera extractus. Tale ex liquoribus, ſuccis multis, gummi, reſinis, cera, melle, lignisq; reſinoſis educitur. Quartum genus oleorum eſt, omnino compoſitum ex ſimplicibus, in oleo *4.* cõmuni, vel alio ſimplici maceratis, in ſolatis, incoctis. Præſtat autẽ ſimplicium incoquere oleo quàm macerare, aut inſolare, quod ita vires ipſorũ rectius in ſe recipiat oleũ, illoq; coquendi modo Galenus vſus ſit. Coquenda verò ſunt in duplici vaſe. Quod quidem genus latiſsimè patet, & horum aliqua ex floribus oleo inditis efficiuntur. Quædam ex germinibus ſurculisúe. Nonnulla ex fructibus integris oleo iniectis, quædam per aquam calidam diſcretis: quorum omnium exempla ſecundus huius Operis liber oſtendit. Porrò quum flores coctionem nullam admittant, vt inſolentur oportet. Qui valentiorem habent fragrantiam & conſtantem, pluribus diebus inſolati, magis vtilia ac tenuiora reddunt olea. Quicunque verò imbecilliores ſunt, faciliusq; difflantur flores, inſolationem minus perferunt, vtpote quorum virtus promptè euaneſcat: vt eſt lilium, & viola. Nunc vnguentorum formulas aliquot ſubijciemus.

I. *Ventriculum frigidum confortans.*

℞. Oleorum ex abſinthio, Mentha, } añ vnciam vnam.

Caryophyllorum, Cinamomi ſelecti, Piperis longi, } añ ſcrupulos duos.

Ceræ quod ſatis eſt, fiat vnguentum.

II. *Adſtrin-*

II. Adſtringens.

℞. Oleorum roſacei,
Cidoniorum, } añ vnciam dimidiam.
Maſtichini,
Myrtini,
Paſtillorum è ſpodio,
Terralemnia, } añ ſcrupulum vnum.
Succino,
Radicis ſymphyti maioris, ſcrupulos duos.
Sanguinis draconis, } añ ſcrupulum vnum.
Boliarmenici,
Ceræ albæ quantum ſufficit, formetur vnguentum.

III.

℞. Oleorum roſacei, vnciam vnam.
Myrtini, vnciam dimidiam.
Ceruſſæ,
Plumbi vſti & eloti, } añ ſcrupulum vnum.
Lithargyri,
Boliarmenij, } añ ſcrupulum dimidium.
Terræ lemniæ,
Balauſtiorum, } añ ſcrupulum vnum & dimidium.
Roſarum purpurearum,
Semperuiui, ſcrupulum vnum.
Ceræ candidæ, quod ſatis eſt: fingatur vnguentum.

IIII. Ad lienis obſtructionem & duritiam.

℞. Oleorum è capparibus,
Liliacei, } añ vnciam vnam.
Irini,
Ex abſinthio,
Mucaginis altheæ,
Seminis lini, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Fœnigræci,
Pinguedinis gallinæ,
Anſeris, } añ drachmam vnam.
Taxi,
Medullæ cruris bubuli, drachmas duas.
Corticum radicis capparis, } añ drachmam vnam.
Tamaricis,
Coſti amari, drachmam dimidiam.
Centaurij minoris, drachmas duas.
Cetarach, drachmam dimidiam.
Hammoniaci,
Bdellij, } añ ſcrupulos duos.
Galbani,
Diſſolutis gummi in aceto, cum cera quantum ſatis eſt, formetur vnguentum.

Vſus. Vtimur varijs modis vnguentis, iam vt conſtringamus, ac roboremus: nunc vt alteremus partes, quibus illinuntur. Interim vt humores, qui in illis continentur, emolliamus ac diſcutiamus, veluti ex medendi noſtra ratione omnibus liquet.

DE

DE LINIMENTIS.

Caput II.

Linimenta, medicamenta ſunt, quæ vnguentorum inſtar illinuntur: hincq; adeò ſuam appellationē ſortita ſunt. Ex ijſdem ferè rebus, quibus vnguēta, cera duntaxat excepta, quæ linimentorum compoſitioni non adhibetur, conſtruuntur. Siquidem cum oleis, alijsq; liquoribus in vnguentorum conſiſtentiam, paulo tamen molliorem ac liquidiorem, coëunt: idq; ob ceræ, qua deſtituuntur, penuriam, ideoq; denegata ipſis eſt ea quæ vnguentis debetur firmitudo. Omnibus corporis partibus adhiberi poſſunt. E formulis res clarior euadet. *Linimenta quæ.*

I. Diſcutiens.

℞. Oleorum chamæmelini, Anethini, Liliacei, añ drachmas tres & dimidiam.
E ſemine lini, drachmas duas & dimidiam.
Adipis gallinæ, Anatis, añ drachmam vnam.
Seminis nigellæ, Altheæ, Dauci, añ ſcrupulos duos.
Commixtis omnibus, formetur linimentum.

II. Ad reſolutos.

℞. Oleorum coſtini, vnciam vnam.
Vulpini, E piperibus, añ vnciam dimidiam.
Ex euphorbio, vncias duas & dimidiam.
Vini ſtillaticij, vnciam vnam & dimidiam.
Succi verbaſculi odorati, Saluiæ, añ drachmas tres.
Radicis acori veri, drachmas duas.
Stichadis, drachmam vnam & dimidiam.
Florum roſmarini, drachmam vnam.
Piperis, ſcrupulos duos.
Pyrethri, ſcrupulum vnum.
Euphorbij, ſcrupulum dimidium.
Radicis pæoniæ, Hermodactylorum, añ ſcrupulum vnum.
Tuſis & cribratis ſpeciebus, fiat linimentum.

III. Aliud.

℞. Oleorum vulpini, vnciam vnam.
Coſtini, E vermibus, añ vnciam dimidiam.
Amygdalarum amararum, drachmas tres.
Pinguedinis anatis, Anſeris, Taxi, añ drachmam vnam & dimidiam.
Butyri recentis, vnciam dimidiam.
Stiracis liquidi, drachmas duas & dimidiam.
Commiſtis omnibus, fingatur linimentum.

IIII. Ad ſcabiem & impetiginem.

℞. Tere-

℞. Terebinthinæ liquore ſtillaticio roſarum lotæ, vnciã vnam & dimidiam.
Olei roſacei, vnciam dimidiam.
Succi aurantiorum duorum dulcium.
Vitellos ouorum numero duo.

Permixtis omnibus, fiat linimentum. Si fortius vt ſit efficere velis, adde ſulphuris viui, ſcrupulos duos. Oſsium ſepiæ, ſcrupulum vnum.

DE EMPLASTRIS.

Caput III.

ἔμπλαστον. ἔμπλαστρος. Veteres emplaſtra vt cõpoſuerunt.

Ἔμπλαστον φάρμακον, & aſſumpto ς, ἡ ἔμπλαστρος: Græci ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν, hoc eſt, fingendo, & in maſſam formando, aut potius ſubigendo & verſando, Græcis dicitur. Cæterùm veteribus emplaſtra conſtabant ex terreſtribus nempe metallicis, lapidibus, terræ ſpeciebus, floribus, cineribus, conchis, ſtirpium partibus, vt oleis, lachrymis, ſuccis, & liquoribus. Semina verò, herbarum folia, & radices paucas receperunt, ſecus atq; hodie fit, quum nunc non ſolum integras plantarum partes, verumetiam animalium reliquias, recrementa ac eorum pene integra viſcera horum compoſitioni permiſceant. Coxerunt autem emplaſtra ſua, quouſq; manus non amplius inquinarunt. Exempla extant apud Meſuæ filium, præterea in libro huius Operis ſecundo, item apud Paulum lib. 7. cap. 17. vbi etiam varias emplaſtrorum differentias enumerat: nempe vulneraria, cicatricem ducentia, diſcutientia, emollientia, ſiccantia, extrahentia, pus mouentia, & lenientia. Hodie emplaſtra quædam citra coctionem, quædam etiam per coctionem fiunt. Quæ citra coctionem, hæc ex axungijs reſinis, gummi ad ignem duntaxat liquefactis conſtant. Quibus ſubinde adijciuntur pulueres ex herbis, & metallis, quæ vbi inter ſe commiſta fuerint, ab igne remouentur, & in frigidam aquã coniecta, manibus tantiſper ſubiguntur, donec in emplaſtri coierint conſiſtentiam. At quæ per coctionẽ fiunt, ex herbis, floribus, radicibus, ſpeciebus, oleis aut ſuccis, aut liquoribus commixtis, vnaq; coctis, componuntur. Curandum verò vt quæ longiorem coctionem poſtulant, alijs citius lebeti inijciantur, deinde autem alia. Liquores & ſucci mox inter initia, vel per ſe coquantur, aut cum alijs. Pulueres poſtremum imponantur. Emplaſtra verò ipſa oleo aut alio liquore idoneo coquere conuenit, veterum exemplo, ad liquoris qui adhibetur conſumptionem dum manus non inquinent. Species autem emplaſtrorum compoſitionem ingredientia, non in tenuiſsimum pollinem, vt in vnguentis, rediguntur: ſed leuiter contunduntur, atq; adeò in paulo craſsiorem puluerẽ teruntur. Obſeruant magna ex parte in componendis emplaſtris hodie quoq; medici, vt herbarum & florum manus plenæ faſciculo, oleorum, pinguedinum, liquorumq;, vnciam vnam, vel vnciam vnam & dimidiam adijciant. Sunt qui hoc tempore emplaſtra cum vnguentis & ceratis confundant: atqui parum rectè. Diſtant enim inter ſe, vt ex ijs quę dicta iam ſunt, & deinceps commemorabuntur, omnibus perſpicuum euadit. Nunc vſitatam componendorum emplaſtrorum formam ac rationem, aliquot productis exemplis & reſcriptis, monſtrabimus.

Emplaſtrorũ differentiæ. Componendorũ emplaſtrorum hodie vſitatorum modus.

I. Leniens.

℞. Maluæ, Altheæ, añ Manipulum vnum & dimidium.
Florum chamæmeli, Meliloti, añ Manipulum vnum.
Radicis altheæ, drachmas quinque.

Contuſa bulliant in aqua fontana, donec in conſiſtentiam iuſtam coẽant: dein adiectis
Oleorum chamæmelini, vnciam vnam & dimidiam.

Lilia-

Liliacei, vncias duas.

Bulliant denuò, & informetur emplaſtrum.

II.

℞. Florum verbaſci, Anethi, Chamæmeli, añ Manipulum vnum & dimidium.

Seminis lini, Fœnogræci, Meliloti, añ drachmas duas.

Contuſa leuiter bulliant in aqua, dum in mellis craſsitudinem coëant: poſtea adijciantur

Oleorum anethi, Chamæmelini, añ, quod ſatis eſt.

Ebulliant iterum, fingaturq́ emplaſtrum.

Pluribus reſcriptis nihil opus eſſe putamus, tamen qui prædictis plura expetit, illa è medendi noſtra ratione petat. Compoſitum ad prgſcriptum modum emplaſtrum linteolo illitum, laboranti parti adhuc calidum admouetur. *Emplaſtrorum vſus.*

DE CATAPLASMATIS.

Caput IIII.

MVlti noſtra ætate cataplaſmata cum emplaſtris confundunt, atqui minus rectè. Qui propriè cataplaſmatis voce vtuntur medici, ita vocant medicamentum, quod è ſtirpibus viridibus contuſis, vel ijſdem ad mollitudinem vſq; in aqua decoctis componitur. Atq; ea ſanè ratione ab emplaſtro, cui poſt ebullitionem herbarum factam oleum adijcitur, differt. Vſus eorum in ſedandis doloribus, ac tumoribus maximè diſcutiendis. Item ad fluorem conſtringendum & menſes euocandos valent. Formulis, quod dicimus, certius deprehendetur. *Cataplaſma.*

I. Adſtringens.

℞. Plantaginis vtriuſq;, Polygoni, Burſæ paſtoriæ, Numulariæ, Saniculæ, Solidaginis ſaracenicæ, Ophiogloſsi, añ Manipulum vnum & dimidium.

Viridibus adhuc omnibus contuſis, fiat cataplaſma.

II. Leniens.

℞. Radicis altheæ, vnciam vnam.

Maluæ, Chamæmeli, Altheæ, Meliloti, añ Manipulum vnum.

Seminis fœnigræci, Lini, añ drachmas tres.

Bulliant in aqua, donec molleſcant: dein contundantur, & informetur cataplaſma.

III. Menſes euocans.

℞. Artemiſiæ,
Origani,
Pulegij,
Matricariæ,
Saluiæ, } añ Manipulum vnum & dimidium.
Rubiæ, drachmas tres.
Calamenti,
Mentaſtri,
Hyſſopi, } añ Manipulum vnum.

Bulliant omnia in aqua ad mollitudinem, & contuſa cataplaſmatis formam accipiant. *Vſus.* Cæterùm etſi variè vti cataplaſmatis, perinde atque emplaſtris, licet, tamen calefacientia & diſcutientia hypochondrijs, niſi prius vniuerſo vacuato corpore, adhiberi minimè debent. Nam hæc ipſa inſtar cucurbitulæ totius corporis excrementa ad ſe trahunt, adeoq; in viſceribus phlegmonem, aut obſtructionem procreant.

DE CERATIS.

Caput V.

Ceratum quid. *Ceratorum compoſitio.*

Ceratum Latinis, κηρωτὴ Græcis, haud dubiè à cera nomen ſuum accepit, quæ illis miſcetur, vt minus promptè diffluat. Componitur ex ſpeciebus paulo quàm vnguentum craſsioribus & oleis, quæ cum cera, aut reſina terebinthina vel laricea, aut vtriuſq; ſimul, ad ſolidiorē conſiſtentiam, vt in parte cui admouetur diutius hæreat, perducuntur. Veteres tamen ſua cerata citra reſinam maxima ex parte cōſtruxerunt, cera ſola & oleo cōtenti. Non conficitur Ceratū citra ignem. Cera enim niſi prius liquata fuerit, cum alijs non facilè coit ac miſcetur. Variæ aūt ceratorū apud antiquos fuere formulę. Quædam enim liquida erant, quæ fracturis adhibebantur, & καταγματικὰ ὑγρὰ καὶ λευκὰ nominabant. Picato quoq; cerato veteres vſi ſunt, ſi quid contuſum eſſet, ſi quid coquendum & mitigandum, πισσηρὰν κηρωτὴν & πισσόκηρον appellabant. Fuit quod ῥητινόκηρον vocabant, ceræ reſina miſta, quo in ſarcoticis, & ad ſuppurandum vtebantur. Fuerunt κηρατομαλάγματα, quæ mitiore quodammodo corpore mollium emplaſtrorum locum tenebant. Hæc quia glutinoſa eſſe melius fuit, ἐχέκολλα illis dicta ſunt. Talis ferè noſtrorum ceratorum ratio eſt, in quibus larigna, aut terebinthina ceræ & oleo permiſcentur, dum tenacia euadant. Sunt qui ad relaxantia cerata ceram flauam, ad refrigerantia verò & adſtringentia candidā vſurpent. Porrò in ceratis componendis hodie medici nonnulli religioſè obſeruant, vt vnciæ vni oleorum, drachmam vnam cum dimidia adijciant. Oleum autem ad ceram quadruplum eſſe volunt, vt ſi olei ſint vnciæ duæ, ceræ ſit vncia dimidia. Sed præſtat arbitrio medici & pharmacopœi relinquere, vt nunc pro ſuo ſcopo ſolidius, nunc liquidius ceratum faciant. Vt enim corpus durum eſt & ſqualidum, vitium etiam acerbius & altius hæret, aēriſq; conſtitutio tenuior & craſſior: ita & ceratorum conſiſtentiam mutari neceſſe eſt. Quo enim plus accipit ceræ, eo ſolidius eſt: quo minus, tanto liquidius. Quod ad formam ceratorum attinet, effinguntur ita, vt figuræ partium, quibus admouentur, aliqua ex parte reſpondeant. Quod enim ventriculo adhibetur, ſcuti formam obtinere debet. *Forma ceratorum.* *Splenia.* *Interpaſſare.* Quod iecinori imponitur, iecoris: quod lieni accomodatur, lienis, hoc eſt, oblongam, qualia fuerunt veteribus Splenia dicta. Acu etiam tranſuerſim tranſmiſſa conſuuntur: quod barbaram ſectantes medicinam, inepta voce Interpaſſare nominant. Nunc formulas aliquot ſubijciemus, quæ planiora reddent ea, quæ de ceratis hactenus dicta ſunt.

I. Ventri-

I. *Ventriculum roborans.*

℞. Cinamomi ſelecti, } añ drachmam vnam.
Caryophyllorum, }
Galangæ, } añ drachmam dimidiam.
Macis, }
Nucis moſchatæ, ſcrupulos duos.
Calami odorati, drachmam vnam & dimidiam.
Ligni aloës, ſcrupulum vnum.
Galliæ moſchatæ, } añ drachmam dimidiam.
Balauſtiorum, }
Roſarum purpurearum, drachmas duas.
Maſtiches, } añ drachmam vnam.
Ladani, }
Oleorum maſtichini, } añ vnciam vnam & dimidiam.
Ementha, }
Roſacei, vnciam vnam.

Cum ceræ vncia dimidia, & terebinthina reſina, quod ſatis eſt, fingatur ceratum ſcuti effigie ventriculo adhibendum, ac ſerico obducatur.

II. *Ad mouendos menſes.*

℞. Oleorum irini, vnciam vnam & dimidiam.
Liliacei, } añ vnciam vnam.
Nardini, }
Nucis moſchatæ, } añ drachmam vnam.
Radicis calami odorati, }
Cinamomi, }
Artemiſiæ, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Abrotoni, }
Saluiæ, }
Opopanacis, } añ drachmas duas.
Sagapeni, }

Diſſolutis gummi in vino, cum cera flaua, quod ſatis eſt, fiat ceratum, vtero admouendum.

III.

℞. Ceræ albæ, } añ vncias duas.
Terebinthinæ reſinæ, }
Picis naualis, vnciam vnam.
Thuris, } añ drachmas duas.
Myrrhæ, }
Opopanacis, } añ drachmam vnam & dimidiam.
Bdellij, }
Succini, drachmas tres.
Lithargyri, } añ drachmas duas & dimidiam.
Lapidis magnetis, }
Mumiæ, drachmam vnam & dimidiam.
Oleorum roſacei, vncias duas & dimidiam.
Myrtini, vnciam vnam & dimidiam.

Commixtis omnibus, iuxta artem fiat ceratum.

DE DROPACE.

Caput VI.

Dropax duplex.
Simpliciſsimus.
πίττωσις.
Picatio.

ETſi dropacis hoc tempore nullus eſt vſus, tamen cum veteres medici, maxime Galenus, atque etiam poetæ huius crebrò mentionem faciant, non eſt cur eius compoſitionem ſilentio tranſire debeamus: imò annitendum, vt hac diligenter tradita, illum in vſum quotidianum reuocemus. Sciendum igitur erit, veteribus duplicem fuiſſe Dropacem. Simpliciſsimum vnum, qui ex ſicca pice pauciſsimo oleo liquata conſtabat. Hunc calidum adhuc toti corpori, aut certis eiuſdem partibus, prius tamen deraſis, illinebant, & ita agglutinari ſinebant. Eius generis dropacem Græci alio nomine πίττωσιν, Latini Picationem appellauerunt. Vſus huius in totius corporis aut eiuſdem partium extenuatione erat. Humectat enim, calefacit ac ſanguinis copiam allicit, atque adeò amiſſam carnem reparat, extenuatosque alimentũ ad partes flaccidas trahens reficit. Adhibebant etiam iјs qui crebrò vomebant, & qui cruditatem patiebantur, atque cœliacos affectus: & in ſumma, omnibus partibus alimentũ non ſentientibus. Dropacem hunc, priuſquam exactè frigeſceret, auellebant, ac deinigne rurſus calefactum admouebant, & ſimiliter vt antea, priuſquam frigeſceret, auellebant, atque id ſubinde repetebant. Alter dropax compoſitus fuit, qui præter picem oleo liquatam, reſinam, piper, pyrethrum, roſmarini ſemen, bitumen, ſulphur viuum, ſalem, cinerem ſarmentorum, caſtorium, elleborum, euphorbium, & id genus alia, quæ trita liquefactis inſpergebantur, accipiebat, & ad emplaſtri, aut malagmatis formam præparabatur, in hunc modum:

Compoſitus dropax.

℞. Picis liquidæ, Ceræ, Colophoniæ, añ vncias tres.
Bituminis, vnciam vnam & dimidiam.
Sulphuris viui, drachmas tres.
Piperis, Pyrethri, añ drachmas duas.
Staphidis ſylueſtris, drachmam vnam & dimidiam.
Euphorbij, Ellebori albi, añ drachmam dimidiam.

Arida tuſa liquefactis inſpergantur, & fiat dropax.

Hunc dropacem cataplaſmatis vice in diuturnis malis adhibebant, & ante ſinapiſmum, de quo ſequenti mox dicemus capite, vt ſcilicet corpus ad Sinapi præpararetur: & poſt ſinapiſmum, vt affectus ſeu morbi reliquias diſcuteret.

DE SINAPISMO.

Caput VII.

Sinapiſmus quid?
Componendi ratio.

SInapiſmum veteres, Aëtio libro 3. capite 191. teſte, vocabant cataplaſma ex ſinapi. Cuius conficiendi is fuit modus. Caricas pingues in aqua tepida pridie macerabant, ſequenti autem die fortiter expreſſas probè conterebant: deinde acre ſinapi acceptum priuatim tenebant, & inter terendum dilutum caricarum affundebant, quo facillimè teri poſſet, non tamen aquoſum fieret: poſtea in maſſam redigentes, priuatim vtrunque inter ſe miſcebāt. Atque ſi vehementem inducere ſinapiſmum volebant, partes duas ſinapis cum vna caricarũ temperabant: ſi verò mediocrem, æquales vtriuſque portiones accipiebāt: ſin mitiorem, tertiã ſinapis, & duas caricarum. Cæterùm in corporibus facili ſenſu præditis, & in quibus vitium in ſuperficie hæret, panem pro caricis ad ſinapi ammiſcere oportet. Sed nec hoc ignorandum: Si in aceto maceretur ſinapi, inefficatius reddi, quod acetum ſinapis vim diſcutiat. Imponitur autem ſinapiſmus, vbi ex

alto

altoad ſuperficiem corporis trahere conſiliū eſt: ideoq́; alicui partiadmotus, nonamouetur, dum cutem cruento colore ſuffundat. Hinc eſt, quod hodie eiuſmodi à noſtris emplaſtra Rubificantia vocentur. Temporis verò longitudinem in omnibus decernere impoſsibile eſt. Quare frequenter ſinapiſmus leuandus eſt, & caro conſideranda an exactè rubefacta eſt. Et hoc maxime faciendum in partibus hebetiore ſenſu præditis. In quibus verò celeriter operari ipſum volumus, locus ſpongijs ex calida expreſsis fouendus eſt, incumbente adhuc ſinapiſmo: id eſt, ſuper linteum ſpongiæ imponendæ ſunt. Poſt ſufficientem vſum, in balneum ducendus eſt æger, & in calidum ponendus ſolium, & pars iterum perfundenda citra inunctionē. Poſt balneum verò, roſaceo illinendus locus. At in vehementi dolore, aut etiam vlceratione, hapſo lanæ aqua & roſaceo imbuto integendus eſt: & imponenda eſt malua cocta, trita cum pane. Poſt ſedatum dolorē, vtendum eſt cerato roſaceo cum ceruſſa. In quibus verò balneum adhiberi nequit, in ijs per reliquum corpus ſpongiarum ex calida aqua expreſſarum fomento vtendum eſt. Verùm in capitis, & præſertim frigidis affectibus, olei calidi perfuſione locus mitigandus eſt. Vſus ſinapiſsimi & rubificantis emplaſtri potiſsimum in diuturnis vitijs, vbi reliqua præſidia non ſuffecerint, efficaciſsimus eſt. Summè autem prodeſt capitis dolori, hemicraniæ, morbo comitiali, vertigini, inſaniæ, capiti adhibitus. Sed & thoraci, in aſthmate, orthopnœa, & tuſsi diuturna. In deſtillatione, & caput, & thorax ſinapiſmo illinendus. Stomachus & inteſtina in omnibus diuturnis affectibus & maximè in proſtrato appetitu: item in nephriticis affectibus, ac lumborum, colis & veſicæ reſolutionibus. Quin & omnes reſolutæ & frigefactæ partes hoc auxilio gaudent. Commodum eſt quoq; præſidium podagricis, arthriticis, & iſchiadicis. In acutis contrà morbis non admodum probatur: paucis tamen exceptis, nempe ſegnioribus & pigrioribus vtpote lethargo, caphora, & catocho: in quibus ſinapiſmo vtimur, initio illum quidem cruribus imponentes: vbi verò materia radices egerit ac firmabitur, capiti. In ijs præterea, qui continua febre laborant, vlcusq́; habent, tum in cartilaginoſis, tum ex carnibus alijs locis vitari debet ſinapiſmus. Vlcera enim efferantur, nimiaq́; acrimonia exacerbantur: partes verò ex carnes, ab ipſo ſinapiſmo exuruntur, & nigreſcunt. Reliquum eſt, vt ſinapiſmi ſiue emplaſtri rubificantis formulam vnam ſubijciamus, quæ

Emplaſtra rubificantia.

Sinapiſmi vſus.

℞. Olei coſtini, vnciam vnam.
Ecaſtorio, } ,
Euphorbio, } ana vnciam dimidiam.
Sinapis, drachmas duas & dimidiam.
Fimi ſylueſtrium columbarum, drachmam vnam & dimidiam.
Sagapeni, drachmas duas.
Euphorbij, ſcrupulum vnum.
Seminis naſturtij, drachmam vnam & dimidiam.
Caſtorij, drachmam vnam.
Aceti, drachmas duas.
Cum cera, quod ſatis eſt, ad emplaſtri conſiſtentiam coeant.

DE EPITHEMATIS.
Caput VIII.

EPithemata veteribus, vt Paulus libro 7. capite 18. atteſtatur, propriè erant malagmata, quę medijs corporis partibus ventriculo (verbi gratia) iocineri, lieni, & eiuſmodi admouebantur. Generatim tamen quæ alijs etiam impo- *Epithemata propriè.* *Generatim.*

Epithematũ componendi vſitata ratio. nebantur partibus, Epithemata nuncupabantur. Hodie verò epithemata diuerſa, ac olim, ratione è ſtillaticijs liquoribus, adiectis ſpeciebus aliquot, componuntur. Sic autem ea magna ex parte miſcent, vt libræ vni liquorum, drachma vna & dimidia, aut duæ ſpecierum reſpondeant. Rarò etiam alijs, quàm iecori & cordi, partibus hodie admouent epithemata. Præterea ijs quæ cordi adhibentur, aliquid vini optimi, modo febris non adſit, & croci, præter alia cor roborantia medicamenta, miſcent. His verò quę iecori imponuntur, aceti parũ permiſcent, vt nimirum ad iecur ac corporis interiora vim medicamentorum deducant. *Modus miſcendi.* Modum verò in illis miſcendis eum ſeruant, vt libręliquorum vnciam vnam, vini & aceti ſemunciam adijciant. E croco ſat erit ſcrupulum dimidium, aut grana aliquot permiſcuiſſe. *Adſtringentia epithematis ventriculi & iecoris admiſcenda.* Porrò qui epithematis ijs quæ ventriculo & iecori imponuntur, rectè vti voluerit, is nunquã non adſtringentia illis miſceat medicamenta oportet. Siquidem quum hæc duo viſcera communia ſint alimenti inſtrumenta, adeoq; eorundem functiones ad vitæ conſeruationem ſint neceſſariæ: ſemper aliquid quod illis robur conciliet, vt ſunt adſtringentia, adijciendum erit. Quicunque igitur vitę diſcrimen inferre noluerit, is adſtringentium in prædictis epithematis vſum haud negligat. Sed pręſtat, ea quæ diximus, exemplis aliquot illuſtrare.

I. Cordiale.

℞. Liquoris ſtillaticij boraginis, } añ vncias tres & dimidiam.
Roſarum,
Meliſſophylli,
Oxalidis,

Specierum Antidoti è gemmis, } añ drachmam dimidiam.
E margaritis,

Lignialoes, } añ ſcrupulum dimidium.
Ramentorum eboris,
Corticum mali citrij,
Oſsis cordis ceruini,

Vini optimi, vnciam vnam.
Croci, ſcrupulum dimidium.

Commiſtis omnibus, fiat epithema, cordi adhibendum.

II. Iecori adhibendum.

℞. Liquoris ſtillaticij vtriuſq; intybi, } añ vncias duas.
Cichorij,
Lactucæ,
Abſinthij,

Oxalidis, vncias tres.
Solani, vnciam vnam.
Aceti, vnciam dimidiam.
Specierum Antidoti diarrhodon abbatis, drachmam vnam & dimidiam.
Diatriaſantalon, ſcrupulos duos.
Santalorum rubeorum, ſcrupulum vnum.

Mixtis omnibus, formetur epithema, iecori admouendum.

Vſus epithematum. Vſus autem epithematum is eſt. Calefactis primùm ijs, dein pannus laneus charmeſinus, ſi haberi poteſt, imbutus ipſis, & madefactus, atq; ſubinde leuiter expreſſus, loco laboranti toties admouetur, quoties neceſsitas ipſa requirit. Subinde etiam mutantur panni, ne calefacti corpus calefaciant.

DE EMBROCHIS.

Caput IX.

Ἐμβροχὴ

Ἐμβροχὴ vox, Latinis irrigationē ſonat. Eſt autem propriè Embrocha, quum *ἐμβροχή.*
ex alto, pluuiæ inſtar, in partem aliquam fit deſtillatio. Sicquidem dicta
ἀπὸ τοῦ βρέχειν, quod pluere ac irrigare Græcis ſignificat. Vtimur ijs in capitis *Vſus.*
vitijs, aliarumq́ partium contuſionibus ac fracturis. Componuntur autem *Compoſitio.*
Embrochæ ex herbis, radicibus, ſeminibus, floribus, & id genus alijs, in aqua, vel vino, pro affectus diuerſitate, decoctis. Adijciunt autem magna ex parte ad manipulos duos, ſtirpium & aliorum, libram vnam liquorum: atq́, quoad medietas conſumatur, decoquunt. Decoctum autē hoc, quum adhuc calet, capiti aut alteri parti adhiberi debet. Formulis aliquot propoſitis, res tota planior fiet.

I. Capitale calefaciens.

℞. Betonicæ,
Chamæmeli,
Maioranæ,
Serpylli,
Lauandulæ,
Origani,
Hyſſopi,
Calaminthæ, } añ Manipulum vnum.

Coquantur in libris aquæ fontanæ quatuor ad dimidias, fiatq́ embrocha.

II. Refrigerans.

℞. Foliorum ſalicis, Manipulum vnum.
Florum nymphææ,
Violarum,
Roſarum, } añ Manipulum dimidium.
Seminis lactucæ,
Portulacæ,
Cucurbitæ, } añ drachmam vnam.
Corticum papaueris, drachmam dimidiam.

Bulliant in libra vna & dimidia aquæ fontanæ ad tertias, fiatq́ embrocha.

DE FOMENTIS.

Caput X.

FOmenta à fouendo dicta ſunt, quòd ſcilicet ſuo calore partes corporis, qui- *Fomenta.*
bus applicantur, foueant. Græci illa generatim θερμάσματα nominant. Sunt *θερμάσματα.*
verò duplicia, humida nimirum, & arida, Hippocrate lib. 2. Vict. acut. morborum teſte. Cæterùm fomentum humidum, Galeno lib. 12. Ther. method. cap.
7. & alijs Græcis propriè κατάντλησις dicitur. At id quidem in vtre, veſica, vaſ- *κατάντλησις.*
culo æreo, aut teſtaceo, vel ſpongia vel linteo humido imbuto adhibetur: vt è
loco Hippocratis paulo antè citato ſatis liquet. Aridum propriè Græcis πυρία *πυρία.*
vocatur: & à ſacculo, de quo ſequenti agemus capite, ferè nihil diſtat. Porrò fo- *Vſus.*
menta cutim rarefaciunt, & tranſpirabilē reddunt: ac ſanguinem qui in phlegmonibus eſt, attenuant, & diſcutiunt. Antè tamen corporis vacuationem, vt alia omnia localia, præſertim in corpore plethorico, aut vitioſis humoribus referto, non ſunt temerè admouenda. Quippe tum plus humorum ad calefactam partem trahetur, quàm id ſit quod diſcutitur. Nunc humidorum fomentorum vnam & item alteram formulam ſubijciemus.

I. Anodynum & relaxans.

℞. Maluæ, Manipulum vnum.
Florum anethi,
Chamæmeli, } añ Manipulum dimidium.
Meliloti,
Seminum lini,
Fœnogræci, } añ vnciam dimidiam.
Coquantur in lib. duabus aquæ fontanæ, dum medietas relinquatur: & poſtea aliquo prædictorum modorum adhibeatur.

II. Ad lienem induratum.

℞. Centaurij minoris,
Ceterachij, ſiue aſpleni, } añ Manipulum vnum.
Rutæ, Manipulum dimidium.
Seminis lini,
Fœnogræci, } añ drachmas tres.
Corticum radicis capparis, drachmas tres & dimidiam.
Radicis altheæ, vnciam vnam.
Decoquantur in aqua & aceto iuſtæ quantitatis ad tertias, ſpongiaq́ue iure decocti imbuta applicetur.

DE SACCVLIS.

Caput XI.

Componendorum ſacculorum ratio. Quibus partibus corporis & qua forma adhibeantur.

QVæ veteribus arida dicebantur Fomenta, hæc hodie ſacculorum appellatione veniunt. Nihil enim, aut parum admodum differre videntur. Conficiuntur è radicibus, herbis, floribus, ſeminibus, & id genus alijs medicamentis. Radices præterea & herbæ conciduntur, aut leuiter contunduntur, perindeatq́ue ſemina. Adhibentur magna ex parte capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni, & vtero. Ideoq́ue & compoſitio & forma eorundem iuxta partis laborantis morbum, ſitum & figuram variantur. Capiti enim, quod ad compoſitionem attinet, è capitalibus vocatis medicamentis confecti: quod ad figuram ſpectat, oblongi ſacculi, & tiaræ formam obtinentes admouentur. Ventriculo, quæ ex ijs quæ ipſi maxime deſtinata ſunt, confecti, & ſcuti effigie, adhibentur. Cordi, iecori, lieni, & vtero, ex rebus ſingulis partibus congruentibus compoſiti, & dictarum partium formam imitantes, applicantur. Et qui capiti & cordi admouentur, ſerico: reliqui verò lineis pannis obducuntur. Iam è formulis, quæ diximus, magis innoteſcent.

I. Capiti apponendus.

℞. Florum roſmarini,
Lauandulæ,
Chamæmeli, } añ Manipulum vnum & dimidium.
Betonicæ,
Roſarum,
Saluiæ,
Maioranæ,
Serpylli, } añ Manipulum dimidium.
Meliloti,
Folliculorum ſenæ, drachmas duas & dimidiam.
Stichadis, drachmas tres.
Caryophyllorum,
Nucis moſchatæ, } añ ſcrupulos duos.
Maceris,

Contu-

Contuſa in ſericum demittantur, formeturq́ ſacculus capitalis, tiaræ formam referens.

II. Cordi.

℞. Florum bugloſsi veri, Echij, Roſarum, Meliſſophylli, an̄ Manipulum vnum.
Cinamomi electi, Caryophyllorum, Maceris, an̄ drachmam dimidiam.
Ligni aloes, ſcrupulum vnum.
Corticum mali citrij, Specierum diambræ, an̄ drachmam vnam.
Oſsis cordis ceruini, ſcrupulum dimidium.
Croci, ſcrupulum vnum.

Contritis omnibus, fiat ſacculus è ſerico, cordialis.

III. Leniens & diſcutiens.

℞. Florum chamæmeli, Meliloti, Anethi, an̄ Manipulum dimidium.
Seminis lini, Fœnogræci, Altheæ, an̄ drachmas duas.
Origani, Abrotoni, Mentæ ſiccæ, Calaminthæ, Rutæ hortenſis, an̄ Manipulos duos.

Contuſa in linteolum demittantur, fiatq́ ſacculus.

Cæterùm ſacculi ſemper acu tranſuerſim miſſa conſuuntur, ne ſcilicet ea ex quibus conſtant, in vnam omnia partem labantur ac declinent. Vt plurimùm etiam antea quàm adhibentur, lapidi ab igne calefacto imponuntur, ac vino aut aceto irrigantur: ac poſtea contracto calore, partibus laborantibus admouentur.

DE INSESSIONIBVS.

Caput XII.

QVod Latini inſeſſum, aut inſeſsionē, hoc Græci ἐγκάθισμα nominant. Non eſt autem, niſi decoctum ex herbis, floribus, ſeminibus, radicibus, alijsq́ eius generis medicamentis conſtans, cui ęger inſidet. Inſeſsionibus autem vtimur, vbi balnea nos deficiunt, aut vbi ęger imbecillior eſt quàm vt balnei, quod vehementius diſcutit, viresq́ reſoluit, vſum ferre poſsit. Vſus autem inſeſsionum maximè eſt in renum, veſicæ, coli, ani, & vteri malis. Variantur medicamenta pro morbi diuerſitate, nunc hęc, nunc alia requirentis. Præſtat autem, vt inſeſsionis tempore caput operiatur, ne vaporibus ſurſum elatis repleatur. Reſtat vt formulas aliquot ſubijciamus. *Inſeſſus. ἐγκάθισμα. Vſus.*

I. Ad calculoſos.

℞. Saxifragæ, Oenanthes, ſeu filipendulæ, Helxines, Maluæ, Altheæ, an̄ Manipulum vnum.

Cicerum

Cicerum rubeorum, drachmas tres.

Seminum apij,
Lini,
Fœnogræci, } añ drachmam vnam & dimidiam.

Coquantur ſingula in aqua iuſtæ quantitatis ad tertias, pro inſeſsione, affligente calculo.

II. *Ad menſes conſtrictos.*

℞. Artemiſiæ,
Saluiæ,
Betonicæ,
Calaminthæ,
Origani,
Pulegij,
Chamæmeli,
Meliloti,
Hyperici,
Abrotoni, } añ Manipulum dimidium.

Radicum iridis,
Apij, } añ vnciam vnam.

Coquantur, radicibus prius minutim conciſis, pro inſeſſu.

III. *Conſtringens.*

℞. Plantaginis,
Polygoni,
Rubi, } añ Manipulum vnum & dimidium.

Corticum mali granati, drachmas tres.

Burſæ paſtoriæ,
Equiſeti, } añ Manipulum vnum.

Radicis ſymphyti maioris,
Radicis biſtortæ, } añ vnciam dimidiam.

Balauſtiorum, drachmas tres.

Coquantur omnia in tribus aquæ pluuiæ partibus, & quarta vini nigri adſtringentis, pro inſeſſu eorum qui alui profluuio, aut dyſenteria laborant.

PERORATIO.

Hactenus, quanta breuitate potuimus, vſitatam huius temporis componendorum medicamentorũ rationem quatuor libris perſtrinximus: hoc potiſsimùm nomine, vt non tantum pharmacopœis, verumetiam ijs qui medicinæ ſectantur ſtudium, & ijs etiam qui iam medicinam facere incipiunt, prodeſſemus. Nam abundè nobis conſtat, quàm exerceat eos hæc res, qui iam medendi rationis periculum faciunt, ſi non habeant qui illos quaſi manu ducat. Speramus etiam, hinc eam commoditatem ad pleroſque peruenturam, vt deinceps paulo latinius ſuas formulas poſsint conſcribere. Nos illarum pauca duntaxat exempla paſsim adduximus, quibus qui contenti eſſe nolint, ad medendi rationem noſtram confugiant: quæ ipſis, quod deſiderant, affatim ſuppeditabit. Reſtat aliud nihil, niſi vt Patrem Domini noſtri IESV CHRISTI precemur, vt is noſter labor quàm plurimis vſui eſſe poſsit. Quòd ſi conſecuti fuerimus, non eſt quod amplius requiramus

FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN LIBRIS DE COMPOS. MEDICAMENTORVM D. LEONHARTI Fuchſij præcipuè memorabilium Index.

ABrotonum 4. 8.121. 126,128.129,131. 133
Abrotonũ uſtũ 123
Abrotoni & dictæ omni eædem uires 215
Abſinthium 4. 8,121.123. 124. 125. 126.127.129.131.133. 144. Ponticum 329. Romanum 287
Acacia 122. 123,126, 127, 131. 133, 168. officinarum 31. 40, 268. uera 40
Acacia pro hypociſtide u tendum 115
Acantha arabica, ſucaba & ſpina alba, iiſdem uires obtinent 115
Acanthus uel Acantha .8
Accipitris fel 65
Acetabulum 8
Acetoſa 12. 23. 207
Acetum 39.123.125.126.127. album 273. ſcilliticum 282
Acini uuæ 122
Aconitum 3.130. eius radix 32
Acorum 131. acorus 123. 125. 126. conditus 260. Indicus 196
Acori adulterini uſus quando permittendus medico 32
Acori radix 32. 121. eius ſuccedaneum 115
Acoro uero pro amomo utendũ 20
Actuarius quando uixerit 149
Actuarij locus emendatus 159
Adamas 84. quomodo rumpatur ibid.
Adamantis uires ibid.
Adarca 122
Adeps 62. quomodo reponenda, & medulla 7
Adeps anſerinus 132. caprinus 127. 130. gallinaceus 132. porcinus 130. ſuillus 133. taurinus, uitulinus 127. 130.
Adipis & pinguedinis diſcrimẽ 62
Adipes 130. 358
Adipum præparatio 114
Adiantum 8,121, 125. 126, 127. 132. 133.134.222, 232 328, albũ 280. nigrum 224
Adlerſtein 84
Aduerſariorum Galeni refutatio 134
Adurentia 130
Aera 8
Aereolum 157
Aeris flos 68. ſquama 68. 126
ἀείζωσα 86
Aerugo 127. 147
Aerugo æris duplex 68
Aerugo æris foßilis & raſilis. ibidem
Aerugo factitia triplex ibid.
Aes crematum ibid.
Aes uſtum officinarum improbatum. ibid. 131. non lotum. ibid.
Aëtij locus de Tereaca expenſus 168
Aëtites 84. eius uires ibid.
Affodillus officinarum lilij ſpecies 36
Agallochon 56,125. 126
Agaricum 32 121,126,127
Agaricum trochiſcatum 300
Agarici duo genera 147. pondus 148. uires ibid.
Agarus amnis & urbs Sarmatiæ. ibid.
Ageratum 213
Aggregatius 251
ἄγνος herba 8
Agnus caſtus 8. 17. 24. 121, 127.133
Agni caſti flos 20
Agreſta 39.268,299
Agrimonia 213
Agrimonia Auicennæ 21
Agrippa 329
Agſtein 89
Aidſtein 89
Aiuga, ſiue abiga 8.10.
Alabaſta. Alabaſter. Alabaſtrites. Alabaſtra 84
Alæ 60
Albatecha 302
Album græcum 67
Alchekengi 11. 23
Alleluia 329
Alephangina 250
ἀλεξιφάρμακα 132
ἀλεξιτήρια ibid.
Alica 129
Alindaracarum 164
Alkali 69
Alkarnes 22
Allium 121.123,129,130,133
Allij ſylueſtris radix 38
Aloe 40,121,122,124,128, 130. 142. 226
Aloe in peſtilenti conſtitutione non lauanda 243
Aloe caballina, ſucco citrina 143
Aloes delectus & genera 142
Aloes lotio cum aromatibus 322. & alia exquiſitior, & ſimplex 110,111
Aloes pondus 144
Alſine 9
Althæa 9. 11, 121. 128.129. 131,133
Altheæ ſiue Ebiſci radix 32.129. ſemen 20
Alter Nicolai locus emendatus 171
Alumen 68. 84.128.130, capillare à plumoſo differt 68
Alumen catinæ 69
Alumen concretum duplex 68
Alumen cruſtaceum 69. laterculorium ibid. plumoſum 84
Alumen rochæ duplex 69
Alumen rotundum triplex. ibidem
Alumen ſciſſum ſiue ſcißile. ibidem 132
Alumẽ talare 69. Zuccharinũ. ib.
Alypum 149
Amara herba 183
Amaracum 121
Amarantus 9
Amatus luſitanus 50. eiuſdem de Lyncurio error 86
ἄμβας 89. 401. Auicennæ 83
Ambaris fontes 89
Ambarum ibid. 121, 125. factitium 89. fuluum ibidem
Ambra 83,126, citrina, gryſea 89
Ambarum ſubalbidum 83
Ambrunenſis 43
Ambuſtis medentia 133
Amentum dulce 60
Amethyſtus 84. eius uires. ibidem
Amiantus 69.84.333
Ammi 123.128,131.132.133,217.234. eius ſuccedaneum 119
ἄμμιον 72
Ammeos ſemen 20
Ammoniacum 125.126.130.170
ἄμμος 82
Amomum 125. 126. 131. 162. 233. lignum potius eſſe quàm ſemen 20
Amomi ſemen 20. eius ſuccedanea 115
ἄμπας 89

Ampelites ibid.
Amygdala dulcis 25. 121. 125. 129. amara 25.121.125.128
Amylum 129.216
Anacardi 25
Anacardina Ioannis Damaſceni 191
Anacardium 25.121
Anachites 84
Anagallis 125. 126. 127. 130.131
Anagallidis uſus 9
ἀναληπτικόν 195
ἀνασομάτικα 128
Anatina pinguedo 62
Anchuſæ ſuccedaneum 115
Andromachus ſenior Neronis archiatrus 164
ἀνεμοχόρτης 328
Anemone ſylueſtris ibid.
Anethum 9. 121. 126. 132. aridum 121. ſylueſtre 36. uiride 121. uſtum ibid.
Anethi flos 17. ſemen 20
Angelicæ radix 32
Animalia & eorundem partes 95
Aniſum 121.122.123.126.234
Aniſi ſemen 21
Anodynum 358
ἀνώδυνα 132.358
Anſerina pinguedo 62
Anthemis 9.10.17
Anthera 24.132
ἄνθος 14.17.143.204
ἄνθραξ 72
Antimonium 83
ἀντιπάθεια 124
Antophyllus 209
ἀντιβαλλόμενα 115
Antali non ſunt lapides 59
Antalium ut à Dentalio diſtat 60
Antali, uel antalium 58. 333
Antali quid 59
Antidotus catholica Nicolai Myrepſi 235. præpoſiti ibidem. cordialis incerti autoris 211. è baccis lauri Rhazes 191. diaphœnicon Meſues filij 236. è Damaſcenis prunis 224. Ioannis Damaſceni è gemmis 207
Antidotus è nucibus incerti autoris 218
Antidotus epiſcopi Meſues filij 238. Hamech Meſues filij ibidem. Hamech altera, ſeu minor 239
Antidotum Philonis 358
Antidotus è pſyllio Nicolai Myrepſi 230. è roſaceo Zulapio 231. è ſucco roſarum. ibidem
Antidotus è braſſica marina 241
Antidotus ex ouo, incerti autoris 219
Antidotus è braſſica marina, incerti autoris 241
Antidotorum concoctionis tempus 357
Antidotorum dolorem ſedantium & ſtupefacientium uſus 357
Antidotorum exhibendorum modus 356
Antidotorum lethalibus aduerſantium uſus 355
Antidotorum liquidorum purgantium pondus uſitatum 366. uſus 364
Antidotorum pondus & menſura 356
Antidotorum purgantium ſolidorum uſus 364.367
Antidotorum roborantium liquidorum componendorum ratio 361
Antidotorum ſolidorum exhibendi modus 367
Antidotorum ueteribus tres differentiæ 354
Antidotum quid Fuchſius appellet 355
Antidotum è caſtoriu hactenus recte paratum non eſſe 189
Antidota 158. quæ & unde 354. quando, & quibus exhibenda 356
Antidota roborantia duplicia 360
Antidota robur corpori adijcientia liquida 189. ſolida 197. ſomnifera 359
Aparitio 133.327
ἄπεφθον 68
ἀφρόνιτρον uox exoleta 76
ἀφρὸν νίτρου, ſiue ἀφρόνιτρον 75
Aphronitrum quid. 75.129
Aphronitrum ab aphrolitro an diuerſum 76
Aphonitrum duplex 75
Aphronitri & ſalis diſcrimen 79
Aphroſelenus 84.87
Apium 21.121.122.125.132.133. officinarum 11. paluſtre 11. 32. ſatiuum 9.21
Apij ſatiui radix 32.36. ſemen 21
Apij radix 126. ſemen 23. 131
ἀποκρουστικά 127
Apophlegmatiſmi 133. 400
Apophlegmatiſmorum compoſitionis materia 400. formæ 401. utendi tempus 400

Aparine 133

ἄπυρον 67. 84
Apoſtolicum cur dictum 346
Aqua anguriæ 226
Aqua mulſa 288
Aqua temperata 130. tepida 358
Aquæ marinæ ſuccedaneum 319
Aquarum & liquorum ratio 381
Aquariæ cotes 86
Aquaticum naſturtium 11
Aquilegiæ ſemen 21
Arabicum gummi unde promanat 168
Arabum doctrina confuſa 50. incerta 211
Arabum doctrinam nihil habere certi ac ſolidi 19
Arabum pondera 157
Arabum ſcripta ſæpenumero Medicis errandi occaſionem præbere 19
Arabum ſpodium cannæ intra corpus non aſſumendum 81
ἀρκτικά 128
Arantia 26. eorundem cortex 55
Arbor lapidoſa 85
Ardeæ pinguedo 62
Argentaria 87
Argentarius pyrites ibidem
Argentum 68
Argentum aqueum 73. fuſile ibid. uiuum ibidem
Argentum uiuum facticium & natiuum ibid. rubrum ibidem
Argenti litargyrum 76. ſpuma ibid. ſpuma candida ibid. fulua aureáue ibidem
Argenti ſpuma ſex conficitur modis ibidem
ἀργυρίτις ibid.
ἄργυρος χυτός 73
Ari radix 32
Ari radice in ueri dracunculi penuria utendum 33.35
Ari radice pro ſerpentaria utuntur officinæ 32
ἀρύγον 330
Ariſtolochia 32.126.128.131. longa 33. 132. rotunda. 10. 126. 129. 169. 213. 229. tenuis. 168
Ariſtolochiæ radix 32
Ariſtolochia quauis utendum 115
Ariſtolochia rotunda deſtituti ſeplaſiæ 32
Armenius, ſiue armeniacus, uel armenus lapis 85, 152. eius pondus ibid.

ibid. uires. ibid. ſuccedaneum 115
Armoniacum 42. 171
Arnabo 207
Arnoldi de Villa noua erratum. 178
Aromatica caryophyllata Ioannis Damaſceni 202
Aromatica cur uocata 250
Aromatica roſata Gabrielis. 202
Arrenicum 68
Arſenicum 127. 131
Artemiſia 9.121.123.125.129. 131
Artimonium 189. eſſe pyrethrum ibid.
ἀςτίσκος 386
Artus iuuantia 126
Arum 121
Aſa dulcis 41. fœtida ibid. 189. 299
Aſarum 33. 121.122,125.126. 130. 131
ἄσβεςος 71. 84
Aſclepiadis radix 33
Aſiæ petræ flos 75. 84. 139
Aſius lapis eius ſuccedaneum 115
Aſinæ iuuenis lac 66
Aſinorum unguis 63
Aſparagus 121. 126. 129. eius radix 33. 130
Aſparagi ſemen 21
Aſpalathus 57. eius ſuccedaneum 115
Aſperula 227
Aſphaltites lacus Iudææ 88
Aſphaltos ibidem
Aſphodelus 133. eius ſuccedaneum 115. radix 33. 36, 127. 131
Aſplenon 9. 15. 126, 278
Aſſum Troadis opp. 84
Aſter atticus 126
Aſtragalitis 36
ἀςραγαλῶτις 69
Aſtringendi facultas non ſolum frigidis, ſed & calidis ineſſe 127
Aſtrutij radix 36
Athanaſia Magna Nicolai 177. cur dicta ibid.
ἀτράκτυλις 160
Attractylis folij ſuccedaneum. ibid.
Atramentũ ſcriptorium 70. 323. ſutorium 70. 132
Atriplex 122. 123. 127. 129. eius ſemen 21
Attrahentia quæ 127
Attrahentiũ materia duplex 128
Auguſtinus Riccus medicus 77
Auicennæ error detectus 89 170.178. locus emendatus 318
Auellana 25. 27
Aurantia 26
Aurantia condita 261
Auranciorũ malorum cortex 55
Aurea Alexandrina 158
Aurea catapotia cur dicta 242
Aureum malum 26
Aureus 157
Auripigmentũ 3.68,83.130. 178
Aurum 68. 196
Axungia 62

B

BAccæ, folia 125
Baccæ iuniperi 25. lauri ibidem
Baccula Aſparagi æmula 21
Baierſch rüblin. 165
βάλανος 387
Balanus Myrepſica 25. 26
Balauſtium 17. 123. 126.127.128. 130. 131
Balauſtia 181
Balenarum ſemen 83
Baldrath ibidem
Balneum Mariæ 106
βαλσαμέλαιον 44
Balſamita 9. 15. 327
Balſamum 123. 126. 159. 215. artificiale chirurgorum 322
Balſami ſuccedaneum 116
Bardana 14. 171. 331. eius ſemen 23
Baſilicon 14. 23. tetrapharmacum 339
βάτια 31
Batrum 13
Baucia radix 197
Baurach 71. 74
Bdellium 49. 126. 128. 129. 133. Arabicum 49. Indicum. ibid. Scythicum ibid.
Bechius 306
Becchica rubra 254
Bedorungi 192
Bedeguardi 16. 284
Behen 33. 125. 152. 184. alba & rubra 162
Behen albe & rubeæ radices noſtratium officinarum non eſſe legitimas 33
Behen ſuccedaneum 116
Belemites 194
Beletzici, Bellerici 26
Bellerici, flaui, indi, Myrobalani conditi 261
Belliculi 333
Beltzoe. Beltzoin. Beltzuinũ 41
Ben 25
Ben album officinarum, polemonij radix 33
Benedicta 35
Benedicta laxatiua uera Nicolai Myrepſi 233
Bentzoe 41
Berbeus 27. 235. 299
Berberorum ſuccus 39
Berckblauw 85
Berglaſur ibid.
Berckgrün 71
Bergröttel 88
Bergrott 83
Bergwachs 88
Bergzinober 72
Beerwurtz 36. 161
Bernardi Deſſennij iudiciũ parum exquiſitum 79
Bernardus Deſſennius non audiendus 164. notatus 182
Bernardi Deſſennij calumnia depulſa 236
Beta 9. 121. 122. 133
Betonica 17. 124. 125. 126. 131. coronaria, non coronaria 9
Betoniæ coronariæ flos 17
βηχικὰ 133
Bichicha 254
Biſemum, Biſemuntum 80
Biſmalua 3
Biſtorta 33
Bitumen 88 durum, liquidum ibidem
Bitumen liquidũ non ex lachryma populi arboris prouenire ibid.
βὴξ 254
Blacca Byzantia 64. 162. 190
Blattia Biſantis 234
βλάττιον βύζαντος 64
Blattion Biſantis ab ungue odorato diuerſum ibidem
Blattion Byſantium 64. 162. 185. 190
Blattium unde dictum 64
Blattius color ibid.
βλάττος ibid.
Blawer ſaphyr 87
Bley. Bleyertz. Bleyſchweiff. Bleyſchweys. 79

Blytum 122. 123
βλωμὸς 367
Blutſtein 86
Bolum armenium 234
Bolus armenia 127. 128
Bolus officinarum armenia adulterina 87
Bolus armenius orientalis ibid. 123
Bolus uerus ubi naſcatur 88
Boli armeni ſuccedaneum 115
Bolus 303. 367
Boli purgatorij uſus 367. quantitas ibid.
Bolos componendi ratio 367
Bombax 24
Bombacium 196
Bombacis, bombacij & bomboſi ſemen 24
Bombyces 67
Borachia gemma 332
Borachius lapis ibid.
Borrago 10. 17
Borraginis ſaccharum 257
Borax 71. 75
Bornen 89
Borax 332
Bornſtein 89
Boſtrychites 84
βοτρυίτις 70
βοτρυῶδες 166
βότρυος ibid.
Botrys Celtica 166
Botrys Gallica ibidem.
Bouis oculus 329
βουνοὶ 74
Brabyla 29
Branca urſina officinarum 115
Branca urſina 9. 190. 327 eius ſuccedaneum 190
Brancam reſinam ueterum eſſe ſpondilum ſylueſtre 8
Braſsica 121. 123. bis cocta 127. hortēſis. marina 9. ſatiua 126. 131. ſylueſtris 179. tenuis 229.
Braſsicæ folia 127. ſemen 20. ſuccus 39. 133
Breſilium 58
Brianſona 43
Bruchkraut 230
Bruſci radix 37. ſemen 24
Bryoniæ radix 34. 38. 128. 130. 132. 133. 335
Buccea. Buccella 367
Buccinum 59
Bufo 332
Bugloſſa 281. Bugloſſa officinarum 9. 10
Bugloſſæ flos 17. 34
Bugloſſum 121. 122. 125. 272 domeſticum, ſylueſtre 230
Bugloſſum ueterum 10
Bulbus 161
Bulbi 132
Bulbi hyacinthi & liliorum alborum 133
Bulla marina 91
Buphthalmum 10. Bupthalmus 329
Burſa paſtoria uel paſtoris burſa 10. 122. 127. 132
Burungi 192
Butyrum 65. 128. 130. 133. 358
βυρσοδεψικὸν 31

C

Cadmia 69. 80. 121. 127. 128. 130. 308. cruſtoſa, fœtida, fornicaria, foſsilis metallica 69
Cadmia natiua duplex 69
Cadmia racemoſa 80
Calabrina 43
Calaminaris lapis 69. 70
Calamentum 10
Calamintha 10. 14. 121. 122. 124. 125. 129. 131 132. 234. domeſtica & ſylueſtris 286
Calamus aromaticus officinarũ 34
Calamo aromatico uero caremus ibid.
Calamus Mœoticus cōditus. 260.
Calamus odoratus 121. 122. 125. 126. 127
Calmey 69
Calefacientia ad artus 126. caput 124. cor, iecur, lienem 125. renes 126. ſtomachum & uentriculum roborantia 125. item thoracem 124. uterum 126
Calefacientia & refrigerantia temperatè 120
Calefacientia in primo, ſecundo tertio, quarto ordine. 121
Calefacientia miſcenda ſtupefacientibus 358
Cali herba 69
Calices, ſiue Caliculi glandium 26. 132
Calidum in primo ordine 120
Calidum, frigidum, & humidum ſiccumúe in ſecundo, tertio & quarto ordine quid 120
Callitrichum 15
Calor tractionem medicamentorum iuuat 135
Calx unde conficiatur 71
Calx duplex 19
Calx extincta ibid. lota 129. uiua 71. 130
Camelheuw 12
Camomilla 239
Camphora 90. 304. facticia, natiua, ſublimata 90
Cancamum 49. Cancamus 170
Candela ſuffumigabilis 307
Cancla, ſiue Cancella 55. 160
Canis pinguedo 62
Cancri 60
Cannabis ſemen 21
Cantharis 130
Cantharides 3. 60
Cantharides ueſicam exulcerare 123
Cantharidum legitimus uſus 60
κάντιον 186
Cappari 25
Capparis 34. 121. 123. 126. 128. 131. 144
Capparis cortex 124. 129
Capparis flos in gemma colligendus 293
Capparis radix 133
Cappares 25
Caphura 90. 121. 122. 157. 198. 304
Caphura ut medicamento frigido non eſſe utendum 231. 337.
Caphuræ herba 329. eius ſuccedaneum 325
Capillus Veneris 8. 222. 276. 234. 328. 336
Caput iuuantia 124
Capi pinguedo 62
Capitalia 372
Capnos 10
καπνῖτις 70
Capnos 10. 12. 33. 169
Capni radice pro uera Ariſtolochia rotunda utendum. 33
Caponis pinguedo 62
Capræ lac 66
Caprarum unguis 64
Caprifolium 14
Caprina pinguedo 62

Capſicon

Capſicon 81
Caputpurgia 398
Carænum 379
Carabe 89
Carbo bituminoſus 89. foßilis ibid.
Carbunculus 85, 87, eius uires 86
Carchedonium ibid.
Cardamine 16
Cardamenum 21
Cardamomum Arabum geminum ibid.
Cardamomum 125.133.165.169. duplex 21
Cardamomum officinarum ibid.
Cardamomum maius, minus. ibid.
Cardamomi ſemen ibidem
Cardamus 171
Cardapatium 34
Cardiaca 328
Cardiobatami ibidem
Cardumonum & cordumeum 167
Carduus benedictus 11.18.160.328
Careum 35.121.122.124.162.181 Alexandrinum 194
Cari, carei & caroi ſemen 21
Caricæ 25. 26.125
Carmanum 255
Carmeſinus 49
καρναβάδι 161
Carnabadium 121.325.161.181.204.208,215
Carnabadium, an doronicum 35
Carnabium 208
Carmen immimuentia 131
Carneolus 207
Caro citrei 121
καρωτικὰ 133
Carpeſium 26.121.124.127
Carpobalſamum 26.160
Carpobalſami ſuccedaneum 115
καρδοβεία 158
Cartamus 11.121.144
Craui 181
Craui ſemen 21
καρπὸς 20
Caryophyllum 26.122.125
Caryophylli 234
Caryophyllorum folia 233
Caſeus 65
Caſia 55.121.133.160.196.232. extracta 222. cum folijs ſenæ, & ſine. ibid.
Caſia extracta pro clyſteribus 223
Caſia fiſtula, fiſtularis 26. uel fiſtulaceaſiue fiſtuloſa 26.55.85.137.177.179.236
Caſia nigra 26.137
κασία σφαιρίτις 160
Caſia officinarum 55
Caſiæ cum cinnamomo ſimilitudo ibid.
Caſiæ nigræ delectus 137
Caſiæ flos ut ualidius aluum ducat 222
Caſiæ nigræ facultas 137
Caſiæ ſuccedaneum ſauinæ pondus duplicatum 115.161
Caſiæ temperamentum nigræ 137
Caſiæ pondus ibid.
Caſiam ligneam omnino ex officinis eſſe exigendum 161
κασσίτερον 80
Caſſutha 10.18.121,122,125.129.131,180
Caſtanea 121.122.127.215
Caſtorium 61,122,124,132,400
Caſtoris teſtes 59
Catagmaticus 294
καταπίνειν 371
Cataplaſma 410
καταπότιον 371
Catapotia 242. cur excogitata 371
Catapotia ex Agarico Meſues filij 245. Nicolai Myrepſi. ibid. Catapotia ex Aloe Galeni 257
Catapotia ex aloe lota 252. & maſtiche ibid.
Catapotia Arabica Nicolai Præpoſiti 252. aromatica Ioannis Damaſceni 249
Catapotia arthetica Nicolai 246.247
Catapotia aurea Nicolai Myrepſi 242
Catapotia azaiareth Auicennæ 249
Catapotia Bethica Ioannis Damaſceni 253
Catapotia è benedicta 252. è bdellio maiore 255
Catapolia Akphangin. 250
Catapolia Communia
Catapotia e tribus
Catapotia sine custodia, 249
Catapotia Rusti
Catapotia coccera 244. ex coccia Rhazis 244. ex colocynthide 254. è cynogloſſo 253
Catapotia ex eupatorio 242. ex euphorbio 247
Catapotia fœtida maiora ibid. è fumaria 251
Catapotia genitale ſemen augentia 257
Catapotia ex hermodactylo 247
Catapotia hieræ cum agarico 244. è hiera ſimplici Galeni ibid. è hiera cõpoſita Nicolai Myrepſi ibidem
Catapotia imperialia incerti autoris 257
Catapotia Inda Hali 247
Catapotia è lapide Armeno Alexandri Tralliani 248. è lapide armeno Meſues filij ibid.
Catapotia è lapide Cyani Meſues filij ibid.
Catapotia linguæ ſubdita Nicolai Myrepſi 255
Catapotia Lucis 245
Catapotia Maſtichina conciliatoris 258
Catapotia ex octo rebus, Nicolai Præpoſiti 257
Catapotia ex Opopanace, Ioannis Damaſceni 256
Catapotia optica maiora Meſues filij 245. minora. ibidem
Catapotia peſtilentialia incerti autoris 243. Fuchſij 244
Catapotia polychreſta Ioannis Damaſceni 251
Catapotia è quinq; Myrobalanis Nicolai Myrepſi 253
Catapotia è Rhabarbaro Meſues filij 242
Catapotia è Sagapeno Ioan. Damaſceni 256
Catapotia è Sarcocolla Ioannis Damaſceni 256. Meſues filij 248
Catapotia è Sebellia Ioannis Damaſceni 255
Catapotia ſine quibus eſſe nolo, Nicolai Præpoſiti 251
Catapotia ſtomachica maiora Ioannis Damaſceni ibid. minora ibid. Meſues filij 250
Catapotia ex Thymelæa Ioannis Damaſceni 255

Catapotiorum componendorum uſitata ratio 255
Catapotiorum exhibendi tempus 371
Catapotiorum exhibitionis pondus 373
Catapotiorum in quantitate differentia 371
Catapotiorum uſus ibid.
Cataputia maior 20.21.150
minor 22.149.336
Cataputiæ maioris ſemen 23
minoris pondus 149
καθαιρετικά 131
Catharticũ Imperiale Nicolai 241
Cathartici Imperialis alia deſcriptio ibid.
καθαρκτικά 22.134
Catholica 236
Catinæ 66
Caucalis 50. myrrha 159
Cauda equina 11
Caulis 10.21
καυστικά 129
Cedri fructus ſuccedaneum 115
Ceichen 170
Centaurea minor 10
Centaurium ibidem 130. maius & minus 131.198
Centaurium magnum pro Rheo uſurpandum 144
Centaurij magni radix 34. cur eadem Rhei pontici nomen hodie in officinis retineat 144
Centumneruia 338
Cepa 118.128.133
Cepæ ſemen 21
Cephalicus 294
Cepuli 27.180
Cera 41.120.129. alba 41. rubea.ibidem.uiridis.ibid.uirginea 41.44
Ceræ flauæ conficiendæ ratio. 353. rubeæ conficiendæ modus. ibid. item uiridis, ibidem
Ceræ 129
κεράμιον 52
Cераſa condita 261
κεράτιον 156
Ceratum quid 411
Ceratum liquidum Galeni 150
Ceratum ad ramicem Fuchſij 321. Nicolai 351
Ceratum Santalinum Ioannis Damaſceni 350
Ceratum ſtomachicum Fuchſij 351. Ioannis Damaſceni ibid.
Cerata 32.350
Cerata à ueteribus quomodo conſtructa 411
Cerata ſplenia ibid.
Ceratorum compoſitio ibid.
Ceratorum formæ ibid. 412
Cerebella paſſerum 61
Cerebrum leporis ibidem
Cerefolium 2.12.31
Ceruina medulla 63
Ceruina pinguedo 62
Ceruſſa 128
Ceruſſa plumbaria 333
Ceruſſa præparata cum Dracontio 333
Ceruſſæ fuci conficiendæ modus ibidem
Ceſtron 17
Ceterach 9.214.223.272.277
Chamædrys 10.121.122.126.130 131.132
Calcanthum 70.127.130
Chalcanthus 70
Chalcitis ibid. 70.167
Chalcitis duplex 71. factitia, alba 71. natiua 70. rubra. ibidem
Chalcitis ut torrenda 164
Chamælea 11
Chamæleæ ſuccedaneum 115
Chamæleonis radix 34
Chamæleontis albi radix 121
Chamæleuce 196
Chamæmelum 9.10.121.122.124. 125.126.127.131.132.358
Chamæmeli flos 18
Chamæmelinum oleum 132
Chamæpyitin Nicolaus Eſulam uocat 38
Chamomilla 9
Charabe 188
χεὶρ κυρίς 201
Chebuli 179
Cheiri 19.115
Cheiron 237
Chelidonium maius & minus 11. 35.121.123
Chermes 275
Charmeſin 49
Cherua 21
Chirurgi cur balſamo artificiali in omnibus uulneribus utantur 323
χρυσίτις 74
Chryſocolla 3.68.71.76.118, 128.130
Chryſocollæ ſpecies duæ 71.118. facticia 71. facticiæ duæ ſpecies 72. herbacea. ibid. natiua 71. metallica ſeu foßilis ib.
Chryſolithi 86
Chryſtallus 86.127
χυλὸς 38
Cicatricem inducentia, & carnem generantia 130
Cicer 126. 130. 131. nigrum 170
Ciceris rubri & nigri ſemen 21
Cicera 125
Cicerbita 276
Cicercula 22
Cichorium 11.13.34
Cichorij flos 17
Cici ſemen 21
Cicinum 128
Cicorea 11,13
Cicuta 2.11.116.122.
Cicutæ ſemen 21
Cimolia 128
Cimolia terra 87.133.183
Cimoliæ terræ duo genera 87
Cimolus inſula. ibid. 183
κιννάβαρι 380
Cinnabaris 72.184. Dioſcoridis 48. 72. Theophraſti & Galeni 75
Cinnabaris Dioſcoridis innoxia, reliquæ uenenoſæ 73
Ciñabaris recentiorum, ibidem. ueterum duo genera 71
Cinnabaris Galeni ſuccedaneum 115
Cinnamoumm 55.121.122.125.126. 129.131.210. noſtrum quale 160. tenue 210. ſeplaſiariorum Caſiam ligneam eſſe 55. uilius 210
Cinamomi folia 55
Cinnamomi ſuccedaneum 115
Cinamum 210
Cinerula 72
Cingulum 70
Cinis 130. ficulna ibidem
κήρυξ 59
κίς 87
κισσηρίς 86
Citrago 14
Citreum malum 26
Citrei mali acidus ſuccus 39. cortex 57. ſemen 21
Citri ſemen ibid.
Citrij caro 122. ſemen 132

Citrum

Citrum 26
Citri acetoſitas 39
Citri cortex 120.125
Citri 57
Citria condita 260
Citrinum unguentum 118
Citrulus 21
Claretum 185
κλείοντα 128
Clematitis 33.167
Climia 70
Clinopodij ſuccedaneum 118
κλύζειν 388
κλυστὴρ ibid.
Clyſteris inijciendi tempus 390 detinendi tempus diuerſum. ibid.
Clyſterum componendi ratio 388. differentiæ duæ. ibid.
Cnicos 144
Cnicus 10.11.144.194.
Cnici delectus, facultas, pondus 144
Cnici cartami ſemen 11.21
Coagulum leporis 61.131
Cabaloti 69
Coccia 244
Cochleæ. 61. duæ ſpecies. ibid.
Coccognidium 21.22
Coccongnidium 21
Coccumgnidium 16
Coccus baphica, uel coccumbaphicum 21
κόκκιον 244
Coctile 70
κωδεῖαι 185
Colare per ſaccum ibid.
Colchicon 152
Colicum 358
κολλητικὰ 131
κολλύρια 391
Collyrium aridum album Rhazis. 307. è myrrha incerti autoris. 308. è plumbo Rhazis. 307. rubeum Rhazis. ib. uiride Rhazis ibid.
Collyrium Cygnus albus Nicolai Myrepſi 308
Collyrium liquidum è Cadmia incerti autoris. 308. è Pompholyge incerti autoris ibid.
Collyria. 307.391. arida. ibid. liquida. ibidem
Collyriorum duo genera. ibid. liquidorum forma. 392. materia. 391. uſus ibid.
Colocynthis 26.148
Colocynthidis delectus 149 pōdus. ibid. præparatio. 112. uehementiā infrenantia. 149
Colophonia 51.52.129. uera. 52. triplex ueteribus ibid.
Columbinum ſtercus 67
Columbinus ſanguis ibid.
Comæ 213
Communia 243
Compeba 26
Concharum teſta 63
Conchulæ 256
Conchylia 63
Conditum 375
Condita 257.259
Confectiones magnæ 158.355
Confectionum ſtruendarum modus 99
Conſerua florum Perſici purgatoria 272
Conſeruæ 257.375
Conſolida regalis 11
Conſolidæ maioris radix 38
Conterfein 80
Conus 132
Conyza 121
Cæruleus 85
Cæruleus lapis 151
Cor 282
Cor iuuantia 125
Corallium 85.125.127.130.234. triplex 85
Corallia 126
Cordi error 159.161.162. 188. 189.192.197.206.209. 210. 215. 225. 228. 230. 233. 255. 269. 274. 275. 280. 281. 305. 318. 325. 327. 328. 329. 333
Cordi mētio 195.203.206.209. 212.216.225. 226. 227.238.253. 264.272.273. 277. 300. 326. 346
Cordumenum 21
Coriandrum 122. 133. ſemen eius 21
Coriarium 31
Corium uſtum 133
Cornarius notatus 28.29.30. 77.78.79.91.297
Cornarij libelli Nitra ac Brabyla confutatio 77
Cornarius à calumnia Matthioli aſſertus 173
Cornu caprinum 61, ceruinum ibid. 131. uſtum 171
Cornus 127
Corrigiola 14
Cortex 282
Cortex citrij. 125. fabarum. 134. thuris 127
Cortices 95
Cortices ut auellendi 94
Corymbi thymi 129
Coſtum 130.131
Coſtus 121.132.160. herba 329. hortenſis. ib. officinarum qualis 34. 35
Coſti ſuccedaneum 93
Cotonea 26. 121.122.125.126. 127.
Cotulam fœtidam non eſſe matricariam 14
Cotum 26
Coti ſemen 24
κράμβη ἀγρία 190
Craſſula herba 328. maior 8
Creta 87. inſula. ibid. nigra. ib. uiridis ibid.
Cretica terra 87
Criſpula 88
Crocus 121.122.125.129.226. 235. Coryceus 16. ſylueſtris. 11. Viennenſis 16
Croci flos 16
Crocus cur in antidoto ex ouo aſſatur 107
Crocus & uirtellus cur aſſantur 219
Crudum aloes lignum Meſues. 59
Cruſtas efficientia 129
Cubeba 26
Cubebæ duplices ibidem
Cubebæ 128
Cucumer 3. 22.26. agreſtis 26. aſininus ibid.
Cucumeris aſinini radix 34
Cucumerum ſemina 22.236
Cucumis 121
Cucurbita. 121.122. 125. canina. 335
Cucurbitæ ſemen 22
Cuminum 121.122.125.400 Aethiopicum 35. 162. latum 190
Cumini ſatiui ſemen 22
Cupreſſus 125
Cuprum 68
Cupulæ glandium 26
Curcuma Serapionis 35
Curcuma officinarum 35
Cuſcuta 10.18.180.
Cyaneus 151.246. lapis 253

Condiſ 34.

Cyanus. 84.86. duplex 86
Cyani 16
Cyclaminus 125.128.132. 400. radix 37
Cyclamini 127
κυκλίσκιον 386
Cydonia 26. condita. 260
Cygnus 307
Cymbalaris 8
Cymbalaria 331
Cynogloſſum 11. 132. radix 35
Cynoſorchis 38
Cyperus 127. Babylonicus 35
Cyperi Indici radix 214
Cyperi radix 34.131.132
Cyphæos compoſitio 172
Cypreſſus 127
Cyrenaicus liquor 40
Cyrenaici liquoris ſuccedaneum 92
Cytinus 16

D

Δακρύδιον 41.148
Dacrydium 226
δάκρυον 49
Dactyli 27
Dactylorum oſſa 23
Damaſcena pruna 121
Damaſonij ſuccedaneum 117
Damocratis locus emendatus 173
Daphnoides 11.13. ſemen 18
Darſeni 210
Daucher 183
Daucus 125.126.131.191. ſemen 127.130. ueri ſemen 21. ſuccedaneum 116
Danich 157
Decoctum 379
Decocta noua facienda 290
Decocta communia cur dicta. ibid.
Decoctum, quo caſiæ medula. extrahitur 222
Decoctum flauam alterans bilem 381
Decoctum Magiſtrale uulgò nominatum 382
Decoctum melancholiã præparans ad faciliorem eductionem 382
Decoctum frigidum 381
Decoctum pituitam cõcoquens atq; extenuans 390
Decocta alterantia 380. magiſtralia 381. mixta 380. purgantia 380. 381. 384. unde parentur 381
Decoctorum aſſumendorũ tempus & modus 384. parandorum ratio 380. uaria genera 380
Defertum 379
Delectus 95
Delphinium 11
Demanth 84
Demuth ibid.
Denarius 6
Dens leonis 277
Denſantia 128
Dentale 58
Dentali quid 59
Dentali, uel Dentalium 59
Dentifricia 394
Dentifriciorum componendorum ratio 394. uſus. ibid.
Deſiccantia primo ordine 122 ſecundo, tertio. ibid. quarto 123 δεσμίδιον 157. χειρο πληθὲς ibid.
Deſſennij error 53
Deſſennij ſtupor 29
Deſſennius non ſine riſu eruditorum Lithon Tripon nominat 193
Detractoria 130
Diaboli ſtercus 41.189
Dia acorum Nicolai Myrepſi 196
Diambareos Ioannis Damaſceni 202
Dianthõ Nicolai Myrepſi 204
Diacalaminthes Galeni 212. Nicolai Myrepſi ibid.
Diacarthami 241
Diacaryon 267. 393. Nicolai Myrepſi 267. Compoſitum. ibid.
Diacaßia cum mãna, incerti autoris 223
Diacaſtoriu Nicolai Myrepſi. 189
Diacodion Nicolai Myrepſi. 184. unde dictum ibid.
Diacorus 196
Diacinamomu 210 (241
Diacnicu Arnoldi Villanouani.
διακοὔρκουμα, pro διὰ κρόκου, ſiniſtrè legitur 215
Diacoru Ioannis Damaſceni 196
Diacurcuma Meſues filij 214. unde dicta ibid.
Diacatholica antidot. 235.
Diacydonium ſimplex 261
Diacydonium compoſitum Nicolai Præpoſiti 262. Nicolai Myrepſi ibid. è ſucco cydoniorũ Galeni 262. Incerti autoris ibid.
Diacyminum Nic. Myrepſi 212
Diagalanga Ioannis Damaſceni 203
Diagrydium 41.148.226
Diahyſſopu Nicolai 216
Diaireos ſimplex 215. Solomonis Nicolai Myrepſi ibid.
Dialachan Nicolai Myrepſi. 214. maior Meſues filij. 213
Dialibanu Nicolai Myrepſi 185
Diamanna Nicolai 223
Diamargariton Auicennæ 204 frigidum incerti autoris 206. 187. Nicolai Myrepſi 204
Diamorôn 393. ſimplex Pauli 267. compoſitum. ibid. uſitatũ Nicolai Præpoſiti 268
Diamoſchu amara Ioannis Damaſceni 203. dulcis ibid.
Dianæ ſigillum 88
Dianiſu Ioannis Damaſceni 212
Diaolibanum 185
Dia penidion Nic. Myrepſi 200
διαφανὲς 85
Diaphænicon ſolidũ incerti autoris 238
διαφορητικὰ 127
Diapraſiu Nicolai Myrepſi 215
Diaprunis ſimplex 225. ſolutiuum ibid.
Diaquilon ſimplex 343
Dia rhodon Abbatis Nicolai Myrepſi 197
Diaſatyriu Nicolai Myrepſi. 190
Diaſena uera Nicolai Myrepſi. 234. uulgaris Nicolai ibid.
Diaſpermaton Nicolai Myrepſi 221
Diateſſaron cur dicta 169
Diathamaron Nicolai Myrepſi 209. cur dicta 209
Diatragacanthos calida Nicolai Myrepſi 199. frigida eiuſdem ibid.
Diatrion pipereon ſimplex 217. compoſitũ. ibid. Meſues filij. ib. Nicolai. ib. Santalon Nicolai Myrepſi 198
Diaturpetu cum Rheobarbaro Montaa

Montagnanæ 239. incerti autoris 240. maior incerti autoris. ibid. minor Zezaris. ibid. Meſues filij ibid.
Diaxyloaloes Ioannis Damaſceni 210
Diazinziber incerti autoris 217
Dictamnus 11.121.125.127.131. 165.288. radix 35
Dictamni ueri radice officinas carere 35
Dictamni ueri ſuccedaneum 117
δικληΐτήρια 3
Dilutum quid 368
Dilutũ Rhabarbari Indici quale 369
Diluti cõponendi peculiaris ratio 369
Diluti purgatorij uſus ibid.
Dilutorum componendorum ratio ibid.
Dionyſius Vticenſis, falſò Conſtantinus nominatus 328
Dioſcoridis & Plinij lapſus 74
Dioſcoridis locus emendatus 56
Dioſcoridis de ſpuma nitri & aphronitro ſentẽtia diſcuſſa 79
Dioſcoridem acriũ appellatione minimè fuiſſe abuſum 29. alicubi impropriè uſum eſſe quorundam ſaporum nominibus ibid. aſtringentiũ appellatione interdũ abuſum fuiſſe. ib.
διυρητικὰ 131
Diphryges Cyprinũ 72. metallicum ſeu natiuum ibid.
Diphrygis tria genera. ibid. ſuccedaneum 117
Diptamus 11. radix. 36
Diſpenſatorium 154. non uerè, neque latinè dici 2
Diſcutientia quæ 128
Diſtantia 120
Dolorem mitigantia 132
Doronicum 35. 125. Europæum. 35. Orientale. ibid. Romanum 183
Doronici ſuccedaneum 117
δραχμὴ 156
Draconis ſanguis 66. ſanies 72.
Dracontium 32.33.130
Dracontij ſuccedaneum 117
Dracunculus 33.125
Dracunculi radix 35
Draganthum 53
Drangea 385
δρὰξ 157
δριμὺ pro στρυφνὸν Dioſcoridẽ uſurpaſſe Cornarius falſò aſſerit 29
Dropax ſimpliciſsimus 411. Cõpoſitus 412. ad malagmatis formam præparatus. ibid. ueterum duplex 411
δροσάτα 271
Droſatum ibid.
Drucken ſteckrůblin 165
Dryopteris 130
Duodenaria 155
Dulciarij panes 220
Dulciarium Ni. Myrepſi. ibid.

E

EBeni ſuccedaneum 117
Ebiſcus 8.11.12.126.127. 130.132.328
Ebulus 12.126.127.130.132
Ebuli radix 35
Ebur 61.125.127
Ebur legitimum in officinis non proſtat 61
Ebur uſtum 83.181
Eboris præparatio 112
ἐκκαθαρτικὰ 129
Echion 10.11.258.281
Echij flos 18
Eclegma 263. ad aſthma Ioannis Damaſceni 264. ad uocẽ amiſſã Nicolai Myrepſi 264. è papauere Ioannis Damaſceni 264. è pineis eiuſdem. ibid. è pulmone uulpis eiuſdẽ. ibid. ſanum & expertum eiuſdem. 263. è ſcylla eiuſdem ibid.
ἐκλίγματα 376
Eclegmata 263
Eclegmata quouis tempore exhibenda 413
Eclegmatum uſus 376
ἔκλικτα ibid.
ἐκφρακτικὰ 129
ἐκπυΐσκοντα 130
ἐγκάθισμα 418
Eiſenſchlack 73
Elaterium 26.39.136.153.336
Elaterij ſuccedaneum 117. uires, pondus 153
Electuarium analepticon Nicolai Myrepſi 195
Electuarium ducis Nicolai 217
Electuarium Indum maius Meſues filij 232. minus eiuſdem ibid.
Electuariũ Iuſtini Nicolai 218
Electuarium ſapientum 191
Electuarium regum Meſuæ filij. 219.220
Electuarium lenitiuũ incerti autoris 223
Electuarium è mixis Montagnanæ 225
Electuarium roſatum Meſuæ filij 232
Electuarium de Sebeſten 225
Electuaria 195. quo tempore exhibenda 362. componendi quantitas ibid.
ἐλίγματα 358
Elleborus 122. albus 400. niger in Germania incognitus 150
Elleborus uterq; triennio ſeruari poteſt 32
Ellebori albi immenſa uehementia 150
Ellebori nigri facultas, pondus, forma 150. ſuccedaneum 117
Ellebori duo genera 5. utriuſq; radix 35
ἐλελίσφακον 218
Eleliſphacos 11
ἐλελίσφακος 161
Elenium 36
Elenij radix 35
Elæoſelinon 9.12.33
ἐμβροχὴ 415. unde dicta. ibid. uſus ibid.
Embrocharum compoſitio. ibid. formulæ ibid.
Emollientia 130
Empelitici ſiue Emblici 26
Empetron alterum 161
ἐμφρακτικὰ 129
ἐμπλαστικὰ ibid.
Emplaſtri rubificantis formula 413
ἔμπλαστον φάρμακον 408
ἔμπλαστρος. ibid. unde nomen habeat ibid.
Emplaſtrum album coctum ſimplex 348
Emplaſtrum Apoſtolicum Nicolai Alexandrini 347
Emplaſtrum è baccis lauri Ioannis Damaſceni 345. incerti autoris 346
Emplaſtrum Baſilicum magnum 350
Emplaſtrum ad bubones peſtilentes ibid.
Emplaſtrum ceroneum Nicolai Alexandrini 347

Emplaſtrum è cruſta panis Montagnanæ 350
Emplaſtrum διαχυλῶν 38
Emplaſtrum diachylon magnum Ioannis Damaſceni. 343. paruum eiuſdem. ibid. Nicolai Myrepſi ibid.
Emplaſtrum diuinum Nicolai. 347
Emplaſtrum diachylon ſimplex Ioannis Damaſceni. 342. Compoſitum incerti autoris 343
Emplaſtrum gratia Dei Nicolai, 347
Emplaſtrum griſeum incerti autoris ibid.
Emplaſtrum de Ianua Nicolai. ibid.
Emplaſtrum è Meliloto Ioannis Damaſceni 344
Emplaſtrum è muccaginibus, incerti autoris 343
Emplaſtrum oxycrocei Nicolai Myrepſi 345
Emplaſtrum tripharmacum Ioannis Damaſceni 344
Emplaſtrum uentriculũ & iecur calefaciens ac roborans Ioannis Damaſceni ibid.
Emplaſtrum uiride 348
Emplaſtra 342. rubificantia 413
Emplaſtrorum ſecundum ueteres compoſitio 408
Emplaſtrorũ componendorũ hodie uſitatorum modus 409
Emplaſtrorum differentiæ. ib. formulæ. ibid. uſus 410
Endiuia 35.39.180.277
ἐνίκμι 388
Enneaphyllon ſatiuum 35
Enneaphylli alterum genus Seplaſiarij pro elleboro nigro uſurpant 150
Enneaphylli ſuccedaneum 117
Entalium 60
Enula campana 35. aromatica. 165
Enulatum unguentum 341
Ephemeri non lethalis. flos. 16
ἔφθον 70
Epiſcopi, non Eleſcoph legendum 238
Epithematis uentriculi & iecoris aſtringentia admiſcenda 415
Epithemata generatim. 414. propriè. ibid. miſcendi modus. 415
Epithematum componendi uſitata ratio ibid.
Epithematum formulæ. 415. uſus 416
Epithymum 18.122.125.142
Epithymum Arabum & Græcorum unum & idem 18
Epithymi pondus 142. uis. ibid.
Equiſetum 11,127.130
Erdtflachs 84
Erdtglas 85
ἐργαζομένη 90
Erigeron 11,15
ἐριθάκη 54
ἐῤῥίνα 398
Errhinorum uſus 399
Error quorundam de cotula non fœtida detectus. 10. in eruo, ſeu orobo ſylueſtri. 22. de uerbena 17
Eruca 11,126,131.191
Erucæ ueræ ſemen 22
Eruum 121,122,170.218
Erui farina 127. 128. 129. ſemẽ 22 ſuccedaneum 117.218
Eryngium 126.131. radix 35
Eryſimum 132, oleraceum 176
Esbrium 327
ἐσχαρωτικὰ 129
Eſdra Nicolai Myrepſi 181
ἐστιγμένον 56
ὀξίμενον ibid.
Eſula 152
Eſulæ paruæ radix. 38. radicis cortex. 35. uirẽtis ramuli torrendi tritiq́; cum quibus exhibendi. 152. pondus. ibid. uires. ibid. uires infrenantia ibid.
Eſulæ præparatio 112
Eufragia 11
Eufraſia 125
Eupatorium 124.126,131,144. 242,284. Auicẽnæ 11. 290. Græcorum, 11, 121. Meſues. 11. 213. 215
Euphorbium. 41,121,126,150, 399
Euphorbij exhibendi modus. 150. pondus. ibid. uehementiam infrenantia. ibid. uis. ib.
Euphorbio ante annum haud utendum. 151. cur annotino ſit utendum 41
Euphroſynon 11
ἐξάγιον 156
Exagium ibid.
Exactè amara 79
Excrementa animantium 65
Extenuantia 129
Extergentia ibid.

F

FAba 120.122,129.196
Fabæ 131
Fabarum farina. 196. ſemen 23
Facultates medicamentorum à partibus cur nominatæ 124
Farina lolij 129
Faſciculus 158
Federweiß 84
Felis, ſiue cati pinguedo 63
Fel tauri 65,128
Fellis hyenæ ſuccedaneum 117
Fermentum 127
Ferrum conflatum ſeu excoctum 37
Ferrum conflatum duplici modo fieri ibid.
Ferrum duplex. ibid. natiuum. ib.
Ferri recrementum ibid.
Fex æris ibid.
Ficus 121,125.129
Filipendula 194. radix. 36
Filix 125. radix. 35
Fimus 127
Fiſticum 28
Fœniculum 11,121,122.124.125. 126.130.131,132.234. radix. 35. ſemen 23
Fœnumgræcum 121.123.126,127. 129.132.358. ſemen 23
Fœtida cur uocetur 247
Flieſſendt bergwachs 88
Florentinæ 35
Flos 94
Flos æris, 127. Caſiæ 222
Flores Caſiæ nigræ 221
Flores quando decerpendi 92
Flores ſaccharati 375
Florum caſiæ facultates 222
Folium 13,160. Arabicum. 13. Indum. ibid. malobathri 167
Folij ſuccedaneum 117
Fomenta arida. 415. quibus partibus corporis, & qua forma adhibenda 415
Fomentorum formulæ. ibid. uſus ibid.
Formæ uirtus quid 137
Fragaria 131.328
Franciſci Alexandri reprehenſio repulſa 152

Fraxini

Fraxini cortex 56. 126. ſemen 23. 191
Frigidum, humidum, ſiccum in primo ordine quid 120
Fructus 20.25.94. quando decerpendi 93. quando legendi 25
Fructus balſami 26
Frumenti flos 17. genera plura. 156
Fumaria 10. 12. Plinij 169
Fumus terræ 10
Fungus terræ 10. marinus 91
Furfur 128

G

GAgates 89.196
Gaiacum 58
Galanga 35. 121. 125. condita 260. maior 32. 196.
Galbanum. 42.121,122.126,127. 129 131.132.
Galbanus 127
Galenus non eſt autor græcorum ſuccedaneorum 19
Galenus à Cornarij calumnia defenſus 16. à pugnantia uindicatur 4. quam philoſophiam contemnat 134
Galeni Græcus codex de aphronitro emendatus 76.78
Galiopſis 133
Galla 27.121.122,126.127
Gallinacea pinguedo 62
Gallinaceum ſtercus 67
Gallium 133
Gallitricum 15
Galmey 69
Gargariſmatum formæ 393. 394
Gargariſmatis nullum certum pondus præſcribi ibid.
Gargariſmi compoſitio. ibi. uſus 394
Garyophyllatæ radix 35
Garyophyllum 26,121
Garyophylli 401
Gazellæ 65
Gedien eyſen 73
Gelb atrament 71
Geller hüttenrouch 81
Gelber kyß 87
Geirlin 197
Gemein Lazur 85
Gemma 125
Gemmæ 83
Geneſta 19
Geniſtæ.127. flos 19. ſemen 22
Genitale ceruinum 61
Gentiana 125.127.130.132.183
Gentianæ radix 35
Georgius Collimitius 91
Geranium 126
Geranij prima ſpecies 329
Gingiber 38
Gingidium 12.131
Gith 23
Gladiolus luteus 32
Glans 127. 130. 387. Vnguentaria 25.26.129
Glandes 26. cur ſubijciendæ 387
Glandium differentia triplex ibid.
Glantz 80
Gleba armenia 87
Gleſſus 89
Gluten piſcium 343. tragaganthæ 297
Glutinantia 130
Glycyrrhiza 125.166
Glycyrrhizæ liquor 42. radix 35. ſuccus 120
Gockelgut 70
Goßipium 26.189
Goßipij ſemen 220
Goldtglet 74
Goldtkyß 87
Gradus 129
Græca pix 52
Gramen 121,127
Gramma 156
Granati 85
Granatlin idid.
Granatum ibidem
Granatorum cortex 55
Granum 156
Granum ben. 26. Cnidium 39. hordei 178. paradiſi 21. 210. tinctorium 22,127
Grani tinctorij puluis 22
Grani ſiue Coccognidij ſuccedaneum 117
Grana ſolis 233
Grauw atrament 71
Grauwer hüttenrauch 81
Grauw nichts 81
Guaiacum 58
Gummi 53. 94. 95. 168. acatiæ 131. amygdalæ amaræ 53. Arabicum 53. 125.132. Babylonicum ibid. Cederi 171. Cedri ſuccedaneum 117. Ceraſi 53. Elenij 178. Elenij officinarum adulterinum 50. hederæ 194. hederæ officinarum illegitimum 50. Thebaicum 53
Gummi, ſeu uerius lachrymæ Aethyopicæ ſuccedaneum 117
Gurgulio 87
Gypſum 73. 130. à calce quid differat 73
κυκλίσκος 386

H

HAematites 48.85.127.
Hæmagogos Antidotos 76
Hæmagogos cur dicta ibidem
Hali 248
Halicacabus 12. 15. ſemen 23
Halinitrum 75
Halmirage 76
ἁλὸς ἄχνη 82. ἄνθος 83
Hamech 238
Hammerſchmitten 73
Hammoniacum thymiama 42
Hammoniaca gutta ibid.
Harmala 15
Harmel 15.24
ἅρπαξ 89
Hauſenblaſen 343
Hedera 127.133
Hederæ lachryma 50
Hedypnois. 12. Plinij 277
Hedychroum 234
Heil 127
ἑλκτικὰ 127
Helenium 121. 125. 131. 178. conditum 260. coſti ſuccedaneum 116 161
Heliochryſus 132
Heliotropij ſuccedaneum 117
Helxine 12.14.122.127. 133
Hepatica 12.223
ἕψημα 239.378
Heraclius lapis 86
Herba Kunegundis 292. Paralyſis. 20. S. Mariæ. 328. S. Petri ibid. uenti 328.335
Herbæ quando colligendæ 92
Herbæ ut reponendæ 94
Herbarum ſuccus, & foliorum, quando eliciendus 6
Herdtbley 80
Hermodactylus 183
Hermodactylus albus & purpureus poſteriorum Græcorum. 33. Pauli 126.152
Hermodactyli duo genera. 152 pondus 152. radix. 36. uehementiam infrenantia 152
Herba fullonum 34

Hermo-

Hermodactyli Nicolai 162. ut ſtomacho minus aduerſentur 152
Hiera unde dicta 226. compoſita Nicolai Myrepſi 227. cum agarico ibid. ex Colocynthide Nicolai Myrepſi 229
Hiera Galeni 227
Hiera non à Galeno inuenta 226
Hiera Logadij Nicolai Myrepſi 227
Hiera magna Galeni 229
Hiera ex marrubio ibid.
Hiera Parchij, Scribonij Largi 228. hiera picra 393
Hiera ueterum ſimplex 226
Hieracium maius 127
ἱερὸν 226
Hippocras 185
Hippoſelinum 162.273
Hippoſelini ſemen 22.166
Hipposelini ſemine pharmacopœos falſò pro petroſelino Macedonico uti 22
Hirci fel 65. ſanguis 63
Hircina medulla 63. pinguedo 62
Hirundinaria 33.183.215
ὁλκὴ 155.156
Hordeata penidia 237
Hordeum 122.125.126.129. mundatum 279
Hordei farina 127.129.133. ſemen 23
Horminium 162
Humana pinguedo 62
Humectantia primo ordine 122. ſecundo ordine ibid.
Hundts kürbs 335
Hüttenrauch 81
Hyacinthus 86.121.122.125. duplex 86
Hyacinthi citrini ibidem
Hyacinthi uires 86
Hydragyrus 73
ὑδρόμελι 288
ὑδρόμαλον 269
Hydromelum ſimplex Pauch. ibidem
ὑγροκολλύρια 391
ὑγρῶν ἐκπίεσμα 38
Hyoſcyamus 3.12.122.131.132
Hyoſcyamus ſimpliciter elatus. 159
Hyoſcyami albi & flaui ſemen 32
Hypericum 126.131.132
ὑπέρωρος 160
ὑπνωτικὰ 132.259
Hypocyſthis 24.127.131
Hypocyſthidis liquor 42
Hyſſopum 12.121.122.125
ὕσσωπος pro οἴσυπος apud Galenum & Paulum pleriſque in locis ſcribitur 66
ὕσσωπος ὑγρὸς ibidem
Hyſſopus 129
Hyſſopus humida 66.114

I

IAſpis 86.183.234
Iaſpis duplex 86
Iaſpidis uiridis duodecim genera 86
Iba 8
Ibiga ibidem
Ibiſcus 8
ἰδιότης ἄῤῥεν 134
Iecur firmantia 125
Iecur canis rabidi 88
Iecur caprinum ibidem
Lupinum ibid.
Iecoris lupi præparatio 113
ἤλεκτρον 89
Indum maius 232. minus cur dictum 232
Inda quare dicta 248
Indurantia 129
Infrigidans Galeni 350
Infuſio 368
Inulæ radix 56
Inſitam rei proprietatem quid Themiſtius uocet 137
Inſeßionum formulæ 417
Inſeſſus ibid.
Inſeſſum uſus ibidem
Interpaſſare 410
Interpretis Galeni error 46
Inteſtinum lupinum 61
Inteſtini lupi præparatio 114
Inteſtina terræ ibid.
Intybum 12.15.17.121.125.126.127.186.225.230
Intybum anguſtifolium 12.224 latifolium 12. ſylueſtre 12
Intybus 180
Intybi ſatiui ſuccedaneum 117
Intybi ſatiui utriuſq; endiuiæ & ſcariolæ officinis ſemen appellari 23
Ioannes Agricola 212
Ioannes Damaſcenus 169
ἰῶν χύλισμα 270
ἰὸς σκώληξ. 68. ξυστὸς ibidem
ἰόσαχαρ 265.270
Ioſacchar 257.375
ἰουλάπιον 270
Iringus 35
Iris 121.125.126.129.131
Iris Illyrica 129.130.165
Iridis aqua 226
Iridis Illyricæ ſuccedaneum 117. radix 36. 129. ſuccus 40
Iridis radix integra ſiccatur 35
Iua 8
Iudaicus lapis 86
Judenſtein ibidem
Iuglans 126.132
Iuglandes 125. conditæ 261
Iuiubæ 31.224
Iuiubinum ſerapium ſimplex 266
Iulapium 270
Iuleb clarum & purgatum 274
Iulebum 265.270.377
Iulebi roſacei alij parandi modi 266
Iulebi uiolacei alter parandi modus 265. tertius parandi modus ibidem
Iuncus odoratus 12.125.126.131.165.213
Iunci odorati cacumina 213 flos 19. ſuccedaneum 117
Iuncus rotundus, odoratus 125
Iuniperus 121.122.125.126.132
Iuniperi baccæ 129. baccæ magnæ 184. grana 25. gummi 23
Iuſquiamus 12
Iuſquiami ſemen 25

K

KArmes 22
Keſſelbraun 68
Kirath 157
Kiſt 319
Krauſtein 87
Kreid 88
Krotte 332
Künegundis herba 11
Kupffer braun 68
Kupffererz 87
Kupffer kyß 87

Kupffer-

Kupfferſchlack 68
Kupfferſtein 87
Kupfferwaſſer 70
Kyß 87

L

Lac humanum 124
Lac & lachrymæ quando excipiendæ 7
Lac & ſemen generantia 131
Lactis ſerum 66
Lacca 49.170
Lacha 49. 128. 170. facticia 49. infectorum 214. lota 213 triplex 49.170
Lachæ lotio 111
Lachryma quid 48
Lachrymæ 94
Lachryma Iodoci 23
Lactuca 4.12.122.124.125.126. 335
Lactuca ſylueſtris 133.225
Lactugæ ſemen 23
Ladon & Ladanum 42
Ladanum 121.124.127.128.129. 170.401
Lætificans Galeni, Nicolai. 210
Lætificans Raſis 211
Laminæ cupri 68
Lapathum 12.14.133.328. 335
Lapatium 12. acutum ibid. 328
Lapis æroſus 70. Aquilæ 84. Armenius 234. excoctus 87. hæmatites 132. Lazuli 85. 151. 234. 246. Lazuli factitius 85. Lazuli natiuus ibidem. Lyncis 335.194. ſpecularis 68. ſpumæ candidæ & nitentis 83. ſtellatus 85. ueſicæ apri 194
Lapidis Aſij ſuccedaneum 117
Lapides 83
Lappa maior 14.170
Lappula agrorum 12
Laricea 51
Laſeris liquor 41
Laſerpitium 126.131.133
Laſerpitij liquor 41
Laſerpitij liquor Syriacus, Medicus, Parthicus, Perſicus, uirus & putrilaginem, Dioſcoride teſte, olet 41. radix 36
Laſerpitium Germanicum 219
Laſurſtein 85
Lathyris 23.150.337
Lauandula 16.125.401
Laudanum 42.171
Laureola 11.12
Laureolæ ſemen 23
Laurus 12.126
Laurus Alexandrina 12
Lauri folia 124.127
Lazuli lapis 85.151.234.246
uires 151
Lazuli lapis facticius 85. natiuus ibid.
Lazuli pondus 152. probatio. ibid.
Ledon 42
Lemnia terra 88.125
Lemnias 178
Lemnium ſigillum 88
Lemnus inſula ibidem
Lenticula paluſtris 122.129
Lens 23. 122. 127. 133. paluſtris 122.129
Lentes 122
Leonina pinguedo 62
Lepidium 121
Leporinus ſanguis 66
Leporis coagulum 127. fel. 65
Leporem marinum pulmonem exulcerare 128.
Lethalia ſola quantitate 3. toto genere ibidem
Leucanthemom 131
Leucoion 125.131
Leucoiorum luteorum flores. 19
Leuiſticum 23.162
λίβανος 185
Libanotidis primæ radix 161
Libra Medica 155. Mercatoria 156. Romana 155
Libiſticum 23.133.162. 218
Libiſtici ſuccedaneum 218
Lichen 12.126.129.276. 223
Lienem inuantia 126
Lignea fiſtula 56
Lignum aloes 57.401
Lignum aloes crudum 196
Ligni aloes optimi probatio 57
Ligni lachryma 49
Liguſticum 23.125
Lilium 126.129
Lilium conuallium 18
Lilium inter ſpinas 14
Lilij folia 128. radix 36. 131
Liliorum alborum capita 129. flores 19
Limaces 61
Limones 26. conditi 261
Limonum ſuccus 39
Limonium 132
Linaria 14
Linctus 376
Lingua auis 13.191
Linimenta quæ 407
Linimentorum formulæ 407
Linum 84.126.129.130
Lini ſemen 23.121.126.128. 130.132.358
Liquiritia 35.42
Liquor quid 40
Liquores ut colligendi 94
Liquor lotioni idoneus 102
Liquor Cyrenaicus 128. medicus, moſchatus, odoratus. 309. papaueris 164
Lithargyros 74
Lithargyrum 131. auri 74. 128
λιθόδενδρον 85
λίτρον τρίβιον 193
λίτρα 155
Litrum 74
Lithontribon 293
Lithoſpermon 23.121.126. 133. 218
Loch 263.376
Loboch 263.306
Lolium 8.12.23.131. 133
Lotus ſylueſtris 13.121.171
Loti ſeminis ſuccedaneum 118
Lotum ſylueſtrem, ſuccedaneum Meliloti Galenus facit 19
Lozengiæ 362
Lues Hiſpanica 239
Lunæ ſpuma 84
Lumbrici 61
Lumbricorum ſemen 8.14
Luparia 32
Lupinus 126.133.157
Lupini 23.128.129
Lupini ſemen 170
Lupulus 13.180
Lupus ſalictarius 13.126. 180
Luteum oui aſſum 127
Lybiſtici ſeminis ſuccedaneum. 118
Lunaria 34

Lycium

Lycium 43. 121. 126. 127. 131. 132
Lycoctoni radix 32
Lycopſis 11. 35
Lycopſios radix 36
λυγγούριον 89
Lyncis lapis 76. 194. 335
Lyncis lapidis ſuccedaneum. 194
Lyncurium 86. 335
Lyncurium ueterum 86
Lyſimachia 132
Lyſimachium 127

M

Macedonicum 176. 339
Macedoniſium 162
Macer 56. 123. 125. 179
Macer à mace differt 56
Maceres 234
Macera cur dicta 245
Macerandi medicamenta purgãtia tempus 369
Macerandi purgatoria ratio à recentioribus excogitata 369
Macis 56
Madere 48
μαγειρικόν 31
Magiſtralium decoctorum compoſitio improbatur 384
Magiſtrantiæ radix 36
Magma 235
Magma Hedychroum 165
Magnes 73. 86
Magnes paſtor ibid.
Mahemeth 239
Maij flos 18
Maiorana 13. 15. 125. 131. 401
Maioranæ ſemen 23
Malabar 13
Malabathrum 13. 121
Malabathrum Syriacum 13
Malabathri ſuccedaneum 118
μαλακτικά 129
Malagreta 21
Malobathrum 123. 125. 169
Malicorium 55. 127
Malua 13. 121. 122. 126. 128. 129. 132
Maluæ ſemen 23
Malua ſylueſtris 328. 330
Maluaueſcus 121
Malum granatum 26
Mala granata 121
Malum punicum 26. 127
Mala punica 125
Malorum granatorum ſeu punicorum ſuccus 39
Malum terræ 229
μαμιρά 183
Mamiras ibidem
Mamiræ ſuccedaneum 183
Mandragora 3. 122. 132
Mandragora uera 36
Mandragoræ cortex 56
Mandragoram agyrtarum eſſe ficticiam 36
Manipulus 157
Manna 138
Manna Arabum 43. cinericia. ibid. thuris 53
Mannæ delectus 138. facultas. ibidem. pondus 138. ſuccedaneum 118
Manus Chriſti perlata 201
Manus Chriſti, recentiorum inuentum 201
Manus Chriſti cur dicta χεὶρ κυρίου 201
Marchaſita 87
Marciatum 327
Margaritæ 65. 208. 211. 234
Margaritæ albæ, id eſt, non perforatæ 203
Margaritæ integræ 262
Margaritarum mater 63
Maris flos 82. ſpuma 82
Marrubium 13. 14. 121. 122. 125. 131. 132. 165
Marum, & eius ſuccedaneum. 297
Marzepanes 220
Maſculum thus 53
Maſticatoria 400
Maſtiche 51. 121. 122. 125. 130. 181. 206
Maſtichina 43
Maſtix 51
Maſtix Aegyptia ibid. Chia. ibid. Pontica ibid.
Mater ſyluarum 14
Matricaria 9
Matriſſylua 329
Matrix ſtirpium 32
Matthioli calumnia depulſa 31. 34. 47. 160. 167
Matthioli errata duo 45
Matthiolo reſpondetur, & eius opinio reprobatur 55. 172
Matthioli opinio refutata 64. reprehenſio 83
Matthioli lapſus 165. 172. ſententia improbata
μάζα 314
Maximilianus imperator 219
Meatus repurgantia 128
μεάξα ὤμη 67
Medicamentarius liber 154
Medicamentum quid 3
Medicamentum familiæ 147
Medicamentum ſimplex 4
Medicamenti ſimplicis alia definitio 4
Medicamenta compoſita 154
Medicamenta per excellentiam. 133
Medicamẽta generatim accepta. ibid.
Medicamenta & lenientia aluum & purgantia liquida & ſolida 221
Medicamenta in latinis Nicolai codicibus quæ deſiderantur. 163
Medicamenta omnia purgantia uentriculo infeſta præter aloen 147
Medicamenta cur terantur 96
Medicamentorum terendorum non una eſt natura 97
Medicamenta cur macerantur 100
Medicamenta purgantia benigna 137. uehementiora ibid.
Medicamẽta ſimplicia peculiares corporis partes iuuantia 124
Medicamenta ſingula quomodo recondenda 6
Medicamentorũ cauſa quæ certas partes iuuent, aut lædant. 124
Medicamentorum colligendorũ & recondendorum ratio 6
Medicamentorum componendorum miſcendorumq́; huius tẽporis ratio uſitata 353. 404
Medicamẽtorum compoſitorum duo primaria genera 353
Medicamentorum quæ in corpus ſumuntur ſpecies 353
Medicamentorum dolorem ſedãtium duo genera 358
Medicamentorum natura quadruplex 3
Medicamentorum ſimpliciũ præparationes 111
Medicamentorum uenenis reſiſtẽtium duplex ratio 132
Medicamentis liquidis quæ uaſa conueniant 6
Medicatum funus 61

Medicorum

INDEX.

Medicorum betam cum blito confundentium error 9. *in cantharidum vſu error* 60. *exhibendis catapotijs error* 372. *de nymphea floribus error* 19
Medicorum & Pharmacopæorum error in radice bis tortæ non ferendus & plectendus 33
Medicorũ & officinarũ error, radice gladioli lutei vocati, pro vero acore vtentium 32
Medicorum iuniorum & officinarum de flore maris error 89
Medicorum recentium de miſcendorũ medicamentorum ratione ſcripta qualia 1
Medicorum & Pharmacopœorũ error in ſemine roſarũ 24
Medicorum in ſoncho pertinacia 15
Medicorũ de correctione Turbith cũ zinzibere error communis 149
Medicum malum 26
Medulla canina 63. *ceruina* 129. *oßium* 63. *vitulina* 129
Medullarum præparatio 114
Meerbonen 333
Mei radix 36. *ſuccedaneũ* 118
Mel 39. 121. 12[illegible]. 129
Mel aerium 43. *cedrinũ ibid. aerium & roſcidũ* 138. *anacardinum* 25. 289. *arundineum* 45. *Atticum* 171. *bonum* 288. *cannæ* 46. *cedrinum* 43. *Emblicorum* 289. *myrtinum* 185. 290. *paßulatum* 289. *violaceum. ib. roſaceum* 393. *roſatum, colatum* 288. *roſatum cum folijs, ſeu non colatum. ibid. roſatum, Ioannis Damaſceni. ib. roſatum aliud efficacius* 289
Mellis adijciendi quantitas 184
Mellis quantitas 169
Mellis ad ſpecies & ſalis proportio 388
μέλαρ 70
Melanteria ibidem
μελίκρατον 388
Melilotum 13. 124. 126. 127. 128. 171
Melilotus 125
Meliloti flos 19. *ſuccedaneum* 118
Meliſſa 13. 129
Mel Anthoſatum 289.
Meliſſa lutea 13. *Turcica ibid.*
Meliſſæ flos 19
Meliſſophyllum 13. 121. 125. 126. 131. 133
Meliſſophylli flos 19. *ſuccedaneum* 118
Melligeta 21
Melones 123. 125
Melonum ſemen 23
Memithe 42
Menegeta 21
Mennig 71. 74
Menſes cientia 131. *ſiſtentia. ib.*
Mentha 14. 121. 122. 124. 125. 126. 127. 138
Mentha agreſtis 328. *aquatica* 327. *Saracenica* 328
Menthaſtrum 14. 121. 122. 126
Mercurialis 14. 128
Mercurius 73
Mercurius præcipitatus ibid.
Mercurij præcipitati confectio ibidem
Mercurius ſublimatus ibid.
Mergus 183
Mergi ventriculus 183
μέσα 286
Meſpilum 125
Meſpila condita 261
Meſpilus 127
Meſſing 69
Meſues opinio improbata 146 *temeritas* 147
Metallica 67
Metallum quid ibid.
Metallum durum ibid. facticium, liquidum ibid.
Metallum ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν *dictum* ibid.
Metallum Plinio quaſi μετ᾽ ἄλλων, *vel* μετὰ τὰ ἄλλα *nominari* 67
μέταξα 67
Meum 130. 161
Mezereon 11. 255
Mezerei præparatio 112
Micleti Nicolai Myrepſi 181
Milium 121. 122. 127
Milium Solis 23. 126. 233
Millefolium 16
Millefolia 88
μίλτος 88
Minium 71. 74
Minium duplex 74. *facticium ibid. natiuum* 72
Minium natiuum ſeu cinnabaris foßilis ibidem
Minium ſecundanum 74. 88
Miſy 71. *foßile ibid. natiuum ibidem*
Miſy non eſt vitriolũ Rom. ib
μικτρεγχύται 396
Mithridates 170
Mithridatis Antidotus 171
Miua 378
Miua Cydoniorum 269
Miua Cydoniorum ſimplex vſitata 269. *compoſita, ſeu aromatica Ioannis Damaſceni* ibidem
Mixtura quid 362
μολιβδαίνα 79
Molibdenæ ſuccedaneum 119
μολιβδὶς ἄμμος 79
μολιβδοειδὴς λίθος ibid.
μόλιβδος ibidem
Momia 177
Monacẽſes pharmacopolæ 156
Monachi commentatores filij Meſues 214
Monachi error 287
Monachorum impoſtura de oleo petroleo 190
Monachorum & ſacrificulorũ papiſtorum inexplebilis auaritia 88
Mõaſteria noſtratia qualia 198
Monaſteria quæ olim 197
μονόκερος 65
Morſelli 362
Morſuli ibid.
Morſus gallinæ 8
Morus 26
Morum Celſi 27
Mora 125
Mora arboris 31. *batina* 268 *rubi* ibid.
Morus 14. 127. 132
Moſchata herba 328
μοσχέλαιον 325
Moſchum 234 (126. 401
Moſchus 65. 121. 122. 124. 125.
Moſchus facticius 66
Moſchus quomodo odorẽ amiſſum recuperet ibid. *quomodo ſeruandus* ibid.
Muccago 38
Mucaginis vel Mucilaginis extractio vel eductio 110
Mucharum roſarum 271
Mucilago 38
Mulſa 129
Mumia 164
Mumia artificialis 61
Mumia duplex 116
Mumia facticia duplex 116
Mumia natiua 61. 116
Murium ſtercus 67
Muſcus officinarum 66. 120
Muza 286

Myrrha 50.121.122.125.126. 127.130.131.159
Myrrha officinarum 50
Myrrha ſtacte ibid. Troglodytica ibidem
Myrrhæ ſuccedaneum 119
Myrrhæ vſus parum tutus 50
Myrrham officinarum bdellij potius ſpeciem eſſe 159
Myrrhis 14.121
Myricæ 127. fructus, radix 38
Myrobalanum 25
Myrobalana beletzica 124
Myrobalanus magnus 181
Myrobalani 26.139.189
Myrobalani beletzici 140. bellirici ibid. Cerulei ſiue Indi 26. cepuli conditi 259. chebuli Indi 140. Empelitici conditi 260. Empelitici vel Emblichi 140. flaui 26. flaui, nigri 140
Myrobalani obſtructiones pariunt ibidem
Myrobalanorum forma & genera 139. temperamentum & facultas 140
Myrtilli 26.185
Myrtillorum ſemen 23
Myrtus 121.122.125.130.131
Myrti 23
Myrti baccæ 26.88.126. folia 124
Myrti foliorum quantitas 311
Myxa 26.120.125.224.226.239

N.

NAphtha 88.190.321.326
Naphtha alba 88. nigra ibid. rufa ibidem
Napus ſylueſtris 165
Ναρκωτικὰ 357
Narcotica, ſeu ſtupefacientia 357
Narcoticorum vſus 358
in Narcoticorũ vſu tribus attentum eſſe medicum oportere 358
Narcoticis quando vtendum. 357
Nardus 15
Nardus Indica 36
Nardus, ſiue ſpica Celtica, vel ſpica Romana 161
Nardi ſpica 36
Nardi ſuccedaneum 119. Nardi Indicæ radix 36
ναρδόσταχυς 160
Naſalia 398
Naſaliorum formæ 398
Naſcalia 396
Naßſteckrũb 165
Naſturtium 13.121.123.125. 126.133.135.171.181.194
Naſturtium album 255. ſatiuum ibid.
Naſturtij ſemen 23
Natura 4
Naturæ variæ acceptiones 4
Neheremiſch 211
Nenupharis 19
Nepetha 14
Nephrocatharticum Nicolai Myrepſi 193
Nerium 184
Nerij loco quibus vtendũ 119
Nerij ſuccedaneum 184
Nicolaus Præpoſitus 241
Nicolus Florentinus ſimplicium imperitus 277
Nicolai codex emendatus 194. 312
Nicolai Latini codices deprauati 194
Nicolai Latinorũ codicum error 208
Nicolai locus reſtitutus 204. 209.228.171. expenſus 174. 325
Nicolai Salernitæ & Seruitoris error in vncia 156
Nigella 121.124.128.129.131. 398.
Nigella lutea 24
Nigellæ ſemen 23
Nil album 80. griſeum ibid.
Nil prodeſſe oculis ibid.
Nitrum 72.74.128.396
Nitrum ſimpliciter dictũ duplex 74
Nitrum triplex ibidem
Nitri factitij plura genera 75
Nitri ſpuma & aphronitrum differunt 76
Nitri ſpuma ſeu flos 75
Non omnia æqualiter coquenda 104
Nux cupreſſi 26
Nux Indica 26. 336. moſchata. 28.121.122.125.126.127. myrepſica 28. odorata ibid. pinea ibid. pontica ibid. vomica ibid. vomitoria ibid.
Nux vomica quid ſit ignoratur 219
Nucis iuglandis viridis cortex 56
Nuces aridæ 121
Nuces moſchatæ conditæ 261
Nuces virides 121
Nuclei acinorũ 127. pinei 125. nucis pineæ 120
Nux Præneſtina 28
Nuclei puri 126
Nutrimentum quid 3
Nymphæa 122.125.126.132. 198.398
Nymphæa lutea 131
Nymphææ folia & flores 124. 332. radix 36
Nymphææ radicibus, Dioſcoride & Galeno teſtibus, nõ floribus, pharmacopœis vtendum eſſe 36

O.

OBiectio diluitur 3.372
Obiectio de Epithymo diluitur 18
Obiectio alia de Epithymo diſſoluta 19
Obiectio de reſina frixa & toſta diluitur 52
Obolus 156
Obryzum 68
Obſidianus lapis 88
Obturantia 128
Ocimum 14.121.125.131.192. 235.398
Ocimi ſemen 24
Ocularia 245
Occulta proprietas 133
ὀδοντότριμματα 394
Odoramenta 398
Odoramentorum formæ 398. materia ibid.
Odorata firmantia ſtomachum purgationibus admiſcenda 366
Oenanthus radix 36
Oeſypos 66.129.358
Oeſypi parandi modus 114
Offa quid 312
Officinarum error 9.70
Officinarũ error in radice apij. 32. in cicuta 21. in meliloto 13. in ſenecione 11. in ſaluia ſylueſtri 15. in ſcordio 45
Officinas ſinapi & erucæ ſemina inter ſe confundere 23
οἰνώδη punica 286. olea 310.
Oleariæ 86
Oleæ æthiopicæ lachryma 51
Oleum abſinthinum 316
Oleum abuſiuè 405
Oleum propriè quid ibid.
Oleum altheæ 128. amygdalarum amararum 315. amygdalarũ dulcium 358. amygdalarum dulcium Ioannis Damaſceni 313. anethinum 132. 312. anethinum quomodo paretur ibid. Balaninum 25. 314. Oleũ balſami 214. balſami Guilielmi Placentini. 323. bal-

323. balſami Ioannis Damaſceni 322. balſami Montagnanæ 323. balſami Petri de Ebano ibid. è caſtorio compoſitum 316. ſimplex ibid. è capparibus 320. Caryophyllorum 159. Camomelinum 128.311. Olei camomelini parandi modus 312. cōmune 405. coſtinum Ioannis Meſues filij 316. ex cucumere agreſti 128. dulce 120.358. Euphorbinum Galeni 317. Euphorbinum ſimplex Ioan. Damaſceni 317. Hyoſciaminum 310

Oleum hyperici 324. Irinum 312.325. è iuglandibus 315. è lateribus 321. Laurinum 315. lentiſcimum ibid. Leucoinum, ſeu Cheirinum 316. Liguſtrinum 326. liliaceum 312. è lumbricis terreſtribus 321. è mandragora Nicolai Myrepſi 311. maſtichinum Ioannis Meſues filij 315. nucum moſchatarū 325

Oleum melinū Ioannis Damaſceni 310. mentaceum 316. Moſchatum 179.325. Moſchellinū ibid. è myrti baccis 311. Myrtillorum ibid.

Oleum myrtinum Nicolai Myrepſi 311. Nardinum ſimplex Ioan. Damaſceni 313. Nympheatum 309. Omphacinum 39. de ouis 323. papauerinum Ioan. Damaſceni 311. petræ 88. philoſophorum 321. populinum Nicolai Myrepſi 325. è piperibus Galeni 317. ricininum 314. roſaceum 309. rutaceum 316. ſampſuchinum 313. ſapientiæ 321. è ſarmentis iuniperi Ioannis Damaſceni 320. è ſcorpionibus ſimplex Ioan. Damaſceni 320. compoſitum Ioannis Damaſceni 320. è ſemine lini 316. è ſemine papaueris 311. ſeſaminum 313. Ioannis Damaſceni è ſpica, Fuchſij 320. tartari 323. terebinthinum ſimplex 322. vetus 129. vulpinum Galeni 318

Oleum è floribus papaueris 311

Olei amygdalarū dulcium optimus parandi modus 314

Olei myrtini parandi alius modus 311

Olei de ouis tres conficiendi modi 224

Olei cōmunis differentiæ 405

Olei populini compoſitio melior 225

Olei ricinini ſuccedaneum 119

Olei ſeſamini ſuccedaneum 313

Olei tartari alius parandi modus 322

Olibanus 53

Oliua 27

Oluſatrum 123

ὀμοτριβὲς 405

ὀμφάκινον ibid.

Omphacium 39.127.268

ὀμφακίδες 25

ὀμφακῖτις 26

Ononis 9.22

ὀνυχῖτις 70

Operis diuiſio 1

Ophthalmica 11

Opiata 358

ὀπιὸν 43

Opium 43.122.132.164

Opium Thebaicum ibid.

Opobalſamum ibid. 297.322

Opobalſami ſuccedaneum 119

Opocarpaſon 50

ὀπὸς 40

ὀποὶ 43

Opopanax 44.121.122.126.129.131

Optica 245

Orbiculi 362

Orichalcum 66

Orchios, ſeu Cynoſorchios radix 37.191

Ordo 120

Ordinis ratio in rectè docendo plurimum momenti obtinet 154

Ordines quatuor calefacientium, refrigerantium, humectantiū & exiccantium 120

Orichalcum 80

Origanum 4.14.121.125.126.128.131.132.230

Origanum aquaticum 11

Origani flos 20

Orminij ſuccedaneum 119

Orobus 179. Orobum 22

Orobi ſemen 24

Orobi & erui eædem vires 119

Oryza 121.127

Oryzæ ſemen 24

Os naris purpuræ 190. item anterius narium os 162

Os ſepiæ 63

Os cordis cerui 62.125.225

Os cordis ceruini officinarū 62

Oſſa humana vſta ibid.

Oſtrea 256

Oſtrearum ſuccedaneum 119

Oſtracij radix 36

Oſyris 14

Ouum 132

Oui album 128

Ouillum ſtercus 67

Oxalis 12.14.125.127.207

Oxalidis ſemen 23

Oxoſaccharum compoſitum Actuarij 278

Oxylapathum 12

Oxyacāthα 125.127.131.299.393

Oxyacanthæ vel oxyacāthi baccule 27

Oxyacanthæ fructus, ſuccus 39. radix 127

Oxymeli 124.276

Oxycroceum cur dictum 346

Oxymeli compoſitum incerti autoris 282

Oxymeli cui pæonia vel betonica incocta, valentius caput iuuat 128

Oxymeli è quinq; radicib: 282. ſcilliticum ſimplex Ioan. Damaſceni 283. ſcilliticū compoſitum eiuſdem ibid.

Oxyphœnix 27

Oxyphœnicon ibid. 121.122.179.224

ὀξυφοίνιξ 138

ὄυγγία 156

P.

PAcchimes 229

Pæonia 128.140

Pæoniæ vtriuſq; radix 36

Pæoniæ fœminæ ſemen tantum vſurpari 23.131

Pæoniæ ſemen ibid.

παλίμπισσα 52

Palma ſylueſtris 138

Palmula 127.12

Palmula Indica 138.179

Palmulæ 27.125.130

Palmulæ fuluæ 237

Palmularum nuclei 23

Panacis radicis ſuccedaneū 119

Panis calidus 132

Papauer 3.122.132.186

Papauer erraticum 124. Rubrum 280. ſatiuum 125

Papaueris albi et nigri ſemē 23

Papauerū capita recentia 279

Papyrus vſta 130

Paralyſis herba 16

παράφορον 69

Parietaria 12.14.132.328.335
παρηγορικὰ 132.357
Parthenium 14.219
Paſtillus 296
Paſtilli ibid.
Paſtillus ex Abſinthio Ioannis Damaſceni 298. ex Abſinthio Nicolai Myrepſi 299. Alchachenge 302. ex Agarico incerti autoris 300. aliptæ moſchatæ Nicolai Myrepſi 297. Bechius albus incerti autoris 306. Bechius niger ibid. pro lauando capite ibid. è capparibus Ioan. Damaſceni 300. è charabe Ioānis Damaſceni 303. è colocynthide Ioannis Damaſceni 300. diarrhodôn 305. ex Eupatorio Ioannis Damaſceni 294. galliæ moſchatæ Ioannis Damaſceni 297. ex halicacabo Ioannis Meſue 302. hedychroi Andromachi 297. è laccha Ioannis Damaſceni 299. è lemnio ſigillo Ioannis Damaſceni 303. è myrrha Rhazis 299. ex portulaca Ioannis Damaſceni 303. è nymphæa Nicolai Myrepſi 304. ex nymphæa inſcriptionis ratio ibid. ex Oxyacantha Ioannis Damaſceni 302. ex oxyacantha Nicolai Myrepſi ib. pectoralium 306. Ramich Ioannis Damaſceni 301. è Rheobarbaro Ioānis Damaſceni 298. è roſis Nicolai Myrepſi 305. ſcilliticus Andromachi 296. è ſpodio cum ſemine Oxalidis Ioannis Damaſceni 299. è ſpodio Nicolai Myrepſi ibid. è ſuccino 303. ſuffumigabilis Fuchſij 306. è violis Nicolai Alexandrini 305. è violis Nicolai Myrepſi ibid. è vipera Andromachi 296
Paſtilli alhandal 301. de roſis Rhaſis 306. de roſis & violis 305
Paſſulæ 32
Paſtinacæ ſylueſtris ſemen 23
Pectines 256
Penidia 125
Penidiorum parandorum modus 113
Pentaphyllum 122.127.130.133
Pentaphylli radix 36
πεφιρωμένον 83
Paſtilli Cyphi 306.
Pepones 121.122
Peponis ſemen 200
Perfecti magiſterij 321
Perfoliata 14.131
Periclymenon 14.329
Perlæ 64.201
Perlarum mater 63
Peroratio 418
Perſicum 255
Perſica 121.122.127
Perſicorum flores 20
Perſonatia 14.171
Perſonatiæ ſemen 23
Peſſarium 395
πέσσος ibidem
Peſſum ibidem
Peſſi aperientes 196
Peſſus adſtringens ibid. emolliens ibid. menſes eliciēs ib.
Peſſi aſtringentes 395. emollientes ibidem
Peſſorum differentiæ ibid.
Peſſis vtendi tempus 398
Petaſites 219
Petroleum 88.190.321.326
Petroſelinum 9.11.121.122.126. 131
Petroſelini radix 32
Petroſelini radice officinæ carent 36
Petroſelini ſemen 23
Petroſelinum Macedonicum 162.166.218
Petroſelini Macedonici ſemen 20. ſuccedaneum 119
Peucedanum 121.122.125.126
Peucedani radix 36
Phacoides 160
φαρμακευτικοὶ 2
Pharmacitis 88
Pharmacopœi pro Cherma & Cataputia maiore ricini ſemine vti debent 21
Pharmacopolarum erratum de abrotano 8. de Acantho 16. de Adiantho ibid. in apij veri ſemine 21
Pharmacopœorum munus & officium 5
Pharmacopœorum & Arnoldi de noua villa error 179
Pharmacopœorum error in vtenda radice Biſtortæ, pro vero dracunculo 35. in ſemine dauci veri 21. in endiuia 12. in Eupatorio 11. in granis 156. in compoſitione de hiera veterum ſimplici. 227. in libra 155. in ſeminibus nigellæ 23. in polio 14. in ſpina alba 16
Pharmacopœi Dioſcoridem in ſuis officinis repoſitum habeant 114
Philo quis fuerit 186
Philonium Galeni ibid.
Philonium maius ſiue Romanum Nicolai Myrepſi 187
Philonium maius Romanū cur ita vocatum ibid.
Philonium perſicum Ioannis Damaſceni 188
Philoſophi etiam ad totius ſubſtantiæ proprietatem ſiue ſimilitudinem cōfugere coguntur 134 (um 135
Philoſophorum inter ſe diſsidi-
φοῖνιξ 237
φόριμον 69
φρυκτὴ 52
Phrygius lapis 86.194
Phrygij lapidis vrendi modus 108
De phrygio lapide medicorum error 86
φρῦνος 332
Phu 130.131.162
Phu radix 36. ſuccedaneum 119
Phyllitis 14.15.125
Picatio 412
πηκτὸν 70
Pila odorata 309
Pila odorata æſtiua Fuchſij. ib. hyemalis Fuchſij ibid.
Pila odorata alia Fuchſij. ibid.
Pilæ odoratæ 401
Pilula 371
Pilula cupreſsi 27
Pillulæ 241
Pilus leporis 127
πιμελὴ 62
Pimpinella 126.328
Pimpinella conditum 260
Pimpinellæ maioris & minoris radix 37
Pinea 28
Pinea nux 125
Pinea reſina liquida duplex 51
Pineæ 32
Pinguedo 65
Pinus 87
Piper 28.121.122.125.126.127 128.131.132.133.135.399.
Piper album 28. Indianum 21. longum 28. nigrum ibid.
Piperis ſuccedaneum 119
Pipere Indico pro cardamomo minore Seplaſio vti poſſe 21
Pira condita 261
Piſſaſphaltum 127
Piſſaſphaltus 62.115.177

Piſtacium

Piſtacium 28.121.122
ϖίττωσις 412
Pityocampe 130
Pix 127.129
Pix arida 121.122
Pix liquida 133
Pix propriè 52
Pix ſicca 52.128
ϖλακῖτις 69
πλακώδης ibid.
Plantago 14.122.125.126.127. 130.132.328
Plantaginis radix 14
Plantaginis vtriuſq; ſemen 23
Platearij error detectus 177
Platearij expoſitio qualis 178
Platearij ridicula interpretatatio 228
Pleres Archonticon Nicolai Myrepſi 208
Plinij error 72. *in argento viuo* 73. *de biſſaſphalto* 90. *in ſanguine draconis* 48
Plinij locus de gummi iuniperi enucleatus 53
Plinij lapſus 173
πλινθίτης 69
πλήρης ἀρχοντικὴ *cur dicta* 208
Pliris arcoticon Barbaris & officinis non rectè dici 208
Plumbago 80
Plumbago facticia ibid.
Plumbago natiua ſeu foſſilis, aut metallica ib.
Plumbaginis ſpecies tres ibid. *ſuccedaneum* 119
Plumbum argentarium 80. *candidum* ibid. *cinereum* ibid. *elotum* 130. *nigrum* 80. *vſtum* 127
Plumbum trium generum 80
Plumbi lapis 74
Plumbi lotio 111
Pluuialis aqua 279
πολύχρυσον 318
Polium 14.121.122.125.126. 130.131.132
Polium montanum 14
Polia 84
Polij ſuccedaneum 119
Polychreſta 251
Polygonati radix 36
Polygonum 14.121.126.127
Polypodes 131
Polypodium 142
Polypodium tempeſtiuum 236
Polypodij facultas 142. *malitiam infrenantia* ibid. *pecudis* 142. *radix* 36
Polytrichum 16.276.277.328
Poma 401
Poma condita 261
Pompholix 70.80.128.308
ϖομφόλυξ *quid Græcis* 80
Pompholyx facticia triplex 80
Pompholygos, ſeu Tutiæ Arabum lotio 112
Pondera eorum quæ clyſteres componunt 389
Pondera purgantium 386
Ponderum cognitio neceſſaria medico 155
Ponderum in decoctis ratio 381
Ponderum notæ 157
Pondo 155
Pondo libra ibid.
Pondo vncia ibid.
Ponticum abſinthium pro vulgari vſurpandum 8
Populus 14
Populi nigræ flores 121
πορφύρα 59
Porrum 121.127
Portulaca 14.122.125.126.127. 128.129
Portulacæ vtriuſq; ſemen 23
πυκνωτικὰ 128
Pyra 121.122.125.127
Pyra ſylueſtria 30
Pyrethrum 121.130.136
Pyrethri radix 37
πυρία 415
Pyrites 84.87. (*tus* 73
Pyrites aureus 87. *concrema-*
Pyritis duo genera 87
πυρόμαχος ibid.
Pyropus 85.86
Pyxianthæ liquor 8
Potamogiton 122
Potamogitonis ſuccedaneũ 119
Poterium 28
Poterij delineatio ibid.
Præparatio 95
Præparationes modi quot ib.
Pras 205
Praſius lapis ibid.
Praſij ſuccedaneum ibid.
Praſſium 13.14.165
Praſſium viride 121
πραΰντικὰ 132.357
Priſci decoquendi Sacchari rationem nõ ignorarunt 47
Propolis 41.44.121.127
Pruni 54
Pruna 121. *Damaſcena* 28.122 *refrigerantia* 236. *ſatiua* 28. *ſylueſtria condita* 261
Prunorum medulla, ſeu pulpa 224
Prunellæ flores 20
Prunellorũ ſylueſtrium ſucco pro Acacia vtendum 168
Pruneolus 28
Pruneola 31
Prunula ibid.
Prunus ſylueſtris 28
Prunorum ſylueſtriũ vires 30
Pſeudomelanthium 23
Pſidion 56
ψιμμύθιον 71.333
ψωμὸς 367
Pſoricum 127
Pſyllium 14.121.126.127.128
Ptarmice 121.122.399
πταρμικὰ 399
πτερυγοφόρον 88
Pugillus 157 (131.132
Pulegium 14.121.124.126.129.
Pulmo vulpinus 63.125
Pulmõis vulpis præparatio 113
Pulpæ 363
Puluis cephalicus 294. *ſarcoticus* ibid. *deterſorius* ibid.
Puluis cicatrices inducens 295
Puluis ad eos qui ex alto ceciderunt ibid.
Puluis Alexipharmacus 293. *aduerſus calculum Fuchſij.* 291. *pro epithemate cordis.* 291. *ad glandes validas conficiendas* 292
Pro Epithemate iecoris 291. *laxatiua* 292. *aduerſus lumbricos Fuchſij* ibid. *aduerſus peſtem Fuchſij* 291. *ſanguinem ſiſtens Fuchſij* 293. *ſenæ præparatæ Montagnanæ* 292. *ſternutatorius Fuchſij* ibid. *medicamenti turpeti Auicennæ* ibid. *violarum odores* 293
Pulueres 291. *confortantes* 385. *purgatorij* 386
Puluerum purgatoriorum exhibendi modus 386
Puluerum vſus 385
Pumex 87.130
Pumila 13
Punicorũ malorum cortex 55
à Purgatione ſumpta, neq; dormiendũ, neq; ſudandum 366
Purgantia duplicia 133
Purgantia medicamenta nõ inconſideratè danda 366
Purgãtia medicamenta, trahere humores ſibi familiares totius ſubſtantiæ ſimilitudinem 133
Purgantium actio vt perficiatur 137

Purgantium medicamentorũ actionem non à primis vel ſecundis qualitatib. dependere 136
Purgantiũ medicamentorũ exhibendi tempus 154
Purgantiũ medicamentorũ liquidorum miſcendorum ratio ibidem
Purgantiũ medicamentorũ ſola aloe ventriculum roborat 143
à Purgantibus mitioribus auſpicandum 366
Purgatoria medicamenta duplicia 133
Purpura 60
Puteani arrogantia & faſtus. 136. *libellus aduerſus Galeni de purgantibus medicamentis ſententia* 134. *opinio confutata* 140.143
Putrefacientia,ꝓpriè dicta 130

Q.

Quadrans 156
Qualitatum familiaritas 134
Qua teſta officinæ hodie pro Antellis vtantur 59. *pro Dentali* 60
Quercus folia 127
Quid pro quo 115
Quinquefolij radix 36
Quinque neruia 178.328
Quiſquilium 22

R.

R᷾ 144
Racemoſa 70
Radix rubiæ 131
Radices 95
Radices craſſæ,& denſæ tribus annis ſeruandæ 95. *quando euellendæ* 93
Radices quinq; communes 38. 125. 126. *vt reponendæ* 95. *vt ſiccandæ* 93
Radices & cortices quãdo eximendæ ſint 94. *quanto tempore ſeruandæ* 95
Radices tenues & raræ quotannis mutandæ 95
Ramenta auri 209
Rapa 121.122
Raphanus ibid.
Raphani cortex 56. *radix* 37. *ſemen* 24
Raphanitis 36
Rapi ſemen 24
Rapi ſatiui ſemen 132
Ratio coquẽdi ſaccharum 104
Radiasla 34.
Raued ſceni 37.145
Rauich 301
Receſſus 119
Recrementi ferri lotio 111
Refrigerãtia primo ordine 122. *ſecundo ordine ibid. tertio ordine* 122. *quarto ordine ib. artus iuuantia* 126. *caput iuuantia* 125. *cor iuuantia ibid. quæ iecur firmant* 126. *quæ lienem iuuant ibidem. quæ renes roborant ibidem. quæ ſtomachum & ventriculũ roborant* 125. *quæ thoracem roborant ibid. quæ vterum iuuant* 126
Reißgelb 83
Renes roborantia 126
Renes ſcincorum 63
Repellentia 127
Repercutientia ibi.
Reprimentia quæ ibid.
Requies cur dicta 186
Requies Nicolai Myrepſi ib.
Reſina 128.129
Reſina propriè quid 52. *ex fictilibus ibid. frixa & toſta ibid. lentiſcina toſta falſò.* 51. *colophonia nominata* 52.
Reſinæ terebinthinæ ſuccedaneum 119
Reſta bouis 9
Rha 205
Rha,ſeu rheum duplex 144
Rha Indicum 37
Rha veterum purgandi facultate caruit 144
Rha veterum ponticum 166
Rllabarbarum 37.140.213. *quo modo ſeruetur* 37
Rhabarbari exhibendi purgatorij modus 147. *pondus ibidem*
Rhacoma 164
Rhaponticum 10.36.125.126. 127.129
Rhaponticum officinarum & centaurij magni radix 34
Rhapontici veri radicis deſcriptio 37
Rhazis 244
ῥέον βαρβαρικὸν 145
ῥέον ἰνδικὸν ibid.
ῥέον ποντικὸν 144
Rheum 165.205
Rheum maceratum validius purgat 146
Rhei ſuccedaneum 119
Rhei genera Meſue triplicia facit 145
Rhei recentiorum duo genera. ibidem
Rheum barbarum 145.198. 199.214. *Indicum* 145.179. *ponticum* 145.161.198.205. *Scenicorum* 145. *turcicum. ibidem*
Rhei barbarũ grauidis atq; imbecillibus non eſt exhibendum 147
Rheopontici ſuccedaneum 161. 145
Rheobarbaro cur recentiores in dyſenteria vtantur ibid.
Rhemnij Fannij locus de ſcrupulo emendatus 156
Rhinoceros ab vnicorni diſtat. 65
ῥίζη ποντικὴ 145
ῥῆον ibid.
Rizæ ſemen 24
Rhois 24.31
Rhois duo genera 183
Rhus 181
Rhus obſoniorum 121.122.127. *recentiorum* 145. *Rhus* 31. *coriarium* 183. *obſoniorum. ibidem*
ῥυπτικά 129
Ribes 42. *Arabum* 30
Ricinus 22
Ricini ſemen 24
Rob 239.266.268. *nucum viridium* 267
Robub 266.378
Ros Libani 43. *Syriacus* 138
Roſa 14.121.124.125.127
Roſæ 20.125.401
Roſa quum expanditur colligenda 17
Roſaceus ſuccus 39
Roſarum caput 24
Roſarũ capitis exteriorem corticem, vbi maturuerit atq; rubeſcit,ſemen ipſum ambire 24
Roſarum foliorum modus infuſionis Nicolai improbatus 271
Roſarum foliorum modus infuſionis optimus ibid.
Roſarum ſemen 24
Roſata nouella Nicolai Myrepſi 201
Roſmarinus 14.17.122.125.126. 131
Roſmarini flos 17.20
Roßgelb 83
Roſtrum porcinum 277
Rotatrament 70

Rot

Rotkupffer waſſer 70
Rotulæ 363
Rubeta 332
Rubi folia & germina 127
Rubi mora 31
Rubin 85.126
Rubia tinctorum 37
Rubiæ ſatiuæ radix ibid.
Rubinus 85.86
Rubrica 88. fabrilis ibid. fabrilis facticia ibid. natiua. ibidem
Rubus 131
Rucula 11
Rufi compoſitio 243
Rumex 14
Ruſcus 126.131
Ruſci 195
Ruſci ſemen 24. radix 37
Ruta 14.124.126.127.128.131. 132
Ruta hortenſis 121. muraria. 8. 161. ſylueſtris 121.123
Rutæ ſylueſtris ſemen 24

S.

SAbina 14.121.122.126.131
Saccara 257
Saccarum 122.129
Saccarum violaceum 257
σακκελίζειν 185
σακκίζειν ibid.
Sachar 44
Sachar veteres expreſſerunt, noſtrum coquitur 47
Sachar veterum duplex 44
Saccharis alterum genus Galeno cognitum ibid.
Saccharis vtriuſq; Strabo mentionem facit 45
Saccharum bugloſſatum 257
Saccharum candi 186
Saccharum cichorij 258
Saccharum Domitiani temporibus notum fuit 46. ſinum 47. rubrum ibid. Fumariæ 259. Echij 258. Eufraſiæ 259. Ephemeri non lethalis ſeu lilij conuallij 259. Lauendulæ 258. Maioranæ 258. Melißophylli 259. Menthæ ibid.
Saccharum noſtrum à ſaccharo veterũ alterius generis non niſi compoſitionis modo diſtare 46. Nymphææ 258. Oxalidis ibid. Pæoniæ ibid. prunellæ ibid. roſaceũ 257. roſmarinum 258. ſaluiæ ib. ſambuci 259. ſcabioſæ ibid. tiliæ florum ibid. verbaſculi ibidem
Saccharorum & conditorum vſus 375
Sacchari noſtratis delectus 47
Saccharum tractum penidium vocant 113
Sacolla 168
Sacolla Arabum 21
Sacculi 416
Sacculorum componendorum ratio 416. formulæ ibid.
Sagapenum 44.125.126.127. 128.131.168.255
Saifferdt 88
Sal 78.81.121.122.127.129
Sal Ammoniacus 81. Marcellinus 294. Armoniacus, vel Armeniacus 82. Dacicus ibid. duum generum ibid. extra terram inuentus ibid. facticius ibid. foßile ſiue gemmæ 148. gemmæ 82. hammoniacus ibid. Indus 44. 248. marinus 82. natiuus ibid. nitri 75. nitri duobus modis cum fici ibidem
Salpeter 75. petræ 85. petroſus 74. Sacerdotalis 294
Salis differentiæ 83. flos ibid. Indi ſuccedaneum 248
Salem facticium multifariam fieri 82
Saliua 67.82.83
Saliunca 161.209
Salix 15.127
Salicis folia 124.126
Saluia 11.15.124.126.161.327
Saluia agreſtis 11.15
Sambucus 15
Sambuci cortex 56. flos 20. folia 132
Samia terra elota 128
Samius aſter 198
Samothracia gemma 88
Sampſychum 15.122.128
Sampſychus 13.121
Sampſychini olei melior conficiendi ratio 323
Sandalum 56
Sandaraca 54.68.71.130
Sandaraca triplex 83. facticia ibidem. vera & natiua ib. non vera ibidem
Sandarax 54
Sandaros ibid.
Sandyx 63.83
Sanguinalis 15
Sãguis draconis 48.72.122.127. 130.194. facticius 48. hircinus 66.194
Sãguinis hircini præparatio 113
Sanguiſorba 37
Sanicula 15
Santala 122.125.126.127. omnis generis 122
Santali 401
Santalum triplex 58. citrinum officinarum ſpurium ibid.
Santeria 68.71
Santonici ſemen 24. eius vſus 8. ſuccedaneum 119
Sapa 31.126.239.378
Sapphirus 87.234
Sapphiri & ſmaragdi ſuccedanea 207
Saponaria 88
Sarcocolla 52.130
Sarcophagus 85
σαρκωτικὰ 130
Sarda. Sardius. Sardo 207
Sardonyches ibid.
Sarracenicæ trypheræ vſus 356
Satureia 15.124. ſylueſtris 190
Satyrion 131. eius radix 37.122. 191
Satyrij baſilici radix 37
Satyrij ſuccedaneum 37.119
Sauina 15
Saxifraga 123.126.161. lutea 120. albæ ſemen 24. radix 37
Saxifragia 13.288
Scabioſa 15.125. eius flos 20
Scaiolæ 69
Scammonia, vel ſcammonium. 44.148
Scammonij delectus, facultas. 148. pondus ibid. præparatio 112. ſuccus 42. vehementiam infrenantia 152
Scammonium crudum 239. per ſe temerè non dandum 148
Scandix 15
Scariola 13.280
Scarlea 15. ſylueſtris 11
Scatuncellus 331
Schlacken 83
Schlehen 28. Pruna ſylueſtria 30
Schlehendorn 28
Schiffergrün 71
Schœnanthos 12.165
σχοῖνος. χοίνου ἄνθος 12.165
Scilla 24.121.125.126.129
Scilla vt aſſetur 297
Scillæ radix 37. ſuccis 263
Scilliticus 297
Scincus 131. Scinci 63.191
σκληρώνοντα 129
Scolopendrium 14.15.123. 144.214.272.300.329

Scordium 14.125.131.165.189. eius radix 37
Scoria 83. argenti 127
Scriptulus 156
Scrophularia maior. minor 10. 38
Scrupulus 156
Sebeſten 27.224
Secacul 197
Selenites 84
Semen 20
Semina 94
Semen extinguentia 132. generantia 131
Semina quando decerpenda 92. legenda ibid. quomodo inuolenda 92. ſingulis annis mutanda ibidem
Semina quatuor calida 125.126. frigida 126. calida maiora, minora 25. frigida maiora. 25.126
Semperuiuum 15.122.126.127. 128.129.131.132 minus 328
Semperuiui ſuccus 188
Sena 32.141.190.234.235. eius folliculi 32
Senarum decocti pondus 142 facultas 141. puluerũ pondus 142
Senecio 11.15
Senectus anguina 63
Seplaſiariorum auaritia 377. error 2.8.9.10.13.15.22.24. 70.87.189
Serapionis error 48. locus emendatus 78.192
Sera, à feris vermiculis 67
Serapinum 44.168
Serapium 225.279.370. ex Abſinthio 287. acidũ ſimplex. 273. in lapideo vaſe cur coquendum ibid. compoſitum ibid. ex Arthemiſia 287. Byzantium ſine aceto 283. ex acido citrij ſucco 274. Calamintha 285. ex acido limonum ſucco 275. Byzantinũ cum aceto 284. è ſucco Borraginis 281. breue, ſiue commune 379. è cichorio 278. è ſucco Echij 281. ex Epithymo 287. ex Eupatorio 273. è fumaria 287. è Glycyrriza 284. è granatis acidis 275. è granatis dulcibus ibid. ex hyſſopo 285. ex intybo ſatiuo ſimplex. 276. compoſitum Gentilis ibid. ex intybo ſylueſtri cũ Rheobarbaro 277
Serapiũ Iuiubinũ duplex 279. longum 379. è mentha Maius 286. minus ibid. Myrtinum ſimplex 280. compoſitum ibid.
Serapium Nymphææ ſimplex. 272. compoſitum 273. ex Omphacio 275. è ſucco oxalidis 281. è papauere 264. ſimplex 279. compoſitũ 280. è pomis 275. è praſio 285. purgatoriũ ex floribus perſici 272. roſarum ex aridarum roſarum infuſione ibid. è duabus radicibus 274. è quinq; radicibus ibid.
Serapium roſatũ purgatorium compoſitũ 272. ſimplex 271. purgatorium 272. è ſtœchade ſimplex Ioannis Damaſceni 283. è ſtœchade compoſitum. eiuſdem ibid. ſtillaticijs liquoribus cur admiſcendum 364. infuſionis violarũ 271. violatum 270. compoſitum 271.
Serapiorum violatorũ tria genera 271. Zizyphorum 279.
Serapij ex cichorio cum Rhabarbaro legitima compoſitio 277
Serapia 270. cur inuenta ibid.
Serapia ex acido vel dulci arantiorum ſucco 275
Serapia magiſtralia 288
Serapiorum exhibendi tempus 380. miſcendorũ ratio 379. vſus ibid.
Seres 67
Sericum ibid. 234. crudum 67.125
Seriphium 129
Seris 15.184. ſylueſtris 277
Serpyllum 15.33.124.125.131. ſatiuum 16
Serum lactis 121
Seſaminum 24
Seſamum 121.124.128.132. eius ſemen 24
Seſole 124.126.130.131. eius ſemen 24
Setaragi 255
Seuum 62
Sextans 156
Sextarius Italicus 310. Romanus 263
Sextula 156
σύκιον 226
Sideritis 86
Sidion 65
Sieff 168.307.308.391
Sigillum lemnium 167. Salomonis 36
Silberglett 74
Siler montanum 24
Siliqua 156. Siliquæ 31
Silphij liquor 40
Simplicia propriè 4. impropriè dicta ibid.
Simplicia à mari & aquis 6. ab animalibus ibid. à ſtirpibus & arboribus prouenientia. 6. à venis & terræ latebris. ibidem
Simplicia ſternutamentum cientia 399
Simplicium generalis diuiſio. 6. typus ibidem
Sinapi 123.126.130.136. eius ſemen 24
Sinapi album 191
Sinapiſmus quid, eiusq; componendi ratio 412. vſus 413
Sine cuſtodia 243
Simone ſemine hactenus pro Amomo vſæ officinæ 119
Simon & Siſon idem 176
Sinope ponti vrbs 88
Sinopica ibid.
σηπτικὰ 130
σιραῖον 239.379
Siſari, ſiue Siſeris radix 197
Siſarum ſatiuũ conditum 260
Siſymbrium 9.121.122.124
Siſtra 36
σιτάριον 156
σῖτος ibid.
Sium 131
Smaragdus 87.125.225. comitiali morbo reſiſtit 87. eius vſus ibid.
σμαράσσω 87
σμηκτὶς 183
σμύρνη ibidem
Smyrnium 125.126.129.130
Solanũ 15.121.125.126.129.131. 132.180. hortenſe 121. ſatiuum 124
Solatrum 180
Soldanella 132
Solida duplicia 362
Solidorum compoſitionis ratio 362. exhibitionis tempus 364. vſus 362
Solinus Plinij contemporaneus 47
Solymi radix 121
Somnifera 132. exhibendi tempus 360
Sonchus 15.277
Sordes 67

Sory duplex, foßile & natiuū 71. ſuccedaneum 119
Spanachia 16
Sparagi radix 33
Sparagi ineptè dici 21
Spargula 327
Spartum à geniſta differt 20
Sparti flos ibid.
Species Bertholdi 293. *inciſæ* 294. *mixta* 293. μυρεψικὰ
σπεκλάριον 85 (191
Specula ex ſtanno 80
Specularis lapis 85.87
Speltæ ſemen 24
σπέρμα 20. *Sperma ceti* 83.88
Sphera ſeu pila marina 91
σφίγγοντα 128
Sphondylium ſylueſtre 327
Spica 234. *nardi* 15.16.122. 126.401. *Celtica* 15.179. *Romana* 15. 209
Spicula 36
Spießglas 36
Spina alba 16.191.284. *Ægyptia* 16. *Arabica ibid.* 284
Spinam ferentem Schlehen *ad iuſtam arboris proceritatem aſcendere* 31
Spina Chia 16
Spinus 30
Spodium 80.127.181.296.351
Spodiū et antiſpodiū Græc. intra corp⁹ minimè aſſumēda 81
Spodium Arabum 125. *cannarum* 81. *officinarū ibid. ſubterraneum ſeu foßile* ibid.
Spodij foßilis quatuor ſpeciebus ibidem
Spodos 80. *lutea* 81
Spondylion 190
Spongia 87.191.130. *noua* 191
Spongiæ lapis 87. *eius vſus ib.*
Spongiæ 127
Spongites lapis 87
Squama clauaris 68
Squama nitri 128
Squillæ præparatio 113. *ſquillæ radix* 37
Squinantos 165.213
Stacte 401
στάγιον 156
σταλακτικὸν 70. (80.168
Stannū 80. *an plumbū candidū*
Staphylinus 131.162. *eius radix ſuccedaneū dauci Cretici* 191
Staphiſagriæ ſemen 23
Staphys ſylueſtris 190
σταθμὸς 155
στὰξ 62
στεγνωτικὰ 128
Steinöl 88
Stellatus lapis 151
Stercus 128. *aſininum* 127. *bubulum* 67. *caninum ib. caprinum* 126. *columbinū* 132. *ouillum* ibid.
Sternutamenta 399
Sternutatorium pulnerū formæ ibid. vſus 400
Stibium 83
Stichas 15.125.129. *Arabica* 16. *citrina* 9.16. *peregrina* 16
Stichadis flos 20. *ſuccedaneum* 119
Stillaticij liquores 39. *eoſdem eliciendi modus optimus* 39
Stillaticijs liquoribus quando vtendū 40. *quando non. ib.*
Stimmi 83 (8
Stirpes quomodo reponidebeāt
Stirpium et arborum caput ib. collectionis tempus ibid.
Stœchas 15.19.124.166
Stomachum & ventriculū roborantia 125
Stomonia 68
σόμωμα *Græcorum* ibid.
Storax liquidus 51. *officinarum* 16
Stratiotes 16
Strobyli 32
Strumas diſcutientia 133
Struthium 399. *Struthia* 263
στρυφνοὶ 30
Stupefaciētia 132. *quibus partibus corporis non adhibenda* 358
Stupefacientiū pondus & exhibendi modus 359
Stupefacientibus purgātia cōmixta ibid.
Styrax 53.125.128.130.131.170. 401. *calamites* 53.160. *lachryma, liquidus, rubeus.* 51.53.190
Styrax liquidus officinarum 51
Styrax ſiccus Galeni 53
Styrax ſiccus Arabum, & officinarum 53
Styraces tres 51
Succharum betonicæ 258. *cardui benedicti* 259
Sucaha 15
Succedaneorum libellus nō eſt Galeni 117
Succedaneum Amomi 162. *balſami* 159. *Behen* 162. *Bulbi* 191. *Cimoliæ terræ* 183. *Iridis Illiricæ* 165. *lapidis veſicæ apri* 194. *ſecacul* 197. *Simonis* 162
Succedanea quæ 115
Succidæ 65
Succinum 86.88.123.125.188. *Africanum, Aſiaticum* 89. *Europeum* ibid.
Succus 38
Succus aridus citrij 268. *citrij corticis* 125. *cucumeris ſylueſtris* 121. *medicatus ex vua vrſi ſimplex* 266. *compoſitus* 267. *Ribes ſimplex* 266. *Ribes compoſitus ibid.*
Succus prunorum ſylueſtrium 268. *vuæ immaturæ* ibid.
Succi 95
Succi medicati 266.378. *è ribes* 393
Succi vt eliciendi 93
Succi quomodo ſeruandi 38
Succorum medicatorum vſus 378
Sudor 67
Suffimenta 406
Suffumigationum vſus ibid. *componendorum ratio* 403
Suffitus 402
Suilla, ſiue porcina pinguedo 62
Suillus ſanguis 66
Sulphur 127.128. *Caballinum* 84. *citrinum* ibidem
Sulphur duplex 83. *facticium* 84. *foßile* 83. *luteum* 84. *viuum* 83. *virgineum* 84
Sumac 181. *Sumach* 24.299. *Sumachum* 181
Sunderſtein 31
Superbia cōmune philoſophorum vitium 3
Suppoſitorium 387
Suppurantia 129
Suſinum oleum 313
Schwammenſtein 87
συγκομιστὰ 51
Syluij opinio improbata 232
Symphytum 131
συμπάθεια 124
Symphytum maius 130. *maioris radix* 38
Symphyte, id eſt conſolidæ maioris radice, pro Rheo pontico vtendum eſſe 161
Symphyti petræi ſuccedaneum 119
συνάγοντα 128
Syriacus lapis 86
σύριγξ τῆς κασίας 55.177
Syrupus 225.270.379

Tabulæ

T.

TAbulæ 362
Tamaricis cortex 56. radix 38
Tamarindorum pulpa 223
Tamariſcus 16. 57. radix 38
Tamarix 16.57
Tapſus barbatus 16
Taraxacon 12.277
Tartarum 292
Tauri medulla 63. pinguedo 62.63
τάξις 120
τεκτονική 88
Tellinæ 59
Terra ſigillata 167.303. lemnia 127.130.132. Samia 120
Terræ Cimoliæ ſuccedaneum 119
θέρμος 157
Terræ 87
Terebinthina 51.125.127.128. Abietina 51
Terebinthinæ coquendæ modus 114
Tereniabin 43
θερμάσματα 415
Teſta oui 139. ſepiæ 63
Teſtacea 70
Thamar 138.209. Thamar Indus 27.179. Thamarindus 138
Thamarindorum delectus temperamentum et facultas. ib.
Thamarindorum pondus 138
Thapſia 125. eius liquor 49. radix 38. ſuccedaneum 119
Thapſiam Dioſcoridis nihil aliud eſſe niſi Meſues Turbith 144
Theriaca 162.235. diateſſaron 169. communis ibid.
Theriacā cōficiendi ratio pharmacopœis obſeruanda 163
Thlaſpi 131.168. eius ſemen 24
Thracius lapis 88
Thus 53.121.122.124.127.128. 129.130.131.234. maſculum 185
Thuris arboris cortex 56. quomodo adulteretur ibidem
Thutia 80. Alexandrina 70. duplex Serapioni 80
Thutia officinarum ibid. 308. fornacum 91. ſubterranea et foſſilis ibidem
Thymbra 18.190
Thymum 16. Thymus 125.131
Thymelæa 16. eius ſemen 22. 153
Thymiama 53.128
Thyites 86
τηκόλιθος ibid.
Teucar 75
Tirſtherblut 90
Tirus 230
Tithymalus 16.121.153.335
Tithymali paralij radix 38
Tithymalorū ſeptē genera 153
Thoracem roborantia 124
Tormentilla 130. eius radix 38
Tragacantha 53.125.126.127 eius ſuccus 242
Tragacāthos. Tragacanthū 53
Tragea communis 294
Trageæ confortantes 385. purgantes 368. roborantes 364
Tragearū exhibitionis modus atq; tempus 389
Tribulus viridis 129
E Tribus 243
Trichomanes 16.276.312.328
τριχῖτις 69
Triens 156
Trifolium 121.122.131
Tripolium 149
Triticum 125.127. eius farina 129. ſemen 25
Trituræ 346
Trizenet 385
τροχίσκιον 386 (296.386
τροχίσκος, τροχίσκοι 164
Trociſcos vtendi ratio 386
Tryphera 179. magna 179. Perſica ibid. Sarracenica 187
Tunica 9
Turbith 38.149. eiuſdem dandi modus 149
Turbit officinarum ibid.
Turbith pondus. ib. radix 38. vires 149. Turbith vehementiam infrenantia ibid.
Turcica 86
Turckis ibid.
Turpeth 149
Turpeton ib. Turpetū 38.236
Tuſſilago 196

V.

VAccæ lac 35
Vaccina medulla 63
Vacinia 31
Valentinum 48
Valeriana 162. eius radix 37
Valerius Cordus cur Mithridatis antidotū omiſerit 170
Vas duplex 310
Vaſorum ora aperientia 128. obſtruentia ibid.
Venenis reſiſtentia 132
Veneræ, ſeu veneriæ 256
Veneti hyacinthi 86
Ventriculi interior tunica, ſiue membrana gallinarū 65. 114
Verbaſcum 16.127.132. eius flos 20
Verbaſculum 126. odoratum 328. eius flos 20
Verbaſcula 16
Verbena, Verbenaca 16.130
Vermicularis 331
Vermiculatum 168
Vermes 61
Vernatio 63
Vernigo vnde dicta 54
Verniſs ibid.
Vernix 54. ſolida, liquida, factícia ibid.
Vernix à vernigine diſtat 54
Vernix duplex ibidem
Vernix ſcriptorum ibid.
Vernix ſponte nata & iuniperi gummi ibidem
Vernus 227.54
Verzinium 57
Veſpertilionis ſanguis 66
Vetonica 16
Vincetoxicum 33.183.215. eius ſuccedanea 216
Vinum nouū, ſeu muſtum 121. vetus. ib. non admodum vetus ibidem
Vini Rhodij ſuccedaneum 119
Viola 16.20.121.122.125
Viola alba Dioſcoridis 159
Violæ albæ radice loco balſami vtendum 159
Viola ſaccharata 257
Violaceus 39
Violaceus ſuccus ibidem
Vipera 296
Viperæ caro vt paranda ibid.
Viperæ notæ ibid.
Viride æris 68
Viſcago 38
Viſcum 129. quercinum 57
Vitellus oui 132. (men 25
Vitex. 8.17.126.127.131. eius ſe-
Vitis albæ radix 38
Vitis capreoli 127
Viticus flos 20. folia 126
Vitriolum 70. duplex, coctile, concretum ibid.
Vitriolum facticiū duplex. 70. foſſile, Romanum, ſtillaticium ibid.
Vitulina medulla 63. pinguedo ibidem
Vltramarin 85
Vmbilicus marinus 333. Veneris 8.328.333.334
Vncia 156
Vnguentum 404

Vnguen-

Vnguentum Ægyptiacū 335. *Agrippæ* 332
Vnguentum album commune 336. *Galeni* 337. *cū Lithargyro* 336. *cum ſedo* ibid.
Vnguentū aluum ſoluens 335. *Apoſtolorum* 333
Vnguentum Arigon 330
Vnguentum aureum 334. *baſilicum magnum* 338. *baſilicum minus* 339
Vnguentum comitiſſæ 337
Vnguenta Cyclamini maius, vel Artanitæ 341. *minus* 342. *è citrijs* 332. *dialtheæ* 330. *exiccatorium* 341. *ex Enula* 340. *foliatum* 13. *aduerſus lumbricos* 340. *Marciatum magnum* 326. *nigrū ſeu fuſcum* 334. *ad oculos* 393. *pectorale Fuchſij* 340. *aduerſus pediculos* 340. *è pompholyge* 337. *populi* 331. *potabile* 329. *reficiens ſeu reſumptiuū* 341. *reprimens vel defenſiuum* 341. *roſarum* 338. *Santalinum* 351
Vnguentū aduerſus ſcabiem. 339
Vnguenta 326. *hodie vt componantur* 404
Vnguentorum formulæ 405. 406. *vſus* ibid.
Vnguis odoratus 63.125
Vngula caballina 16.196.273
Vnicornis 64
Vniones 64.125.201
Vnſer frawen eiß 85
Vnſer frawen müntz 328
Vomitum cientium differentia triplex 374
Vomitorum vſus 374
Vrendi modus varius 108
Vrina 66
Vrinam mouentia 130
οὐρητικὰ 133
Vrſina pinguedo 63
Vrtica 125.126.131
Vrticæ ſemen 24.129.221
Vſura 14.120
Vua paſſa 32.125.126. *cum nucleis* 131
Vua vrſi 32
Vuæ maturæ 122
Vuæ ſylueſtris ſemen 24
Weinſtein 292
Wälköler 87
Waſcherdt 87
Waſſer 87
Werck 80
Weißerdt 80
Weißnichts ibid.
Weiſſerkyß 87
Weiſſer ſaphir ibid.
Wiſemůt 80
Wolram 83
Vulpes tota 64
Vulpina pinguedo 63
Vuularia 12
Vterum iuuantia 126
Vulturis pinguedo 63

X.

Ξηρία 385
ξηροκολλύρια 308.391
Xylaloe 57.125.127
Xylobalſamum 58.124. *officinarum adulterinum eſſe* ib. *eius ſuccedaneum* 119
Xylocaracta 32
Xylocerata ibid.
ξυλοκάσια 56.177
Xylum 26. *eius ſemen* 24

Z.

Zaduar, Zaduaria, Zadura 38.121.125
Zarnabadium, Zarnabum 207
Zeæ ſemen 24
Zedoaria 38.121.125.204.234. *rotunda, Zurumbet ſuccedaneum* 207
Zechenrauch 80
Zeilam inſula Cinnamomū gignit 56
Zezar 240
Zibethi vſus 67
Zinziber 38.125.126.197.156. 234
Zinziber conditum 259
Zina 80
Zinober 72
Zinzipha 32
Zizipha 32.120.125.224.239
ζωνῖτις 70
Zopiſſa 52
Zucharum 47
Zuccarum taberzet 210
Zudar 38
Zunderſtein 72
Zulapium 14.270.377. *roſaceum* 265.270. *è ſucco roſarum* ibid. *violaceum* 265. *Zizyphorum* 266
Zulapia 265
Zulapiorum vſus 359
Zurumbet 38. 207. *eius ſuccedaneum* 207

FINIS.

Series Chartarum.

*, **,):(A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. a b c d e f g h i k l m n o.
Omnes terniones, excepto):(duernione.

FRANCOFVRTI AD MOENVM, PER MARTInum Licium, impenſis Sigiſmundi Feyrabend & Simonis Huteri, Anno Salutis humanæ M. D. LXVI. Menſe Auguſto.

Mrs Folein } p 337
Col. Colham – Graham – 330